STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 09673

DER YIDISHER ONTEYL IN DER PARTIZANER-BAVEGUNG FUN SOVET-RUSLAND

Moshe Kahanovich

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

משה קאַגאַנאָוויטש

ליטער פון דער צענטראַלער היסטאָרישער קאָמיסיע
פיים פאַרטיזאַנער־פאַרפאַנד פח"ח אין איטאַליע

דער יידישער אַנטייל
אין דער
פאַרטיזאַנער־באַוועגונג
פון סאָוועט־רוסלאַנד

אויסגאַבע פון דער צענטראַלער היסטאָרישער קאָמיסיע
בײם פאַרטיזאַנער־פאַרבאַנד פח"ח אין איטאַליע

אַרויסגעגעבן דורכן „ציוניסטישן אַרבעטער קאָמיטעט פאַר הילף און אויפבוי"
אין אַמעריקע (ניו־יאָרק, 673 בראָדוויי).

רוים, 1948

MOSHE KAGANOVICH
Chief of the Historical Commission at „Pachach"
(Union of Partisans) In Italy.

THE PARTICIPATION OF JEWS IN THE PARTISAN MOVEMENT OF SOVIET RUSSIA

PUBLISHED BY THE CENTRAL HISTORICAL COMMISSION AT THE UNION OF PARTISANS „PACHACH" IN ITALY

Edited by the Labor Zionist Committee for Relief and Rehabilitation, Inc. in America (673 Broadway, New York).

ROME, 1948

די געפאלענע אין די וועלדער, פושטשעס
און פלאָטעס פון ווייס-רוסלאנד און אוקראינע
3000 יידישע פארטיזאנער — געווידמעט.

דער מחבר.

אינהאלט

זייט

פון די ארויסגעבער I

הקדמה פון ל. שפיזמאן III

פאָרוואָרט פון מחבר IX

1. די רוסן — א פארטיזאנער פאָלק 1

2. די פּאָליטיש-געזעלשאפטלעכע פארהעלטענישן אין די אָקופּירטע געביטן פון סאָוועט-רוסלאנד 7

3. דער אָנהויב פון דער פארטיזאנער-באוועגונג . . 23

4. די צוויי פאזעס אין דער פארטיזאנער-באוועגונג . . 26

5. אָרגאניזאציע, קאמפּס-טאקטיק און סטראטעגיע . . 38

6. די ווייס-פּוילישע און גרין-אוקראינישע פארטיזאנקע אין מערב-ווייסרוסלאנד און מערב אוקראינע . . 51

7. די אפּראָוויזאציע - פּראָבלעם אין פארטיזאנקע

א) קוועלעס פון אפּראָוויזאציע 61

ב) די פּלאָג פון שיכּרות 64

ג) די פויערן - ווירטשאפטן — די שפּייזערס פון די פארטיזאנער 66

8. די סיבות פון דער יידישער קאמפּס - פּאסיוויטעט אין די געטאָס 70

9. די אונטערערדישע פארטיזאנער-אָרגאניזאציעס אין די געטאָס 78

10. געווער-פארזאָרגונג אין די געטאָס 88

11. ווידערשטאנד און וועגן פון רעטונג אין די געטאָס און ארבעטס־לאגערן אין מערב־ווייסרוסלאנד און אוקראינע 97

12. יידן — אָרגאניזאטאָרן און קאָמאנדירן אין די וועלדער 111

13. די איינשטעלונג פון דער פארטיזאנער־אָנפירונג צו דאָס פּראָבלעם פון א באזונדער יידישער פארטיזאנער־באוועגונג 140

14. יידישע פאמיליע־לאגערן אין די וועלדער 147

15. אנטיסעמיטיזם אין פארטיזאנקע

א) דער מענטשן־מאטעריאל אין פארטיזאנקע און דער אנטיסעמיטיזם 159

ב) פאָראורטיילן און טענות צו יידן 160

ג) דער דערנער־וועג פון יידישן פארטיזאן 165

ד) אומקום פון יידן אין די וועלדער 169

16. די סאָוועטישע רעגירונג און רוסישע פארטיזאנקע אלס רעטערס פון יידן 186

17. דער יידישער מעדיצינישער ארבעטער אי דער סאָוועטישער פארטיזאנקע

א) די וויכטיקע ראָל פון מעדיצין־ארבעטער 195

ב) די אָרגאניזאציע פון מעדיצינישן דינסט אין פארטיזאנקע 196

ג) מעדיקאמענטן און מעדיצינישע אינסטרומענטן . . 199

ד) דער סאניטאר־היגיענישער מצב און קראנקייטן אין פארטיזאנקע 200

ה) דער יידישער מעדיצינישער ארבעטער אלס קעמפער און לעבנס־רעטער 203

ו) דער איינפלוס פון יידישן דאָקטאָר אויף דער העכערער פארטיזאנער־אָנפירונג 206

18. יידן אָן געלע לאַטעם

א) נקמה — סטימול צום קאמף מיט די דייטשישע מערדערם 209

ב) יידן אין די פּארטיזאנער קאמפן 215

ג) יידישע פּארטיזאנער גיבן זיך לעבעדיקע ניט איבער דעם שונא 246

ד) יידן פאראטן ניט 254

ה) ווען דייטשן זיינען אריינגעפאלן אין יידישע הענט . 261

ו) דער עלעמענט פון יידישער ארבעט אין פארטיזאנקע 285

ז) פון ערשטן טאָג ביזן לעצטן 280

19. די יידישע פרוי אין פּארטיזאנקע 285

20. יידישע פּארטיזאנער פאר דער רעטונג פון יידן . . 299

21. נקמה־אקטן איבער פויערים יידן־מערדערם און דייטשישע אגענטן 324

22. אויסגעצייכנטע יידן אין די קאמפן 348

קוועלן־אָנגאבע 383

דאטן 387

אינדעקס פון דערמאָנטע פּושטשעס, וועלדער און פּארטי־זאנער־אָטריאדן 389

זוכצעטל פון דערמאָנטע נעמען 392

באמערקטע טעותים 402

רשימה פון בילדער און פאטאגראפיעס

1. פאָטאָמאָנטאאוש פון פארטיזאנער־צייטונגען 48
2. פיאָלון שלום 90
3. דמשק משה 103
4. די היסטאָרישע ניעסוויזשער שול 104
5. טוביה ביעלסקי . . 120
6. עשהאל ביעלסקי . . . 121
7. שלמה צימער . . . 127
8. חיים וואָטשין . . . 130
9. חנן מאגיד 131
10. אינוש. מישא גילדענמאן . . 133
11. אלעק אבוגאָוו . . . 136
12. מאיר בליט 142
13. א יידישע פאמיליע־גרופע פון ביעלסקים אָטריאד . . 151
14. פארטיזאנער פאָרן אויף אן אויפגאבע . . . 164
15. פיזאוש פון ווייסרוסישע פושטשעס 171
16. י. קרעמעלאָווסקי . . . 190
17. פון די „הייליקע בלאָטעס“ ביז רוים 192
18. א גרופע יידישע דאָקטוירים פון ליפיטשאנער פושטשע . 197
19. ד"ר א. אלפערט . . . 202
20. א גרופע יידישע פארטיזאנער פון אָטריאד „נקמה“ . . 24
21. אליהו קאָווענסקי . . . 218
22. פארטיזאנער פון יידישן אָטריאד „קאגאנאָוויטש ל. מ.“ (פאָלעסיע) 222
23. שמואל באָבראָוו 223
24. זוסיע ביעלסקי 249
25. דוד באָבראָוו 256
26. פארטיזאנישער דאָקומענט . 263
27. מיטלסטע זייט פון אן אָרדן־ביכל 271
28. יחיאל (איליא) שיינבוים . . 284
29. פארטיזאנער מעדאל און אָרדן . 287
30. אָרדן־ביכל 289
31. א גרופע יידישע פארטיזאנער פון נאליבאָקער פושטשע . . 301
32. דוד פלאָטניק 304
33. בנימין באראן 306
34. א גרופע פארטיזאנער פון יידישן זוואָד אין קרוקס אָטריאד . 319
35. זרח קרעמיען 321
36. קאמפס־כאראקטעריסטיק פון ז. ווערבא 328
37. דב לאָרבער 341
38. ברוך לעווין 350
39. קאמפס־כאראקטעריסטיק פון ז. קרעמיען 363
40. קאמפס־כאראקטעריסטיק פון ב. באראן 372
41. אלי ליפשאָוויטש 374

פאטאגראפיעס, בילדער און מאפעם אויסערן טעקסט

ווייסרוסישע פארטיזאנער־צייטונג „טשירוואָנאיא זוויעזדא“ נר. 44־45	א 14
ווייסרוסישע פארטיזאנער־צייטונג „טשירוואָנאיא זוויעזדא“ נר. 12־13	א 14
צוגעבונדענע רוסישע געפאנגענע פארן צעשיסן דורך די דייטשן	א 68
א טייל פון די געפאנגענע ליגן שוין צעשאָסענע	א 68
מען הייגנט געכאפטע פארטיזאנער	א 68
א גרופע פארטיזאנער פון 7־טן באטאליאָן א. נ. „שטשאָרס“	א 68
א יזוואָד פון אָטריאד „קאלינין“ (ביעלסקי)	א 298
א גרופע פארטיזאנער פון לענינסקי־אָטריאד	א 298
א גרופע יידישע פארטיזאנער פאָרן ארוים אויף א קאמפס־אויפגאבע	א 298
מאפע פון מערב־ווייסרוסלאנד און וואָלין	סוף בוך

א וואָרט פון די אַרויסגעבערס

דער יידישער לייענער וועט זיכער מיט גרויס אינטערעס אויפנעמען דאָס דאָזיקע ווערק, וואָס גיט אַ קלאָר בילד וועגן דער ראָל, וועלכע עס האָבן געשפּילט די יידן אין די פּאַרטיזאַנער־קאַמפּן אין ווייסרוסלאַנד און מערבֿ־אוקראַינע (וואָלין) אין דער צייט פון היטלערס בלוטיקער הערשאַפט.

וועגן דעם יידישן חורבן אין די אייראָפּעישע לענדער איז שוין פיל געשריבן געוואָרן. עס איז אויך פיל געשריבן געוואָרן וועגן דער ראָל פון דער אונטערערדישער באַוועגונג אין די מערסטע לענדער פון אייראָפּע, וואָס האָבן געהאָלפן דערגענטערן היטלערס מפּלה. אויך איז שוין אין אַ גרויסער מאָס פאַר דער יידישער און ניט־יידישער וועלט דערציילט געוואָרן וועגן די העראָאישע קאַמפן פון יידן אין די געטאָס קעגן די היטלער־חיות און וועגן דעם אויסערגעוויינלעכן אויסדויער, וואָס יידן האָבן אַרויסגעוויזן אין זייערע ליידן און קאַמפן.

זייער ווייניק איז אָבער ביז איצט דערציילט געוואָרן פאַר דער וועלט וועגן דער ראָל פון דעם יידישן פּאַרטיזאַן אין דער אַלגעמיינער ווידערשטאַנדס־באַוועגונג, באַזונדערס אין דער סאָוועטישער פּאַרטיזאַנקע, וועלכע איז געווען די קעמפערישסטע און אַקטיווסטע.

די פּאַרטיזאַנער האָבן בייגעטראָגן אַ גאָר גרויסן חלק אין קאַמף פאַרן פאַרניכטן דעם היטלעריזם. די פּאַרטיזאַנער האָבן אָפּטמאָל אויסגעטראָטן דעם וועג פאַר די אַרמייען פון די דעמאָקראַטישע פעלקער און דערמעגלעכט צו צערייבן די נאַצישע חיילות.

די יידישע פּאַרטיזאַנער־העלדן, די בראַווע מענער און פרויען, וואָס האָבן זיך אין די קאַמפן באַטייליקט, האָבן מיט זייער העלדישער האַלטונג און באַדייטנדיקער צאָל קרבנות, וועלכע זיי האָבן געגעבן אין די קאַמפן, געהויבן דעם יידישן כבוד און אַריינגעשריבן אַ הערלעכן קאַפּיטל אין דער געשיכטע פון קאַמף מיטן היטלעריזם.

די געפאַלענע קדושים פון די יידישע פּאַרטיזאַנער וועלן בלייבן

פאראייביקט אין דער יידישער געשיכטע ווי העלדן, וואָס זיינען געפאלן פאר דער הייליקער זאך פון נקמה, פאר באפרייען די וועלט פון די היטלעריסטישע מענטשן־פרעסערם און פאר דער רעטונג פון יידן.

די צענטראלע היסטאָרישע קאָמיסיע ביים פארבאנד פון פארטיזאנער, פראָנט און געטאָ־קעמפערם פח״ח אין איטאליע, מיט איר הויפט־אָנפירער, חבר מ. קאנאנאָוויטש, האָט זיך געשטעלט פאר אן אויפגאבע דורך א ריי ביכער צו באקענען די יידישע און ניט־יידישע עפנטלעכקייט מיט די איבערלעבונגען און קאמפן פון די יידישע פארטיזאנער אין דער צווייטער וועלט־מלחמה.

דאָס, וואָס עס ווערט דערציילט אין דעם בוך וועגן די יידישע פארטיזאנער, שטעלט מיט זיך פאָר א העראָיש בילד, וואָס איז נאָך ביז איצט ווייניק באקאנט דער עפנטלעכקייט און שטעלט ארוים מיט גרוים כבוד אונדזער יוגנט.

דער ציוניסטישער ארבעטער־קאָמיטאט פאר הילף און אויפבוי אין אמעריקע האָט געהאלטן פאר דרינגענד־נויטיק מעגלעך צו מאכן, אז די צענטראלע היסטאָרישע קאָמיסיע ביים פח״ח־פארבאנד אין איטאליע זאָל קענען דאָס וויכטיקע ווערק ארויסגעבן.

מיר ברענגען איצט דאָס בוך צום יידישן לייענער. זאָל דורך אים נאָך א מאָל זיך אָפּשפּיגלען פאר אונדזערע אויגן די גרויסע טראגעדיע פון אונדזער פאָלק אונטער דער בלוטיקער היטלערישער הערשאפט.

באקענענדיק זיך אָבער מיט די העלדישע יידישע פארטיזאנער און מיטן גבורה׳דיקן קאפיטל פון זעלבסט־אויפאָפּפערונג און קרבנות־גרייטקייט, וואָס זיי האָבן אריינגעשריבן אין דער געשיכטע פון אונדזער פאָלק און דער גאנצער מענטשהייט, וועט דאָס ווערק אונדז אלעמען אָנפילן מיט טיפן שטאָלץ און גלויבן אין די וויטאלע כוחות פון אייביקן פאָלק.

ציוניסטישער ארבעטער־קאָמיטעט
פאר הילף און אויפבוי אין אמעריקע

ל. סינאל — פאָרזיצער

ז. באומגאָלד — סעקרעטאר

ניו־יאָרק, יולי 1948.

הקדמה

די יידישע געשיכטע, וואָס איז אזוי רייך אין קדוש השם־מאָמענטן האָט ניט שטענדיק באוויזן אָפּצוראַטעווען פאר די קומענדיקע דורות די ליכטיקע געשטאלטן פון די העלדן און קדושים, וואָס זיינען אומגעקומען על קדוש השם און קדוש העם. אָבער שטענדיק האָט דאָס געוויסן פון פאָלק געפילט, אז איינע פון די דערהויבנסטע אויפגאַבעס פון יידישן געשיכטע־שרייבער איז צו לאָזן לדורות דעם ביישפּיל און דעם אנדענק פון די, וואָס זיינען אויפגעקומען אין ליכט פון הערויִזם און פייער פון קדוש השם.

אזוי לויטעט אן אויפשריפט אויפן ברודער־קבר פון די פּאָגראָם־קרבנות אין אָדעס 1905, וואָס שטאמט פון דער פעדער פון אונדזער גרויסן נאציאָנאלן דיכטער און מקונן, חיים־נחמן ביאליק:

ובכסות האדמה את דמכם
דם קודש, דם הכפורים,
נחרות את זכרונכם
במגילות התענות ובספר היסורים.

אין ליכטיק, דערהויבענע ווערטער דריקט אויס בערל קאצענעלסאָן ז״ל, דער גייסטיקער פירער פון דער ארץ־ישראלדיקער ארבעטערשאפט, די בענקשאפט פון אונדזער דור אויף אייביק צו פארהאלטן פאר אונדזערע אויגן די געשטאלטן פון די אומגעקומענע אין די געטאָס און געפאלענע אין די וועלדער בימי גלות היטלער. — „זאָלן זייערע געשטאלטן שטיין פאר אונדזערע אויגן" — האָט אויסגערופן בערל אויף דער ספּעציעלער הילפס־קאָנפערענץ פון דער הסתדרות (מאי 1942). — „די געשטאלטן פון שוועסטער, וואָס האָבן געזוכט דעם טויט, כדי אויסצומיידן שאנדע; פון יונגטלעכע, וואָס טרוימען אין דער פינצטערניש וועגן עולה זיין קיין ציון; פון לערער, וואָס באגלייטן זייערע שילערס אין די טויט־וואַגאָנעס, בכדי צוזאמען אומצוקומען; קהלה־פאָרשטייער, וואָס זיינען מקריב זייערע לעבנס, בכדי צו ראטעווען זייער עדה; חלוצים, וואָס טראָגן אונטערערדיש די פאָן פון אויפשטאנד; יונגע מענטשן, וועלכע קרייצן די לעבנס־געפערלעכע גרענעצן, כדי צו ראטעווען עמיצן

אָדער צו ברענגען ידיעות און די אַלע איזאָלירטע און שוצלאָזע וואָס האָבן געענטפערט מיט רעוואָלט און קאַמף אויף די שחיטות.

—„לאָמיר זיי קיינמאָל ניט פאַרגעסן, לאָמיר זיי אייביק געדענקען. נאָר אין זייער זכות, אין זכות פון די יידישע מאַסן, זיינען מיר אהערגעקומען. נאָר פון זייערטוועגן קענען מיר אויפהאַלטן א טרייסט־ליכט פאַר שארית ישראל. אַלץ וואָס וועט דאָ געשאַפן ווערן אין דער צוקונפט איז די פרוכט פון זייערע תפילות, זייערע טרוימען, זייער מי און קאַמפן. בלויז א דאַנק דעם אַלעמען איז דאָ אַלץ געשאַפן געוואָרן אָדער וועט געשאַפן ווערן. לאָמיר פילן זייער אמונה און גבורה אין יעדן קלאַפּ פון אונדזער הארץ".

דאָס בוך פון מ. קאַנאַנאָוויטש, וואָס שילדערט די קאַמפן פון די יידישע פאַרטיזאַנער אין סאָוועט־רוסלאַנד קעגן די נאַצי־האָרדעס, לעבט אויף פאַר אונדז פיל ליכטיקע געשטאַלטן פון די, וואָס האָבן געטראָגן די פאָן פון ווידערשטאַנד און דאָס פייער פון קדושה אין אונטערערד פון די געטאָס.

זיי זיינען איבער די סכנה־פולסטע וועגן דערגאַנגען צו די וועלדער און זיך איינגעשלאָסן אין די גרויסע אַרמייען פון די רוסישע פאַרטיזאַנער.

ניט לייכט איז זיי אָנגעקומען דער באַשלוס צו פאַרלאָזן די טויט איבערגעשראָקענע קהילות, היים און פאַמיליע און פאַרטרויען זייער גורל דעם פינצטערן וואַלד, פיינטלעכן פויער און חשדפולן „פּראָוואָדניק" (וועג־ווייזער). לאַנגע חדשים איז אָנגעגאַנגען אַן אינערלעכער געראַנגל צווישן די פאַרטיזאַנער, צו איז עטיש אויסגעהאַלטן צו פאַרלאָזן די געטאָ, אַרויסגיין אין די וועלדער און לאָזן די עדה שוצלאָזע צום טויט־טעראָריזירטע יידן אפילו אָן דער אילוזיע פון מעגלעכן ווידערשטאַנד און הילפס־גרייטקייט פון דער יוגנט.

איינס איז קלאָר: איין ליניע פון גבורה און קדוש־השם ציט זיך פון די אַמאָליקע חשמונאים, פון די קעמפערס פון מסדה, פון די העלדן פון טאָלטשין און נעמיראָוו, דורך דער זעלבסטשוץ אין רוסלאַנד, די גבורים פון „השומר" און „הגנה" ביז די געטאָ־קעמפערס און די פאַרטיזאַנער אין די וועלדער פון ווייסרוסלאַנד, ליטע און אוקראַינע. די דאָזיקע גאָלדענע קייט פון קדוש־השם און קדוש־העם ווערט ווייטער געפלאָכטן דורך די מאַטראָסן פון די אומלעגאַלע יידן־שיפן, דורך די טוערס פון דער בריחה, דורך די מעפּילים וואָס רייסן זיך צו די ברעגעס פון היימלאַנד און די קעמפערס אין דער פאָטערלענדישער פרייהייטס־

ז

מלחמה, וואָס ישראל פירט איצט קעגן דער איבערמאַכט פון אראַבישע מדבר־לעגיאָנען און ענגלישן פאַראַט. עס איז ניט קיין צופאַל, וואָס דער גרעסטער מענטשן־רעזערוואַר פון די פּאַרטיזאַנער איז געווען די מחנה פון דער ציוניסטיש־חלוצישער יוגנט, די זעלביקע יוגנט וואָס האָט געראַטעוועט פּליטים און זיי דערפירט צו די ברעגען פון אויסגעבענקטן היימלאַנד. גאולה־פּאַטאָס, דער דראַנג צוריק אויפצולעבן אין פאָלק דעם מיטאָס פון „מסדה לא תפול"!, דער חלוצישער געדאַנק פון טרומפּעלדאָר אין ברענער „טוב למות בעד ארצנו"!, דער גלויבן פון חנה סענעש, אז זי און אירע חברים, דער דור פון דוחקי הקץ, זיינען דאָס שוועבעלע, וואָס ווערט פאַרברענט, אָנצינדנדיק דעם פלאַם—דאָס איז געווען דער קוואַל פון נשמה־גבורה, וואָס האָט געשפּייזט אונדזער יוגנט אין די געטאָס, וועלדער און פּושטשעס און פאַרוואַנדלט שוואַכהאַרציקע אין שטאָל־פעסטע און וואַקלדיקע אין העלדן און קעמפער, וואָס גייען אין נאָמען פון לעבן ברצון צום טויט.

בערל קאַצענעלסאָן ווייזט אָן אין זיין וווּנדערבאַרע עסיי „יידישע גבורה" דעם טיפן אינערלעכן זין פון יידישער גבורה, זינט די נצחונות פון די חשמונאים. די יידישע גבורה זינט דעם חורבן האָט זוכה געווען בלויז צו איין שכר „טריי זיין צו זיך אליין"; א גבורה אָן חשבונות, א גבורה אָן א שכר אויף דער וועלט, א גבורה, וועלכע קומט בלויז פון אן אינערלעכן מוז. אויף די געשטאַלטן פון די חשמונאים שיינט דאָס ליכט פון זיגרייכער גבורה: —„העלדן זיינען געפאַלן דורך די הענט פון שוואַכע, פיל דורך די הענט פון ווייניקע, טמאים דורך די הענט פון טהורים און רשעים דורך די הענט פון צדיקים". קען געמאָלט זיין א גרעסערער נצחון־הימן?—פרעגט קאַצענעלסאָן—אָבער די קעמפערס פון מסדה זיינען איינגעוויקלט אין דער טראַגישער גלאָריע פון באַזיגטער גבורה... „מיר זיינען געווען די ערשטע צו האָבן אויף די רוימער א האַנט און מיר זיינען פאַרבליבן די לעצטע צו קעמפן מיט זיי. עס איז פאַר אונדז קלאָר, אז מאָרגן וועט קומען אונדזער סוף. מיר האָבן אָבער די ברירה צו שטאַרבן א העלדן־טויט. זאָלן אונדזערע פרויען שטאַרבן, איידער זיי וועלן פאַראומרייניקט ווערן, זאָלן אונדזערע קינדער שטאַרבן איידער זיי וועלן פאַרזוכן דעם טעם פון בענקשאַפט".

קדוש השם, איז שטענדיק געווען דער גורל פון יידישער גבורה זינט דעם חורבן. א גבורה אָן אויסזיכטן אויף נצחון. די ספּעציעלע תפילה פאַר קדוש־השם בעט ניט קיין רעטונג און אפילו ניט קיין

דערלייכטערונג פון די יסורים, נאָר קדושה, טהרה און דעם כּוח בּייצושטיין דעם נסיון: „אתה ידעת מצפון לבי".

די געטאָ קעמפערס האָבּן אויך געקעמפט אין גייסט פון די קעמפערס פון מסדה, פון די קעמפערס קעגן די קרייצלער און די פּארטיידיקערס פון טולטשין. דאָס טראַגישע ליכט פון קדוש־השם באַשטראַלט זייערע הייליקע פּנימער. עס איז געווען טראַגישע גבורה אָן אויסזיכטן אויף נצחון.

א בּעסערן מזל האָבּן געהאַט די פּאַרטיזאַנער. זיי האָבּן בּיי אומצייליקע פאַלן פּאַרזוכט אויך דעם זיסן טעם פון נצחון און נקמה. זיי זיינען ניט געווען אַזוי טראַגיש־איינזאַם, ווי די געטאָ־קעמפערס. זיי זיינען געווען א טייל פון גרויסע רוסישע פּאַרטיזאַנער־פאַראייניקונגען, וואָס האָבּן געהאַט פּאַרבּינדונגען מיט דעם הויפּט־שטאַב פון דער רויטער אַרמיי, מיט מאָסקווע.

זיי האָבּן געהאַט די געלעגנהייט זיך נוקם צו זיין פון פאַרהאַסטן שונא און געניסן פון נקמה־לוסט און נצחון־פרייד. האָבּן טאַקע דערפאַר געווייסע פּאַרטיזאַנער־גרופּעס געהאַט א „גוישן מזל" און זיך בּאַוועגט בּאַוואָפנטע פריי און אומגעשטערט איבּער גרויסע שטחים אין די פּאַרטיזאַנער זאָנעס.

אין איין קייט פון גבורה און קדוש השם זיינען איינגעהילט די אומגליקלעכע קינדער־היימען אין די געטאָס, די אומלעגאַלע שוחטים און פּאַרבּאָרגענע מנינים פון פרומע יידן, די יידן וואָס טרעטן ניט אָפּ פון בּרענענדיקע שולן און לויפן ראַטעווען ספרי־תורות, די קראַנקן־שוועסטערס, וואָס גייען צוזאַמען מיט זייערע קינדער אין די טויט־וואַגאָנעס, די הילפס־טוערס, וואָס שמוגלען אַריין מילך פאַר קינדער פון דער אַרישער זייט און די קעמפערס אין די געטאָס און די וועלדער, וואָס בּאַצאָלן מיט זייערע לעבּנס, בּכדי אַרויסצוראַטעווען יידן פון די געטאָס און שטעלן זיך אויס אויף סכּנות און אומאַנגענעמלעכקייטן בּיים בּאַשיצן און בּאַשפּיזן די אומקאַמפּעטיקע יידן פון די פאַמיליע־לאַגערן אין די פּאַרטיזאַנער־זאָנעס.

א ליכטיקער קאַפּיטל איז דער אָנטייל פון דער יידישער פרוי אין די פּאַרטיזאַנער־קאַמפּן אין די וועלדער. דער קאַפּיטל אין דאָזיקן בּוך „די יידישע פרוי אין פּאַרטיזאַנקע" שילדערט א ריי ליכטיקע פרויען־געשטאַלטן, וואָס האָבּן געקעמפט אין פאַרשיידענע פּאַרטיזאַנישע אָטריאַדן. די נעמען פון פעליע ווײַנבּערג, זשעניע אייכנבּוים, חיה'לע

בעקנשטיין, גוטע קאגאן, סאָניע ליפּשאָוויטש, מאַליע ליפּ א. אנד. וועלן בלייבן אין דער געשיכטע פון קדושה און גבורה בימי היטלער אויפן זעלביקן לויכטנדיקן פלאַץ, ווי דער נאָמען פון חנה סענעש — די פּאַראשוטיסטן, ברכה סאלד — די קעמפּערין פון דער הגנה, דבורה דראכלער און שרה טשיזשיק — די פּאַרטיידיקערינס פון תל־חי. אלע האָבן זיי אין נאָמען פון קדושת־החיים געהייליקט דעם טויט און וועלן בלייבן טיף איינגעקריצט אין אומשטערבלעכן הארץ פון פאָלק אויף אייביקע צייטן.

באַזונדערס רירענדיק און דערהויבן זיינען די קאַפּיטלען אין בוך וועלכע דערציילן וועגן די סכנות און געפאַרן אויף וועלכע עס האָבן זיך אויסגעשטעלט די יידישע פּאַרטיזאַנער ביים ארויספירן יידן פון די געטאָס, ביים באַשיצן און באַשפּייזן די אומפעיקע צום קאַמף (מענער, פרויען און קינדער), וועלכע האָבן געפונען א מקום מקלט אין די פאַמיליע־לאַגערן אין די פּאַרטיזאַנער־זאָנעס.

בלויז די מאַסנהאַפטע־אַדורכגעפירטע דורך די יידישע פּאַרטיזאַנער, נקמה־אַקטן איבער פויערים יידן־מערדערס און דייטשישע אגענטן האָט דערמעגלעכט, אז אומבאַוואָפנטע יידן פון די פאַמיליע־לאַגערן זאָלן זיך קענען באַוועגן איבער די דערפער, אָן מורא, אז יעדער בלוט־דורשטיקער פויער זאָל זיי דערהרגענען אָדער איבערגעבן אין דייטשישע הענט, ווי עס האָט געהאַט אָן אָרט אין דער ערשטער צייט.

די קאַפּיטלען, וואָס באַהאַנדלען די פּראָבלעמאַטיק פון דער אַלגעמיינער און יידישער פּאַרטיזאַנער־באַוועגונג קלערן פאַר אונדז אויף און מאַכן פאַרשטענדלעך פיל מאָמענטן, וועלכע זיינען פאַר אונדז ביז איצט געוועז רעטענישן.

די געשיכטלעכע קאַפּיטלען וועגן אָנטייל פון יידן אין די קאַמפן, זייער אומדערשראָקנקייט, דרייסטקייט, קאַמפס־איניציאַטיוו און קוקן דעם טויט אין די אויגן, וועלן אונדז אַלעמען אָנפילן מיט שטאָלץ.

דער האַנט־גראַנאַט פון פּאַרטיזאַן האָט נקמה גענומען פאַרן ניט דערלעבטן נקמה־געפיל פון די אין יסורים פאַרפּייניקטע ברידער און שוועסטער. די פּאַסיווע קדושה איז דורך זיי איבערגעשמידט געוואָרן אין אַקטיווער גבורה, אין אויסלייזנדיקער נקמה־טאַט.

„שטאַרבן מיט כבוד" איז געווען דער לעצטער רוף פון די געפאַלענע העלדן אין די שלאַכטן אין „וואַרשע־מסדה"; איבערלעבן די שונאים, דערוואַרטן דעם טאָג פון זייער צעשמעטערנדיקער מפּלה", איז

געוועז די תביעה פון די מחנות יידישער פארטיזאנער. אסך פון זיי האָבן טאקע דערלעבט דעם נצחון און שפּעטער געווען פון די ערשטע יידן־רעטערס, פירערס פון דער בריחה און מעפּילים — אַ באוועגונג, וואָס האָט די ערשטע צוזאמען מיט די קעמפערס פון דער יידישער בריגאַדע, געשלאָסן אַ הייליקן ברודער־בונד מיט די רעשטלעך פון די לעבן געבליבענע פּאַרטיזאַנער, אַ בונד אויף לעבן און טויט פאר יידישער רעטונג און גאולה.

פיל פון די דאָזיקע פּאַרטיזאַנער קעמפן איצט אין די רייען פון דער הגנה, פון דער יידישער ארמיי. דאָס פּאַרטיזאַנער־ליד פון הירש גליק „זאָג ניט קיינמאָל, אז דו גייסט דעם לעצטן וועג", האָט זיי באגלייט פון די ווייסרוסישע פּושטשעס, פּאָלעסיער בלאָטעס און וואָלינער וועלדער ביז די שלאכט־פראָנטן פון ירושלים, נגב און דזשענין.

זאָל די געשיכטע פון די פּאַרטיזאַנער־קאמף, וואָס ווערט איבער־געגעבן אין די הענט פון די לייענערס, זיי דערמאָנען די גבורה פון אונדזער יוגנט, פון אונדזער העלדישן דור, וואָס איז אַ שפּראָץ פון בלוט פון די חשמונאים און מסדה־גבורים, וואָס איז אַ רינגעלע אין דער קייט פון דער יידישער גבורה פון דור־דורות.

איצט ווען ישראל שטייט אין אַ פאַרביסענעם קאמף אויף לעבן און טויט, אַ קאמף אין וועלכע עס נעמען אַן איינטייל אויך די געוועזענע פּאַרטיזאַנער, איז עס אויף דער צייט דאָס באקענען דער יידישער עפנטלעכקייט מיט דעם הערלישן קאַפּיטל פון דער יידישער געשיכטע.

האלט טייער די דאָזיקע געשיכטע פון פיל טויזנטער יידישע קעמפערס, געשריבן מיטן בלוט פון זייער הארץ און מיטן בליי פון זייערע קוילן אין קאמף קעגן די פארניכטערס פון אונדזער פאָלק אין אייראָפּע.

„געשריבן איז דאָס ליד מיט בלוט און בליי
ס'איז ניט קיין ליד פון אַ פויגל אויף דער פריי,
ס'האָט אַ פאָלק צווישן פאלנדיקע ווענט
דאָס ליד געזונגען מיט נאגאנעס אין די הענט"...

ל. שפּיזמאַן.

ניו־יאָרק, יולי 1948.

IX

פאַרוואָרט פון מחבר

דאָס דאָזיקע בוך איז א רעזולטאַט פון אַנדערטהאַלבן יעריקער אָנגעשטרענגטער אַרבעט. עס איז געקומען נאָך א לענגערן ישוב הדעת, ווי אַזוי אַמבעסטן צו באַקענען די יידישע עפנטלעכקייט — פאַר וועמען דער באַדייטנדיקער יידישער אָנטייל אין דער העראָישער פאַרטיזאַנער־באַוועגונג פון סאָוועט־רוסלאַנד איז נאָך אַלץ א ספר חתום — מיט דעם דאָזיקן רומפולן קאַפּיטל אין דער יידישער געשיכטע פון דער לעצטער מלחמה. צוליב דער דינאַמישקייט, אַקטיווקייט, ריזיקן פאַרנעם און די באַזונדערע פאַרהעלטענישן, וועלכע האָבן עקזיסטירט אין די פאַרשיידענע פאַרטיזאַנער־זאָנעס, ווי אויך צוליב דעם, וואָס ניט אַלעמאָל איז דער מאַטעריאַל פון דער היסטאָרישער קאָמיסיע אויסשעפּנדיק, וואָלט דאָס פאַרעפנטלעכן די טרוקענע גבית־עדותן און מאַטעריאַלן ניט אויסגעפילט דעם בלויז.

איך האָב דעריבער באַשלאָסן אָנצושרייבן אַלס די ערשטע אויסגאַבע א בוך ניט פ ו ן פאַרטיזאַנער, נאָר בעיקר װ ע ג ן פאַרטיזאַנער.

אַדאַנק דעם, וואָס איך האָב במשך פון מיין לערך צוויי־יעריקער פאַרטיזאַנקע אין די פאַרשיידענע פּושטשעס פון מערב־ווייסרוסלאַנד ניט פאַרלאָרן מיין זשורנאַליסטישע נייגיריקייט, נויגונג צו פאַראינטערעסירן זיך מיט אַלע דערשיינונגען, געשעענישן און פּראָבלעמען, האָט דאָס פאַרבאַהאַלטענע אין זכרון פון יענע יאָרן, מיר באַדייטנדיק אַרויסגעהאָלפן ביים אָנשרייבן דאָס דאָזיקע בוך.

דאָס בוך גיט א פולן בילד פון יידישן אָנטייל אין דער סאָוועטישער פאַרטיזאַנקע אויף אַלע שטחים און קאַמפּס־אָפּשניטן, באַהאַנדלט די געשיכטע און פּראָבלעמאַטיק פון דער סאָוועטישער פאַרטיזאַנקע בכלל און דער יידישער בפרט (פאַמיליע־פּראָבלעם, באַשפּייזונג, באַוואָפענונג, אַנטיסעמיטיזם, באַזונדערע נאַציאָנאַלע איינהייטן א. א. וו.) און איז אין זיין געשיכטלעכן טייל (די לעצטע פינף קאַפּיטלען) געבויט אויף ציטאַטעס און עפּיזאָדן פון די היסטאָרישע מאַטעריאַלן פון דער צענטראַלער היסטאָרישער קאָמיסיע ביים „פּח"ח"־פאַרבאַנד, ווי אילוסטראַציעס צו מיינע הנחות און אויספירן.

דאָס בוך באהאנדלט דעם יידישן אָנטייל אין דער סאָוועטישער פארטיזאנקע בעיקר אין מערב-ווייסרוסלאנד, פּאָלעסיע און צפון-וואָלין, וווּ די פּארטיזאנקע איז געווען אמייסטן אקטיוו-קעמפעריש, כאפט אָבער טיילווייז אויך ארום מזרח-ווייסרוסלאנד, מזרח-אוקראינע, ליטע און דרום-וואָלין.

כדאי צוצוגעבן, אז אין ווייס-רוסלאנד, פּאָלעסיע און וואָלין האָבן איבערגעלעבט די מלחמה בלויז די יידן, וואָס זיינען אנטלאָפן אין די וועלדער.

לויט ניט קיין גענויע ציפערן האָבן בלויז אין מערב-ווייסרוסלאנד און מערב-אוקראינע (וואָלין) אקטיוו, מיט געווער אין די הענט, געקעמפט צוזאמען מיט די זין פון די אנדערע סאָוועטישע פעלקער לערך 11 — 10 טויזנט יידישע פּארטיזאנער.

מען דארף צוגעבן צו דעם די באדייטנדיקע צאָל יידן, וואָס האָבן אלס אומפעיקע צום קאמף, געפונען שוץ און איבערגעלעבט די מלחמה אין די פאמיליע-לאגערן אין די פּארטיזאנער-זאָנעס. זיי האָבן עס אין דער ערשטער ריי צו פארדאנקען דער סאָוועטישער פּארטיזאנקע. וואָלטן אָבער אין דער רוסישער פּארטיזאנקע ניט געווען פיל טויזנטער יידישע קעמפערס, וואָלטן די יידן ניט געגעבן איבער 3000 קרבנות, געפאלענע אין די קאמפן מיט די דייטשן און זייערע קאָלאבאָראטאָרן, וואָלט פאר די זקנים, פרויען און קינדער ניט געווען קיין אָרט און שוץ אין די וועלדער.

איך האָב זיך באמיט צו זיין ווי ווייט מעגלעך אָביעקטיוו ביים באהאנדלען די יידישע פּארטיזאנער-פּראָבלעמאטיק און ביים מאכן אויספירן, ביחוד בנוגע דער דעליקאטער פּראָבלעם פון די קעגנזייטיקע באציונגען צווישן יידן און ניט-יידן אין די וועלדער.

א פּאָר ווערטער וועגן דער טעטיקייט פון דער צענטראלער היסטאָרישער קאָמיסיע ביים פח״ח-פארבאנד אין איטאליע.

די היסטאָרישע קאָמיסיע איז אנטשטאנען, לויט דער איניציאטיוו פון דעם שרייבער פון די שורות, צוגלייך מיט דער אָרגאניזאציע פון פארבאנד פון פּארטיזאנער, פראָנט און געטאָ-קעמפערס פח״ח (פּארטיזאן-חייל-חלוץ) אין לאָדזש (מאי 1945), נאָכן אָנקומען קיין פּוילן, אויפן וועג קיין א״י, פון טויזנטער רעפּאטריאירטע פּארטיזאנער פון די געוו. מערב-געביטן פון פּוילן.

די היסטאָרישע קאָמיסיע האָט זיך געשטעלט אלס ציל צונויפצו-

זאמלען דעם מאטעריאל וועגן יידישן קאמף און בלוט־צושטייער צו דער סאָוועטישער פארטיזאנער־באוועגונג. אויפן וואנדער־וועג אין אָראדיע־מארע (רומעניע), גראץ (עסטרייך) און שפעטער אין איטאליע זיינען דורך סעמינארן פון פארטיזאנער פון באזונדערע אָטריאדן, פושטשעס און ראיאָנען, דורך יחידים אנטיילנעמערס און אויסגעצייכנטע אין די קאמפן פארשריבן געוואָרן די געשיכטעס פון יידישע נאציאָנאלע אָטריאדן, יידישע איינהייטן אין די רוסישע אָטריאדן, קאמפן, לויערונגען, נקמה־אקטן, ביאָגראפיעס פון געפאלענע פארטיזאנער א. א. וו.

דער גאנצער געזאמלטער מאטעריאל וועט אריין אין די צוויי געפלאנטע אויסגאבעס: יזכור־בוך נאָך די געפאלענע־פארטיזאנער און זאמל־בוך „געשיכטע פון יידישע נאציאָנאלע פארטיזאנער־אָטריאדן”.

איך דאנק פאָראויס די אלע, וועלכע וועלן מיר מאכן זייערע באמערקונגען, בכדי עס צו נעמען אין אכט אין דער עווענטועלער 2־טער אויפלאגע פון בוך.

ביי דער געלעגנהייט דאנק איך אלע, וואָס האָבן מיטגעהאָלפן אין דער ארבעט פון דער היסטאָרישער קאָמיסיע און ביי דער אויסגאבע פון פאָרליגנדיקן בוך: דעם „דזשאָינט”, ציונ. ארב. הילפס־קאָמיטעט אין אמעריקע און די ח״ח דר. ל. בערנשטיין, רעד. ב. כהן, קאָמיסיע־סעקרעטאר, י. קווינטמאן, די ח״ח פון אָרטיקן אָפטייל פון ציונ. ארבעטער הילפס־קאָמיטעט, מ. צוקערקאָפ, ה. לייבאָוויטש און דער היסטאָרישער קאָמיסיע ביים פח״ח אין עסטרייך.

דאָס בוך, וואָס פאראייביקט איינע פון די שענסטע און העראָישסטע קאפיטלען פון יידישן לעבן און געראנגל אין די בלוטיקע יאָרן פון נאצישן גיהנום, וועט פארן יידישן היסטאָריקער דינען ווי א מקור פון ידיעות און העלפן שאפן דאָס בילד פון יידישן ווידערשטאנד קעגן דער היטלערישער בעסטיע.

מ. קאגאנאָוויטש

רוים, יולי 1948.

קאַפּיטל איינס

די רוסן — אַ פּאַרטיזאַנער פאָלק

די יידישע און ניט-יידישע עפנטלעכקייט ווייס זייער ווייניק, וועגן דעם אָנטייל פון די יידן אין דער העראָישער פּאַרטיזאַנער-באַוועגונג פון די פעלקער פון גרויסן ראַטן-פאַרבאַנד, באַזונדערס דאָרט, ווו זי איז געקומען צום שטאַרקסטן אויסדרוק — אין ווייס-רוסלאַנד און אוקראַינע (מערב).

כּכדי צו געבן כאָטש טיילווייז אַ בילד פון דעם יידישן אָנטייל אין דער סאָוועטישער פּאַרטיזאַנקע אין אַלע אירע אַנטפּלעקונגען, מוז מען זיך פריער שאַפן אַן אַלגעמיינע, אויבנאויפיקע פאָרשטעלונג, וואָס האָט מיט זיך פאָרגעשטעלט די סאָוועטישע פּאַרטיזאַנער-באַוועגונג, וואָס זיינען געווען אירע אָרגאַניזאַציע-פאָרמען, קאַמפס-סטראַטעגיע און טאַקטיק; ווי איז געקומען דערצו, אַז אין טיפן דייטשישן הינטערלאַנד („טיל"), 900—600 ק"מ. פון דער פראָנט-ליניע, האָבן הונדערטער טויזנטער באַוואָפנטע מענטשן צעטרייסלט און דערשיטערט דעם מעכטיקן דייטשישן כּוח און פּרעסטיזש ביי דער באַפעלקערונג? ווי איז עס געקומען דערצו, אַז גאַנצע געגנטן, כּמעט גאַנץ ווייס-רוסלאַנד און מערב-אוקראַינע, זיינען פאַרוואַנדלט געוואָרן אין פּאַרטיזאַנער-זאָנעס, ווו די דייטשן פלעגן וואַגן צו קומען נאָר מיט אַ ריזיקן כּוח אויף געציילטע טעג און אַוועקגיין צוריק, נאָכן אָפּגיין אין בלוט? ווי איז עס געקומען דערצו, אַז די שוואַך באַוואָפנטע פּאַרטיזאַנער מיט די פאַרזשאַווערטע, קאָמבינירטע ביקסן, אין דער ערשטער תּקופה, זאָלן זיך קענען האַלטן און אפילו געבן שטאַרקע קלעפּ און מיטהעלפן צום זיג איבערן פאַרהאַסטן, בלוטיקן דייטשישן אָקופּאַנט, וועלכער האָט אין אַ קורצער צייט געשטעלט אויף די קני גאַנץ אייראָפּע?

* * *

קיין פאָלק אין דער וועלט, איז לויט זיין כאַראַקטער לעבנס-שטייגער, געדאַנקען-גאַנג און פּסיכאָלאָגישע איינשטעלונג, ניט פעיִק צו פירן

א פארטיזאנישן קאמף, ווי דאָס רוסישע פאָלק. קיין לאנד האָט ניט אזוינע געאָגראפישע, גינסטיקע פאָרבאדינגונגען צו פירן א פארטיזאנקע, ווי רוסלאנד.

די גאנצע געשיכטע פון רוסלאנד, אירע אלע מלחמות, וועלכע זי האָט געפירט קעגן פרעמדע אָקופאנטן און וועלכע האָבן געטראָגן א פרייהייטס־כאראקטער, זיינען בעיקר געווען פארטיזאנישע קריגן.

דמיטרי דאנסקאָיס מלחמה קעגן דער מאָנגאָליש־טאטארישער אינוואזיע (1380), פיאָטר דעם גרויסנס קריג קעגן דעם שונא פון צפון, דעם שוועדישן קעניג קארל דעם 12־טן (1721—1699), מינין און פאָזשארסקים אויפשטאנד קעגן די פוילישע אָקופאנטן פון מאָסקווע (1613—1612) און מארשאל קוטוזאָווס סטראטעגיע אין דער ערשטער גרויסער פאָטערלענדישער מלחמה קעגן נאפאָלעאָן (1813—1812), זיינען געווען ניט נאָר מלחמות מיט רעגולערע פראָנטן און געאָרדנטע קאמפן, נאָר האָבן אויך געהאט עלעמענטן פון פארטיזאנישער קאמפס־טאקטיק און סטראטעגיע, ווו די באפעלקערונג פון די אָקופירטע געביטן האָבן גענומען אן אקטיוון אָנטייל אין קאמף, און דער אויסגאנג פון די פארמעסטונגען, איז אין א גרויסער מאָס דעצידירט געוואָרן אין טיפן הינטערלאנד פון פיינט.

שוין די אמאָליקע רוסישע הערשערס האָבן זיך געהאלטן ביי דער טאקטיק פון אויפהאלטן א כסדרדיקע פאניק ביים שׂונא. ביי ארויס־טרעטונגען קעגן שונא, און ווי א סיגנאל צו דעם האָט געדינט דאָס אונטערצינדן שטעט און ישובים (דאָס אונטערצינדן מאָסקווע בעת דעם אויפשטאנד פון מינין און פאָזשארסקי קעגן די פאָליאקן, דאָס אונטערצינדן מאָסקווע בעת דער נאפאָלעאָנישער מלחמה א. א. וו.).

די קריגס־טאקטיק, וועלכע עס דאָבן אָנגעווענדט די רוסן אין זייערע מלחמות פון דער א. ג. „פארברענטער ערד" (ד. ה. פארניכטן די שפייז־רעזערוון, סמ׳ען די ברונימעד, פארברענען אלץ, וואָס עס קען העלפן דעם שונא), און וועלכע איז אויך אָנגעווענדט געוואָרן אין דער לעצטער וועלט־מלחמה קעגן די היטלעריסטישע מערדער־האָרדעס — איז אייגנטלעך א פארטיזאנישע טאקטיק.

א פארצווייגטע און אָרגאניזירטע פארטיזאנקע האָט געפירט מארשאל קוטוזאָוו אין זיין מלחמה קעגן נאפאָלעאָן.

די אטאמאנען קאפיטאן דעניסאָוו, דאווידאָוו א. אנד. האָבן בראש פון זייערע קאוואלעריע־אָפטיילן, אין הינטערלאנד פון נאפאָלעאָנס ארמייען

געזייט טויט, פאניק און אומקום (אין זיין באַרימטן בוך „קריג און פרידן" גיט לעוו טאָלסטאָי א פולן בילד פון דער פּאַרטיזאַנקע אין יענער תקופה).

דער גליענדיקער פּאַטריאָטיזם פון רוסישן פאָלק, זיין אומבויגזאַמער נאַציאָנאַלער שטאָלץ, זיין ברענענדיקע ליבע צו פרייהייט און זעלבסט־שטענדיקייט, דאָס ניט שלום מאכן מיטן געדאַנק צו זיין ווען עס איז פאַרשקלאַפט און פאַרקנעכט צו פרעמדע אַריינדרינגלערס און אָקופּאַנטן, און דאָס ריזיק־גרויסע, אומענדלעך אויסגעצויגענע לאַנד, וואָס עס איז שווער איינצונעמען און נאָך שווערער צו באַזעצן און באַהערשן, — דאָס אַלץ האָט ניט דערמעגלעכט א לענגערע אָקופּאַציע פון די אָנפאַלער־שכנים, ווען עס האָט אין אַלע צייטן געלאָקט דאָס ריזיק־גרויסע, געהיימנישפולע און לעגענדאַר־רייכע רוסלאַנד.

א גרויסער טייל פון לאַנד בילדן אומגעהויערע שטחים פון וועלדער, פּושטשעס, (ריזיקע וועלדער פול מיט בלאָטעס און זומפּן), בערג און פעלזן, וועלכע שאַפן אידעאַלע באַדינגונגען צו פירן א פּאַרטיזאַנקע קעגן פרעמדן אַריינדרינגלער, וועלכער קען ס׳רוב ניט אַלע וועגן, וועגעלעך, טראַפּינקעס און זייטיקע דורכגענג.

דער אָקופּאַנט שרעקט זיך פאַר די געהיימנישפולע, ריזיקע, אומענדלעכע, געדיכטע בלאָטיקע וועלדער, אין וועלכע דער רוס פילט זיך, ווי בײַ זיך אין דער היים. יעדער געמורמל, יעדער רויש פון צווייגל און בלעטל, יעדער שאָרך, וועלכער דערטראָגט זיך פון וואַלד, דערציילט אים וועגן א פּלוצימדיקן, אומדערוואַרטן אָנפאַל און אומקום.

די ישובים, דערפער און „כוטאָרעס" (איינצל־פאַרמס), זיינען געבויט לענגאויס די וועלדער אָדער געפינען זיך אין האַרץ פון די פּושטשעס.

די וועלדער און פּושטשעס זיינען ס׳רוב געבונדן צווישן זיך (זעלטן מיט קליינע איבערייסן), און עס איז דאָ א מעגלעכקייט דורכצוגיין דאָס גאַנצע לאַנד, ניט ריזיקירנדיק זיך צוזאַמענצוטרעפן פּנים אל פּנים מיט דער איבערמאַכט פון שונא, ווען מען האַלט עס פאַר ניט געוווּנטשן.

די פּאַרטיזאַנישע מלחמה, די א. ג. „גערילאַ מלחמה" — דער קאַמף אין רוקן פון שונא דורך אומדערוואַרטע, פּלוצימדיקע אַרויספאַלן פון פאַרמאַסקירטע ערטער, קוסטעס, וועג־קאַנאַלן, „זאַסאַדעס" (לויערונגען) א. א. וו., — איז א געפערלעך געווער קעגן באַצווינגער. דאָס מאַכט אומזיכער יעדע באַוועגונג פון זיינע מיליטער־טיילן אין פרעמדן אומבאַקאַנטן לאַנד.

אויפן פראָנט ווייסט ער, אין וועלכער ריכטונג ער האָט צו שיסן, ווער עס זיינען זיינע פיינט, פון וועלכער זייט ער קען דערוואַרטן א קויל און ווו ער דארף זיך פארטיידיקן. אין הינטערלאנד איז פאר אים א טויט-געשפענסט יעדער בוים, יעדער קוסט, פעלז, גרוב און געביידע.

דאָס געפיל פון כסדרדיקער אומזיכערקייט, פון אומצוטרוי צו אַלץ און אַלעמען, שוואַכט אָפּ יעדע קאמפס-איניציאטיוו, נעמט אָפּ דעם אויטאָריטעט פון ציטווייליקן באַזיגער ביי דער באַפעלקערונג און ווירקט זיך פסיכאָלאָגיש שלעכט אויס אויף דער קאמפס-שטימונג פון זיינע סאָלדאטן.

דורך באַדראָען די פארבינדונגס- און קאָמוניקאציע-וועגן (באַנען, שאָסייען, טעלעפאָנען א. א. וו.) ווערט אָפּגעשטעלט, אָדער באַשווערט דאָס צושטעלן געווער, אמוניציע און אפּראָוויזאציע צו די פראָנטן פאר דער קעמפנדיקער ארמיי און ס׳רוב דינען דעם שונא׳ס טראָפייען פאר דער מיליטערישער פארשטארקונג פון די, פאר וועמען זיי האָבן געדארפט זייען טויט און אומקום.

עס איז אַלגעמיין באַקאנט די גרויסע דעציזירנדיקע ראָל אין זיג און ברעכן דעם אייזערנעם בלאָקאדע-רינג, וועלכע עס האָט אָפּגעשפּילט די סאָוועטישע פארטיזאנקע אין בירגער-קריג נאָך דער ערשטער וועלט-מלחמה (1917 — 1921), ווען 14 מלוכות האָבן אונטערגענומען אַן אינטערווענץ פון אַלע זייטן קעגן דער גרויסער רוסישער רעוואָלוציע און געפלאנט זי צו דערשטיקן אין אירע וואָרצלען.

ניט ווייניק לידער ווערן געזונגען, פיל מעשיות און לעגענדעס ווערן דערציילט וועגן דעם העלדישן געראנגל, וועלכן עס האָבן געפירט די סאָוועטישע פארטיזאנער-פירער: שטשאָרס, זשעלעזניאַק, טשאַפּאַיעוו, קאָטאָווסקי, פּארכאָמענקאָ, דיאַדיא אַליאָשא א. אנד. קעגן דער טשעכישער ארמיי, קעגן די ארמייען פון וורַאנגעל, דעניקין, פּעטליורא, קאָלטשאַק, מאכנאָ, די פּוילישע ארמיי, בולאַק-באַלאכאָוויטש, קאָזאקן-אָפּטיילן, ווייסע צארישע ארמייען, דייטשישע ארמיי א. אנד.

אויך די גלענצנדיקסטע, העראָישדיקסטע סאָוועטישע פּארטיזאנקע פון דער לעצטער וועלט-מלחמה האָט ארויסגעהויבן הונדערטער און טויזנטער אָנפירערס, וועלכע האָבן אָרגאניזירט א פּארטיזאנקע אויף אַלע שטחים, ווו עס איז נאָר ארויפגעטראָטן דער שווערער פּרייסישער שטיוול און אָן רחמנות זיי פארניכטעט און נקמה גענומען פאר דעם פארגאָסענעם

5

אומשולדיקן בלוט פון מיליאָנען ציווילע בירגערס, פארן גאנצן חורבן, אויסראָט און טויט, וועלכן זיי האָבן געבראכט אויף רוסלאנד.

קאָוופאק, זשעלעזניאק, גענ. באזשענקא, גענ.-מאיאָר פלאטאָן, דיאדיא וואסיא, גענעראל-מאיאָר לונין, שופיעני, בולאט, גענעראל פיאָדאָראָוו-טשערניגאָווסקי, ברינסקי, באטיא, גענ.-מאיאָר ביעגמא, קאפיטאן סעניטשקין, וואָראָנין, יורגיס-זימאן (א ייד וועלכער האָט פיגורירט אלס ליטווינער), פאָלק. מארקאָוו, קאָוואלאָוו, דאווידאָוו, גארעליק (די לעצטע צוויי — סאָוועטישע יידן), ראדיאנאָוו, סאָקאָלאָוו, פילאמאָוו און פיל אנדערע זיינען פאר זייערע קאמפס-לייסטונגען, פאר זייערע ארויסגעוויזענע אָרגאניזאציע און אָנפירערשאפט-פעיקייטן און מיטהילף צום זיג באשאָנקען געוואָרן מיט די העכסטע אָרדנס און מיט דער בכבודיקסטער באצייכענונג „העלד פון ראטנפארבאנד“.

דער רוסישער מענטש, וועלכער איז אין די כסרדיקע קאמפן און מלחמות פאר דער פרייהייט און זעלבסטשטענדיקייט פון זיין לאנד פארהארטעוועט געוואָרן, וועלכער איז צוגעוווינט צו א שווער לעבן, און קען זיך לייכט צופאסן צו די הארטסטע לעבנס-באדינגונגען, ווען הונגער און שמוץ, בלאָטע און יסורים קענען ניט איינברעכן און דערשיטערן אין זיין אייזן-פעסטן ווילן צו זיין פריי און זעלבסטשטענדיק — איז א צוגעפאסטער מאטעריאל פאר א פארטיזאנער-ארמיי.

די רוסישע אויסהאלטעוודיקייט ביי די שווערסטע לעבנס-באדינגונגען איז אלגעמיין באקאנט.

ווען מען האָט נאפאלעאָנען דערציילט, אז רוסישע סאָלדאטן טונקען פארדארטע „סקאָרינקעס“ (אלט ברויט) אין בלאָטע און עסן דאָס מיט אפעטיט, האָט ער געמאכט א לאקאנישע באמערקונג: „קעגן אזעלכע זעלנער מוזן מיר פארשפילן די מלחמה“...

אז די דייטשן האָבן געזען די אויסהאלטעוודיקייט פון סאָוועטישן פארטיזאן, זיין לעבן ביי די פרימיטיווסטע וואלד-באדינגונגען — אין צייט פון אָבלאוועס, הונגעריק, שמוציק, שלאָפנדיק אין די גרעסטע פרעסט אויף קופעס שניי — א לעבן צווישן ריזיקע בלאָטעס און זומפן, האָבן זיי די „קולטורעלע“ מפונקים עס ניט נאָר באוואונדערט, נאָר אויך זיכער געטראכט דאָס זעלביקע וואָס נאפאלעאָן זיינער צייט...

6

דער רוסישער מענטש און דאָס רוסישע לאנד זײנען אידעאל צוגעפאסט צו פארטיזאנישער קריגס־פירונג, און דאָס איז באשטעטיקט געוואָרן, אין דער פולער מאָס, דורך דער העראָישער, לעגענדארער סאָוועטישער פארטיזאנקע אין דער צווייטער פאָטערלענדישער מלחמה (1941 — 1945) קעגן דעם מעכטיקן פאשיסטיש־היטלעריסטישן אָקופאנט.

קאפיטל צוויי

די פאליטיש - געזעלשאפטלעכע פארהעלטענישן אין די אקופירטע געביטן פון סאוועט-רוסלאנד.

דער ציל פון די דייטשן איז געווען אין פאל פון א זיג, צו צעברעקלען דאס גרויסע רוסלאנד אויף פיל באזונדערע מלוכות, און אויף אזא אופן זיי אויסנוצן פאר די אייגענע צוועקן.

לויט דעם פלאן האבן ווייס - רוסלאנד און אוקראינע געדארפט בילדן באזונדערע אינטעגראלע מלוכות. די דייטשן האבן געבראכט אויף די אקופירטע שטחים די רוסישע, ווייס - רוסישע און אוקראינישע פאליטישע עמיגראנטן, וועלכע האבן זיך אויפגעהאלטן אין בערלין און אין אנדערע שטעט אין אייראפע נאך דעם אויפקום פון דער ראטן-מאכט, וו זיי האבן געווארט אויפן טאג פון זייער „דערלייזונג"... טיילוויז האט פאר די דייטשן דער דאזיקער עלעמענט געבראכט גרויס נוצן ביים איינשטעלן די אדמיניסטראציע און ארדענונג אין די אקופירטע געביטן.

אין קעגנזאץ צו דער סאוועטישער לאזונג פון „פעלקער-פריינדשאפט", האבן די דייטשן געפלעגט די עקסטרעם-שאוויניסטישע געפילן פון די ווייס - רוסן, אוקראינער א. אנד. פעלקער. אין זייערע באמיונגען אפצורייסן די דאזיקע פעלקער פון זייער גרויסן ברודער-פאלק, די גרויס-רוסן, האבן זיי דורך זייערע אגענטן אנגעהויבן רעפארמירן דעם ווייס - רוסישן און אוקראינישן אלפאבעט.

צו דעם צוועק האט מען לאטייניזירט די אלף-בית'ן, געפעלשט די געשיכטע וועגן דורותדיקן צוזאמענלעבן און פאליטישן צוזאמענבונד פון ווייס-רוסישן און אוקראינישן פאלק מיטן רוסישן, פארשטעלנדיק די א. ד. פעלקער אלס קרבנות פון רוסישער אגרעסיע און גוואלט. זיי האבן אויך אויסגעלאכט די זעלבסטשטענדיקייט פון ווייס-רוסלאנד און

אוקראינע אין דער סאָוועטישער פעדעראציע, אַנווייזנדיק, אז נאָר איצט וועלן די פעלקער ווערן אמת׳דיק זעלבסטשטענדיק...

אין דער דאָזיקער פראָפּאַגאַנדע האָט געשפּילט ניט קיין קליינע ראָל די אגיטאַציע קעגן דעם סאָוועטישן ווירטשאפטס־סיסטעם.

קענענדיק די שטימונגען צווישן א טייל פון די פּויערים, און וויסנדיק זייער אומצופרידנקייט מיטן „קאָלכאָז" (קאָלעקטיווע ווירטשאפט), האָט דער מיניסטער פאר די מזרח־געביטן, ראָזענבערג, ענדע 1942, ארויסגעגעבן א דעקרעט, וועלכער האָט אָנגעזאָגט דאָס מבטל מאכן די קאָלעקטיווע ווירטשאפטן און אויפבויען צוריק דאָס פּריוואטע אייגנטום אין דאָרף. ראָזענבערג האָט אָבער אָפּגעלייגט דאָס אויספירן און רעאליזירן זיין הבטחה אויף נאָך דער מלחמה, און דערווייל געלאָזן פאר דער דייטשישער ארמיי די באקוועמלעכקייט צו האָבן גרויסע קאָנצענטרירטע ווירטשאפטן, וועלכע זאָלן דינען ווי רעזערוואַרן פאר אפּראָוויזאציע פארן פראָנט און הינטערלאנד.

די דייטשן האָבן פאר יעדן פּרייז געוואָלט אָפּרייסן די א. ד. פעלקער פון מזרח אין מאכן זיי פאר א טייל פון מערב, פון וועמען דייטשלאנד האָט זיך באטראכט אלס דער לעגיטימסטער פאָרשטייער.

די דייטשן האָבן צוגעגעבן גרויס באדייט, דאָס אויסנוצן פאר זיך די ווירטשאפטלעכע און מענטשן־רעסורסן פון די אָקופּירטע געביטן פאר דער קריגס־פירונג, אין שפּעטער פאר דער ווירטשאפטלעכער עקספּלאָאטאציע צום נוצן פון דער דייטשער נאָך־מלחמה־ווירטשאפט.

באזונדערס האָט זיי געלאָקט די פרוכטבארע, שווארצערדיקע אוקראינע, וועלכע באזיצט אזויפיל מעטאלורגישע רייכטימער. לויטן פּלאַן האָט געזאָלט אוקראינע ווערן א דייטשישע קאָלאָניע — א דורותדיקער טרויס פון דייטשישן אימפּעריאליזם.

ביידע מלוכות וואָלטן פאקטיש, לויט די דייטשישע פּלענער, געדארפט ווערן וואסאלן־מלוכות, וועלכע וואָלטן דורך זייערע אייגענע, כלומרשט זעלבסטשטענדיקע רעגירונגען, געדארפט אויספירן די באפעלן פון מעכטיקן דייטשלאנד.

די דייטשן האָבן געשאפן א ווייס־רוסישע רעגירונג מיט פּרעזידענט אָסטראָווסקי בראש, אן אוקראינישע רעגירונג — מיט פּראָפ. סטעצקי בראש און געגעבן די איניציאטיוו צו שאפן נאציאָנאַלע ארמייען און אדמיניסטראציעס. אין אָנהויב 1943 האָבן זיי ארויסגעגעבן א באפעל, אז די אדמיניסטראציע דארף זיין באזעצט דורכאויס נאָר פון די פעלקער,

וועלכע דאָמינירן אין דעם באַטרעפנדיקן לאַנד. דאָס אַלץ איז געטאָן געוואָרן, בכדי צו שאַפן אַן אילוזיע פון פולער זעלבסטשטענדיקייט.

זייערע הבטחות פאַר די דאָזיקע פעלקער נאָכן דערוואַרטעטן זיג, זייערע „ליבע־דערקלערונגען" און פריינטשאַפטס־דעקלאַראַציעס, זיינען געווען מער ווי באַשיידן.

דער מיניסטער פאַר ווייס־רוסלאַנד, קובע (דערמאָרדעט דורך פּאַרטיזאַנער, אין יוני 1943), דער מיניסטער פאַר אוקראַינע, קאָך און דער מיניסטער פאַר די מזרח־געביטן דער באַקאַנטער ראַסן־אידעאָלאָג, ראָזנבערג, האָבן זיך דערקלערט און דורך זייערע אידעאָלאָגישע פריינד צווישן די ווייס־רוסן און אוקראַינער, פאַרגעשטעלט געוואָרן אַלס די גרעסטע פריינט פון די א. ד. פעלקער.

בדרך כלל אָבער, איז געווען אַלגעמיין באַוווּסט, אַז די דייטשן האָבן באַטראַכט די סלאַווישע פעלקער אַלס אַ נידעריקערע ראַסע, אַלס מענטשן, וואָס שטייען אויף אַ נידעריקער קולטור־מדרגה, און דאַרפן זיין באַשטימט צו דינען די אינטערעסן פון דער „הערן־ראַסע".

די דייטשן האָבן אָבער געקענט פאַרבאַהאַלטן זייערע ענד־צילן בנוגע צום אוקראַאינישן און ווייס־רוסישן פאָלק אין אַ מענטעלע פון צביעות און הויך־קלינגענדיקע פראַזעס.

די פעלקער אָבער האָבן ניט געהאַט קיין איבעריקן גרויסן צוטרוי צו די דייטשע הבטחות. מען האָט דערזען די דייטשע רוצחים אין זייער טאָג־טעגלעכער אויפפירונג און פּראַקטיק. גאַנץ ווייס־רוסלאַנד און אוקראַאינע זיינען באַדעקט געוואָרן מיט תליות. פאַר דעם קלענסטן פאַרברעכן האָט מען עפנטלעך געהאַנגען אויף די מערק און פּלעצער. די דייטשן האָבן איינגעפירט דאָס עפנטלעכן שמייסן און אַנדערע מיטל־אַלטערלעכע פּייניקונגען, פון וועלכע דאָס צובינדן אַ מענטשן צו אַ סלופּ אין אַ הענגענדיקער פּאָזע איז געווען דער פּאָפּולערסטער.

זיי האָבן ניט פאַרזאַמט קיין געלעגנהייט, בכדי אויסצודריקן זייער פאַראַכטונג צו די באַזיגטע פעלקער. עס איז ניט געווען קיין מאָס און קיין גרענעץ פאַר דער סאַדיסטישער ערפינדערישקייט פון די דייטשע אכזרים.

מיטן אויפקום און פונאַנדערוווּקס פון דער פּאַרטיזאַנקע אין די א. ד. לענדער האָט זיך אָנגעהויבן אַ שרעקלעכער קריייץ־צוג קעגן די, וועלכע מען האָט חושד געווען אין צוזאַמענאַרבעט מיט די פּאַרטיזאַנער,

די דייטשן האָבן איינגעפירט דעם סיסטעם פון קאָלעקטיווע שטראָפן. צענדליקער און הונדערטער דערפער, טויזנטער איינצל-ווירטשאפטן אין די געגנטן פון די פארטיזאנער-זאָנעס, זיינען פארברענט געוואָרן צוזאמען מיט זייערע איינוווינער, אונטער דער באשולדיקונג פון שטיצן די פארטיזאנער.

אלע, וועלכע האָבן נאָר פארנומען א וועלכן ניט איז אמט אין דער צייט פון דער סאָוועטישער הערשאפט (1939 — 1941), זיינען געהאנגען און געשאָסן געוואָרן אָן רחמנות. עס איז פראקטיצירט געוואָרן די סיסטעם פון נעמען ערובניקעס, דאָס רוב גייסטלעכע און אינטעליגענץ, און אין פאל פון א פיינדלעכן אקט קעגן די דייטשן, פלעגן די ערובניקעס דערשאָסן ווערן.

אין יעדער שטאָט, ווו די דייטשן זיינען אריין, איז צוזאמענגערופן געוואָרן די באפעלקערונג און געוואָרנט געוואָרן, אז אין פאל פון דערמאָרדן איין דייטש, וועלן דערמאָרדעט ווערן הונדערט ניט-יידן און 200 יידן (דער „פרייז" איז ניט געווען אין אלע ערטער דער זעלביקער...).

דאָס צעטל חטאים, פאר וועלכע עס פלעגט דראָען טויט-שטראָף, איז געווען זייער א לאנגע, און קיינער איז ניט געווען זיכער פון ארונטערפאלן אונטער דער חטאים-קלאסיפיקאציע.

די ארומיקע באפעלקערונג האָט אקטיוו מיטגעהאָלפן די דייטשן אין אויסראָטן און אויסרויבן די יידן. דער טאָטאל-אויסראָט פון די יידן האָט געפונען די פולע צושטימונג פון די פעלקער אין די אָקופירטע געביטן, אָבער דער איינדרוק פון די שווידערלעכקייטן און סאדיסטיש-צוגעטראכטע טויטן, האָט דאָך ביי א טייל געשאפן א מיינונג וועגן די דייטשן, ווי וועגן א מערדער-פאָלק.

די פאָליאקן, ווייס-רוסן און אוקראינער פלעגן מיט ציטער איבערחזרן; „גלייך ווי די דייטשן וועלן פארענדיקן מיט די יידן, וועלן זיי זיך נעמען צו אונדז!"

איינער פון די צילן פון יידן-אויסראָט איז טאקע געווען אָנצוווארפן א מורא אויף דער באפעלקערונג און האלטן זי אין צוים. דאָס האָט פאר זיי געדארפט זיין א קלאסישע לעקציע, אויף וואָס די דייטשן זיינען פעיק, בעת זיי קומט אויס זיך אָפצורעכענען מיט קעגנערס.

די דייטשן האָבן געריסן פון דער באפעלקערונג פון טויט און

פון לעבעדיק. זיי האָבן פארמלוכה'שט די פּריצישע הויפן, די גרויסע לאטיפונדיעס און צוגענומען כמעט די גאנצע גערעטעניש פאר זיך.

די נאָרמעס, וועלכע די פויערים פלעגן דארפן געבן, זיינען געווען איבער זייערע כוחות. די דייטשן האָבן גערויבט און געפירט אלץ צום פראָנט און קיין דייטשלאנד. אזוי זיינען אויך ארויסגעפירט געוואָרן אלע גרעסערע און וויכטיקערע אינדוסטריעלע אונטערנעמונגען (עלעקטרישע סטאנציעס, טארטאקן א. א. וו.).

נויטיקנדיק זיך אין ארבעטס-כוחות אויף די פאבריקן און אין די גרובן האָבן זיי מאסנווייז אָנגעהויבן ארויסצופירן די יוגנט פון די אָקופּירטע געביטן קיין דייטשלאנד. יעדער איינער, וועלכער האָט ניט געהאט קיין באשטימטע ארבעט, וואָס האָט געהאָלפן דעם דייטש צו דער קריגס-פירונג, איז מיט גוואלט ארויסגעפירט געוואָרן.

די בריוו, וועלכע פלעגן אָנקומען פון דאָרט, האָבן אין א פארשטעלטער שפּראך דערציילט פון א שרעקלעכער עקספּלאָאטאציע און הונגער. די באפעלקערונג, וועלכע איז געווען באדראָט דורך דעם ארויספיר, האָט אלץ געטאָן, כדי אויסצומיידן דעפּאָרטאציע. פיל זיינען געלאָפן צו די פארטיזאנער אין די וועלדער.

די באפעלקערונג האָט זיך אומעטום געטיילט אויף צוויי טיילן. אזוינע, וואָס האָבן קאָלאָבאָרירט מיט די דייטשן (אין דער פּאָליציי און אין דער אדמיניסטראציע) און דער איבערוויגנדיקער טייל, וועלכער האָט פיינט געהאט די אָקופּאנטן און בלויז מורא געהאט פאר אים און זיין אומברחמנות'דיקער „יוסטיץ".

מסירה'ס און אָפּרעכענונגען זיינען געווען א טאָג-טעגלעכע דערשיינונג. די דייטשן האָבן זיך איינגעקויפט די גוט-פריינטשאפט פון זייערע מיטארבעטערס, דורך לאָזן זיי רויבן. אין דער ערשטער ריי איז אויסגעליפערט געוואָרן אויף זייער חסד די יידישע באפעלקערונג. וואָס מער די פארטיזאנער-באוועגונג האָט זיך געשטארקט אין די אָקופּירטע געביטן, אויף וויפל אומזיכערער עס איז געוואָרן די באוועגונגס-פרייהייט פון די דייטשן און זייערע מיטהעלפער, אלץ מער איז געפאלן זייער חשיבות אין די אויגן פון דער באפעלקערונג.

די פלוג-בלעטלעך פון די פארטיזאנער און די „סוואָדקעס" (פראָנט-קאָמוניקאטן) פון דער סאָוועטישער אינפאָרמאציע-ביוראָ, וועלכע פלעגן דורך געהיימנישפולע הענט פארשפרייט און אפישירט ווערן אין די שטעט, שטעטלעך און דערפער, האָבן געהאָלפן ווארפן א שיין אויף

דער ליגנעריש־באַרימערישער פּראָפּאַגאַנדע פון די דייטשן און זייערע אַגענטן פון דער אָרטיקער באַפעלקערונג.

די באַפעלקערונג האָט כסדר געלעבט אין דערוואַרטונג פון גרויסע געשעענישן. פון מויל צו מויל פלעגן איבערגעגעבן ווערן ידיעות וועגן דער לאַגע אויף די פראָנטן, וועלכע מען פלעגט אונטערהערן פון געהיימע ראַדיאָס פון די סטאַנציעס פון די פאַרבינדעטע מלוכות.

די דייטשן האָבן געזען, ווי פון טאָג צו טאָג פאַלט זייער אָנזען און דער גלויבן אין זייער נצחון און האָבן דעריבער אויסגעלאָזט זייער כעס צו דער ציוויל־באַפעלקערונג.

אַלע פּרוּוון פון די דייטשן אויסצונוצן די ווירטשאַפטלעכע און מענטשלעכע רעסורסן פון די אָקופּירטע געביטן, זיינען גוואַלטיק פאַר־שווערט געוואָרן דורך דער אויסגעוואַקסענער פּאַרטיזאַנער־באַוועגונג. דער גרעסטער טייל פון די אָקופּירטע געביטן, אַ חוץ די ישובים האַרט בײַ די שטעט, ווו עס האָבן סטאַנציאָנירט גאַרניזאָנען, איז פּאַקטיש געווען אָפּגעשלאָסן פאַר די דייטשן, ווייל דאָס זיינען אַלץ געווען פּאַרטיזאַנער־זאָנעס, וווּ די דייטשן האָבן קיין שליטה ניט געהאַט.

די ווייס־רוסישע „סאַמאָכאָוּוע" (זעלבסט־שוץ), וואָס די דייטשן האָבן געשאַפן, בכדי צו קעמפן מיט די פּאַרטיזאַנער און האָט שפּעטער געזאָלט בילדן דעם קערן פאַר דער געפּלאַנטער ווייס־רוסישער אַרמיי, זיינען צעקלאַפּט אָדער איבערגעגעבן געוואָרן דורך די פּאַרטיזאַנער, און מיטן דייטשישן געווער, זיינען זיי אַוועק אין וואַלד.

די פּרוּוון אין וואָלין און אוקראַינע צו שאַפן לעגיאָנען האָבן געליטן אַ גרויסן דורכפאַל. נאָכדעם, ווי די דייטשן זיינען אָפּגעגאַנגען אין בלוט אויף די פראָנטן און פאַרלירנדיק בײַ סטאַלינגראַד, מאָסקווע און אָריאָל זייערע קאַדער־אַרמייען, האָבן זיי געפּלאַנט, נאָך אַ קורצער מיליטערישער אויסשולונג צו שיקן די אוקראַאינישע און ווייס־רוסישע יוגנט אויף די פראָנטן, בכדי צו ראַטעווען די „ציוויליזאַציע" קעגן די באָלשעוויסטישע „באַרבאַרן" און ניט דערלאָזן דעם צוזאַמענבראָך פון דער „נייער אָרדענונג" אין אייראָפּע.

די אוקראַינישע יוגנט האָט אָבער גאָר ניט געטראַכט צו דינען אַלס „האַרמאַטן־פלייש" פאַרן גוססדיקן דייטשלאַנד און זיינען זיך צעלאָפן מיטן געווער אין די וועלדער, בילדנדיק אַ גרין־פאַשיסטישע פּאַרטיזאַנקע, די א. ג. „או. פּ. א." (אוקראַינסקאַ פּוּוסטאַנטשאַ אַרמיאַ — אוקראַאינישע

אויפשטענדלער ארמיי), וועלכע האָט געקעמפט גלייכצייטיק קעגן די דייטשן און קעגן די סאָוועטישע פּארטיזאנער.

אויך די ליטווישע ארמיי פון גענעראל פּלעכאוויטשיוס, וועלכע איז געשאפן געוואָרן לויט דער דייטשישער איניציאטיוו, צום קאמף קעגן פּארטיזאנער, האָט זיך ענדע 1943 צעשאָטן, צוליב דער דייטשישער פאָדערונג, אז זיי זאָלן זיך איינשליסן אין דער דייטשישער ארמיי און גיין קעמפן אויף די פראָנטן. די ליטווינער זיינען זיך צעלאָפן אין זייערע היימען. א קלענער טייל האָט זיך איינגעשלאָסן אין די סאָוועטישע פּארטיזאנער-אָטריאדן. אייניקע ליטווישע מיליטער-איינהייטן האָבן איבער-געגעבן זייער באוואָפענונג דער ליטווישער פּארטיזאנער-בריגאדע פון יורגיס.

די אוקראינישע און ווייס-רוסישע פאשיסטן, וועלכע האָבן געטרוימט וועגן גרויסע זעלבסטשטענדיקע לענדער, זיינען געווען זייער געטראָפן און שטארק אנטוישט פון די נייע פּאָליטישע מאפּעס, וועלכע די דייטשן האָבן צוגעשניטן פאר דער „נייער נאָכמלחמהדיקער אָרדענונג אין אייראָפּע". לויט דער נייער מאפּע האָבן די דייטשן מיט א „פרייער האנט" געשניטן און געטיילט געגנטן אויף רעכטס און לינקס. פון אוקראינע איז אויסגעטיילט געוואָרן מזרח גאליציע, וועלכע איז פאריינִיקט געוואָרן צום גענעראל-גאָווערנעמענט (פּוילן). קארפּאטן-רוס איז צוגעטיילט געוואָרן צו אונגארן. אוקראינישע טעריטאָריע צווישן דרום-בוג און דניעסטער מיט דער פּאָרט-שטאָט אָדעס (א. ג. טראנסניסטריע) איז אָפּגעגעבן געוואָרן רומעניע, אלס קאָמפּענסאציע פאר טראנסילוואניע.

די אוקראינישע געוועזענע הויפּט-שטאָט כארקאָוו איז אויף די דייטשישע מאפּעס געווען איינגעשלאָסן אין רוסלאנד. אלס קאָמפּענסאציע זיינען צו אוקראינע פאראייניקט געוואָרן די ווייס-רוסישע אָרעמע געגנטן: בריסק און פּינסק.

די ווייס-רוסישע געביטן גראָדנע און ביאליסטאָק, וועלכע האָבן אין די יאָרן 1939—41 געהערט צו דער סאָוועטישער ווייס-רוסישער רעפּובליק, זיינען איינגעשלאָסן געוואָרן אין „דריטן רייך". אלס קאָמפּענסאציע זיינען צוגעזאָגט געוואָרן ריין-רוסישע שטחים ביז סמאָלענסק.

פון פּוילן (א. ג. גענ.-גאָווערנעמענט), האָט פאקטיש געזאָלט בלייבן, בלויז קאָנגרעס-פּוילן ביזן בוג און מזרח-גאליציע. שלעזיע, פּויזן, פּאָמערן און לאָדזשער קרייז זיינען איינגעשלאָסן געוואָרן אין „דריטן רייך".

קיין וואונדער ניט, אז די אוקראינישע, פּוילישע און ווייס-רוסישע נאציאָנאליסטן, וועלכע האָבן געלייגט אזוי פיל האָפענונגען אויפן פאשיסטישן

דייטשלאַנד, האָבן זיך גיך אויסגעניכטערט, אָנגעהויבן באַקעמפן די דייטשן און שאַפן זייערע מיליטערישע פּאַרטיזאַנער־אָרגאַניזאַציעס.

די דייטשן האָבן די לאַגע אין די אָקופּירטע געביטן ניט געקענט באַהערשן, און זיינען נאָך פאַרן ריקצוג געווען געצוווּנגען שלום מאַכן מיטן פאַקט פון זייער אָנמעכטיקייט און הילפסלאָזיקייט.

די דייטשן זיינען אינעם ערשטן יאָר מלחמה געווען פאַרשיכורט פון זייערע לייכטע, גרויסע נצחונות אין רוסלאַנד און אייראָפּע און זיי האָבן פאַרלאָרן יעדן חוש פאַר פּאָליטישן טאַקט אין זייערע באַציונגען מיט די אָקופּירטע פעלקער.

זייער אוממענטשלעכע באַציונג צו די סאָוועטישע קריגס־געפאַנגענע האָט דערפירט דערצו, אַז עס האָבן באַלד אויפגעהערט די דעזערטיר־דערשיינונגען און דאָס איבערגעבן זיך אין געפאַנגענשאַפט צו די דייטשן — אַ זאַך, וואָס איז געווען אַ פאַרשפּרייטע דערשיינונג אין די ערשטע טעג נאָך דעם אומגעריכטן קלאַפּ (22 יוני 1941). יעדער סאָוועטישער זעלנער האָט געוווּסט, אַז געפאַנגענשאַפט ביים דייטש באַדייט אַ זיכערן, אין בעסטן פאַל, אַ לאַנגזאַמען הונגער־טויט, און האָט זיך געשלאָגן עקשנותדיק ביזן סוף.

די דייטשן האָבן מיט זייער איינשטעלונג דערפירט, אַז די שנאה צו זיי זאָל ווערן אַן אַלגעמיינע פאָלקס־דערשיינונג און האָבן אַזוי אַרום אויפגעהויבן קעגן זיך כמעט די גאַנצע באַפעלקערונג.

די דייטשן אַליין האָבן מיט זייער מערדערישן צוגאַנג צו דער באַפעלקערונג פון די אָקופּירטע געביטן, מיט זייער מאַסן־פאַרפייניקונג דורך הונגער און עקזעקוציעס — מיט זייער מאַסן־פאַרפייניקונג דורך הונגער און עשיסונג פון הונדערטער טויזנטער סאָוועטישע קריגס־געפאַנגענע, מיט דער שוידערלעכער, אין דער געשיכטע ניט באַוווּסטער טאָטאַלער פאַרניכטונג פון די יידן און אַכזריות׳דיקער באַציונג צו אַלץ און אַלעמען, וואָס געהערט ניט צום „הערן־פאָלק״, דערפירט צו דעם גראַנדיעזן פונאַנדערוווּקס פון דער פּאַרטיזאַנקע און זי פאַרוואַנדלט אין אַן אַלגעמיינער פאָלקס־באַוועגונג פון „נקמה-נעמערס״ („מסטיטיעלי״), וועלכע האָט אַקטיוו מיטגעהאָלפן גראָבן דעם קבר פאַר דעם מערדער־פאָלק און צואיילן זיין מפּלה און פאַרניכטונג.

ЧЫРВОНАЯ ЗВЯЗДА №44—45 (26)

Лагер смерці у Калдычаве

[illegible] З усіх канцоў Барана[illegible] немцы перетваралі ў лагер смерці. Тут, у старане ад дарогі, їдучай з Баранавіч на Гарадзішча, за радамі калючага дроту, абнесенага глыбокімі ірвамі, льецца кроў нявінных савецкіх людзей. Адсюль нясуцца стогны старыкоў, жанчын і дзяцей, кінутых да суровай помсты нямецкім душагубам.

З усіх канцоў Баранавіцкай, Пінскай абласцей, Лідскага і другіх раёнаў Беларусі немцы звозяць у Калдычаўскі лагер савецкіх людзей і знішчаюць іх голадам, катаржнай працай, масавымі расстрэламі.

Прафесіянальныя забойцы

У восень 1942 года у Калдычаве, на будаўніцтва прахладнай турмы, немцы сагналі з Баранавіч, Мольчадзі і Стаўбцоўскага раёна больш 400 чалавек. Людзей, як скаціну, загналі ў баракі, марылі голадам і непасільнай працай. Калі ад голаду у каго-небудзь з'яўлялися ацёкі, яго, як «хворага», расстрэльвалі. У студзені 1943 года толькі за некалькі дзён тут памерла ад голаду больш 30 чалавек. Многа памерла ад тыфусу. Выцягнуўшы з людзей усе сілы, фашысцкія людаеды праз некалькі месяцаў амаль усіх расстралялі. На іх месца пачалі паступаць новыя партыі людзей на здзекі і смерць.

Цяжка перадаць словамі той жах, які чыняць у лагеры над савецкімі людзьмі гітлераўскія каты. Нямецкія ізвергі штодзень мучаць і расстрэльваюць нявінных людзей. Праводзіцца і арганізавана з дакладнасцю і хладнакроўем прафесіянальных забойцаў тут ажыццяўляецца гітлераўская праграма фізічнага вынішчэння беларускага народа.

[illegible] два тыдні немецкія [illegible] і расстралялі. [illegible] у бара-ніку недалёка ад лагера, невялікая група [illegible] людзей [illegible] здзекаваўшыхся [illegible] немцаў. Нявінныя старыкі, жанчыны і дзеці знішчаюцца па самых удасканаленых спосабах нямецкага людаедства. Раней іх заганялі ў ровы партыямі безабаронных людзей і затым расстрэльвалі з кулямётаў. Па некалькі гадзін дыхала зямля, прыкрываўшая паўжывых людзей. Некаторым раненым удавалася выратавацца ад смерці. Тады апуногія звяры пачалі па-другому расправіцца са сваімі ахвярамі. Асуджаных на смерць яны спачатку збіваюць да непрытомнасці, а затым расстрэльваюць.

Каб заматаць сляды сваіх крывавых злачынстваў, немцы недалёка ад лагера ў мінулым годзе пабудавалі спецыяльную топку, у якой спальваюць трупы расстраляных. Аднаго дня ў гэтай топцы было расстраляно і спалена адразу 250 чалавек. Сярод спаленых было многа жанчын і дзяцей.

Казні палякаў

Аднойчы ў лагер прывезлі 36 палякаў з Стаўбцоўскага раёна. Гэта была пераважна інтэлігенцыя. Тут былі ксяндзы, урачы, дырэктар тураўскай школы і другія. Два тыдні іх падвяргалі нечалавечым здзекам, катаваннем, а затым зверскі расстралялі.

Польскай інтэлігенцыі ў лагеры знішчана немцамі вельмі многа. Доўгі час тут працаваў перакладчыкам паляк Ясенскі з Катовіц. Аднаго дня яго раптоўна схапілі і без ніякай прычыны на вачах у ва ўсіх расстралялі. Ён больш не быў патрэбен. На яго месца знайшоўся немецкі шпіён і правакатар Німан з Ліды.

Не так даўно немцы ў Калдычаве зверскі расстралялі 70 жанчын-полек.

Правакатары

Лагер напоўнен шпіёнамі і правакатарамі. [illegible] немцаў адным з прыёмаў [illegible] спосабаў у [illegible] [illegible] савецкіх людзей.

Неяк у лагер прывезлі з Стаўбцоўскага раёна трох беларусаў. Ім адмовіліся паступіць на службу ў паліцыю. За адказ служыць немцам беларусаў рашылі казніць. Але для гэтага патрэбен быў другі повад. Няшчасных акружылі правакатары. Гэту гнусную справу ўзначальваў сам камендант Бойко. Аднойчы вечарам Бойко „арганізаваў" так званы „пабег". Ахвяры гнуснай правакацыі былі схоплены і павешаны. Усіх заключаных немцы выстраілі і прымусілі поўтары гадзіны хадзіць навакол віселіцы і глядзець на павешаных.

Вось імёны катаў

Іх не забудзе савецкі народ і ніколі не даруе ім.

Немец Ірэн Фрэнц — шэф. З халоднымі цынізмам, з нямецкай педантычнасцю зверскі іздзекуецца, катуе і расстрэльвае савецкіх грамадзян.

Састуновіч — яго завуць у лагеры „чорным смертным ангелам" — выконвае усе тонкасці фашысцкай экзекуцыі. Ён любіць „забаўляцца": выбірае ахвяру і прымушае яе паўтары гадзіны скакаць на кортачках з паднятымі уверх рукамі, суправаджаючы кожны скачок ударам плякі. Гэтыя „забавы" канчаюцца смерцю няшчаснай ахвяры. Ён кіруе масавымі расстраламі савецкіх людзей.

Бобко — галоўны камендант лагера. На яго руках кроў сотнях нявінных людзей, замучаных і расстраляных у многіх гарадах Баранавіцкай вобласці. Подлы нямецкі халуй, паступіў на службу у СД яшчэ ў 1941 годзе.

Сцяпанюк — камендант, жыхар Баранавіч, нямецкі прыслужнік, забойца нявінных жанчын і дзяцей.

Паліцыянты Веронік, Віцін, Дзюба — заядлыя бандыты, згубіўшыя чалавечае аблічча.

Сёння гэтыя вырадкі роду чалавечага яшчэ лютуюць на нашай зямлі. Але блізіцца час, калі за пралітую кроў [illegible] [illegible] [illegible]

Сымон Х.

ווײַסרוסישע פּאַרטיזאַנער צײַטונג „טשירוואָנאַיאַ זוויעזדאַ"

(איבערזעצונג זע זײַט 17—15)

פאַקסימען דורך ד"ר ז. לעווינבוק (פּאַראַנאָוויטש)

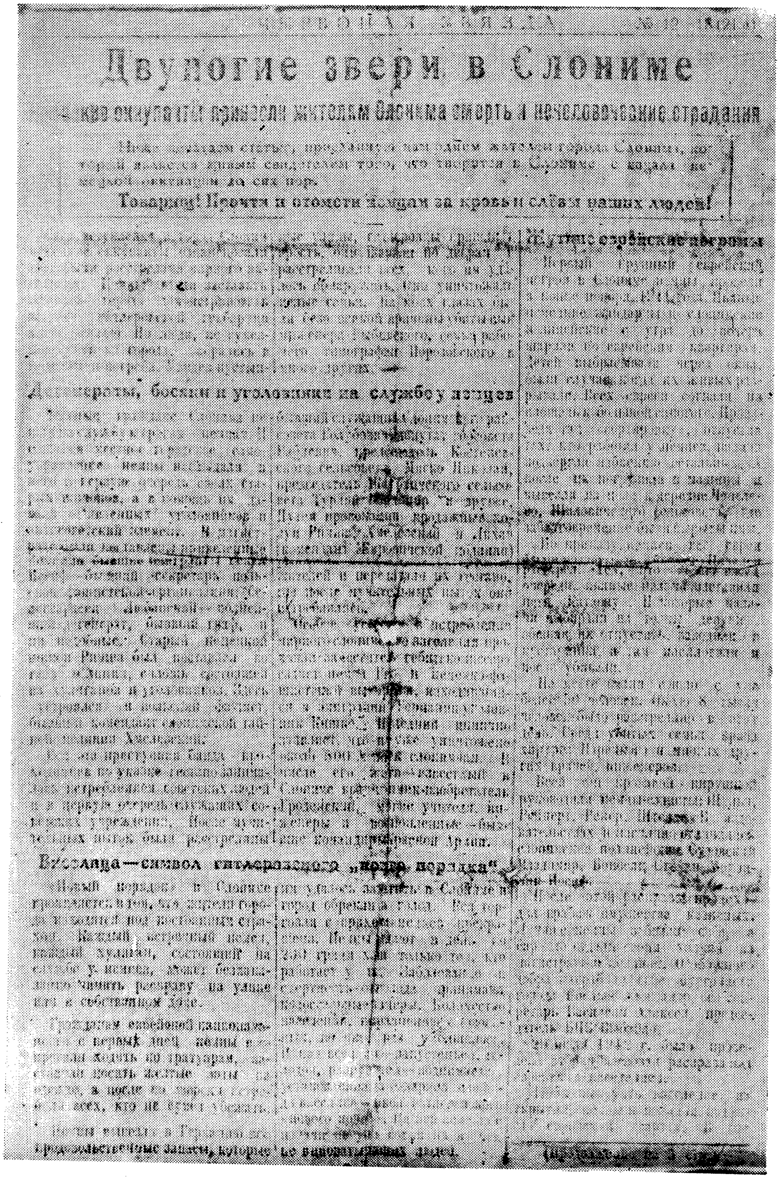

Двуногие звери в Слониме

...кие оккупанты принесли жителям Слонима смерть и нечеловеческие страдания

Товарищ! Прочти и отомсти немцам за кровь и слёзы наших людей!

Виселица—символ гитлеровского „нового порядка"

ווייסרוסישע פארטיזאנער צייטונג „טשירוואָנאיא זוויעזדא״

(איבערזעצונג זע זייט 22—18)

באקומען דורך ד״ר ז. לעווינבוק (באראנאָוויטש)

איבערזעצונג פון דער ווייס-רוסישער פארטיזאנער-צייטונג „טשירוואָנאיא זוויעזדא" (רויטער שטערן) פון 6-טן יוני 1944, נר. (246) 45—44, ארויסגעגעבן דורך דעם באַראנאָוויטשער צענטראלן קרייז-קאָמיטעט פון דער קאָמוניסטישער פארטיי פון ווייס-רוסלאנד און געדרוקט אין נאליבאָקער פושטשע.

דער טויטן-לאגער אין קאָלדיטשעווא.

קאָלדיטשעווא... מיט וואָס פאר א שוידער איך דערמאָן זיך דעם נאָמען! איינעם פון די מאָלערישסטע ווינקלען פון באַראנאָוויטשער קרייז, האָבן די דייטשן אים פארוואנדלט אין א טויטן-לאגער. דאָ אָן א זייט פון וועג, וואָס פירט פון באַראנאָוויטש קיין האָראָדישטש, ארומגערינגלט מיט טיפע קאנאלן און שטאכל-דראָט, גיסט זיך דאָס בלוט פון אומשולדיקע סאָוועטישע בירגערס. פון דאנען טראָגט זיך דער קרעכץ פון זקנים, פרויען און קינדער, וועלכע רופן צו גרויזאמער נקמה פון די דייטשישע תלינים.

פון אלע עקן פון באַראנאָוויטשער און פינסקער קרייזן, לידע און אנד. געגנטן פון ווייס-רוסלאנד טרייבן די דייטשן צום קאָלדיטשעווער לאגער סאָוועטישע בירגערס און ראָטן זיי אויס דורך הונגער, קאטאָרגע-ארבעט און מאסן-דערשיסונגען.

פראָפעסיאָנעלע מערדערס

הארבסט-צייט 1942 האָבן די דייטשן אָנגעיאָגט אין קאָלדיטשעווער טויט-לאגער איבער 400 מאן פון באַראנאָוויטשער, מייטשעטער און סטאָלפּצער ראיאָנען, כדי אויפצובויען א דריי-שטאָקיקע תפיסה. די מענטשן האָט מען ווי בהמות צוזאמענגעטריבן אין באראקן, געפייניקט מיט הונגער און אוממענטשלעכער שווערער ארבעט. אויב עמעצער האָט זיך באקלאָגט אויפן געזונט, האָט מען אים שוין אלס „קראנקן" גלייך דערשאָסן.

אָקטאָבער 1943 זיינען במשך פון געציילטע עטלעכע טעג געשטאָרבן פון הונגער איבער 30 פערזאָן. פיל זיינען געשטאָרבן פון טיפוס.

ארויסציענדיק פון די אומגליקלעכע די לעצטע כוחות, האָבן די פאשיסטישע מענטשן-פרעסערס זיי דערנאָך אלעמען דערשאָסן. אויף זייער אָרט האָט מען ווידער געבראכט נייע קרבנות אויף פיין און טויט.

עס איז שווער איבערצוגעבן מיט ווערטער די הפקרות, וואָס מען ווענדט אָן אין לאגער לגבי די סאָוועטישע בירגערס. די דייטשישע אויסוואורפן מאטערן און צעשיסן די אומשולדיקע מענטשן. די מיטאָדישקייט און מיט קאלטבלוטיקייט אָרגאניזירטע מערדערייען אילוסטרירן אמבעסטן די היטלעסטישע פראָגראם פון פארניכטן פיזיש דאָס ווייס-רוסישע פאָלק.

יעדע צוויי וואָכן אָרדענען איין די דייטשישע מערדערס מאסן-פארניכטונגען און צעשיסונגען. די ראָוון ביים בעריאָזע-וועלדל, ניט ווייט פון לאגער זיינען אָנגעפולט

מיט סקעלעטן פון אומשולדיקע מענטשן — שטומע עדות פון די דייטשישע אכזריותן. אומשולדיקע זקנים, פרויען און קינדער ווערן דערמאָרדעט פון די דייטשישע מענטשן־פרעסערס מיט די מאָדערנסטע טעכנישע מיטלען. פריער פלעגן די דייטשן טרייבן די אומשולדיקע נפשות צו די גראָבנס און צעשיסן מיט א קוילנוואַרפער. עטלעכע שעה פלעגט זיך הויבן די ערד, וועלכע פלעגט צודעקן די האַלב־טויטע קערפערס.

אנדערע פארוואונדעטע פלעגט זיך איינגעבן ארויסרייסן פון צווישן די טויטע. דאן פלעגן די צווי־פיסיקע חיות אנהויבן אויף אן אנדער אופן זיך אָפּצורעכענען מיט די קרבנות. די צום טויט פאראורטיילטע ווערן פריער צעשלאָגן ביז חלשות און דאן דערשיסט מען זיי.

בכדי צו פארווישן די שפורן פון זייערע מערדערייען, האָבן די דייטשן אין פארגאנגענעם יאָר אויפגעבויט ניט ווייט פון לאגער א ספעציעלן אויוון, וווּ זיי פארברענען די צעשאָסענע. אין איין טאָג האָט מען צעשאָסן און פארברענט מיט איינמאָל 250 מענטשן. צווישן די פארברענטע זיינען געווען פיל פרויען און קינדער.

פארניכטונג פון פאליאקן

איינמאָל האָט מען אין לאגער געבראכט 36 פאָליאקן פון סטאָלפּצער געגנט אין גרעסטן טייל אינטעליגענטן. דאָ זיינען געווען גלחים, דאָקטוירים, דער דירעקטאָר פון דער טורעצער פאָלקס־שול א. אנד. צוויי וואָכן האָט מען זיי אוממענטשלעך געפּייניקט און דערנאָך צעשאָסן. פיל פון דער פוילישער אינטעליגענץ איז אויסגעראָט געוואָרן אין דעם לאגער. א לענגערע צייט האָט דער פאָליאק יאסענסקי פון קאטאָוויץ געארבעט אלס איבערזעצער. אין א געוויסן טאָג האָט מען אים געכאפּט און דערשאָסן פאר די אויגן פון אלעמען. ער איז שוין מער ניט געווען נויטיק. אויף זיין אָרט האָט זיך געפונען א דייטשישער שפּיאָן און פּראָוואָקאטאָר נוימאן פון ריגע. ניט לאנג האָבן די דייטשן צעשאָסן 70 פוילישע פרויען.

פּראָוואָקאטאָרן

דער לאגער איז איבערפולט מיט שפּיאָנען און פּראָוואָקאטאָרן. פּראָוואָקאציע איז ביי די דייטשן איינע פון זייערע סיסטעמען, וואָס זיי באנוצן ביי דער פיזישער פארניכטונג פון די סאָוועטישע מענטשן. איין מאָל האָט מען געבראכט פון סטאָלפּצער ראיאָן דריי ווייס־רוסן. זיי האָבן זיך אָפּגעזאָגט צו דינען אין דער דייטשישער פּאָליציי. פאר אָפּזאָגן זיך צו גיין אין דער פּאָליציי האָט מען באשלאָסן זיי צו דערשיסן. אָבער דערצו האָט מען געדארפט האָבן אן אנדער תירוץ.

די אומגליקלעכע זיינען ארומגערינגלט געוואָרן מיט פּראָוואָקאטאָרן. די נידערטרעכטיקע אידעע האָט געשטאמט פון דעם לאגער־קאָמענדאנט אליין — באבקאָ. אין אגעוויסן אָוונט האָט באבקאָ „אָרגאניזירט א ויברח". די קרבנות פון דעם נידערטרעכטיקן איינפאל זיינען געווען די א. ד. דריי פּויערים, וועלכע זיינען געהאנגען געוואָרן. אלע לאגער־לייט האָט מען אויסגעשטעלט און געצוואונגען אָנדערהאלבן שעה ארומגיין ארום די תליות און קוקן אויף די געהאנגענע.

דאָס זיינען די נעמען פון די תּלינים

דאָס סאָוועטישע פאָלק וועט עס זיי קיינמאָל ניט פארגעסן און קיינמאָל ניט מוחל זיין.

דער דייטשישער שעף יאָרן פראנץ, וועלכער האָט מיט א קאַלטן ציניזם, מיט דעם דייטשישן פעדאנטיזם חיה'ש געפייניקט און צעשאָסן די סאָוועטישע בירגערס.

יאסונאָוויטש — אים רופט מען אין לאַגער „דער שווארצער קאָמענדאנט" — א תּלין. ער האָט דערגרייכט די העכסטע מדרגה פון פאשיסטישער עקזעקוציע. ער האָט ליב צו „שפּילן זיך": ער קלייבט אויס דעם קרבן און צווינגט אים אין פארלויף פון אַנדערהאַלבן שעה אונטערצושפרינגען אויף די קני מיט אויפגעהויבענע הענט אין דער הויך, און ביי יעדן שפּרונג שלאָגט ער מיט א שטעקן. דאָס „שפּיל" פלעגט זיך ענדיקן מיטן טויט פון דעם קרבן. ער פירט אָן מיט די מאסן־דערשיסונגען פון די סאָוועטישע בירגערס.

באבקא — דער הויפט קאָמענדאנט פון לאַגער—זיינע הענט זיינען איינגעטונקט אין בלוט פון הונדערטער אומשולדיקע נפשות, פארפייניקטע און צעשאָסענע אין פיל שטעט פון בעראנאָוויטשער געגנט. דער נידערטרעכטיקער דייטשישער פארקויפטער הונט איז אריין צו די ס. ד. אין דינסט שוין אין דעם 1941־טן יאָר.

סטעפאניוק — קאָמענדאנט, א בעראנאָוויטשער איינוווינער. א דייטשישע פארקויפטע נשמה, א מערדער פון אומשולדיקע פרויען און קינדער.

די פּאָליציי־לייט ווערבאָניק, וויצין, דירא — חיה'שע באנדיטן, וועלכע האָבן פארלאָרן יעדעס מענטשלעכן אויסזען. היינט טרעטן נאָך די אויסוואורפן פון מענטשלעכן מין אויף אונדזער ערד. אָבער עס דערנענטערט זיך די שעה, ווען פאר אונדזער פאָלק און לאנד, וועלכע ווינען באגאָסן מיט בלוט און טרערן, וועלן די היטלעריסטישע תּליונים טייער באצאָלן.

סעמיאָן ב.

איבערזעצונג פון דער ווייס-רוסישער פארטיזאנער-צייטונג „טשירוואָנאיא זוויעזדא" (רויטער שטערן) פון 17-טן פעברואר 1944 נר. (214) 13—12, ארויסגעגעבן דורך דעם באַראנאָוויטשער צענטראַלן קרייז-קאָמיטעט פון דער ווייסרוסישער קאָמוניסטישער פארטיי און געדרוקט אין נאליבאָקער פושטשע.

צוויי פּיסיקע חיות אין סלאָנים.

די דייטשישע אָקופּאנטן האָבן געבראכט די באַפעלקערונג פון סלאָנים טויט און איבערמענטשלעכע ליידן.

(דאָ גיבן מיר אן ארטיקל, צוגעשיקט דורך א סלאָנימער איינוווינער, וועלכער איז א לעבעדיקער עדות פון דעם, וואָס עס טוט זיך אָפּ אין סלאָנים פון מאָמענט, ווען די דייטשן האָבן אָקופּירט די שטאָט ביז היינט צו טאָג).

חבר! לייען און נעם נקמה פון די דייטשן פאר דעם בלוט און די טרערן פון אונדזערע מענטשן!

שווידערלעכע יידישע פּאגראָמען.

דער ערשטער גרויסער יידישער פּאָגראָם אין סלאָנים האָבן די דייטשן אדורכגעפירט ענדע נאָוועמבער 1941. שבורע דייטשישע זשאנדארמען און סלאָנימער פּאָליציי-לייט האָבן פון פרי ביז אָוונט געווילדעוועט אין די יידישע הייזער. קינדער האָט מען ארויסגעוואָרפן דורך די פענצטערס. געווען פאלן, ווען מען האָט זיי לעבעדיקערהייט צעריסן. אלע יידן האָט מען צוזאמענגעטריבן אויפן פּלאץ ביי דער גרויסער שול. עס איז דורכגעפירט געוואָרן א „סאָרטיראָווקע". די, וועלכע האָבן געארבעט ביי די דייטשן, זיינען באפרייט געוואָרן. די איבעריקע האָט מען שרעקלעך געשלאָגן, געלאדן אויף מאשינען און ארויסגעפירט צום דאָרף טשעפּיעליאָווע, מילאָוויטשער ראיאָן, ווו עס זיינען שוין געווען אויסגעגראָבן גריבער.

לויטן דייטשישן באַפעל האָבן זיך די אומגליקלעכע יידן געמוזט אויסטאָן ביז די וועש. עס האָט זיך אָנגעהויבן דאָס דערשיסן. די שבורע אויסוואורפן האָבן געצוווּנגען די פאָראויסגייענדיקע צו זינגען „קאטיושא". אנדערע תלינים האָבן אויסגעקליבן מיידלעך, צוזאָגנדיק זיי צו באפרייען, אוועקגעפירט אין די קוסטעס, פארגוואלטיקט און דערנאָך צעשאָסן.

מער ווי 50 פערזאָן זיינען משוגע געוואָרן פארן טויט. איבער 8 טויזנט יידן זיינען יענעם טאָג אומגעקומען. צווישן די דערהרג'עטע איז געווען די פאמיליע פון פּאָפּולערן ד"ר כירורג פּאָרעצקי און פיל אנדערע דאָקטוירים און אינזשינערן.

מיט דער שוידערלעכער עקזעקוציע האָבן אָנגעפירט די דייטשן-סאַדיסטן: שולץ ריינערט, רעהנער, שטעליע. אין די פייניקונגען און איזדיעקעווען איבער די אומגליקלעכע האָבן זיך אויסגעצייכנט די סלאָנימער פּאָליציסטן: סודאַווסקי וולאַדימיר, באַנאַסיאַק סטעפאַן און מיראָנטשיק יאָסיף.

נאָך דעם האָט זיך אָנגעהויבן דאָס רויבן דאָס פאַרמעגן פון די אומגעבראַכטע. דאָס בעסערע האָבן די דייטשן צוגערויבט פאַר זיך. די ערגערע האָבן זיי אונטערגעוואָרפן א „בײַנדל“ וויערע געטרייע דינערס פון מאַגיסטראַט און פּאָליציי. באַזונדערס פיל האָט אָנגערויבט דער בירגערמייסטער פון שטאָט קיסלי אַלעקסאַנדער, זיין סעקרעטאַר וואַסילעני אַלעקסיי — דער פאָרזיצער פון ב. פּ. ס. זאַבאַילאַ.

29-טן יולי 1942 איז דורכגעפירט געוואָרן די צווייטע מאַסן-פאַרניכטונג פון די יידישע איינוואוינערס.

בכדי די יידן זאָלן זיך ניט קענען אויסבאַהאַלטן, האָבן די דייטשן און פּאָליציי אונטערגעצונדן דעם יידישן קוואַרטאַל. אין דער זעלביקער צייט איז געוואָרן אונטער-געצונדן דער שפּיטאָל מיט 40 קראַנקע (אויף מיכאַילאָווער גאַס). אינגאַנצן איז פאַרברענט געוואָרן די זשאַביע גאַס, די רעכטע זייט פון אַגינסקי בולוואַר און א סך אַנדערע גאַסן.

די דייטשן און פּאָליציי האָבן געוואָרפן אין פייער לעבעדיקע מענטשן. אויף דעם רויכערנדיקן אש זיינען געלעגן פאַרברענטע קערפּערס. אין גערשטן-געסל, אין דעם ערשטן הויז נעבן דער שטשאַרע, איז געלעגן א קופּע מענער, פרויען און קינדער, בערך 60 נפשות. אויף די גאַסן פון שטאָט זיינען געלעגן מענטשן דורכגעשאָסענע פון אויטאָמאַטן-סעריעס. אין דער זעלביקער צייט האָט מען צום דאָרף פּיעטראָליעוויטש געיאָגט מאַסן-מענטשן. דאָרט האָט מען זיי אויסגעשטעלט פאַר די גריבער און מיט א שאָס פון הינטן דערהרגעט, און דאָס ראַפּירן פון יידיש האָב און גוטס האָט זיך ווייטער געצויגן. א ווילדע רויב-דורשט האָט ארומגעכאַפּט די מערדערס. עס זיינען געווען פאַלן, ווען די רויבערס, ניט קענענדיק זיך צעטיילן מיטן רויב, האָבן זיך געשלאָגן צווישן זיך. די רויבערייען און מערדערייען האָבן געדויערט א גאַנצע וואָך. אין דער צייט זיינען אויסגעהרגעט געוואָרן בערך 9.000 מאַן, צווישן זיי דער עלעקטראָ-אינזשיניער מירסקי, דער ד"ר וואָלפאָוויטש, בערגער, קאַגאַן א. אנד.

דעם אריינמאַרש אין סלאָנים האָבן די דייטשן באַצייכנט מיט א מאַסן-דערשיסונג פון די רויקע פרידלעכע איינוואוינערס. זיי האָבן געצוואונגען מקבל פנים צו זיין די רויב-אַרמיי מיט ברויט און זאַלץ. נאָר די מענטשן, וועלכע האָבן ניט באַוויזן אַוועקצוגיין פון שטאָט, האָבן זיך פאַרקליבן אין די קעלערן. דערזעענדיק די פּוסטע גאַסן, זיינען די היטלעריסטן אריין אין א ווילדער רציחה. זיי האָבן געניטשטערט איבער יעדן הויף און וועמען זיי האָבן געפונען, פלעגן זיי גלייך דערשיסן. זיי האָבן אויסגעראָטן גאַנצע משפּחות. פאַר מיינע אויגן האָבן זיי, אָן קיין שום זינד, דערשאָסן דעם זון פון אינוש. ריבינסקי, די משפּחה פון דרוקער פּאָראָזאָווסקי און פיל אַנדערע.

20

דעגענעראַטן, אויסוווּרפן און פאַרברעכערס אין דינסט בײַ די דײַטשן

די ערלעכע סלאָנימער בירגערס זײַנען ניט געגאַנגען דינען דעם דײַטשישן שונא. מאַכנדיק גלײַך א „זעלבסט-פאַרוואַלטונג", האָבן די דײַטשן זי באַזעצט אין דער ערשטער רײ מיט זײערע אַלטע שפּיאָנען, צוגעבנדיק צו זײ די גרעסטע פאַרברעכערס און אַנטיסאָוועטישע עלעמענטן.

אין מאַגיסטראַט האָבן זײ באַזעצט דעם געבראַכטן עמיגראַנט גניעק יאָסיף, דעם געוו. סעקרעטאַר פון דער פּוילישער פאַשיסטישער אָרגאַניזאַציע, דעם וויס-גוואַרדייער — ליובאַנסקי, פּאָליציי׳אישער דעגענעראַט, געוו. גראַף וכדומה.

דעם אַלטן דײַטשישן שפּיאָן רימין האָבן זײ אַוועקגעשטעלט אין שפּיץ פון דער פּאָליציי, וועלכע איז באַשטאַנען בלויז פון פאַרברעכערס און באַנדיטן. דאָ האָט זיך „אײַנגעאָרדנט" דער פּוילישער פאַשיסט כמיעלעווסקי, דער געוו. קאָמענדאַנט פון די סלאָנימער געהײם-אַגענטן.

די גאַנצע פאַרברעכערישע כנופיה האָט געאַרבעט לויט די אָנווײַזונגען פון „געשטאַפּאָ" און אויסגעראָט די רויקע אײַנוווינערס, אין דער ערשטער רײ — די סאָוועטישע אָנגעשטעלטע.

נאָך לאַנגע, שווערע יסורים זײַנען צעשאָסן געוואָרן די געוו. אָנגעשטעלטע פון סלאָנימער ראַיאָן-סאָוועט גלוכאָוויטש, דאַניליעוויטש — דער פּאָרזיצער פון קאָסטע-ניעווער סעל-סאָוועט מיסקאַ מיקאָלײַ, דער פּאָרזיצער פון זשיראָוויצער סעל-סאָוועט טורלײַ א. אנד.

א באַזונדערן „רעקאָרד" אין אומברענגען די סלאָנימער פרידלעכע באַפעלקערונג האָט געשלאָגן דער פאַרטרעטער פון געביטס-קאָמיסאַר, דער דײַטשישער סאַדיסט גיך, און דער דײַטשיש-פאַשיסטישער מיטשלעפּער, אַן עמיגראַנט פון דײַטשלאַנד, דער פאַרברעכער קישקאַ. דער לעצטער האָט פרעך דערקלערט, אַז ער האָט שוין אויסגעהרגעט בײַ א 500 סלאָנימער אײַנוווינערס. אין דער צאָל אומגעבראַכטע דורך דעם מערדער געפינט זיך אויך דער באַקאַנטער ד"ר בעמיע גראָדזענסקי, פיל לערערס, אינזשיניערן און קריגס-געפאַנגענע — געוועזענע קאָמאַנדירן פון דער רויטער אַרמײ.

תליה — דער סימבאָל פון דער היטלעריסטישער „נײַער אָרדענונג"

די „נײַע אָרדענונג" ווײַזט זיך אַרויס אין דעם, וואָס די גאַנצע שטאָט לעבט אין פּחד. יעדער דײַטש אָדער סתם כוליגאַן, וועלכער איז אין דינסט בײַ די דײַטשן, קען אָן שום משפּט און מורא אָפּרעכענען זיך מיט יעדן אײנעם אין גאַס און אין זײַן אײגענעם הויז.

די ייִדישע אײַנוווינערס איז פאַרבאָטן געוואָרן פון ערשטן טאָג צו גײן אויף די טראָטואַרן. זײ מוזן טראָגן געלע לאַטעס אויף די מלבושים און דערנאָך ווערן זײ אומגעבראַכט אויף א חיה׳שן אופן.

די דייטשן האבן ארויסגעפירט דעם גאנצן שפייז-רעזערוו און איבערגעלאָזן די שטאט א הונגעריקע . די דייטשן גיבן ארויס צו 200 גראם ברויט נאָר די, וועלכע ארבעטן ביי זיי. די שטערבלעכקייט צוליב הונגער האט אָנגענומען אן אומגעהויערן מאסשטאב. די צאָל פון דער באפעלקערונג אין פארגלייך מיט דעם פארמלחמה'דיקן צושטאנד האט זיך באדייטנדיק פארקלענערט. אויף דעם גאנצן חורבן הערשט די אויפגעשטעלטע תליה אויפן מיטן מארק — דער סימבאָל פון דער היטלעריסטישער „נייער אָרדענונג", אויף וועלכער זיי הענגען הונדערטער אומשולדיקע מענטשן.

די דייטשן ברענגען אום זייערע באדינערס

דער טעראָר ווערט אָבער ניט באגרענעצט מיט דער יידישער באפעלקערונג אליין. מיט אזא קראפט און שווידערהאפטיקייט ווערט עס אויך אָנגעווענדט צו אלע בירגערס. אין שטאָט פונקציאָנירט די דייטשישע זיכערהייטס-פּאָליציי. יעדער איינער ווערט דורך זיי נאָכגעקוקט. יעדן טאָג קומען פּאָר ארעסטן פון דער ווייסרוסישער און פוילישער באפעלקערונג. טויזנטער מענטשן זיינען געפאלן אלס קרבנות פון דער געשטאפּאָ. וועגן די „ניט זיכערע" אָדער די, וואס זיינען ארייגעפאלן צו די דייטשישע פּראָוואָקאטאָרן פאר ארויסזאָגן זיך אָפן וועגן דער אומצופרידנקייט מיטן אָקופּאנט איז שוין אָפּגערעדט. זיי ברענגט מען אום אָן שום משפּט און אויספאָרש. נאָר אפילו די, וואס דינען דעם דייטש, זיינען שוין אויך ארייגעפאלן אין אומחן.

דער גלח גראבאווסקי, ווערבליאווסקי, דאלענסקי, ליובאנסקי, גנאך און אנד, מענטשן, וועלכע האבן געדינט דעם דייטש און פלעגן ארויסגעבן הונדערטער אומשולדיקע מענטשן, זיינען אליין אויך געפאלן קרבנות פון זייערע דייטשישע בעלי-בתים. נאָר אייניקע פון זיי האט זיך איינגעגעבן פאר א גרויסן אויסקויף אָדער שפּיאָנאזש זיך ארויסצוראטעווען פון געשטאפּא.

אבלאַוועס אויף מענטשן

נאכן אויסראטן די יידן האט זיך אנגעהויבן א מאסן-אויסראט פון דער ווייס-רוסישער און פוילישער באפעלקערונג. דאס ווערט דורכגעפירט אונטערן פּרעטעקסט פון „אבלאַוועס אויף פארטיזאנער". דייטשישע סאלדאטן, ס. ד. און פּאליציי רייסן זיך אריין ביינאכט אין די הייזער, צעראבירן ווי און די מענטשן פירן זיי אוועק. א טייל שיקט מען אוועק אויף דייטשישער קאטארגע און א טייל צעשיסט מען.

אזא „אקציע אויף פארטיזאנער" האבן די דייטשן דורכגעפירט פון 12-טן ביז דעם 23-טן דעצעמבער 1942. אין צייט פון דער אבלאַווע זיינען דערשאסן געווארן הונדערטער מענטשן לעבן דארף פּיעטראליעוויטש און באגראבן געווארן אין די ועלביקע קברים, וואס די יידן האבן געגראבן דעם 29-טן יולי.

א קרבן פון פאשיסטישן טעראר איז געפאלן דער לערער פון דער ווייס-רוסישער שול זיעמטשאנאק וו. דער גלח שטארק, אויטא-מעכאניק סופּריי און זייערע משפּחות און נאך טויזנטער אנדערע. אין דער זעלביקער צייט האט מען העכער 1.200 יונגעלייט געכאפּט און אפּגעשיקט אין דייטשלאנד אויף קאטארגע.

מען דארף באמערקן, אז אין שטאט איז טעטיק אן ארבעטס-בירושע, לויט איר טעטיקייטס-כאראקטער איז זי ענלעך צו דער ס. ד. דורך דער בירושע זיינען אין יאר 1943 ארויסגעפירט געווארן קיין דייטשלאנד העכער 6.500 איינוווינער פון סלאנים. אבער מיט דעם האבן זיך ניט באנוגנט די דייטשישע שקלאפן-הענדלערס.

סעפטעמבער 1942 פירן זיי ווידער דורך אן „אבלאווע אויף מענטשן". אויף א באנדיטישן אופן גיט זיך זיי איין צו כאפן בייגאכט 3.000 יונגע סלאנימער איינוווינערס פון די ארומיקע דערפער. חוץ דעם האבן זיי ארעסטירט בערך 150 מאן פון דער אינטעליגענץ — דאקטוירים, לערערס, אפטייקערס, אנגעשטעלטע פון פלייש-קאמבינאט און אלעמען אוועקגעשיקט קיין דייטשלאנד אין קאָנצלאגערן.

מיט דער גאנצער מערדערישער ארבעט האבן אנגעפירט די דייטשישע אויבער-תלינים דער סלאָנימער געביטס-קאָמיסאר ערען, שעף פון ס. ד. ווערנער און דער זשאנדארמעריע-שעף, בורגער.

די סלאָנימער תפיסה איז איבערפולט מיט ארעסטירטע. די דייטשישע תלינים באווייזן ניט צו הענגען אלע „פארברעכערס".

אָבער אלע סלאנימער בירגערס פארשטייען, אז דער בלוטיקער טעראר איז א סימן פון דער דייטשישער שוואכקייט, אז דער טאג פון באפרייונג וועט גיך קומען א דאנק דער רויטער ארמיי.

סלאָנימסקי

קאפיטל דריי

דער אנהויב פון דער פארטיזאנער-באוועגונג

נאָכן אומגעריכטן, פארעטערישן קלאפ, וואָס די דייטשן האָבן געגעבן דער רויטער ארמיי דעם 22-טן יוני 1941, איז זיי געלונגען — א דאנק זייער איבערוואָג אין מענטשן און טעכניק, בליץ-שנעלן אָנגרייפן דורך ווארפן דעסאנטן-גרופעס אין הינטערלאנד פון דער סאָוועטישער, אין פאניק אָפטרעטנדיקער ארמיי און דעם שנעלן פאראט פון א געוויסן טייל סאָוועטישע קאָמאנדירן און א ריי אנדערע סיבות — ארויסצורופן אן אלגעמיינע פאניק און דעזאָרגאניזאציע אויף די פראָנטן און הינטערלאנד און געצוווּנגען די סאָוועטן אָפצוטרעטן טיף אין רוסלאנד אויף נייע פאָזיציעס.

די גוט-באקאנטע דייטשישע קריגס-טאקטיק פון „איינקרייזן" און „איינקעסלען" האָט דערפירט דערצו, אז פיל הונדערטער טויזנטער רויט-ארמייער, גאנצע דיוויזיעס און ארמייען זיינען צוזאמען מיט זייער אָנפירונג און קריגס-אויסשטאטונג אריינגעפאלן אין געפאנגענשאפט ביי די דייטשן.

שוין דאמאָלסט, אין יענע פאנישע טעג פון ריקצוג און מפּלות, זיינען פיל רויט-ארמייער, יינגערער און עלטערער קאָמאנדירנדיקער פערסאָנאל, געבליבן אין די וועלדער און ריזיקע פושטשעס פון ווייס-רוסלאנד און אוקראינע מיט זייער געווער און לייכטער אמוניציע. איינצלנע, קליינע גרופעס האָבן זיך ארומגעבלאָנקעט איבער די רחבות'ן פון די אומענדלעכע וועלדער און בלאָטעס, זיך פארזאָרגט מיט שפייז אין די נאָנט-ליגנדיקע דערפער און כוטארעס און מיט אומגעדולד אָפגעווארט די ווייטערדיקע אנטוויקלונג פון די געשעענישן.

די מענטשן זיינען געווען סאָוועטישע פאטריאָטן, אָן א גרענעץ ליב געהאט זייער היימלאנד און זיי זיינען געווען דעצידירט צו לעבן, בכדי צו קעמפן מיטן פארוויסטער און מערדער פון זייער פאָטערלאנד, צו שטארבן, בכדי צו דערמעגלעכן פאר זייערע פעלקער א פרייע לעבן.

ענדלעך איז אָנגעקומען די פרייעלעכע ידיעה, אז די דייטשישע ארמייען זיינען אָפגעשטעלט געוואָרן אין זייער פאָראויסמארש, אז די סאָוועטן

האָבן באַוויזן צו איבערגרופּירן זייערע כוחות, אַריינפירן אָרגאַניזאַציע, אָרדענונג און דיסציפּלין אין די רייען פון דער רויטער אַרמיי און, אַז זיי גיבן די ערשטע שטאַרקע קלעפּ די דייטשישע אַרמייען, וועלכע האָבן געטרוימט וועגן א „בליץ-קריג", וועגן אַריינמאַרש אין מאָסקווע און לענינגראַד במשך פון 14—10 טעג.

די דאָזיקע ידיעות האָבן דערמוטיקט די אַלע, בײַ וועמען עס האָט זיך אַריינגעגנבעט נאָגנדיקע ספקות אין דעם ווידערשטאַנד-כוח פון ראַטן-פאַרבאַנד, געשטאַרקט אין זייער גלויבן און טיפער איבערצייגונג די, וועלכע האָבן אין די שווערסטע מינוטן געגלויבט אין זיג פון דער גערעכטער זאַך, אין דער אומבאַזיגבאַרקייט פון קיינמאָל אין דער געשיכטע, ניט באַזיגבאַרן רוסלאַנד.

במשך פון דער צייט, זיינען צו די איינצל - אַרומבלאָנקענדיקע פאַרטיזאַנער, וועלכע האָבן נאָך ניט געפירט קיין קאַמפּס-טעטיקייט, נאָר בלויז זיך אויסבאַהאַלטן פון די דייטשישע נעגל, צוגעקומען הונדערטער ווייס-רוסן, פּאָליאַקן און אוקראַינער פון פאַרטייאיש-סאָוועטישן אַקטיוו פון דער אָרטיקער ציוויל-באַפעלקערונג (מיטגלידער פון שטאָטישע און דאָרפישע סאָוועטן, פאַרטיי-מיטגלידער, קאָמסאָמאָלצעס, אַקטיוויסטן א. אנד.), וועלכע די דייטשן האָבן אָנגעהויבן אַרעסטירן און צעשיסן פאַר קאָמוניזם און מיטאַרבעט מיט דער סאָוועטן-מאַכט אין די יאָרן 41—1939.

דאָס זיינען געווען מענטשן אָרטיקע, וועלכע האָבן געקענט אַלע שטעגעלעך און וועגעלעך, אַלע „טראָפּינקעס", וועגן און אומוועגן אין די וועלדער, געקענט גוט די געגנטן און באַפעלקערונג, צווישן וועלכע זיי האָבן אָפּגעלעבט א לעבן. די פאַרטיזאַנער פון די מזרח-געגנטן האָבן אין זיי געפונען א זייער נוצלעכן עלעמענט פאַר דער פאַרטיזאַנישער טעטיקייט.

א געוויסן אויפשוואונג האָט די פאַרטיזאַנקע באַקומען אין די חדשים מערץ-אַפּריל 1942, ווען אין די וועלדער האָבן אָנגעהויבן לויפן טויזנטער סאָוועטישע זעלנערס, וועלכע האָבן באַוויזן אויסצומיידן דייטשישע געפאַנגענשאַפט, און זיך איינגעאָרדנט אַלס אַרבעטערס בײַ די פויערים, ס'רוב פאַרן טרוקן שטיקל ברויט. די פויערים זיינען געווען צופרידן פון די דאָזיקע אַרבעטסזאַמע „קנעכט" און די דייטשן האָבן טאָלערירט צוליב טעמים פון פאַרשיידנאַרטיקן כאַראַקטער די דאָזיקע לאַגע. אין די א. ד. חדשים פון 1942, האָט די דייטשישע מאַכט פּלוצים אַרויסגעגעבן א באַפעל, אַז אַלע סאָוועטישע בירגערס פון די מזרח-געביטן און

געוועזענע זעלנערס פון דער רויטער ארמיי, מוזן זיך מעלדן אין די „ראיאָן־צענטערס", בכדי צו באקומען דאָקומענטן.

די נאַזיס, וועלכע האָבן אין דעם געגלויבט און געמאָלדן זיך, זיינען תיכף אָפּגעשיקט געוואָרן קיין דייטשלאַנד אויף צוואַנגס־ארבעט און זיינען אינטערנירט געוואָרן. די פאָרזיכטיקערע האָבן אָפּגעוואַרט און צעלאָפן זיך אין די וועלדער.

אין יענער צייט זיינען אויך געקומען צולויפן אין די וועלדער יידן, וועלכע האָבן באוויזן זיך צו ראַטעווען פון די שחיטות, וואָס האָבן אין דער ערשטער העלפט פון 1942 ארומגעכאַפּט אַלע שטעט און שטעטלעך פון ווייס־רוסלאַנד און אוקראַינע.

די פּאַרטיזאַנער־רייען, די רייען פון די נקמה־נעמערס האָבן זיך פאַרגרעסערט פון טאָג צו טאָג. פון די יחידים זיינען שוין געוואָרן טויזנטער און צענדליקער טויזנטער.

די דייטשן, וועלכע האָבן פריער ניט צוגעשריבן קיין גרויסן באַדייט דער באַוועגונג פון קליינע גרופּעס באַוואָפנטע פּאַרטיזאַנער אין די אומגעגנטן פון די וועלדער און פּושטשעס, האָבן זיך צוגעקוקט מיט שרעק, ווי עס וואַקסט זיך פאַנאַנדער א גרויסע ווידערשטאַנדס־באַוועגונג און האָבן אָנגעהויבן אָנצונעמען שריט קעגן זיי.

אויב אין אָנהויב פּלעגן זיך די דייטשן באַנוגענען מיט „אַבלאַוועס" (איבערפאַלן) פון קליינעם פאַרנעם, אין וועלכע עס פּלעגט אָנטיילנעמען בלויז דער נאָענטסטער גאַרניזאָן פון דער דייטשישער זשאַנדאַרמעריע און די ווייס־רוסישע, פּוילישע און אוקראַינישע פּאָליציי, האָבן זיי שוין אין דעצעמבער 1942 אָנגעהויבן דורכצופירן גרויסע אַבלאַוועס, לענג־אויס די טייכן ניעמאַן און שטשאַרע מיט א כוח פון 20—15 טויזנט מאַן. ביי דער אַבלאַווע אויף דער ליפּיטשאַנער פּושטשע און רודער־דובראָווטשיזנער וועלדער (ביי סלאָנים) זיינען צוגעצויגן געוואָרן אַלע גאַרניזאָנען און פּאָליציי־אָפּטיילן פון גאַנץ באַראַנאָוויטשער קרייז און זי איז געפירט געוואָרן לויט א פריער אויסגעארבעטן קריגס־פּלאַן.

די פּאַרטיזאַנער אין די א. ד. פּושטשעס האָבן אין הסכם מיט דער פּאַרטיזאַנישער טאַקטיק ניט אויפגענומען קיין אָפענעם קאַמף מיט דער ניט פאַרגלייכלעך־שטאַרקערער איבערמאַכט פון שונא אין מענטשן און טעכניק און אָפּגעטראָטן מיט די וועלדער אויף מזרח (צום ראַיאָן פון נאַליבאָקער פּושטשע), פון וואַנען זיי האָבן זיך צוריקגעקערט נאָכן אוועקגיין פון די דייטשן, אין זייער פריערדיקן ראַיאָן.

קאפיטל פיר

די צוויי פאזעס אין דער פארטיזאנער - באוועגונג

די סאָוועטישע פארטיזאנקע ווערט לויט איר אנטוויקלונג, פארנעם, באוואָפענונג, אָרגאניזאציע, קעמפער-קאדרען און קאמפס-היקף איינגעטיילט אין צוויי פאזעס:

די ערשטע פאזע נעמט ארום די צווייטע העלפט פון 1941 יאָר און כמעט דאָס גאנצע יאָר 1942.

די צווייטע פאזע כאפט ארום די יאָרן 1943 — 1944, ביז דער באפרייונג דורך דער רויטער ארמיי.

דאָס, וואָס עס כאראקטעריזירט די פארטיזאנקע אין דער ערשטער תקופה, איז:

1) די באגרענעצטע צאָל קעמפערס. די קאדרען נעמען ארום:

א) די איבערגעבליבענע פון דער ארומרינגלונג אין די וועלדער, נאָכן גרויסן צוריקטריט פון דער רויטער ארמיי אין די חדשים יוני — יולי 1941.

ב) דעם פארטייאיש-סאָוועטישן אקטיוו פון דער אָרטיקער באפעלקערונג.

ג) די געוועזענע רויט-ארמייערס, וועלכע האָבן געארבעט ביי די פויערים און זיינען געווען שפעטער באדראָט אינטערנירט און ארויסגעשיקט צו ווערן קיין דייטשלאנד.

ד) די יידן, וועלכע זיינען געלאָפן פון די שחיטות אין די שטעט און שטעטלעך.

2) די שוואכע באוואָפענונג און מיליטערישע אויסריכטונג. עס האָט זיך געפילט א גוואלטיקער מאנגל אין געווער און אמוניציע. געווען גרופעס און אָטריאדן, וועלכע האָבן געהאט געווער נאָר פאר א טייל פון זייערע מיטגלידער. דאָס געווער איז געווען שלעכט און פרימיטיוו. דאָ האָט מען געזען דעם לאנגן פראנצויזישן ביקס, צוגלייך מיט דער פוילישער „קאראבינקע״, א רוסישע „ווינטאָווקע״ און א קורצע „אָטרעזאנקע״ (א ביקס מיט אן אָפגעניטענער לופע, וועלכע פלעגט שיסן אויף א קורצן שטח און ניט אין ציל).

אין פיל פאלן פלעגן די ביקסן זיין קאָמבינירטע, צוזאמענגעשטעלטע פון צוגעקליבענע טיילן מיט א דערמאכטער „לאָזע" (הילצערנער טייל פון ביקס), וועלכע פלעגט ניט אלע מאָל שיסן, ווען און וווהין מען האָט געוואָלט, אָבער מיט וועלכער מען האָט געקענט אָנווארפן א מורא אויף די פויערים און שאפן די לעגענדע, אז די פארטיזאנער זיינען באוואָפנט. דאָס אידעאלע געווער פון די פארטיזאנער — דער רעוואָלווער און דער אויטאָמאט — זיינען כמעט ווי אין גאנצן ניט געווען בנמצא. קוילן זיינען געווען ווייניק און עס פלעגט יעדן צוגעטיילט ווערן א באגרענעצטע צאָל. אָפט פלעגט מען מוזן איבערייסן א קאמף אָדער אָפזאָגן זיך פון א געפלאנטן קאמפס=אָפעראציע צוליבן מאנגל אין קוילן.

אין דעם פעריאָד איז דער וויכטיקסטער באוואָפענונגס=מקור — דאָס אָפגענומענע געווער ביי די וואלד=וועכטערס און פויערים.

די פארטיזאנער געפינען שוין די מעטאָדן, ווי ארויסצובאקומען ביי די פויערים דאָס פארבאהאלטענע געווער, וועלכע זיי האָבן אין גרויסע קוואנטומס צונויפגעזאמלט נאָכן פאנישן אנטלויפן פון דער רויטער ארמיי.

בעת די נאכט=אָנפאלן אויף די קליינע דייטשישע פאָליציי=גארניזאָנען אין די דערפער פלעגן א טייל פארטיזאנער זיין באוואָפנט מיט שטעקנס, וועלכע האָבן געהאט דאָס אויסזען פון ביקסן און דאָ פלעגט דער הילכיקער „הורא" און „וופיעריאָד"! (פאָרויס!)=געשריי מער אָנווארפן מורא, ווי דער רעש פון די ארויסגעשאָסענע קוילן.

3) עס איז ניט געווען קיין צענטראליזירטע אָנפירונג און פארבינדונג מיט מאָסקווע. יעדע גרופע אָדער אָטריאד האָט געארבעט אויפן אייגענעם חשבון. פון צייט צו צייט פלעגן נאָנט=שטייענדיקע גרופעס צוזאמענרעדן, בכדי אונטערצונעמען א געמיינזאמען אָנפאל אויף א קליינעם גארניזאָן אָדער אנדערע קאמפס=אָפעראציעס. עס זיינען ניט געווען קיין בריגאדעס און „סאָיעדיניעניעס" (פארטיזאנען=פאראייניקונגען, וועלכע פלעגן ארומ=נעמען א גרעסערע צאָל בריגאדעס). עס זיינען נאָך ניט געווען די באפולמעכטיקטע פון דער סאָוועט=רעגירונג און קאָמוניסטישער פארטיי, בכדי אָנצופירן מיט דער באוועגונג. עס איז נאָר געווען א שוואכע פארבינדונג מיט דער סאָוועטישער רעגירונג, וועלכע האָט זיך אויסגעדריקט אין אדורכגיין אומבאמערקט די פראָנט=ליניע און קומען צוריק מיט אינסטרוקציעס. זעלטן ווו עס איז געווען א ראדיאָ אויפנעם=סטאנציע. קיין אָפגעב=סטאנציעס, דורך וועלכע מען זאָל קענען אינפאָרמירן און אינפאָרמירט ווערן, זיינען נאָך ניט געווען. עס זיינען נאָך ניט געקומען

פון יענער זייט פראָנט־ליניע די ספּעציעלע דיווערסיע־גרופּעס און די באַוועגונג איז נאָך מיט גאָרניט באַזאָרגט געוואָרן דורך מאָסקווע. אַלץ קומט פון אייגענער איניציאַטיוו, פון מענטשן פונעם מיליטערישן קאָמאַנדירנדיקן פּערסאָנאַל פון דער רויטער אַרמיי אָדער פון פּאַרטיי און קאָמסאָמאָל־איניציאַטיוו, וועלכע זיינען זיכער, אַז די באַוועגונג וועט זיך פאַנאַנדערוואַקסן און, אַז מאָסקווע וועט פריער צו שפּעטער אייַלן מיט הילף צו די קעמפער אין טיפן הינטערלאַנד פון שונא.

4) דער קאַמפּס־פּאַרנעם פון די אָפּעראַציעס קעגן שונא איז אַ באַגרענעצטער. אין אָנהויב באַנוגנט מען זיך מיט אויסבאַהאַלטן דאָס אייגענע נאַקעטע לעבן און זיך פאַרזאָרגן מיט שפּייז ביי די פּויערים. שפּעטער הייבט מען אָן ברענען די הויפן, וועלכע שטייען אַלע אונטער דייטשישער קאָנטראָל און דינען זיי ווי צושטעלערס פון שפּייז פאַרן פראָנט און דייטשלאַנד, ווי בכלל אַלע אונטערנעמונגען, וועלכע ברענגען נוצן דער דייטשישער קריגס־ווירטשאַפט, (טאַרטאַקן, סמאָלע־פאַבריקן, מעלקערייען א. א. וו.) און זיינען דורך זיי דאַן ניט געהיט אָדער שוואַך באַוואַכט געוואָרן.

מען מאַכט שוין לויערונגען קעגן קליינע גרופּעס דייטשן און פּאָליציי־לייט און מען באַוואָפנט זיך אויף זייער חשבון. מען פאַלט אָן פּלוצים ביינאַכט אויף די קליינע גאַרניזאָנען אין די דערפער, מען צעשיסט די, וועלכע באַווייזן זיך ניט צו ראַטעווען, און מען פאַרטרייבט די איבעריקע אין די שטעט.

די דייטשן היטן נאָך בכלל ניט די אייזנבאַן־ליניעס און עס זיינען דאָ גרויסע מעגלעכקייטן אָן ריזיקע צוצוגיין און מינירן זיי, אָבער עס פעלט זיך אַ גוואַלטיקער מאַנגל אין דינאַמיט און אויפרייס־מאַטעריאַלן (טאָל) און די אַרבעט קעגן די קאָמוניקאַציע־ליניעס איז צוליב דעם אַ באַגרענעצטע. די דייטשן וואַגן נאָך דאַמאָלסט צו קריכן אין די וועלדער און אויפנעמען אַ קאַמף מיט די פּאַרטיזאַנער.

אין דער צווייטער העלפט פון 1942 פירן שוין דורך די פּאַרטיזאַנער אָנפאַלן אויף די גרעסערע דייטשישע גאַרניזאָנען און ראַיאָן־צענטערס מיט גרויס דערפאָלג.

עס קומען דאַן אויף די פּאַרטיזאַנער־זאָנעס ד. ה. גאַנצע ראַיאָנען וועלכע זיינען באַהערשט דורך די פּאַרטיזאַנער, געפינען זיך אונטער זייער ממשלה און באַוועגן זיך דאָרט פריי און אומגעשטערט ביי טאָג און

ביינאַכט. (מחוץ די פּאַרטיזאַנער־זאָנעס באַוועגט מען זיך אויסשליסלעך אונטערן מאַנטל פון דער נאַכט־פינצטערניש).

די דייטשן ציִען זיך צוריק אין די ראַיאָן־צענטערס (שטעט און שטעטלעך), וווּ עס קאָנצענטרירן זיך אַלע פּאָליציסטן און דייטשן פון די צעטריבענע דאָרפישע פּאָליציי־פּאָסטנס, פאַרגראָבן און פאַרפעסטיקן זיך אין „דאַטן" (בעטאָנירטע פייער־פונקטן), „דזאָטן" (גערווינלעכע ערד פייער־פונקטן) און בונקערס, אַרומגעצוימטע מיט שטעכיקן דראָט, געמויערטע ווענט א. א. וו., כּדי צו זיין צוגעגרייט קעגן אַן אָנפאַל פון די פּאַרטיזאַנער אויפן ראַיאָן־צענטער. עס פאַלט אַרויף אויף זיי אַ שרעק און זיי האָבן מורא אַרויסרוקן די נאָז.

עס קומט די, רומפולע פאַזע פון דער פּאַרטיזאַנער־באַוועגונג.

מיט יעדן טאָג קומען אָן אַלץ נייע מענטשן. די פּושטשעס און וועלדער ווערן פול מיט קעמפערס. פון אַלע דייטשישע אַרבעטס־לאַגערן, פון די געפאַנגענשאַפטס־לאַגערן, פון אַלע שטעט, וווּ די דייטשן האָבן קאָנצענטרירט די עוואַקוירטע פון די חרובֿע און בייפּראַנט־געביטן קומען אָן טאָג־טעגלעך גרופּעס און יחידים.

עס דאָמינירן די געפאַנגענע, וועלכע ווערן מאַסנווייז אָן רחמנות געפּייניקט, אויסגעהונגערט און צעשאָסן פון די דייטשן. עס העלפן ניט די פאַרשטאַרקטע וואַכן, דאָס האַלטן אונטער שטאַכל־דראָט, די רעפּרעסיעס און די מאַסן־עקזעקוציעס. מען לויפט אין די וועלדער צו די פּאַרטיזאַנער ראַטעווען זיך, קעמפן קעגן מערדער - פאָלק, נקמה נעמען פאַר אַלץ און אַלעמען.

מען לויפט פון די אינטערנירונגס־לאַגערן פאַר געפאַנגענע, פון די אַרבעטס־לאַגערן פאַר די אַרויסגעפירטע אויף צוואַנגס־אַרבעט. מען לויפט לויט די שטערן, לויטן „גרויסן בער", לויט די זון־שטראַלן, לויט עצות פון גוטע פּויערים אין די דערפער, אין וועלכע מען כאַפּט זיך אַריין פאָרזיכטיק שטילן דעם הונגער. פאָרויס, פאָרויס, צו מזרח, וווּ עס געפינען זיך באַוואָפנטע פּאַרטיזאַנער־אַרמייען.

די פּאַרטיזאַנער שיקן שליחים און פּויערים א. ג. „לעגאַלשטשיקעס", וועלכע גיבן איבער בריוו, פאַראַלן און רופן אין וואַלד אַריין צום קאַמף.

מען פאַרבינדט זיך מיט איינצלנע פון דער פּאָליציי, וועלכע שיקן איבער פאַרטרויליכע ידיעות וועגן דייטשישע פּלענער קעגן די פּאַרטיזאַנער, וועגן צוגעגרייטע אָבלאַוועס א. א. וו. די פּאַרטיזאַנער ווייסן שוין, וואָס זיי האָבן צו טאָן, די אָבלאַוועס טרעפן זיי צוגעגרייט. די דייטשן זיינען

פאַרקערט גאָרניט צוגעגרייט צו לויערונגען, וועלכע וואַרטן זיי אָפּ אויף די געהעריקע ערטער און פאַרניכטן זיי. אין רעזולטאַט פון די פאַר־בינדונגען און וואַקסנדיקן כוח פון די פּאַרטיזאַנער קומען צולויפן מיט זייער געווער יחידים פאָליציסטן (ווייס־רוסן, רוסן, פּאָליאַקן, אוקראַינער) פון די דייטשישע גאַרניזאָנען.

דער דייטש האָט אָרגאַניזירט אַ גאַנצע אַרמיי פון פרייוויליקע, די א. ג. ר. אָ. א. („רוסקאַיאַ אָסוואָבאָדיטעלנאַיאַ אַרמיאַ"—רוסישע פרייהייטס־אַרמיי), אָדער ווי עס איז געווען פּאָפּולער אונטערן נאָמען פון איר אָרגאַניזאַטאָר דעם סאָוועטישן פאַרעטער גענ. וולאַסאָוו — „וולאַסאָווצעס". די אַרמיי האָט זיך רעקרוטירט בעיקר פון אוקראַינער. פיל פון זיי טוען אָן די דייטשישע אוניפאָרם, בכדי זיך צו ראַטעווען פון אַ קויל אָדער וואָס נאָך ערגער — פון הונגער־טויט. די דייטשן נוצן זיי אויס אויף צו האַלטן אָרדענונג, היטן די אייזנבאַן־בריקן, האַלטן וואַך ביי די געביידעס פון עפנטלעכן דינסט און מלוכה׳שע אמטן. זיי ווערן דורך די דייטשן גוט באַשפּייזט, מען באַזאָרגט זיי מיט אַלעם נויטיקן און מען זאָגט זיי צו אַ זעלבסטשטענדיקע אוקראַינישע מלוכה, פריי פון באָלשעוויסטישן און יידישן „יאָך", אָן קאָלכאָזן און קאָמוניזם.

פיל פון זיי ווערן אָנגעלאָקט פון די צוזאָגן. די אוקראַינער זיינען אין זייער גרעסטן טייל שאָוויניסטיש געשטימט. זיי האָבן גרויסע חשבונות מיטן סאָוועטישן רעזשים. ס׳רוב זיינען זיי זין פון „קולאַקעס" (רייכע פויערים) און בורזשוען, וועלכע האָבן געפירט סאַבאָטאַזש און ניט זעלטן אויך אַ באַוואָפנטן קאַמף קעגן דער קאָלעקטיוויזאַציע, ווי בכלל קעגן באָלשעוויזם. די דייטשישע פאַשיסטיש־אַנטיסעמיטישע זריעה פאַלט דאָ אויף אַ פרוכטבאַרן באָדן.

די דייטשן האָבן זיי געגעבן פולע פרייהייט צו רויבן די אָרטיקע באַפעלקערונג, צו מאָרדן און רויבן אומגעשטערט די יידן און זיי האָבן געטריי אויסגעפילט זייער שליחות. דערלעבט אַזאַ נקמה פון דער „זשידאָ־קאָמונע", וועלכע האָט „חרוב" געמאַכט זייער שיינע, פרוכטבאַרע אוקראַינע...

אָבער די מלחמה פאַרציט זיך. מען רעדט שטאַרק, אַז די דייטשישע מענטשן־רעזערוואַרן שעפּן זיך אויס און, אַז זיי, די אוקראַינער וועלן געשיקט ווערן צו די פראָנטן. דער טרוים וועגן אַ גיכן אַריינמאַרש אין אַ באַפרייטער און פון היטלערס גנאָד געשענקטער אוקראַינע איז שוין לאַנג צערונען. פאַרקערט, די סאָוועטן האַלטן ניט נאָר איין דעם

פאַראויסמאַרש, נאָר גיבן שטאַרקע קלעפּ, צערייבן און פאַרניכטן די „קאַדר”־טיילן פון דער דײַטשישער אַרמיי און טרײַבן זיי צוריק.

די פריער האָפערדיקע דײַטשן ליגן אָפּ זייער ענדגילטיקן זיג איבער רוסלאַנד פון דער ווינטער־אָפענסיווע אויף זומער און פון זומער אויף האַרבסט. אַלע ריידן, אַז דער דײַטש מוז און וועט מיאוס פאַרשפּילן די מלחמה.

עס וועט דאַן אויסקומען זיך אָפּצורעכענען מיט דער שווער שטראָפנדיקער האַנט פון דער סאָוועטישער יוסטיץ פאַרן פאַראַט קעגן אייגענעם ברודער, קעגן דעם אייגענעם לאַנד. די פּאַרטיזאַנישע בריוועלעך און געדרוקטע פלוג־בלעטער, וועלכע זיי באַקומען, דערמאָנען און וואָרענען;

„קומט צו אונדז מיט דעם דײַטש־אָנפאַרטרויטן געווער, דערמאָרדעט די דײַטשן, פירט דורך א דיווערסיע פון אָביעקט, וועלכן איר היט! דערפילט אייער חוב צום פאָטערלאַנד! קויפט אויס אייער גרויסן חטא, כל זמן עס איז נאָך גיט שפּעט, דורך קאַמף אין די פּאַרטיזאַנישע רייען. עס וועט אייך דאַן אַלץ זײַן פאַרגעבן. גיט זיך אָפּ א רעכענונג, אַז נאָכן זיכערן און שנעלן נצחון וועט איר ניט האָבן וווהין צו לויפן! פאַר די דײַטשן אַליין וועט אין דײַטשלאַנד קיין אָרט ניט זײַן!”

און דאָ קומען אָן די ידיעות פון אַלע זייטן וועגן דעם ריזיקן פונאַנדערוווקס פון דער פּאַרטיזאַנער־באַוועגונג און די געלונגענע שטיקלעך אַרבעט קעגן די דײַטשן. זיי אַליין זעען, ווי אויף דעם דײַטש, ציטערט די הויט, ווי נאָר ער דאַרף אַרויסרוקן די נאָז, אָדער ער דערהערט בלויז דאָס וואָרט — פּאַרטיזאַן.

און אַזוי ווי די שאַנסן צו פאַרבלייבן אַלס זיגער אין דער אומאָפּהענגיקער שיינער אוקראַינישער הויפּטשטאָט, קיעוו ווערן אַלץ נישטיקער און עס ווערט פון טאָג צו טאָג וואַרשיינלעכער דער אַרייַנמאַרש פון דער רויטער אַרמיי קיין בערלין, באַשליסן זיי אוועקצוגיין אין דער סאָוועטישער פּאַרטיזאַנקע אויסצוקויפן זייער גרויסן חטא קעגן פאָטערלאַנד.

בכדי צו קומען מיט אַן „אַקטיוו”, ווי העלדן, דערהרגעט מען אָפּט די געצייַלטע דײַטשן, מיט וועלכע מען איז צוזאַמען, מען פירט דורך א דיווערסיע־אַקט און מיט געווער אין די הענט קומט מען אין די וועלדער, וווּ מען ווערט וואַרעם אויפגענומען.

אַזוי אַנטלויפן צום אָטריאַד „איסקראַ” (לידער ראַיאָן) פיר אוקראַינער, וועלכע היטן אָפּ די אייזנבאַן־בריק ביי לידע, נאָך דעם ווי

זיי האָבן אויסגעקוילעט פינף שלאָפנדיקע דייטשן, וועלכע זיינען מיט זיי געווען אויפן פונקט, לאדן אויף דאָס גאנצע געווער אויף א פריער צוגעגרייטער פור און קומען שוין מיט א קאמפס־אקטיוו אויף זייער חשבון אין אָטריאד אריין.

פופצן רוסישע ארבעטערס פון די עוואקוירטע פון די בייפראָנט־שטחים פון סמאָלענסק און וויאזמע, וועלכע ארבעטן אין דער לידער עלעקטראָ־סטאנציע, מינירן דעם מאשינען־זאל מיט א באקומענער מינע פון א. ד. אָטריאד און אנטלויפן צו זיי.

מער ווי הונדערט אוקראַינער פון גארניזאָן, וועלכער האָט סטאציאָנירט אין שטעטל איוויע (ראיאָן־שטעטל ניט ווייט פון נאליבאָקער פושטשע) און ווערט אויסגענוצט אויף צו קעמפן מיט די פארטיזאנער, אנטלויפן נאָך א פארשטענדיקונג צום אָטריאד „אלעקסאנדער ניעווסקי" (נאליבאָקער פושטשע).

עס ווערן געשאפן פארבינדונגען דורך ספעציעלע שליחים מיט אלע גארניזאָנען און פונקטן, ווו עס געפינען זיך רוסישע געפאנגענע, וועלכע זיינען אריבער אין דייטשן דינסט און זיי ווערן אגיטירט צו ריכטן, דאָס דורכן דייטש אָנפארטרויטע געווער קעגן אָקופאנט. גרויסע טיילן, אָפטמאָל גאנצע גארניזאָנען (א חוץ די פרינציפיעלע פארביסענע קעגנערס פון באָלשעוויזם), ווערן אין פינצטערע נעכט פארשוואונדן. די דייטשן קענען שוין ניט זיין זיכער מיט זיי בעת אן אָבלאווע־ארויספאָר אויף די פארטיזאנער. מען הערט זיי אויף צו פארטרויען דאָס געווער און עס ווערט פארשטארקט די השגחה איבער זיי.

זיינער צייט האָט ארויסגערופן גרויס אויפזען די ידיעה וועגן אריבערגאנג פון גענעראל ראָדיאנאָוו מיט זיין גאנצער, גלענצנדנדיק־באוואָפנטער ארמיי צו די פארטיזאנער.

ראדיאנאָוו, פון ראנג א מאיאָר פון דער רויטער ארמיי, איז בעת דעם גרויסן צוריקטריט (יוני 1941), אריינגעפאלן ביי מינסק אין ארומרינגלונג און ער האָט זיך פרייוויליק איבערגעגעבן אין געפאנגענשאפט, צוזאמען מיט זיין גאנצער דיוויזיע צו די דייטשן. די דייטשן האָבן אים אָנפארטרויט די ווייטערדיקע אָנפירונג איבער דער דיוויזיע און געגעבן אים דעם ראנג גענעראל. ראדינאָוו האָט זיינע גארניזאָנען צעשטעלט אין די שטעט און שטעטלעך פון מאָלאָדעטשנער ראיאָן (דאָקשיץ, גלובאָקע, דאלהינאָוו א. א. וו.), און פון דאָרט אויס אָנגעהויבן אָנצוגרייפן די פארטיזאנער. אין קעגנזאץ צו די דייטשן, וועלכע האָבן מורא געהאט

פאר די וועלדער, פלעגן זיינע רוסישע סאָלדאטן קריכן אין די וועלדער און בלאָטעס און פארשאפן די פארטיזאנער גרויסע פארלוסטן.

ער האָט אָנגעהויבן פארווירקלעכן דעם פּלאן צו בלאָקירן מינסקער ראיאָן, אָנהויבנדיק פון די שטעטלעך מאָלאָדעטשנא, איליא האָט ער געטריבן די פארטיזאנער צום טייך בערעזינא, ווו ער האָט זיי געוואָלט ארומרינגלען און פארניכטן. צוליב דעם איבערגעוויכט פון ראדיאנאָווס כוח זיינען די פארטיזאנער געווען געצווונגען אָפּצוטרעטן צו דער בערעזינא.

ראדיאנאָוו איז דאן אוועק אין דער ריכטונג דאָקשיץ-קרולעווטשיזנע-דאָלהינאָוו-פּאָלאָצק, ווו עס זיינען געשטאנען פערצן בריגאדעס, וועלכע פלעגן אָנפאלן אויף דער ליניע מאָלאָדעטשנא-פּאָלאָצק. ראדיאנאָווס ציל איז געווען צו דערגרייכן דעם ראיאָן, ווו עס איז געשטאנען די בארימטע בריגאדע פון זשעלעזניאק, וועלכע האָט ביי וויעליקאָיע-סיעלאָ געהאט אן אעראָדראָם.

פּלוצים האָט ער דורך א בריוו געמאָלדן זשעלעזניאקן, אז ער וויל מיט זיין גרויסער ארמיי, געווער און אמוניציע, איבערגיין צו די פארטיזאנער און קעמפן האנט ביי האנט קעגן זיין פריערדיקן דייטשישן פארבינדעטן.

נאָך א פארשטענדיקונג מיט מאָסקווע איז דער פּאָרשלאג אָנגענומען געוואָרן. דערביי איז אים געשטעלט געוואָרן א פּאָרבאדינג, אז ער זאָל צעקלאפּן די דריי דייטשישע גארניזאָנען אין דאָקשיץ, דאלהינאָוו און קרולעווטשיזנע. נאָכן אויספילן די אויפגאבע מיט גרויס דערפאָלג (אויסגעהרגעט די דייטשן, צוגענומען ריזיקע טראָפייען) — איז ער דורך די פארטיזאנער אויפגענומען געוואָרן.

ער איז אריבער מיט אן ארמיי פון 8.000 מאן, גלענצנדיק באוואָפנט דורך די דייטשן מיט קליינע טאנקען, פאנצער-מאשינעס און לייכטער ארטילעריע, געפירט דורך פערד.

די דייטשן האָבן אָפּגעצויגן מיליטערישע כוחות פון פראָנט און געוואָרפן אויף אים. גענ. וולאסאָוו האָט אָנגעהויבן קעגן אים צו קעמפן פארביטערט. ראדיאנאָוו האָט כסדר געשטורעמט די דייטשישע גארניזאָנען אין פלעשניצער און מינסקער ראיאָנען, און בכדי צו פארגרעסערן זיינע קעמפער-קאדרען, האָט ער דורכגעפירט אין די דערפער א צוואנגס-מאָביליזאציע פון דער אָרטיקער פויערישער באפעלקערונג.

ראדיאנאָוו האָט, לויט א ווערסיע, מאָטיווירט זיין איבערגעבן זיך

די דייטשן און מיטארבעט מיט זי מיט זיין ווילן צו באוואָפּענען זיך אויפֿן דייטשישן חשבון, בכדי שפּעטער צו קענען קעמפֿן קעגן זיי.

ער איז געפֿאַלן העלדיש, זעקס וואָכן פֿאַר דער באפֿרייונג, ווען זיינע אָטריאַדן זיינען דורך די דייטשן בלאָקירט געוואָרן ביי דער בערעזינא (פֿאָלאָצק) און צעקלאַפּט געוואָרן. בעת יענער בלאָקאַדע איז אויך אומגעקומען זשעליעזניאַק, וועמענס אָטריאַדן זיינען ניט ווייט פֿון דער פֿראָנט־ליניע געגומען געוואָרן אין קלעם דורך ריזיקע דייטשישע אָפּטרעטנדיקע כוחות פֿון ביידע זייטן און זיינען צעשמעטערט געוואָרן.

ענדע 1943 ווערט לויט א באַפֿעל פֿון מאָסקווע דורכגעפֿירט דורך די פּאַרטיזאַנער א צוואַנגס־מאָביליזאַציע פֿון דער אָרטיקער פּויערישער יוגנט, בכדי ניט צו דערלאָזן די דייטשן רעאַליזירן זייער מאָביליזאַציע פֿאַר דער געפּלאַנטער ווייסרוסישער אַרמיי, וועלכע האָט געזאָלט געשאַפֿן ווערן לויט דער איניציאַטיוו פֿון דייטשישן וואַסאַל אין ווייסרוסלאַנד, פּרעזידענט אָסטראָווסקי, צום קאַמף מיט די פּאַרטיזאַנער.

די דערפֿער פֿלעגן פּלוצים אַרומגערינגלט ווערן און די יוגנט פֿלעגט אָפּגעפֿירט ווערן אין די וועלדער און איינגעשלאָסן ווערן אין די פּאַרטיזאַנער־אָטריאַדן.

פֿון אַלע זייטן איז מען געלאָפֿן אין די וועלדער; יוגנטלעכע, וועלכע זיינען געווען באַדראָט אַרויסגעפֿירט צו ווערן קיין דייטשלאַנד אויף צוואַנגס־אַרבעט און הונגער; ווייסרוסן פֿון דער רעכטער זייט ניעמאַן (פּליסט דורך ווייסרוסלאַנד און ליטע), וועלכע זיינען טעראָריזירט און געמאָרדעט געוואָרן דורך די „ווייסע פּאָליאַקן" (פּאַשיסטישע באַוואָפֿנטע באַנדעס, וועלכע האָבן געקעמפֿט קעגן די רויטע פּאַרטיזאַנער), וועלכע האָבן באַהערשט די געגנט; פּאָליאַקן אויף וואָלין, וועלכע זיינען געמאָרדעט געוואָרן דורך די אוקראַיניש־פּאַשיסטישע פּאַרטיזאַנער־באַנדעס (באַנדעראָווצעס, בולבאָווצעס). אַלע זיינען געלאָפֿן זוכן שוץ צו די רויטע פּאַרטיזאַנער אין די וועלדער.

מען איז געלאָפֿן פֿון די דערפֿער, שטעט, שטעטלעך, געטאָס און אַרבעטס־לאַגערן. מען איז געלאָפֿן צוליב מורא פֿאַר רעפּרעסיעס און קאָלעקטיווע שטראָפֿן, וועלכע פֿלעגט אָנגעווענדט ווערן דורך די דייטשן פֿאַר יעדן קלענסטן חטא. עס זיינען געלאָפֿן אַלע, וועלכע האָבן זיך מיט עפּעס פֿאַרזינדיקט קעגן דער „טעווטאָנישער יוסטיץ". און ס'איז געלאָפֿן א גרויסער טייל פֿון דער פּויערישער יוגנט פֿון די דערפֿער אין די פּאַרטיזאַנער־זאָנעס, וועלכע זיינען געווען באַדראָט מיט זייער לעבן

אין פאל פון אן אָבלאווע פון דייטשן, וועלכע פלעגן די באפעלקערונג פון די זאָנעס אידענטיפיצירן מיט די פארטיזאנער.

עס קומען אזויפיל מענטשן אין די וועלדער, אז פון יעדן פארטיזאנער־אָטריאד בילדעט זיך אוים א בריגאדע (אן איינהיים, וועלכע נעמט אריין איניקע אָטריאדן). זייער פיל אָטריאדן לעבן שוין נים אין די וועלדער און פושטשעס, נאָר אין די דערפער, אין די ראיאָנען און בלויז זייערע פראָוויאנט־באזעס געפינען זיך אין די פושטשעס. אהין גייען זיי בלויז אריין אין פאל פון אן אָנקומענדיקער אָבלאווע.

עס ווערן מאסנווייז געוואָרפן אין אלע פושטשעס און ראיאָנען ספּעציעלע דיווערסיע־גרופּעס, גוט־באוואָפנטע, וועלכע בילדן זיך אוים מיטן צושטראָם פון אָרטיקע עלעמענטן אין גרויסע אָטריאדן און שפּילן א גרויסע ראָל ביים אָרגאניזירן, דיסציפּלינירן און אויסברייטערן די באוועגונג. אומעטום באקומען די פארטיזאנער נים נאָר ראדיאָ־אויפנעם־אפּאראטן, נאָר אויך אָפּגעב־סטאנציעס, וועלכע ווערן באדינט דורך אויסגעשולטע ראדיסטן פון רוסלאנד, און ווירקן מיט צו דער עפעקטיווער אויסנוצונג פון די פארטיזאנישע כוחות און זייער פארבינדונג מיט מאָסקווע.

איבער די פושטשעס און וועלדער קרייזן ארום אין די נעכט סאָוועטישע עראָפּלאנען און ווארפן אראָפּ, אין הסכם מיט די אָפּגערעדטע סמנים און סיגנאלן דורך ראדיאָ, צוליב אָריענטאציע פאר די פליער מענטשן, געווער און אמוניציע.

אין די גרעסערע פושטשעס זיינען שוין אויך פאראן געהיימע עראָדראָמען, ווו עס לאָזן זיך אראָפּ סאָוועטישע עראָפּלאנען און ברענגען געווער, מענטשן, באפעלן, אָנווייזונגען, ליטעראטור א. א. וו. און פירן אוועק באריכטן און ערנסט־פארווונדעטע.

צוליב דעם ענגן קאָנטאקט, וועלכער איז געשאפן געוואָרן מיט מאָסקווע דורך די ראדיאָ־סטאנציעס, ווערט אָפטמאָל אין די שווערע מאָמענטן צוגעשיקט הילף צו די פארטיזאנער. אזוי, למשל, נעמען די סאָוועטישע עראָפּלאנען אָנטייל אין די קאמפן פון זשעליעזניאק קעגן די דייטשן אין מינסקער און פלעשניצער ראיאָנען.

די פארטיזאנער־בריגאדעס, וועלכע שטייען הארט הינטער דער דייטשישער פראָנט־ליניע און ווען עס קומט אוים כסדר צו פירן פארביטערטע קאמפן מיט דער דייטשישער „צווייטער ארמיי־ליניע",

ווערן אָפּט אַרויסגעהאָלפֿן דורך די סאָוועטישע אַעראָפּלאַנען, וועלכע איילן צו הילף אויף די אָנגעגעבענע ס. אָ. ס.־רופֿן דורך ראַדיאָ.

אויך די פּאַרטיזאַנער אין ליפּיטשאַנער פּושטשע ווערן בעת דער גרויסער בלאָקאַדע פֿון די װלאַסאָװצעס פֿאַר דער באַפֿרייונג (יוני, יולי 1944), אַרויסגעהאָלפֿן דורך סאָוועטישע אַעראָפּלאַנען, וועלכע באָמבאַרדירן די דייטשישע גאַרניזאָנען און קאָנצענטראַציעס פֿון פֿיינטלעכן מיליטער, נאַקרישאַק, רודע־יאַוואָרסקע, זשעטל א. אנד.

עס באַווייזט זיך דאָס אידעאַלע געווער פֿון פּאַרטיזאַנער; אויטאָמאַטן, גראַנאַטן, רעוואָלווערן, צוגעפּאַסטע צו די פּאַרטיזאַנישע קאַמפּס־באַדינגונגען, וועלכע מען קען באַנוצן אויף א נאָענטער דיסטאַנץ. די פּאַרטיזאַנער זיינען שוין גלענצנדיק באַוואָפֿנט און נעמען אונטער וואָס ווייטער אַלץ מער, ריזיקאַלישערע, דרייסטערע קאַמפּס־אָפּעראַציעס אויף גרעסערע גאַרניזאָנען, צעקלאַפּן זיי און באַקומען פֿיל דייטשישע געווער און אַמוניציע אַלס טראָפּייען.

אויב די ערשטע צייט איז דאָס געווער געווען פֿעלערהאַפֿט, פֿאַרזשאַווערט און ניט אַלעמאָל נוצלעך אין קאַמף, פֿאַרגרעסערט זיך איצט דער סכום פֿון דייטשישן געווער און אַמוניציע, ערשטקלאַסיקע לויט זייער קוואַליטעט, צוזאַמען מיט די מאָדערנסטע וואָפֿן פֿון דער סאָוועטישער פּראָדוקציע.

די פּאַרטיזאַנער וואָגן שוין צו מאַכן אָנפֿאַלן אויף ראַיאָן־צענטערס, ווו עס זיינען איינגעקוואַרטירט גרויסע דייטשישע גאַרניזאָנען.

זשעלעזניאַק האַלט א לענגערע צייט אין זיינע הענט דאָס שטעטל באַהומען (מינסקער קרייז) און פֿאַרלאָזט עס ערשט נאָך א באַפֿעל פֿון מאָסקווע. פֿיל שטעטלעך נאָנטע צו די פּאַרטיזאַנער־זאָנעס ווערן באַזעצט דורך די פּאַרטיזאַנער.

די פּאַרטיזאַנער האָבן ניט זעלטן זייער ויך־אָרט האַרט ביי די דייטשישע גאַרניזאָנען און שטערן זיי אין זייערע פֿאַרבינדונגען.

באַזונדערס גראַנדיעזע פֿאָרמען נעמט אָן דער קאַמף קעגן די קאָמוניקאַציע־ליניעס פֿון שונא.

פֿיל טויזנטער צוגן מיט קריגס־טעכניק און מיליטער ווערן אַרויס־געזעצט אין דער לופֿטן אויף די לאַנגע וועגן פֿון „דריטן רייך" ביז אין די טיפֿענישן פֿון רוסלאַנד. טויזנטער אייזנבאַן־בריקן ווערן מינירט און אויפֿגעריסן. די דייטשן זיינען געצוווּנגען צו לאָזן די באַנען נאָר בײַטאָג. זיי שטעלן אָפּ די קאָמוניקאַציע אויף פֿיל ליניעס און באַגרענעצן זיך

מיט דערהאלטן נאָר די צענטראַלע ליניעס, וועלכע ווערן דורך זיי זאָרגפול אָפּגעהיט דורך ספּעציעל באַוואָפנטע פּאַטרולן א. ג. „שטרייף" און דורך באַפעסטיקטע בונקערס לענגאויס די ליניעס.

בכדי צו באַשווערן דעם צוגאַנג און אָפּגאַנג צו די אײַזנבאַן־ליניעס, שנײַדן זיי אויס אויף איניקע הונדערט מעטער די וועלדער און קוסטעס. די דײַטשן פעלט אָבער סאָלדאַטן צו היטן די אײַזנבאַן־ליניעס אויף א לענג פון טויזנטער און צענדליקער טויזנטער קילאָמעטער. די פּאַרטיזאַנער קענען יעדן צוגאַנג, ווייסן ווו עס זײַנען לאָקירט די „דאָטן" און „בונקערס", און קומען אונטער יעדעס מאָל דאָרט, ווו מען דערוואַרט זיי אמווייניקסטן. זיי אָפּערירן שוין מיט א שפּע פון טאָל, דינאַמיט און מאָדערנסטע מינעס, קעגן וועלכע אלע דײַטשישע פאָרזיכטס־מיטלען ווײַזן זיך ארויס פאַר ניט גענוגנדיק.

סוף יאָר 1943 דערגרייכט די פּאַרטיזאַנקע איר העכסטן פּונקט. גאַנץ ווײַס־רוסלאַנד און אוקראַינע, אָנגעהויבן פון די בריאַנסקער וועלדער, זײַנען פּאַקטיש איין גרויסע פּאַרטיזאַנער־זאָנע, ווו די דײַטשן זיצן אין שרעק און מורא נאָר אין די שטעט און לענגאויס די וויכטיקסטע באַן־ליניעס.

די באַפעלקערונג באַוואונדערט די קאַמפּס־אויפטואונגען פון די פּאַר־טיזאַנער. גיט זיי יעדע הילף דורך שפּיאָנאַזש און באַטראַכט זיי, ווי די פּאַקטישע הערשערס שוין איצט. די דײַטשן ווידער ווערן באַטראַכט ווי צײַטווײַליקע „געסט", וועלכע וועלן מוזן אוועקגיין פון רוסלאַנד פריער אָדער שפּעטער.

די דײַטשן, אין זייער אָנמעכטיקייט בנוגע דער גראַנדיעז־פונאַנדער־געוואַקסענער פּאַרטיזאַנישער פאָלקס־באַוועגונג, לאָזן אויס זייער כעס צו דער ציווילער באַפעלקערונג, צינדן די דערפער, מאָרדן, און לסוף מאַכן זיי במעט שלום מיט די הערשנדיקע פאַרהעלטענישן.

עס איז קלאָר, אז אויף די אַפּאַטיע־שטימונגען בײַ די דײַטשן, קאַמפּס־לוסטיקייט און דירעקטע איניציאַטיוו פון די פּאַרטיזאַנער און דער פּאָזיטיווער אײַנשטעלונג און געגעבענער הילף אין אלע פאָרמען פון דער אָרטיקער ציוויל־באַפעלקערונג צו די פּאַרטיזאַנער, ווירקן זיך אויס די ידיעות פון די פראָנטן, וועלכע דערציילן וועגן כסדר'דיקע מפּלות פון דער דײַטשישער אַרמיי און זיגרייכן פאָרויסמאַרש פון דער רויטער אַרמיי.

קאפּיטל פינף

ארגאניזאציע, קאמפּס-טאקטיק און סטראטעגיע

שוין באלד ביים אָנהויב פון דער מלחמה זיינען דורך דער סאָוועטישער רעגירונג געשאפן געוואָרן אין מאָסקווע א. אנד. ערטער שולן פאר אויסבילדן דיווערסאנטן, ספּעציעלע גרופּעס, פאר באזונדערע קאמפּס-אויפגאבעס, אינסטרוקטאָרן, ראדיסטן, וועלכע זיינען געשולט געוואָרן אלס צוקונפטיקע פּארטיזאנער אין טיפן הינטערלאנד פון שונא. דאָרט איז געלערנט געוואָרן קאמפּס-טאקטיק און סטראטעגיע, צוגעפּאסט צו די פּארטיזאנישע פאָרמען פון קאמף. די דאָזיקע אלע אויסגעשולטע גרופּעס זיינען דערנאָך צעוואָרפן געוואָרן אין אלע געגנטן פון די אָקופּירטע רוסישע געביטן.

אין די ערשטע חדשים פון דער מלחמה, זיינען קלענערע אָפּטיילן מיליטער ספּעציעל איבערגעלאָזט געוואָרן אין די וועלדער דורך דער אָפּטרעטנדיקער רויטער ארמיי פאר דיווערסיע, שפּיאָנאזש און אָרגאניזאציע-צוועקן.

די סאָוועטישע רעגירונג האָט אין דער פולער מאָס אָפּגעשאַצט דעם גרויסן באדייט פון פּארטיזאנישן קאמף אין דער מלחמה און זיך איבערן אָקופּאנט און אים געווידמעט די געהעריקע אויפמערקזאמקייט.

אין די טאָג-באפעלן פון גענעראליסימוס סטאלין, ביי דער געלעגנהייט פון פארשיידענע יומים-טובים (1-טער מאי, אָקטאָבער, טאָג פון דער רויטער ארמיי א. אנד.) און אין זיינע עפנטלעכע ארויסטריטן, זיינען די פּארטיזאנער גערופן געוואָרן צו שטערן די קאָמוניקאציע-ליניעס פון שונא, שטערן די פארבינדונגען און צושטעלונגען פון געווער, אמוניציע און אפּראָוויזאציע צום פראָנט, דורכפירן דיווערסיע-אקטן און שלאָגן דעם דייטש אויף שריט און טריט.

א לענגערע צייט זיינען אין די קריגס-קאָמוניקאטן פון דער העכסטער אָנפירונג פון דער רויטער ארמיי אויך איבערגעגעבן געוואָרן

ידיעות וועגן דער קאמפּס־טעטיקייט פון די פּארטיזאנער אין פארשיידענע געגנטן קעגן דעם שונא.

דורך דער פראָנט־ליניע זיינען דורכגעפירט געוואָרן אינסטרוקטאָרן, אָרגאַניזאַ־ אָרן און גאַנצע גרופּעס פּארטיזאנער, וועלכע האָבן דורכגעמאַכט פיל הונדערטער קילאָמעטער מאַרשן, פיל געפאַרן און קאַמפן ביים דורכרייסן די באַן־ליניעס און גאַרניזאָנען, ביז זיי זיינען מיט זייער געווער און אַמוניציע־לאָדונגען אָנגעקומען צום אָנגעצייכנטן פאַר זיי קאַמפּס־ראַיאָן.

שפּעטער זיינען אַזעלכע אָפּטיילן און יחידים געוואָרפן געוואָרן דירעקט אין די ראַיאָנען מיט פאַראַשוטן פון אַעראָפּלאַנען.

בראש פון דער פּארטיזאנער־באַוועגונג אין יעדער רעפּובליק איז געשטאַנען אַ פּארטיזאַנישער רעפּובליק־שטאַב. די פּארטיזאַנער באַוועגונג אין ווייס־רוסלאַנד איז אָנגעפירט געוואָרן דורך אַ שטאַב, וואָס בראש פון אים איז געשטאַנען גענ. פּאָנאַמאַרענקאָ (געוו. ערשטער סעקרעטאַר פון צ. ק. פון דער ווייס־רוסישער קאָמוניסטישער פּארטיי). בראש פון אוקראַאינישן פּארטיזאַנישן רעפּובליק־שטאַב איז געשטאַנען כרושטשאָוו (געוו. ערשטער סעקרעטאַר פון צ. ק. פון דער אוקראַאינישער קאָמוניסטישער פּארטיי).

די פּארטיזאַנער אויפן שטח פון אַ גאַנצער „אָבלאַסט" (געגנט), האָבן געבילדעט אַ פּאַראייניקונג. אין אַזאַ „איינס", זיינען איינגעשלאָסן געוואָרן אַ גרעסערע צאָל בריגאַדעס. יעדע בריגאַדע האָט זיך צוזאַמענגעשטעלט פון 4—8 אָטריאַדן. אַן אָטריאַד האָט ס׳רוב געציילט 2—3 ראָטעס. קלענערע „איינסן" זיינען געווען אַ „וזוואָד" און אַן אָטדעלעניע (אָפּטייל).

אין אַ טייל ראַיאָנען האָבן די אָטריאַדן און בריגאַדעס געטראָגן די נעמען פון רוסישע היסטאָרישע קריגס־העלדן, סאָוועטישע פּירערס און פּארטיזאַנער־העלדן פון די יאָרן פון בירגער־קריג (1917—1921). אין אַנדערע ראַיאָנען זיינען די אָטריאַדן גערופן געוואָרן לויט די נעמען פון זייערע קאָמאַנדירן און אָרגאַניזאַטאָרן. געווען אויך מיליטערישע פּארטיזאַנער־איינסן, וועלכע זיינען באַצייכנט געוואָרן מיט נומערן.

יעדע בריגאַדע איז געווען צוגערעכנט צו אַ געוויסן ראַיאָן פאַר קאַמף און אַפּראָוויזאַציע (טעטיקייטס־ראַיאָן), לויט דער פאַרמלחמהדיקער סאָוועטישער אַדמיניסטראַטיווער טיילונג. דער אָנפירער פון דער

פארטיזאנער־פארייניקונג, איז ס'רוב גלייכצייטיק געווען דער באפול־מעכטיקער פון דער קאָמוניסטישער פארטיי.

אין יעדן ראיאָן פלעגן געשיקט ווערן מענטשן, וועלכע האָבן גוט געקענט די געגנט און האָבן דאָרט פריער (1939—1941) פארנומען אין דער ציווילער אדמיניסטראציע פאראנטוואָרטלעכע פאָסטנס. אזוי האָט דער פארטיזאנער־אָנפירער אין ליפיטשאנער פושטשע, וועלכע איז געווען צוגערעכנט צו דעם שטשוטשינער צווישן ראיאָן צענטער, געארבעט אלס סעקרעטאר פון שטשוטשינער „ראיקאָם" (ראיאָן־קאָמיטעט פון דער קאָמוניסטישער פארטיי).

גענ. מאיאָר פלאטאָן, דער אָנפירער פון דער פארטיזאנער־באוועגונג אין בעראנאָוויטשער „אָבלאסט" (נאליבאָקער פושטשע), האָט פאר דער מלחמה געארבעט אין באראנאָוויטש אלס סעקרעטאר פון „אָבקאָם" פון דער קאָמפארטיי.

אויך די געדרוקטע פארטיזאנישע צייטונגען אין די וועלדער, האָבן געטראָגן דעם זעלביקן נאָמען, ווי די ראיאָן־צייטונגען פאר דער מלחמה.

איינע פון די וויכטיקסטע אויפגאבעס פון דער פארטיזאנער־באוועגונג באלד ביי איר אנטשטיין איז געווען דאָס געווינען דעם צוטרוי פון דער אָרטיקער פויערים־באפעלקערונג, אָן וועלכן עס וואָלט געווען זייער באשווערט די פארטיזאנישע קאמפס־טעטיקייט און קיום.

די פארבינדונגס־מענער (סוויאזניע), אָדער א. ג. „לעגאלשטיקעס" אין די דערפער, וועלכע פלעגן אינפאָרמירן די פארטיזאנער וועגן די באוועגונגען פון די דייטשן, שטימונגען ביי דער באפעלקערונג און ארויסגעבן די פויערים־שפיאָנען, וועלכע האָבן קאלאבארירט מיטן דייטש, האָבן פיל מיטגעהאָלפן צו דער עקזיסטענץ־מעגלעכקייט און פאנאנדער־וווקס פון דער פארטיזאנער־באוועגונג. אָפט פלעגט אזא פארבינדונגס־מאן מיט דער הסכמה פון דער פארטיזאנער לייטונג, זיין גלייכצייטיק דער „סאָלטיס" (דאָרף עלטסטער) פון דאָרף און קומען אין דירעקטער פארבינדונג מיט די דייטשן.

די פארטיזאנער האָבן אָן רחמנות אויסגעראָטן די פויערים, וועלכע מען האָט חושד געווען אין שפיאָנאזש און מיטארבעט מיט דער אָקופאציע־מאכט. דאָס צעשיסן די קעגנערס און פארברענען זייערעווירטשאפטן האָט אָנגעוואָרפן א מורא אויף די פויערים און זיי צוגעוויינט צום געדאנק, אז זיי דארפן זיך אונטעראָרדענען יעדן באפעל

פון די פארטיזאנער און באטראכטן זיי, ווי די פאקטישע הערשערס פון געגנט.

עס זיינען געווען פאלן, ווען פויערים פלעגן אוים נקמה פאר רעקווירטע דורך פארטיזאנער שפייז אדער זאכן מסרן אין דעם נאָנטסטן גארניזאָן דאָס ווין-אָרט, אָדער די באוועגונגען פון די קעמפערס און צוליב דעם פלעגן זיי ניט זעלטן באצאָלן מיט קרבנות. אזא פויער פלעגט שוין ניט ווארטן אויף חסד און פלעגט אנטלויפן און אויסבאהאלטן זיך אין אומגעגנט, ווו עס פלעגט סטאציאָנירן א דייטשישער גארניזאָן.

אין דער ערשטער תקופה פון דער פארטיזאנער-באוועגונג, ווען עס האָט זיך געפילט א גוואלטיקער מאנגל אין געווער, איז אלץ געטאָן געוואָרן צו מאסקירן פאר די פויערים, דעם דאָזיקן בלויז. ביי די פויערים האָט געמוזט הערשן די אילוזיע, אז די פארטיזאנער שטעלן מיט זיך פאָר א כוח און זיינען גוט באוואָפנט.

ביים אריינפאָרן ביינאכט אין א דאָרף, פלעגט דער קאָמאנדיר ספּעציעל אויסשרייען זיינע באפעלן הויך, אז דאָס גאנצע דאָרף זאָל הערן: „א וווואָד אויף לינקס, א וווואָד אויף רעכטס! צוויי קוילן-ווארפערס ביי איין ברעג און צוויי ביים צווייטן ברעג פון דאָרף! אויטאָמאטשיקעס הינטער די שייערן!“... א. א. וו.

הגם דאן זיינען נאָך טיילן פון די אָטריאדן ניט געווען באוואָפנט, האָט דער פויער פאר זיינע אויגן ניט געזען קיין אומבאוואָפנטן פארטיזאן. צוליב דעם פלעגט אויסקומען איבערצוגעבן איינער דעם צווייטן די עטלעכע ביקסן ביים באווייזן זיך אין א דאָרף.

ביי דער פויערישער איינגעבאָרענער געוווינהייט צו איבערטרייבן, איז די צאָל פון די פארטיזאנער געוואָקסן אין זייער פאנטאזיע הונדערט-פאכיק און זייער שרעק און ערנסטע באציונג האָבן זיך איבערגעגעבן די דייטשן און פאָליציי, אויף וועמען עס איז געפאלן א מורא פארן פארטיזאנישן כוח.

די קאמפס-טאקטיק און סטראטעגיע אין פארטיזאנקע איז געווען לגמרי אן אנדערע, ווי אויפן פראָנט, ווו רעגולערע קאמפן און דער איבערוויגנדיקער כוח אין מענטשן און געווער האָט דעצידירט. דער פארטיזאנער מײַדט אוים אָפענע קאמפן מיט א שטארקערן כוח, וועלכער וואָלט אים באזיגט. זיינע קאמפס-אונטערנעמונגען פירט ער אוים ביי דער נאכט אָדער פארטאָג, אומגעריכט און אומדערוואַרט פארן שונא.

זיין באליבטע קאמפס-פאָרם איז די „זאסאדע״ (לויערונג), פון קוסטעס, וואלד-ראנדן, בערגלעך, קאנאלן בײַ די שאָסייען א. ד. ג.

מען לאָזט דורך די ערשטע מאשינען פון שונא און מען עפנט א גערדיכטע שיסערײַ פון די פארמאסקירטע פאָזיציעס אויף די הייטערדיקע, וועלכע ווערן צעשמעטערט, איידער זיי באַוויזן זיך צו אָריענטירן און פארנעמען פארטיידיקונגס-פאָזיציעס. אָפט הויבט מען אָן דעם קאמף, בעת עס באַקומט זיך אָן אויפרייס פון דער פריער אונטערגעלייגטער מינע אויפן שאָסיי, וואָס צווינגט די מאשינען צו בלייבן שטיין. נאָכן אָפּטאָן די דיווערסיע - ארבעט „שמירט מען די פיאטעס״ (אויפן פארטיזאנישן לשון — אנטלויפן), צוריק צו די אייגענע באזעס, אין די וועלדער.

אין די וועלדער האָבן די פארטיזאנער געפונען פיל טאנקען און הארמאטן, וועלכע זיינען געבליבן שטעקן בעתן צוריקטריט פון דער רויטער ארמיי צוליב א דעפעקט אָדער מאנגל אין בענזין, איילעניש א. א. וו. פיל אזוינע געזער האָט מען אויך דערטרונקען אין די טײַכן און אָזערעס צוליב די אויפגעריסענע בריקן און וועלנדיק איבערלאָזן עס פאר די דייטשן.

בולאקס אָטריאד האָט פון טײַך שטשארא ארויסגעשלעפט א באשעדיקטן פאנצער-אויטא, אייניקע טאנקעטקעס און א גרויסן טאנק „ק. וו״, זיי אויסגערעמאָנטירט און געמאכט שיס-פעיק.

די ידיעה וועגן רעסטאווירטן טאנק האָט ארויסגערופן א פאניק בײַ די דייטשן און זיי האָבן אָרגאניזירט א ספעציעלע אָבלאווע אויף יענער געגנט.

אונטער דער דעקונג פון טאנק, וועלכער האָט טרעפלעך באשאָסן פון דאָרף מאָסקאלי (בײַם טײַך שטשארע) די דייטשישע קאָנצענטראציעס אין רודע-יאַוואָרסקע און רודע-ליפּיטשאנסקע, זיינען די פארטיזאנער אָפּגעטראָטן צייטווייליק אין אן אנדער ראיאָן. נאָכן אויסשיסן דאָס ביסל „סנאריאדן״ (הארמאטן-קוילן) און צוליב מאנגל אין טרייב-שטאָף, האָבן אים די פארטיזאנער אליין פארברענט.

בעת די אָנפאלן אויף די גארניזאָנען אין רודע-יאַוואָרסקע, זשעטל, נאַקרישאָק, זשעלודאָק, האָט די ארטילעריע פון אָטריאד „באַרבאַ״ פיל מיטגעהאָלפן צו שטורמען די דייטשישע בעטאָנירטע פייער-טראנשײַ-פונקטן.

גענעראל־מאיאָר קאַפּוסטינס פּאַראַייניקונג האָט אין איר באַרימטן מאַרש אויף מערב, וועלכער האָט געהאַט דעם ציל צו פאַרוואַנדלען די געגנטן פון ביאַליסטאָק און גראָדנע אין אַ פּאַרטיזאַנער־זאָנע, אויך מיטגעשלעפּט מיט זיך אייניקע לייכטע האַרמאַטן און שווערע באַטאַליאָן־מינעוואַרפערס.

דער אָטריאַד „שטשאָרס" האָט בעתן שטורעמען דעם קאָסאָווער גאַרניזאָן זיך באַנוצט מיט אַ 45 מ"מ־האַרמאַט. די אָטריאַדן, וועלכע זיינען געשטאַנען האַרט הינטער דער פראָנט־ליניע (מזרח־ווייס־רוסלאַנד), האָבן אין זייערע קאַמפן באַנוצט שווערע אַרטילעריע.

אַרטילעריע, טאַנקען, האַרמאַטן א. ד. ג., זיינען אָבער ניט געווען קיין צוגעפּאַסט געווער ביי די פּאַרטיזאַנישע וואַלד־באַדינגונגען.

צו דער אַרטילעריע האָט אַלעמאָל געפעלט אַמוניציע און טרייב־קראַפט. אין פאַל פון אַן אָבלאַווע איז געווען שווער מיט זיי זיך דורכצורייסן אומבאַמערקט דורך דעם שונאס קאָרדאָן, און ס׳רוב פלעגט מען זיין געצוווּנגען זיי צו לאָזן אויף גאָטס באַראָט.

בעתן ראַשיקן צוריקטריט פון קאַפּוסטינס פּאַראַייניקונג, פון גראָדנער געביט, נאָכדעם ווי ער איז אַרומגערינגלט געוואָרן דורך איבערוויגנדיקע דייטשישע כוחות פון אַלע זייטן איז ער געווען געצוווּנגען אָפּצוטרעטן צוריק אין דער פּאַרטיזאַנער־זאָנע פון ליפּיטשאַנער פּושטשע און וואַרפן זיין אַרטילעריע.

אין דער ערשטער צייט זיינען די אָטריאַדן געשטערט געווען אין זייער דיווערסיע־אַרבעט צוליב מאַנגל אין אויפרייס־מאַטעריאַל. צו דעם צוועק האָט מען אָנגעהויבן אויסנוצן די ניט־אויפגעריסענע האַרמאַטן־קוילן און אַוויאַ־באָמבעס, וועלכע האָבן זיך געוואַלגערט אין אַ גרויסער צאָל נאָך די קריגס־אָפּעראַציעס. מען פלעגט אויסגיסן, נאָכן פּאָרזיכטיקן אַרויסדרייען די קאַפּסלען, דעם אויפרייס־מאַטעריאַל און מאַכן דערפון מינעס, וועלכע מען פלעגט באַנוצן בעיקר אויפצורייסן דעם שונאס עשאַלאָנען.

דאָס האָט געפאָדערט פיל פאָרזיכטיקייט און אויפמערקזאַמקייט. געווען ניט ווייניק פאַלן, ווען פּאַרטיזאַנער זיינען אויפגעריסן געוואָרן ביים אַרויסבאַקומען דאָס טאָל פון די סנאַריאַדן.

די דייטשן האָבן באַטראַכט די פּאַרטיזאַנער, ניט ווי אַן אַרמיי, וואָס קעמפט פאַר באַפרייונג, נאָר ווי „באַנדיטן"... (אין אַלע זייערע עפנטלעכע פּובליקאַציעס פלעגן זיי באַצייכענען די פּאַרטיזאַנער אַלס

„סטאלינס-באנדיטן"...). דאָס אינטערנאַציאָנאַלע געזעץ וועגן קריגס-געפאנגענע איז דאָ לגמרי ניט געווען חל.

שרעקלעך איז געווען דער גורל פון א פארוואונדעטן פארטיזאן, וועלכער האָט ניט געקענט אנטלויפן צוזאמען מיט די אָפּטרעטנדיקע חברים. אין איילעניש פלעגן די פארטיזאנער ניט זעלטן זיין געצוואונגען איבערצולאָזן דעם פארוואונדעטן חבר אויף זיין אייגענעם גורל.

דער גורל פון א פארטיזאן, וועלכער פלעגט אריינפאלן א לעבעדיקער צו די דייטשן, איז געווען א פאָראויס באַשטימטער — עפּעטלעכע תליה נאָך שרעקלעכע פּייניקונגען.

דאָס האָט געדארפט ווירקן אפשרעקנדיק אויף דער באפעלקערונג.

די פארטיזאנער פלעגן אָבער אויך אָפּצאלן די דייטשן מיט דער זעלביקער מטבע. זייערע קעגנווייטיקע קאמפּס-מעטאָדן זיינען געווען אומברחמנות'דיקע.

לויטן פארטיזאנישן קריגס-געזעץ האָט א פארטיזאן ניט געטאָרט לאָזן זיך נעמען לעבעדיקערהייט אין געפאנגענשאפט. ער פלעגט זיך אליין מוזן דערשיסן מיט דער לעצטער קויל, אין פאל פון אן אומעגלעכקייט מיטצונעמען דעם פארוואונדעטן, האָבן זיינע חברים געמוזט אים דערשיסן בכדי ער זאָל ניט ארויסגעבן קיין סודות, אונטערן דרוק פון די דייטשע טאָרטור-אויספאָרשונגען.

דער פארטיזאן פילט זיך זיכער אין געדיכטן גרויסן וואלד און וייס, אז די דייטשן און פאָליציי וועלן אים דאָרט ניט פארפאָלגן. דער בוים און די נאכט-פינצטערניש זיינען די פארבינדעטע פון דעם פארטיזאן.

אין דער פארטיזאנישער קאמפּס-טאקטיק פארנעמט א וויכטיקן פּלאַץ פּיפּיקייט, איבערקלייגן דעם שונא און פארנארן אים. מען בעט דורכן טעלעפאָן אין דער דייטשישער שפּראך הילף ביי א גארניזאָן און דאָ ווארט מען אים שוין אָפּ אויף א צוגעפאסטן ארט און מען פארניכטעט אים.

אלס כאראקטעריסטישער ביישפּיל קען דינען דער פאל, ווי אזוי די בריגאדע א. נ. „קיראָוו" (טעטיקייטס-ראיאָן, לידע-נאָוואָגרודעק), האָט פארנארט און פארניכטעט דעם דייטשן גארניזאָן פון דאָרף בערעזאָווקע.

א וואָזאָד פון יידישן אָטריאד „אָרדזשאָניקידזע" (נאָוואָגרודקער ראיאָן), איז אין מיטן העלן טאָג אריינגעפאָרן אין דאָרף וואסיליעוויטש און אנגעהויבן שיסן אין דער לופטן, שלאָגן די פּויערים, ראבירן און באפוילן צוגרייטן די דאָרפישע באָר אויף 4 א זייגער נ. מ. מען האָט

אויך אינסצעניזירט אן אנטוואָפענונג פון די פּארטיזאנער, בלומרשט צוליב זייער שכרות. דאָס איז אַלץ געטאָן געוואָרן, בכדי עס זאָל זיך געפינען א פּויער, וואָס זאָל מסר'ן אין נאָנטסטן דייטשן גארניזאָן, אז א קליינע גרופּע אומבאוואָפנטע, שכורע, יידישע פּארטיזאנער הוליען אין דאָרף און קענען זיין א לייכטע רויב פאר די דייטשן. די פּארטיזאנער וועלנדיק זיין זיבער מיטן דערפאָלג, האָבן אליין ארויסגעשיקט א פּויערישן פאַרבינדונגס-מאן צו דענונצירן.

דאָס שפּיצל האָט זיך איינגעגעבן. זיבן פורן מיט פּאָליציי-לייט און מאשינעס מיטן דייטשישן לייטענאנט קורט בראש, זיינען געפאָרן קיין וואסיליעוויטש נעמען לעבעדיקערהייט אין געפאנגענשאפט די שכורע יידישע פּארטיזאנער. אָבער אויפן מיטן וועג זיינען זיי באגעגנט געוואָרן מיט א הוראגאן-פייער פון לויערונגען דורך א ריי אָטריאדן פון דער א. ד. בריגאדע. נאָך איניקע מינוטן זיינען געלעגן לערך 50 דערהרגעטע ווייס-רוסישע פּאָליציאנטן און דייטשן צוזאמען מיט דעם לייטענאנט קורט. זייער גאנצע געווער און אמוניציע זיינען אריינגעפאלן אין די הענט פון די פּארטיזאנער.

דאָס געפינען זיך פיל הונדערטער ק"מ אין טיפן הינטערלאנד פון שונא, ארומגערינגלט פון גארניזאָנען און פּאָליציי-פּאָסטנס, האָט געצוווּנגען די פּארטיזאנער אין דער ערשטער פאזע פון איר אנטוויקלונג צו די פארשיידנסטע פּאָרזיכטס-מיטלען, וועלכע האָבן געדארפט באוואָרענען פלוציִמ'דיקע אָנפאלן פון שונא אויף דער באזע פון אָטריאד.

די פּויערים האָבן פאר קיין פאל ניט געטאָרט וויסן דאָס גענויעם זיץ-אָרט פון אָטריאד און זיי איז ניט געווען דערלויבט דערנענטערן זיך צו דער וואלד-זאָנע פון די פּארטיזאנער. א פּויער, וועלכער איז געכאפּט געוואָרן אין שכנות פון זיץ-אָרט פון די אָטריאדן, איז אויף יעדער עווענטואליטעט אָפּגערוימט געוואָרן, ווייל די דייטשן פלעגן ספּעציעל ארויסשיקן פּויערים-שפּיאָנען, מיט דער אויפגאבע צו דערוויסן זיך וועגן זיץ-אָרט און פּלאן פון דעם פּארטיזאנער-לאגער. א פּויער, וועלכער פלעגט זיך נאָר אינטערעס'רן וועגן דעם אין א שמועס מיט פּארטיזאנער, איז שוין געווען אונטערן חשד פון שפּיאָנאזש.

אזוי ווי א טייל פּויערים האָבן זיך געפילט בע'עולה'ט פון די פּארטיזאנער צוליב דעם כסדרדיקן נעמען ביי זיי שפּייז און מלבושים בעת די פארגרייטונגען („באָמבּיאָזשקעס" — אויפן פּארטיזאנישן לשון), האָט מען געמוזט זיין זייער פּאָרזיכטיק מיט די סודות פון אָטריאד און

זיין באוע. מען דארף אויך ניט פארגעסן, אז צווישן די פויערים זיינען געווען קרייזן, וועלכע זיינען געווען איינגעשטעלט קעגן דער סאָוועטן־מאכט און ממילא אויך קעגן דער סאָוועטישער פּארטיזאנקע.

די וועלדער, אין וועלכע עס זיינען געשטאנען פּארטיזאנער־אָטריאדן, זיינען טאָג און נאכט אָפּגעהיט געוואָרן דורך „קאראולן" (וואכן), וואָס האָבן גערארפט אין פאל פון סכנה אלארמירן פּריציַיטיק דעם אָטריאד וועגן דער דראָענדיקער געפאר.

די וואך האָט ארייַנגעלאָזן אויפן שטח פון אָטריאד נאָר דעם, וועלכער האָט געוווּסט דעם אָפּגערעדטן „פּאראָל" פון טאָג. פאר שלאָפן אָדער דרעמלען אויף דער וואך איז געווען איין שטראָף — טויט, אָן אפּעלאציע.

חוץ די וואכן ביים ראנד פון די וועלדער פלעגן ליגן פארמאסקירטע וואכן אויף א „סעקרעט" (געהיים־אָרט) ביי די צענטראלע וועגן, וועלכע האָבן געפירט צו די גארניזאָנען. אלס דערגענצונג צו דעם אלעמען האָט געדינט דאָס רייטער־אויסשפּיר־דינסט, וואָס האָט זיך געפונען ביי יעדן אָטריאד און בריגאדע און פלעגט זיך באוועגן הארט ביי די גארניזאָנען, בכדי נאָכצופאָלגן יעדע באוועגונג פון די דייטשן. אין זייער אויסשפּיר פלעגן זיי זיך באנוצן גאנץ אָפט מיט פארטרויאונגס־מענער פון דער פויערים־באפעלקערונג.

די פּארטיזאנער אויפן וועג צו זייערע קאמפס־אויפגאבעס מחוץ דער פּארטיזאנער־זאָנע פלעגן קיינמאָל ניט אריינגיין אין קיין שטוב, ניט איבערלאָזנדיק קיין וואך־פּאָסטן אין דרויסן.

פּארטיזאנער האָבן אין זייערע מארשן ניט געטאָרט איבערלאָזן קיין שפּורן. מען פלעגט פארווישן יעדן שפּור נאָך זיך, בכדי אין פאל פון א מסירה, זאָל דער שונא ניט קענען זיי פארפאָלגן.

אין די צייטן פון גרויסע אָבלאוועס, ווען מען איז געווען געצוווּנגען אוועקצוגיין פון אייגענעם ראיאָן, בכדי אויסצומיידן אומגעוווּנטשענע קאמפן מיטן פיל שטארקערן שונא, פלעגט מען ביים אריבערגיין א באן ליניע אָדער א טראקט גיין הינטערווּפלעכטס, אזוי, אז די טריט זאָלן אויסקומען פאָראויס. מען פלעגט אויסמיידן ווי וויַיט מעגלעך דערפער און ישובים און גיין דורך וועלדער און בלאָטעס. בכלל פלעגט מען אויסזוכן וועגן, אויף וועלכע עס בלייַבן ניט קיין סמנים.

באזונדערס באשווערט איז געווען צו פארווישן די שפּורן ווינטער־צייט, ווען דער שונא האָט גע'מסר'ט יעדע באוועגונג פון די פּארטיזאנער און דאָס זיץ־אָרט.

ווינטער 1942, ווען עס זיינען נאָך ניט געווען קיין פּאַרטיזאַנער־זאָנעס, פלעגן די פּאַרטיזאַנער אַרויסגיין אויף אַן אויפגאַבע נאָר אין די שניי־שטורעם־נעכט, ווען דער שניי אַליין פאַרווישט די שפּורן.

די ערד־שטיבלעך („זיעמליאַנקעס") פלעגט מען מאַסקירן טיף אין דער ערד אין אַזוינע ערטער, וווּ עס איז געווען שטאַרק באַשווערט דער צוטריט צו זיי. צוליב זיכערקייטס־צוועקן (אויך אין פאַל פון אַנטלויפן פון אַ פּאַרטיזאַן) פלעגט מען אָפט בייטן דעם זיץ־פּלאַץ פון אַטריאַד.

דער אידעאַלסטער פּלאַץ פאַר אַ פּאַרטיזאַנער־לאַגער איז געווען אַ פאַרבלאָטיקט אָרט אָדער אַן אינדזל אין אַ בלאָטע, וווּ דער איינציקער צוגאַנג פלעגט זיין אויף אויסגעלייגטע בוימער.

אין דער צווייטער העלפט פון 1943, מיטן אַנטשטיין פון פּאַרטיזאַנער־זאָנעס, האָט שוין דאָס פריערדיקע פּאַרטיזאַנישע שפּרוך־ווערטל, אַז „דער טאָג געהערט צו די דייטשן און די נאַכט צו די פּאַרטיזאַנער", פאַרלאָרן זיין זין. הונדערטער אַטריאַדן האָבן זיך באַזעצט אין די דערפער און „כוטאָרעס", זיך באַוועגט און געהוליעט פראַנק און פריי, אָבער אויך דאָן, פלעגט מען גייענדיק מחוץ די זאָנעס אויף קאַמפּס־אויפגאַבעס, דעם טאָג איבערוואַרטן אין די וועלדער אָדער ביי פאַרטרויטע פּויערים אויף אַן אָפּגעלעגענעם כוטאָר, אין די שייערן און אויף די בוידעמער.

אייניקע מאָל, זיינען אַלע פּאַרטיזאַנער־אַטריאַדן אויף אַלע אָקופּירטע שטחים איינצייטיק אין דער זעלביקער נאַכט, לויט אַ באַפעל פון מאָסקווע אַרויס אויפרייסן די אייזנבאַן־ליניעס, מיט די ספּעציעל צו דעם צוועק אַראָפּגעוואָרפענע דורך פּאַראַשוטן טאָל־אייעלעך. די ליניעס זיינען אויף אַ לענג פון פיל טויזנטער ק"מ אויפגעריסן געוואָרן און די באַוועגונג איז דאָן פולשטענדיק אָפּגעשטעלט געוואָרן אויף 4—5 טעג.

די אַקציע איז אין דער פּאַרטיזאַנער־געשיכטע באַקאַנט א. נ. „רעלסאָוואַיאַ וואָינאַ" (רעלסן־קריג).

באַזונדערס פלעגט פאַרשטאַרקט ווערן די דיווערסיע־אַרבעט אויף די אייזנבאַנען פאַר אַ דייטשישער אָדער סאָוועטישער אָפענסיווע. דאָס ניט צולאָזן קיין דייטשישע מיליטער און קריגס־מכשירים צו דער צייט צו די פראָנט־ליניעס האָט אין אַ באַשטימטער מאָס דעצידירט דעם אויסגאַנג פון קאַמף און געשטערט די דייטשישע אָפענסיווע־פּלענער.

די דייטשן, וועלכע האָבן געהאַט אויסגעצייכנטע פראָנטן איבער גאַנץ

אייראָפּע, א ווידערשטאנדס־באוועגונג אין אלע אקופּירטע לענדער, האָבּן בּיי דער עלאסטיש־בּאוועגלעכער פּארטיזאנישער קאמפס־טאקטיק נים געהאט געגוג רעזערוון און מעגלעכקייטן אומעטום זיי צו בּאקעמפן.

די אָבּלאוועס, וועלכע די דייטשן פלעגן מאכן מיט גרויסע כוחות מיליטער, ספּעציעל אָפּגעצווייגענע פון די פראָנט־ליניעס, האָבּן אָנגע־האלטן בּלויז א קורצע צייט און פאקטיש פארשאפט די פּארטיזאנער נאָר נישטיקע פארלוסטן. די דייטשן האָבּן דאָס מיליטער געמוזט אָפּשיקן צוריק צו די בּאדראָטע פראָנטן.

מיט דעם קלערט זיך אויף די רעטעניש פון דער עקזיסטענץ־מעגלעכקייט פון דער פּארטיזאנער־בּאוועגונג און דאָס בּאהערשן דורך איר גרויסע שטחים אין טיפן הינטערלאנד פון שונא.

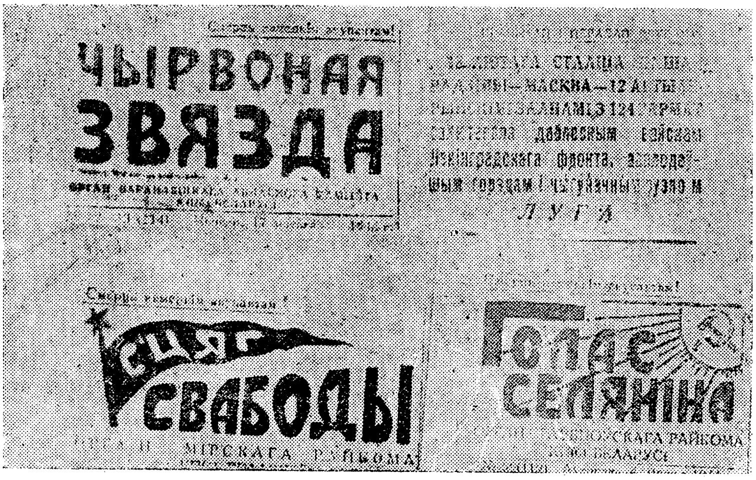

פאַטאָמאָנטאזש פון די קעפּלעך פוי אייניקע פּארטיזאנער־צייטונגען, געדרוקט אין די וועלדער.

דאָ זעט מען די ווייס־רוסישע צייטונגען "טשירוואנאיא זוויעזדא", ארויס־געגעבּן דורכן אונטערערדישן בּאראנאוויטשער קאמוניסטישן קרייז־קאמיטעט; „סציאג סוואבאדי" (פרייהייטס־פאן), ארגאן פון מירער אונטערערדישן ראיאָן־קאמיטעט פון דער קאמוניסטישער פּארטיי און „גלאס סיעלאנינא" (שטימע פון פּויער), ארויסגעגעבּן דורכן סטאלפּצער אונטערערדישן פּארטיי־קאמיטעט.

נאָך יעדער אבלאווע פלעגן די דייטשן ארויסלאָזן באַרימערישע קאָמוניקאטן, אז זיי האָבן שוין ליקווידירט די פארטיזאנער און אָנגעגעבן לעגענדארע צאָלן פון גע'הרגעט'ע. שפּעטער פלעגט זיך ארויסווייזן, אז די פּארטיזאנער האָבן כמעט גאָרניט געליטן און, אז אין דער צאָל אָנגעגעבענע דערהרגעטע פּארטיזאנער איז געווען איינגעשלאָסן די אויסגעמאָרדעטע אָרטיקע פּויערישע באַפעלקערונג.

נאָך דער ערשטער גרויסער אָבלאווע אין ליפּיטשאנער פּושטשע (דעצעמבער 1942) האָבן די דייטשן פארברענט די ישובים און אויסגעמאָרדעט די פּויערים פון די דערפער גרויס-וואליע, קליין-וואליע, טראכימאָוויטש, קאזיבאר און פיל אנדערע ישובים אויפן רעכטן ברעג שטשארע. די איבער 2000 דערמאָרדעטע פּויערים זיינען איינגעשלאָסן געוואָרן אין די דייטשע קאָמוניקאטן אלס געפאלענע פּארטיזאנער...

אויף פּאָלעסיע האָבן די דייטשן פארברענט און דערמאָרדעט די באַפעלקערונג פון די דערפער באבראָוויטשי, וויאדא, וויאגאנטשי, קראסנע (טעלעכאנער ראיאָן).

אין א קאמף דעם 2-טן מאי 1943 צווישן סטרעלקאָווס אָטריאד מיט די דייטשן ווו זיי האָבן געליטן גרויסע פּארלוסטן, האָבן די לעצטע אלס נקמה פארברענט צוזאמען מיט די 200 איינוווינערס דאָס דאָרף זאסטארינע (האָראָדישטשער ראיאָן).

פאר דערמאָרדן א דייטש אין אומגעגנט פון סקידל האָט מען באַשטראָפט קאָלעקטיוו פיר דערפער און זיי פולשטענדיק אָפּגעווישט פון דער ערד צוזאמען מיט זייערע איינוווינערס.

בעת דער גרויסער אָבלאווע אין נאליבאָקער פּושטשע (יולי— אויגוסט 1943) האָבן די דייטשן פארברענט פיל צענדליקער דערפער, טויזנטער פּויערים אויסגעמאָרדעט און איבער 20.000 מאן ארויסגעפירט אין דייטשלאנד אויף ארבעט. דורך דעם האָבן די דייטשן געצילט צוצונעמען ביי די פּארטיזאנער די מעגלעכקייט פון האָבן אין שכנות באשפּייז- און אויפהאלטס-באזעס. שפּעטער האָבן זיי אויך אָנגעווענדט די טאקטיק צו באָמבארדירן פון עראָפּלאנען די דערפער איז די פּארטיזאנער-זאָנעס.

די דייטשן האָבן אויך געפּרווט דורך פארשיידענע פּראָפּאגאנדע-מיטלען צו צעברעכן די פּארטיזאנער-באוועגונג. זיי האָבן כסדר געוואָרפן פלוג-בלעטלעך און גערופן די פּארטיזאנער שטראָפלאָז זיך אומצו-

קערן צו א נאָרמאל לעבן. יעדעס מאָל פלעגט אָנגעגעבן ווערן א טערמין, ביז וועלכן די פארטיזאנער קענען זיך אומבאשטראָפט מעלדן אין די ראיאָן-שטעט און יעדעס מאָל פלעגן די טערמינען פארלענגערט ווערן... דערביי פלעגט מען די „בעלי-תשובות" צוזאָגן גוטע פּאָסטנס, גלענצנדיקע לעבנס-באדינגונגען און פּרעמיעס. פארשטענדלעך, אז מען האָט געפרווט אויסשפּילן אויך אנטי-יידישע און אנטי-סאָוועטישע מאָמענטן.

די דייטשן זיינען ניט מיד געוואָרן אויסצוקלערן די משונה'דיקסטע ליגנס און באָבע-מעשיות, בכדי צו געפינען לייכט-גלויביקע, וועלכע וועלן זיך אונטערגעבן זייער סוגעסטיע און ווארפן דאָס געווער. ווייניק האָבן אָבער געגלויבט די דייטשישע לעגענדעס און זייערע הבטחות.

א גרויסע ראָל האָבן אָפּגעשפּילט די פארטיזאנער בעת דער אָפענסיווע פון דער רויטער ארמיי. זיי האָבן צעריסן די בריקן און פאראומעגלעכט דעם ריקצוג פון די דייטשן. זיי האָבן גענומען די דייטשן אין קלעם און געזייט צווישן זיי טויט און פּאניק, געמאכט לויערונגען און פארניכטעט די באזונדערע קליינע גרופּעס, וועלכע זיינען געלאָפן אין אומאָרדענונג דורך די וועלדער און פּושטשעס. א טייל אָטריאדן האָבן אין די לעצטע טעג פאר דער באפרייונג געליטן גרויסע פארלוסטן אין קאמף מיט די אָפּטרעטנדיקע דייטשן.

אייניקע פּושטשעס האָבן פאר דער באפרייונג געגעבן פיל פּאר-טיזאנער-קרבנות צוליב די גרויסע בלאָקאדעס פון ריזיקע צאָלן דייטשן און וולאסאָווצעס, וועלכע האָבן בלאָקירט אלע וועגן און צוגענג צו זיי.

בולאקס בריגאדע „פּאָבעדא" אין ליפּיטשאנער פּושטשע האָט ביי א פּרווו דורכצורייסן די בלאָקאדע אויפן ווילנער טראקט אויסגעלייגט אירע בעסטע פארטיזאנער און קאָמאנדירן.

די פּארטיזאנער האָבן לסוף, צוזאמען מיט דער באפרייענדיקער רויטער ארמיי, אָנטייל גענומען אין ווייטערדיקן זיג-מארש ביים באפרייען די שטעט און שטעטלעך פון ווייס-רוסלאנד און אוקראינע.

עס האָט ווידער א הילך געטאָן דאָס זיגערישע פארטיזאנער-ליד פון די יאָרן 1917—1921:

עס וועט קיינמאָל ניט פארגעסן ווערן יענע צייט,
ווען פארטיזאנער-אָטריאדן האָבן שטעט באפרייט...

קאפיטל זעקס.

די ווייס-פוילישע און גרין-אוקראינישע פארטיזאנקע אין מערב ווייס-רוסלאנד און מערב-אוקראינע

דער טייך ניעמאן טיילט מערב ווייס-רוסלאנד אויף צוויי טיילן. אויפן לינקן ברעג לעבן בעיקר ווייס-רוסן, צווישן וועלכע עס געפינט זיך אויך א פוילישע מינדערהייט. אויפן רעכטן ברעג דאָמינירן די פּאָליאקן צווישן וועלכע עס געפינען זיך ווייניק ווייס-רוסישע דערפער.

זייט דורות איז ווייס-רוסיש געווען די מוטער-שפּראך פון די פּאָליאקן אין מערב ווייס-רוסלאנד. אויך לויט זייער מענטאליטעט, מנהגים און שטייגער-לעבן אונטערשיידן זיי זיך ניט פון דער ארומיקער ווייס-רוסישער באפעלקערונג. פון די ווייס-רוסן טיילט זיי אָפּ בלויז די רעליגיע. זיי זיינען קאטאָליקן, בעת די ווייס-רוסן האלטן זיך ביים אלט-אָרטאָדאָקסישן פּראָוואָסלאווישן גלויבן.

ביזן יאָר 1939, ווען מערב ווייס-רוסלאנד איז געווען אונטער פּוילישער הערשאפט, איז די נאציאָנאלע דעפיניציע געווען, אז א קאטאָליק איז א פּאָליאק. די פּוילישע רעגירונג האָט אלץ געטאָן און האָט פיל דערגרייכט אין פארשטארקן דאָס פּוילישע נאציאָנאלע באוווּסטזיין צווישן די קאטאָליקן און אין אָפּרייסן זיי פון דער ווייס-רוסישער שפּראך. מען דארף צוגעבן, אז די קאטאָליקן האָבן זיך אליין באטראכט אלס פּאָליאקן, הגם ניט אלע מאָל איז דאָס נאציאָנאלע באוווּסטזיין געווען ביי זיי קלאָר.

ווען די סאָוועטן האָבן אין סעפּטעמבער 1939 פארייניקט מערב-ווייס-רוסלאנד צו סאָוועטיש ווייס-רוסלאנד (מזרח), האָבן זיי אונטערגעהאלטן די טעזע, אז די קאטאָליקן זיינען לויט זייער נאציאָנאליטעט ווייס-רוסן.

אמת'ע פּאָליאקן זיינען געווען בלויז די א. ג. „אָסאדניקעס" —

אויסגעדינטע זעלנערס, וועלכע מען האָט באַזעצט אויף די ראַנד־געביטן פון דער פּוילישער רעפּובליק, און האָבן געהאַט קעגן זיך די מערהייט פון דער אָרטיקער ווייסרוסישער באַפעלקערונג. די פּוילישע „אָסאַדניקעס" האָבן פאַרנומען די גאַנצע פאַרצעלירטע ערד פון די גרויסע גוטס־באַזיצערס, וועלכע זיינען אַרונטערגעפאַלן אונטער דער אַגראַר־רעפאָרם, און געלעבט פאַרמעגלעכער, ווי די אַרומיקע אָרעמע ווייס־רוסישע פּויערישע באַפעלקערונג, וועלכע האָט שטענדיק געליטן פון באָדן־מאַנגל און באַטראַכט זיי ווי אַ פיינטלעכן אינוואַזיע־עלעמענט. דאָס איז געווען אַ קוואַל פון אומאויפהערלעכע סכסוכים אין מערב ווייס־רוסלאַנד.

אָנהויב 1940 האָט די סאָוועטן־מאַכט צוליב זיכערהייטס־טעמים אַרויסגעשיקט פון מערב־ווייס־רוסלאַנד אין די ווײַט אָפּגעלעגענע געגנטן די פּוילישע „אָסאַדניקעס", וואַלד וועכטערס („לעסניטשעס") און בכלל אַלע, וועלכע האָבן פאַרנומען אַ העכערע שטעלע אין דער פּוילישער אַדמיניסטראַציע און אַרמיי. אַ טייל פון זיי איז געלונגען זיך אויסצובאַהאַלטן אין די וועלדער און אויסמײַדן די פאַרשיקונג.

דער דאָזיקער עלעמענט צוזאַמען מיט די רעזערוו־אָפיצירן און זעלנערס פון דער פאַנאַנדערגעלאָזענער פּוילישער אַרמיי, זיינען עס געווען די אָרגאַניזאַטאָרן און גרונטשטיין־לייגערס פון דער ווייס־פּוילישער פּאַרטיזאַנקע.

ענדע 1942 האָט זיך אָרגאַניזירט אַ פּוילישע פּאַרטיזאַנקע אין די געגנטן פון די שטעטלעך וואַסילישאָק, זשעלודאָק, זשעטל און שטשוטשין. אין אָנהייב האָבן זיי מיטגעאַרבעט מיט די סאָוועטישע פּאַרטיזאַנער, וועלכע האָבן זיך קאָנצענטרירט אויפן לינקן ברעג פון טייך ניעמאַן (ליפּיטשאַנער פּושטשע).

אין אַ שיינעם פרימאָרגן, איז דער אָטריאַד א. נ. „וואָראָשילאָוו", וועלכער האָט געהאַט זיין באַזע אין ליפּיטשאַנער פּושטשע, פּלוצים באַפאַלן געוואָרן דורך ווייסע־פּאָליאַקן אין דאָרף באָיאַרי, נעבן זשעלודאָק און אויסגעהרגעט פיל רוסישע פּאַרטיזאַנער (יוני 1943).

נאָך דעם פאַל האָבן זיך אָנגעהויבן כסדר'דיקע קאַמפן צווישן די ווייסע פּאָליאַקן, וועלכע האָבן געהאַט זייערע ראַיאָנען אויפן רעכטן ברעג ניעמאַן, וווּ עס האָט דאָמינירט אַ פּוילישע באַפעלקערונג, מיט די סאָוועטישע פּאַרטיזאַנער, וועמענס ראַיאָן עס איז געווען דער לינקער ברעג ניעמאַן, וווּ די מערהייט איז געווען אַ ווייס־רוסישע באַפעלקערונג.

דער טעך ניעמאן איז געוואָרן אן אמת'ע גרענעץ־ליניע צווישן די ביידע פּאַרטיזאַנער־באַוועגונגען און פון ביידע זייטן לענגאויס זיינען ביי די וויכטיקסטע דורכגאַנגס־פּונקטן געלעגן לויערונגען, וועלכע האָבן געהיט פאר אן אריבערפאַל און אריינרייסן זיך פון פיינט אין זייער זאָנע. די ווייסע פּאָליאַקן האָבן זיך אָפּט פאַרבונדן מיטן אָקופּאַנט פון זייער לאַנד — די דייטשן, גענומען ביי זיי געווער און געהאָלפן זיי אקטיוו אין קאַמף קעגן דער סאָוועטישער פּאַרטיזאַנקע.

ביי שפּעטערדיקע אָבלאַוועס אין אָנפאַלן אויף די סאָוועטישע פּאַרטיזאַנער פאַרנעמען אַלע מאָל די ווייסע פּאָליאַקן א געוויסן פּראָצענט־אָפּשניט אינערהאַלב די דייטשישע קריגס־אָפּעראַציעס קעגן די רוסישע פּאַרטיזאַנער. זיי האָבן זיך באַוועגט פריי, באַוואָפנט, אָן וועלכע עס איז קעגנערשאַפט מצד די דייטשן. זיי האָבן אָבער אויך אונטערגעהאַלטן ראַדיאָ־פאַרבינדונגען מיט דער לאָנדאָנער פּוילישער רעגירונג און באַקומען פון דאָרט פאַרשיידנאַרטיקע אינסטרוקציעס און הילף.

אין ראַיאָן פון נאַליבאָקער פּושטשע האָבן די געשעענישן אָנגענומען לגמרי אן אנדער ווענדונג. אָנהויב יוני 1943 האָט א געוויסער סאָוועטישער מאַיאָר וואַסילעוויטש, א געבאָרענער פון שטעטל נאַליבאָק, פון נאַציאָנאַליטעט א פּאָליאַק, וועלכער איז געבליבן אין אַרומרינגלונג און אַנטלאָפן פון דער דייטשישער געפאַנגענשאַפט, אָרגאַניזירט די פּוילישע פּאָליציי פון איוויעניצער גאַרניזאָן (לפי ערך — 200 מאַן) און צוזאַמען מיט די פּאָליאַקן פון שטעטל אויפגעהויבן אן אויפשטאַנד קעגן די דייטשן.

אַלע דייטשן פון אָרטיקן גאַרניזאָן אין צאָל פון 80 מאַן, צוזאַמען מיט זייער קאָמאַנדיר, א געוויסער געשטאַפּאָניק, האַנטשקע, זיינען אויסגעהרגעט געוואָרן. די הייזער פון די קאָלאָבאַראַטאָרן זיינען צערויבט און פאַרברענט געוואָרן. לויט א פריערדיקן אָפּמאַך איז זיי געקומען צו הילף די „סטאַלינסקע בריגאַדע", וועלכע איז געשטאַנען ניט ווייט פון דאָרט (נאַליבאָקער פּושטשע).

אייניקע הונדערט פּאָליאַקן זיינען דאַן אַנטלאָפן אין די וועלדער פון נאַליבאָקער פּושטשע מיט פיל געווער און אַמוניציע. זיי האָבן געשאַפן א באַזונדערן פּוילישן פּאַרטיזאַנער־לעגיאָן א. נ. פון „קאָסטיושקאָ", וועלכער האָט ענג צוזאַמענגעאַרבעט מיט די סאָוועטישע פּאַרטיזאַנער אין אַלע קאַמפּס־אָפּעראַציעס קעגן די דייטשן, און אַרויסגעוויזן העלדישקייט און איניציאַטיוו, בעת דער אָבלאַווע אין יולי—אויגוסט 1943.

די אָפּרעכענונג מיט די דייטשן אין שטעטל איוויענעץ, ווי אויך די געמיינזאַמע קאַמפּן קעגן דעם בשותפות׳דיקן שונא, האָט פאַרשטאַרקט די פריינדשאַפט צווישן די פּאָליאַקן און רוסן אין יענער געגנט.

אין סאָוועטישן פּאַרטיזאַנער־שטאַב פון נאַליבאָקער פּושטשע, מיט וועלכן עס האָבן אָנגעפירט גענ. מאַיאָר פּלאַטאָן און דובאָוו, איז געזעסן אַלס פאַרבינד־אָפיציר דער א. ד. מאַיאָר וואַסילעוויטש, אויף וועמענס קאַנדידאַטור עס האָבן זיך געאייניקט די פּוילישע רעגירונג אין לאָנדאָן און אויך דער אָנפירער פון דער וויים־רוסישער פּאַרטיזאַנער־באַוועגונג — גענ. פּאָנאָמאַרענקאָ. זיי זיינען געווען אויטאָנאָם און געטראָגן זייערע נאַציאָנאַלע פּוילישע עמבלעמען. מיט דעם לעגיאָן א. נ. „קאָסטיושקאָ" האָט דערנאָך אָנגעפירט א געוויסער פּוילישער אָפיציר מילאַשעווסקי.

די גוטע באַציונגען און ענגע צוזאַמענאַרבעט צווישן די רוסישע און פּוילישע פּאַרטיזאַנער אין געגנט פון נאַליבאָקער פּושטשע האָבן אָבער לאַנג ניט אָנגעהאַלטן. אָנגעהויבן האָט זיך עס מיט דעם, וואָס די ווייסע פּאָליאַקן האָבן דערמאָרדעט זיבן יידן פון זארינס יידישן פאַמיליע־אָטריאַד נומער 106.

צוועלף יידן פון זאָרינס אָטריאַד זיינען געקומען אין דאָרף פּאַלעסיע, ביים שטעטל איוויענעץ, דורכפירן א ווירטשאַפטלעכע אָפּעראַציע פאַר זייער אָטריאַד. פון דערביייִקן דאָרף סלאַדאַצקי זיינען אָנגעפאַלן פּערציק פּוילישע רייטער־לעגיאָניסטן און אונטערן תירוץ פון נעמען שפּייז אין א פרעמדער זאָנע האָט מען די יידן אַנטוואָפנט און פאַרשפּאַרט אין א שטוב. ווען זיי האָבן דערקלערט, אז זיי זיינען פּאַרטיזאַנער פון זארינס יידישן אָטריאַד און קעמפן פאַר ראַטן־רוסלאַנד, האָט מען זיי פאַרבונדן די הענט מיט שטעך־דראָט און אַרויסגעפירט הינטערן דאָרף. א געוויסן שימאַנאָוויטש בערל (פון שטעטל רובּיזשעוויטש) צוזאַמען מיט נאָך פיר יידן איז געלונגען צו אַנטלויפן. די איבעריקע זיבן יידן (אַלע מינסקער) זיינען דערשאָסן געוואָרן. די אַנטלאָפענע יידן האָבן גלייך געבראַכט די ידיעה וועגן מערדערישן פאַראַט פון די סבּלומרשטע פאַרבינדעטע אין דיבאָוום־פּאַרטיזאַנער שטאַב.

שוין פון פריער זיינען די לעגיאָנערן געווען אונטער א חשד פון אונטערהאַלטן באַציונגען מיט די וויים־פּוילישע פּאַרטיזאַנער פון לידער, וואַסילישקער און אַנדערע געביטן, וועלכע האָבן די גאַנצע צייט געפירט פאַרביטערטע קאַמפּן מיט די סאָוועטישע פּאַרטיזאַנער פון יענע געגנטן,

און ביי יעדער געלעגנהייט געמאָרדעט קליינע גרופּעס רוסישע פּאַרטי־זאַנער, וועלכע זיי פלעגן אָנטרעפן גייענדיק אויף קאַמפּס־אויפגאַבעס.

אין צווישן זיינען איבערגעריסן געוואָרן די באַציונגען צווישן דער סאָוועטישער און דער לאָנדאָנער פּוילישער רעגירונג צוליב סכסוכים וועגן דער צוקונפטיקער גרענעץ־געשטאַלטונג צווישן די ביידע לענדער, און עס האָבן אָנגעהויבן בלאָזן אַנדערערע ווינטן צווישן די פּוילישע פּאַרטיזאַנער־לעגיאָנערן אין נאַליבאָקער פּושטשע. דער צוטרוי צו זיי, ספּעציעל נאָכן פאַל פון דערמאָרדן די זיבן יידישע פּאַרטיזאַנער פון זארינס אטריאַד, ווי אויך א ריי אַנדערע דערשיינונגען (די העפטיקע דייטשע אגיטאַציע קעגן סאָוועט־רוסלאַנד, מעשה קאַטין, די שנאה צו סאָוועט־רוסלאַנד צוליבן אַרויספירן די פּוילישע באַפעלקערונג פון מערב־ווייס־רוסלאַנד אין 1939—1941) האָבן פאַרויסגעזאָגט א פּאַראַט מצד די פּוילישע לעגיאָנערן.

דעצעמבער 1943 איז געקומען א געהיימער באַפעל פון מאָסקווע וועגן אויפלייזן דעם פּוילישן לעגיאָן אלס א באַזונדערן אויטאָנאָמען אטריאַד און אריינגיסן זיי אין די רוסישע אטריאַדן. די איינצלנע פּאָליאַקן אין די רוסישע אטריאַדן, ווי אויך דער לעגיאָן א. נ. „קאָסטיושקאָ", זיינען ארומגערינגלט און אנטוואָפנט געוואָרן. א טייל פון זייער שטאַב איז געלונגען צו ארעסטירן און פּאָרוטשניק מילאשעווסקי איז מיט אן עראָפּלאַן אָפּגעשיקט געוואָרן קיין מאָסקווע.

פיל הונדערטער פּוילישע לעגיאָנערן זיינען געהאַלטן געוואָרן ווי געפאַנגענע, די, וועלכע האָבן זיך קעגנגעשטעלט, זיינען דערשאָסן געוואָרן. פיל פּאָליאַקן איז אָבער געלונגען באַצייטנס צו אנטלויפן און זיי האָבן אָרגאַניזירט א ווייס־פּוילישע פּאַרטיזאַנקע אויך אין ראַיאָן פון נאַליבאָקער פּושטשע.

ווי אין אלע אַנדערע געגנטן, האָבן אויך אין נאַליבאָקער פּושטשע די ווייסע פּאָליאַקן אָנגעהויבן א פאַרביטערטן קאַמף קעגן די סאָוועטישע פּאַרטיזאַנער און קעגן יידן. אויב א רוסישער איינצלנער פּאַרטיזאַן, וועלכער איז אריינגעפאַלן צו די ווייסע־פּאָליאַקן, האָט נאָך א מאָל געהאַט א שאַנס נאָכן אנטוואָפענען צו בלייבן לעבן, איז דער גורל פון א באַוואָפנטן יידישן פּאַרטיזאַן, אָדער פון א פאַמיליע־לאַגער, געווען א באַשטימטער.

אין די ערשטע טעג פון מאַי 1943 איז דער יידישער פּאַרטיזאַן פון „קראַסנאָ־גוואַרדייסקי" אָטריאַד באָיאַרסקי שמואל (פּינסק), צוזאַמען מיט נאָך

דרײַ קריסטלעכע פּאַרטיזאַנער אַוועק מינירן די אײַזנבאַן־ליניע לידע—וואָלקאָוויסק, בײַ דער סטאַנציע סקריבאָווע. עס איז זײ אויסגעקומען דורכצוגײן דעם ראַיאָן פֿון די ווײַסע־פּאָליאַקן (אויפֿן רעכטן ברעג ניעמען), און זײ האָבן זיך אָפּגעשטעלט אין אַ וועלדל אָפּרוען. אײנער פֿון די קריסטלעכע פּאַרטיזאַנער, וועלכער איז געווען פֿון נאַציאָנאַליטעט אַ פּאָליאַק, האָט צו ווײסן געגעבן די ווײַסע פּאָליאַקן און מען האָט די גאַנצע גרופּע אומגעריכט גענומען געפֿאַנגען. די דרײַ קריסטן האָט מען געלאָזט לעבן און דעם ייִד באָיאַרסקי האָט מען אויף אַ שווידערלעכן אופֿן דערמאָרדעט.

די פּאָליאַקן פֿלעגן אויססוכן אין זײערע ראַיאָנען די אײנצלנע ייִדן, וועלכע זײַנען געווען באַהאַלטן בײַ פּויערים, און זײ אויף אַ בעסטיאַלישן אופֿן אומברענגען.

אין די ראַיאָנען, וווּ עס זײַנען געווען ווײַסע־פּאָליאַקן איז כמעט קײן אײן ייִד ניט געבליבן לעבן.

די ווײַסע פּאָליאַקן פֿלעגן ייִדן ניט שיסן, נאָר פֿאַרפּײַניקן. אַזוי האָבן זײ פֿאַרפּײניקט דעם ייִדישן „סטאַרשינאַ" פֿון דער 3־טער ראָטע פֿון אָרליאַנסקי־אָטריאַד, מעקלער (בּיעליצע). זײ האָבן אים געכאַפּט בעת אַ לויערונג לעבן דאָרף גרויס־זאַטשעפּיטש און אים פֿאַרהרגעט מיט רעדער פֿון אַ וואָגן.

די צוויי יונגנטלעכע ייִדישע פּאַרטיזאַנער פֿון אָרליאַנסקי־אָטריאַד איצקאָוויטש שלמה (באַראַנאָוויטש) און הײַדוקאָווסקי אהרן (זשעטל), וועלכע זײַנען געווען באַזונדערס באַליבט אין אָטריאַד פֿאַר זײער קעמפֿערישקײט און דרײַסטקײט, זײַנען, גײענדיק מיט אויפֿרײַס־מאַטעריאַלן מינירן אַ דײַטשישן צוג בײַ דער סטאַנציע ראַזשאַנקע (באַן־ליניע לידע — גראָדנע), דערמאָרדעט געוואָרן מיט העק דורך ווײַסע־פּאָליאַקן אויפֿן רעכטן ברעג ניעמאַן.

פֿיל ייִדישע פּאַרטיזאַנער און פֿיל הונדערטער ייִדן ניט־פּאַרטיזאַנער זײַנען אומגעבראַכט געוואָרן דורך די ווײַסע־פּאָליאַקן, וועלכע האָבן זיך געשטעלט פֿאַר אַ הײליקן ציל צו פֿאַרענדיקן פֿולשטענדיק דאָס, וואָס די דײַטשן האָבן אָנגעהויבן: ניט דערלאָזן קײן אײן ייִד איבערצולעבן די מלחמה.

בדרך כּלל, האָבן די ווײַסע־פּאָליאַקן אין זײערע פֿלוג־בלעטלעך און צײַטונגען געשריבן, אַז זײ קעמפֿן קעגן בײדע אָקופּאַנטן: די דײַטשן (הגם ווי געזאָגט, האָבן זײ אין דער ערשטער צײַט מיטגעאַרבעט מיט זײ) און די סאָוועטן. די סאָוועטן האָבן זײ אָבער באַטראַכט ווי אַ

געפערלעכער שונא, ווייל די דייטשן, האָבן זיי געוווּסט, וועלן אוועקגיין פון דעם געביט און די סאָוועטן וועלן בלייבן.

זיי זיינען געווען קעגן דעם, וואָס די סאָוועטן פירן א פּאַרטיזאַנקע אויף א געביט, וואָס געהערט, לויט זייער איינשטעלונג צו פּוילן.

עס איז זיי געווען שווער צו באַקעמפן, ווייל די פּוילישע באַפעל-קערונג פון זייערע ראַיאָנען האָט זיי אַקטיוו אונטערגעשטיצט און מיטגעהאָלפן מיט אַלעם נויטיקן. חוץ דעם, פלעגן זיי בייטאָג זיך אויסמישן מיט דער אַרומיקער באַפעלקערונג און אַרבעטן אויף די פעלדער. אָבער ווי עס פלעגט ווערן טונקל, פלעגן זיי זיך צעלייגן אויף לויערונגען און אָפּוואַרטן קליינע סאָוועטישע גרופּעס, וועלכע פלעגן מוזן דורכגיין דורך זייערע זאָנעס, בכדי צו דערגרייכן די אייזנבאַן-ליניעס. דורך דעם איז שטאַרק געשטערט געוואָרן די קאַמפּס-טעטיקייט און באַוועגונג פון די סאָוועטישע גרופּעס העלפנדיק אַזוי אַרום דירעקט דעם דייטשישן אָקופּאַנט. די דייטשן זיינען פאַרשטענדלעך געווען צופרידן פון דעם, וואָס די אויפמערקזאַמקייט איז אַוועק פון זיי און די אָקופּירטע באַפעלקערונג שלאָגט זיך צווישן זיך.

די ווייסע-פּאָליאַקן האָבן אויך אויף זייער בלוטיקן חשבון פיל פאַרברעכנס ווייס-רוסישע דערפער און דערמאָרדעטע ווייס-רוסן אין זייער ראַיאָן אויף דער רעכטער זייט ניעמאַן.

אין ראַיאָן פון נאַטשער פּושטשע, אין אומגעגנט פון די שטעטלעך: ראַדון, וואַסילישאָק, זאַבלודאָווע זיינען זיי אין 1943 געוואָרן אַזוי שטאַרק, אַז די בריגאַנדע „לענינסקי קאָמסאָמאָל", וועלכע איז דאָרט געשטאַנען, איז געווען געצוווּנגען אַריבערצוגיין אין זובראָווער פּושטשע (ביי די שטעטלעך: מאַרציקאַנץ, סקידל, נאָווידוואָר א. אנד.)

אין איינעם פון די קאַמפן אין דאָרף בערעזאָוועצע (וואַסילישקער ראַיאָן) צווישן רוסישע פּאַרטיזאַנער פון „לענינסקי קאָמסאָמאָל", וועלכע זיינען אַרומגערינגלט געוואָרן דורך איבערוויגנדיקע כּוחות פון ווייסע-פּאָליאַקן, זיינען אומגעקומען צוו. אנד. דער קאָמאַנדיר פון בריגאַדע — סטאַנקעוויטש אַנאַטאָלי און זיין יידישער אַדיוטאַנט, קאַץ לייבל פון אָלקעניקי (ווילנער קרייז).

די ווייסע-פּאָליאַקן האָבן אין דער צווייטער העלפט פון יאָר 1943 באַזעצט דעם לידער ראַיאָן פון אָטריאַד „איסקראַ" (קיראָוו-בריגאַדע). זיי האָבן זיך געשטיצט אויף דער פּוילישער באַפעלקערונג, וועלכע האָט אין ראַיאָן דאָמינירט (פאַר זייער צענטער האָבן זיי געמאַכט דאָס דאָרף

פילאָנאָווצע, בײַם שטעטל דאַקודאַווע) און פון דאָרט געמאַכט אָנפאַלן אויפן לינקן ברעג ניעמאַן, ווו עס זײַנען געשטאַנען די אָטריאַדן פון קיראָווער בריגאַדע און געפירט מיט זיי אומאויפהערלעכע קאַמפן. אין די נעכט פלעגן זיי אויך אָנפאַלן אויף קליינע דיווערסיע־גרופעס, וועלכע זײַנען געגאַנגען אויף קאַמפס־אויפגאַבעס אויף די ליניעס: לידע — מאָלאָדעטשנאָ, לידע — ווילנע בײַ וועלכע מען האָט ניט געקענט אויסמײַדן דעם לידער ראַיאָן.

אין אַפּריל 1943 האָט די רײַטער־אויסשפּיר־דינסט געמאָלדן, אַז די ווײַסע־פּאָליאַקן דערנענטערן זיך צום דאָרף אַלעכאָווקע אויפן לינקן ברעג ניעמאַן, וואָס איז געווען דער ראַיאָן פון אָטריאַד „איסקראַ". גלײַכצײַטיק האָבן געמאַרשירט פון דער ריכטונג פון איווייער גאַרניזאָן, דײַטשן, וולאַסאָווצעס, ליטווינער א. אַנד.

זייער ציל איז געווען (לויט א פריערדיקן אָפּרייד מיט די פּאָליאַקן) צו נעמען די רוסישע פּאַרטיזאַנער אין קלעם פון ביידע זײַטן און צודריקן זיי צום טײַך.

אייניקע אָטריאַדן פון דער קיראָוו־בריגאַדע מיטן אָטריאַד „איסקראַ" בראָש, האָבן אַרומגערינגלט אָלעכאָווקע (נאָוואָגרודקער ראַיאָן) און פון אַלע זײַטן געשטורעמט דאָס דאָרף. עס האָט זיך אַנטוויקלט א פאַר־ביסענע שלאַכט, בעת וועלכער די ווײַסע פּאָליאַקן האָבן געליטן א צעשמעטערנדיקע מפּלה. ניט ווייניקער ווי עטלעכע און אַכציק מאַן זײַנען געבליבן ליגן טויטע און פיל צענדלקער פאַרוואונדעטע. די איבעריקע זײַנען מיט חרפּה אַנטלאָפן און אייניקע מאָנאַטן פאַר דער באַפרײַאונג געמאַכט א פּאָרשלאָג די סאָוועטישע פּאַרטיזאַנער וועגן שלום און געמיינזאַמע קאַמפן מיט די דײַטשן.

אין מערב־אוקראַינע (וואָלין און מזרח־גאַליציע) האָבן געבושעוועט די אוקראַינישע פאַשיסטן, וואָס זייער ציל איז געווען אויסצוקעמפן א זעלבסטשטענדיקע גרויסע אוקראַינע.

לכתחילה האָבן זיי מיטגעאַרבעט אַקטיוו מיט די דײַטשן בײַם אויסמאָרדן די יידישע באַפעלקערונג. די דײַטשן האָבן זיי צוגעזאָגט צו געבן א זעלבסטשטענדיקע מדינה און זיי זײַנען אַרײַנגעטראָטן אין דער פּאָליציי און אַדמיניסטראַציע. אָבער שפּעטער האָט זיך דאָס ראַדיקאַל געענדערט. די באַציונג פון די דײַטשן צו דער אוקראַינישער באַפעלקערונג; דאָס כסדרדיקע אויסרויבן פון די שפּייז־רעסורסן; די דײַטשע פּלענער, וועלכע האָבן ניט געקענט בלײַבן קיין סוד פאַר קיינעם, אַז נאָכן זיג

װעט אוקראַינע װערן אַ דײַטשישע קאָלאָניע; דאָס אָפּרײַסן גרױסע טעריטאָריעס באַװוּנטע דורך אוקראַינער פֿון דער געפּלאַנטער דורך די דײַטשן „זעלבסטשטענדיקער“ אוקראַינע, און צולעצט, דער פּרוּװ פֿון די דײַטשן אױסצונוצן די אוקראַינישע גאַרניזאָנען אַלס אַרמײ פֿאַרן צעטרײסלטן פראָנט (נאָך דער גרױסער מפּלה אין סטאַלינגראַד, פֿעברואַר 1943), — דאָס אַלץ האָט באַװירקט דאָס שאַפֿן זיך פֿון דער גרינ-אוקראַינישער פּאַרטיזאַנקע.

גאַנצע גאַרניזאָנען אוקראַינער זײַנען מיט די אָנפּאַרטרױטע געװער פֿון די דײַטשן, זיך צעלאָפֿן און די װעלדער און אָרגאַניזירט די א. ג. „או. פּ. אָ.“.

אױך זײ, פּונקט װי די װײַסע פּאָליאַקן, האָבן באַטראַכט סײ די דײַטשן, סײ די רוסן אַלס אָקופּאַנטן און קעגן בײדע געקעמפֿט. אױך זײ האָבן באַטראַכט די סאָװעטישע פּאַרטיזאַנקע פֿאַר אַן ערנסטערע און גרעסערע געפֿאַר, װי די דײַטשן און אָנגעװענדט זײער גאַנצע אױפֿמערק-זאַמקײט אין קאַמף מיט דער סאָװעטישער פּאַרטיזאַנקע. זײ האָבן געצילט צו אַ גרױסער אוקראַינע, װעלכע זאָל אַרומנעמען װאָלין און מזרח-גאַליציע, מערב-אוקראַינע, װי אױך די סאָװעטישע אוקראַינע. קעגן סאָװעטישן רעזשים זײַנען זײ געװען ניט װײניקער פֿאַרביסן, װי די װײַסע פּאָליאַקן.

אױך דאָ איז געװען אַ גרענעץ-ליניע צװישן די בײדע פּאַרטיזאַנקעס. די סאָװעטישע — איז געװען קאָנצענטרירט אױף פּאָלעסיע און אין די דערבײַ ליגנדיקע ראַיאָנען פֿון צפֿון-װאָלין. דרום-װאָלין איז געװען באַזעצט פֿון די אוקראַינישע גרינע פּאַרטיזאַנער, װעלכע האָבן געטראָגן פֿאַרשײדענע נעמען: „באַנדעראָװצעס“, „בולבאָװצעס“ (אױף די נעמען פֿון זײערע אָנפֿירער: סטעפּאַן באַנדערא און בולבא).

די סאָװעטישע פּאַרטיזאַנער, װעלכע זײַנען בעיקר געװען אױף דער רעכטע זײַט ליניע קאָװעל—סאַרנע, פֿלעגן אױף זײער װעג צו די פֿאַרשײדענע אײַזנבאַן-ליניעס באַפֿאַלן װערן אין די נעכט פֿון אוקראַיניש-פֿאַשיסטישע פּאַרטיזאַנער און זײַנען דורך זײ שטאַרק געשטערט געװאָרן אין אױספֿירן זײער קאַמפֿס-טעטיקײט.

פֿיל ייִדישע און רוסישע פּאַרטיזאַנער זײַנען אומגעבראַכט געװאָרן דורך די אוקראַינישע „באַנדעראָװצעס“, „זיעלאָנאָװצעס“ און „בולבאָװצעס“. אױף װאָלין זײַנען פֿיל ייִדישע מענער, פֿרױען און קינדער, װעלכע האָבן זיך

געראטעוועט בײַ פּויערים אָדער אין פאמיליע־לאגערן, אומגעבראכט געוואָרן דורך זיי אויף א בעסטיאַלישן אופן.

די אוקראַינער האָבן אויף וואָלין געברענט די פּוילישע דערפער און געמאָרדעט די באפעלקערונג. זיי האָבן געוואָלט אויף אזא וועג פּטור ווערן פון דער פּוילישער מינדערהייט (ווי בכלל פון אלע מינדערהייטן) אויף דער אוקראַינישער טעריטאָריע. די פּאָליאקן פון די דערפער זיינען זיך צעלאָפן אין די שטעט און דערפער, וווּ עס זיינען געשטאנען דייטשישע גארניזאָנען, בכדי צו ראטעווען דאָס לעבן.

די סאָוועטישע פּארטיזאנקע, שטייענדיק אויפן יסוד פון פעלקער־פריינדשאפט, איז ארויסגעטראָטן קעגן דעם דאָזיקן בארבאריזם פון די אוקראַינישע פאשיסטן, און די פּוילישע באפעלקערונג אויף וואָלין האָט צוליב דעם געהאט סימפּאטיעס פאר דער רוסישער פּארטיזאנקע. צוליב דעם, וואָס די פּאָליאקן האָבן דאָרט געבילדעט א מינדערהייט, און אליין ניט געווען ביכולת צו שאפן א וויים־פּוילישע פּארטיזאנער־באוועגונג, האָבן א טייל פון די פּאָליאקן זיך אָנגעשלאָסן אָן דער סאָוועטישער פּארטיזאנקע. עס איז דאָרט געווען טעטיק א פּוילישער אָטריאד אונטער דער אָנפירונג פון פּוילישן קאָמאנדיר, מאקס און א גרויסע פּוילישע פּארטיזאנער־פאראייניקונג א. נ. „נאָך איז פּוילן ניט פארלאָרן".

אָפט פלעגט די פּוילישע פּאָליציי, וועלכע האָט מיטגעארבעט מיט די דייטשן, אלס רעוואנש פארברענען די אוקראַינישע דערפער. די דייטשן האָבן אזוי ארום פּיפיק אויסגענוצט די נאציאָנאלע אנטאגאָניזמען אין מערב־ווייסרוסלאנד און אוקראַינע פאר זייערע צוועקן.

סיי די וויים־פּוילישע פּארטיזאנקע אין מערב־וויים־רוסלאנד און סיי די גרין־אוקראַינישע אין מערב־אוקראַינע, זיינען געווען אויפן האנט פון די אָקופּאנטן און איז דורך זיי אונטערגעשטיצט געוואָרן, באזונדערס אין דער ערשטער צייט.

ביידע באוועגונגען זיינען, לויט זייער מהות, געווען ענג נאציאָנאליסטיש, פאשיסטיש, אנטיסאָוועטיש און זאָאָלאָגיש־אנטיסעמיטיש. פאר די געראטעוועטע יידן אין די דאָזיקע געגנטן זיינען זיי געווען געפערלעכער און שרעקלעכער, ווי די דייטשן אליין.

די דאָזיקע פאשיסטישע פּארטיזאנער־באוועגונגען זיינען געווען אקטיוו אויך נאָך דער מלחמה קעגן דער סאָוועטן־מאכט און קעגן דער פּוילישער דעמאָקראטישער רעגירונג אין די א. ד. געביטן און ביז היינטיקן טאָג זיינען די יידן די ערשטע קרבנות אין דאָזיקן פארמעסט.

קאפיטל זיבן

די אפּראָוויזאציע־פּראָבלעם אין פּאַרטיזאַנקע

א. קוועלעס פון אפּראָוויזאציע

די פּאַרטיזאַנער האָבן גע׳האַט אַ באַדערפטיקונג צו נעמען ביי דער אָרטיקער באַפעלקערונג (בעיקר, דאָרפישער, ווייל צו די שטאָטישע איינוווינערס איז דער צוטריט געווען כמעט, ווי אַן אָפּגעשלאָסענער, צוליב די גרעסערע גאַרניזאָנען פון דייטשן, ליטווינער, אוקראַינער, לעטן און פּויליש־ווייס־רוסישער פּאָליציי, וועלכע האָבן דאָרט סטאַציאָנירט), אַל־דאָס נויטיקע, בכדי צו דערמעגלעכן די עקזיסטענץ פון צענדליקער און הונדערטער טויזנטער מענטשן, וועלכע האָבן זיך גענומען צום געווער קעגן פאַרהאַסטן פאַרכאַפּער פון דער היימישער ערד.

עס האָט געהייסן, אַז די באַשפּייזונג, באַקליידונג און פאַרזאָרגונג מיט אַלעם נויטיקן פאַר די פרייהייטס־קעמפער איז די זאַך פון די פּאָלקס־מאַסן אַליין, וועמענס קאַמף עס פירן די פּאַרטיזאַנער. די סאָוועט־רעגירונג האָט ביי די געגעבענע מלחמה־באַדינגונגען פאַר קיין פאַל ניט געקענט אפּראָוויירן די פּאַרטיזאַנער און די באַפעלקערונג אויף די ערטער האָט געמוזט נעמען אויף זיך די לאַסט.

די אפּראָוויזאציע־פּראָבלעם איז געווען אַפילו שווערערע אין די מזרח־געביטן פון רוסלאַנד, ווו די רעגירונג, האַלטנדיק זיך ביי דער קריגס־טאַקטיק פון „פאַרברענטער ערד", האָט אַרויסגעפירט און עוואַקוּאירט אַלץ, וואָס עס האָט זיך נאָר געלאָזט, אין הינטערלאַנד און ווו צוליב די פאַרצווייגטע מלחמה־אָפּעראַציעס און קאַמפן איז אַלץ אָפּגעווישט געוואָרן פון דער ערד.

אַ פיל לייכטערער מצב אין דעם פּרט איז געווען אין די מערב־געביטן (פּוילישער טייל פון ווייס־רוסלאַנד און אוקראַינע, וועלכע זיינען באַזעצט געוואָרן דורך דער רויטער אַרמיי, סעפּטעמבער 1939), ווו די

ערד איז געווען א מער פרוכטבארע, די ווירטשאפטן — פריוואטע, די גערעטעניש און רעזערוון זיינען געבליבן אויף די ערטער און די געגנטן זיינען צוליב דעם שנעלן אָפּטרעטן פון דער רויטער אַרמיי, ניט חרוב געוואָרן און געבליבן כמעט ווי אומבארירט פון די מלחמה־אָפּעראַציעס.

די פויערים זיינען אין זייער גרעסטן טייל ניט געווען צופרידן פון דעם, וואָס זיי האָבן אויף זייערע פלייצעס געמוזט אויסהאַלטן די פּאַר־טיזאנער, וואָס זייער צאָל האָט זיך בסדר פאַרגרעסערט און זייערע באדערפענישן זיינען געוואַקסן פון טאָג צו טאָג.

דער פּאַרטיזאנער האָט זיך געניוטיקט אין אַלץ, וואָס עס מוז האָבן א קולטור־מענטש און זיי האָבן מיטן כוח פון געווער אַלץ גענומען בעתן דורכפירן די ווירטשאַפטס־אָפּעראַציעס („כאָז־זאַדאַניעס"), אָדער ווי מען פלעגט דאָס באַצייכענען פאַלקסטימלעך „באָמביאָזשקע" (באָמ־באַרדירונג)... דאָס געפינען זיך 24 שעה אין מעת־לעת אין וואַלד־לופט, דאָס בסדר'דיקע באַוועגן זיך אויף אויפגאַבעס, אָפּטמאָל אויף צענדלי־קער און הונדערטער ק"מ, האָט אַרויסגערופן ביי די מענטשן א וועלפישן אַפּעטיט. דער עסן איז געווען א סטאַנדאַרטנער, איינזייטיקער און איז בעיקר באַשטאַנען פון פלייש און חזיר־פעטס. דאָס לעפל (מען פלעגט דאָס רופן גוטמוטיק — „ליטשנאָיע אָרוזשיע" — פערזענלעכע געווער, באַצייכענונג פאַר א פּיסטאָלעט) איז נאָך דער ביקס געווען דער וויכטיקסטער און נויטיקסטער מכשיר, אָן וועלכן א פּאַרטי־זאַנער פלעגט זיך ניט קענען באַגיין...

דער פּאַרטיזאַנער האָט ניט געמאַכט קיין ווייטע חשבונות. ער האָט געלעבט מיטן טאָג. זיין לעבנס־דעויז און פילאָזאָפיע איז געווען: „אכל ושתה, כי מחר נמות!" עסן און טרינקען, ווייל מאָרגן וועלן מיר שטאַרבן.

ער האָט אין טיפן הינטערלאַנד, ווייענדיק אַרומגערינגלט פון אזא מעכטיקן שונא געקענט דערוואַרטן יעדע מינוט דעם טויט. דעם טאָג, וואָס ער האָט געלעבט, האָט ער געוואָלט געניסן פון לעבן אין דער פולער מאָס.

* * *

די מקורות פון אפּראָוויזאַציע זיינען געווען:

1) די פריציש־מלוכה'שע גוטבאַזיצן. די דייטשן האָבן אַרויסגעגעבן א געזעץ, וואָס האָט פאַראויסגעזען א פולע מלוכה'שע קאָנטראָל אויף די

הויפן און גרויסע לאנד־באזיצן, וועלכע האָבן ביז דעם אָנהייב פון דער מלחמה געהערט צו פוילישע פריצים און פירשטן. פאר דער קורצער תקופה פון דער סאָוועטישער הערשאפט אין מערב־וויים־רוסלאנד און מערב־אוקראינע זיינען די א. ד. הויפן נאציאָנאליזירט און פארוואנדלט געוואָרן אין „קאָלכאָזן" און „סאָווכאָזן" (מלוכה'שע ווירטשאפטן). די גוט־באזיצערס זיינען צוזאמען מיט זייערע פאמיליעס ארויסגעשיקט געוואָרן אלס בורזשויען און קאָנטר־רעוואָלוציאָנערן אין די ווייט־אָפּגעלעגענע ווינקלען פון רוסלאנד, אָדער זיינען זיך צעלאָפן אין באהעלטענישן, כּבדי אויסצומיידן פארשיקונג. א טייל פון זיי איז געלונגען אריבערצוכאפּן זיך קיין ווילנע אין די טעג פוי דער ליטווישער הערשאפט איבער דער שטאָט און דאָרט דערוואַרטן זיך אויף זייער טאָג פון „גאולה".

די דייטשן האָבן דערלויבט די צוריקגעקומענע אייגנטימערס צו אדמיניסטרירן אין זייערע הויפן אָדער אריינגעזעצט קאָמיסארן דאָרט, ווו קיין אייגנטימער איז ניט פארבליבן, און כמעט די גאנצע געראטעניש צוגענומען פאר דער באשפייזונג פון פראָנט און דייטשלאנד.

אין 1942 האָבן די פארטיזאנער אין גאנץ וויים־רוסלאנד און אוקראינע געפירט א סיסטעמאטישע, אינטענסיווע אקציע קעגן די פּריצישע הויפן. דאָס איז באטראכט געוואָרן ווי א וויכטיקע קאמפּס־אקציע קעגן אָקופּאנט, וועלכער האָט אין די גוט־באזיצן געהאט א שטענדיקן גרויסן צושטעלער פון אלעם נויטיקן און דערמעגלעכט ניט צו באשווערן מיט גרויסע נאָרמעס די פּויערישע איינצל־ווירטשאפטן, צוליב וואָס די דייטשן האָבן זיך איינגעקויפט אין פריינטשאפט ביי די פּויערים.

אחוץ דעם האָט דער אפּראָוויזאציע־מקור פון די גרויסע־הויפן דערמעגלעכט די פארטיזאנער צו פירן א שטיקל צייט א ליבעראלע באציונג צו די פּויערים און ניט אנרירן זייערע ווירטשאפטן.

שפּעטער האָט דער מקור אויפגעהערט זיין א רעאלער און פארלאָרן זיין ווערט אלס אפּראָוויזאציע־קוועלע.

2) אין די מזרח־געביטן איז דאָס אָנפאלן אויף קליינע דייטשע טראנספּאָרטן, וועלכע האָבן געפירט פּראָוויאנט צום פראָנט און גארניזאָנען, אויך געווען אין א געוויסער מאָס א מקור פון פארזאָרגונג פאר די פארטיזאנער אין די וועלדער.

3) די פארטיזאנער פלעגן אויך אָנפאלן אויף מעלקערייען אין די שטעטלעך ארום די פּושטשעס, ווו עס פלעגן פּראָדוצירט ווערן ריזיקע קוואנטומס מילך־אויסארבעטונגען (פּוטער, קעז א. א. ו.) פון די

פארפליכטנדיקע מילך נאָרמעס. די מעלקערייען פלעגט מען פארברענען אָדער אויפרייסן, וואָס עס פלעגט אויף א לענגערער צייט אָפּשטעלן די פראָדוקציע און באַשווערן די דייטשע אפּראָוויזאציע-פלענער.

4) מען פלעגט אויך אָפּוואַרטן די פורן מיט די פראָדוקטן-נאָרמעס, וועלכע די פויערים פלעגן דארפן צושטעלן דער דייטשישער אָקופּאַציע-מאכט, צונעמען עס און די פויערים ארויסגעבן א באַשטעטיקונג אויף דעם, בכדי מיט דעם זאָלן זיי זיך קענען רעכטפארטיקן פאר די דייטשישע מאכט-אָרגאַנען. גרויסע קוואַנטומס שפּייז און מלבושים פלעגט מען אויך נעמען ווי טראָפייען ביים צעקלאַפּן דייטשישע גארניזאָנען און פּאָליציי-פּאָסטנס.

ב. די פּלאָג פון שיכרות

פארטיזאַנקע איז אין א געוויסער מאָס געווען א הפקר-לעבן, און בראָנפן איז געוואָרן דער באַגלייטער פון דעם פארטיזאַנישן לעבן. אחוץ די „נאָרמאַלע" שוואַכקייט פון רום צום „ביטערן טראָפּן" איז צוגעקומען דער מאָמענט פון שאַפן זיך שטימונג פארן גיין אויף א קאַמפס-אויפגאַבע.

טרינקען, שיכורן איז געווען א זאַך פון פארטיזאַנישן „באָן-טאָן". אָפט פלעגט מען מעסטן די קעמפערישע קוואַליטעט פון א פארטיזאַן מיט דער מאָס פון די גלעזער „סאַמאָגאָן" (אייגן פּראָדוצירטע בראָנפן פון קאַרטאָפל, קאָרן א. א. וו.), וועלכע ער פלעגט קענען אריינציען...

געטרונקען האָבן אַלע: דער געוויינלעכער פארטיזאַן, די קאָמאַנדירן און אפילו די פארטיזאַנקעס. א פארטיזאַנער האָט זיך ניט געזעצט צום טיש אָן דעם פלעשל „סאַמאָגאָן" און פלעגט זיך ניט אויפהויבן פון אָרט ביז ער איז ניט געווען זיכער, אז ביים פויער איז ווירקלעך מער ניטאָ פון דעם ביטערן געטראַנק...

פיל הונדערטער און אפשר טויזנטער פארטיזאַנער האָבן פארטרונקען זייערע לעבנס. זייענדיק אין א שכורן צושטאַנד, באַוווסטלאָז, פלעגן זיי זיין א לייכטע רויב פאר די דייטשן און פּאָליציי. שכורע פלעגן געוויינטלעך ניט היטן די פארטיזאַנישע פאָרשריפטן פון זיכערקייט און וואַכזאַמקייט פארן שונא, וואָס האָט געקענט אונטערקומען פון א נאָענטן גארניזאָן, צוליב א מסירה'לע פון פיינטלעכע פויערים, שפּיאָנען א. א. וו.

דורך דער אָנפירונג זיינען אָנגענומען געוואָרן מיטלען קעגן דער שיכרות-מגפה. עס איז געפירט געוואָרן אן אויפקלער-אַרבעט אונטער דער לאָזונג „שנאַפּס איז דער פארבינדעטער פון דייטש". עס איז ארויסגעגעבן געוואָרן א שטרענגער געזעץ, וואָס האָט פארבאָטן צו טרינקען

מחוץ די פּאַרטיזאַנער־זאָנעס און גייענדיק אויף אויפגאַבעס. אָבער דאָס אַלץ האָט ווייניק געהאָלפן און קיין זאַך האָט ניט געקענט אָפּהאַלטן פּאַרטיזאַנער פון ריזיקירן אַפילו מיטן לעבן צוליב דער האָפענונג צו באַקומען אַ ליטער „סאַמאָגאָן“...

בראָנפן איז געוואָרן אַן אַרטיקל פון ערשטן געברויך. יעדער פּויער האָט זיך געפלייסט איבערצוליציטירן אין קוואַליטעט פון אויסגעאַרבעטן בראָנפן, און געוויסע פּויערים האָבן זיך אַפילו אויסגעאַרבעט „פאַבריק־מאַרקעס“, וועלכע זיינען געווען פּאָפּולער ווייט און ברייט איבער גאַנצע געגנטן. טויזנטער פורן קאָרן האָט מען „פאַרטריבן“ (לויטן רוסישן אויסדרוק) אין „וואָדאָטשקאַ“ (פאַרצערטלט—בראָנפן). עס עס איז געגאַנגען אַ האַנדל מיטן טייערן געטראַנק און פּויערים מיט איניציאַטיוו און אַ סוחרישן חוש האָבן זיך געמאַכט דערביי פאַרמעגנס. דער פּאַרטיזאַנער איז געווען גרייט אָפּצוגעבן אַלץ וואָס ער האָט דערוואָרבן בעת אַ „באָמביאָזשקע“ פאַרן „ביטערן וואַסערל“. עס פלעגט טרעפן, אַז אין איין כוטאָר פלעגט מען נעמען אַ פערד אָדער אַ קו, און אויף אַ צווייטן—פלעגט מען זיי אויסבייטן אויף אַ באַשטימטער צאָל „פלעשלעך“...

די פּאַרטיזאַנער־אָנפירונג האָט געפירט אַ קאַמף מיט דער שיכּרות־כוואַליע, וועלכע האָט אָפּגעשוואַכט די קאַמפס־גרייטקייט, דערפירט צו פיל אומזיסטע קרבנות און אויך מיטגעווירקט צו דעם, אַז פּאַרטיזאַנער זאָלן אין אַ שיכּורן צושטאַנד באַגיין פאַרברעכנס כּלפּי דער באַפעלקערונג, שלאָגן, שיסן, פאַרגוואַלטיקן, רויבן א. ד. ג., וואָס עס איז געווען קעגן דער טאַקטיק פון דער פּאַרטיזאַנער־באַוועגונג, וועלכע איז געווען בלויז פאַראינטערעסירט איינצוהאַלטן ווי ווייט מעגלעך די בעסטע באַציונגען מיט דער אַרומיקער באַפעלקערונג און דערווערבן איר סימפּאַטיע.

די פּאַרטיזאַנער־אָנפירונג איז לסוף געווען געצוווּנגען אומהיילבאַרע און אומפאַראַנטוואָרטלעכע שיכּורים צו דערשיסן „פערעד סטראָיעם“ (ד. ה. פאַר די רייען פון די אויסגעשטעלטע פּאַרטיזאַנער) אָדער אויפן אָרט, וווּ עס איז באַגאַנגען געוואָרן דער פאַרברעכן. דורך באַפעלן פלעגט עס מיטגעטיילט ווערן די פּאַרטיזאַנער און דאָס האָט געווירקט אָפּשרעקנדיק פאַר אַלעמען.

כדאי צוצוגעבן, אַז די ייִדן זיינען אויך ביי די וואַלד באַדינגונגען געבליבן דאָס ניכטערע פאָלק. אַ ייִדישער פּאַרטיזאַן האָט זיך קיינמאָל ניט אָנגעטרונקען ביז באַוווּסטלאָזיקייט און ניט באַגאַנגען אומפאַראַנטוואָרטלעכע פאַרברעכנס. אָבער אויך דער ייִדישער קעמפער האָט זיך

אויסגעלערנט טרינקען און אנדערע פלעגן אפילו שלאָגן „רעקאָרדן" לגבי די רוסישע פּארטיזאנער...

ג. די פּויערן־ווירטשאפטן — די שפּייזערס פון די פּארטיזאנער

ווי געזאָגט, איז דער פּויער געווען דער וויכטיקסטער פאקטאָר פון אפּראָוויזאציע. די פּויערישע ווירטשאפטן האָבן אויסגעטראָגן אויף זייערע פּלייצעס דאָס אויסהאלטן מיט אלעם נויטיקן די ריזיקע ארמייען פּארטיזאנער, וועלכע האָבן זיך צוזאמענגעקליבן אין די וועלדער אין די יאָרן 1943 — 1944.

עס האָבן עקזיסטירט געזעצן, וועלכע האָבן רעגולירט די קאָמפּליצירטע אפּראָוויזאציע־פּראגע.

אין דער ערשטער ריי זיינען געווען הפקר די ווירטשאפטן פון די פאמיליעס, וואָס זייערע פאמיליע־מיטגלידער האָבן געדינט אין דער דייטשער פּאָליציי, ווייס־רוסישע „סאמאָבאָוועע", בירגערמייסטערס (עלטסטע איבער 10—20 דערפער) און דייטשע שפּיאָנען. די פארמעגנס פון אזעלכע פלעגן קאָנפיסקירט ווערן און אָפט איז עס אויך געווען פארבונדן מיטן אויסמאָרדן פון זייערע פאמיליעס.

בדרך כלל האָט מען זיך גערעכנט מיט דער פארמעגלעכקייט פון פּויער. אין די מזרח־געביטן פון רוסלאנד, ווי אויך אין א טייל פון די מערב־געביטן, פלעגן די פּויערים אָדער „קאָלכאָזן" צאָלן די „נאָרמעס" אין נאטור צו די פּארטיזאנער. געניי ווי זיי האָבן עס געטאָן פריער בנוגע דער סאָוועטן־רעגירונג.

אין גרעסטן טייל איז עס אָבער געמאכט געוואָרן דורך זעלבסטפארגרייטונגען, דורך די באזונדערע ווירטשאפטס־חזוואָדן. די ווירטשאפטלעכע אָפּעראציעס פלעגן דורכגעפירט ווערן ביינאכט, מיט דער אויסרעכענונג, אז פארטאָג זאָל מען זיך שוין געפינען מיט די פורן פּראָדוקטן אין דער פּארטיזאנער־זאָנע, ווו די געפאר פון א דייטשישן אָנפאל איז געווען א מינימאלע.

עס איז געווען שטרענג פארבאָטן צו נעמען ביי די פּויערים ניט נויטיקע זאכן, וועלכע זיינען ניט דרינגענדיק פארן זעלבסט־געברויך. טראָץ די שטרענגע שטראָפן, וועלכע זיינען געווען פאָראויסגעזען פאר רויבן (און זיינען אָפט אויך אויסגעפירט געוואָרן), האָט מען דאָך ביי די וואלד־פארהעלטענישן ניט געקענט צוימען די פּארטיזאנישע „אפּעטיטן",

און אָפּט פּלעגט מען זוכן אין די „קופּערטס“ (הילצערנע קאַסטנס), וווּ דער פּויער האַלט זײַנע וועש און מלבושים — קי און פערד...

עס איז אויך געווען פאַרבאָטן צו נעמען בײַ די פּויערים אין די דערפער נעבן די פּאָשטשעס, ווײַל מיט זיי, וועלכע האָבן געוווּסט מער ווייניקער די זיץ-ערטער און אויך סודות פון די אָטריאַדן, האָט מען געמוזט אָנהאַלטן די בעסטע באַציונגען. אַזוינע דערפער האָבן זיך גערופן „פּאַרטיזאַנישע“, און דאָרט פלעגט זיצן א קאָמענדאַנט פון די פּאַרטיזאַנער, וועלכער האָט פּאַקטיש רעגולירט דאָס גאַנצע לעבן פון דאָרף, באַשטעלט פורן פאַר די אָטריאַדן צו די אויפגאַבעס א. א. וו. אין די פּאַרטיזאַנישע דערפער האָט מען געמעגט בלויז אַרײַנגיין אָפּעסן, פאַרברענגענדיק דאָרט אין שליחות פון דער אָנפירונג. יעדער פּויער איז געווען מחויב צו געבן אָפּעסן יעדן פּאַרטיזאַנער, וועלכער גייט צו אים אַרײַן. מען האָט אויך ניט געטאָרט נעמען בײַ די פּויערישע פאַרבינדונגס-מענטשן און אינפאָרמאַטאָרן.

דאַקעגן האָט מען ניט מקפיד געווען אויף ווײַט אָפּגעלעגענע ראַיאָנען מחוץ די פּאַרטיזאַנער-זאָנעס און ספּעציעל אין די ראַיאָנען, וועלכע זײַנען געווען אין דער דײַטשישער „אײַנפלוס-ספערע“ (נעבן די שטעטלעך און גאַרניזאָנען). דאָרט איז געווען א מצווה צונעמען אַלץ, ווײַל דורכדעם נעמט מען עס אַוועק פון דײַטש.

אין פּאַרטיזאַנקע האָט ניט עקזיסטירט קיין אײַנהייטלעכע אוניפאָרם. אחוץ יחידים, וועלכע זײַנען געווען געקליידעט מיליטעריש, איז דער איבערוויגנדיקער טייל פון די פּאַרטיזאַנער געווען אָנגעטאָן ציוויל. די פּאַרטיזאַנישע „באַפּוצונג“ איז געווען; א רויטער שטערן אויפן היטל און איבערגעקאָרפּענע לעדערנע אָדער געקרײַצטע קוילן-פּאַסן.

מען האָט זיך אָנגעטאָן אין די מלבושים, וועלכע מען האָט זיך דערוואָרבן בעת די ווירטשאַפטס-אָפּעראַציעס. מען האָט דאָ געקענט זען פּויערישע „סיערמיעגעס“ און א שטאָטישן שוואַרצן אַנצוג, א געוויינלעך צעריסן היטל און א געטוּרעמטן צילינדער, געוואַנט-הויזן און א באַל-פראַק מיט א שפּאַלט... בײַ די זומפּיקע וואַלד-באַדינגונגען און קעלטן זײַנען שטיוול און פּויערישע פּעלצן געווען די וויכטיקסטע מלבושים, אָן וועלכע א פּאַרטיזאַנער האָט זיך ניט געקענט באַגיין.

יידישע פּאַרטיזאַנער פלעגן זײַן זייער פּילעוודיק אויף אַנטדעקטע יידישע זאַכן. אַזעלכע זאַכן פלעגן קאָנפיסקירט ווערן און ניט זעלטן פלעגן די פּויערים געשלאָגן ווערן דערפאַר.

דאָס פּראָבלעם פון מאַטעריעלן פאַרזאָרגונג איז געווען באַזונדערס קאָמפּליצירט דאָ, ווען אין די וועלדער זיינען זיך צוזאַמענגעקליבן ריזיקע מענטשן־מאַסן און גרויסע אַרמייען, (צווייטע העלפט פון 1943). נאָך קאָמפּליצירטער איז געוואָרן די לאַגע, ווען אין 1944 האָבן די דייטשן אַרומגערינגלט די פּושטשעס מיט אַ גאַרטל פון גוט באַפעסטיקטע גאַרניזאָנען פון „וולאַסאָווצעס" און קאָזאַקן, וועלכע זיינען אָפּגעטראָטן מיט די דייטשן, נאָך זייערע גרויסע מפּלות אויף די רוסישע פראָנטן און זיינען אויסגענוצט געוואָרן דורך די דייטשן צום קאַמף קעגן די רוסישע פּאַרטיזאַנער.

דאָס פאַרשטאַרקן זיך פון דער ווייס־פּוילישער פּאַרטיזאַנקע אין מערב־ווייס־רוסלאַנד און גרין־אוקראַיִנישער — אין מערב אוקראַיִנע, האָט אויך שטאַרק באַשווערט די אַפּראָוויזאַציע־פּראָבלעם. די באַוועגונגס־פרייהייט אין די פּאַרטיזאַנער־זאָנעס זיינען איינגעשרומפּן געוואָרן, און די אָטריאַדן פלעגן זיין געצוווּנגען מיט קאַמף זיך אַריינצורייסן אין די פיינדלעכע זאָנעס און דאָרט מאַכן די שפּייז־פאַרגרייטונגען.

אין צייט פון די גרויסע אָבלאַוועס און בלאָקאַדעס אויף די פּאַרטיזאַנער פלעגט מען, נאָכן אויסנוצן די „ענזע"־שפּייז („ענזע" — ניעפּריקאַסנאָוויעני זאַפּאַס — אומבאַדינגטער רעזערוו פון סוכאַרעס און שמאַלץ, וועלכער פלעגט צוגעגרייט ווערן פאַר יעדן איינעם אויפן פאַל פון אַן אָבלאַווע) — בוכשטעבלעך הונגערן.

אַזוי זיינען די פּאַרטיזאַנער פון ליפּיטשאַנער פּושטשע בעת דער גרויסער בלאָקאַדע (יוני—יולי 1944), הארט פאַר דער באַפרייונג, געווען געצוווּנגען צו עסן פערדן־פלייש און געווען באַדראָט פון אַ זיכערן הונגער־טויט, ווען עס וואָלט ניט אונטערגעקומען די באַפרייענדיקע רויטע אַרמיי.

כדי צו באַשווערן די פּאַרטיזאַנער זייער אויפהאַלט און עקזיסטענץ, האָבן די דייטשן בעת די גרויסע אָבלאַוועס אומבארחמנותדיק פאַרברענט פיל צענדליקער דערפער און טויזנטער איינצל־ווירטשאַפטן, וועלכע האָבן זיך געפונען ביי דער פּושטשע אַלס „פּאַרטיזאַנישע".

דער פּויער איז געווען צווישן האַמער און קאָוואַדלע. פלעגט ער ניט געבן די „נאָרמע" די דייטשן, פלעגן זיי אים מאָרדן און ברענען אַלס „פּאַרטיזאַנער". די פּאַרטיזאַנער, ווידער, פלעגן מיטן כוח פון געווער נעמען אַלדאָס נייטיקע פאַר זיך. די פּויערים פלעגן טענה'ן: „איר נעמט און דער דייטש נעמט, וווּ זאָלן מיר נעמען פאַר אַלעמען?" דער

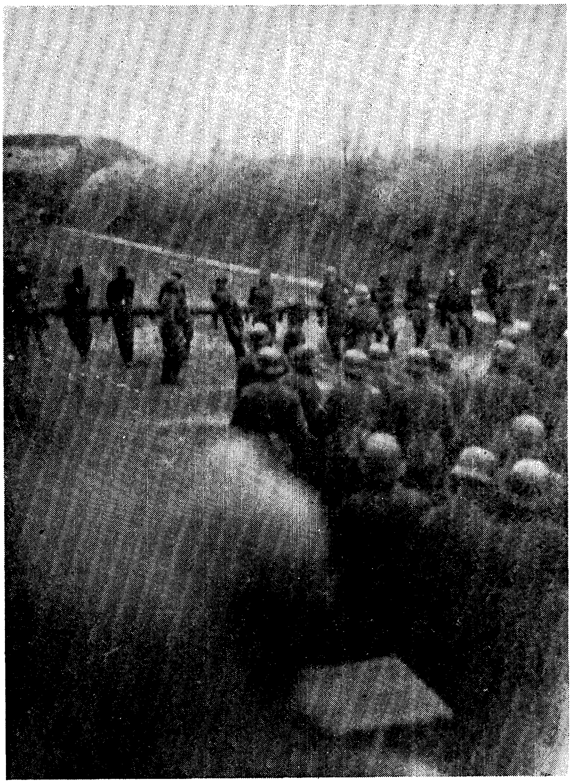

צוגעבונדענע רוסישע געפאנגענע פארן צע־שיסן דורך די דייטשן.

א טייל פון די געפאנגע־נע ליגן שוין צעשאָסענע

די דייטשן זעצן פאָר דאָס פייער אויף די איינציקע וואָס לעבן נאָך.

די דאָזיקע פאָטאָגראפיעס האָט א יידישע פרוי, וועלכע האָט געלעבט בעת דער מלחמה אין באדגאסטיין (עסטרייך), באקומען פון א דייטש, וועלכער איז געקומען אויף אורלויב.

(באקומען דורך ח. יאָסעלעוויטש).

מען הייגגט געכאפטע פארטיזאנער

נעבן זיי אן אויפשריפט אין רוסיש און דייטש: „מיר פארטיזאנער האבן געשאסן אויף דייטשישע סאלדאטן". די דייטשן האבן צוזאמענגעטריבן די באפעלקערונג, צוקוקן זיך צו דער עפענטלעכער תליה־עקזעקוציע.

א גרופע פארטיזאנער פון 7־טן באטאליאן א. נ. „שטשארס"

(פיאדראוו־טשערניגאווס פאראייניקונג).

דער ערשטער פון לינקס איז אברהם פינקעל (מאגיעוויטש).

גרעסטער טייל פויערים האָט געגעבן דעם פּאַרטיזאַנער מער פּאַר מורא, ווי באַוווסטזיניק. זיי פּלעגן זאָגן: „מיר גיבן עסן ניט קיין מענטשן, נאָר ביקסן!“ דער פּויער פּלעגט אויך כסדר פרעגן: „ווען וועט שוין א סוף נעמען צו דער מלחמה?“. געמיינט האָט ער אָבער ניט די פראָנט-מלחמה אויף דער גרויסער וועלט, נאָר די פּאַרטיזאַנער-מלחמה ארום אים...

פיל קעגנזייטיקע קאָנפליקטן פלעגן ארויסקומען צווישן די פּאַרטיזאַנער גופא, צוליבן אריינדרינגען פון איין אָטריאַד אין א צווייטנס ראַיאָן (יעדער אָטריאַד האָט געהאַט זיין צוגעטיילטן ראַיאָן אויף צו מאַכן שפּייז-פאַרגרייטונגען).

בדרך כלל, האָבן די פויערים פון די פּאַרטיזאַנער-זאָנעס זינט 1943 אויפגעהערט געבן זייערע „נאָרמעס“ דער דייטשישער מאַכט, און די ראַיאָנען האָבן געדינט אלס מקור פון אפּראָוויזאַציע, אויסשליסלעך פאַר די הונדערטער טויזנטער קעמפנדיקע פּאַרטיזאַנער.

אין וואָלין האָבן די פּאַרטיזאַנער אויך באַקומען פּראָדוקטן פון נאָנט-ליגנדיקן באָדן ביי די וועלדער, וועלכער איז באַארבעט געוואָרן דורך די יידישע פאַמיליע-לאַגערן.

דער פּאַרטיזאַנער אליין האָט ניט געאַרבעט. ער האָט געקעמפט, און פיזישע ארבעט איז ביי אים געווען פאַרעכנט ווי א זאַך, וועלכע מינדערווערטיקט דעם קעמפער.

די צוויי און א האַלב יאָר פּאַרטיזאַנקע האָט אויסגעליידיקט די פּויערישע ווירטשאַפטן אין די פּאַרטיזאַנער-זאָנעס. אין ליפּיטשאַנער פּושטשע, למשל, זיינען פאַר דער באַפרייונג געווען דערפער, וווּ עס איז געבליבן איין קו אויף פיר, פינף ווירטשאַפטן, איין פערד אויף צוויי-דריי ווירטשאַפטן א. א. וו.

מען דאַרף צוגעבן, אז דער פּאַרטיזאַנער האָט זיך ניט אָן ערך בעסער דערנערט, ווי דער זעלנער פון דער רעגולערער ארמיי און ווי דער ציוויל מענטש.

די סאָוועטישע פּאַרטיזאַנער-אָנפירונג האָט קיין אנדער אויסוועג ניט געהאַט. דער פּאַרטיזאַן האָט באַרעכטיקט זיין אויסהאַלט מיט דעם קאַמף, וואָס ער פירט מיטן אָקופּאַנט פאַר דער פרייהייט פון פאָלק. ער האָט געגעבן זיין בלוט, זיין יונג לעבן — האָט ער זיך געדאַרפט רעכענען מיט די קליינלעכע, ענג-עגאָיסטישע אויסרעכענונגען פון קאַרגן פּויער?

קאַפּיטל אכט

די סיבות פון דער יידישער קאַמפּס־פּאַסיוויטעט אין די געטאָס

די סאָוועטישע פּאַרטיזאַנער האָבן צווישן אַנדערע טענות אויף פאַרגעוואָרפן די יידן דאָס לאָזן זיך אויסקוילענען, ניט שטעלנדיק קיין ווידערשטאַנד.

פאַרוואָס איז ניט געווען קיין פאַרצווייפלונגס־ווידערשטאַנד?

פאַרוואָס האָט מען גייענדיק צו די גריבער אויף א זיכערן טויט ניט געוואָרפן זיך מיט א מעסער אויף די שוחטים־דייטשן, ניט געביסן זיי די גאָרגלען?

צי וואָלט מען עס געקענט מאַכן מיט אַן אַנדער פאָלק, מיט ווייס־רוסן אָדער מיט פּאָליאַקן? פאַרוואָס זיינען די יידן ניט געלאָפן אין די וועלדער און אַליין ניט געגרינדעט קיין פּאַרטיזאַנקע?

עס דערמאָנט זיך אַן אָקטאָבער־נאַכט 1943 אין ליפּיטשאַנער פּושטשע ביים „קאָסטיאָר" (פלאַקער). די נאָר וואָס אָנקומענדיקע פּאַראַשוטיסטן, פון יענער זייט פראָנט־ליניע, האָבן אונדז פאַרשאָטן מיט פראַגעס. די פראַגעס האָבן אונדז געבריט און קיין רו ניט געגעבן. אַנשטאָט פאַרשטענדעניש פאַר די איינציקע, לעבן־געבליבענע פון גרויסע ישובים, האָבן מיר געזען א טענדענץ אונדז צו טרעפן, באַליידיקן, שיטן זאַלץ אויף די וווּנדן. מיר האָבן געפּרוּווט אויפהויבן דעם פאָרהאַנג. מיר האָבן געגעבן א בילד פון די פאַרהעלטעענישן אין געטאָ און באַרירט אַלע מאָמענטן, וועלכע האָבן געדאַרפט אויפקלערן אונדזער פאָלקס־טראַגעדיע.

1) די יידן האָבן געטראַכט מיט מענטשלעכע קאַטעגאָריעס און ניט געקענט צולאָזן דעם געדאַנק, אַז די דייטשן וועלן אָן שום פּרעטעקסט אויסהרגענען א גאַנץ פאָלק.

ניט אין דער וועלט־געשיכטע און ניט אין דער בלוטיקער יידישער געשיכטע איז געווען אַן ענלעכער פּרעצעדענט. ווען עס זיינען אָנגעקומען די ערשטע ידיעות וועגן שחיטות אין ליטע, האָבן מיר אין מערב־ווייס־

רוסלאַנד אַליין צוגעטראַכט תּירוצים, וועלכע האָבן געדאַרפט אויפקלערן די סיבּות פון דער שחיטה. מיר האָבן ניט געקענט און ניט געוואָלט גלויבן, אַז אַזוינס איז מעגלעך.

2) די יידן, אַלס שטאָטישן עלעמענט, האָט מען לייכט געקענט קאָנצענטרירן, אויפנעמען „אין הויפן" און האָבן אויף זיי אַן אויג, וואָס עס וואָלט טאַקע געווען פיל שווערער מיט אַנדערע פעלקער, וועלכע לעבן צושאָטן איבער דערפער און פאַרוואָרפענע ישובים.

3) עס איז ניט געווען קיין מעגלעכקייט צו שטעלן אַ ווידערשטאַנד אין די געטאָס, אַפילו ניט קיין פאַרצווייפלונגס־ווידערשטאַנד. עס איז ניט געווען קיין געווער, און צוליב דער אַלגעמיינער זאָאָלאָגישער שנאה פון דער אַרומיקער באַפעלקערונג, איז מען ביים פּרוּוון שאַפן פאַרבינדונגען כּסדר געווען אויסגעשטעלט אויף פּראָוואָקאַציעס און מסירות, וואָס זייערע רעזולטאַטן זיינען געווען שחיטות.

4) די באַרימטע יידישע פאַמיליע־צוגעבונדנקייט, וועלכע איז אין נאָרמאַלע צייטן געווען אַ בּרכה פאַר אונדזער פאָלק, איז אין יענע יאָרן פאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַ קללה. צענדליקער און הונדערטער טויזנטער יידן האָבן פרייוויליק אויסגעקליבן דעם טויט צוזאַמען מיט זייערע פרויען און קינדער, און אָפּגעוואָרפן די געמאַכטע פאָרשלאָגן בּעת דער „סאָרטיראָווקע" וועגן בלייבן לעבן אָן זיי אָדער פּרוּוון זיך ראַטעווען אויף אַן אַנדער וועג. די פאַמיליעס האָבן געבונדן, געפּענטעט, ניט דערלאָזן צו קיין איניציאַטיוו וועגן ווידערשטאַנד אין די געטאָס. צוליב דעם, וואָס אין פּאַרטיזאַנקע און אין די וועלדער איז געווען כּמעט אוממעגלעך דאָס לעבן פאַר פאַמיליע־מענטשן מיט קליינע קינדער, באַזונדערס אין דער ערשטער צייט, זיינען פיל יידן ניט געגאַנגען אין פּאַרטיזאַנקע.

5) מען האָט קיינמאָל ניט געקענט וויסן, ווען עס וועט פאָרקומען אַ שחיטה. די „נאַרישע יעקעס" האָבן כּסדר איבּערגעכיטרעוועט און אָפּגענאַרט דאָס צעטומלטע „קלוגע פאָלק". זיי פלעגן עס יעדעס מאָל און אין יעדן אָרט מאַכן אַנדערש; פּלוצים, ווען מען האָט זיך אויף דעם אַמווייניקסטן געגרייט, אַזוי, אַז אַלע פּרעווענטיווע פאַרהיטונגס־(מאַלינעס א. א. וו.) און צוגרייטונגס־מיטלען צום ווידערשטאַנד פלעגן גאָר ניט קענען אויסגענוצט ווערן.

6) דער דייטש האָט גלייך ניט אויסגעהרגעט אַלע יידן. פאַרקערט, זיי האָבן זיך באַמיט צו שאַפן די אילוזיע, אַז די יידן, וועלכע זיינען איבערגעלאָזט געוואָרן נאָך אַ שחיטה, וועלן בלייבן לעבן ביזן סוף פון

קריג און אז קיין מאסן־שחיטות וועלן שוין מער ניט זיין. די „יידן־ראטן", האָבן פיל מיטגעהאָלפן צו אונטערהאלטן די דאָזיקע אילוזיעס, בכדי עס זאָל זיין גרינגער זייער ארבעט און (ווי א טייל האָבן עס געמיינט אפשר ערלעך) ראטעווען וואָס עס לאָזט זיך און ניט געבן די דייטשן פרעטעקסטן צו מאסן־„אקציעס".

7) די דייטשן איז דורך א ריי דערנידעריקונגס און באליידיקונגס־געזעצן געלונגען צו שאפן א מינדערווערטיקייטס־קאָמפלעקס ביי יידן. זיי האָבן די יידן מאָראליש און פסיכיש איינגעבראָכן און דערנידעריקט. צוליבן ניט האָבן קיין אויסוועג איז מען געוואָרן פאסיוו, אָפּהעטיש, האלב טויט און ניט געווען פעיק צו אונטערנעמען עפּעס ערנסטעס. מען האָט גלייכגילטיק אָפּגעוואַרט דעם טויט, וועלכער וועט באפרייען פונעם שענדלעכן לעבן. מען האָט געשאפן א פילאָזאָפיע, אז עס לוינט ניט צו קעמפן פאר אזא לעבן, אז עס איז א שאנדע צו לעבן אין אזא מערדערישער וועלט, אז מיר זיינען ניט בעסער, ווי די אנדערע, וועלכע זיינען אומגעקומען און אז קיין וועג איבערצולעבן די מלחמה איז ממילא ניטאָ.

8) דאָס טיפע פאראנטוואָרטלעכקייטס־געפיל פארן כלל, פארן פאָלק, האָט אָפּגעהאלטן די בונטארן און אָרגאניזאטאָרן פון ווידערשטאנד אין די געטאָס עפּעס אונטערצונעמען. די „יידן־ראטן" האָבן געדראָט און צייטנווייז אויך גע׳מסר׳ט. די יידישע מאסע, וועלכע האָט ניט געקענט (פרויען, קינדער, זקנים א. א. וו.), ניט געגלויבט און ניט געוואָלט קיין רעוואָלט און פארטיזאנקע איז געווען קעגן די בונטארן, און מען האָט זיך ניט געקענט באפרייען פון דעם אחריות־געפיל, אז א וועלכע עס איז אקציע קעגן די דייטשן קען ברענגען אָדער צואיילן א שחיטה (דער מאָמענט ווערט אויך באריירט אין די נאָר וואָס פארעפנטלעכע קינות פון טראגיש אומגעקומענעם העברעאישן דיכטער קאצענעלסאָן ז"ל).

9) מיר האָבן גאָר קיין פאָרשטעלונג ניט געהאט, וואָס פאר א ברענענדיקע שנאה עס האָט געטליעט קעגן אונדז ביי אונדזערע שכנים. כמעט די גאנצע באפעלקערונג אין פוילן, וויים־רוסלאנד, ליטע און אוק־ראינע האָט זיך אומפארשעמט אקטיוו אנגאזשירט אינעם יידן־אויסראָט, ס׳רוב, נאָך מיט מער רציחה און מענטשנפרעסערישקייט, ווי די דייטשן אליין. אלע האָבן זיי איינגעטונקט זייערע הענט אין יידיש בלוט און רויב און אלע זיינען זיי געווען פאראינטערעסירט, אז עס זאָלן ניט בלייבן קיין לעבעדיקע עדות. די יידן, וועמען עס איז געלונגען זיך צו ראטעווען פון

די נעגל פון טויט, זיינען אנטלויפנדיק פאַרפייניקט געוואָרן דורך פויערים אָדער איבערגעגעבן געוואָרן אין די הענט פון געשטאַפּאָ. די יידן, וועלכע זיינען געווען באַהאַלטן ביי זייערע „גוטע פריינט", זיינען פריער אָדער שפּעטער דורך זיי דערמאָרדעט געוואָרן, נאָכן צונעמען ביי זיי זייער האָב און גוטס. די באַציונג פון דער ארומיקער באַפעלקערונג צו די יידן, האָט אינגאַנצן פאַראומעגלעכט יעדן וועג פון רעטונג, פון שאַפן אַן אייגענע יידישע פּאַרטיזאַנקע.

10) די אנטיסעמיטישע באַציונג פון די פּאַרטיזאַנער צו די אָנגעקומענע יידן אין די וועלדער, פאַלן פון מאָרדן יידן דורך פּאַרטיזאַנער (באַזונדערס אין דער ערשטער תקופה, ווען די פּאַרטיזאַנקע איז נאָך געווען אָן קיין שום קאָנטראָל און פעסטער אָרגאַניזאַציע) האָט אָפּגעהאַלטן פיל יידן פון לויפן אין די וועלדער. „צו וואָס נאָך גיין זוכן דעם טויט, בעת מיר האָבן עס דאָ אָן שום אָנשטרענגונגען?" — האָט מען באַרעכטיקט דאָס ניט גיין אין פּאַרטיזאַנקע.

מען דאַרף צוגעבן, אַז די מאַסן-שחיטות אין מערב ווייס-רוסלאַנד און מערב-אוקראַינע זיינען פאָרגעקומען אין דער ערשטער העלפט פון 1942, ווען קיין פּאַרטיזאַנער זיינען נאָך כמעט ניט געווען אין די פּושטשעס און וועלדער. ווען עס האָט זיך אָנגעהויבן די פּאַרטיזאַנקע, זיינען געבליבן נאָר געציילטע געטאָס, מיט א נישטיקער צאָל יידן אין זיי.

11) אויך אנדערע פעלקער וואָלטן אזוי געשטאָרבן, ווי אונדזער פאָלק, ווען זיי זאָלן לעבן ביי די זעלביקע אומשטענדן. איבעריקנס, זיינען מיר אלע געווען עדות, ווי די דייטשן האָבן אויסגעמאָרדעט צענדליקער און הונדערטער טויזנטער סאָוועטישע געפאַנגענע אָן דעם מינדסטן פאַרצווייפלונגס-ווידערשטאַנד.

בעת דער אָבלאַווע אין ליפּיטשאַנער פּושטשע און רודער וועלדער (צווישן די טייכן שטשאַרע און ניעמאַן) דעצעמבער 1942, אין נאַליבאָקער פּושטשע (מערב ווייס-רוסלאַנד) יוני-יולי 1943, זיינען צענדליקער טויזנטער פּויערים, מענער פרויען און קינדער, ווייס-רוסן און פּאָליאַקן פון די דערפער און כוטאָרעס, וועלכע האָבן זיך געפונען אין ראַיאָן פון די א. ד. וועלדער, אומגעבראַכט געוואָרן דורך די דייטשן אָן דעם קלענסטן ווידערשטאַנד, אלס באַשולדיקטע אין העלפן די פּאַרטיזאַנער (איצט ווייסן מיר שוין אויך וועגן צענדליקער טויזנטער פּאָליאַקן, וועלכע זיינען נאָך דער אונטערדריקונג פון וואַרשעווער אויפשטאַנד אונטער דער אָנפירונג פון באָר-קאָמאַראָווסקי אומגעבראַכט געוואָרן אין אוישוויץ). מיר האָבן

אויך געזען ווי הכנעה׳דיק, שפל׳דיק און מיאוס, עס זיינען געשטאָרבן די באַרימטע קריגערס פון „הערן־פאָלק״, ווען זיי זיינען אריינגעפאַלן אין געפאַנגענשאַפט צו די פאַרטיזאַנער. קענן דער באַוואָפנטער איבערמאַכט איז קיין ווידערשטאַנד פון ווערלאָזן, פאַרצווייפלטן — ניט מעגלעך. עס זיינען מעגלעך בלויז, העראָישע פאַרצווייפלונגס־אַקטן פון יחידים.

12) עס איז פון גרונט אויס פאַלש די הנחה, אז די יידן זיינען פחדנים, אז יידן ווילן ניט קעמפן און אז די יידן קלאַמערן זיך שטאַרק ביים לעבן.

די יידן אין פאַרטיזאַנקע און אין די פאַרשיידענע אַרמייען האָבן באַוויזן, וואָס יידן קענען אויפטאָן, בעת עס ווערט זיי געגעבן די מעג־לעכקייט צו קעמפן. די פיל טויזנטער יידן, וועלכע זיינען געפאַלן בעת די קאַמפן און קאַמפס־אָפּעראַציעס, די צענדליקער טויזנטער יידישע העלדן, וועמענס העלדן־טאַטן זיינען אָפּגעמערקט געוואָרן דורך דער סאָוועטישער קאָמאַנדשאַפט, לייקענען אָפּ די איבנדערמאָנטע טענות, וועלכע זיינען אונטערגעהאַלטן געוואָרן דורך געוויסע אַנטיסעמיטישע קרייזן פון דער פאַרטיזאַנקע.

עס איז ניט זיכער, צי עס איז אונדז געלונגען צו איבערצייגן פולשטענדיק די רוסישע פאַרטיזאַנעד־חברים, אָבער די ערלעכע פון זיי האָבן צוגעגעבן, אז די א. ד. מאָמענטן קלערן אויף די סיבות פון דער יידישער טראַגעדיע.

איצט מאַכן מיר אָבער דעם חשבון פאַר זיך, און מיר מוזן זען דעם אמת, ווי ביטער ער זאָל פאַר אונדז ניט זיין. ניט אַלע מאָמענטן און ניט אַלץ, וואָס עס ווייטיקט אין אונדז טיף האָבן מיר געקענט אויפדעקן פאַר זיי.

מיר האָבן אַליין פיל געטראַכט און געווייטיקט איבער דעם, ווי אונדזערע זיינען אומגעקומען און געזען די זאַך פיל טיפער, ווי מיר האָבן זיך עס געקענט דערלויבן זיי פאָרצושטעלן.

וואָס זיינען אייגנטלעך די טיפערע סיבות, וועלכע האָבן געבראַכט דערצו, אז גרויסע יידישע ישובים זאָלן געפירט ווערן, ווי שאָף צו דער שחיטה, אז זעקס מיליאָן יידן, אזא ריזיקע מענלעכע יוגנט, זאָל מיט קליינע אויסנאַמען, גיין צו די גריבער און טויט־פאַבריקן און ניט מיטשלעפּן מיט זיך כאָטש געציילטע דייטשע תלינים?

א) די יידן אין גלות האָבן ניט געהאַט קיין קאַמפס־טראַדיציע, זיינען ניט דערצויגן געוואָרן אין גייסט פון קעמפן פאַרן לעבן מיט

געווער אין די הענט. מען האָט זיי ניט געלערנט, ווי זיך צו באַגיין מיט געווער, און ניט געשאַפן קיין פיעטעט־באַציונג צו דעם. דער ווייס־רוס און פּאָליאַק האָבן זיך געכאַפּט צום געווער, וואָס עס האָט געוואָרפן די אין פּאַניק אָפּטרעטנדיקע רויטע אַרמיי, עס פאַרבאַהאַלטן אין דער ערד אויף אַ פּאַסיקן מאָמענט און שפּעטער איז עס טאַקע דורך די פּאַרטיזאַנער אויסגענוצט געוואָרן. די יידן האָבן עס ניט געטאָן, הגם זיי האָבן געוווּסט, וואָס זיי האָבן צו דערוואַרטן פון די דייטשן.

ב) די יידישע יוגנט האָט געקראָגן אַ היפּער־פּאַציפיסטישע דערציונג. מיר זיינען דערצויגן געוואָרן אויף אַ תורה, וועלכע האָט אונדז געלערנט, אַז דעם מענטשנס לעבן איז אַ הייליקטום. אונדז איז פאַרזאָגט געוואָרן: „ואת הדם לא תאכלו, כי הדם הוא הנפש״ (און דאָס בלוט זאָלט איר ניט עסן, ווייל דאָס בלוט איז נשמה), און ווען מען וויל אַרויסנעמען אַ טייבעלע פון נעסט, דאַרף מען פריער אַרויסשיקן די מוטער. אַזאַ מין דערציונג האָט ביי אונדז אָפּגעטויט יעדעס געפיל פון קאַמף און נקמה.

ג) מיטן אונטערגאַנג פון דער יידישער זעלבסטשטענדיקייט, איז אויך אונטערגעגאַנגען די יידישע גבורה. די יידישע העלדישקייט איז ענג פאַרבונדן מיט דער צייט, ווען די יידן זיינען געזעסן אויף זייער אייגענער ערד. בר־כוכבא איז געווען דער לעצטער העלד, אויף א״י־דיקן באָדן, וועלכער האָט געצויגן די שווערד פון זיין שייד.

עס קומט דער גלות און מיט אים די גאַנצע גלות־פּסיכאָלאָגיע. אַנשטאָט גבורים קומען אויף די „משיחי־השקר״, אַנשטאָט גבורה — די פּאַסיוויטעט, דער קידוש השם. אין אונדזער גאַנצער גלות־עפּאָכע האָבן מיר ניט געהאַט קיין העלדן, וואָס אויף זייערע מעשים און העלדישקייט זאָל זיך דערציִען אונדזער יוגנט, און פון וועמען זי זאָל לערנען העלדיש לעבן און העלדיש שטאַרבן, אין קאַמף פאַרן לעבן.

ד) מיר האָבן ניט דערצויגן און ניט געפלעגט דאָס געפיל פון יידישן נאַציאָנאַלן שטאָלץ, פון קעמפן פאַר מענטשלעכער ווירדע און נאַציאָנאַלן כבוד, און בלוטיקער אומברחמנות׳דיקער נקמה פון פיינט. מען האָט אונדז ניט געלערנט מקיים זיין די מצווה „הבא להרגך השכם והרגהו״ (אויב איינער וויל דיר טויטן, טויט אים פריער). מען האָט אונדז דאַקעגן בסדר געלערנט זיין שטילער פון וואַסער און נידעריקער פון גראָז.

יידן האָבן נאָך געקענט זיך שטעלן אין געפאַר פאַר באַרייכערן זיך, אָבער זעלטן פאַרן יידישן כבוד. צו אונדזער גרויסע שאַנדע, האָבן

יידן באַלד נאָך דער באַפרייונג גלייך פאַרגעסן דעם שרעקלעכן, בלוטיקן חשבון מיטן דייטשן פאָלק און געפירט עסנוואַרג פאַר די הונגערנדיקע דייטשן, בכדי זיך צו באַרייכערן (א. ג. „שאַבראָווקע").

עס איז אונדזער ברענענדיקער ווייטאָק און שענדלעכער פלעק, אַז היינט צו טאָג זיצן פיל הונדערטער (און אפשר טויזנטער) יידן אין דייטשלאַנד אין די תפיסות פאַר שוואַרץ־האַנדל און קיין איין איינציקער ייד זיצט ניט פאַר הרגענען דייטשן — די שוחטים פון זיין פאָלק, פון זיין משפחה.

ה) מיר האָבן ניט געגעבן אונדזער יוגנט קיין ספּאַרטאַנישע דערציונג, מיר האָבן זי ניט צוגעגרייט צו שווערע טעג, מיר האָבן זי ניט דערצויגן בייצוקומען די שווערע צייטן, און ווען די בלוטיקע צייט זיינען געקומען, זיינען מיר בכלל ניט געווען גרייט זיי אויפצונעמען.

פיל טויזנטער יידן האָבן זיך געקענט ראַטעווען דורך אַוועקגיין אין פּאַרטיזאַנקע. אָבער די מורא פאַר פאַרלירן די באַקוועמלעכקייט פון בעט, ריינעם בעטגעוואַנט און דעם דאַך איבערן קאָפּ (וואָס איז אין געטאָ, ביי דעם גאַנצן שווערן לעבן, דאָך געווען) און די שרעק פאַר דער געהיימנישפולער פּושטשע, פאַר דעם אומבאַקאַנטן, האָט פיל אָפּגעהאַלטן פון גיין אין פּאַרטיזאַנקע.

נאָך דער גרויסער אָבלאַווע אויף די פּאַרטיזאַנער אין נאַליבאָקער פּושטשע (מערב ווייס־רוסלאַנד) אין יולי 1943, האָבן לערך הונדערט יידן, וועמען עס איז געווען שווער איבערצוטראָגן דאָס לעבן אין די וואַלד־באַדינגונגען, רעזיגנירטע זיך אומגעקערט צוריק אין לידער געטאָ און אין א פּאָר חדשים אַרום (סעפּטעמבער 1943) אַרויסגעפירט געוואָרן קיין מײַדאַנעק.

ו) עס איז ביי אונדז געפּלעגט געוואָרן דער געדאַנק פון א הייליקער באַציונג צום לעבן. ביי נאָרמאַלע אומשטענדן איז עס א געזונטע דערשיינונג. מיר דאַרפן אָבער וויסן, אַז מיר לעבן אין א רוצחישער וועלט, וווּ נאָר כוח דעצידירט וועגן דער עקזיסטענץ און באַציונג צו א פאָלק. א לעבנס־דעוויז איז געווען די פּסעוודאָ־פּראַקטישע „קהלת"־פילאָזאָפיע פון „טוב כלב חי מארי מת" (בעסער א לעבעדיקער הונט, ווי א טויטער לייב), און ניט דער געזונטער אמת'דיקער צוגאַנג „אַז בעסער שטאַרבן אויף די פיס, איידער לעבן אויף די קני", „בעסער א העלדישער טויט, איידער א שענדלעך לעבן". מען האָט זיך געקלאַמערט

אָן שענדלעכן לעבן, אבי איבערצולעבן. דער רעזולטאט איז אָבער געווען א מיאוסער טויט.

ז) איינער פון אונדזערע גרעסטע אומגליקן איז געווען דער „גלות קאָמפּלעקס”, וועלכער איז במשך פון יארהונדערטער איבערגעגעבן געוואָרן פון דור צו דור, און איז אטאוויסטיש אריין אין אונדזער בלוט, געוואָרן א טייל פון אונדזער יעדנס „איך”. עס האָט געווירקט דאָס באוווסטזיין, אז מען איז אויף חסד ביי פרעמדע פעלקער, אויף פרעמדן באָדן. אויף אלע גזירות, פּאָגראָמען און באליידיקונגען האָט א ייד געהאט איין בארעכטיקונג: „מיר זיינען דאָך אין גלות!”. עס האָט געפעלט דאָס „היים-געפיל”, די ארגאנישע צוגעבונדנקייט צום באָדן. אפילו די סאָוועטישע יידן, וועלכע זיינען 25 יאָר געווען יורידיש און פאקטיש פולשטענדיק גלייכבארעכטיקטע, וועלכע זיינען ניט געווען באלאסטעט מיט מינדער-ווערטיקייטס-געפילן פון בירגערס פון צווייטער מדרגה, האָבן אויך ניט געהאט דאָס היים-געפיל, די אָרגאנישע צוגעבונדנקייט צום באָדן, אנדערש וואָלט ניט געווען פארשטענדלעך אויך זייער פּאסיווער טויט.

דאָס היים-געפיל גיט אינספּיראציע, כוח און מוט מקריב צו זיין די יונגע לעבנס אויפן מזבח פון דער הייליקער, גרויסער זאך. דאָס דאָזיקע באוווסטזיין סטימולירט היינט צו טאָג צענדליקער און הונדערטער טויזנטער יידן אין א"י צום קאמף קעגן דער בריטישער און אראבישער איבערמאכט.

דאָס איז דערפאר, ווייל דאָרט איז דאָ דאָס היים-געפיל, דאָס באוווסטזיין, אז „בתוך עמי אני יושב” (איך זיץ צווישן מיין פאָלק), די אָרגאנישע פארבונדנקייט מיט דעם יסוד פון אלץ — מיט דער מאמע — ערד.

קאַפּיטל נײַן

די אונטערערדישע פּאַרטיזאַנער־אָרגאַניזאַציעס אין די געטאָס

די יידישע עפנטלעכקייט האָט שוין געהאַט די געלעגנהייט זיך צו דערוויסן דורך א ריי דערשינענע ביכער וועגן די יידישע פּאַרטיזאַנער־אָרגאַניזאַציעס און ווידערשטאַנדן אין די געטאָס פון וואַרשע, ווילנע, ביאַליסטאָק, טשענסטאָכאָוו א. אנד., מען ווייס אָבער גאָרניט וועגן דעם, אז אין פיל שטעט און שטעטלעך פון ווייס־רוסלאַנד און מערב־אוקראַינע (וואָלין) האָבן עקזיסטירט אונטערערדישע געהיימע פּאַרטיזאַנער־אָרגאַניזאַציעס.

זייער אויפגאַבע איז באַשטאַנען אין אָרגאַניזירן די יידישע יוגנט באַוואָפענען זי, צוגרייטן צום אקטיוון קאַמף און ווידערשטאַנד אין פאַל פון א שחיטה, שאַפן פאַרבינדונגען און אַרויספירן זיי צו די פּאַרטיזאַנער אין די וועלדער.

די אָרגאַניזאַציעס זיינען אויפגעקומען נאָך די ערשטע שחיטה־כוואַליעס אין דער ערשטער העלפט פון 1942, ווען עס איז קלאָר געוואָרן, אז די דייטשן האָבן באַשלאָסן אויסצוראָטן טאָטאַל דאָס גאַנצע יידישע פאָלק.

די יידן־ראַטן און מיט זיי דער גרעסטער טייל פון דער יידישער באַפעלקערונג זיינען געווען קעגן די פּאַרטיזאַנער־אָרגאַניזאַציעס און קעגן אַרויסגיין אין די וועלדער. זיי האָבן זיך געשראָקן פאַר פריצייטיקע שחיטות, וועלכע קענען קומען אלס רעזולטאַט פון דעם, און עס האָט ביי זיי געטליעט א האָפענונג, אז אפשר וועלן די דייטשן האַלטן זייער וואָרט און לאָזן איבערלעבן די ניט באַדייטנדיקע צאָל יידן, וועלכע זיינען פאַרבליבן אין די אַרבעטס־לאַגערן און געטאָס אלס „נוצלעכע יידן".

די קעגנערס פון גיין אין פּאַרטיזאַנקע האָבן מאָטיווירט זייער שטאַנדפּונקט צ.ח. אנד. אויך מיט השערות און אויסרעכענונגען בנוגע דער מלחמה־דויער; אויב די מלחמה איז א לאַנג־דויערנדיקע, איז ממילא

ניטאָ קיין מעגלעכקײט איבערצולעבן זי בײַ די װאַלד־באַדינגונגען און מען װעט נאָך באַװײַזן צו אַנטלויפן דאַן, װען דער פראָנט װעט זיך דערנענטערן. אױב, װידער, די מלחמה װעט זיך פאַרענדיקן גיך, װעט דער דײַטש ניט באַװײַזן אָדער ניט װעלן אין דער לעצטער מינוט אױסהרגענען דאָס ביסל פאַרבליבענע ייִדן.

געװען אָבער א ניט־באַדײַטנדיקער טײל פון דער ייִדישער יוגנט, װאָס האָט זיך ניט אײַנגעבראָכן, ניט געלאָזט זיך פאַרװיגן אין אילוזיעס און האָט בשום אופן ניט געװאָלט שלום מאַכן מיטן געדאַנק פון שטאַרבן מיט א שענדלעכן טויט אָן װידערשטאַנד און נקמה.

ניט װײניק האָט דאָ געװירקט די באַקומענע נאַציאָנאַלע דערציונג אין די יוגנט־אָרגאַניזאַציעס און די געפלעגטע געפילן פון נאַציאָנאַלן שטאָלץ, ייִדישער און מענטשלעכער װירדע במשך פון פיל יאָרן.

בדרך כלל, זײַנען פון די געטאָס אין װײַס־רוסלאַנד און אוקראַינע אַרױסגעגאַנגען ייִדן אומאָפּהענגיק פון זײערע פּאָליטישע אָנשױונגען און עס איז א באַװוּסטזיניקע פעלשונג, װען מען פּרוּװט צושרײַבן דער אָדער יענער באַװעגונג די איניציאַטיװ און פאַרדינסט פון אָרגאַניזירן די פּאַרטיזאַנער־באַװעגונג און דעם אַרױסגאַנג אין די װעלדער.

אױב אין די גרױסע שטעט װאַרשע, װילנע, ביאַליסטאָק, בענדין א. אנד., װוּ עס האָבן עקזיסטירט שטאַרקע פּאַרטײ־אָרגאַניזאַציעס מיט א צאָלרײַכן אינטעליגענטן־אַקטיװ, האָבן זײ אָפּגעשפּילט א גרױסע ראָל בײַם אָרגאַניזירן און שאַפן די אונטערערדישע פּאַרטיזאַנער־באַװעגונג, איז דאָס װײַט ניט געװען דער פאַל אין די טױזנטער שטעטלעך פון װײַס־רוסלאַנד און אוקראַינע. אױב אין דעם אָדער אין יענעם שטעטל איז געקומען די איניציאַטיװ פון א באַשטימטער ריכטונג, האָט דאָס מער געהאַט צו טאָן מיט דעם, װאָס די אונטערערדישע אַרבעט האָט געפאָדערט די שטרענגסטע קאָנספּיראַציע און ניט יעדן זײַטיקן האָט מען געקענט פאַרטרױען די סודות פון דער אָרגאַניזאַציע. דאָך קען מען אלס כלל פעסטשטעלן, אַז די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציעס פון אַלע ריכטונגען האָבן אָפּגעשפּילט א װיכטיקע ראָל בײַם אָרגאַניזירן די אונטערערדישע פּאַרטיזאַנער־באַװעגונג אין די געטאָס און דאָס אַרױסגײן אין די װעלדער.

דאָ דאַרף באַמערקט װערן, אַז די װײניק לעבן געבליבענע ייִדישע אינטעליגענץ איז אין יענע שװערע, בלוטיקע טעג ניט געשטאַנען אױף דער געהעריקער הױך. די פאַמיליע־צוגעבונדנקײט איז בײַ די

יידישע אייטעליגענטן געווען א שטארקערע, און זיי זיינען אלס עלעמענט, וואָס האָט קיינמאָל ניט געהאט קיין דירעקטע מגע־ומשא מיטן דאָרף, מיט די שליאכן און וועגן, מיט די וואלד־מאסיוון, ווי דער דאָרפס־פּאָרער, פערד־העגדלער, בעל־עגלה, וואלד־אָנגעשטעלטער א. אנד. — פּסיכאָלאָגיש ניט געווען צוגעגרייט און זיך ניט פאָרגעשטעלט א לעבן אין וואלד.

אויב אין די גרויסע שטעט זיינען געווען פארבינדונגען מיט ניט־יידישע ווידערשטאנדס־אָרגאניזאציעס מחוץ די געטאָס און עס האָבן געהערשט אילוזיעס בנוגע הילף אין געווער און מאָראלישער אונטערשטיצונג אין פאל פון א ווידערשטאנד, איז אין די טויזנטער שטעטלעך פון ווייס־רוסלאנד און אוקראינע ניט געווען קיין אָרט פאר אזעלכע אילוזיעס. דאָרט האָבן בכלל ניט עקזיסטירט קיין שום ניט־יידישע ווידערשטאנדס־אָרגאניזאציעס, וועלכע וואָלטן געקענט קומען אין באטראכט אלס עווענטועלע שותפים און מיטהעלפערס אין פאל פון א ווידערשטאנד.

די יידישע יוגנט האָט געוווסט, אז זי קען ניט מיט איר בלייבן אין די געטאָס ראטעווען די משפחות. עס זיינען ניט געווען קיין אָביעקטיווע מעגלעכקייטן און קיין שאנסן אויף דעם. זי קען בלויז אנטלויפן צו די פארטיזאנער אין די וועלדער און נקמה נעמען פאר זייער טויט.

די ארבעט פון די פארטיזאנער־אָרגאניזאציעס אין געטאָ האָט זיך דעריבער אין גרעסטן טייל באגרענעצט אין אָרגאניזירן גרופּעס און ארויספירן זיי אין די וועלדער. דאָס שטעלן א ווידערשטאנד איז געווען פאָראויסגעזען בלויז אין פאל, ווען א שחיטה זאָל קומען נאָך פארן ארויסגיין פון געטאָ.

ביים פיינטלעכן איינשטעל פון די יידן־ראטן, וועלכע האָבן געדראָט און גע׳מסר׳ט און מצד דעם גרעסטן טייל פון דער יידישער באפעלקערונג, וועלכע איז ניט געווען גרייט און ניט געגלויבט אין דער מעגלעכקייט פון איבערלעבן די מלחמה אין וואלד, איז די ארבעט פון די ווידערשטאנדס־אָרגאניזאציעס געווען זייער באשווערט, געפערלעך און מסירות־נפשדיק.

די טעטיקייט פון די אָרגאניזאטאָרן האָט באדראָט אין דער ערשטער ריי זייערע פאמיליעס און עס איז ניט געווען אזוי לייכט זיך צו דעצידירן צו שטעלן אין סכנה אין פאל פון א דורכפאל דאָס לעבן

פון די שטוביקעס. (אויבּ אימעצער פון א הויז פלעגט זיך פארזינדיקן קעגן דייטשישן געזעץ, פלעגן דערשאָסן ווערן אלע איינוווינערס פון הויז).

אין קעגנזאץ צו די בארויקנדיקע און אָפּטימיסטישע ידיעות, וועלכע עס האָבּן פארשפרייט די יידן־ראטן, איז די אויפגאבּע פון די בונטארן געווען צו שאפן א פעסימיסטישע שטימונג בנוגע דער מעגלעכקייט איבּערצולעבּן די מלחמה אין די געטאָס און אָפּטימיסטישע איינשטעלן בנוגע דער מעגלעכקייט צו דערלעבּן די באפרייונג אין וואלד. זייער אויפגאבּע איז אויך געווען ארויסצוטרעטן קעגן דער פסיכאָלאָגיע פון שטארבּן קאָלעקטיוו אין געטאָ, וואָס עס איז געווען שטארק איינגעוואָרצלט בּיי יידן. אזא איינשטעל האָט געקאָסט דעם געטאָ ניט וויניק קרבנות.

געווען געטאָס, וועלכע זיינען געווען שוואך באוואכט אָדער עס פלעגט געלינגען דאָרטן צו שאפן גוטע באציונגען מיט דער געטאָ־וואך און דער ארויסגאנג איז געווען כמעט א געזיכערטער. פיל פלעגן זיך ארויסגנבענען פון די ארבּעטס־פלעצער מחוץ די געטאָס, וועלכע זיינען ניט זעלטן געווען נאָנט צו וועלדער. אין די געטאָס איז דער פּאָפּולערסטער מיטל געווען איבערשניידן בּיינאכט די דראָט־פארצוימונגען אין א שוואך באוואכט אָרט און פאָרזיכטיק זיך אדורכשלייכן אונטער דעם דעק־מאנטל פון דער נאכט־פינצטערניש.

פיל מאָל פלעגט אויסקומען ארויסצובאקומען זיך מיט א טריק, בּכדי אָפּצוציען די אויפמערקזאמקייט פון דער געטאָ־וואך. נאָכדעם ווי א גרופּע יוגנטלעכע פון דער פּארטיזאנער־אָרגאניזאציע אין שטעטל מאניעוויטש (וואָלין) איז ניט געלונגען ארויסצובאקומען זיך פון געטאָ בּיינאכט און זיי האָבּן דערבּיי פארלאָרן זייער חבר ראָזנבלום ליאָווע, האָבּן זיי אונטערגענומען א מער דרייסטערן פּלאן. אין מיטן העלן טאָג האָט א. חזן צוגעגייט א באנד־אָפּצייכן פון דער יידישער געטאָ־פּאָליצייי און ארויסגעפירט די גרופּע דורכן טויער צום האָלץ־פּלאץ הינטערן שטעטל, מכלומרשט אויף ארבּעט.

אויסנוצנדיק א מאָמענט, ווען די דייטשן און אוקראינער זיינען ניט געווען אויפן פּלאץ, האָבּן זיי זיך ארייננעכאפּט אין נאָענטן וועלדל און אָנגעקומען בשלום אין די גרויסע פּאָלעסיער וועלדער.

אין קעגנזאץ צו די געטאָס פון די גרויסע שטעט, וועלכע זיינען געווען באוואכט דורך ס. ס.־לייט, איז דאָס פארלאָזן די געטאָס אין די

קלענערע שטעטלעך, וועמענס טויערן זיינען ס׳רוב אָפּגעהיט געוואָרן דורך יידישער פּאָליציי געווען באַדייטנדיק לייכטער.

טראָץ דעם, וואָס עס האָט ניט עקזיסטירט קיין שום קאָנטאַקט צווישן די באַזונדערע געטאָס צוליב דעם באַוועגונגס־פאַרבאָט פאַר יידן, האָבן דאָך די פּאַרטיזאַנער־אָרגאַניזאַציעס געמאַכט אַלע אָנשטרענגונגען צו פאַרשטענדיקן זיך וועגן רעטונגס־שריט און קעגנזייטיקער אינפאָרמאַציע (איבערשיקן בריוועלעך דורך פאַרטרויִלעכע פּויערים, דורך יידישע שליחים מיט אַן אַרישן אויסזען, דורך יידישע פּאָליציסטן אויף שיינען א. א. וו.).

אזוי האָט די פּאַרטיזאַנער־אָרגאַניזאַציע פון מאַניעוויטש אָנגעהאַלטן אַן ענגן קאָנטאַקט מיט דער אונטערערדישער גרופּע פון פּאַווארסקער געטאָ (וואָלין), בראָש פון וועלכער עס איז געשטאַנען מישע עדעלשטיין (געב. קאַליש, געפאַלן). אזוי האָט פּאַסירט אויך אין אַנדערע ערטער.

למען האמת דאַרף באַטאָנט ווערן, אַז אין א טייל שטעטלעך זיינען די יידן־ראַטן אָדער איינצלנע מיטגלידער פון זיי, ווי אויך די יידישע געטאָ־פּאָליציי געשטאַנען אויף דער געהעריקער הויך, מיטגעהאָלפן און אפילו זיך אַקטיוו אַנגאַזשירט אין דער אַרבעט פון די פּאַרטיזאַנער־אָרגאַניזאַציעס.

אין זשעטל (נאָוואָגרודקער קרייז) אָרגאַניזירט אדוו. אַלתר דוואָרעצקי, וועלכער איז גלייכצייטיק פאָרזיצער פון יידן־ראַט, א געהיימען שטאַב פון זעקס פּערזאָן, וואָס בראָש פון אים שטעלט ער זיך אַליין. זייענדיק פאָרזיצער פון יידן־ראַט, דער פאַרבינדונגס־מאַן צווישן געטאָ מיט די דייטשן, טראָגט ער ביי זיך כסדר א רעוואָלווער, כדי אין א געהעריקן מאָמענט צו רעאגירן קעגן א פאַשיסטישן מערדער. דעם אמת אַלס פאָרזיצער, וועלכן ער האָט אָנגענומען אונטערן דרוק פון דער זשעטלער עדה, איז פאַר אים געווען גינסטיק, בכדי צו האָבן פרייע הענט, געלט־מעגלעכקייטן און איינפלוס אויף די איבעריקע מיטגלידער פון יידן־ראַט.

אויף א בוידעם־שטיבל ביי דעם קאָמיטעט־מיטגליד אַגולניק שלום פלעגט מען דרוקן אויפרופן צו דער באַפעלקערונג און דורך פאַרשיידענע וועגן איבערשיקן עס אין די דערפער. אין די אויפרופן פלעגט מען דערציילן דעם אמת וועגן דער לאַגע אויף די פראָנטן און געוואָרנט, אַז עס איז דאָ א שטראָפנדיקע, באַוואָפנטע האַנט, וועלכע וועט נקמה נעמען פון די דייטשישע מערדערס און זייערע מיטהעלפערס פון דער

אָרטיקער באַפעלקערונג. דאָס האָט געשטאַרקט דעם מוט פון די אָפּהענטיקע, אָנגעוואָרפן א מורא אויף די פּאָליציי-לייט און קאָלאַבאָראַנטן און געשאַפן דעם גלויבן, אז דער טאָג פון נצחון איז נאָנט. ער האָט זיך אליין אנגאַזשירט אין די זאַמלונגען פאַרן פאָנד פון דער אָרגאַניזאַציע. עס זיינען געמאַכט געוואָרן באַמיִונגען זיך איינצושאַפן וואָפן. דאָס איינגעקויפטע געווער איז מאַגאַזינירט געוואָרן אין קעלער פון מיעדוויעצקי יונה (געפאַלן נאָך דער באַפרייונג פון די ווייס-פּוילישע באַנדעס).

דוואָרעצקי האָט אויסגענוצט אַלע אומצופרידענע עלעמענטן און געשטויסן זיי צו גיין אין וואַלד, שטיצנדיק זיי מיט ראַט, געלט און געווער. אזוי האָט ער אָפּגעשיקט א גרופּע סאָוועטישע זעלנערס, צווישן זיי א יידישן עלטערן לייטענאַנט פון דער רויטער אַרמיי, ישראל קאַצאָוויטש (פון לאַפּוטשי, ביי באָבּרויסק) צו די פּאַרטיזאַנער אין ליפּיטשאַנער פּישטשע.

הגם דורך דער פּראָוואָקאַציע פון געווער - פאַרמיטלער, דעם סאָוועטישן זעלנער וואַניא, איז אויפגעדעקט געוואָרן די זשעטלער פּאַרטיזאַנער-אָרגאַניזאַציע און עס איז אומגעקומען מיט א מאַרטירער-טויט דער מיטגליד פון שטאַב, שלום פּיאַלון און דער גאַנצער שטאַב מיט אלתר דוואָרעצקי בראש האָבן געמוזט פריצייטיק אַנטלויפן אין וואַלד (אַלע געפאַלן אין די קאַמפן), איז דאָך די אַרבעט אין געטאָ ווייטער פאָרגעזעצט געוואָרן.

דוואָרעצקיס זריעה אין זשעטלער געטאָ איז ניט געפאַלן אויף א פּוסטן באָדן. גלייך נאָך דער צווייטער שחיטה (6-טן אויגוסט 1942) איז איבער 800 יידן, וועלכע האָבן זיך פאַרבאַהאַלטן אין פריער צוגעגרייטע אונטערערדישע „מאַלינעס" אין זייערע הייזער, געלונגען זיך אַרויסצובאַקומען אונטערן דעק-מאַנטל פון דער נאַכט און אַוועקגיין אין דער נאָנט-ליגנדיקער ליפּיטשאַנער פּושטשע.

די אַלע אַנטלאָפענע זשעטלער יידן האָבן געגרינדעט דעם יידישן פּאַרטיזאַנער-אָטריאַד, בראש פון וועלכן עס האָט זיך געשטעלט, קאַפּלינסקי הירש ז"ל, און שפּעטער איז ער איינגעגלידערט געוואָרן אין רוסישן אָרליאַנסקן אָטריאַד אַלס דריטע יידישע ראָטע.

עס איז קלאָר, אז װען ניט די טעטיקייט פון אדוו. אלתר דוואָרעצקי און פון דער זשעטלער פּאַרטיזאַנער אָרגאַניזאַציע, וואָלטן אזוי פיל זשעטלער יידן זיך ניט געראַטעוועט. די ווידערשטאַנדס-אָרגאַניזאַציע האָט

צוגעגרייט פסיכאָלאָגיש די יידן פון ושעטלער געטאָ צום ווידערשטאַנד און גיין אין פּאַרטיזאַנקע.

אויך דער פאָרזיצער פון יידן־ראט אין ניעסוויזש (נאָוואָגרודקער קרייז), דער ווארשעווער אדוואָקאט מאגאליף האָט מיטגעארבעט מיט דער פארטיזאנער־אָרגאניזאציע בראש פון וועלכער עם זיינען געשטאנען: דמשק משה, דוקער און קאגאן. א צעבן־ראט, געשאפן פון פאָרשטייערס פון אלע צעך־קאָמיטעטן, האָט פאראייניטלעכט איר ארבעטס־פראָגראם מיט די פלענער פון דער קאמפס־אָרגאניזאציע און מיטגעהאָלפן איר אין אלץ און אלעמען.

אין דער ווידערשטאנדס־אָרגאניזאציע פון בּאַראַנאָוויטשער געטאָ פלעגן אין געהיימען טונעל די געוועזענע מיליטער־לייט לערנען די ניט דערפארענע, ווי אזוי זיך צו באגיין מיט געווער. אין די זעלביקע בונקערס אָדער פארמאסקירטע ווענט איז דאָס געווער פאריכט און געבראכט געוואָרן אין אָרדענונג דורך סטאָליארעס און שלאָסערס. בכדי צו דערמעגלעכן א טייל חברים אויסצופילן די פארשיידנארטיקע פונקציעס און פליכטן פון דער אָרגאניזאציע, פלעגט ד״ר אבראשא אבראמאָווסקי ארויסגעבן יעדן טאָג א באשטימטע צאָל קראנקן־צעטלען, וועלכע באפרייען פון גיין צו דער ארבעט. מיט דער באראנאָוויטשער געהיימער פארטיזאנער אָרגאניזאציע האָבן אָנגעפירט: לייזער ליודאָווסקי, מאָניעק מישינסקי, ד״ר אבראמאָווסקי א. אנד.

אין סלאָנימער אנטי־פאשיסטישן קאָמיטעט זיינען געווען מיטבא־טייליקט אויך אייניקע שטאָטישע קריסטלעכע קאָמוניסטן, וועלכע האָבן אקטיוו מיטגעארבעט און געדינט אלס פארבינדלערס מיט דעם ניט־יידישן אקטיוו מחוץ דעם געטאָ. דער סלאָנימער קאָמיטעט האָט באוויזן זייער פיל צו לייסטן. אין דער ארבעט האָבן זיך באזונדערס אויסגעצייכנט: קרעמען זרח (ביעליצע), מילייקאָווסקי זעליק (סלאָנים), אבראמסאָן וועלוול (לענינגראד), מאלאך העניעק (ווארשע), שוסטעראָוויטש, בובליאצקי (סלאָנים), שטיין עריק, ד״ר בליומאָוויטש א. אנד.

אין איוויע אנטשטייט די פארטיזאנער־אָרגאניזאציע באלד נאָך דער ערשטער גרויסער שחיטה (12־טן מאי 1942). דאָס זייַ־אָרט פון דער געהיימער אָרגאניזאציע איז אין א שטאל, וועמענס אריינגאנג איז א פארמאסקירטער.

ווי אין פיל אנדערע געטאָס זיינען אויך אין איוויע ארויסגעשטעלט געוואָרן נאכט־וואכן אין הייזער, פון וועלכע מען האָט געקענט אָבסערווירן

דעם עווענטועלן אָנקום פון ס. ס. און געשטאפּאָ־לייט, ווי בכלל די באוועגונג פון די דייטשן אין שכנות פון געטאָ, בכדי צו אַליאַרמירן אין פאַל פון געפאַר. די מיטגלידער פון אָרגאַניזאַציע נעכטיקן אין די הייזער, וועלכע זיינען נאָענט צו די שטכל־דראָטן פון געטאָ, בכדי אין פאַל פון אַן אַליאַרם זאָלן זיי האָבן די מעגלעכקייט צו אַנטלויפן, נאָך איידער די געטאָ ווערט ארומגערינגלט (ס'רוב פלעגן די „אַקציעס" זיך אָנהויבן פאַרטאָג).

ווי אין פיל געטאָס, איז אויך אין איוויע צוגעצויגן געוואָרן צו דער אונטערערדישער ארבעט די יידישע געטאָ־פּאָליציי, וועמענס הילף איז געווען נוצלעך צוליב זייערע פאַרבינדונגען, באַוועגונגס־פרייהייט און וואך בײַם געטאָ־טויער. צום קאָמיטעט האָבן געהערט דער שרייבער פון די שורות, ד"ר מעלאַמעד, אינגעל, שעפטל (געפאַלן אין פּאַרטיזאַנקע), קאַץ אליהו (געשטאָרבן אין פּאַרטיזאַנקע פון טיפוס), סטאָצקי משה (געשטאָרבן אין געטאָ) קאַלמאַנאָוויטש לייב (געפאַלן) א. אנד.

דער צענטראַל־קאָמיטעט פון דער מינסקער שטאָטישער קאַמפּס־אָרגאַניזאַציע, צו וועלכן עס האָבן געהערט די חברים: וויינהויז גוטקע, קירקאיעוויטש יאשע און סמאָליאַר הערשל, האָט אַנטוויקלט אַן אינטענסיווע טעטיקייט אויף אַלע געביטן.

אין הויז פון דער אַלטער יידישער פרוי אידא העלער ווערט איינגעאָרדנט א שניידער־וואַרשטאַט פאַר פּאַרטיזאַנער (דער וואַרשטאַט איז אַנטדעקט געוואָרן דורך דער געשטאַפּאָ און די פאַמיליע פון דער שניידערין איז אויסגעמאָרדעט געוואָרן). מיידלעך קלייבן צוזאַמען אין געטאָ לייַלעכער און נייען מאַסקיר־כאַלאַטן פאַר די פּאַרטיזאַנער אין די וועלדער צו זייערע ווינטער־אָפּעראַציעס. דורך קליינע יינגלעך ווערט אָרגאַניזירט דער געווער־איבערשיק פון געטאָ אין די וועלדער. זיי דינען אויך ווי וועגווייזערס פאַר יידן, וואָס גייען ארויס אין די וועלדער צו פאַראייניקן זיך מיט די פּאַרטיזאַנער.

דער קאָמיטעט וואַרפט די לאָזונג: „ארויסגיין פון געטאָ"! און אָרגאַניזירט אין אַפּריל 1942 צוויי אָטריאַדן פון יידישע פּאַרטיזאַנער; איינער אין די סלוצקער וועלדער בראש מיט ישראל לפידות און דער צווייטער אין די קוידענאָווער וועלדער אונטער דער אָנפירונג פון פעלדמאַן ל.

אין קאָברין האָט זיך אָרגאַניזירט א גרופּע, וועלכע איז אוועק אין די וועלדער פון דיווינער געגנט. די גרופּע האָט געציילט לערך 80 מאַן. אין משך פון ווינטער 1942/43 — האָט די גרופּע זיך פאַרקלענערט דורך פיל געפאַלענע צוליב פויערישע מסירות. שפּעטער זיינען זיי אוועק

אין די פּאַרטיזאַנער־אָטריאַדן „וואָראָשילאָוו" (בריסקער פאַראייניקונג, דאַמאַטשאָווער געגנט), „סוואָראָוו", (יאַנאָוו - פּינסקער געגנט) און „קאָטאָווסקי" (בריסקער פאַראייניקונג, קאָברינער געגנט).

אין קאַמיען־קאַשירסקער געטאָ האָבן די דריי ברידער צווייבל אָרגאַניזירט די ווידערשטאַנדס־אָרגאַניזאַציע און געקויפט פאַר גאָלד און מלבושים געווער ביי באַקאַנטע פּויערים. נאָך פאַר דער צווייטער שחיטה זיינען די דריי ברידער אַרויס אין וואַלד מיט אַ גרופּע פון 17 מאַן, אויף די טשערוויטשער כוטאָרעס און פאַרבונדן זיך מיט די פּאַרטיזאַנער פון „קרוקס" אָטריאַד, וועלכער איז דאַן געווען אין סטאַדיום פון אַנטשטיין.

אין פיל ערטער האָבן עקזיסטירט גלייכצייטיק פאַרשיידענע גרופּעס, וועלכע האָבן זיך געגרייט אַרויסצוגיין אין די וועלדער. יעדע גרופּע איז געלאָפן אין דער ריכטונג, ווו זי האָט געהאַט פאַרבינדונגען, אָדער ווו מענטשן פון דער גרופּע האָבן געקענט די געגנט. אַזוי איז מען פון לידער געטאָ געלאָפן גלייכצייטיק אין נאַטשער, נאַליבאָקער און ליפּיטשאַנער פּושטשעס. פון גלובאָקע איז מען געלאָפן אין קאַפּוליער ראַיאָן און אין נאַליבאָקער פּושטשע.

ווילנער יידן זיינען אין זייער גרעסטן טייל געלאָפן צו די גרויסע פּאָלעסיער וועלדער און בלאָטעס.

שפּעטער האָבן די ריכטונגען פון גיין באַשטימט די יידישע פּאַרטיזאַנער, וועלכע פלעגן קומען אין די געטאָס אַרויסנעמען יידן און אַוועקפירן זיי אין ראַיאָן, פון וועלכן זיי פלעגן קומען.

געווען אָבער אויך פאַלן, ווען פּאַרטיזאַנער־אָרגאַניזאַציעס פלעגן אַרויסשיקן קלענערע גרופּעס אויף שאַפן פאַרבינדונגען און אויסבויען ערד־הייזלעך, בכדי צוצוגרייטן אַ באַזע פאַר די נאָכקומענדיקע (פּרוזשאַני, איוויע, זשעטל, קאַזאַן א. אנד.).

פּאַרטיזאַנער־אָרגאַניזאַציעס זיינען אויך געווען אין די געטאָס פון נאָוואָגרודעק, סטויבץ, קלעצק, מיר, לידע, (נאָוואָגרודקער קרייז), קאָברין, בריסק, לאַכווע, סאַרנע (פּאָלעסיע), לודוויפּאָל, קרעמענעץ, טוטשין, זאָפּיוווקע, סיערניק (וואָלין), גלובאָק, בראַסלאַוו, מיאָר, קאַזאַן, סווענציאַן, (ווילנער קרייז), פּרוזשאַני און פיל אַנדערע שטעט און שטעטלעך פון ווייס־רוסלאַנד און אוקראַינע.

ליידער האָבן די א. ד. אָרגאַניזאַציעס אַרומגעכאַפּט בלויז אַ באַגרענעצטן טייל פון דער יידישער באַפעלקערונג.

זייער סיסטעמאטישע אויפקלערונגס־ארבעט, זייער מסירות־נפשדיקעטעטיקייט אין די געטאָס האָט אָבער געוויזן די יידן א וועג צו רעטונג און נקמה. אין די שחיטה־טעג האָבן זיך אויך פיל ניט אָרגאניזירטע געוואָרפן אויף די דייטשן, געצונדן די הייזער, איבער־געריסן די דראָטן, זיך צעלאָפן איבער די וועלדער און פּושטשעס און מיטגעווירקט צום פונאנדערוווקס פון, דער דאן אויפקומענדיקער פּארטיזאנער־באוועגונג.

קאפיטל צען

געווער־פארזארגונג אין די געטאס

דאָס וויכטיקסטע פּראָבלעם פאר די ווידערשטאנדס־אָרגאניזאציעס אין די געטאָס איז געווען דאָס באַזאָרגן זיך מיט געווער. מען האָט דאָס נויטיק געהאט, בכדי צו שטעלן א ווידערשטאנד אין פאל פון א שחיטה. דאָס איז אויך געווען אן אומבאדינגטער מוז, בכדי ארויסצוגיין אין וואלד און אנצוקומען צו די פארטיזאנער (צוליב דעם מאנגל אין געווער, וואָס עס האָט זיך באזונדערס שטארק געלאָזט פילן אין ערשטן פּעריאָד פון דער פארטיזאנער־באוועגונג, האָט מען ניט אָנגענומען קיין יידן אין די רוסישע אָטריאדן אָן געווער).

געווער האָט מען באקומען בעיקר פון די „בויטן־לאגערס" (סקלאדן, אין וועלכע די דייטשן האָבן מאגאזינירט די ריזיקע סכומים רוסישע טראָפּייען פון אמוניציע און געווער, וועלכע זיי האָבן איבערגעלאָזן בשעתן ראשיקן אָפּטרעטן אין יוני־סעפּטעמבער 1941) און דורך איינקויפן ביי פּויערים, וועלכע האָבן דאָס געוואָרפענע סאָוועטישע געווער פארבאהאלטן.

יידישע מיידלעך און בחורים, וועלכע האָבן געארבעט ביי דער דייטשישער זשאנדארמעריע, ס. ס., פּאָליציי, מיליטער־טיילן און אין די בויטן־לאגערס האָבן ריזיקירענדיק טאָג־טעגלעך מיט זייערע לעבנס און לעבנס פון זייערע משפחות אויף די משונה'דיקסטע אופנים געגנבעט און אריבערגעשמוגלט געווער און אמוניציע אין די געטאָס. דאָס געווער פלעגט מען מאגאזינירן אין גוט־פארקאָנספּירירטע אונטערערדישע „מאלינעס".

עס פלעגט אויך טרעפן, אז איינצלנע דייטשן פלעגן פארקויפן פאר גאָלד געווער. ניט זעלטן פלעגן סאָלדאטן פון אנדערע פעלקער אין אייראָפּע, וועלכע זיינען דורך די דייטשן מאָביליזירט געוואָרן אין ארמיי צו געהילפס־ארבעטן און האָבן געטראָגן אין הארצן א שנאה צו זייערע פארשקלאפערס (האָלענדער, בעלגיער, פראנצויזן א. א. וו.), געהאָלפן אָדער געמאכט זיך ניט זעענדיק, ווי די יידן גנבענען געווער.

כמעט אומעטום פלעגט מען דערפאר באצאָלן לעגענדארע פרייזן.

אין די געטאָס איז געגאנגען א שטילער האנדל מיט געווער. עס זיינען אפילו געווען „בערזע-פרייזן" אויף פארשיידענע מינים געווער, אָפּהענגיק פון דער שטימונג אין געטאָ בנוגע ארויסגיין אין פארטיזאנקע.

אין לידער געטאָ, למשל, האָט דער פרײַז פון א ביקס דערגרייכט ביז צען טויזנט רובל, און פון א רעוואָלווער — פופצן, צוואנציק טויזנט רובל.

יידן פלעגן פארקויפן דאָס לעצטע, בכדי זיך צו דערווערבן א שטיקל געווער. א ביקס — דאָס איז געווען א שאנס צום לעבן, א מעגלעכקייט ארויסצוגיין אין וואלד, א גאראנטיע אויפגענומען צו ווערן אין א פארטיזאנער-אָטריאד.

דאָס ארייַנטראָגן געווער אין די געטאָס איז געווען באזונדערס באשווערט צוליב די רעוויזיעס פון דער געשטאפּאָ און פּאָליציי ביי די געטאָ-טויערן, בעת'ן צוריקקערן זיך פון די ארבעטס-פּלעצער מחוץ'ן געטאָ.

אין לידע האָבן יידישע בחורים, וועלכע האָבן געלאָדן די טראָפייען-געווער אין וואַגאָנעס, געגנבעט טיילן, אויפן אייגענעם לייב עס אדורכגעטראָגן און נאָכדעם זיי צוזאמענגעשטעלט אין די יידישע ווארשטאטן פון לידער געטאָ.

קוילן פלעגט מען ארויסטראָגן אין לעבלעך ברויט, אין פארשיידענע עסנווארגן, אויף וואָס די דייטשן האָבן ניט געהאט קיין פארדאכט. האנט-גראנאטן פלעגט מען ס'רוב אונטערבינדן אונטער די פאכוועס פון די הענט און צווישן די פיס. מען פלעגט ארייַנפירן אין די געטאָס געווער אויך אין האָלץ, אין געשפאנען און אויף הונדערטער פארשיידענע אופנים, צו וועלכע די לאגע האָט געצוווּנגען זיך צו דערטראכטן.

דער זיכערסטער מיטל איז געווען דאָס ארייַנפירן געווער אין טאָפּל-ווענט פון די אסעניזאציע-פעסער, וועלכע פלעגן ארויספירן די געטאָ-צוואה צו די פעלדער. דער וואָגן פלעגט קיינמאָל ניט קאָנטראָלירט ווערן דורך די דייטשן און אויף דעם וועג זיינען קיינמאָל קיין דורכפאלן ניט געווען.

עס זיינען געווען ספעציעלע פארמיטלערס, וועלכע פלעגן אין די נעכט זיך ארויסגנבענען פון די געטאָס און דורך באקאנטע פויערים איינקויפן געווער ביי דער ניט יידישער באפעלקערונג. ס'רוב פלעגט

אויסקומען די מיטגלידער פון דער אָרגאניזאציע ארויסצוגיין דורך די דראָטן אויף פריער אָפּגערעדטע פּונקטן.

עס פלעגט טרעפן, אז דער געווער-פארמיטלער איז געווען א פּראָוואָקאטאָר, וואָס האָט אלעמאָל געבראכט צו קרבנות.

אזוי איז צוליב דער פּראָוואָקאציע פון א געוועזענעם סאָוועטישן זעלנער, א געוויסן וואניע, וועלכער איז איבערגעבליבן אין זשעטל (נאָוואָגרודקער קרייז), אלס פארבינדונגס-מאן צווישן דער אוועקגעגאנגענער רוסישער גרופּע אין וואלד און דעם פּארטיזאנער-שטאב אין זשעטלער געטאָ, אומגעקומען אויף א טראגישן אופן שלום פּיאָלון ז״ל.

פּיאָלון שלום

איינער פון די מיטגלידער פון דער פּארטיזאנער-אָרגאניזאציע אין זשעטלער געטאָ, וועלכער איז געכאפּט געוואָרן ביים קויפן געווער און פארפּייניקט געוואָרן.

אין א געוויסן טאָג האָט וואניע געמאָלדן אלתר דוואָרעצקין, אז עס איז דאָ צו קויפן אן אויטאָמאט און א רעוואָלווער און ער דאַרף האָבן א מענטשן, וועלכער זאָל דאָס געווער אָפּנעמען. עס האָט זיך געמאָלדן פרייוויליק דער טעטיקער מיטגליד פון שטאב, דער יונגער שלום פּיאָלון.

דורכרייסנדיק זיך דורך די דראָטן פון געטאָ איז ער אין

א פינצטערער נאכט אוועק צום באשטימטן אָרט אין מיראווּשטשיזנער וועלדל. וואניע האָט אים באוויזן א צובראָכענעם אויטאָמאט. איידער פיאָלון האָט זיך נאָך באוויזן ארומצוקוקן, איז ער ארומגערינגלט געוואָרן פון דייטשן און פּאָליציי. ער איז ארייַנגעפאלן א לעבעדיקער אין די הענט פון די דייטשע סאדיסטן. עטלעכע טעג האָבן זיי אים שרעקלעך געפּייניקט אין דער זשעטלער זשאנדארמעריע, כּדי ארויסצובאקומען די סודות פון דער אָרגאניזאציע, אָבער דער העלדישער פיאָלון האָט ניט פאראטן און דעם הייליקן סוד מיטגענומען אין קבר.

ער האָט פון דער תּפיסה־צעלע געשריבן א בריוו מיט זיין אייגן בלוט, איבערגעגעבן דורך א קריסטלעכער פרוי צו די חברים פון דער פארטיזאנער־אָרגאניזאציע אין געטאָ:

„חברים, מען מאטערט מיך און מען פּייניקט מיך שרעקלעך! אָבער זייט רויק, איך וועל אייך ניט פאראטן! נעמט נקמה פאר אלעמען און אויך פאר מיין בלוט!".

ער איז געשטאָרבן מיט א מארטירער־טויט מיט דער האָפענונג, אז די ארבעט וועט פאָרגעזעצט ווערן.

אין ליודוויפּאָלער געטאָ האָבן 15 מאן זיך אָרגאניזירט און באשלאָסן צו שאפן געווער, כּדי אין א געהעריקן מאָמענט צו קענען שטעלן א ווידערשטאנד און אנטלויפן אין די ארומיקע וועלדער. בראש פון דער גרופּע זיינען געשטאנען: אליהו טיקטין, סטאוו לייב און גוטערמאן יוסף.

פאר גאָלד געלינגט זיי איינצוקויפן ביי אוקראַיִנישע פּויערים און ביי אייניקע פּאָליציאנטן איין קוילנוואַרפער, זעקס ביקסן, הינדערטער קוילן. זיי האָבן עס באהאלטן אין גוט פארמאסקירטע ערטער.

אייניקע אוקראַיִנער האָבן שפּעטער אָנגעוויזן אויף די מיטגלידער פון דער אָרגאניזאציע, ישראל דובינע און א געוויסן דוד, אלס די, וועלכע האָבן ביי זיי געקויפט געווער. פירנדיק זיי צום שיסן געלינגט ישראל דובינען צו אנטלויפן אין וואלד, און דוד ווערט דערמאָרדעט.

א קאָרעצער יידישע גרופּע, וועלכע איז געקומען אויף אן אָפּגערעדט אָרט קויפן געווער פאר קאָסטיומען און א גאָלדענעם זייגער, איז דורך דער פּאָליציי נאָכגעשפּיאָנירט געוואָרן און די גרופּע האָט געמוזט פריצייטיק אנטלויפן אין וואלד.

דער מירער ייד ברוך שימאנאָוויטש האָט פארהאנדלט מיט א געוויסן פויער כודאָבא וועגן באקומען געווער. כודאָבא האָט וועגן

דעם געמאָלדן דער פּאָליציי. זיי האָבן אים געגעבן א רעוואָלווער, מיט וועלכן ער איז אוועק צו שימאנאָוויטש.

לויטן אָפּגערעדטן פּלאן, האָט די פּאָליציי געדאַרפט אָנקומען אין מאָמענט פון די פאַרהאַנדלונגען און דאָס האָט געזאָלט דינען אלס פּרעטעקסט צו א מאַסן-שחיטה.

די פּראָוואָקאַציע איז ניט געלונגען נאָר א דאַנק דער וואָרענונג פון אָסוואַלד רופאייזן — א ייד, וועלכער האָט געאַרבעט אלס פּאָלקס-דייטש אין דער מירער זשאַנדאַרמעריע.

שימאַנאָוויטש איז אָבער דערשאָסן געוואָרן.

עס פּלעגט אָבער אויך געלינגען ביי א דורכפאַל צו פאַרווישן און פאַרטושן די זאַך דורך א גרויסן שוחד.

דורך א באַראַנאָוויטשער געשטאַפּאָוויעץ איז געכאַפּט געוואָרן א צוועלף יעריק יינגעלע, אין ווטמענס וואָגן מען האָט בעת א רעוויזיע אַנטדעקט א זעקעלע מיט 73 קוילן געגנבעטע ביי די דייטשן. נאָך א פאַרהער פון יינגעלע, וועלכן מען האָט שרעקלעך צעשלאָגן און געדראָט צו דערשיסן, האָט ער זיך מודה געווען, אז די קוילן האָט צווישן די האָלץ אריינגעלייגט מאָניעק מושינסקי, בכדי אזוי ארום אריינצושמוגלען עס אין געטאָ.

אין דעם פאַל איז געווען פאַרמישט נאָר איין געשטאַפּאָוויעץ און מיט א גרויסן שוחד איז געלונגען דעם גאַנצן ענין צו פאַרטושן. מאָניעק מושינסקי איז אָפּגעקומען בלויז מיט 50 שמיץ.

אויך אין לידער געטאָ איז געווען א פאַל, ווען בעת א רעוויזיע אין א יידישער שטוב זיינען געפונען געוואָרן קוילן און טיילן פון א נאַגאַן. עס איז באַשטאַנען די געפאַר פון א שחיטה. דורך א שוחד איז געלונגען צו ליקווידירן דעם ענין און בלויז דער דירעקט שולדיקער האָט באַצאָלט מיט זיין לעבן.

די דייטשן האָבן ס׳רוב געמאַכט „אַקציעס" לויטן פּלאַן, נאָר דאַן ווען עס איז געקומען א באַפעל פון דער העכערער מאַכט.

א גרויסע הילף ביים באַקומען, פאַריכטן און צוזאַמענשטעלן געווער פאַר די פּאַרטיזאַנער-אָרגאַניזאַציעס אין די געטאָס זיינען געווען די יידישע טעכניקערס, שלאָסערס, סטאָליאַרעס, מאָנטיאָרן, וועלכע האָבן געאַרבעט ביי די דייטשן אָדער אין אַרבעטס-וואַרשטאַטן אין די געטאָס.

וועלוול אבראַמסאָן (א לענינגראַדער ייד), וועלכער האָט געאַרבעט

אין סלאָנימער „בויטען-לאגער", אלס מייסטער ביים פאריכטן קוילנוואגפערם האָט צוגעשטעלט דעם סלאָנימער אנטיפאשיסטישן קאָמיטעט פינף קוילנ-וואגפערם צוזאמען מיט קוילן-לענטעס. ער האָט געהאט א מעגלעכקייט אוועקצוגיין מיט א גרופע אין וואלד, אָבער ניט קוקנדיק אויף דער דראָענדיקער טויט-געפאר, האָט ער אויסגעוויילט צו בלייבן ארבעטן אין „בויטן-לאגער" בכדי צו באזאָרגן מיט נאָך געווער די גרופעס, וועלכע זיינען שוין ארויס אין די וועלדער פון וואָלטשע נאָרע און געשאפן די 51-טע יידישע גרופע ביים אָטריאד א. נ. „שטשארס". לאנג האָט אָבער ניט געדויערט זיין מסירות-נפשדיקע ארבעט, גאָר אין גיכן האָבן די דייטשן אנטדעקט דאָס סיסטעמאטישע גנבנען פון געווער און אבראמסאָנען מיט זיינע חברים געהאנגען.

וועלוול קרופסקי, אן ערשטקלאסיקער שלאָסער, וועלכער איז געווען דער ליבלינג פון לידער געביטס-קאָמיסאר האנוועג, פאר צונויפשטעלן און אויסרעמאָנטירן פאר אים א באשעדיקטן דייטשן טאנק, שטעלט צונויף אין די לידער געטאָ-ווארשטאטן, געווער פאר די ארויסגייענדיקע יידן פון געטאָ.

העניעק מאלאך (ווארשע) האָט געארבעט אין סלאָנימער „בויטן-לאגער" און האָט צוזאמען מיט אירקע וויסלפיש (ווארשע), זלמן שוסטעראָ-וויטש און אברהם בובליאצקי (סלאָנים) ארויסגעטראָגן זייער פיל געווער און אמוניציע. מאלאך האָט צוזאמען מיט די א. ד. חברים אָרגאניזירט צוויי סאבאָטאזש-אקטן ביים אָפטראנספאָרטירן געווער קיין האָמעל. זיי האָבן פארביטן די אויפשריפטן אויף די וואגאָנעס און די טראנספאָרטן זיינען אוועק ניט צו זייער באשטימטן ציל.

ביים אויפלייגן שלעסער צו ביקסן האָט מען געפונען א גאנצן קאסטן שלעסער מיט קורצע „איגליצעס" (שיס-נאָדלען). זיי האָבן די שלעסער ארייגעלייגט אין די ביקסן און עס אָפגעשיקט צום פראָנט. אין א קורצער צייט ארום איז אָנגעקומען א ידיעה, אז די ביקסן שיסן ניט און דער קאָמענדאנט האָט פאראָרדנט א קאָנטראָל פון יעדן ביקס פארן ארויסשיקן צום פראָנט.

עריק שטיין, א דייטשער ייד פון פראנקפורט איז נאָכן אדורכמאכן א שטורמישע יוגנט מגולגל געוואָרן קיין לאָדזש און נאָכן דייטשן ארייגמארש אנטלאָפן קיין סלאָנים, ווו ער איז אלס דייטשישער ייד באשטימט געוואָרן אלס „פייערווערקער" — ד. ה. דער פאקטישער בעל-הבית" פון „בויטן-לאגער". דעם סלאָנימער אנטי-פאשיסטישן קאָמיטעט

געלינגט אָנצופינדן מיט אים א קאָנטאקט נאָך דער שחיטה (28־טן יוני 1942). ער האָט שוין אפילו אליין געזוכט פארבינדונגען מיט די פארטיזאנער און דעריבער פארבאהאלטן „דעפיציט־סחורה״; צוויי הונדערט נאגאנעס און 2,000 פּ. פּ. ד. ־ קוילן (צו אויטאָמאטן).

א דאנק אים איז דערמעגלעכט געוואָרן דאָס סיסטעמאטישע באגנבענען פון לאגער און די ערשטקלאסיקע באוואָפענונג פון דער 51־טער יידישער גרופּע ביים אָטריאד „שטשאָרס״ (בלויז קוילנוואַרפערס — 18 !).

ער האָט זיך אויך ארומגעטראָגן מיט א גראנדיעזן פּלאן פון אויפרייסן דעם „בויטן־לאגער״ צוזאמען מיט דער אייזנבאן־סטאנציע און צוויי אייזנבאן־בריקן. אָבער פון אויפרייס וואָלט געטראָפן געוואָרן די פאָרשטאָט „זאמאָסטיע״, וווּ עס זיינען דאמאָלסט געווען קאָנצענטרירט די 800 לעבן־געבליבענע סלאָנימער יידן, און פון דעם איז גאָרניט געוואָרן (געפאלן אין פארטיזאנקע).

נתן סאלוצקי (זעלווע) האָט געארבעט אלס שלאָסער ביי די דייטשן. ער האָט ארויסגעגנבעט אן אויטאָמאט און א „צענטל״ מיט 500 קוילן. זיין פאָטער געלינגט צו קויפן דריי ביקסן ביי פּויערים. מיט דאָס געווער אנטלויפן א גרעסערע צאָל יידן אין רודער־דאָבראָווישטשיזנער וועלדער און קומען אין בולאקס אָטריאד א. נ. „פּאָביעדא״ (נצחון).

די פארטיזאנער־אָרגאניזאציע אין פּרוזשאנער געטאָ געלינגט צו באקומען 20 ביקסן, 2 האנט־קוילנוואַרפערס, אן אויטאָמאט, גראנאטן, אייניקע פּיסטאָלעטן און א פּיליפּס־ראַדיאָ. דאָס געווער האָבן זיי באקומען אין „בויטן־לאגער״, ביים קאָמענדאנט, אן עסטרייכער, פאר גאָלד א. אנד. ווערטפולע חפצים. דאָרט האָט געארבעט אלס מייסטער יוסף אונטערשול, וועלכער האָט אליין ארויסגעטראָגן 7 ביקסן און 2 קוילנוואַרפערס.

דער יונגער עלמאן, וועלכער האָט געארבעט אלס אָנטרייבער ביים פּרוזשאנער בירגערמייסטער, נוצט אויס דעם בירגערמייסטערס שליטן, אויף וועלכן עס פאלט ניט קיין חשד און פירט אריבער 7 ביקסן מיט אן אויטאָמאט אין געטאָ אריין. מיט דעם צונויפגעזאמלטן געווער רייסט זיך ארויס, נאָכן איבערשניידן די געטאָ־דראָטן און נאָך א קאמף מיט דער וואך, א גרעסערע גרופּע פון עטלעכע און פופציק פרויען אין די וועלדער.

די פארטיזאנער־אָרגאניזאציע פון שטעטל מיר (נאָוואָגרודקער קרייז) האָט באקומען פיל געווער דורך אָסוואלד (שמואל) רופאייזן, א געוועזענער קבוצניק פון פאר דער מלחמה אין אלגעמיין־ציוניסטישן

הכשרה־פונקט „עקיבא" אין ווילנע. א דאנק זיין ארישן אויסזען און געפעלשטע דאָקומענטן איז אים געלונגען אריינצובאַקומען זיך אין דער דייטשישער זשאַנדאַרמעריע און פּאָליציי פון שטעטל מיר, אלס פאָלקס־דייטש. ארבעטנדיק אלס דאָלמעטשער געווינט ער זייער צוטרוי אויף אזוי פיל, אז שפּעטער ווערט ער נאָמינירט אלס ראיאָן־קאָמענדאַנט.

מאי 1942 האָט מען אלע איבערגעבליבענע יידן פון דער ערשטער שחיטה צונויפגעקליבן אויף איין אָרט אין שלאָס פון די פירשטן מירסקי, בכדי זיי צו האָבן אויפן אויג. די מירער יידן בערל רעזניק, שלמה בארכאס, געוו. קיבוצניקעס אין ווילנע, דערקענען אין דעם דאָלמעטשער אָסוואַלד דעם פארמלחמה'דיקן ווילנער קיבוצניק שלמה רופאייזן (געב. קראַקאָווער וואָיעוואָדשאַפט). ער לאָזט זיך דערקענען און בינדט אָן א קאָנטאַקט מיט דער פּארטיזאנער־אָרגאניזאציע אין מירער געטאָ.

צוליב קאָנספּיראציע־טעמים שיקט ער איבער געווער און ידיעות דורך הירש פּיערניקאָוו, וועלכער האָט געארבעט אלס משרת אין „גמינע" און פאַניע שמושקאָוויטש, אויפרוימערין אין דער מירער קאָמענדאַנטור. ער אליין ברענגט אין די נעכט צו די געטאָ־טויערן 11 ביקסן, 8 „נאגאנען", 10 גראנאטן, עטלעכע טויזנט קוילן, וועלכע עס נעמען איבער מיטגלידער פון דער פּארטיזאנער־אָרגאניזאציע, וועלכע האלטן ספּעציעל וואך ביים טויער.

די מירער יידן האָבן ניט געוווּסט, אז אָסוואַלד איז א ייד און ווען צום יידן־ראט האָבן זיך דערטראָגן ידיעות, אז א געוויסער פּאָליציאנט אונטערשטיצט די יידישע יוגנט מיט געווער, לאָזן זיי ארויס א קלאנג, אז דער פּאָליציאנט איז א פּראָוואָקאַטאָר און וויל דורך דעם ברענגען אן אומגליק אויפן געטאָ.

ער האָט דאָס אויך אונטערגעזאָגט די יידן, אז אויף דעם 13־טן אויגוסט 1942 איז באשטימט געוואָרן די פולשטענדיקע ליקווידאציע פון מירער געטאָ. א דאנק זיין אינפאָרמאציע זיינען זונטיק דעם 9־טן אויגוסט 1942 אנטלאָפן פון געטאָ אין דעם נאָענטן וואלד 60 באוואָפנטע און 150 אומבאוואָפנטע יידן.

צוליבן זיין דעמאסקירונג איז ער שפּעטער אליין געווען געצוווּנגען צו אנטלויפן אין וואלד און אָנגעקומען אין ביעלסקים אָטריאד.

די איוויער פּארטיזאנער־אָרגאניזאציע האָט מיט דער הילף פון סטאָליארעס און שלאָסערס, חברים פון דער אָרגאניזאציע, פון באזונדערע

געווער-טיילן צוזאמענגעשטעלט אין די געטאָ-ווארשטאטן 5 ביקסן. איידער עס איז געפונען געוואָרן א וועג צו באקומען געווער, האָט די איוויער אָרגאניזאציע זיך געכאפט צו א פרימיטיוון מיטל. מיט דער הילף פון אָרטיקן יידישן וועטערינאר, ד״ר זשיטאנער (אומגעבראכט דורך ווייסע פאָליאקן), וועלכער האָט זיך באוועגט פרייער מחוץ דעם געטאָ, האָט מען באקומען אייניקע פלעשער מיט וויטריאָל (זויער-שטאָף), וועלכן מען האָט צעגאָסן אין קליינע פלעשלעך און צעטיילט צווישן די יידן אין געטאָ, בכדי אין פאל פון אן „אקציע״ זאָל מען לויפנדיק אָפגיסן די פנימער פון די דייטשן און פאָליציי.

ווי אין אנדערע געטאָס האָט מען אויך אין איוויע צוגעגרייט מעסערס א. אנד. מינים קאלטע געווער, מיט וועלכע מען זאָל קענען שטעלן א ווידערשטאנד בעתן אנטלויפן פון אן „אקציע״.

די אנטוויקלונג פון די געשעענישן איז אָבער געווען אזא, אז אלע אָנגענומענע מאָסמיטלען, וועלכע זיינען געווען אויסגערעכנט אויפן יסוד פון די פריערדיקע שחיטות, פלעגן זיך ארויסווייזן פאר ניט דורכפירבאר. ניט אלע מאָל איז געווען די מעגלעכקייט ארויסצובאקומען די געווער פון די טיפע גלענצנד-מאסקירטע באהעלטענישן (אין א קלאָץ, א געמויערטער וואנט א. ד. גל.), און ניט אלע מאָל האָט מען בעת אן „אקציע״ בכלל געקענט צוקומען צו דעם אָרט.

ביים ארויסשיקן ארבעטערס פון באראנאָוויטשער געטאָ אין די ארבעטס-לאגערן פון מאָלאָדעטשנער קרייז זיינען אויך אריינגעפאלן פיל אקטיווע מיטגלידער פון דער געהיימער פארטיזאנער-אָרגאניזאציע און דורכדעם פאראומעגלעכט דאָס רעאליזירן די פלענער פון דער אָרגאניזאציע.

דאָס צוגרייטן זיך געווער אין די געטאָס איז בעיקר געווען אויסגערעכנט אויף ארויסצוגיין אין די וועלדער. דאָס האָט מען געמוזט האָבן אין פאל, ווען עס זאָל אויסקומען צו לעבן אלס באזונדערע גרופע. דאָס איז אויך געווען א גאראַנטיע אויף אויפגענומען צו ווערן אין די פארטיזאנער-אָטריאדן.

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

קאַפּיטל עלף

ווידערשטאַנד און וועגן פון רעטונג אין די געטאָס און אַרבעטס-לאַגערן אין מערב-ווייס-רוסלאַנד און אוקראַינע

ווי געזאָגט איז אין די געטאָס צוליב א ריי טעמים ניט געווען קיין מעגלעכקייט פון ווידערשטאַנד, אפילו ניט פון קיין פאַרצווייפלונגס-ווידערשטאַנד. אָבער דאָך איז אין א ריי ערטער געקומען צו ספּאָנטאַנישע מאַסן-אַרויסטריטן און אַקטיוון ווידערשטאַנד קעגן די דייטשן, בעת זיי זיינען געקומען דורכפירן זייערע „אַקציעס".

פיל צענדליקער דייטשישע פּגרים זיינען געבליבן ליגן אויף די בּרוקן פון די געטאָס, דערהרגעטע מיט טעמפּע מכשירים אָדער אפילו מיט אַרויסגעכאַפּטע ביקסן פון די דייטשישע הענט.

די ווידערשטאַנדס-אָרגאַניזאַציעס אין די געטאָס האָבן צוגעגרייט די יידישע באַפעלקערונג צו צינדן די הייזער אין פאַל פון א שחיטה. דאָס האָט בעיקר געדאַרפט פאַראומעגלעכן דעם שונא דורכצופירן מיט „דייטשישער פּינקטלעכקייט" די „אַקציעס" און העלפן די יידן פון געטאָ זיך צו ראַטעווען אין דער צייט פון דער אַנטשטאַנענער בהלה און פּאַניק ביי די דייטשן.

די יידן האָבן אויך פאַרן אומקומען ניט געקענט שלום מאַכן מיטן געדאַנק איבערצולאָזן זייערע אַזוי שווער פאַרהאָרעוועטע פאַרמעגנס און הייזער במשך פון דורות פאַר זייערע שוחטים — די דייטשן און זייערע „ליבהאַרציקע שכנים"— די ווייס-רוסן, אוקראַינער און פּאָליאַקן, וועלכע האָבן מיט אומגעדולד געוואַרט אויפן טאָג פון יידישן אומקום, בכדי זיי צו ירשנען.

אין ניעסוויזש, גלובאָקי, קלעצק, סטויפּץ (נאָוואָגרודקער קרייז), קרעמעניץ, טוטשין (וואָלין), לאַכווע (לוניניעצער געגנט, פּאָלעסיע), און פיל אַנדערע שטעט און שטעטלעך האָבן די יידן בעת די שחיטות אַליין געצונדן זייערע הייזער.

דער אָרגאַניזאַטאָר פון אונטערציִנדן די געטאָ אין קלעצק איז געווען משה פיש, א געוועזענער זעלנער פון דער פוילישער ארמיי. ווי נאָר די דייטשן האָבן אין דער נאכט פון 20־טן אין 21־טן יולי 1942 ארומגערינגלט די געטאָ, האָבן אלע יידן אונטערגעצונדן די הייזער, ארויסגעלאָזט די פערדן פון די בעטגעוואנט און אין דעם אנטשטאנענעם כאאָס איז לערך 400 פערזאָנען געלונגען ארויסצובאקומען זיך מחוץ דעם געטאָ.

אין קלעצק האָבן די, וועמען עס איז געלונגען זיך ארויסצורייסן פון געטאָ, אויך געצונדן די הייזער פון די „מישטשאנעס" (ניט־יידישע שטאָטישע באפעלקערונג), וועלכע האָט אקטיוו מיטגעהאָלפן די דייטשן רויבן און מאָרדן די יידן.

ווען דער וויצע־פאָרזיצער פון יידן־ראט אין טוטשין (ראָווגער־קרייז, וואָלין), מאיר הימלפארב, האָט זיך דערוווּסט, אז עס גרייט זיך א שחיטה, האָט ער צוזאמענגערופן די יידן אין שול און זיי אזוי געזאָגט:

„מיר טאָרן ניט איבערלאָזן אונזערע פארמעגנס פאר אונזערע שוחטים. זאָל יעדער קומען צו מיר נעמען א פלאש נאפט. זאָל ביי יעדן אויפן בוידעם זיין צוגעגרייט היי און שטרוי. זאָל יעדער בעת דער שרפה זיך וואַרפן אויף די געטאָ־דראָטן און אויף די דייטשן!". די יידן האָבן געפאָלגט זיין עצה און בעת דער „אקציע" איז א דאנק דער אנטשטאנענער פאניק ביי די דייטשן און פאָליציי געלונגען ביי 3000 יידן צו אנטלויפן אין די וועלדער.

אין גלובאָקע (ווילנער קרייז) האָבן די יידן געצונדן מיט פריער צוגעגרייטן בענזין, די הייזער און דעם געטאָ־פארקאן, ווען מען איז זיי געקומען ארויספירן קיין לובלין. די דייטשן האָבן געעפנט א פייער אויפן געטאָ, בכדי צו דערוויסן זיך, צי די יידן האָבן באמת געווער. לכתחילה האָבן די יידן ניט געענטפערט, אָבער ווען אָפטיילונגען פאָליציי און ס. ס. זיינען אריין אין געטאָ, האָט מען אויף זיי אָנגעהויבן שיסן דורך די פענצטערס און פון בוידעמער. אין אנטשטאנענעם כאאָס, אונטערן דעק־מאנטל פון געדיכטן רויך, זיינען איבער 200 יידן זיך צעלאָפן.

אין בראסלאוו (ווילנער קרייז) האָבן די יידן זיך פארבאריקאדירט אין א הויז און עפענענדיק א פייער פון רעוואָלווערן און ביקסן, ניט צוגעלאָזן די דייטשן און פאָליציי צו זיך. ווען די יידן האָט שוין פארפעלט קוילן, האָבן די דייטשן זיך דערנענטערט און באוואָרפן די שטוב מיט

גראנאטן, די קעמפערס זיינען אומגעקומען אונטער די חורבות (מערץ 1943).

אין סטופּץ האָט די יוגנט, אונטערן איינדרוק פון העלדישן ווידערשטאנד אין קלעצק און ניעסוויזש, צוגעגרייט א פּלאַן פון אונטער־צינדן די געטאָ און די ארבעטס־פּלעצער. אויפן בוידעם פון דער דייטשישער קאָמענדאנטור האָבן יידישע יוגנטלעכע, וועלכע האָבן דאָרט געארבעט, צוגעגרייט בענזין, די עלעקטרישע אינסטאלאציע פון דער קאָמענדאנטור איז אָנגעשלאָסן געוואָרן צו דער עלעקטרישער נעץ אין געטאָ, בכדי אין פאַל פון אן אקציע זאָל מען קענען אויסלעשן דאָס ליכט אין שטאָט, וואָס עס וואָלט פארגרינגערט דאָס אנטלויפן. די דייטשן האָבן אָבער איבערגעקליגט די יידן, זיי האָבן ארויסגענומען 500 יוגנטלעכע און אוועקגעפירט אויף ארבעט אין דער בּאראנאָוויטשער „טאָט"־אָרגאניזאציע און דורך דעם צוניפט געמאכט אלע פּלענער פון ווידערשטאנד.

יידן אין סארני און יאנאָוו (פּאָלעסיע) זיינען זיך צעלאָפן בעת די „אקציעס" דורך די געטאָ־טויערן און פון די רייען, ווען מען האָט זיי געפירט צום טויט.

אין ראָוון (לירער קרייז) האָט א גרופּע יוגנטלעכע, וועלכע זיינען געפירט געוואָרן אונטער א שטארקער וואך פון זשאנדארמען און פּאָליציי צו גראָבן מחוץ דער שטעטל גריבער פאר די ראָוונער יידן (בעת דער גרויסער שחיטה דעם 8־טן מאי 1942). פּלוצים אויף א „הורראַ"־געשריי פון איינעם זיך געוואָרפן אויף די באגלייטערס מיט רידלען און זיך צעלאָפן. די דייטשן האָבן געעפנט א געדיכטע שיסעריי און פיל זיינען געפאלן. ניינצן יוגנטלעכע איז געלונגען צו אנטלויפן אין דער נאָענט ליגנדיקער נאטשער פּושטשע.

ספּאָראדישע ווידערשטאנדן פון איינצלנע מענטשן זיינען געווען אין פיל ערטער.

אין נאָוואָגרודעק האָט א פריזיער בעת'ן ארייגזעצן אים אין דער מאשין, וועלכע האָט געפירט די יידן צו די גריבער, מיט א ראזיר־מעסער געפרוווט איבערשניידן דעם האלדז פון א דייטשישן זשאנדארם. עס איז אים אָבער בלויז געלונגען צו פארוווּנדן.

בעת דער „אקציע" אין שטעטל ליובישאָוו (קאמין־קאָשירסקער געגנט), האָט א פריזיער, בעת דער „סאָרטיראָווקע" צו די גריבער, מיט א ראזיר־מעסער איבערגעשניטן דעם האלדז פון דייטשישן געביטס־

קאָמיסאַר מיכאעלים. דער קאָמיסאַר איז געבליבן מיט אַ דעפּאָרמירטן פּנים.

אין ניי־מוש (נעבן באַראַנאָוויטש), האָט זיך אין צייט פון דער „אַקציע" אַ יידישער קצב געוואָרפן מיט אַ האַק אויף אַ ווייס־רוסישן פּאָליציאַנט און אים אָפּגעהאַקט אַ האַנט.

אין באַראַנאָוויטש האָט אַ ייד בעת דער צווייטער שחיטה (אויף מאָרגן נאָך יום־כּפּור 1942) איבערגעשניטן דעם גאָרגל אַ ווייס־רוסישן פּאָליציאַנט, בשעת יענער האָט געזוכט יידן אין מאַלינע.

נאָך דער פולער ליקווידאַציע פון לידער געטאָ (סעפּטעמבער 1943) האָט מען געפונען אין אַ געטאָ־מאַלינע דריי „ווייסע־גענדז" (דאָס זיינען געווען פוילישע „יוגנטלעכע פאָלקס־דייטשן", וועלכע פלעגן היטן די געטאָ און געטראָגן אַ ווייסע אוניפאָרם), מיט אָפּגעהאַקטע קעפּ.

אַ באַזונדערס העלדישן ווידערשטאַנד האָבן געשטעלט די יידן אין לאַכווע און ניעסוויזש.

דעם 1־טן סעפּטעמבער 1942 ביינאַכט האָבן די לאַכוועער יידן זיך דערוווּסט פון שמועסן מיט באַקאַנטע פּאָליציסטן, אַז עס גרייט זיך אַ שחיטה. די יוגנט האָט באַשלאָסן אויסצונוצן די נאַכט־פינצטערניש, די קליינע צאָל פּאָליציי און ארויסרייסן זיך פון געטאָ אין די נאָנטע וועלדער און בלאָטעס.

לויטן פּלאַן האָט דוד פיינבערג געוואָרפן מיט אַ האַק שפּאַלטן דעם קאָפּ פון פּאָליציאַנט, מיט וועלכן אהרל אָשמיאַן וועט פאַרפירן אַ שמועס, אָפּציענדיק אַזוי אַרום זיין אויפמערקזאַמקייט. צוליב דער גרויסער דיסטאַנץ צווישן די פּאַטראָלירנדיקע פּאָליציאַנטן וואָלט זיך געשאַפן אַזוי אַרום אַ מעגלעכקייט ארויסצורייסן זיך פון געטאָ אין דער נאָנט פון ישראל בראָדעצקים שטוב.

די מיטגלידער פון יידן־ראַט און די רבנים האָבן דערצו ניט דערלאָזן, טענה'דיק, אַז עס איז אפשר ניט קיין שחיטה און מיט דעם וועט מען ארויספירן אַן אומגליק אויפן געטאָ.

דעם 2־טן סעפּטעמבער 1942, אַכט אַ זייגער אינדערפרי, האָבן די דייטשן ארויסגערופן דעם פּאָרזיצער פון יידן־ראַט, לאָפּאַטין, און געמאָלדן, אַז לויטן באַפעל מוזן אַלע יידן אומגעבראַכט ווערן, חוץ 30 יידן בעלי־מלאכות, פאַכמענער, וועלכע די דייטשן האָבן נויטיק, בתוכם אויך ער, לאָפּאַטין. ער האָט שטאָלץ געענטפערט די דייטשן, „אַז ער

איז ניט קיין בעל־הבית איבערן לעבן און טויט פון מענטשן, און אז קיין ייד, אויך ניט ער, ווילן זיין אין דעם פאל פריווילעגירט!".

ער איז גלייך געקומען צולויפן אין געטאָ, האָט דער ערשטער אונטערגעצוגן זיין הויז און געהייסן אַלעמען צינדן די הייזער, דערנאָך האָט ער א געשריי געטאָן „יידן לאָמיר רייסן דעם טויער!".

דער ערשטער האָט מיט א האק געשפּאָלטן דעם קאָפּ א דייטשישן זשאנדארם יצחק ראָכשטיין, און זיך גלייך געוואָרפן אין טייך סמיערדזש, וואָס פליסט אדורך דעם געטאָ. ער איז תיכף דערשאָסן געוואָרן. דאָס איז געווען א סיגנאַל צום ווידערשטאנד. די גאנצע געטאָ־באפעלקערונג האָט זיך א לאָז געטאָן צום טויער.

אשר חפץ האָט מיט א האק דערהרגעט פון הינטן א צווייטן דייטש, ארויסגעכאפּט זיין ביקס און געעפנט א שיסעריי אויף די נאָענסטע דייטשן און פּאָליציאנטן. א חוץ יצחק ראכשטיין האָבן זיך געוואָרפן אויף די דייטשן מיט מעסערס און העק אהרל אָשמיאן, דוד פיינבערג און משה־לייב חפץ.

חפץ'ן איז געלונגען צו דערהרגענען א דייטש. ער האָט אפילו ניט געמאכט קיין באמיונגען צו אנטלויפן, נאָר געזעצט זיך רייטן אויף אים און געהאקט מיט א פענדל איבערן קאָפּ פון דייטש. לויט אלע וואַרשיינלעכקייטן זאָל ער האָבן געוואָרן גערירט פון זינען. ער איז באלד דערשאָסן געוואָרן.

דער רויך און פייער פון ברענענדיקן געטאָ, דער מאסן אָנפאל פון די יידן, די אומגעריכטע שיסערייען, פון וועלכע עס זיינען שוין געלעגן א פּאָר פּגרים און פארווונדעטע, א זאך, וואָס די דייטשן האָבן בכלל ניט דערוואַרט, האָט בײַ זיי ארויסגערופן אן אלגעמיינע פּאניק און פארלאָרנקייט. דעם מאָמענט האָבן אויסגענוצט די יידן און האָבן זיך א לאָז געטאָן פון געטאָ אין מארק אריין. די, וועלכע האָבן באוויזן ארויסצולויפן מחוץ דעם שטעטל, זיינען געלאָפן צום טייך פּריפּעטש (8 ק"מ פון לאכווע), בכדי צוצוקומען צו די גרעטשינער בלאָטעס (פּאָלעסיע), ווו עס זיינען שוין דאן געווען פּארטיזאנער.

די דייטשן זיינען אָבער באלד געקומען צו זיך און געעפנט א גערדיכטע שיסעריי אויף די אנטלויפנדיקע יידן אין מארק. א טייל פון די אנטלאָפענע יידן זיינען אויף מאָרגן אומגעקומען בײַם טייך פּריפּעטש דורך די נאָכיאָגנדיקע דייטשן און פּאָליציי. בלויז 130—140 מאן איז געלונגען אריינצוכאפּן זיך אין די כאָכאטשער וועלדער (לוניניעצער

געגנט), ווו זיי זיינען איינגעשלאָסן געוואָרן אין די רוסישע פּאַרטיזאַנער אָטריאַדן.

דער פאָרזיצער פון יידן־ראט לאָפּאטין איז בעתן אנטלויפן פאַרוווּנדעט געוואָרן אין האנט. עס איז אים אָבער געלונגען צו אנטלויפן אין וואלד און ער איז אויפגענומען געוואָרן אין סטאלינסקן אָטריאַד, קיראָווער בריגאַדע. (אומגעקומען דעם 1־טן אפּריל 1944, שטייענדיק אויף דער וואך נעבן אן איינגעגראָבענער מינע אויפן וועג, וואָס האָט געפירט צום אָטריאַד).

משה־לייב חפץ, וועמען עס איז געלונגען זיך דורכצורייסן און אָנקומען אין סטאלינסקן אָטריאַד, איז געפאלן דעם 30־טן אפּריל 1943, גייענדיק אויף א לויערונג אויפן שליאך לאבווע־מיקאשעוויטש. חפץ איז געפאלן העלדיש ביים קוילן־ווארפער.

די אלע איבעריקע א. ד. בחורים, וועלכע האָבן גענומען אן אקטיוון אנטייל אין קאמף, זיינען אומגעקומען אין געטאָ.

דער העלדישער ווידערשטאנד פון די לאכוועער יידן, וועלכע האָבן זיך מיט ליידיקע הענט געוואָרפן אויף זייערע הענקערס באוואָפנטע פון קאָפּ ביז די פיס און געהרגעט אזויפיל דייטשן, האָט ארויסגערופן גרויס באוווּנדערונג און אנערקענונג אין דער גאנצער געגנט, ווי אויך ביי די דייטשן.

אין ניעסוויזש האָט זיך דער צוגעגרייטער ווידערשטאנד פארוואנדלט אין א ספּאָנטאנישן קאמף. די ניעסוויזשער פּארטיזאנער־אָרגאניזאציע האָט באקומען געווער אויף פארשיידענע אופנים. די צוויי יידישע מיידלעך, לאה דוקער און רחל קאגאן, וועלכע האָבן געארבעט אין קאָמענדאנטור ביים רייניקן געווער האָבן אריבערגעטראָגן אין געטאָ גראנאטן, נאגאנען און טיילנווייז אויך קוילנווארפערס. משה דמשק האָט געבראכט א קוילן־ווארפער, צוויי פּיסטאָלעטן און אייניקע גראנאטן, וועלכע ער האָט באהאלטן בעתן אָפּטרעטן פון די סאָוועטן.

בכדי גענויער צו וויסן די דייטשישע פּלענער, האָט זיך די יוגנט אייניקע וואָכן פאר דער „אקציע" אנגאזשירט אין יידן־ראט. יעדערער האָט צוגעגרייט פלעשלעך מיט שוועבל־זויער, מעסערס, באיאָנעטן, דישלעס מיט אָנגעקלאפּטע טשוועקעס א. ד. ג.

עס איז געווען אָפּגערעדט, אז אין פאל פון א געפאר און ווי א סיגנאל צום קאמף זאָל דינען דאָס אונטערצינדן א סטאָג היי, וואָס האָט

זיך געפונען אויפן שטח פון געטאָ. עס איז אויך געווען באַשטימט, אז אין אזא פאל זאָל מען צינדן די הייזער.

דמשק משה

איינער פון די לעבנגעבליבענע אָנפירער פון דער ווידערשטאנד־אָרגאניזאציע אין ניעסוויזשער געטאָ, שפּעטער ראָטע־קאָמאנ־דיר פון פּארטיזאנער־אָטריאד „זא נאשו ראָדינו" (טעטיקייטס־ראיאָן, איווענעצער וועלדער).

דעם 18־טן יולי 1942, איז ליקווידירט געוואָרן די יידישע באַפעלקערונג אין שטעטל האראדזיי (14 ק"מ פון ניעסוויזש), וואָס עס איז גלייך באַוווסט געוואָרן אין ניעסווישער געטאָ. דער פּרעזעס פון געטאָ, מאגאליף, האָט אויפגעפאָדערט די יידן צו זיין געהאָרכזאם און גאָרניט צו טאָן אויף אייגענער האנט.

דעם 22־טן יולי 1942 פארטאָג זיינען אין געטאָ אנגעקומען דייטשן. די דייטשן האָבן געוואָלט איינריידן די יידן, אז זיי ווילן אָפּקלייבן די יוגנט פאר אן ארבעטס־לאגער. ווייסנדיק אָבער פון דער טרויעריקער דערפארונג, וואָס עס באַדייט דאָס צונויפזאמלען יידן אויפן מארק־פלאַץ, האָבן זיך פיל אויסבאהאלטן אין שוץ־קעלערן און „מאלינעס". דער פּרעזעס מאגאליף האָט זיך געשטעלט מיט זיין פאמיליע אין דער ערשטער ריי און דערקלערט; „אין דער לעצטער מינוט בין איך מיט אייך און גיי מיט מיין פאמיליע דער ערשטער צום טויט! איך פאראט אייך ניט!"

אויפן בוידעם פון דער גרויסער ניעסווישער שול האָבן פארנומען א פּאָזיציע בעם קוילנוואַרפער אהרן גאם, משה און ניאָמע דוקער (ברידער). ביי א צווייטן עק פון געטאָ איז געשטאנען ביי א צווייטן קוילנוואַרפער דאָס העלדישע מיידל לאה דוקער (שוועסטער פון די א. ד. משה און ניאָמע).

פּלוצים איז פון דער דייטשישער זייט געפאלן א שאָס. דער סטאָג היי איז אונטערגעצונדן געוואָרן. עס האָבן אָנגעהויבן צו פלאַקערן די אונטערגעצונדענע מיט בענזין הייזער. די מענטשן, וואָס זיינען געשטאַנען אין די רייען נעבן דער שול, זיינען זיך צעלאָפן. עס האָט זיך גלייך פארבונדן א ספּאָנטאַנישער קאַמף מיט די דייטשן.

לאה דוקער האָט אָנגעהויבן שיסן פון איר קוילנוואַרפער, אָבער איר מאַשין האָט זיך באַלד פאַרהאַקט און אויפגעהערט צו אַרבעטן. די דייטשן האָבן דעם קוילנוואַרפער גלייך פאַרכאַפּט און די העלדישע לאה איז אומגעקומען.

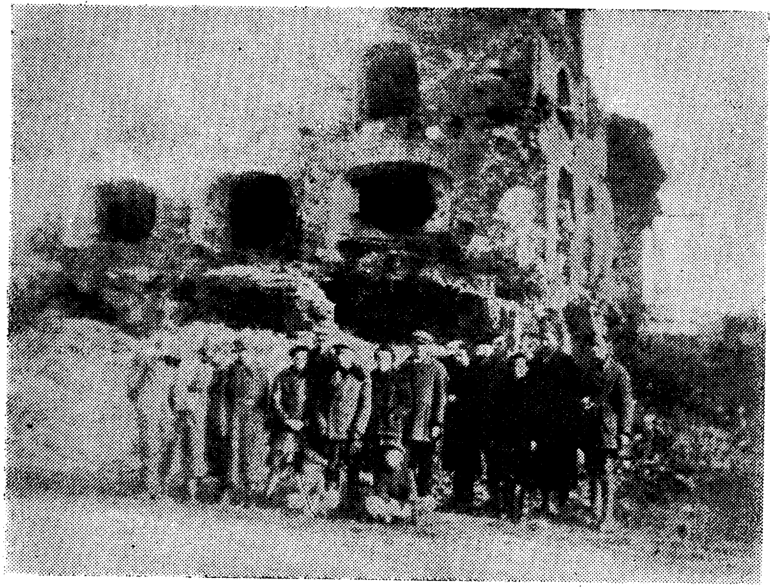

די היסטאָרישע ניעסוויזשער שול,

וועלכע האָט זיך אויסגעצייכנט מיט איר שיינער אַרכיטעקטור און פון וועלכער די ייִדן האָבן געשטעלט א פאַרצווייפלטן ווידערשטאַנד אין דעם שחיטה-טאָג. זי איז דורך די דייטשן דאַן אויפגעריסן געוואָרן. די פאָטאָגראַפיע איז געמאַכט געוואָרן נאָך דער באַפרייונג.

דאָס מאַשין-געווער אויפן שול-בוידעם באַשיסט אָן אויפהער די דייטשן און לאָזט זיי ניט צו נענטער צו זיך. אויף די ברענענדיקע

געטאָ־גאַסן גייט א ניט גלייכער קאמף פון די יידן, באוואָפנטע מיט מעסערס, שטעקנס, העק, שוועבל־זויער און דישלעס מיט דעם מעכטיק באוואָפנטן שונא.

די יידן יאקאָוו און קלאצקאָ האָבן געהרגעט די „וואָראָנע״ (פוילישע און ווייס־רוסישע פאָליציי, וועמענס אוניפאָרם איז געווען א שווארצע און דערפאר דורך די יידן גערופן געוואָרן „וואָראָנעס״), טשיזיק.

דער ניעסוויזשער דאָקטאָר קעסעל האָט אין פארלויף פון קאמף אין מיטן פון ברענענדיקן געטאָ געגעבן מעדיצינישע הילף די פאר־וואונדעטע יידן.

דער העראָישער פארצווייפלונגס־קאמף פון נעסוויזשער יידן מיט די דייטשישע און פאָליצייאישע מערדערס האָט אָנגעהאלטן עטלעכע שעה. די דייטשן, וועלכע האָבן ניט געקענט צוקומען צו דער שול, האָבן זי באוואָרפן מיט גראנאטן און אונטערגעצונדן. די גאנצע העלדישע מאנשאפט ביים קוילנוואָרפער איז פארברענט געוואָרן אינאיינעם מיט דער אלטער היסטאָרישער שול.

עס איז געווען א שרעקלעך בילד. די יידן זיינען געשטאנען אויף די הויפן פון די ברענענדיקע הייזער און דאָרט אומגעקומען אין פייער.

די דייטשן האָבן ניט געהאט אויף וועמען דורכצופירן די „אקציע״— די גאנצע געטאָ איז געווען פארזייט מיט מתים, ס׳רוב פארברענטע און דערשטיקטע פון פייער און רויך. די דייטשן און פאָליציי האָבן טייער באצאָלט פארן ניעסוויזשער געטאָ. פון קאמף־פלאץ האָט מען אָפגעפירט פיל געהרגעטע און פארוואונדעטע דייטשן און פאָליציאנטן.

בלויז 25 יידן איז געלונגען ארויסצוראטעווען זיך פון ברענענדיקן געטאָ אין די וועלדער.

די אויסערגעוויינלעך־העלדישע האלטונג פון דער שוועסטער און די ברידער דוקער ביי די קוילנוואָרפערס איז נאָך לאנג געווען א טעמע פון שמועסן צווישן די דייטשן און דער אָרטיקער באפעלקערונג.

עס זיינען אָבער געווען ארבעטס־לאַגערן פון ספעציאליסטן, אין וועלכע עס זיינען קאָנצענטרירט געוואָרן קליינע נישטיקע רעשטלעך פון די ליקווידירטע געטאָס. די ארבעטס־לאַגערן זיינען געווען זאָרגפול אָפגעהיט דורך פארשטארקטע וואכן פון דייטשן און פאָליציי, שפיר־הינט, שטארקע רעפלעקטאָרן און ארומצוימונגען, וואָס עס האָט פאראומעגלעכט יעדן פרווו פון ארויסבאקומען זיך פון זיי, א זאך, וואָס איז נאָך געווען מעגלעך אין די געטאָס.

אין די דאָזיקע ארבעטס-לאגערן האָבן ניט עקזיסטירט קיין קאָנטאקט מיט דער אויסערלעכער וועלט און דערפאר איז געווען פולשטענדיק אומעגלעך יעדע איניציאטיוו און פרווו פון ווידערשטאנד און רעטונג.

אזעלכע געטאָ-טורמעס זיינען געווען די ארבעטס-לאגערן: נאָוואָ-גרודעק, פאָנאר און קאָלדיטשעווא (17 ק"ל פון באראנאָוויטש).

פון דאָרט האָבן די געפאנגענע ביסל יידן, וועלכע זיינען געווען פארמשפט אויף א זיכערן טויט, פרייער אָדער שפעטער געקענט זיך ראטעווען בלויז דורך אונטערגראָבונגען, וועלכע זאָלן עפענען פאר זיי א וועג צו פרייהייט.

ביים פעלן פון מכשירים און די נויטיקע טעכנישע מיטלען צו אזא מין קאָמפליצירטער ארבעט, ביי די אומענטשלעכע אומשטענדן און די כסדרדיקע קאָנטראָלן פון די וואכן, האָט עס אויסגעזען צו זיין כמעט ווי ניט רעאליזירבאר. דער אומגעהויערער, נאטירלעכער דראנג צום לעבן האָט געשטויסן די פאראורטיילטע צום טויט „ארעסטאנטן" צו דערטראכטן זיך צו אזעלכע איינפאלן, ווי אויסגראָבן אונטערערדישע טונעלן (פאָנאר, נאָוואָגרודעק) אָדער אויסזעגן א וואנט (קאלדיטשעווא).

דער קאָלדיטשעווער „טויטן-לאגער" איז געווען אן אָרט ניט נאָר פאר יידן. דאָרט האָבן זיך געפונען די יעניקע, וועלכע האָבן שוין ניט געדארפט מער אומקערן זיך צו די לעבעדיקע. דער שעף פון באראנאָ-וויטשער „ס. ד.", דער סאדיסט האמעלונג פלעגט זיך דורכשפאצירן איבערן לאגער און אלעמאָל פעסטשטעלן, אז עס זיינען נאָך אלץ דאָ צופיל לעבעדיקע „ארעסטאנטן".

אין לאגער זיינען געבליבן 93 יידן, געבראכטע פון די ליקווידירטע געטאָס באראנאָוויטש, האָראָדישטש, מייטשעט, נאָוואָיעלניע, סלאָנים און מינסק. זיי זיינען דאָרט געווען באשעפטיקט אין די ווארשטאטן אלס ספעציאליסטן שלאָסערס, מעכאניקערס, סטאָליארעס, שניידערס, זייגער-מאכערס א. א. וו.

דאָס לעבן אין לאגער איז געוואָרן פון טאָג צו טאָג אומדערטרעגלעכער. די צום טויט פארמשפטע יידן אָרגאניזירן א רעטונגס-קאָמיטעט, מיט וועלכן עס פירן אָן: לייבל זיגער, פנחס מאָרדקאָווסקי (באראנאָוויטש), בערל קאָרען (לידע), קושניער (דערעטשין).

דער סטאָליער קאָרען בוירט אויס מיט א קליינעם בוידל א לאָך אין דער וואנט, וואָס גרענעצט זיך מיט דער גארבעריי, נעבן דער

אָזיערע, וווּ די שמירה איז א קלענערע און עס איז ניטאָ קיין וואך־בונקער.

מיטאָק־צייט, ווען אלע יידן פלעגן זיך אויפקלייבן אין באראק, פלעגט מען מיט דער גרעסטער פאָרזיכטיקייט בוויערן די קליינע לעבעלעך אויף א שטח פון א האלבן מעטער אין קוואדראט. דריי מאָנאטן האָט געדויערט די שווערע, סכנותדיקע ארבעט, ביז עס איז געוואָרן אויסגעבויערט די וואנט. דאן האָט מען אויסגעשפּרייט אויף דער אנדער זייט א קאָלדרע (אין דער נאכט, ווען דער ארויסגאנג איז געווען באשטימט), אז ביים ארויסזעצן די וואנט, זאָל זי ניט מאכן קיין גערויש מיט איר ארויספאלן.

זייענדיק פארטיק מיט דער וואנט, איז דאָס ערגסטע געווען מיט די שפּיר־הינט, וועלכע האָבן זיך ניט געלאָזט אָפּנארן, און געהאלטן אויג אויף יעדער קלענסטער באוועגונג פון די „ארעסטאנטן".

פאר דעם ענדגילטיקן טערמין, ווען מען האָט באשלאָסן ארויסקריגן זיך פון „טויטן־לאגער", האָט איינער פון די יידן, וועלכער האָט געארבעט אין קיך, דעם זעלביקן אָוונט ארייננגעטאָן סם (וועלכע ער האָט באקומען ביי ד"ר נאָוויצקי, מכלומרשט פאר זיך), אין דעם נאכט־עסן פון די הינט, און עס האָט זיך איינגעגעבן אָפּסמען זיי. מען האָט אויך אָנגעגרייט בענזין אויף אונטערצוצינדן דעם בנין אין פאל פון א דורכפאל.

אין א שנייאיקער זאווערוכע־נאכט (25 מערץ 1943), האָבן זיך אלע 93 יידן ארויסבאקומען דורך דער לאָך, געלאָזט זיך לויפן אין דער ריכטונג פון דער פארפראָרענער אָזיערע און פון דאָרט האָבן זיי זיך גערדאפּט לאָזן אינאיינעם אין וואלד.

די דייטשן האָבן זיך גלייך געכאפּט און איינגעאָרדנט אויף די אנטלאָפענע א געיעג.

דריי טעג זיינען זיי געווען ארומגערינגלט אין וואראָנטשער וואלד. 26 מאן זיינען געפאלן און קושניער האָט זיך אליין דערשאָסן. די איבערגעבליבענע האָבן זיך צעזייט איבער די וועלדער. דער גרעסטער טייל איז אָנגעקומען צו ביעלסקין אין אָטריאד.

פרילינג 1943 האָבן די דייטשן באשלאָסן צו פארווישן, ווי וויט מעגלעך, די שפּורן פון זייערע גרויזאמקייטן און פארברעכנס. צו דעם צוועק האָבן זיי געבראכט קיין פאנאר, דעם ריזיקן מאסן־קבר פון ווילנער יידנטום, א גרופּע פון לערך 60 יידן און א גרעסערע צאָל רוסישע געפאנגענע, וועמענס אויפגאבע איז געווען עקסהומירן די טויטע קערפּערס און פארברענען זיי.

די ארבעטערס זיינען געווען שטארק באוואכט פון ס. ס.-לייט. זייער גורל איז געווען א פאראויס באשטימטער, ווייל די דייטשן וועלן דאך ניט לאָזן קיין לעבעדיקע עדות פון זייערע פארברעכנס.

צוליב דעם, וואָס זיי זיינען געווען אָפגעשלאָסן פון יעדן קאָנטאקט מיט דער אויסערלעכער וועלט, האָט דער איינציקער וועג פון רעטונג געקענט זיין בלויז אין אונטערגראָבונג, א טונעל. א מאָסקווער יידישער קריגס-געפאנגענער אינזשינער, מיטן נאָמען ארקאָ האָט אייסגעארבעט א פלאן פון אזא טונעל.

במשך פון מער ווי צוויי חדשים האָט מען גאנצע נעכט געארבעט ביים גראָבן דעם טונעל, וועלכער האָט זיך אָנגעהויבן פון א חורבה נעבן די באראקן, געהאט אין דער לענג 32 מעטער און ארויסגעפירט מחוץ די פארצוימונגען און דער דייטשער וואך.

נאָכן אדורכגיין פון דער ערשטער גרופע דורכן טונעל האָט די דייטשע טורעם-וואך באמערקט די פארדעכטיקטע באוועגונג אין דער נאכט-שטילקייט און האָט אונטער רעפלעקטאָרן-ליכט געעפנט א שטארקע שיסעריי און א געיעג נאָך די אנטלויפנדיקע.

עס האָבן זיך דאן געראטעוועט בלויז א צוועלף מאן, פון וועלכע א טייל איז אוועק צום אָטריאד „ניעווסקי" (בריגאדע וואָראָשילאָוו), און די איבעריקע זיינען אויפגענומען געוואָרן אין דער ליטווישער פארטיזאנער בריגאדע פון יורגיס.

נאָך דער פערטער שחיטה אין נאָוואָגרודעק (5 פעברואר 1943), זיינען די לעבנפארבליבענע ביסל יידן, בעלי-מלאכות, ספעציאליסטן, אין דער צאָל פון איבער 500 מאן באזעצט געוואָרן אין בנין פון קרייז-געריכט.

די יידן פון דער „געטאָ-תפיסה" האָבן ניט געהאט קיין שום באוועגונגס-פרייהייט און ניט געקענט קומען אין בארירונג מיט דער אויסערלעכער וועלט. זיי זיינען געווען באוואכט מיט אן אויסערגעוויינלעך שטארקער שמירה, מיט א טאָפלטער דראָט-פארצוימונג און רעפלעקטאָרן-טורעמס.

דעם 7-טן מאי 1943, איז אין דער דאָזיקער „געטאָ-תפיסה" פאָרגעקומען א ווייטערדיקע סעלעקציע פון די א. ג. „אומנוצלעכע יודן". עס זיינען איבערגעלאָזן געוואָרן ביים לעבן בלויז 233 יידן.

עס איז פאר אלעמען קלאָר געוואָרן, אז עס איז שוין קיין שאנס ניטאָ אויסצומיידן א „דייטשישן-טויט", און די „ארעסטאנטן" האָבן

אָנגעהויבן טראַכטן ווי אַזוי זיך צו באַפרייען פון דאָזיקן שענדלעכן צייטווייליקן לעבן.

עס איז אַנטשטאַנען א ווידערשטאַנדס־קאָמיטעט פון זיבן מאַן אונטער דער אָנפירונג פון ד״ר קאַגאַן ז״ל. (מיטגליד פון צ. ק. פון פועלי־ציון פאַראייניקט מיט צ. ס. אין פאַרמלחמהדיקן פוילן, וועלכער איז מגולגל געוואָרן פון באַראַנאָוויטש אין נאָוואָגרודקער געטאָ).

עס איז אויסגעאַרבעט געוואָרן א פּלאַן פון אָנפאַלן אויף דער טויער־וואַך, איבערשניידן די דראָט־פאַרצוימונגען און אַנטלויפן אין די וועלדער.

אין רשות פון די יידן זיינען געווען אייניקע געציילטע ביקסן, וועלכע זיי האָבן געקויפט ביי א פּאָליציאַנט פון דער געטאָ־וואַך.

ד״ר קאַגאַן מיט אַן אַלטן רעוואָלווער, צו וועלכן ער האָט געהאַט נאָר איין קויל, איז געווען גרייט זיך צו וואַרפן דער ערשטער אויף די תלינים. דער פּלאַן איז אויסגעאַרבעט געוואָרן מיט אַלע פּרטים, אָבער ער איז ניט רעאַליזירט געוואָרן צוליב דעם, ווייל ניט אַלע יידן זיינען געווען גרייט און געהאַט דעם מוט צו מאַכן דעם דרייסטן אָנפאַל.

עס ענטשטייט דאַן א פּלאַן פון מאַכן אַן אויסגראָבונג אונטערן בנין פון געריכט, וועלכער זאָל אַרויספירן מחוץ דעם געטאָ. עס געלינגט אויסגראָבן א טונעל פון 208 מעטער די לענג, 70 ס״מ די הויך און 75 ס״מ די ברייט. די גרויסע מענגע אויסגעגראָבענע ערד פלעגט מען אַרויסטראָגן אין די קעשענעס און אין קליינע זעקלעך, צעשיטן עס אויפן בוידעם, אויפן הויף, אַרום די פּלויטן, אין די הויף־גריבער און צווישן די ווענט. עס איז אַלץ געמאַכט געוואָרן מיט דער גרעסטער פאָרזיכטיקייט, און יעדעס מאָל ביים אונטערגראָבן אונטערגעשטעלט באַלקנס ביי די ווענט און סופיט, אַז דער טונעל זאָל ניט ווערן איינגעשאָטן.

דער לעבעדיקער גייסט פון דער אונטערנעמונג איז געווען בערל יאָסעלעוויטש.

עס האָבן זיך אַרויסגעראַטעוועט דורך דעם טונעל די גאַנצע 233 יידן (26 סעפּטעמבער 1943). אָבער דערגיין צום וואַלד האָט זיך איינגעגעבן בלויז בערך 150 מאַן. די איבעריקע יידן זיינען אויסגעהרגעט געוואָרן אין דעם געיעג, וואָס די דייטשן האָבן אויף זיי גלייך איינגעאָרדנט נאָך זייער אַנטלויפן (צוו. די געפאַלענע זיינען אויך געווען ד״ר קאַגאַן און דער א. ד. יאָסעלעוויטש).

די לעבן געבליבענע זיינען אויפגענומען געוואָרן אין די פאַרשיידענע רוסישע אַטריאַדן פון נאַליבאָקער פּושטשע, בעיקר אָבער דורך ביעלסקיס יידישן אַטריאַד.

לײדער איז אָבער בלויז אין געציילטע ערטער פון די טויזנטער שטעט און שטעטלעך פון ווייס-רוסלאַנד און מערב-אוקראַינע געקומען צו אַקטיווע, צוגעגרייטע אָדער ספּאָנטאַנע ווידערשטאַנדן.

דאָס ניט פאַרויסזען קיין מעגלעכקייט צו קאָנטוניאירן אַ ווידער-שטאַנד אין די געטאָס האָט רייף געמאַכט דעם געדאַנק ביי פיל צו אַנטזאָגן זיך פון דעם און ריכטן די גאַנצע אויפמערקזאַמקייט אויף די אַזוי נאָנט ליגנדיקע רויקע וועלדער.

עס איז געוואָרן קלאָר פאַר אַלעמען, אַז אין דער צייט, ווען געטאָס קען מען פאַרצאַמען, קען מען אָבער ניט וועלדער און פּושטשעס פאַרצאַמען און באַוואַכן; אַז בעת געציילטע דייטשן קענען אַרויספירן פון געטאָ טויזנטער יידן צום טויט אָן קיין ווידערשטאַנד, דאַרפן הונדערטער דייטשן זיך יאָגן נאָך איין מענטשן אין די געדיכטעניש פון די וועלדער און דערביי זיין אין סכנה פון ווערן אליין געהרגעט.

קאַפּיטל צוועלף

יידן אָרגאַניזאַטאָרן און קאָמאַנדירן אין די וועלדער

שטורמישע צייטן רופן ארויס העלדן, וועלכע וואָלטן ביי נאָרמאַלע באַדינגונגען דורכגעגאַנגען זייער לעבן אומבאַמערקט. געוויינלעך זיינען עס מענטשן מיט טעמפּעראַמענט, ענערגיע, אָרגאַניזאַטאָרישע פעיקייטן און איניציאַטיוו.

אין תקופות פון אויפברויז און צערודערונג זיינען זיי די, וועלכע נעמען דעם רודער פון די געשעענישן אין זייער האַנט אריין. אין לויף און אַנטוויקלונג פון די געשעענישן וואַקסן זיי אויס און דערהויבן זיך איבערן גאַנצן ארום.

די יידן זיינען געווען צווישן די אָרגאַניזאַטאָרן און גרונטשטיין־לייגערס פון דער פּאַרטיזאַנער־באַוועגונג אין די פּאַרשיידענע פּושטשעס און ראַיאָנען און האָבן מיטגעמאַכט די פּאַרטיזאַנקע אין אַלע אירע פאַזעס און גלגולים. אָנגעהויבן פון דער צייט, ווען אומבאַדייטנדיקע גרופּעס מיט געציילטע פאַרזשאַווערטע ביקסן פלעגן זיך אין דער נאַכט־פינצטערניש וואַרפן מיט אַ „הוראַ"־געשריי אויף קליינע גאַרניזאָנען און זייען צווישן זיי טויט און פּאַניק און געענדיקט אין דער צייט, ווען די פּאַרטיזאַנקע האָט זיך פונאַנדערגעוואַקסן אין אַ גראַנדיעזער פאָלקס־באַוועגונג, גוט באַוואָפנט און אינסטרוקטירט דורך דער סאָוועטישער אַרמיי־לייטונג.

די גרויסע שחיטות אין ווייס־רוסלאַנד און אוקראַינע זיינען פאָרגעקומען בעיקר אין דער ערשטער העלפט פון 1942, ווען אין די וועלדער האָבן זיך אַרומגעדרייט בלויז איינצלנע רוסן, איבערגעבליבענע פון דער אַרומרינגלונג.

ווען די יידן פון דערעטשין (סלאָנימער קרייז) זיינען געקומען אין רודע — דאָבראָווטשיזנער וועלדער, נאָך דער גרויסער שחיטה (22־טן מאַי 1942), האָבן זיי דאָרט געטראָפן קליינע נישטיקע גרופּעס,

האלב באוואָפּנטע רוסן, בראש מיט בולאק און בולאט, וועלכע האָבן נאָך ביז דאן ניט אויפגענומען קיין ערנסטע קאמפּס־אָפּעראציעס.

די הונדערטער אנטלאָפענע יידן פון זשעטלער געטאָ האָבן אין ליפּיטשאנער פּושטשע אריינגעגאָסן פריש בלוט אין די שיטערע רייען פון די „נקמה־נעמערס" און געגעבן דעם אימפּולס צו פארשטארקטער ארבעט און קאמפּס־איניציאטיוו.

ווען עטלעכע צענדליק יידן זיינען אנטלאָפן נאָכן ווידערשטאנד ביים גראָבן די גריבער אין שחיטה־טאָג אין שטעטל ראדון, האָבן זיי אין נאטשער פּושטשע געטראָפן אייניקע בלאָנקענדיקע רוסן, און זיי האָבן געלייגט דעם פונדאמענט פון דער שפּעטער - אויסגעוואָקסענער בריגאדע „לענינסקי קאָמסאָמאָל".

טוביה ביעלסקיס גרופּע האָט חדשים־לאנג ארומגעבלאָנקעט איבער די רחבות'ן פון די וועלדער אין נאָוואָגרודקער ראיאָן, ביז זיי האָבן זיך געטראָפן מיט וויקטאָר פּאטשענקאָס רוסישער גרופּע און צוזאמען אָנגעהויבן אונטערנעמען קאמפּס־אָפּעראציעס קעגן שונא.

יוסף צווייבל, דב לארבער, יוסף בליישטיין א. אנד. יידן פון מאניעוויטשער ראיאָן (וואָלין) באווירקן דעם סאָוועטישן אקטיוויסט קאָנישטשיק מיקאָלע, באקאנט אין דער פּארטיזאנקע אונטערן פּסעוודאָנים „קרוק", וועלכער באהאלט זיך אוים ביי פּויערים, אז ער זאָל צוזאמען מיט זיי ארויסגיין אין די ווילדער גרינדן א פּארטיזאנער־אָטריאַד. זיי זיינען דאָס טאקע געווען די גרינדערס פון דעם אָטריאד „קרוק", וועלכער איז אין דער ערשטער צייט געווען כמעט א ריין־יידישער. די געקומענע אין די לובאָרקער וועלדער (וואָלין) יידישע גרופּע מיט מישע ערלשטיין בראש, פון פּאָווורסקער געטאָ (וואָלין), אָרגאניזירט צוזאמען מיט רוסישע פּארטיזאנער דעם אָטריאד „קארטוכין" (בריג. פּאָלק, ברינסקי, באטיעס פּאראייניקונג).

שוין ענדע אפּריל 1942 האָט דער אנטיפאשיסטישער סלאָנימער קאָמיטעט ארויסגעשיקט די ערשטע גרופּע יידן אין די ראפּאלאָוויקער וועלדער אין וואָלטשע - נאָרע (30 ק"מ פון סלאָנים) און געגרינדעט די 51־טע יידישע גרופּע ביים אָטריאד „שטשאָרס".

אין נאָוואָגרודקער געטאָ איז געבליבן שטעקן א רוסישער ייד, סלאָנים — א מאיאָר פון דער רויטער ארמיי. אין מערץ 1942 אָרגאניזירט ער א גרופּע פון 15 מאן און גייט אוועק אין נאליבאָקער פּושטשע.

באלד נאָך דער גרויסער שחיטה אין איוויע (בײַ לידע), דעם 21־טן מאַי 1942, פאַרלאָזט אַ גרופּע פון פיר יוגנטלעכע (צווי. זיי דאָס מיידל ווערע בלאָך) די געטאָ און גייט אַוועק אין נאַליבאָקער פּושטשע.

געוועזן יידן, וועלכע זיינען בכלל אין די געטאָס ניט אַריין און נאָכן אַריינמאַרש פון די דייטשן באַלד אַוועק אין די וועלדער, אָדער זיך פאַרשטעקט בײַ באַקאַנטע, איבערגעגעבענע פּויערים. בעיקר, זיינען דאָס געוועזן ישובניקעס, וועלכע האָבן ניט געפאָלגט דעם דייטשישן באַפעל וועגן קאָנצענטרירן זיך אין די ראַיאָן־שטעט, ווי פאָרפילנדיק דאָס אָנקומענדיקע שלעכטס.

געוועזן אויך יידן, וועלכע זיינען געוועזן אַקטיוו אין די יאָרן 1939—1941 אין דער סאָוועטישער אַדמיניסטראַציע און קאָמוניסטישער פּאַרטיי, און ווייסנדיק, וואָס עס דערוואַרט זיי, זיינען זיי גלייך אַוועק אין די וועלדער און צו באַקאַנטע פּויערים.

מאיר בליט (קאָוועל) איז אַוועק מיט 15 מאַן פון גמינע ראַטין (קאָוועלער ראַיאָן) דעם 15־טן יולי 1941, ווען מען איז געקומען אים אַרעסטירן פאַר אַקטיוויזם און זיך געשטעלט בראש פון אַ יידישע פּאַרטיזאַנער־גרופּע ביזן אָנשליסן זיך אין אָטריאַד לאַגווינאָוו.

יעקב קאָניוכאָווסקי פון וואָראָנאָווע איז צוליב די זעלביקע טעמים באַלד נאָכן אַריינמאַרש פון די דייטשן אַוועק אַרבעטן אַלס סטאָליאַר אין דאָרף מיזאַנצע (נאַטשער פּושטשע), בכדי אין יעדן פאַל צו קענען אַנטלויפן אין וואַלד.

די ברידער טוביה, זוסיע און עשהאל ביעלסקי זיינען פון זייער דאָרף סטאַנקיעוויטש (בײַ נאָוואָגרודעק) גלייך אַוועק אין די דערבײַ־ליגנדיקע וועלדער, ווו זיי האָבן זיך אויסבאַהאַלטן וואַנדערנדיק פון אָרט צו אָרט, ביזן גרינדן זייער פּאַרטיזאַנער־אָטריאַד.

שלמה וואָלקאָווסקי און זיין שוועסטער גענינע (באַראַנאָוויטש) זיינען, אַנטלויפנדיק צוזאַמען מיט דער אָפּטרעטנדיקער רויטער אַרמיי געבליבן שטעקן אין אַרומרינגלונג אין מאָהילעווער געגנט און שוין פון דאַן אָנגעהויבן פּאַרטיזאַנעווען מיט קליינע גרופּן רוסישע זעלנערס.

איינער פון די ערשטע פּאַרטיזאַנער אין ליפּיטשאַנער פּושטשע איז געוועזן דער יידישער לערער שלום באַס פון זשעטל. ער האָט זיך דאָרט באַוויזן שוין ענדע 1941, ווען קיין פּאַרטיזאַנער זיינען בכלל נאָך ניט געווען. מיטן אויסברוך פון דייטש־סאָוועטישן קריג, געפינט ער זיך אַלס לייטענאַנט אין די רייען פון דער רויטער אַרמיי. בעת איר אָפּטרעטן

אויף מזרח איז ער אַרומגערינגלט געוואָרן מיט זיין מיליטער־אָפּטיילונג דורך די דייטשן און ער איז געבליבן שטעקן אין די וועלדער. ער פיגורירט דאָ אונטער א פּוילישן נאָמען ראַדיעצקי און שפּעטער אלס גרופּן אין דעם אָטריאַד „וואָראָשילאָוו" (אומגעבראַכט אלס שפּיאָן דורך דעם אָטריאַד־קאָמאַנדיר פּעטיע מאַקאַראָוו, ווען באַס האָט געוואָלט אַריבערגיין אין דעם ניי געשאַפענעם, קאַפּלינסקיס יידישן אָטריאַד). ער האָט פיל מיטגעווירקט צו דער אָרגאַניזאַציע פון א. ד. רוסישן אָטריאַד.

איינער פון די פּאָפּולערסטע יידישע קאָמאַנדירן און אָרגאַניזאַטאָרן פון יידישע פּאַרטיזאַנער־איינהייטן איז געווען ד"ר יחיאל אַטלאַס.

ער איז געבאָרן גע וואָרן אין 1910 אין טשאַרנעצקי־גורע ביי לאָדזש. אין 1939 האָט ער געענדיקט מעדיצין אין באָלאָניע (איטאַליע) און אין פּוילן נאָסטראָפיצירט זיין דיפּלאָם.

בעתן דייטשישן אַריינמאַרש קיין פּוילן, אַנטלויפט ער קיין מערב־ווייסרוסלאַנד און באַזעצט זיך אין שטעטעלע קאָזלאָווטשיזנע (ביי סלאָנים), וו ער פּראַקטיצירט אלס דאָקטאָר. בעת דער שחיטה אין קאָזלאָווטשיזנע אין מאַי 1942, איז אומגעקומען זיין גאַנצע פאַמיליע: פאָטער, מוטער און 17 יעריקע שוועסטער, צוזאַמען מיטן גאַנצן יידישן קיבוץ. אלס דאָקטאָר האָט מען אים געלאָזט לעבן און אַוועקגעשיקט אין דאָרף גרויס־וואָליע (קאָזלאָווטשיזנער ראַיאָן), וואָס געפינט זיך נישט ווייט פון רודע־דאָבראָווטשיזנער וועלדער). פון דאָרט האָט ער זיך פאַרבונדן מיט די ערשטע קליינע גרופּעס רוסישע פּאַרטיזאַנער, געהיילט זייערע פאַרוואונדעטע און געהאָלפן זיי קריגן געווער ביי די אַרומיקע פּויערים, צווישן וועלכע ער איז געווען זייער פּאָפּולער אלס דאָקטאָר.

ווען עס קומט אָן קיין גרויס־וואָליע א גרעסערע גרופּע יוגנטלעכע, אַנטלאָפענע פון דער דערעטשינער שחיטה, גייט ד"ר אַטלאַס מיט זיי אַוועק אין די וועלדער.

ד"ר אַטלאַס האָט צוליב מאָטיוון פון טאַקטישן כאַראַקטער אַנטשיידן אָפּגעוואָרפן דעם פאָרשלאַג צו ווערן קאָמאַנדיר פון דער יידישער ראָטע און אָנגענומען נאָר דעם פּאָסטן פון קאָמאַנדיר פון ערשטן וווזאָד. קאָמאַנדיר פון צווייטן וווזאָד איז געווען אליהו ליפשאָוויטש (דערעטשין). קאָמאַנדיר פון דריטן וווזאָד — א רוס, שובין. שפּעטער אליהו קאָוועסקי (וואָלקאָוויסק).

ד"ר אטלאס איז געווען באליבט און געשעצט ניט נאָר פון די יידישע פּארטיזאנער-סאָלדאטן, נאָר אויך פון דער העכערער סאָוועטישער קאָמאנדשאפט. ער איז געווען דער סימבול-געבער צו אלע קאמפס-אקציעס אין יענער געגנט און אליין געגעבן א ביישפּיל פון דרייסטקייט, אומדערשראָקנקייט און מוט. ער האָט דאָס געפאָדערט פון זיינע פּארטיזאנער און נאָכמער פון זיך אליין.

וועגן זיין העלדישקייט און קאמפס-געוואגטקייט האָט מען גערעדט אין אלע פּושטשעס און פּארטיזאנישע ראיאָנען. די מענטשן פון זיין ראָטע, ווו זיי זיינען שפּעטער ניט מגולגל געוואָרן, האָבן זיך אויסגע-צייכנט אין די קאמפן. דאָס געהערן צו ד"ר אטלאסעס גרופּע איז געוואָרן א זאך פון שטאָלץ און כבוד.

אין דער שפּיץ פון דער יידישער ראָטע ביי בולאקס אָטריאד איז געשטאנען דער רוס קאָליע קאָנאָפּליאָוו. אָבער ניט קאָנאָפּליאָוו, ניט שובין, ניט אָטריאד-קאָמאנדיר בולאק און שטאב-נאטשאלניק בולאט האָבן ניט אונטערגענומען קיין שום קאמפס-אָפּעראציע אָן דעם וויסן און באראטן זיך מיט דעם קליין-וואוקסיקן יידישן דאָקטאָר.

ער האָט די יידישע ראָטע מוסטערהאפט באוואָפנט דורך די באקומענע געווער פון די פּויערים. ער האָט די פּארטיזאנער דערצויגן און באאיינפלוסט אין גייסט פון אָן פּשרה'דיקן קאמף און נקמה. ער האָט כסדר אומדערמידלעך גערופן צו נעמען נקמה קעגן די דייטשישע האָרדעס פאַרן אומשולדיק פארגאָסענעם בלוט און אומאויפהערלעך איבערגעחזרט, אז מען מוז רעהאביליטירן דעם יידישן כבוד, וועלכער איז פארשוועכט געוואָרן צוליב דער פּאסיווער האלטונג פון יידן אין די געטאָס.

— „מיר מוזן באווייזן די רוסן — פלעגט ד"ר אטלאס ביי יעדער געלעגנהייט זאָגן — אז יידן קענען קעמפן און וויסן, ווי נקמה צו נעמען ניט ערגער, ווי די רוסישע פּארטיזאנער".

ער האָט געוואָלט דורך דער גאנצער קאמפס-טעטיקייט פון דער יידישער ראָטע צעשטרייען די לעגענדע, אז יידן קענען ניט קעמפן, אז יידן זיינען פּחדנים. צוליב דעם האָט ער אין זיין אָטריאד אָנגענומען בלויז מענטשן ערשט נאָך דעם, ווי יענע האָבן באוויזן בעת אייניקע קאמפס-אויפגאבעס, אז זיי זיינען גרייט יעדע מינוט צו שטארבן פאַר דער הייליקער זאך.

ער האָט באַזאָרגט מיט געווער ניט נאָר זיין יידישע ראָטע, נאָר אויך געהאָלפן אויפן דאָזיקן געביט קאַפּלינסקיס יידישן אָטריאַד אין דער שבנישער ליפּיטשאַנער פּושטשע, און א דאַנק אים האָבן אויך געקראָגן פיל געווער די רוסישע פּאַרטיזאַנער פון בולאַקס אָטריאַד.

ער איז געווען דער איניציאַטאָר פון אַלע אונטערגענומענע קאַמפּס־אָפּעראַציעס אין יענער געגנט און אַליין אַלס קעמפער אָנטייל גענומען אין די געלונגענע אָנפאַלן אויף די דייטשישע גאַרניזאָנען אין ד ע ר ע ט ש י ן (10־טן אויגוסט 1942), ק אָ ז ל אָ װ ש ט ש י ז נ ע (5־טן סעפּטעמבער 1942) ר ו ד ע ־ י אַ װ אָ ר ס ק ע (8־טן אָקטאָבער 1942), אין דער אַקציע צו פאַרברענען א סטראַטעגיש־וויכטיקע בריק איבערן טייך ניעמאַן (15־טן אויגוסט 1942), ביים פאַרכאַפּן א דייטשישן אַעראָפּלאַן בעת א געצוווּנגענעם אַראָפּלאָזן זיך (28־טן סעפּטעמבער 1942), ווי אויך אין קאַמף קעגן דער שטראָף־עקספּעדיציע פון די דייטשן (15־טן סעפּטעמבער 1942) און בעת דער גרויסער אָבלאַווע (דעצעמבער 1942).

א העלד, א גלענצנדיקער אָרגאַניזאַטאָר, מיט איינגעבאָרענע אייגנשאַפטן פון א קאָמאַנדיר, א האַרציקער ייד, וועלכער האָט אינגאַנצן געאָטעמט מיט קאַמפּס־לוסט און נקמה־ווילן — האָט ער פאַרשאַפט כבוד דעם יידישן פאָלק, געהויבן די ווירדע פון יידן אין די אויגן פון די רוסישע פאַרטיזאַנער און געצוווּנגען זיי ענדערן זייער איינשטעלונג צו יידן אַלס קעמפערס.

ער האָט אויך גרויסע פאַרדינסטן אַלס אָרגאַניזאַטאָר פון דער אַלגעמיין סאָוועטישער פאַרטיזאַנקע אין יענע ראַיאָנען. די סאָוועטישע רעגירונג האָט אָפּגעשאַצט זיינע גרויסע פאַרדינסטן פאַר דער פאַרטיזאַנער־באַוועגונג און האָט אים באַלוינט נאָך זיין העלדישן טויט מיט דער בכבודיקסטער אויסצייכענונג „העלד פון ראַטן־פאַרבאַנד“. (געפאַלן העלדיש אין קאַמף בעת דער גרויסער אָבלאַווע, דעם 5־טן דעצעמבער 1942).

ווי א לעגענדע איז דער נאָמען פון שעפער פון ערשטן יידישן קאַמפּס־אָטריאַד געבליבן אין די הערצער און מוחות פון די יידישע פאַרטיזאַנער אין מערב־וויים־רוסלאַנד.

די דערעטשינער יידן האָבן פיל מיטגעווירקט צו דער אָרגאַניזאַציע און פאַנאַנדערוווּקס פון דער סאָוועטישער פאַרטיזאַנקע אין יענער געגנט. זיי האָבן אין בולאַקס אָטריאַד (שפּעטער בריגאַדע א. נ.

„פּאָבּיעדאַ״) זיך אויסגעצייכנט אין די קאַמפן און דיווערסיע־אַקטן קעגן שונא.

אלס אָרגאַניזאַטאָר פון דער יידישער פּאַרטיזאַנער־באַוועגונג איז אויך געווען באַקאַנט און געהאַט גרויסע פאַרדינסטן, אַדוו. אלתר דוואָרעצקי. ער איז געבּאָרן געוואָרן אין זשעטל (נאָוואָגרודקער קרייז) אין 1906, אין אַ הויז פון אַ באַלעבאַטישער פאַרמעגלעכער פאַמיליע. נאָכן ענדיקן די רעאַל־גימנאַזיע אין גראָדנע, פאָרט ער אין 1924 אַוועק קיין דייטשלאַנד, וווּ ער קומט אָן אין בערלינער פּאָליטעכניקום. מאַטעריעלע שוועריקייטן צווינגען אים אָבער איבערצורייסן זיין שטודיום און זיך צוריקקערן קיין פּוילן.

נאָך פיל מי און מאַטערנישן קומט ער אָן אויף דעם יורידישן פאַקולטעט פון ווילנער אוניווערסיטעט. דאָרט הויבּט ער אָן זיך צו פאַרנעמען מיט געזעלשאַפטלעך־פּאָליטישער טעטיקייט. ער טרעט אַריין אין די רייען פון ציוניסטיש־סאָציאַליסטישן פאַרבאַנד ביים יידישן סטודענטן־פאַריין.

בעת די פעריען, קומענדיק צו זיינע עלטערן אין זשעטל, אַרבּעט ער אומדערמידלעך אין די אָרגאַניזאַציעס „פּועלי ציון״ (פאַרייניקט מיט צ. ס.) און „פרייהייט״ און אָרדנט איין פאַרשיידענע אימפּרעזעס פאַר דער גאַנצער יידישער באַפעלקערונג, וווּ ער טרעט אַרויס אלס פּרעלעגענט.

נאָכן ענדיקן דעם יורידישן פאַקולטעט, האָט ער אַ געוויסע צייט פּראַקטיצירט אלס אַדוואָקאַט. ווען עס איז געקומען די שווערע, ביטערע צייט פון דער דייטשישער אָקופּאַציע, האָט ער געשאַפן דעם געהיימען פּאַרטיזאַנער־שטאַב, בּראש פון וועלכן ער שטעלט זיך אליין און גרייט צו די יידישע באַפעלקערונג אין זשעטל צו ווידערשטאַנד און אַרויסגיין אין פּאַרטיזאַנקע.

קומענדיק אין אַפּריל 1942 אין ליפּיטשאַנער פּושטשע, האָט ער געוואָלט שאַפן אַ ברייט־פּאַרצווייגטע יידישע פּאַרטיזאַנקע, וועמענס ציל האָט געזאָלט זיין ראַטעווען אין דער ערשטער ריי די צוקונפט פון פאָלק — די יוגנט, און מאָביליזירן זי צו אומבּרחמנותדיקן קאַמף, נקמה און פאַרטיידיקונג פון יידישן פאָלקס־כבוד.

— „אויב שטאַרבּן זאָל עס זיין אַ ווירדיקער, מענלעכער און העלדישער טויט, ווי עס פּאַסט פאַר זין פון „מכּבּייער־פאָלק״ — פלעגט ער אומצאָליק איבּערחזרן אין זיינע שמועסן.

לײדער, איז אים ניט באַשערט געװען צו זען דעם גראַנדיעזן פּאַנאָנדערװוּקס פון דער פּאַרטיזאַנקע און װידערשטאַנד קעגן דעם פאַרהאַסטן, בלוטיקן דײַטשישן אָקופּאַנט. עס איז די איראָניע פון גורל, אַז דװקא ער, װעלכער האָט אַזױ פיל אױפגעטאָן פאַר דער זאַך פון אָרגאַניזירן אַלע אומצופרידענע מיט דעם דײַטשישן אָקופּאַציע-רעזשים, איז געפאַלן אַ קרבן פון די הענט פון אײגענע רוסישע פּאַרטיזאַנער (11-טן מאַי 1942).

װען די יידן פון זשעטל זײַנען באַלד נאָך דער צװייטער שחיטה (6-טן אױגוסט 1942) געקומען צולױפן אין ליפּיטשאַנער פּושטשע און געשאַפן אַ יידישן אָטריאַד פון אָפּגעקליבענע קאַמפס-פעיקע 180 יידישע בחורים האָט דער רוסישער קאָמאַנדיר, קאָליע װאַכאַנין, זיך אָנגעהױבן רעכענען מיטן יידישן כוח און געהאָלפן זײ אָרגאַניזירן.

װען עס איז אױפגעקומען די פראַגע װעגן באַשטימען אַ קאָמאַנדיר פון אָטריאַד, האָבן אַלע אָנגעװיזן אױף דעם ענערגישן, אינטעליגענטן און איניציאַטיװ-פולן הירש קאַפּלינסקי.

הירש קאַפּלינסקי איז געבאָרן געװאָרן אין זשעטל אין 1931, אין אַ קלײן-בירגערלעכער יידישער פאַמיליע. צוליב דעם עקאָנאָמישן קריזיס רײַסט ער איבער די לימודים אין דער לידער „תרבות"-שול און קערט זיך אום צוריק אין זשעטל. ער װערט מפקד פון „השומר-הצעיר" און װאַרפט זיך אַרײַן אין דער געזעלשאַפטלעך-ציוניסטישער אַרבעט. ניט געװען קײן אײן אַקציע פון געזעלשאַפטלעכן כאַראַקטער אין װעלכער ער זאָל ניט נעמען קײן אָנטײל. די מלחמה האָט צונישט געמאַכט זײַנע פּלענער װעגן עולה זײַן קײן א"י.

באַהאַלטנדיק זיך אין אַ מאַלינע געלינגט אים נאָכן פאַרלירן זײַן גאַנצע משפחה זיך צו ראַטעװען און אַנטלױפן אין װאַלד. זײַן טעמפּע-ראַמענט און ענערגיע האָט ער אױסגעלאָדן אַלס קאָמאַנדיר פון יידישן אָטריאַד, װו ער האָט װידער אַמאָל באַװיזן זײַנע גלענצנדיקע אָרגאַניזאַטאָרישע פעיקײטן, דרײסטקײט און קאַמפס-איניציאַטיװ.

ביסלעכװײז באַװאָפנט ער זײַן אָטריאַד, און גײענדיק אַלײן אַלע מאָל אין דער ערשטער רײ, נעמט ער אָנטײל צוזאַמען מיט די רוסישע פּאַרטיזאַנער פון ליפּיטשאַנער פּושטשע אין אַלע קאַמפס-אונטערנעמונגען מיט די דײַטשן.

דער יידישער אָטריאַד װירקט מיט בײַם צעקלאַפּן דעם ליטװישן גאַרניזאָן אין הױף מיראָװשטשיזנע (5 ק"מ פון זשעטל), דעם דײַטשישן

גארניזאָן אין הויף זאקלישטשינע (8 ק״מ פון זשעטל) און פירט א קאמף מיט דייטשן און ליטווינער אין דאָרף פאצאָטאָווטשינע (זשעטלער געגנט). זיי איילן צו הילף דעם דאָרף דובראָווקע, ווען די דייטשן קומען אויסמאָרדן די פויערישע באפעלקערונג, נעמען אָנטייל אין צעקלאפן דעם גרויסן דייטשישן גארניזאָן אין רודע־יאַוואָרסקע און דעם גארניזאָן אין מאָטשעוויטש (זשעטלער געגנט), פירט דורך א ריי נקמה־אקטן איבער פויערים, יידן־מערדערס, און די רוסישע פארטיזאנער־אָנפירונג הויבט זיך אָן שטארק צו רעכענען מיט זיי.

ווערנדיק פארוואונדעט בעת דער גרויסער אָבלאווע אין ליפּיטשאנער פושטשע, קען ער גלייכגילטיק ניט דורכגיין, דערזעענדיק אויפן וועג א קוילנוואָרפער און שלעפט אים א באגאָסענער מיט בלוט מיט זיך. ער איז אוסגעקומען ביי טראגישע אומשטאנדן דורך אנטיסעמיטישע פארטיזאנער, וועלכע ער רופט צו הילף (דעצעמבער 1942).

קאפּלינסקי איז אָפּגעשאצט געוואָרן דורך די רוסישע פארטיזאנער אלס פעיקער אָרגאניזאטאָר פון זיין אָטריאד און מוסטער פון דעם, ווי מען דארף קעמפן מיטן שונא.

פיל מיטגעווירקט צו דער אָרגאניזאציע פון קאפּלינסקיס אָטריאד האָבן די וזוואָד־קאָמאנדירן: פיניע גרין (זשעטל, געפאלן) שלום גערלינג (ווארשע), יוסף יודעלעוויטש א. אנד.

נאָך דער גרויסער אָבלאווע אין ליפּיטשאנער פושטשע און טויט פון קאפּלינסקען איז דער יידישער אָטריאד געוואָרן אויפגעלייזט און איז אריינגעגאָסן געוואָרן אין רוסישן אָטריאד „באָרבא״ (פּאָפּולער א. נ. „אָרליאנסקער״) אלס דריטע יידישע ראָטע.

דער ראָטע־קאָמאנדיר איז געווען אן אוקראינער פאנטשענקאָ. אין די פארשיידענע צייטן זיינען וזוואָד און אָפּטיילונגס־קאָמאנדירן געווען: שלום גערלינג (ווארשע), יונה ברעסטאָוויצקי (מייטשעט, געפאלן). ראָטע־„פּאָליטרוק״ (פּאָליטישער דערציער), בערל ניקאָלאיעווסקי (זשעטל).

ביסלעכווייז האָט מען פארביטן די יידישע קאָמאנדירן אויף רוסישע און ביים אויפלייזן די ראָטע זיינען שוין געווען בלויז געציילטע יידישע אָפּטייל־קאָמאנדירן.

ביי דער אָרגאניזאציע פון דער יידישער פארטיזאנקע אין נאליבאָקער פושטשע האָבן גאָר גרויסע פארדינסטן טוביה ביעלסקי צוזאמען מיט זיינע ברידער זוסיע און עשהאל (געפאלן אין דער רויטער ארמיי, ביי די קאמפן פאר קעניגסבערג).

די ברידער ביעלסקי זיינען געבאָרן געוואָרן אין דאָרף סטאנקיעוויטש (נאָוואָגרודקער קרייז), ביי עלטערן ישובניקעס, מילנערס. זיי זיינען דערצויגן געוואָרן אין יידישן גייסט און געפירט א נאָרמאל יידיש פאמיליע־לעבן אין די ארומיקע שטעטלעך.

אזא לאגע האָט אָנגעהאלטן ביזן ארייננמארש פון די דייטשישע בארבארן. אויך טוביה, וועלכער האָט זיך דאן געפונען אין לידע, האָט געהאלטן פאר געזינטער אריבערצוקלייבן זיך מיט זיין משפחה אין זיין געבורטס־דאָרף צו די עלטערן.

טוביה ביעלסקי

(נאָוואָגרודעק),

קאָמאנדיר פון יידישן אָטריאד

א. נ. „קאלינין"

(סטעיקייטס־ראיאָן, נאליבאָקער פושטשע), לעבט אין א"י.

די ברידער ביעלסקי זיינען דערצויגן געוואָרן אין שויס פון דער נאטור און פון די יינגסטע יאָרן געווען צוגעבונדן צו פעלד און וואלד. זיי האָבן געקענט די ארומיקע סביבה, יעדעם וועגעלע, סטעזשקעלע און טראָפינקעלע.

טוביה ביעלסקי, א הויכער, ברייט פלייציקער, רעפרעזענטאבעלער

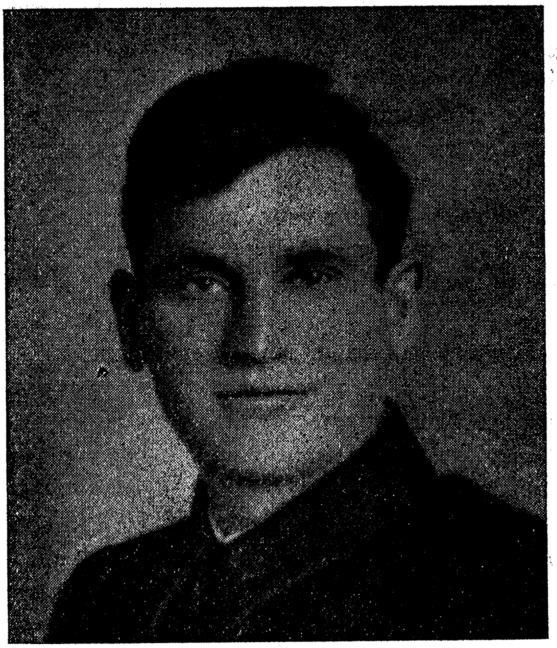

ביעלסקי עשהאל

ברודער פון ביעלסקי טוביה, פארטרעטער פון אטריאד־קאמאנדיר און קאמאנדיר פון דער קאמפס־גרופע אין אטריאד. געפ. ביי די קאמפן ביי קעניגסבערג.

יונגערמאן אין די דרייסיקער יארן, האט רייטנדיק אויף זיין שיינעם פערד מיטן אריבערגעווארפענעם אויטאמאט און „נאגאן" איבערן לאנגן לעדערנעם מאנטל, געמאכט אן אימפאזאנטן איינדרוק אויף אלעמען.

ער האט באוויזן צו געווינען דעם צוטרוי פון דער העכערער פארטיזאנער־קאמאנדע אין נאליבאקער פושטשע און אויסקעמפן פאר זיין אטריאד עקזיסטענץ־רעכט. ניט איינמאל איז אים געלונגען דורך אינ־טערווענצן אפצושרייען גזירות און אפילו טויט־אורטיילן קעגן יידן פאר פארזינדיקן זיך קעגן פארטיזאנישן קריגס־געזעץ.

טוביה בעלסקי האט אויף זיך גענומען די אומגעהויערע לאסט און אומדאנקבארע מיסיע פון אויפנעמען און ראטעווען דעם ניט־קאמפס־פעיקן עלעמענט. ביי די שווערסטע אפראוויזאציע־באדינגונגען, אין צייטן פון אבלאוועס און בלאקאדעס, ביי א פיינדלעכן איינשטעל צו זיין אטריאד אויך מצד א טייל רוסישע פארטיזאנער, האט ער ניט פארלארן זיין גלייכגעוויכט און גלויבן אין זיין הייליקער שליחות צו ראטעווען

אומגליקלעכע יידן און דורכפירן זיי דורך אלע שבעה מדורי גיהנום ביז צו דער באפרייונג.

עס האָט זיך געפאָדערט פיל גערולד, פאַרשטענדעניש, רחמנות און גלויבן אין דער הייליקער ארבעט וואָס ער טוט, בכדי צו באזיגן אלע אומגעהויערע שוועריקייטן, מיט וועלכע ער האָט זיך באגעגנט טאָג-טעגלעך אלס קאָמאנדיר פון זיין אָטריאד.

טוביה האָט ניט געוואָלט מוותר זיין אפילו אויף א יידישער זקנה, אין דער זעלביקער צייט, ווען יידיש בלוט האָט זיך געגאָסן ווי וואסער און א מענטשנס, בפרט א יידנס טויט האָט אויף קיינעם קיין איינדרוק ניט געמאכט.

טוביה פלעגט זאָגן „אז בכדי צו ראטעווען אן אלטן יידן, לוינט צו ריזיקירן מיטן לעבן!"

ווען אין זיין אָטריאד האָבן אָנגעהויבן אָנצוקומען אנטלאָפענע יידן פון לידער געטאָ און מענטשן פון זיין נאָענטסטער סביבה, וועלכע איז באשטאנען ס'רוב פון נאָוואָגרודקער יידן, האָבן זיך קעגנגעשטעלט זייער אָנשלוס, טענה'נדיק, אז דאָס קען ארויפירן אן אומגליק אויף אלעמען — האָט ער געזאָגט „זאָלן נאָר קומען טויזנטער יידן, מיר וועלן באקומען שפייז פאר אלעמען"!

זיין אָטריאד האָט ארויפגעוואָרפן א שרעק אין נאָוואָגרודקער קרייז מיט די נקמה-אקטן קעגן פאָליציי און פויערים—דייטשישע אגענטן, וועלכע פלעגן ארויסגעבן אין די דייטשישע הענט אָדער אליין הרגענען יידן. די פויערים האָבן געוווּסט, אז עס איז דאָ א שטראָפנדיקע האנט, וועלכע דערלאָזט ניט, אז יידיש בלוט זאָל זיין הפקר.

טוביה האָט זיך געקענט אויסקלייבן א רומפולערן און לייכטערן וועג ביי די סאָוועטישע פארטיזאנער, ווען ער וואָלט געוואָרפן זיין „שווערן פעקל" און געבליבן אלס קאָמאנדיר פון א קעמפערישן אָטריאד פון יידישער יוגנט.

ער האָט געקענט ווערן קאָמאנדיר פון שפעטער געשאפענעם יידישן אָטריאד א. נ. „אָרדזשאָניקידזשע", וועלכער איז באשטאנען פון זיינע יוגנטלעכע פארטיזאנער. ער האָט אָבער דווקא אויסגעקליבן דעם דערנער-וועג און אוועק מיט אן אָטריאד, וועלכער איז באשטאנען אין זיין גרעסטן טייל פון ניט קאמפס-פעיקע אין נאליבאָקער פושטשע, ווייל ער האָט ניט געזען קיין אנדערן, וועלכער זאָל וועלן און קענען נעמען אויף זיך די שווערע לאסט.

די איבער 1.200 מענער, פרויען און קינדער, יונגע און זקנים, וועלכע ער האָט דורכגעפירט ביז דער באפרייונג, ווייזן ווי אָפּצושאצן זייער רעטער און דערמאָנען זיין נאָמען מיט פארערונג און איבער-געגעבנקייט.

טוביה ביעלסקים יינגערער ברודער, עשהאל ז"ל, איז געווען דער ליבלינג פון גאנצן אָטריאד. א גוטמוטיקער, אלעמאָל מיט א שמייכל און טרייסט-וואָרט אויף די ליפּן, האָט ער זיך אויסגעצייכנט אלס קאָמאנדיר פון א קאמפּס-גרופּע פון זעלביקן אָטריאד און גלייכצייטיק געווען פארטרעטער פון אָטריאד-קאָמאנדיר.

די רוסישע אָטריאדן האָבן אָפּגעשאצט עשהאלס פעיקייטן ביי דער אויסשפּיר-ארבעט און ער האָט א לענגערע צייט אויסגעפירט די פונקציע פון קאָמאנדיר פון רײַטער אויסשפּיר-דינסט ביי דער קיראָווער בריגאדע.

צום שטאב האָבן אויך געהערט: מאלבין לאזאר — שטאב נאטשאלניק, ארוו. שלמה וואָלקאָוויסקי — נאטשאלניק פון „אָסאָבי אָטדעל" (באזונדערער אָפּטייל), פרידבערג פּסח (נאָוואָגרודעק) — ווירטשאפטס לייטער, פערדמאן לייב (לידע) — קאָמאנדיר פון דער דיווערסיע-גרופּע, אבראמאָוויטש חיים (קארעליטש) און נאָוויצקי לייזער (נאָוואָיעלניע) — ראָטע קאָמאנדירן. בלויז דער קאָמיסאר איז געווען א רוס, שעמיאטאָ-וויטש איוואן.

די קאָמאנדע פון יידישן אָטריאד א. נ. „אָרדזשאניקידזשע", איז אין איר העכערן צוזאמענשטעל באשטאנען פון ניט-יידן. בלויז טוביה׳ס ברודער, זוסיע, איז געווען דער איינציקער ייד, וואָס האָט געהערט צום שטאב פון אָטריאד. ער איז געווען קאָמאנדיר פון רײַטער-אויסשפּיר-דינסט און אלס אזעלכער פיגורירט, ווי א פארטרעטער פון רוסישן אָטריאד-קאָמאנדיר. די ראָטע, ווזוואָד און אָפּטייל-קאָמאנדירן זיינען אלע געווען יידן. ראָטע-קאָמאנדיר — ניאָניע שעלובסקי (נאָוואָגרודעק), ווזוואָד-קאָמאנדירן: זאמקאָווי מיכאל (נאָוואָגרודעק, געפאלן) קוטשינסקי שמואל, ווארשאווסקי (פּיעסק) און יעווגאָוויטש אלי (געפאלן).

אויך דער מינסקער ייד זאָרין האָט גרויסע פארדינסטן אלס אָרגאניזאטאָר פון דער יידישער פארטיזאנקע אין נאליבאָקער פּושטשע.

זאָרין, געבאָרן אין מינסק אין 1902, פון פאך א טשעסלער, איז שוין אין די יאָרן פון בירגער-קריג (1917—1920) געווען א סאָוועטישער פארטיזאן. נאָך דער דייטשישער אָקופּאציע פון מינסק געפינט זיך זאָרין אין געטאָ. ער באקענט זיך דאָרט מיט א רוסישן פּאָלקאָווניק סעמיאָנאָוו,

וועלכער איז געווען פארשפארט אין געפאנגענ־לאגער פאר סאָוועטישע אָפיצירן, ווו זאָרין פלעגט קומען ארבעטן.

ענדע 1941־טן יאָר געלינגט זאָרינען מיט סעמיאָנאָוון צו אנטלויפן אין סטאראָסיעלסקן וואלד (30 ק"מ פון מינסק) ווו עס ווערט אָרגאניזירט א פארטיזאנער אָטריאד א. נ. „פארכאָמענקאָ".

דער אָטריאד „פארכאָמענקאָ" איז אין זיין איבערוויגנדיקער צאָל באשטאנען פון יידן (לערך 150 פערזאָן). די קאָמאנדע איז געווען א קריסטלעכע. זאָרין איז געוואָרן ראָטע־קאָמאנדיר. מיטן פארגרעסערן זיך פון דער צאָל יידן, האָבן זיך אויך געשטארקט די אנטיסעמיטישע שטימונגען צווישן ביסל קריסטלעכע פארטיזאנער פון אָטריאד.

ענדע 1942 און אין די ערשטע חדשים פון 1943 זיינען פון די געטאָס פון מזרח־וויים־רוסלאנד (בעיקר פון מינסק) אָנגעלאָפן פיל יידן. דער גרעסטער טייל פון זיי איז געווען אָן געווער און ניט קיין קאמפס־פעיקער עלעמענט. דער בריגאדע־קאָמאנדיר סעמיאָנאָוו האָט נאָך א ריי קאָנפליקטן צווישן יידן און ניט יידן און בעיקר נאָכן קאָנפליקט מיטן קאָמאנדיר פארכאָמענקאָ, וועלכער האָט אנטלאָפנט און ארעסטירט זאָרינען, געגעבן א באפעל דעם לעצטן אויפצונעמען אלע ניט קאמפס־פעיקע עלעמענטן, וועלכע אנטלויפן פון די געטאָס און שאפן פון זיי א פאמיליע אָטריאד נר. „106".

צוליב דעם, וואָס דער סטאראָסיעלסקער וואלד האָט זיך געפונען צו נאָנט פון מינסק און פלעגט ווערן אָפט איבערגעפאלן פון פאָליציי, איז זאָרין מיט זיין מחנה אוועק אין נאליבאָקער פושטשע, ווו אונטער דער שוץ פון דער גרויסער צאָל גוט באוואָפנטע רוסישע פארטיזאנער־אָטריאדן האָבן זיי זיך געקענט פילן זיכערער.

די באוואָפענונג פון אָטריאד איז געווען די גאנצע צייט א זייער מאנגלהאפטע, און בלויז א קליינע צאָל צוגעטיילטע יידישע קאמפס־פעיקע יונגעלייט האָבן געדארפט אפראָוויזירן אזא גרויסע צאָל יידן.

אָנגעהויבן האָט ער מיט 60 מאן. נאָך דער באפרייונג האָט זאָרין ארויסגעפירט פון די וועלדער איבער 700 יידן.

זאָרין, צוגלייך ווי ביעלסקי, איז געווען א פאָטער פאר זיין פאמיליע־אָטריאד און האָט זיך באצויגן זאָרגפול און מיט רחמנות צו די געליטענע ברידער.

אין יוני 1944 בעתן צוריקטריט פון די דייטשן, אָרדנט איין זאָרינס אָטריאד א לויערונג אויף דייטשן, וועלכע טרעטן אָפּ אין פאניק

דורך די וועלדער. ווען זאָרין פאָדערט אויף א גרופע פון 300 דייטשן צו לייגן דאָס געווער, ווערט ער פארוואונדעט אין א פוס, וועלכע ווערט אים שפעטער אמפוטירט.

ביי דער אָרגאניזאציע און אויסבילדונג פון אָטריאד האָבן מיטגעווירקט און פיל אויפגעטאָן אויך די איבעריקע מיטגלידער פון שטאב: אדוו. ווערטהיים (װארשע) — שטאב נאטשאלניק, פויגלמאן — קאָמיסאר און מעלצער — לייטער פון דער באזונדער אָפטייל. אויך די נידעריקערע קאָמאנדיר־פאָסטנס זיינען געווען באזעצט דורך יידן.

א שם ביי די פארטיזאנער אין קאפולער ראיאָן האָט געהאט גילטשיק, דער קאָמאנדיר פון יידישן אָטריאד א. נ. „זשוקאָוו" (בריגאדע טשאפאיעוו, פאראייניקונג פון גענעראל־מאיאָר קאפוסטין; ביזן קריג האָט ער געארבעט אלס דירעקטאָר פון „זאגאָטסקאָט" (אָרגאניזאציע פאר פלייש־פארזאָרגונג) אין זיין געבורטס־שטעטל קאפולע (מינסקער ראיאָן). גלייך נאָכן אָנקומען פון די דייטשן, אנטלויפט ער אין ראיאָנקער וואלד, וו עס האָט זיך שוין געפונען א קליינע גרופע רוסישע פארטיזאנער — מיליטער־לייט, ווי אויך אנטלאָפענע פון אָרטיקן סאָוועטישן פארטיי־אקטיוו.

נאָך די שחיטות אין קאפולע, ניעסוויזש, קלעצק, ליאכאָוויטש, סטאָלפּץ קומען אין יענע וועלדער פיל יידן, צווישן זיי אויך פיל ניט קיין קאמפס־פעיקע.

גענ. מאיאָר קאפוסטין באאויפטראגט גילטשיקן צוזאמענצוקלייבן די אלע יידן און שאפן פון זיי א באזונדערן יידישן אָטריאד.

די שארפסטע פראָבלעם האָט מיט זיך פאָרגעשטעלט דער מאנגל אין געווער. באָזשענקאָ (דער אמת'ער נאָמען פון קאפוסטינען) האָט די יידן קיין געווער ניט צוגעטיילט און זיי האָבן עס געמוזט שאפן אויף דער אייגענער האנט. אויפן גאנצן אָטריאד, וועלכער האָט פון אָנהויב געציילט 60 יידן, זיינען געווען צוויי ביקסן מיט פיר קוילן און איין „אָטרעז"!

אין א גאָר קורצער צייט ציילט דער אָטריאד בערך 200 מאן — 130 יידן און 70 קריסטן. אין דער קאָמאנדע פון אָטריאד זיינען געווען פארטראָטן חוץ גילטשיקן אויך מיכל פיש (ניעסוויזש) אלס זיין פארטרעטער, פאָליוקא — קאָמאנדיר פון דער 2־טער ראָטע און עוזר מאזע — ווירטשאפטס־לייטער.

גילטשיק ארבעט אומדערמידלעך צו באוואָפענען זיין אָטריאד. אויף די פארשיידנסטע אופנים באקומען זיי געווער, אזוי, אז אין

יאנואר 1943 האָט שוין זיין אָטריאַד 11 קיילנוואַרפערס, 23 אויטאָמאַטן און 130 ביקסן.

דער אָטריאַד „זשוקאָוו" האָט זייער פיל געליטן פון די אָבלאַוועס און בלאָקאַדעס, וועלכע זיינען איינגעאָרדנט געוואָרן דורך די דייטשן אין יענער געגנט. גילטשיק ווייענריק א תושב פון קאָפּולע, האָט דורכגעפירט זיין אָטריאַד דורך אַלע געפאַרן ביי דער מינימאַלסטער צאָל קרבנות (לעבט היינט צו טאָג אין רוסלאַנד).

פון די אַנטלאָפענע יידן פון פּאָהאָסט-זאַגאָראָדסקער געטאָ (פּינסקער קרייז) און פון האַנצעוויטשער אַרבעטס-לאַגער, האָט זיך געשאַפן דער יידישער אָטריאַד א. נ. „קאָגאַנאָוויטש 5. מ." אין פּאָלעסיע. אַלס קאָמאַנדיר איז איינשטימיק אויסגעוויילט געוואָרן דוד באָבראָוו ז"ל. אַלס שטאַב-נאַטשאַלניק — שלום פעלדמאַן, פאַרטרעטער — אברהם פעלדמאַן, קאָמיסאַר — העניעק סאַלאָווסקי און ראָטע-קאָמאַנדיר — לייב באָבראָוו (פּאָהאָסט-זאַגראָדסקי).

דער אָטריאַד, וועלכער איז געגרינדעט געוואָרן פון איינצלנע, קליינע גרופּעס אין די פּינסקער בלאָטעס און וועלדער דעם 15-טן יולי 1942, איז א שטיק צייט געווען פאַראייניקט אין דער געגנט. דער אָטריאַד האָט דורכגעפירט א ריי געלונגענע דיווערסיע-אַקטן און אַרויס-באַקומען געווער ביי די פּויערים.

דער קאָמאַנדיר פון אָטריאַד, דוד באָבראָוו, איז געבאָרן געוואָרן אין פּינסק אין 1911-טן יאָר. זיין בילדונג האָט ער באַקומען אין דער תרבות-שול און אין דער פּינסקער פּוילישער גימנאַזיע. דערדינט זיך אין פּוילישן מיליטער דעם ראַנג פון אַרטילעריע-פּלוטאָנאָווער. אָנפירנדיק מיט זיין פאָטערס טאַרטאַק אין שטעטל פּאָהאָסט-זאַגאָראָדסקי, וואַרפט ער זיך אַריין אין געזעלשאַפטלעך - קולטורעלן לעבן פון זיין קליין שטעטעלע. ער איז פאָרזיצער פון גמילות-חסדים-קאַסע, נאַטשאַלניק פון דער פרייוויליקער פייערלעשער-קאָמאַנדע און פאָרזיצער פון ביבליאָטעק ביי דער אַלגעמיין ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע.

פאַר די סאָוועטן ווערט ער צוליב זיין סאָציאַלן אָפּשטאַם און אַלס געוו. פּוילישער אונטער-אָפיציר אַרעסטירט. די סאָוועטן באַווייזן אים אָבער ניט אַרויסצופירן פון תפיסה בעת זייער איילן אָפּטרעטן, און די דייטשן באַפרייען אים. ער אָריענטירט זיך אָבער גלייך אין דער לאַגע און רופט די יידן צו לויפן אין די וועלדער. ער פלעגט כסדר

זאָגן „די וועלדער קען מען ניט פאַרצוימען מיט שטאַכל־דראָט און בײַ אַלע שווערע באַדינגונגען וועט זיך כאָטש א טייל ראַטעווען".

באַבראָוו האָט פיל בײַגעטראָגן צום אויסבוי פון אָטריאַד און צו דער פאַראייניקונג מיט דער „מאָלאָטאָוו בריגאַדע", קאָמאַראָווס פאַראייניקונג (געשטאָרבן אין וואַלד פון א טיפוס־קראַנקייט, מאַי 1944).

פון די אַנטלאָפענע ייִדן פון די שטעטלעך דיסנע, מיאָר, גלובאָקי, שאַרקאָווטשיזנע, וועלכע האָבן זיך געוואַלגערט שוצלאָז איף די מאָך־בלאָטעס, וואָס ציען זיך איבער די מיאָרער־דיסנער ראַיאָנען (ווילנער קרײַז) האָט זיך אָרגאַניזירט דער ייִדישער אָטריאַד א. נ. „קאַגאַנאָוויטש ל. מ.".

שלמה צימער (שאַרקאָווטשיזנע)
קאָמיסאַר פון ייִדישן אָטריאַד
א. נ. „קאַגאַנאָוויטש ל. מ."
(מיאָרער־דיסנער ראַיאָנען, ווילנער קרײַז)
איצט אין איטאַליע

בײַם באַזײַטיקן די אומגעהויערע שוועריקייטן פון אָרגאַניזירן דעם אָטריאַד האָבן זיך באַזונדערס אויסגעצייכנט: אָטריאַד קאָמאַנדיר, דוד פינצאָוו, אָטריאַד קאָמיסאַר, שלמה צימער (בײדע שאַרקאָווטשיזנע) און שלמה מוסין (דרויע, ווילנער קרײַז).

די אָרגאַניזאַציע פון אָטריאַד איז פאָרגעקומען לויט דעם אויפטראַג פון קאָמאַנדיר פון בריגאַדע „ספּאַרטאַק", מאַיאָר כאָמשטשענקאָ נאָך דעם ווי די א. ד., וועלכע האָבן געהערט צו דער זעלביקער בריגאַדע, האָבן אים אויפגעקלערט די פאַרצווייפלטע לאַגע פון די ייִדן.

שלמה מוסין איז פאַר דער מלחמה געווען א לערער אין דער דרויער אָרטיקער ייִדישער שול. בעת דער שחיטה (יולי 1942) געלינגט אים צו אַנטלויפן מיט א גרופּע ייִדן פון 70—80 מאַן אין וואַלד. ער העלפט מיט בײַ דער אָרגאַניזאַציע פון א. ד. אָטריאַד און ווײַזט אַרויס גרויס העלדישקייט אין די קאַמפן (געפאַלן אין קאַמף).

דער אָטריאַד האָט פאַר זײַן קורצער עקזיסטענץ דורכגעפירט עטלעכע געלונגענע אָנפאַלן איף דײַטשן און פּאָליצײַ און זיך אַזוי אַרום גוט באַוואָפנט.

קאָמאַנדיר פון דער 51־טער יידישער גרופּע ביים אָטריאַד „שטשאָרס" (וואָלטשע־נאָרא ביי סלאָנים) איז געווען דער רוסישער ייד פון האָמעל, פּיאָדראָוויטש. שוין בעת דעם פיניש־סאָוועטישן קריג אין 1940, באַקומט ער אַלס אָפיציר דעם „לענין"־אָרדן פאַר אַדורכרייסן די באַרימטע מאַנערהיים־ליניע.

אין יוני 1942 אַנטלויפט ער פון ביאַליסטאָקער געפאַנגען־לאַגער און דערשלעפּט זיך ביז די וועלדער אין וואָלטשע־נאָרע. ער האָט אַלס קאָמאַנדיר פון דער 51־טער יידישער גרופּע ביים אָטריאַד „שטשאָרס" אַרויסגעוויזן זייער פיל איניציאַטיוו, און צייכנט זיך אויס צוזאַמען מיט דער גאַנצער יידישער גרופּע אין אַלע קאַמפן, וועלכע דער אָטריאַד „שטשאָרס" האָט אונטערגענומען.

ער האָט דאָס אויפגעגעבן און אויסגעאַרבעט דעם פּלאַן צו ראַטעווען קאָסאָווער געטאָ און דעם פּלאַן פון צעקלאַפּן די ווייס־רוסישע „קאָמסאָמאָלצע־שול" אין הויף האַווינאָוויטש (סלאָנימער געגנט).

פּיאָדראָוויטש האָט געהאַט אַ וואַרעם יידיש האַרץ, און יעדן אָוונט ביים פּאַרטיזאַנישן פלאַקער פלעגט ער בעטן דערציילן, ווי יידן לעבן אין א״י. ער האָט זיך אַרומגעטראָגן מיט אַ געדאַנק פון אַריבער־כאַפּן זיך נאָך דער מלחמה דורך בעסאַראַביע קיין א״י. (געפאַלן ביים מאַרש אויף מזרח, דעם 14 אָקטאָבער 1943 אין דער אומגעגנט פון טייך שטשאַרע נעבן סלאָנים).

פאַרדינסטן פאַר דער 51־טער יידישער גרופּע האָט אויך געהאַט זרח קרעמען (סלאָנים), וועלכער איז צוערשט געווען דער פאַרבינדונגס־מאַן צווישן סלאָנימער אַנטיפאַשיסטישן קאָמיטעט און דעם אָטריאַד א. נ. „שטשאָרס". אין אָטריאַד איז ער געווען קאָמאַנדיר פון 1־טן דיווערסיע־וזוואָד און זיך אויסגעצייכנט אין אַלע קאַמפן און דיווערסיע־אַקטן פון אָטריאַד.

פאַר דער יידישער פּאַרטיזאַנקע אין פּאָלעסיע האָט אָפּגעשפּילט אַ וויכטיקע ראָל דר. בליומאָוויטש, וועלכער איז שפּעטער געוואָרן הויפּט־דאָקטאָר ביי דער בריסקער פּאַרטיזאַנער־פאַראייניקונג. נאָך דער באַפרייונג גענעראַל־סעקרעטאַר פון צ. ק. פון דער שארית הפּליטה אין דער אַמעריקאַנער זאָנע אין דייטשלאַנד.

דער הויפּט־דאָקטאָר פון דער פּאַרטיזאַנער־פאַראייניקונג פון גענ.־מאַיאָר ביעגמאַ, דר. ערליך, געהערט גלייכצייטיק צום שטאַב אַלס

ראט־געבער און נעמט אן אקטיוון אנטייל אין די קאמפן. ווערט אויסגע־צייכנט דורך דער סאָוועטישער רעגירונג מיט פיל אָרדערן.

ביים אָרגאַניזירן דעם אָטריאַד א. נ. „קרוק" און שפּעטער דעם באַזונדערן יידישן חוזאַד אין דעם א. ד. אָטריאַד האָבן מיטגעווירקט: בערל לאַרבער (פּסעוודאָנים, מאַלינקע פון מאַניעוויטש), ווזואָד־קאָמאַנדיר יוסף בלוישטיין (קאַמען־קאַשירסק) — פּאָליטישער דערציִער און די אָפּטייל־קאָמאַנדירן; יצחק קופּערבערג, יעקב צווייבל, יוסף צחייבל און וולאַדימיר ווערבאַ.

אונטערן איינדרוק פון דערציילונגען פון פּויערים וועגן רוסישע פּאַרטיזאַנער, וועלכע האָבן זיך באַוויזן אין די דערפער, האָבן זיך לויט דער איניציאַטיוו פון גאַדי ראָזנבלאַט, ברידער קימלבלאַט און חיים וואַטשין, אָרגאַניזירט א גרופּע יוגנטלעכע פון זאַפּיוווקע (אויף יידיש, טראַכטענבראַד, וואָלין) און אַרויס אין די וועלדער. אלס קאָמאַנדיר איז אויסגעוויילט געוואָרן חיים (פּעטיע) וואַטשין, קאָמיסאַר קוטשער (וואַרשע, א געוועזענער זשורנאַליסט).

די גרופּע האָט געאַרבעט אויף אייגענער האַנט, ניט האָבנדיק א לענגערע צייט קיין שום פאַרבינדונגען מיט רוסישע פּאַרטיזאַנער. זי האָט זיך בסדר פאַרגרעסערט מיט נײַ אָנגעקומענע און געציילט 60—70 מאַן. זיי האָבן זיך באַוואָפנט אויפן חשבון פון די וואַלד־וועכטערס און דורכגעפירט פיל נקמה־אַקטן קעגן פּויערים יידן־מערדערס און רויבערס, ווי אויך אונטערגענומען א ריי קאַמפן מיט די אַרומיקע קלענערע גאַרניזאָנען. שפּעטער האָט זיך די גרופּע אַריינגעגאָסן אין קאָוופּאַקס אָטריאַד.

בעתן באַרימטן מאַרש פון קאָוופּאַקן צו די קאַרפּאַטן־בערג האָט ער אויפגענומען אין זיין אָטריאַד פיל אויסבאַהאַלטענע יידן אין די וועלדער און ביי די פּויערים.

נאָכן באַפרייען די יידן פון אַרבעטס־לאַגער סקאַלאַט (מזרח־גאַליציע) האָט קאָוופּאַק געשאַפן פון זיי א יידישע נאַציאָנאַלע (7־טע) ראָטע, באַשטימענדיק א יידישע קאָמאַנדע פון דערפאַרענע פּאַרטיזאַנער פון די אַנדערע ראָטעס. די ראָטע האָט געציילט לערך 50 מאַן. אלס קאָמאַנדיר פון דער ראָטע איז באַשטימט געוואָרן יואל שטשערבאַטאַ (וואַניע), אלס פּאָליטישער דערציִער — חיים (פּעטיע) וואַטשין. שפּעטער איז וואַטשין נאָמינירט געוואָרן אלס ראָטע־קאָמאַנדיר און גרישע ראָזנבלאַט אלס זיין געהילף.

צוליב די גרויסע פארלוסטן, וועלכע די יידישע ראָטע האָט געליטן בײַם ארויסרײַסן זיך פון ארומרינגלונג אין די קארפּאטן־בערג (בײַ דער שטאָט דעליאטין, בײַם דניעסטער א. אנד.), איז די יידישע ראָטע אויפגעלייזט געוואָרן און די פּארטיזאנער זיינען צוגעטיילט געוואָרן צו די געמישטע ראָטעס, ווו אויך פריער זיינען שוין געווען יידישע קעמפערס.

חיים (פיעטיע) וואָטשין

(וואָפיוזקע, וואָלין)

קאָמאנדיר פון דער 7־טער יידישער ראָטע אין קאָמפּאקס אָטריאד. היינט אין איטאליע.

די אָנפירונג פון די צוויי יידישע אָטריאדן „זא פּאָביעדו" (פאר נצחון) און „מסטיטעל" (נקמה) אין רודניצקער פּושטשע, בײַ ווילנע, איז כמעט ביז דער לעצטער צייט געווען א יידישע. די אָנפירערס פון אָטריאד „פאר נצחון" זיינען געווען: שמואל קאפּלינסקי (ווילנע) — קאָמאנדיר, שפּעטער אברהם שאַברינסקי (באראנאָוויטש), יצחק טשוזשאי (ווילנע) — נאטשאלניק פון אויסשפּיר־דינסט, ד״ר לעאָ בערנשטיין (געב. דייטשלאנד) — סטארשינא (ווירטשאפטס־לייטער), שפּעטער קוילנהארפּלער (איצט פּאָרזיצער פון צ. ק. פון דער שארית הפליטה אין איטאליע).

קאָמאנדיר פון אָטריאד „נקמה" איז געווען אבא קאָוונער. דריי

חדשים פאר דער באפרייונג איז אויף זיין אָרט באשטימט געוואָרן דער ליטווין פּעטראיטיס, נאטשאלניק פון אויסשפיר־דינסט — חנן מאגיד (ביאליסטאָק), שטאב־נאטשאלניק פון ביידע א. ד. אָטריאדן איז געווען דער ליטווישער ייד — גידאיליס, קאָמיסארין פון ביידע אָטריאדן — כיענע בּאָראָווסקא (ווילנע).

א געוויסע ראָל ביים אָרגאַניזירן די פּארטיזאנער־באוועגונג אין רודניצקער פּושטשע האָט אויך אָפּגעשפּילט חיים לאזאר (ווילנע), וועלכער האָט זיך אויסגעצייכנט אין די קאמפן. (פון א פארוואונדונג געבליבן מיט אן אמפּוטירטער האנט).

חנן מאגיד (ביאליסטאָק), קאָמאנדיר פון אויסשפיר־דינסט אין יידישן אָטריאד „נקמה" (רודניצקער פּושטשע בײַ ווילנע). איצט אין א"י.

דאָס כאראקטעריסטישע פון דער יידישער פּארטיזאנקע אין רודניצקער פּושטשע איז געווען דאָס, וואָס אירע טרעגערס האָבן איר צוגעגעבן א קלאָרן יידישן נאציאָנאלן כאראקטער (אלע געקומענע פון די אונטערערדישע פּארטיזאנער אָרגאניזאציעס פ. פ. א. און גרופּע „איליא שיינבוים" אין ווילנע) און דער לפי ערך קורצער צייט פון קאמף אין די וועלדער (ארוים פון ווילנער געטאָ ניין חדשים פאר דער באפרייונג).

יידן האָבן אָפּגעשפּילט א באדייטנדיקע ראָל ביים אָרגאניזירן און אויסבויען די אלגעמיינע סאָוועטישע פּארטיזאנקע אויף אלע שטחים און געביטן.

באלד נאָך די גרויסע „שחיטות אין לידער געביט (8־טן—12־טן מאי 1942) זיינען אין נאטשער פּושטשע געקומען יידן פון די נאָנט ליגנדיקע שטעט און שטעטלעך (לידע, ראדון, וואָראָנאָווע, איישישאָק, וואסילישאָק

סאָפּאָקינצע, זאַבאַלאָטש א. אנד.) און צוזאַמען מיט די יידן, וועלכע האָבן זיך אויסבאַהאַלטן אָדער געאַרבעט ביי די פּויערים אין אומגעגנט פון דער פּושטשע, נאָך פון פאַר דער שחיטה, אָנגעהויבן אָרגאַניזירן א פּאַרטיזאַנער־באַוועגונג.

א רוסישע גרופּע פּאַרטיזאַנער, וועלכע האָט זיך אין צווישנצייט אָרגאַניזירט און זיך פאַרנומען בלויז מיט רויבעריי, האָט נאָך דעם, ווי די יידישע פּאַרטיזאַנער־גרופּע איז פאַרגרעסערט געוואָרן מיט נייע אָנגעקומענע מענטשן, דערוואָרבן געווער און גלענצנדיק דורכגעפירט קאַמפּס־אָפּעראַציעס אויף אייגענער האַנט (פאַרברענט די נאַטשער גמינע, צעשטערט צוויי מעלקערייען, דערמאָרדעט בעת א לויערונג דעם ראַדונער דייטשן־אָבערמייסטער פון זשאַנדאַרמעריע א. אנד.), געמאַכט א פאָרשלאַג צו פאַראייניקן זיך און לסוף אין ענדע פעברואַר 1943 געשאַפן א פּאַרטיזאַנער־אָטריאַד.

א גרויסע ראָל אין דער רוסישער פּאַרטיזאַנקע פון נאַטשער פּושטשע האָט געשפּילט הלל מאַרגאָלים (וואַרשע). לכתחילה איז ער אויסגענוצט געוואָרן אַלס ראַדיסט און גלייכצייטיק אַלס סאַניטאַר און פעלדשער אין אָטריאַד. דער שטאַב פון דער בריגאַדע „לענינסקי קאָמסאָמאָל" האָט אָפּגעשאַצט זיין הויכע אינטעליגענץ און שפּראַכן־קענטעניש, באַשטימט אים אַלס שטאַב־נאַטשאַלניק פון אָטריאַד „קאַטאָווסקי". אויפן דאָזיקן אמט האָט ער אַרויסגעוויזן גרויסע אָרגאַ־ניזאַטאָרישע פעיקייטן און איז שפּעטער אַריבערגעפירט געוואָרן אין בריגאַדע־שטאַב אַלס גענעראַל־סעקרעטאַר (געפאַלן נאָך דער באַפרייונג דורך די הענט פון ווייס־פּוילישע מערדערס).

א באַדייטנדיקע ראָל אין דער אַנטוויקלונג פון רוסישן אָטריאַד „לענינסקי קאָמסאָמאָל" האָט געשפּילט איליא גרייס (גאָרקי, רוסלאַנד), וועלכער איז געבליבן שטעקן אין נאַטשער פּושטשע נאָך דער אַרומרינגלונג פון דער רויטער אַרמיי. אַלס „פּאָליטרוק" פון אָטריאַד האָט ער באַוויזן אויספאָרמירן פון אַן אויפגעלאָפענער מאַסע, א דיסציפּלינירטן קעמפערישן אָטריאַד. (געפאַלן אין קאַמף ביים דאָרף פּאַדעמבע מיט דער ליטווישער אַנטי־פּאַרטיזאַנישער זעלבסט־שוץ).

מישע מעדלינסקי (סוואַלק) האָט אָרגאַניזירט גרופּעס יידן פון מייטשעט, דוואָרעץ און אַרומיקע שטעטלעך אין די סוואָראָטעווער וועלדער (נעבן באַראַנאָוויטש) און שפּעטער צוזאַמען מיט זיי אַריינגעגאַסן געוואָרן

אין דעם געשאפענעם אָטריאַד „גראָזני”, וועלכן ער העלפט אויך אָרגאַניזירן און ווערט ראָטע-קאָמאַנדיר.

אין די זשיטאָמירער וועלדער (סאָוו.-אוקראַינע) איז געווען פּאָפּולער דער יידישער קאָמאַנדיר פון א רוסישן אָטריאַד מישא גילדענמאַן (פּסעוודאָנים „דיאַדיא מישא”).

אינזש. מישא גילדענמאַן
(קאָרעץ, וואָלין),
פּאָפּולער אַלס „דיאַדיא מישא”.
קאָמאַנדיר פון א רוסישן אָטריאַד אין זשיטאָמירער קרייז, נאָך דער באַפרייאונג געקעמפט אין דער רויטער אַרמיי. דאָס בילד באַווייזט „דיאַדיא מישא” אַלס אָפיציר פון דער רויטער אַרמיי (איצט אין פּוילן).

ביז דער אָקופּאַציע האָט אינזש. מישא גילדענמאַן געלעבט אין קאָרעץ (וואָלין) אַלס אַן אייגנטימער פון א בעטאָן-פאַבריק.

נאָך פאַר דער שחיטה אין קאָרעץ, איז ער אַרויס פון קאָרעצער געטאָ צוזאַמען מיט זיין זון, שמחה און א גרופּע פון עטלעכע און דרייסיק יידן האָבנדיק בלויז א רעוואָלווער און צוויי ביקסן.

בראש פון דער גרופּע שטעלט זיך מישא גילדענמאַן. אזוי ווי אין די קאָרעצער וועלדער זיינען דאַן נאָך ניט געווען קיין רוסישע פּאַרטיזאַנער און עס האָבן געבושעוועט באַנדעראָווסקע באַנדעס איז די גרופּע אַוועק אין פּאָלעסיע.

אין וועג צווישן קלעסאָוו און ראָקיטנע ווערט די גרופּע אַרומגערינגלט דורך דייטשן און אין קאַמף ליידט זי זייער שמערצלעכע פאַרלוסטן און בלויז געציילטע ראַטעווען זיך. די קליינע גרופּע איז טעטיק א שטיקל צייט אין וויסאָצקער ראַיאָן אין אומגעגנט פון די דערפער בילע, מילאַטש, כאָטשין (צפון-וואָלין).

שפּעטער גייען זיי אַוועק אין זשיטאָמירער ראַיאָן, ווו די גרופּע וואַקסט זיך פאַנאַנדער אין א צאָלרייכן אָטריאַד אונטערן

אונטערן נאָמען „דיאדיא מישא" אויפן נאָמען פון איר קאָמאנדיר, מישא גילדענמאן, וועלכער האָט קאָמאנדירט מיטן אָטריאַד ביז דער באפרייאונג.

ער און זיין זון שליסן זיך איין אין דער רויטער ארמיי און קעמפן ביזן טאָג פון פולן נצחון איבער די דייטשישע מענטשנפרעסער.

„דיאדיא מישא" און זיין זון שמחה זיינען באַאָרדנט געוואָרן מיט די העכסטע אָרדערן און זיך דערדינט צו אָפיציר־טיטלען פון דער רויטער ארמיי.

אין 1943־טן יאָר איז אראָפּגעוואָרפן געוואָרן פון אן עראָפּלאן דורך א פאראשוט אין די רודניצקער וועלדער יורגיס (זימאן הענעך), בכדי צו אָרגאניזירן א סאָוועטישע פארטיזאנקע אין ליטע. שנעל בויט ער אויס א פארצווייגטע פארטיזאנער־אָרגאניזאציע אין דרום ליטע אין וועלכער יידן זיינען צאָלרייך פארטראָטן (בעיקר פון ווילנע און ווילנער קרייז).

הענעך זימאן (יורגיס) איז געבאָרן געוואָרן אין 1910־טן יאָר אין דער משפחה פון א ישובניק. געלערנט זיך אין מאריאַמפּאָלער און ווילקאָווישער גימנאזיעס. אין 1925 איז ער אָנגעקומען אין קאָוונער אוניווערסיטעט אויפן ביאָלאָגישן פאקולטעט, צוגלייך איז ער געווען לערער פאר נאטור־וויסנשאפט אין דער ווילקאָמירער יידישער גימנאזיע. נאָכדעם איז ער געוואָרן לערער אין דער קאָוונער האנדלס־גימנאזיע.

אין יאָר 1943 טרעט ער אריין אין דער ליטווישער קאָמוניסטישער פארטיי. פון יאָר 1933 ארבעט ער אין דער „יידישער בילדונגס געזעלשאפט" און אין דער צייטונג „פאָלקס בלאט".

פאר זיינע גרויסע פארדינסטן ביים אָרגאניזירן די פארטיזאנער באוועגונג אין ליטע און העלדישן קאמף קעגן די אָקופּאנטן, איז זימאן באלוינט געוואָרן מיטן „לענין"־אָרדען און מיט דריי מעדאלן. יעצט פארנעמט ער א פירנדיקן פּאָסטן אין דער ליטווישער סאָוועטישער רעפּובליק.

דער קאָמאנדיר פון אָטריאַד „באָרבא" (בריגאדע יורגיס) איז געווען א רוסישער ייד, א קאפּיטאן פון דער רויטער ארמיי, וואסילענקא, וועמען עס איז געלונגען צו אנטלויפן פון 9־טן פאָרט אין קאָוונע.

ביי יורגיסן אין שטאב האָט געארבעט אונטערן ליטווישן נאָמען מאלאשינסקאס דער ווילנער יידישער בחור, ליאָווע סענדעראָוויטש, וועלכער איז אראָפּגעוואָרפן געוואָרן פון א פאראשוט אין די רודניצקער וועלדער.

פאר די צייטן פון דער סאָוועטישער הערשאַפט אין וואָלין (1939 — 1941) האָט געאַרבעט אלס מיליציאָנער אין סיערניק, אפרים באַקאַלטשוק, צוזאמען מיט אן אוקראַינער פון דעם דאָרף וויטשעווקע מיטן נאָמען מאַקסים מיסיורא. ווען די דייטשן האָבן אָקופּירט די געגנט זיינען זיי ביידע אנטלאָפן אויף מזרח. קומענדיק צו קיעוו און ניט קענענדיק גיין ווייטער צוליב דעם, וואָס די געגנט איז באַזעצט געוואָרן דורך דייטשן, באַשליסן זיי צוריקקערן זיך צו זייערע היימען.

אלס געוו. מיליציאָנער קען זיך אפרים ניט צוריקקערן קיין סיערניק און ער באַהאַלט זיך אויס צווישן די יידן אין שטעטל דאָמבראָוויץ. מיסיורא באַהאַלט זיך אויס ביי באַקאַנטע פּויערים אין די ארומיקע דערפער. די גאַנצע צייט האַלטן זיי אונטער צווישן זיך א קאָנטאַקט.

זומער 1942 באַשליסן זיי ביידע אַוועקצוגיין אין וואַלד און אָרגאַניזירן א פּאַרטיזאַנער־גרופּע. צו זיי פּאַרייניקט זיך באַלד אין וואַלד א גרופּע יידן פון סיערניק, וועלכע זיינען אנטלאָפן נאָך פאַר דער גרויסער שחיטה (ענדע סעפּטעמבער 1942).

אלס קאָמאַנדיר פון ניי געשאַפענעם אָטריאַד ווערט אויסגעוויילט מיסיורא, זיין פאַרטרעטער — אפרים באַקאַלטשוק, שטאַב־נאַטשאַלניק — אַלעק אַבוגאָוו, אלס אָטריאַד־דאָקטאָר — ד״ר ערליך.

זומער 1943 ציילט שוין דער אָטריאַד, וועלכער באַקומט דעם נאָמען „וואָראָשילאָוו", איבער 200 מאַן, פון זיי 80 יידן. דער אָטריאַד גילט, ווי דער שטאַרקסטער און שלאַכט־פעיקסטער אין דער גאַנצער פּיאָדאָראָוו־פּאַראַייניקונג. די יידן פון דעם אָטריאַד צייכענען זיך אויס אין אַלע קאַמפן און זיי גיבן אויך די גרעסטע צאָל קרבנות אין די קאַמפן.

דער אָדעסער ייד אַלעק אַבוגאָוו, איז ביים אָנהייב פון קריג טאָבילייזירט געוואָרן אלס רעזערוו־אָפיציר און אָפּגעשיקט געוואָרן צום פראָנט. נאָך צוויי מאָנאַטן קאַמף פאַלט ער אריין אין געפאַנגענשאַפט אין קאָוועל. עס גיט זיך אים איין איבערצוקויפן די דייטשישע וואַך און צוזאַמען מיט נאָך פיר חברים צו אנטלויפן אין די וועלדער. דאָרט טרעפן זיי אָן נאָך פופצן אנטלאָפענע רוסישע זעלנערס. אַבוגאָוו שטעלט זיך אין דער שפּיץ פון דער גרופּע, באַקומט געווער און הויבט אָן אָנפאַלן אויף קליינע דייטשישע גרופּעס. אין א קורצער צייט האָט שוין זיין גרופּע געציילט איבער 65 מאַן רוסישע קריגס־געפאַנגענע. די דייטשן

פירן דורך אין די וועלדער (הינטער בריסק) א גרויסע אָבלאווע און אלעק פירט אוועק זיין גרופע אין די פינסקער וועלדער.

הארבסט 1942־טן יאָר באוויזט זיך אין דער געגנט א גרויסע פארטיזאנער־פאראייניקונג אונטער דער אָנפירונג פון די גענ. מאיאָר ביעגמא און פיאָדאָראָוו.

אלעק אבוגאָוו

(אָדעם)

קאָמאנדיר פון רייטער אויסשפיר־דינסט פון דער פארטיזאנער - פאראייני־קונג פון גענ. ביעגמא־פיאָדאָראָוו און איינער פון די אָרגאניזאטאָרן פון דער סאָוועטישער פארטיזאנקע אויף וואָלין און פאָלעסיע.

אבוגאָוו טרעט צו צו דער פאראייניקונג. ער ווערט נאָמינירט צוערשט אלס קאָמאנדיר פון רײטער אויסשפיר־דינסט פון אָטריאד „וואָראָשילאָוו", שפעטער ווערט ער נאטשאלניק פון שטאב פון א. ד. אָטריאד. שנעל צייכנט ער זיך אויס מיט זיינע העלדישע טאטן און ווערט נאָמינירט דורך דעם גענעראל ביעגמא אלס קאָמאנדיר פון אלע

אויסשפּיר־גרופּעס פון דער פּאַראייניקונג. דעם פּאָסטן פאַרנעמט ער ביז דער באַפרײַונג.

אַלעק אַבוגאָוו איז געווען באַרימט אין דער גאַנצער געגנט מיט זײַן העלדישקייט. דער נאָמען אַלעק האָט אָנגעוואָרפן אַ שרעק אויף די היטלעריסטישע העלדן. ביז היינט צו טאָג דערמאָנען אַלע לעבנגעבליבענע פּאַרטיזאַנער פון יענער געגנט מיט ערע דעם אויספּירער־העלד, וועלכער האָט זיך שטענדיק באַוויזן דאָרט, ווו דער שונא האָט אים אַמווייניקסטן דערוואַרט און וועלכער האָט גענומען נקמה פאַר דאָס אומשולדיק פאַרגאָסענע יידישע בלוט, ניט רעכענענדיק זיך מיט זײַן אייגענעם לעבן.

די סאָוועטישע רעגירונג האָט אים אויסגעצייכנט מיט די אָרדנס: „פּאַטערלענדישער קריג" און „רויטער שטערן" און מעדאַלן: „פאַר קאַמפס־פאַרדינסטן", „זיג איבער דייטשלאַנד", „פּאַרטיזאַנער מעדאַל" ערשטע און 2־טע מדרגות.

פאַר דער אָרגאַניזאַציע פון דער פּויליש־סאָוועטישער פּאַרטיזאַנקע אין וואָלין האָט די גרעסטע פאַרדינסטן דער אסימילירטער לאָדזשער ייד, ראָבערט סאַטאַנאָווסקי. ביז דער מלחמה געאַרבעט אַלס דירעקטאָר פון דער פאָלקס־שול אין דאָרף וויעלון (אַ זיבן ק"מ פון שטעטל וויסאָצק, וואָלין). ווען מען האָט אָנגעהויבן קאָנצענטרירן די יידן פון דער גאַנצער געגנט אין וויסאָצקער געטאָ, איז ראָבערט סאַטאַנאָווסקי אַנטלאָפן אין די וועלדער. צו אים איז גלייך צוגעשטאַנען זיינס אַ חבר, אַ פּוילישער פּראָ־סאָוועטיש געשטימטער לערער ראָזשקאָווסקי און זיי ביידע הויבן אָן אָרגאַניזירן אַ פּוילישע פּאַרטיזאַנער־באַוועגונג.

לכתחילה האָט דער אָטריאַד געציילט בלויז 15 מאַן און אַלס פּוילישער אָטריאַד א. נ. „קאָסטיושקאָ" געווען אָנגעשלאָסן אין סאַבוראָווס רוסישער פּאַרטיזאַנער פּאַראייניקונג.

סאַטאַנאָווסקי ווערט דורך סאַבוראָוון אָפּגעשיקט מיט אַ סאָוועטישן עראָפּלאַן פון פּאַרטיזאַנישן עראָדראָם אין קאַרטעניטש (ביי יעלסק, וויסרוסלאַנד) קיין מאָסקווע. דאָרט מאַכט ער דורך אַ מיליטערישע שול און באַקומט דעם ראַנג אונטער־פּאָלקאָווניק און קערט זיך צוריק מיט אַן עראָפּלאַן אין זײַן טעטיקייטס־ראַיאָן.

צוליב דעם וואָס די אוקראַינישע „באַנדעראָווצעס" מאָרדן די פּוילישע מינדערהייט אויף וואָלין, לויפט די פּוילישע יוגנט צו סאַטאַנאָווסקען און הערבסט 1943 ציילט שוין די באַזונדערע פּוילישע פּאַרטיזאַנער־

פאראייניקונג א. נ. „יעשטשע פּאָלסקא ניע זגינענלא״ (נאָך איז פּוילן ניט פארלאָרן), 7 אָטריאדן מיט 2.500 מאן.

די גאנצע פאראייניקונג מיט סאטאנאָווסקין בראש איז שפּעטער אוועק טיפער אין הינטערלאנד קיין פּוילן, אין ראיאָן פון פּארטשעוו, וווּ זי האָט אָפּעריררט ביז דער באפרייונג. היינט צו טאָג איז ראָבערט סאטאנאָווסקי א גענעראל פון דער פּוילישער ארמיי.

די פונקציע פון קאָמיסאר האָט אין דעם א.ד. אָטריאד אויסגעפילט דער, ביי אלעמען באלימטער זשיטאָמירער ייד, מישא (געפאלן בעת א לויערונג).

דער אָטריאד-קאָמיסאר פון „זא סאָוועטסקויו ביעלאָרוס״ (נאליבאקער פושטשע) איז געווען דער ייד פעלדמאן נאום פון פינסק.

אָטריאד-קאָמיסאר פון „סטאלינסקי אָטריאד״ (נאליבאקער פושטשע) איז געווען דער ייד—לוריע. דער קאָמאנדיר פון אָטריאד „איסטרעביטעל״ (מארקאָווס בריגאדע, נאראָטשער פושטשע), איז דער סאָוועטישער ייד— פאָדאָלני. קאָמיסאר פון אָטריאד „סיביראק״ איז דער דעסאנטניק—יפה.

אין נאליבאָקער פושטשע איז געווען פּאָפּולער דער עלטערער- לייטענאנט, קאָמאנדיר פון דעם דיווערסיע-אָטריאד „אָקטיאבר״ (פּאָפּולער אונטערן נאָמען „מאָסקוויטשי״), דער ייד גאָרעליק.

אין ליפּיטשאנער פושטשע (שפּעטער אין רוסקע) האָט ארויסגעוויזן א רירעווידיקע קאמפס-טעטיקייט, די דיווערסיע-פאראשוטיסטן גרופּע, בראש פון וועלכער עס איז געשטאנען דער ייד—קאפּיטאן דאווידאָוו.

קאָמאנדיר פון א דיווערסיע-ראטע פון רוסישן אָטריאד „קאלינין״ (בריגאדע „קאָמסאָמאָל״, נאליבאקער פושטשע) איז געווען דוד פלאָטניק (פינסק); קאָמאנדיר פון א דיווערסיע-גרופּע אין סטאריצקעס אָטריאד (טשקאלאָווער בריגאדע, וואָלאָזשינער פושטשע) איז געווען, דער וואָלאָזשינער בחור, לייזער ראָגאָווין.

הערשל סמאָליאר פון מינסק איז געווען רעדאקטאָר פון דער פּארטיזאנישער געדרוקטער צייטונג פון איוויעניצער ראיאָן און שפּעטער פון סטויפּצער.

אויך דער קאָמאנדיר פון רוסישן אָטריאד „יאקוב קאָלאס״, דער „פּאָליטרוק״—קאָהאן און דער נאטשאלניק פון דער באזונדערער אָפּטיילונג ביים אָטריאד „אלעקסאנדער ניעווסקי״ (נאליבאקער פושטשע), זיינען געווען יידן.

אין מעדוועדיעווס פאראייניקונג (דרום=וואָלין), איז געווען אן אָטריאד פאר ספּעציעלע אויפגאַבעס. דער קאָמאנדיר פון אָטריאד „דיאדיא וואָלאָדיא“ (אָדער ווי ער איז געווען באַקאַנט ביי די יידן אונטערן נאָמען וועלוועלע) איז געווען א רוסישער ייד, וועלכער האָט זיך מיט זיין יידישקייט ניט באַהאַלטן און דערפון קיין סוד ניט געמאַכט. דער אָטריאד האָט פריער געהאַט זיין באַזע אין די צומאַנער וועלדער (דרום וואָלין), שפּעטער אין די קוכאָווער וועלדער (צפון וואָלין).

מען האָט גערעדט, אז דער קאָמאנדיר פון דער פאראייניקונג, מיעדוועדיעוו, איז אויך געווען א ייד. א חשד וועגן יידישער אָפּשטאַמונג איז אויך געווען אויף איינעם פון די אָרגאַניזאַטאָרן פון דער א. ד. פאראייניקונג און מיעדוועדיעווס פאַרטרעטער, פּאָלק. לוקין.

א וויכטיקע ראָל האָט דאָ געשפּילט א יידישע פרוי פון דוסלאַנד, א מיאַרבעטערין פון שטאַב, די העלדישע מאַריא אַלעקסאַנדראָוונא.

אין דער פאַרטיזאַנער=פאראייניקונג פון פיאָדאָראָוו=טשערניגאָווסקי איז דער רוסישער ייד קורבאַן געווען דער קאָמיסאַר פון 7=טן באַטאַליאָן ביים אָטריאד „שטשאָרס“. דער פּאָליטישער דערציער איז געווען אן אָדעסער ייד מאַרגאָליס (געפאַלן), און דער קאָמאַנדיר פון דעם קאָמאַנדאַטן=וזוואָד, דער קיעווער ייד, טאַדזשיקאָוו (געפאַלן).

אין קאָוופּאַקס פאראייניקונג זיינען געווען פיל קאָמאַנדירן סאָוועטישע יידן, וועלכע האָבן אָבער פאַרבאַהאַלטן זייער יידישע אָפּשטאַמונג. דער פאַרטרעטער פון שטאַב דיוויזיע=שעף—וואָיצעכאָוויטש, דער העלדישסטער באַטאַליאָן=קאָמאַנדיר פון דער דיוויזיע — צימבאַל, דער העלדישער קאָמאַנדיר פון דער דריטער ראָטע — קאַרפּענקאָ און דער בעסטער מינירער וויקטאָר זיינען געווען יידן.

צוליב טעמים פון פאַרשיידנאַרטיקן כאַראַקטער (טיילווייז אויך צוליב די אַנטיסעמיטישע שטימונגען פון א טייל רוסישע פאַרטיזאַנער) פלעגן יידישע אָנפירנדיקע פערזענלעכקייטן (באַזונדערס די אָפּשטאַמיקע פון די מזרח=געביטן), ניט אַלע מאָל אָנגעבן זייער יידישע אָפּשטאַמונג און דערפאַר איז שווער אָנצורופן אַלע נעמען פון דער באַדייטנדיקער צאָל יידן, וועלכע האָבן מיטגעווירקט צו דער אָרגאַניזאַציע און פונאַנדער=וואוקס פון דער סאָוועטישער פאַרטיזאַנער=באַוועגונג אין וויים=רוסלאַנד און אוקראַינע.

קאפיטל דרייצן

די איינשטעלונג פון דער פארטיזאנער־אנפירונג צו דאס פראבלעם פון א באזונדער יידישער פארטיזאנער־באוועגונג

בדרך כלל איז די העכערע אָנפירונג פון דער סאָוועטישער פארטיזאנער־באוועגונג געווען איינגעשטעלט קעגן דאָס שאפן פון באזונדערע נאציאָנאלע יידישע פארטיזאנער־אָטריאדן.

אין דער ערשטער ריי איז עס געווען אין הסכם מיט די אלגעמיינע ריכט־ליניעס פון דער סאָוועטישער נאציאָנאלער־פּאָליטיק. עס האָט געדארפט הייסן, אז אין ווייס־רוסלאנד קעמפט קעגן דעם אוזורפאטאָרישן אָקופּאנט דאָס ווייס־רוסישע פאָלק, אין ליטע — דאָס ליטווישע און אין אוקראינע—דאָס אוקראינישע פאָלק. אין די פארטיזאנער־אָטריאדן האָבן זיך באגעגנט זין פון כמעט אלע נאציאָנאליטעטן פון גרויסן רוסלאנד. נעבן ווייס־רוסן, אוקראינער, ליטווינער און פּאָליאקן פון דער אָרטיקער באפעלקערונג האָט מען דאָ געזען ארמענער, אוזבעקן, רוסן, קאזאכן, יידן און אפילו ציגיינערס.

אָבער געקעמפט האָבן די זין פון אלע פעלקער אונטער דער פאָן פון דער רעפּובליק, אויף וועמענס טעריטאָריע דער גורל האָט אים פארוואָרפן אין פארטיזאנקע.

די רוסן, ארמענער, יידן, אוקראינער א. אנד., וועלכע זיינען געווען אין דער פארטיזאנקע אויפן שטח פון ווייס־רוסלאנד האָבן די טרייהייטס־שבועה אפגעגעבן אלס ווייס־רוסן, אָנהויבנדיק מיט די ווערטער: „איך, דער זון פון ווייס־רוסישן פאָלק...“

מען דארף אויך ניט פארגעסן, אז די יידן אין סאָוועט־רוסלאנד האָבן דאָך ניט קיין באזונדערע רעפּובליק און שטעלן מיט זיך ניט פאָר אויף א וועלכן עס איז שטח קיין מערהייט פון דער באפעלקערונג.

אלס כלל האָט די פארטיזאנקע געדארפט זיין נאציאָנאל לויט איר געאָגראפישער לאגע און אינטערנאציאָנאל לויט איר מענטשן־מאטעריאל.

בעיקר האָבן די אָנפירערס פון דער סאָוועטישער פּאַרטיזאַנקע מאָטיווירט זייער קעגנערשאַפט צו דעם שאַפן פון יידישע נאַציאָנאַלע אָטריאַדן מיט פאָלגנדיקע פיר מאָטיוון:

1. קעגנווירקן דער דייטשישער פּראָפּאַגאַנדע, וועלכע האָט זיך אומאויפהערלעך באַמיט אין וואָרט און אין שריפט (צייטונגען, בראָשורן, פלוג-בלעטלעך א. א. וו.) פאַרשטעלן די פּאַרטיזאַנקע, ווי א ריין יידישע און יידישן אויפטו (די דייטשן האָבן געשריבן, אַז די פּאַרטיזאַנער זיינען יידן און באַנדיטן...) — א זאַך, וואָס האָט געקענט מאַכן די פּאַרטיזאַנקע אומפּאָפּולער ביי דער אָרטיקער באַפעלקערונג.

2. ווייסנדיק די שטאַרקע אַנטיסעמיטישע שטימונגען צווישן א טייל פּאַרטיזאַנער גופא, האָבן זיי געהאַלטן פאַר צוועקמעסיקער צעוואַרפן די יידן אין די רוסישע אָטריאַדן, בכדי זיי זאָלן זיך ניט וואַרפן אין די אויגן, און ניט געבן די אַנטיסעמיטן אין פּאַרטיזאַנקע קיין געלעגנהייט פאַרצוואַרפן די יידן פּחדנות, אין פאַל ווען א באַזונדערער יידישער אָטריאַד וועט אין קאַמף ליידן א מפּלה אָדער זיין געצוווּנגען, צוליב דעם אָדער יענעם טעם, אָפּצוטרעטן.

3. די רוסן פלעגן אויך זאָגן, אַז די יידן קענען ניט אויסטיילן פון זיך קיין געשולטע מיליטערישע אָנפירונג, ווייל זיי פאַרמאָגן ניט אַזעלכע.

4. צוליב דער אַנטיסעמיטישער איינשטעלונג פון דער אָרטיקער פּויערישער באַפעלקערונג וואָלט א באַזונדערער יידישער אָטריאַד געווען אויסגעשטעלט אויף פאַרפאָלגונגען און מסירות, וואָס עס וואָלט גורם געווען קאָנפליקטן ביים מאַכן די שפּייז-פאַרגרייטונגען און אויך קרבנות.

אין דער ווירקלעכקייט האָט זיך באַקומען, אַז די יידן, צעוואָרפענע אין די רוסישע אָטריאַדן (ביים צעוואַרפן האָט מען זיך באַמיט, אַז די יידן זאָלן זיך ניט קאָנצענטרירן אין גרעסערע צאָלן אין איין אָטריאַד), האָבן אויף זיך סיי-ווי-סיי געצויגן די אויפמערקזאַמקייט און שנאה פון די אַנטיסעמיטן.

די יידן פלעגן געשיקט ווערן אויף די געפערלעכסטע קאַמפס-אויפגאַבעס. די יידן אין די רוסישע אָטריאַדן האָבן, צי זיי האָבן געוואָלט אָדער ניט, געמוזט אויספילן די געפערלעכסטע שליחותן, בכדי ניט צו באַקרעפטיקן די אַנטיסעמיטישע איינשטעלונג וועגן יידישע קאַמפס-אומפעיקייט און פּחדנות.

די מפלות און אדורכפאַלן פון רוסישע אָטריאַדן, ראָטעס, ווזוואָדן און אָפּטיילונגען ביי קאַמף און דיווערסיע־אויפגאַבעס, פלעגן אָבער פיל מאָל צוגעשריבן געוואָרן אויפן חשבון פון די יידן. דער ייד איז אויך דאָ געווען א „שעיר לעזאזל"...

עס האָט זיך באַקומען, אז די העלדישקייט פון די יידן פלעגן צוגעשריבן ווערן צו ניט־יידן. דאַקעגן די מפלות פון די ניט יידן פלעגן ארויפגעוואָרפן ווערן אויף די יידן!

צוליב דעם איז געווען שטאַרק ביי יידן די שטימונגען אויסצוטיילן זיך אין באַזונדערע יידישע אָטריאַדן, אָדער אין באַזונדערע קלענערע פאָרמאַציעס (ראָטעס, ווזוואָדן) אין די ראַמען פון די רוסישע אָטריאַדן.

אין דער ערשטער העלפט פון 1943 איז די אַטמאָספער פאַר יידן אין אייניקע רוסישע אָטריאַדן געווען אזא, אז די יידן האָבן אָפטמאָל מורא געהאַט ארויסצוגיין מיט א טייל פון זייערע ניט־יידישע קאַמפס־חברים אויף אויפגאַבעס...

מאיר בלימ (פסעוד. קוזניעצאָוו) (קאָוועל), סמאַרשינא פון דער בריגאַדע „אַניעטשענקאָ" (קאַמין־קאַשירסקער קרייז, וואָלין) איצט אין איטאַליע.

א וויכטיקע סיבה פאַר אויסטיילן זיך איז ביי די יידישע קעמפערס געווען דאָס פּראָבלעם פון משפחות.

אין די רוסישע אָטריאַדן האָט מען זייער ניט גערן אָנגענומען פרויען, און באַזונדערס יידישע, שוין אָפּגערעדט פון די איבעריקע ניט קאַמפס־פעיקע עלעמענטן, ווי קינדער און זקנים. די אָנפירונג האָט געהאַלטן, אז די אָנוועזנהייט פון אזעלכע עלעמענטן שוואַכט אָפּ די קאַמפס־פעיקייט און אין פאַל פון אן „אָבלאַווע" באַשווערט די קאַמף־און

באַוועגונגס־פֿעיִקייט פֿון אָטריאַד. דאָס איז געווען בלי שום ספק אמת. דער יידישער פּאַרטיזאַן האָט אָבער ניט געוואָלט פֿאַר קיין פֿאַל מוותר זיין אויף די איינציקע איבערגעבליבענע ביים לעבן, משפּחה מיטגלידער, וועלכע עס איז אַזוי שווער אָנגעקומען אַרויסצוראַטעווען פֿון די געטאָס.

פֿון מאָסקווע זיינען געווען בפירושע דירעקטיוון און שטרענגע באַפֿעלן צו שיצן און זאָרגן אויך פֿאַר די ניט קאַמפֿס־פֿעיִקע עלעמענטן. ראַטעווען סאָוועטישע בירגערס, האָט עס געהייסן, איז אויך אַ וויכטיקע קאַמפֿס־אויפֿגאַבע פֿון דער פּאַרטיזאַנער־באַוועגונג.

אין די פֿאַרשיידענע פּושטשעס, וועלדער, וועלדלעך און בלאָטעס, אין די דערפֿער פֿון די פּאַרטיזאַנער־זאָנעס האָבן זיך געוואַלגערט און אַרומגעשלעפּט אומגליקלעכע יידישע זקנים, קינדער און פֿרויען, וועלכע זיינען אַנטלאָפֿן פֿון די דייטשישע שחיטות.

זייער צאָל האָט זיך כסדר פֿאַרגרעסערט מיט ניי־צוגעקומענע און געבילדעט אַ שווערע פּראָבלעם פֿאַר דער העכערער סאָוועטישער פּאַרטיזאַנער־אָנפֿירונג, וועלכע האָט פֿאַר קיין פֿאַל ניט געקענט דולדן די עקזיסטענץ פֿון קליינע צעשאָטענע גרופּעס יידן אין די וועלדער, צוליב טעמים פֿון פּאַרטיזאַנישער סטראַטעגיע און געמוזט זיי איינאָרדנען, כּדי צו געבן זייערע זין און טעכטער אַ מעגלעכקייט אַריינצוטרעטן אין די קעמפֿער־רייען.

דאַן האָט מען אָנגעהויבן אויסטיילן די קאַמפֿס־פֿעיִקע יידן פֿון די אומפֿעיִקע. די ערשטע האָט מען איינגעשלאָסן אין די רוסישע קעמפֿערישע אָטריאַדן. די צווייטע האָבן געבילדעט אינערהאַלב די פּאַרטיזאַנער־זאָנעס און אונטער זייער שוץ פֿאַמיליע־(ציווילע) לאַגערן, וועלכע האָבן טיילווייז באַדינט דורך אַרבעט די פּאַרטיזאַנער־אָטריאַדן (אין אַנדערע געגנטן זיינען פֿון די מענטשן אָן געווער געשאַפֿן געוואָרן ספּעציעלע „אַרבעטס־באַטאַליאָנען” צו דעם צוועק).

די סאָוועטישע פּאַרטיזאַנער־אָנפֿירונג האָט געצילט אַרויסצונעמען די יונגטלעכע יידן פֿון די פֿאַמיליע־אָטריאַדן און פֿאַמיליע־לאַגערן און שאַפֿן פֿון זיי באַזונדערע קעמפֿערישע פֿאָרמאַציעס.

אַזוי האָט מען פֿין אָטריאַד „קאַלינין” (פּאָפּולער אויפֿן נאָמען פֿון קאָמאַנדיר טוביה ביעלסקי), וועלכער איז געווען אַ געמישטער, אַרויסגע־נומען כּמעט די גאַנצע באַוואָפֿנטע, קאַמפֿס־פֿעיִקע יוגנט און געשאַפֿן אַ נייעם קעמפֿערישן אָטריאַד א. נ. „אָרדזשעניקידזע” (אויגוסט 1943).

די סאָוועטישע פּאַרטיזאַנער-אָנפירונג האָט געדולדעט נאָר די ריין-יידישע אָטריאַדן, וואָס עס האָבן דערצידירט ניט קאָמפּאַקטע עלעמענטן.

דאַקעגן האָט זי אין הסכם מיט איר ליניע זיך באַמיט, אַז די עקזיסטירנדיקע יידישע קעמפערישע אָטריאַדן, וועלכע זיינען געווען מער אָדער ווייניקער גוט באַוואָפנט און זיך רעקרוטירט פון א יוגנטלעכן עלעמענט, זאָלן אויפגעלייזט ווערן, אָדער דורך צעוואַרפן די יידן אין די רוסישע אָטריאַדן, אָדער דורך אַריינפירן אין זיי, ניט-יידן.

אזוי איז דער אָטריאַד א. נ. „קאַגאַנאָוויטש ל. מ.״ (טעטיקייטט-ראַיאָן-פּאָלעסיע) פונאַנדערגעלאָזן געוואָרן (1944), און די יידן זיינען צעשאָטן געוואָרן איבער די אָטריאַדן פון דער קויבישאָווער בריגאַדע.

דער אָטריאַד א. נ. „פּאַרכאַמענקאָ״ (בריגאַדע „טשאַפּאַיעוו״, גענ.-מאַיאָר פּלאַטאָנאַוו פּאַראייניקונג, טעטיקייטס-ראַיאָן — סטאָראָסיעל-סקער וואַלד) אין וועלכן עס האָבן דערצידירט לויט זייער צאָל יידן (בעיקר פון מינסק) איז ענדע 1943 רעאָרגאַניזירט געוואָרן, און די יידן פון דעם אָטריאַד זיינען איבערגעשיקט געוואָרן אין די בריגאַדעס פון נאַליבאָקער פּושטשע.

דער אָטריאַד „אָרדזשעניקידזע״ (קיראָווער בריגאַדע, טעטיקייטס-ראַיאָן, נאָוואָגרודעק) איז אחוץ דער אַריינגעשיקטער העכערער אָנפירונג, וועלכע איז געווען א ניט-יידישע, באַשטאַנען דורכאויס פון יידן, און דערהאַלטן זיין כאַראַקטער כמעט ביז סוף. דאָך זיינען אין דער לעצטער צייט (1944) אַריינגעשיקט געוואָרן אַהין ניט יידן (35—30 מאַן).

גילטשיקס אָטריאַד א. נ. „זשוקאָוו״ (פּאַראייניקונג פון גענ.-מאַיאָר קאַפּוסטין, טעטיקייטס-ראַיאָן — קאַפּוליע), איז ענדע 1943 פונאַנדער-געלאָזן געוואָרן און די יידישע פּאַרטיזאַנער זיינען אין קליינע גרופּעס צעוואָרפן געוואָרן איבער די רוסישע אָטריאַדן אין יענעם ראַיאָן.

די יידישע דריטע ראָטע אין „אָרליאַנסקי-אָטריאַד״ (לענינסקע בריגאַדע, שטשוטשינער צווישן-ראַיאָנער צענטער, ליפּיטשאַנער פּושטשע) איז אין דער צווייטער העלפט פון 1943 פאַרניט-יידישט געוואָרן דורכן כסדרדיקן אַריינפירן ניט-יידן, דורך אַראָפּנעמען די יידישע אָנפירונג און לסוף דורך אַריבערפירן א גרויסן טייל יידן אין דעם ניי-געשאַפענעם „קראַסנאָגוואַרדייסקן אָטריאַד״.

די יידישע „ווזוואָדן״ פון אַבראַמאָוו, לעבעדזיענקאָ און דר. אַטלאַסעס ראָטע (בולאַקס אָטריאַד „פּאָביעדאַ״, טעטיקייטס-ראַיאָן, רודער-

דאָמבראָווטשיזנער וועלדער), וועלכע זיינען געווען ריין יידישע, אָדער מיט אן איבערוויגנדיקער צאָל יידן אין דער ערשטער צייט און האָבן זיך אזוי פּאָפּולער געמאכט מיט זייער העלדישקייט, האָבן אויך ביסלעכוויז אויפגעהערט צו עקזיסטירן אלס יידישע און זיינען שפּעטער (ספּעציעל נאָך דעם שאפן א בריגאדע פון בולאקס אָטריאד) אויסגעמישט געוואָרן.

סעפּטעמבער 1943, איז צוליבן שטארקן אנטיסעמיטיזם פון די שכנישע רוסישע אָטריאדן, אויפגעלייזט געוואָרן דער אָטריאד „קאגאנאָוויטש ל. מ.״ (מיארער־דיסנער ראיאָן). די יידן זיינען אריינגעגאָסן געוואָרן אין דער פערטער ווייס־רוסישער בריגאדע, וועלכע איז געשטאנען אין יענעם ראיאָן.

ענדע 1943 איז פונאנדערגעלאָזן געוואָרן די 51־טע יידישע גרופּע ביים אָטריאד „שטשאָרס״ (וואָלטשע נארע) און אריינגעגאָסן געוואָרן אין די רוסישע גרופּעס פון אָטריאד.

אין רודניצקער פּושטשע (ביי ווילנע) האָבן עקזיסטירט צוויי יידישע אָטריאדן, כמעט ביז דער באפרייאונג אונטער א יידישער אָנפירונג; „מסטיטיעל״ (נקמה) און „זא פּאָביעדו״. צוויי אנדערע אָטריאדן, „באָרבא״ און „סמיערט פאשיזמו״, האָבן אָנגעהויבן זייער טעטיקייט אלס ריין יידישע און געענדיקט, ווי געמישטע אָטריאדן, בלויז מיט א טיילווייזער יידישער אָנפירונג.

אין די נאראָטשער וועלדער ביי דער אָזיערע נאראָטש), איז דער איינציקער יידישער אָטריאד „מעסט״ (נקמה) ליקווידירט געוואָרן אין סעפּטעמבער 1943. דער קאָמאנדיר באָמקע (א סאָוועטישער ייד) און שטאב־נאטשאלניק יוסף גלאזמאן (קאָוונע, געקומען פון ווילנער געטאָ), זיינען אומגעקומען בעת א בלאָקאדע פון דעם ראיאָן דורך די דייטשן.

דער אָטריאד איז געווען גוט באוואָפנט און דורכן ליקווידירן האָט מען געפונען דעם וועג, ווי צוצונעמען א טייל פון זייער געווער און צוטיילן עם די ניט יידישע פּארטיזאנער. אין די איבעריקע אָטריאדן זיינען די יידן געווען פּראָצענטועל שטארק פארטראָטן.

אין גאנץ ווייס־רוסלאנד און אוקראינע זיינען געמאכט געוואָרן פיל פּרוון דורך יידן צו אָרגאניזירן באזונדערע יידישע קאמפס־איינהייטן, אָבער די העכערע פּארטיזאנער אָנפירונג האָט צוליב די אויבן אויסגערעכנטע מאָטיוון זיך קעגנגעשטעלט דער טענדענץ.

געווען אויך איינצלנע פאלן, ווען מען פלעגט אין רוסישע אָטריאדן שאפן יידישע ווזוואָדן (קרוקס אָטריאד, וואָלין, קאָמאנדיר — דב לארבער;

סווואָראָוו - אָטריאַד, גענ.-מאיאָר קאַפּוסטינס פּאַראַייניקונג, קאָמאַנדיר — הערשל צוקערמאַן). דאָס איז געטאָן געוואָרן, בכדי צו סטימולירן א סאָציאַליסטישע פּאַרמעסטונג אין קאַמף און אויפטוען. אמאָל אויך, לויט דער פאָדערונג פון די יידן, וועלכע האָבן זיך געפילט זיכערער צו גיין מיט אייגענע אויף א קאַמפּס-אויפגאַבע, און געוואָלט, אז די קאַמפּס-אויפטוען זאָלן פאַרשריבן ווערן אויף זייער קאָנטע.

די איינשטעלונג פון דער העכערער סאָוועטישער אָנפירונג קעגן שאַפן פון ריין יידישע נאַציאָנאַלע אָטריאַדן טאָר ניט באַטראַכט ווערן אלס אַנטי-יידישע, נאָר גיכער ווי א פּרינציפּיעלע, וועלכע איז דיקטירט געוואָרן דורך פּאָליטישע, געזעלשאַפטלעכע, צווישנפעלקערלעכע מאָטיוון און טעמים פון טאַקטישן כאַראַקטער.

זי איז זיכער דיקטירט געוואָרן דורך גוטע כוונות מצד דער העכערער פּאַרטיזאַנער-אָנפירונג, אָבער אויך אין פּאַרטיזאַנקע, ווי אין אונדזער גאַנצער גלות-געשיכטע, זיינען די העלדן-טאַטן און אויפטוען פון די יידישע פּאַרטיזאַנער און די גרויסע צאָל קרבנות, וועלכע זיי האָבן געגעבן אין די קאַמפן ניט פאַרשריבן געוואָרן אויפן חשבון פון יידישן פאָלק, נאָר אויפן חשבון פון די ווייסרוסן, אוקראַינער און ליטווינער...

קאפיטל פערצן

יידישע פאמיליע־לאגערן אין די וועלדער

פיל טויזנטער יידן (לויט אן אויבנאויפיקער אָפּשאַצונג לערך 13—15 טויזנט) האָבן געראטעוועט זייער לעבן אין די ציווילע פאמיליע־לאגערן אין די וועלדער און פּושטשעס פון ווייס־רוסלאנד און מערב־אוקראינע.

די פאמיליע־לאגערן זיינען באשטאנען פון קאמפּס - אומפעיקע עלעמענטן — זקנים, פרויען און קינדער, זעלטן אויך איינציקע יוגנט־לעכע, וועלכע מען האָט ניט צוגענומען אין די אָטריאדן צוליב סיבות פון פארשיידנארטיקן כאראקטער, בעיקר צוליב ניט באזיצן קיין אייגן געווער.

די יידן פון די פאמיליע־לאגערן זיינען ס׳רוב געווען פון קליינע שטעטלעך און ישובניקעס, וועלכע האָבן זיך לייכט געקענט צופּאסן צו די וואלד־באדינגונגען און באוויזן אויפצוהאלטן זייערע פארבינדונגען מיט די פּויערים, אלטע גוטע באקאנטע.

די פאמיליע־לאגערן זיינען אלעמאָל געווען אין א פליסיקן צושטאנד. די, ווען עס איז אין צווישנצייט געלונגען אויף א וועלכן עס איז אופן זיך איינצושאפן געווער, פלעגן זיך אָנשליסן אין די קעמפערישע פּארטיזאנער־אָטריאדן. פון דאָרט ווידער פלעגן אָנקומען ארויסגעשיקטע פאר פארזוינדיקן זיך קעגן דעם פּארטיזאנישן קריגס־געזעץ, אָדער פאר ארויסווייזן אָפּגעלאָזנקייט, איניציאטיוולאָזיקייט און שוואכע קעמפערישקייט. ס׳רוב פלעגן אין די פאמיליע־לאגערן האָבן זייער אָרט אויך די פאמיליעס פון די פּארטיזאנער, וועלכע האָבן געלעבט אין די אָטריאדן.

לכתחילה זיינען פיל יידן צעלאָפן זיך פון די שחיטות איינציקווייז, אָדער גרופּעס־ווייז אין די וועלדער. א טייל האָט זיך אויך אויסבאהאלטן אין מאלינעס ביי באקאנטע פּויערים פאר א געהעריקער מאטעריעלער באפרידיקונג.

וואָס ווייטער איז אָבער אַלץ מער געוואָרן אוממעגלעך דאָס לעבן בײַ די פּויערים. פריער צו שפּעטער פלעגט עס זיך ענדיקן, נאָכן צו־נעמען זייער פאַרמעגן, מיטן טויט פון די זיך אויסבאַהאַלטנדיקע יידן. זיי פלעגן אַרויסגעגעבן ווערן צו די דייטשן דורכן „באַש־צער", אָדער דורך די שכנים, וועלכע פלעגן ניט פאַרגינען דעם פּויער זיין מעגלעכע באַרייכערונג...

די יידן פאַרלאָזן די „מאַלינעס" בײַ די פּויערים און גייען אַוועק אין די געדיכטעניש פון די וועלדער.

די פאַמיליע־לאַגערן אין די וועלדער האָבן ס׳רוב געטראָגן די נעמען פון די שטעט, פון וועלכע עס האָבן זיך רעקרוטירט די לאַגער־איינוווינערס (בעליצער, דערעטשינער, קאָסאָווער), אָדער דעם נאָמען פון נאָענטן דאָרף אָדער פּושטשע (דעמיאַנאָווצער, ליאַכאָוויטשער, מירער, גראַפּסקער א. א. וו.).

אין וואָלין פלעגן די פאַמיליע־לאַגערן טראָגן די נעמען פון די באַטרעפנדיקע אָטריאַדן אונטער וועמענס שוץ זיי זיינען געווען; קרוקס, מאַקס, מיסורעס א. א. וו.

אין דער ערשטער צייט האָבן עקזיסטירט פאַמיליע־לאַגערן אויך דערווייטערט פון די פּאַרטיזאַנער־זאָנעס, אָבער מיטן אויפקום פון דער ווײַס־פּוילישער און אוקראַיניש־פאַשיסטישער פּאַרטיזאַנקע, וועלכע האָט באַדראָט אין דער ערשטער ריי די שוצלאָזע, אומבאַוואָפנטע יידן פון די פאַמיליע־לאַגערן, האָבן זיך אַלע פאַמיליע־לאַגערן קאָנצענטרירט און געפונען שוץ אין די פּאַרטיזאַנער זאָנעס, וו מען איז געווען זיכער פון א פּלוצימדיקן איבערפאַל פון דייטשן און פּאָליצײַ. דאָרט האָבן די דייטשן ניט געוואַגט צו קומען מיט א קליינעם כּוח.

בשעת א גרויסער אָבלאַווע האָבן די דייטשישע צוגרייטונגען און מיליטער־קאָנצענטראַציע ניט געקענט בלייבן קיין סוד פאַרן פּאַרטיזאַנישן אויסשפּיר־דינסט, און די יידן פון די פאַמיליע־לאַגערן האָבן געהאַט צײַט זיך צוצוגרייטן צו דער אָנקומענדיקער געפאַר.

די פּאַרטיזאַנער האָבן פאַר קיין פאַל ניט געוואָלט מסכים זיין צו לאָזן עקזיסטירן באַזונדערע קליינע, צעשאָטענע גרופּעס יידן אין די וועלדער. זייער מאָטיוו איז געווען, אַז ניט קענענדיק און ניט האַלטנדיק זיך בײַ דער פּאַרטיזאַנישער טאַקטיק און סטראַטעגיע, קענען זיי דערמיט שאַטן די פּאַרטיזאַנער־אינטערעסן און אַרויספירן דייטשן אויף די שפּורן פון די פּאַרטיזאַנער־לאַגערן.

די קליינע גרופעס יידן, וועלכע האָבן געלעבט אָפּגעזונדערט אין די וועלדער, פלעגן פריער אָדער שפּעטער, לויט מסירות פון פויערים, אומגעבראַכט ווערן דורך פּאָליצייאיש-דייטשישע אָנפאַלן.

די רוסישע פּאַרטיזאַנער פלעגן אַליין קוקן אויף די דאָזיקע „איבעריקע", ניט קעמפערישע מענטשן, וועלכע פלאָנטערן זיך צווישן די פיס, ווי אויף שפּיאָנען. אַזוינע קליינע גרופּעס פלעגן אויך באַשולדיקט ווערן אין „רויבן" די פויערים, (די פויערים פלעגן עס צוטראָגן די פּאַרטיזאַנער), און דאָס איז געווען אַ פּרעטעקסט פאַר אַנטיסעמיטישע פּאַרטיזאַנער אומצוברענגען זיי.

בלויז דאָס געהערן צו אַ געזעצלעכן, אַנערקענטן פאַמיליע-אָטריאַד אָדער לאַגער האָט געגעבן די מעגלעכקייט ניט צו זיין אינגאַנצן הפקר.

ביי די פאַמיליע-לאַגערן איז דאָס אַפּראָוויזאַציע-פּראָבלעם געווען באַזונדערס שאַרף. די פּאַרטיזאַנער האָבן געקוקט אויף זיי, ווי אויף „איבעריקע עסערס". אין וואַלד איז דאָס רעכט צום לעבן געווען ענג פאַרבונדן מיטן קאַמף. די פראַגע: „פאַרוואָס קעמפסטו ניט?", איז געווען כסדר געריכטעט צו די יידן פון פאַמיליע-לאַגערן.

געווען פּושטשעס און ראַיאָנען, וווּ דער ייד פון פאַמיליע-לאַגער איז אין דער ערשטער צייט געווען הפקר. ער איז געווען דאָס ציל-ברעט, צו וועלכן עס זיינען געווען געריכטעט אַלע טענות און פאַראורטיילן מצד די אַנטיסעמיטן פון צווישן די פּאַרטיזאַנער. געווען אויך פאַלן פון מאָרדן, און קאָנפיסקאַציעס פון שפּייז אונטער פאַרשיידענע תירוצים.

אין נאַליבאָקער פּושטשע האָט זיך צוזאַמענגעקליבן פון אַלע שטעט און שטעטלעך פון ווייס-רוסלאַנד (מזרח׳דיקע און מערב׳דיקע געביטן) אַ גרעסערע צאָל יידן, וועלכע זיינען אַנטלאָפן פון די שחיטות.

די אָטריאַדן פון טוביה ביעלסקי און זאָרין זיינען געווען די, וועלכע האָבן אויפגענומען דעם ניט קעמפערישן-עלעמענט.

טוביה ביעלסקי און זיינע ברידער האָבן מיט אָפענע אָרעמס אויפגענומען יעדן געראַטעוועטן יידן אין אָטריאַד „קאַלינין". דאָ האָבן זיך קאָנצענטרירט די יידן פון די געטאָס אין מערב ווייס-רוסלאַנד. בעיקר האָבן דאָמינירט די אַנגעקומענע פון די געטאָס פון לידע און נאָוואָגרודעק.

די יידן, אַנגעלאָפענע פון די געטאָס אין מזרח ווייס-רוסלאַנד (בעיקר פון מינסק), זיינען אויפגענומען געוואָרן אין זאָרינס פאַמיליע-

אָטריאַד נר. 106. אויך די רוסישע אָטריאַדן פֿלעגן אָפּשיקן אַלע קאַמפּס-אומפּעיקע צו זאָרינעץ און ביעלסקין.

הגם די ביידע א. ד. האָבן געהאַט דעם סטאַטוס פֿון פּאַרטיזאַנער-אָטריאַדן, זיינען זיי אָבער לויט זייער מאַנגלהאַפטער באַוואָפּענונג און קליינער צאָל קאַמפּס-פֿעיקע, געווען ענלעך צו פֿאַמיליע-לאַגערן, טראָץ דעם, וואָס זיי האָבן אויך אין די ראַמען פֿון זייערע באַגרענעצטע מעגלעכקייטן געקעמפֿט.

אין ליפּיטשאַנער פּושטשע זיינען די פֿאַמיליע-לאַגערן געווען אָנגעוויזן אויף זייער אייגענעם אויסהאַלט. די ייִדן, וועלכע האָבן נאָך לעבעדיק אין די געטאָס אָפּגעגעבן זייערע זאַכן צום באַהאַלטן ביי באַקאַנטע פּויערים, האָבן ביסלעכווייז אָפּגענומען דעם ווערט פֿון די זאַכן אין פּראָדוקטן. פֿיל האַנטווערקערס, שוסטערס, שניידערס, שמידן, סטאָלאַרעס האָבן געאַרבעט אין די דערפֿער פֿון די פּאַרטיזאַנער-זאָנעס פֿאַר די פּויערים און דערפֿאַר באַקומען באַשפּייזונג. די בעלי-מלאכות פֿלעגן אויך אַרבעטן פֿאַר די רוסישע פּאַרטיזאַנער פֿון די אָטריאַדן און דערפֿאַר באַקומען שפּייז. איינצלנע בעלי-מלאכות פֿון די פֿאַמיליע-לאַגערן זיינען צוגענומען געוואָרן אין די אָטריאַדן, ווו זיי האָבן געאַרבעט פֿאַר די באַדערפֿענישן פֿון די פּאַרטיזאַנער.

די ייִדישע פּאַרטיזאַנער האָבן געהאַלטן פֿאַר זייער הייליקסטע פֿליכט צו העלפֿן די ייִדישע פֿאַמיליע-לאַגערן מיט שפּייז און מלבושים, ניט געקוקט אויף די פֿאַרשיידענע געפֿאַרן מצד דער קאָמאַנדע פֿון זייערע אָטריאַדן פֿאַר אַזעלכע מעשים. צוריקקערענדיק זיך פֿון ווירטשאַפֿטלעכע אויפֿגאַבעס מיט די פּראָדוקטן פֿאַר זייערע אָטריאַדן, פֿלעגן זיי ספּעציעל קאָמבינירן דורכצופֿאָרן די נאָנטע פֿאַמיליע-לאַגערן און איבערלאָזן דאָרט עסנוואַרג און זאַכן.

די ייִדישע פֿאַמיליע-לאַגערן האָבן געדינט ווי אַן אָרט פֿאַר „פּראָוואָדניקעס” (וועגוויזערס) פֿאַר אַלע סאָוועטישע אָטריאַדן. זיינענדיק אָרטיקע געבאָרענע, וועלכע האָבן געקענט גוט די סביבה, יעדעס סטעזשקעלע און וועגעלע אין די וועלדער און די פּאַרמעגלעכקייט פֿון דער באַפֿעלקערונג, פֿלעגן זיי פֿירן די ווירטשאַפֿטס-אָפּטיילן פֿון די אָטריאַדן אויף זייערע פֿאַרגרייטונגס-אויפֿגאַבעס און דערפֿאַר באַקומען געהעריק באַלוינט.

עס איז כדאי צוצוגעבן, אַז אַלס וועגווייזערס האָבן בעיקר געדינט געוועזענע דאָרפֿס-הענדלערס, פֿערד-הענדלערס, האָלץ-בראַקערס און

ישובניקעס, וועלכע זיינען פון די ייִנגסטע יאָרן געווען באַקאַנט מיט דער אומגעגנט און באַפעלקערונג.

א זייער קליינער טייל האָט זיך אויסגעהאַלטן פון די אייגענע פּאָר גראָשן, וועלכע עס איז זיי געלונגען ארויסצוראַטעווען ביים אנטלויפן פון דער געגנט. געווען אויך אַזעלכע, וואָס האָבן זיך פאַרנומען מיט צושטעלן פאַר די פּאַרטיזאַנער שנאַפּס, סאַכאַרין, לעדער א. א. וו., וואָס די ייִדן פלעגן באַקומען דורך זייערע באַקאַנטע פּויערים אין די שטעטלעך ביי די פּושטשעס.

אין האַרבסט-צייט פלעגט מען אין די נעכט זיך צוגרייטן בגנבה מיט קאַרטאָפל, קרויט א. ד. גל. אויף א לענגערער צייט. באַקאַנטע פּויערים פון די גוטע פאַר-מלחמה׳דיקע צייטן פלעגן אויך געבן פּראָדוקטן אויף „קרעדיט", א קאָנטאָ אויף נאָך מלחמה׳דיקער אָפּרעכענונג אָדער אָפּגע-שריבענע אומבאַוועגלעכע גיטער אין די שטעט.

א ייִדישע פאַמיליע - גרופּע פון ביעלסקים אָטריאַד (מאַי 1944)

אין ליפּיטשאַנער פּושטשע זיינען געווען איינצלנע רוסישע אָטריאַדן, וועלכע האָבן פון זייערע אייגענע פּראָדוקטן אויס-געטיילט אויך פאַר די פאַמיליע-לאַגערן.

א געוויסע צייט האָט דער קאָמאַנדיר בולאַק, אונטערגעשטיצט דעם פאַמיליע-לאַגער פון די דערעטשינער ייִדן. באַזונדערס גרויסע אונטערשטיצונג פאַר די פאַמיליע-לאַגערן האָט געגעבן דער ייִדישער קאָמאַנדיר פון א דעסאַנטן-גרופּע, קאַפּיטאַן דאַווידאָוו.

די פּאַרטיזאַנער האָבן פאַר קיין פאַל ניט געדולדעט, אז די פאַמיליע-לאַגערן זאָלן באַזיצן געווער אָדער אליין זיך פאַרשאַפן רעזערוון פון שפּייז אויפן פּאַרטיזאַנישן שטייגער. דאָך פלעגן איינציקע פאַמיליע-גרופּעס, בעיקר די, וועלכע האָבן זיך געפונען ווייטער פון די פּאַרטיזאַנער-אָטריאַדן (ביעליצער, וועמענס זיץ-אָרט איז געווען ביים דאָרף

גרויס-זאטשעפיטש, ביעליצער קרייז), געוואגט מיט געציילטע ביקסן דורכצופירן ווירטשאפטלעכע אָפּעראַציעס.

די פאמיליע - לאגערן אין ליפיטשאנער פושטשע זיינען ס'רוב באשטאנען פון זשעטלער און דערעטשינער יידן. געוועזן אויך א ביסל נאָוואָגרודקער, לידער, זשאָלודקער א. אנד. שכנישע שטעטלעך.

די פאמיליע-לאגערן אין ליפיטשאנער פושטשע האָבן געליטן גרויסע פארלוסטן בעת דער ערשטער גרויסער אָבלאווע (דעצעמבער 1942). ניט זייענדיק אָריענטירט אין דער דייטשישער אָבלאווע-טאקטיק און ניט קענענדיק נאָך גוט אלע וועגן אין די וועלדער, פלעגן זיי ביים איבערלויפן פון איין אָרט צום צווייטן ארויספאלן אויף דייטשישע לויערונגען. פיל הונדערטער יידן זיינען דאן געפאלן קרבנות פון די דייטשישע קוילן. די מענטשן, וועלכע זיינען בעת דער אָבלאווע פארקראָכן און אָפּגעזעסן פיל טעג אין די בלאָטעס און זומפּן, האָבן אָפּגעפרוירן די פיס, און ניט באקומענדיק קיין מעדיצינישע הילף, זיינען זיי אין משך פון א קורצער צייט אויסגעשטאָרבן. אנדערע, צו וועמען די מעדיצינישע הילף האָט דערגרייכט, זיינען געבליבן אייביקע אינוואלידן מיט אמפּוטירטע פיס.

דער ערשטער ווינטער (1942—1943), איז געווען צו להכעיס א זייער שווערער. די פרעסט זיינען דערגאנגען ביז 40 גראד. די שמוץ און ענגשאפט אין די ערד-שטיבלעך איז געווען א שרעקלעכע. די מענטשן האָבן געהונגערט במשך פון פיל וואָכן בעת און נאָך דער אָבלאווע, ווען מען האָט געהאט מורא ארויסצוגיין פון וואלד נאָך שפּייז. די פויערים זיינען געווען אָנגעשראָקן פון דער דייטשישער אויסראָט-אקציע קעגן זיי בעת דער אָבלאווע, און מורא געהאט צו אונטערהאלטן א קאָנטאקט מיט יידן.

די אויסגעמאטערטע און אויסגעהונגערטע קערפּערס זיינען געווען א גוטער אָביעקט פאר פלעק-טיפוס, וואָס האָבן אָנגענומען א מאסן-עפּידעמישן כאראקטער. דער מלאך-המות האָט דאָ געהאט א גוטן שניט.

די דערעטשינער פאמיליע-גרופּע (דאָבראָוושטשיזנער וועלדער) האָט נאָך מער געליטן בעת דער גרויסער אָבלאווע און באזונדערס פיל אומגעקומען פון קעלט און הונגער. ניט זעלטן זיינען געווען פאלן, ווען גאנצע גרופּעס פלעגן אויסגיין אין די פּרימיטיווע ערד-שטיבלעך און גריבער, און אזוי פלעגט מען זיי פארשיטן אין איין ברודער-קבר. פון א פּאָר הונדערט זיינען זיי, נאָך יענעם טרויעריקן ווינטער, געבליבן בס"ה 30 מאן.

אויף וואָלין זיינען די פאמיליע-לאגערן געווען אונטער דער פולער שוץ און אויסהאלטונג פון די קעמפערישע סאָוועטישע אָטריאדן.

ביים אָטריאד א. נ. קרוק האָט עקזיסטירט א פאמיליע-לאגער, וועלכער האָט געציילט 170 מאן (צווישן זיי אויך פיל קליינע קינדער) פון די שטעטלעך מאניעוויטש טיאנאָווקע, ראָזשיטש, טארטשין, א. אנד.

ביים אָטריאד א. נ. מאקס, וועלכער איז געשטאנען אין וואָלטשע-דוב האָט זיך געפונען א פאמיליע-לאגער פון 80 יידן פון אלע ארומיקע שטעט און שטעטלעך, בעיקר פון פאָווארסק, מאניעוויטש א. אנד.

א דאנק דעם קאָמאנדיר פון אָטריאד „וואָראָשילאָוו" — מיסיורא און זיין יידישן פארטרעטער, אפרים באקאלטשוק, ווערט אָרגאניזירט ביי דעם אָטריאד א גרויסער פאמיליע-לאגער פון איבער 350 ניט קאמפס-פעיקע יידן פון די ארומיקע שטעטלעך: סיערניק, וויסאָצק, האָראָדניע, קאָסטאָפאָל, דאָמבראָוויץ, ראָוונע (וואָלין) א. אנד. דער פאמיליע-לאגער איז געשטיצט און אויסגעהאלטן געוואָרן דורכן אָטריאד. מער ווי 250 יידן האָבן אין דעם לאגער איבערגעלעבט די מלחמה.

די יידן פון די פאמיליע-לאגערן אין וואָלין האָבן אין 1943-טן יאָר געזייט די פעלדער אין דער נאָנט פון די וועלדער, ווו פאר די פויערים איז געווען פארבאָטן, לויטן פארטיזאנישן געזעץ דער צוטריט, און די פרויען, זקנים און קינדער האָבן געפאשעט סטאדעס פארטיזאנישע בהמות און שעפסן אויף די פעטע לאָנקעס פון וואָלין.

די גערעטענישן פלעגן געהערן די אָטריאדן און א טייל פלעגט אָפּגעגעבן ווערן פאר דער באשפייזונג פון די פאמיליע-לאגערן.

די ניט קאמפס-פעיקע יידן האָבן אלץ געטאָן לויט אייגענער איניציאטיוו, בכדי זיך צו מאכן נוצלעך פאר דער פארטיזאנער-באוועגונג. די יידישע פאמיליע-לאגערן אויף וואָלין האָבן געטריקנט די געקליבענע וואלד-פראָדוקטן (יאגדעס, מאלינעס, שוואָמען א. א. וו.), וועלכע מען פלעגט פונאנדערטיילן צווישן די קעמפערישע פארטיזאנער-אָטריאדן.

די פאמיליע-לאגערן אויף וואָלין האָבן באקומען פון די סאָוועטישע אָטריאדן געציילטע ביקסן, בכדי צו האלטן וואך, און פון צייט צו צייט, פלעגן די אָטריאדן אדורכפירן ווירטשאפטס-אויפגאבעס מיט גרופעס פון די פאמיליע-לאגערן, ספעציעל פאר די לעצטע.

אין דעם לעצטן פעריאָד פאר דער באפרייאונג זיינען צו די פאמיליע-לאגערן פון „קרוק" און „מאקס"-אָטריאדן צוגעטיילט געוואָרן

קליינע באוואָפנטע גרופּעס פון די א. ד. אָטריאדן מיט דער איינציקער אויפגאַבע זיי צו שפּייזן.

אויף וואָלין זיינען אויך געווען קליינע יידישע גרופּעס, וועלכע פלעגן לעבן פון אויסבייטן זייער ביסל זאַכן און פון ארבעט אלס פאכמענער אין די דערפער פון די פּארטיזאנער-זאָנעס און דורך קויפן פאר מזומנים.

עס זיינען געווען גוטהארציקע פּויערים, וועלכע האָבן ניט אָפּגעזאָגט אומגליקלעכע אָרעמע יידן געבן אָפּעסן, א קויש קארטאָפל און א שטיקל ברויט.

אויך אויף פּאָלעסיע זיינען געווען פאמיליע-לאַגערן. נעבן דער פינסקער בריגאַדע (קאָמאַנדיר פּאַרטיזאַנער-פאראייניקונג), בראָש פון וועלכער עס איז געשטאַנען דער מאַיאָר שובעקידזע (א גרוזין) האָבן זיך געפונען צוויי יידישע ציוויל-לאַגערן, אין פערעסלאַוולער וואַלד און אויף די ניגאָוויטשער כוטאָרעס. עס האָבן דאָרט געלעבט איבער 300 יידן פון די שטעטלעך: יאנאָוו, ליוביעשאָוו, דראָהיטשין, קאַמיען-קאָשירסק פינסק, וולאָדימירעץ (פּאָלעסיע) א. אנד.

פרילינג 1944-טן יאָר, ווען די בריגאַדע האָט געמוזט אָפּטרעטן אונטערן דרוק פון די דייטשן אויף דרום, האָט זי מיטגענומען מיט זיך די יידן פון די א. ד. לאַגערן און א דאַנק דעם האָבן זיי אויסגעמיטן א זיכערן טויט פון די דייטשן און באַנדעראָווצעס, וועלכע האָבן ספּעציעל אָפּגעוואַרט דעם מאָמענט, ווען די פאמיליע-לאַגערן וועלן בלייבן אָן פּאַרטיזאַנישער שוץ.

דער פּוילישער קאָמאַנדיר פון רוסישן אָטריאַד „לאָזאַ" גאַרבאַטשעווסקי (א פּאָליאַק פון סאָוועט-רוסלאַנד), האָט אָרגאַניזירט פאמיליע-לאַגערן פון די ניט קאַמפּס-פעיקע אָנגעלאָפענע יידן פון די ארומיקע פּאָלעסיער שטעטלעך און פון ציגיינערס (ווי באַוווּסט, האָבן די דייטשן אויסגעראָט אויך די ציגיינערס) און זיי געשיצט.

אין דאָרף וויטין האָבן די יידן פון פאמיליע-לאַגער איינגעאָרדנט א גאַרבעריי-פאַבריק און אויסגעארבעט פון די מאַסן פעלן פון די געשאָכטענע בהמות שוכוואַרג פאַר די פּאַרטיזאַנער.

א דאַנק דער שוץ פון א. ד. אָטריאַד האָבן כמעט אַלע יידן אין די לאַגערן איבערגעלעבט די גיהנום-צייט און דערלעבט די באַפרייאונג.

אין נאַטשער פּושטשע האָבן פיל פאמיליע-לאַגערן און גרופּעס זיך פאַרזאָרגט מיט שפּייז מיטן אייגן באַזיצטן געווער — א זאַך, וואָס פלעגט ארויסרופן פיל קאָנפליקטן מיט דער בריגאַדע „לענינסקי

קאָמסאָמאָל", וועלכע איז דאָרט געשטאַנען און האָט אזא לאַגע ניט געוואָלט דולדן.

אין די פאַמיליע-לאַגערן אין נאַטשער פּושטשע האָבן זיך געפונען בעיקר יידן פון די שכנישע שטעטלעך: ראַדון, לידע, איישישאָק, זאַבעלאָטש א. אנד.

די פּאַרטיזאַנער האָבן פאַרגעוואָרפן די פאַמיליע-לאַגערן אין דער א. ד. פּושטשע רויבערייען, ווייל לויט דער פּאַרטיזאַנישער עטיק האָט נאָר דער, וואָס קעמפט, דאָס רעכט צו נעמען שפּייז מיט דער ביקס. לסוף האָבן זיי אָנגעהויבן צו אנטוואָפענען די פאַמיליע-גרופּעס און דערשאָסן פאַר קעגנשטעלן זיך דעם 24-יעריקן, עלקע אַריעוויטש פון ראַדון, וועלכער האָט מיט מסירות-נפש אויסגעהאַלטן אין משך פון אָנדערהאַלבן יאָר א פאַמיליע-לאַגער פון קרוב 100 פּערזאָן.

א באַרעכטיקונג אָפּצונעמען דאָס געווער ביי די פאַמיליע-לאַגערן איז אויך געווען דער מאָטיוו, אז געווער איז נויטיק פאַר די פּאַרטיזאַנער צום קאַמף קעגן אָקופּאַנט.

בעת דער אָבלאַווע פון גרויסע כוחות פון דייטשן און ליטווינער אויף דער נאַטשער פּושטשע (ביי די שטעטלעך נאַטשע, ראַדון, זאַבעלאָטש) דעם 16-טן און 17-טן יולי 1943, איז דורך אן עראָפּלאַן באָמבאַרדירט געוואָרן און פון אונטן גלייכצייטיק אָנגעגריפן געוואָרן — א יידישער פאַמיליע-לאַגער.

עס איז דאָן אומגעקומען כמעט דער גאַנצער לאַגער (96 מאַן), אין גרעסטן טייל לידער יידן. דאַקעגן דער פּאַרטיזאַנער-אָטריאַד „לענינסקי קאָמסאָמאָל" איז אָן פאַרלוסטן אָפּגעטראָטן אין דער ריכטונג פון רוסקיע פּושטשע.

אין וואָלטשע-נאָרע (ביי סלאָנים) זיינען געווען פאַמיליע-לאַגערן פון ביטענער יידן, וועלכער האָט געציילט 365 פּערזאָן און פון קאָסאָווער יידן, וועלכער האָט געציילט 180 פּערזאָן. דעם 24-טן מערץ 1943 זיינען פון א פּלוצעמדיקן איבערפאַל פון פּאָליציי געפאַלן 27 יידן, בעיקר פרויען און קינדער, וועלכע האָבן ניט באַוויזן צו אנטלויפן. דעם 20-טן יאַנואַר 1943 זיינען בעת אן אָנפאַל פון דייטשן און פּאָליציי אויפן ביטענער פאַמיליע-לאַגער אומגעקומען 56 יידן.

די פאַמיליע-לאַגערן פון „וואָלטשע נאָרע" האָבן געליטן אויך פון קאָמאַנדיר פון דער 53-טער גרופּע ביים אָטריאַד „שטשאָרס", באַבקאָוו, וועלכער איז געווען א מיאוסער אנטיסעמיט. נאָך דער אָבלאַווע

(אָקטאָבער 1942) האָט ער אונטערגעהאַלטן די זינלאָזע קלאַנגען, אַז די יידן האָבן ארויסגעגעבן די דייטשן דאָס אָרט פון אָטריאַד. אויף אייגענער האַנט האָט ער ארויסגעגעבן א באַפעל, אַז אַלע יידן מוזן פאַרלאָזן וואַלטשע־נאַרע. א קלענער טייל פון די יידן האָט, לײַדער, זיך צוריקגעקערט אין די געטאָס (וועלכע האָבן נאָך דאַן עקזיסטירט) און זיי זײַנען שפּעטער דאָרט אומגעקומען. די איבעריקע זײַנען אוועק אין די פאַמיליע־לאַגערן פון דער שכנישער פּאָלעסיע.

כמעט אַלע יידישע אָטריאַדן האָבן אויסגעהאַלטן נעבן זיך פאַמיליע־לאַגערן.

דער קאָמאַנדיר פון יידישן אָטריאַד „נקמה" (מאַרקאָווס פאַראײַניקונג, ווילײַקער געגנט), דער 26־יעריקער יידישער קאָוונער בחור בוטענאָס האָט אָרגאַניזירט פון די אַנטלאָפענע יידן פון ווילנע, קורינעץ, דיסנע, ווילײַקע א. אַנד. שטעטלעך פון ווילנער ראַיאָן, א פאַמיליע־לאַגער פון איבער 200 יידן. דער אָטריאַד נעמט איבער זייער שוץ און פאַרזאָרגט זיי מיט פּראָדוקטן.

דער יידישער אָטריאַד א. נ. „קאַגאַנאָוויטש ל. מ.", האָט געהאַט בײַם אָטריאַד א פאַמיליע־לאַגער פון 60 פּערזאָן פון מיאָר, קאַזאַן, דיסנע א. אַנד. שטעטלעך אין שכנות פון טעטיקייטס־ראַיאָן פון אָטריאַד.

אויך א צווייטער יידישער אָטריאַד אונטערן זעלביקן נאָמען אויף פּאָלעסיע (פּאָהאָסט־זאַגאָראָדסקער ראַיאָן), האָט געשטיצט און אויסגעהאַלטן מיט אַלעם נויטיקן די ניט קאַמפּס־פעיקע יידן.

אין א טייל פּושטשעס און ראַיאָנען פלעגן די אָטריאַדן בעת אַן אָבלאַווע ניט דערלויבן די פאַמיליע־לאַגערן נאָכצוגיין זיי, בעת יענע פלעגן מיט זײַטיקע וועגן אָפּטרעטן אויף א שטיקל צײַט אין אַן אַנדער ראַיאָן, צוליב דעם שווערן משפּחה־עלעמענט, וועלכער האָט געקענט באַשווערן דאָס פּאַרטיזאַנישע אַדורכרײַסן זיך דורך דעם דײַטשישן רינג. עס איז טאַקע פאַר קינדער, פרויען און זקנים געווען שווער נאָכצוהאַלטן די פּאַרטיזאַנער אין זייער שנעלן מאַרש.

די פאַמיליע־לאַגערן פלעגן בלײַבן אויף די ערטער און זיך באַהאַלטן אין די פון פריער, זאָרגפעלטיק־צוגעגרייטע „סכראָנעס" (אונטערערדישע באַהעלטענישן). זיי זײַנען געווען אַזוי גלענצנדיק פאַרמאַסקירט, אַז ניט זעלטן פלעגן די דייטשן „דורכקאָמענדיק" דורכגיין דעם וואַלד, ארויפגיין אויף די באַהעלטענישן און זיי ניט באַמערקן.

א „סכראָן״ — דאָס איז געווען אן אונטערגראָבונג אונטער דער ערד, דער אריינגאנג איז געווען דורך אן אויסגעהוילטן בוים, אָדער דורך א טירל, וואָס האָט זיך געפונען ביי א בוים אָדער קוסט. אויפן „סכראָן״ פלעגט מען פארזעצן בוימלעך, וועלכע פלעגן עס אויפגיסן אין איין גאנצעם מיט דער ארומיקער סביבה. געווען אויך אריינגאנגען דורך א ספעציעל געבויט ווענטל פון א ברונעם, וועלכע פלעגט זיך לייכט ארויסנעמען און צוריק ארײנשטעלן. אזא אריינגאנג האָט געהאט א באזונדערן ווערט ווינטער-צייט, ווייל דאָס האָט ניט געמסרט די שפּורן אין שניי. די לופט פלעגט זיך אין אזא סכראָן באקומען דורך אויסגעהוילטע אינעווייניק אויסגעבערענטע בוימער, אָדער דורך ספעציעל געמאכטע לעכער אונטער די בוימער.

אין דער גרויסער בלאָקאדע אין דער ליפּיטשאנער פּושטשע פאר דער באפרייאונג (מאי-יולי 1944) זיינען אומגעקומען פיל יידן, ווייל זיי זיינען געווען געצוואונגען ארויסצוגיין פון די אונטערערדישע באהעלטענישן צוליב דעם, וואָס עס האָבן זיך געהאלטן ביים פארענדיקן די שפּײַז-רעזערוון און צוליב די לאנג-אָנהאלטנדיקע בלאָקאדע (מער ווי 6 וואָכן).

די פאמיליע-לאגערן האָבן בדרך כלל אין צייט פון אָבלאוועס פיל מער געליטן, ווי די פארטיזאנער-אָטריאדן, וועלכע פלעגן ס׳רוב אָן גרויסע פארלוסטן באווייזן זיך ארויסצוקריגן שטילערהייט אָדער מיט א קאמף פון דער באדראָטער זאָנע.

די אומבאוואָפנטע פאמיליע-לאגערן האָבן אויך געהאט פיל קרבנות אין ווייס-רוסלאנד פון די ווייס-פּוילישע פארטיזאנער און אויף וואָלין פון די אוקראאינישע גרינע פארטיזאנער.

די פּויערים פלעגן ארויפשיקן פּאָליציי אויף די פאמיליע-לאגערן און זיי פארניכטן. אזוי איז דורך א פלוצים׳דיקן אָנפאל אויף א פאמיליע-גרופּע ביים „מ א י א ק״ (זשעטלער ראיאָן, אפּריל 1943) אומגעקומען זעכצן יידן. אין דער זעלביקער צייט זיינען אויך געווען אָנפאלן אויף גרופּעס אין די פּאָדוואָרקער וועלדער און ביים דאָרף לושיץ (זשעטלער ראיאָן). אויך דער אָנפאל אויפן יידישן פאמיליע-לאגער אין נאטשער פּושטשע איז געווען א רעזולטאט פון א מסירה מצד די ליטווישע פּויערים, וועלכע האָבן גענוי געוווסט דאָס אָרט פון לאגער. די מסירות האָבן געצוואונגען אָפט צו בייטן דאָס זיץ-אָרט פון לאגער (איבעריקנס פלעגן אויך פארטיזאנער-אָטריאדן צוליב פאָרזיכטיקייט בײַטן זייער זיץ-אָרט).

פאמיליע־לאגערן, וואָס האָבן ניט געלעבט אין די פּארטיזאנער־זאָנעס, פלעגן אין דער שטרענגסטער געהיימעניש האלטן דאָס לאגער־אָרט, און נאָר געציילטע פויערים, אין וועלכע מען איז געווען פולשטענדיק זיכער און וואָס זיינען גוט באלוינט געוואָרן האָבן געוווּסט דאָס אָרט פון לאגער. אזוינע פויערים האָבן אויך געדינט, ווי אינפאָרמאטאָרן און ניט זעלטן אויך ווי צושטעלערס פון שפייז.

אין 1943 זיינען אין א ריי פּושטשעס אנטשטאנען פאמיליע־לאגערן אויך פון ניט־יידן. דאָס זיינען געווען פאמיליעס פון קינדער, וואָס זיינען אוועק אין פּארטיזאנקע, און וועמען די דייטשן פלעגן אלס רעפּרעסיע אויסהרגענען; פויערים־פאמיליעס, וועמענסווירטשאפטן זיינען חרוב געוואָרן דורך די דייטשן בעת די אָבלאוועס און בלאָקאדעס, ווי בכלל אלע, וועלכע זיינען געקומען אין סתירה מיטן דייטשישן שטראָף־קאָדעקס און האָבן קיין אָרט ניט געהאט אין זייערע היימען.

די סאָוועטישע פּארטיזאנער האָבן זיך ניט געקענט ניט וויסנדיק מאכן פון די פאמיליע־מיטגלידער, וועמענס זין און טעכטער האָבן געקעמפט אין די אָטריאדן.

א דאנק דעם באפעל פון דער סאָוועט־רעגירונג צו די פּארטיזאנער צו נעמען אונטער זייער פולער שוץ אלע פארפאָלגטע פון דעם היטלעריסטישן רעזשים, האָבן, טראָץ די אלע געפארן, וועלכע האָבן געלויערט פון אלע זייטן אויף די אומבאוואָפנטע, ניט קאמפּס־פעיקע, הילפלאָזע יידן, דערלעבט דעם טאָג פון באפרייונג פיל טויזנטער פרויען, זקנים און קינדער.

קאפיטל פופצן

אנטיסעמיטיזם אין פארטיזאנקע

א. דער מענטשן־מאטעריאל אין פארטיזאנקע און דער אנטיסעמיטיזם

ביז איצט איז נאָך ניטאָ קיין פולע איינשטימיקייט אין דער אָפּשאַצונג פון די באַציאונגען צווישן די יידן און ניט־יידן אין דער פארטיזאנקע און וועגן די פארהעלטענישן, אין וועלכע עס איז אויסגעקומען צו לעבן און קעמפן די יידישע פארטיזאנער אין די וועלדער.

א טייל יידישע פארטיזאנער ווייזן אָן אויף די ליכטיקע, העלע מאָמענטן, וועלכע זיינען געווען ניט ווייניק אין דער סאָוועטישער פארטיזאנקע און פרווון טיילווייז באַרעכטיקן אָדער בעסער געזאָגט, אויפקלערן זיך אליין, וועלכע אָביעקטיווע סיבות האָבן מיטגעווירקט צום אנטיסעמיטיזם אין די וועלדער. א טייל, ווידער, האָבן ניט קיין מילדערונגס־ווערטער פאר די פארברעכערישע האנדלונגען פון א טייל ניט־יידישע פארטיזאנער און פאראלגעמיינערנדיק די איינצעלנע אנטי־סעמיטישע אויסברוכן און דערשיינונגען, קומען זיי צו פאלשע אויספירן.

מיר וועלן דאָ זיך באַמיען וואַרפן א ביסל ליכט אויף דעם דאָזיקן טונקעלן און שוואכן מאָמענט פון דער העראָישער סאָוועטישער פארטיזאנקע און אָביעקטיוו אויפקלערן די סיבות און פארהעלטענישן, וועלכע האָבן מיטגעווירקט צו דעם אנטיסעמיטיזם אין אירע רייען.

דער מענטשן־מאטעריאל, פון וועלכן עס האָבן זיך רעקרוטירט די סאָוועטישע פארטיזאנער, איז באַשטאַנען צוו. אנד. פון מענטשן, וועלכע זיינען שוין קומענדיק אין די וועלדער געווען רייפע, באַוווּסטזיניקע אנטיסעמיטן, באַהערשט פון אלע אנטי־יידישע פאָראורטיילן און שקרים. מען דארף ניט פארגעסן, אז אין יאָר 1943 זיינען אין די וועלדער אָנגעקומען זייער פיל סאָוועטישע בירגערס פון די דייטשע ארבעטס־און אינטערניר־לאַגערן, ווי אויך פון די שכנישע דייטשע גארניזאָנען,

וועלכע זיינען באאיינפלוסט געוואָרן פון דער סיסטעמאַטישער דייטשישער אַנטיסעמיטישער פראָפּאַגאַנדע און זיינען געווען פאַרגיפטעט און אַדורכגעפּרעסן מיטן נאַציש־אַנטיסעמיטישן גייסט.

א טייל פון זיי האָבן דינענדיק ביי דעם דייטש אַנטיילגענומען אין די מאַסן־שחיטות איבער דער יידישער באַפעלקערונג. זיי האָבן זיך אויסגעלערנט צו קוקן אויף יידן דורך נאַצישע ברילן. פאַרשטענדלעך, אַז זייער איינשטעל צו יידן האָט פאַרשטאַרקט דעם אַנטיסעמיטיזם אויך צווישן די סאָוועטישע פּאַרטיזאַנער, וועלכע זיינען געווען פריי פון אַנטי־יידישע פאָראורטיילן.

די פּאַרטיזאַנער, וועלכע זיינען געקומען פון די דערפער, פון דער אָרטיקער ווייס־רוסישער, פּוילישער און אוקראַינישער באַפעלקערונג, זיינען שוין געווען אָנגעשטעקט מיט די באַציִלן פון אַנטיסעמיטיזם נאָך פון די צייטן פון דער פּוילישער זעלבסטשטענדיקייט. דער כסדר׳דיקער מגע־ומשא פון די „וואָסטאָטשנע״ („מזרח׳דיקע״, אַלגעמיינע באַצייכענונג פון די אָפּשטאַמיקע פון סאָוועט־רוסלאַנד) פּאַרטיזאַנער מיט דער אָרטיקער ציווילער באַפעלקערונג אין די דערפער האָט מיטגעווירקט, אַז אויך א טייל פון זיי, וועלכע זיינען 25 יאָר דערצויגן געוואָרן אין גייסט און פּראַקטיק פון גלייכבאַרעכטיקונג פון אַלע פעלקער און געווען פריי פון אַנטיסעמיטישע געפילן, זאָלן זיך איבערנעמען מיט די פאָראורטיילן, שקרים און טענות קעגן די יידן.

מיר האָבן זיך דאָ אַנטוויסט אין דעם פּרינציפּ, אַז דערציאונג קען איבערבויען דעם מענטשן. עס זיינען געווען גענוג איינציקע יאָר היטלער־הערשאַפט, אַז ביי א טייל זאָל ווערן פאַרגעסן די 25 יאָר קאָמוניסטישע טאָג־טעגלעכע דערציאונג.

מענטשן מיט פּאַרטיי־ביכלעך, לאַנגיעריקע מיטגלידער פון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי און „קאָמסאָמאָל״, אויך העכערע פּאַרטיזאַנער קאָמאַנדירן, זיינען ניט אַלעמאָל בייגעשטאַנען דעם נסיון פון אַנטיסעמיטיזם.

בדרך־כלל, זיינען די גרויס־רוסן געווען טאָלעראַנטער און פרייער פון אַנטיסעמיטיזם, ווי אָנגעהעריקע פון די איבעריקע נאַציאָנאַליטעטן. די אוקראַינער זיינען אויך אין די וועלדער געווען די ערשטע אין אַנטיסעמיטישן פראָנט.

ב. פאָראורטיילן און טענות צו יידן

דער פּאָפּולערסטער און געפערלעכסטער פאָראורטייל קעגן יידן איז געווען, אַז זיי זיינען „טרוסן״ (פּחדנים), ווילן ניט קעמפן און קלאַמערן

זיך ביים לעבן. אלס באשטעטיקונג פאר דער ריכטיקייט פון דעם דאָזיקן קלאַנג איז אָנגעגעבן געוואָרן די האלטונג פון די יידן אונטער דער דייטשישער אָקופּאַציע און די קליינע צאָל יידן אין דער רויטער ארמיי. בעיקר זיינען געווען פאָפּולער פאָלגנדיקע טענות:

1) די יידן האָבן געארבעט פאר די דייטשן, און זיי אָפּגעגעבן זייער גאָלד און ווערטפולע זאכן.

2) די יידן האָבן ניט געשטעלט קיין פארצווייפל-ווידערשטאנד בעת די שחיטות און זיך געלאָזט אויסקוילען, ווי שאָף.

3) די יידן זיינען ניט געקומען אין פארטיזאנקע קעמפן קעגן דעם דייטש, נאָר ראטעווען די אייגענע „פעל".

4) די יידישע פארטיזאנער רויבן די פויערישע באפעלקערונג בעתן דורכפירן די ווירטשאפטלעכע אָפּעראציעס.

5) די יידישע פאמיליע-לאגערן קעמפן ניט.

די דעסאנט-גרופּעס, וועלכע זיינען געקומען פון יענער-זייט פראָנט-ליניע אין די פארשיידענע ראיאָנען, האָבן מיט זיך געבראכט פרישע פאָרוואורפן קעגן די יידן.

לויט זייערע רייד, זיינען די מאָסקווער יידן די ערשטע זיך צעלאָפן פון שטאָט, באלד ווי די דייטשן זיינען צוגעגאנגען הארט צו איר, טראָץ דעם שטרענגן פארבאָט זיך צו עוואקואירן. זיי האָבן אויך פאָרגעוואָרפן, אז די יידן מיידן אויס די מאָביליזאציעס און די פאָדערשטע פּאָזיציעס און קאָנצענטרירן זיך בעיקר אין הינטערלאנד ביי הילפס-און ווירטשאפט-לעכע פונקציעס (אינטענדאנטור, מעד.-פּערסאָנאל א. א. וו.).

זיי האָבן אויך פארשפּרייט גיפטיקע ווערטלעך, וועלכע האָבן געדארפט באשטעטיקן די כלומרשטע „אמת'ן". באזונדערס פּאָפּולער איז געווען דאָס ווערטל „יעוורעאי זאניאלי בעז באָיא גאָראָד טאשקענט" (די יידן האָבן אָן שלאכט פארנומען די שטאָט טאשקענט). ווי באקאנט, האָבן זיך אין מלחמה-צייט פיל טויזנטער יידן קאָנצענטרירט אין אוזבעקיסטאַן, און באזונדערס אין איר הויפּט-שטאָט, טאשקענט. דאָס זיינען געווען ארויסגעשיקטע פּוילישע פּליטים, וועלכע זיינען צוליב מאנגל פון צוטרוי ניט גענומען געוואָרן אין דער רויטער ארמיי (שפּעטער זיינען פיל פון זיי אריינגעטראָטן פרייוויליק אין די געשאפענע פּוילישע ארמייען פון גענ. אנדערס און גענ. בערלינג) און אויסגעפילט אין הינטערלאנד זייער וויכטיקע פונקציעס פאר דער געווער און אמוניציע-פאָרזאָרגונג פון פראָנט, ווי בכלל אין ווירטשאפטלעכן לעבן פון לאנד,

אין וועלכן עס האָט זיך געשפּירט א גוואלדיקער מאנגל אין ארבעטס־קרעפטן.

די שנאה צו יידן האָט זיך אויך אויסגעדריקט אין אימיטירן, ווי די יידן ריידן שלעכט רוסיש, קענען ניט ארויסברענגען ווי געהעריק דעם קלאנג „ר״, און איינצלנע פארביסענע אנטיסעמיטן פלעגן זיך ניט שאָקירן רופן יעדן יידן מיט אן אלגעמיינעם שפּאס־נאָמען „אבראם״, וועלכער פלעגט ארויסגערעדט ווערן באוווסטזיניק קאָמיש „אבבאם״...

עס האָט נאָך אויך געלעבט די פאר־מלחמה׳דיקע אנטיסעמיטישע טענה, אז יידן פארנעמען אין ראטן־פארבאנד די העכסטע און בעסטע ווירטשאפטלעכע פּאָזיציעס, גייען ניט אין די „קאָלכאָזן״, זיינען שוואך פארטראָטן אין דער שווערער און מעטאלורגישער אינדוסטריע און רוקן זיך אומעטום ארויס אויף די „שפּיצן״ פון דער ווירטשאפט און אדמיני־סטראציע, וווּ מען קען לעבן באקוועמער און לייכטער (דירעקטאָרן, מאגאזיניערן, ווירטשאפטס־לייטערס, בוכהאלטאָרן א.א.וו.).

אין די דיסקוסיעס פלעגן די יידישע פארטיזאנער אָנווייזן אויף דער גרויסער צאָל באַאָרדנטע און אויסגעצייכנטע יידן אין פראָפאָרץ צו זייער באפעלקערונגס־פראָצענט אין רוסלאנד, אז די יידן זיינען א שטאָטישער עלעמענט, צוגעפּאסט לויט זייערע פעיקייטן און אינטעליגענץ צו די אויפגאבעס, וועלכע זיינען זיי אָנפארטרויט געוואָרן.

מיר האָבן אָנגערופן פיל יידישע נעמען פון גרונטשטיין־לייגערס פון דער פארטיזאנקע אין די פארשיידענע ראיאָנען, נעמען פון יידן, וועלכע האָבן אראָפּגעלאָזט פון די רעלסן 25—10 עשאלאָנען מיטן שונא׳ס טעכניק און מיליטער, יידן פארטיזאנער, וועלכע זיינען אויסגעצייכנט געוואָרן מיט די העכסטע אָרדנס פאר זייערע העלדישע, דרייסטע טאטן און אויפטועןֹ.

אויף דעם פלעגט ס׳רוב קומען א סארקאסטישער ענטפער, אז דאָס זיינען נאָר אויסנאמען, וועלכע באשטעטיקן דעם כלל. יעדער סאָוועטישער אָטריאד האָט תמיד געפונען א פּאָר בראוואור־ווערטער פאר א טייל פון זיינע יידישע סאָלדאטן, איבער וועמענס העלדישע מעשים מען האָט דאָך ניט געקענט איבערגיין צום סדר־היום און איגנאָרירן עם פארשווייגן, אָבער דאָך האָט עס ניט געשטערט, אז מען זאָל יידן באצייכענען, ווי פּחדנים.

בלי שום ספק, האָבן ניט ריכטיקע און אומגעזעצלעכע האנדלונגען פון איינצלנע יידן מיטגעהאָלפן צו פארשטארקן דעם אנטיסעמיטיזם.

געוויינלעך פלעגן אזעלכע מעשים פון יידן־יחידים פאראלגעמיינערט ווערן און ארויסרופן א העץ־קאמפאניע קעגן אלע יידן. געווען יידן (אמת, איינצלנע), וועלכע האָבן אפילו אין וואלד געטראכט וועגן פארדינען געלט, בכדי צו עסן א בעסערן ביסן. ביי נים־יידן איז עס געווען א פארשפרייטע דערשיינונג. א ייד האָט אָבער געמוזט זיין אָפּגעהיטער אין דעם פאל.

אמת, די יידישע פארטיזאנער פלעגן זיין געצוווּנגען צו נעמען אמאָל ביי די פויערים אויך פרויען־קליידער, ווייל זיי האָבן דאָך געמוזט באקליידן זייערע פרויען, קינדער און שוועסטער, וועלכע פלעגן זיך ס׳רוב געפינען אין די דערבייאיקע פאמיליע־לאגערן, פאר וועמען די פארזאָרגונג איז אָנגעקומען באזונדערס שווער. ביי די רוסישע פארטיזאנער דאקעגן האָט די פראָבלעם פון פאמיליעס בכלל נים עקזיסטירט.

די טענה, אז די ריין יידישע אָטריאדן קעמפן נים, אָדער, ווי די רוסן פלעגן עס פאָלקסטימלעך באצייכענען „טאָלקאָ זשרוט, דא וואָזדוך פּאָרטיאט״ (זיי פרעסן בלויז און פטרן די לופט), איז געווען א פולשטענ־דיקע בייזוויליקייט.

די רוסישע פארטיזאנער פון נאליבאָקער פושטשע האָבן אליין גוט געוווּסט, אז פון די איבער 1.200 יידן פון ביעלסקים אָטריאד, זיינען מער ווי זיבעציק פראָצענט פרויען, קינדער, זקנים, קראנקע און בכלל אומפעיקע צום קאמף. אפילו פאר דער קליינער צאָל קאמפס־פעיקע האָט אויך געפעלט געווער אין א גענוגנדיקער מאָס. (ערשט פאר דער באפרייאונג האָט די צאָל באוואָפנטע דערגרייכט 230—240 מאן).

ביעלסקעס אָטריאד האָט זיין פארזאָרגונגס־ראיאָן געהאט אין ווסיעלובער און נאָוואָגרודקער ראיאָנען (100—120 ק״מ פון דער אָזיערע קראָמאן, ווו עס האָט זיך געפונען דער אָטריאד), און דאָס באקומען פראָדוקטן פארן הונגעריקן, גרויסן אָטריאד איז אלעמאָל געווען פאר־בונדן מיט קרבנות.

פון די איבער 120 קרבנות, וועלכע עס האָט געגעבן ביעלסקים אטריאד, זיינען כמעט 80 פראָצענט געווען געפאלענע בעת די ווירטשאפטלעכע אָפּעראציעס, דורך דייטש־פּאָליציאישע לויערונגען.

אין זאָרינס אָטריאד זיינען פון איבער 700 יידן געווען בלויז 20 פראָצענט קאמפספעיקע. דאָ איז דער סכום געווער געווען א לגמרי נישטיקער (50—60 באוואָפנטע). אויך די קרבנות פון זיין אָטריאד זיינען כמעט אלע געפאלן בעתן פאָרן אויף ווירטשאפטלעכע אויפגאבעס.

די גאנצע צייט האָבן עס די ביסל באוואָפנטע יונגעלייט געדראפט אויסהאלטן ביי די אומגעהויערע שוועריקייטן פון אפראָוויזאציע אזא גרויסע צאָל מענטשן.

פארן שטיקל ברויט האָט מען זייער אָפט באצאָלט מיטן קאָפּ.

אין יאָר 1943 איז א ווירטשאפטלעכע אָפּעראציע פון א יידישן אטריאד געווען פארבונדן מיט מער סכנות און קרבנות, ווי די שווערסטע קאמפס-אויפגאבעס, ווו מען האָט זיך געקענט באוועגן צו פוס און אין קלענערע גרופּעס, פאָרזיכטיק און זיך דערהאלטן ביי די כללים פון פארטיזאנישער קאָנספּיראציע און טאקטיק.

דאָס פארזאָרגן דורך א קליינער צאָל באוואָפנטע מיט שפּייז און

פארטיזאנער פאָרן ארויס אויף אן אויפגאבע

מיט אלע איבעריקע נויטווענדיקע זאכן אזוינע גרויסע צאָלן יידן, האָט געמאכט אומעגלעך א רירעווודיקע, כסדרדיקע קאמפס-טעטיקייט. און דאָך, טראָץ אלעמען, האָבן די א. ד. אָטריאדן, אין די ראמען פון זייערע באגרענעצטע מעגלעכקייטן, געקעמפט און בייגעשטייערט צום זיג איבערן דייטש.

עס איז ניט אמת, אז די יידן זיינען געלאָפן אין די וועלדער בלויז צו ראטעווען זייער אייגענע פעל, הגם דער גוואלטיקער דראנג צום לעבן, דער נאטירלעכער שטארקער לעבנס-אינסטינקט האָט דאָ בלי שום ספק געשפּילט א גרויסע ראָל (איבעריקנס, ווי ביי די ניט-יידן).

אין די בראשית-פארהעלטענישן פון דער פארטיזאנער-באוועגונג

(1942) האָט זיך קיינער פון אונדז ניט געשאַפן די מינדסטע אילוזיעס וועגן דער מעגלעכקייט איבערצולעבן די מלחמה אין די וועלדער. קיינער האָט דאָן ניט געגלויבט, אַז די נישטיקע, צעשטויבטע גרופּעס מיט דעם שוואַכן געווער וועלן לאַנג קענען אויסהאַלטן אין קאַמף מיט דער מאַכט, וועלכע האָט באַזיגט לענדער און גרויסמאַכטן. (דער אויפקום פון דער פּאַרטיזאַנקע פאַלט זיך צונויף מיט דעם גלאַנץ-פּעריאָד פון דייטשן געווער, זומער 1942).

מען האָט ניט געוואָלט שטאַרבן ווי שעפּסן, גיין ווי שאָף צו דער שחיטה און אדורכמאַכן די גאַנצע שענדלעכע פּראָצעדור, וועלכע עס האָבן צוגעגרייט פאַר אונדז די דייטשן.

מיר האָבן געוואָלט שטאַרבן, ווי מענטשן, ווי פרייע מענטשן, באַפן די קויל אין קאָפּ, דערהרגענען און אויב מען וועט דאַרפן דער-הרגעט ווערן.

און עס זיינען טאַקע געווען ערלעכע רוסישע פּאַרטיזאַנער, וועלכע פלעגן מודה זיין, אַז ניט אַלע יידן זיינען פּחדנים און ניט אַלע רוסן זיינען העלדן.

ג. דער דערנער-וועג פון יידישן פּאַרטיזאַן

די יידן, וואָס זיינען זיך צעלאָפן פון די שטעט און שטעטלעך אין די פּושטשעס, וועלדער און בלאָטעס נאָך די אומענטשלעכע איבער-לעבונגען, ליידן און יסורים, נאָכן פאַרלירן זייער משפּחות, צעבראָכענע, אַנטוישטע און פאַרצווייפלטע האָבן נאָכן אדורכרייסן זיך דורך די געטאָ-דראָטן, נאָך ניט געפונען די פולע אויסגעבענקטע פרייהייט.

אין די דערפער און וועלדער האָט מען זיך אָנגעטראָפן מיט א פיינטלעכער אַטמאָספער, אין דער ערשטער ריי מצד די פּויערים, ווי אויך א געוויסן טייל פּאַרטיזאַנער.

דאָ האָט זיך אָנגעהויבן דער דערנער-וועג פון יידישן פּאַרטיזאַן.

אָנקומען אין א סאָוועטישן קאַמפּס-אָטריאַד איז ניט געווען פון די לייכטע זאַכן. געווען אייניצלנע רוסישע אָטריאַדן, וועלכע האָבן פּרינציפּיעל ניט אָנגענומען קיין יידן. זיי האָבן עס מאָטיווירט מיט דעם „לידל", אַז יידן קענען ניט און ווילן ניט קעמפן.

דער ערשטער פּאַרבאַדינג פאַר יידן אריינגענומען צו ווערן אין א רוסישן אָטריאַד איז געווען — באַזיצן געווער. פיל יונגטלעכע, וועלכע האָבן ניט געהאַט קיין מעגלעכקייט זיך צו פאַרזאָרגן מיט געווער, האָבן

געמוזט אוועקגיין אין די פאמיליע-לאגערן אָדער פאמיליע-אָטריאדן, וועלכע האָבן אויפגענומען יעדן געראטעוועטן יידן.

די אָנגעקומענע ניט-יידן פלעגן גלייך באוואָפנט ווערן דורך די פארטיזאנער. ניט זעלטן פלעגט אויך טרעפן, אז מען פלעגט צו דעם דאָזיקן צוועק אָפנעמען ביי יידישע פארטיזאנער זייער געווער, מיט וועלכן זיי זיינען געקומען אין אָטריאד, און עס אָפגעבן די נאָר-וואָס אָנגעקומענע ניט-יידן אָדער פארבייטן זייער געווער אויף אן ערגערן סאָרט.

דער דאָזיקער בולטער פאקט פון נאציאָנאלער דיסקרמינאציע איז דורך דער אָנפירערשאפט און פאָליטישע דערציערס, קאָמיסארן און פאָליטרוקעס דערקלערט געוואָרן מיט א העכערער פאָליטישער כוונה.

די יידן, האָבן זיי געזאָגט, האָבן דאָך ממילא קיין אנדער אויסוועג ניט. זיי האָבן דאָך ניט קיין וועג צוריק. דער וויס-רוס, פאָליאק און אוקראינער האָבן פיל ברירות. זיי קענען גיין אין דער פאָליציי, אין דער וולאסאָוו-ארמיי, אויף פאָסטנס צו די דייטשן וווּ זיי ווערן גוט באצאָלט און באקומען פרייע הענט צו רויבן די באפעלקערונג און געניסן פון דער פולער מאָס פון יידישן הפקר-פארמעגן, און דעריבער מוזן מען זיי פאר יעדן פרייז אריינציען אלס קעמפערס קעגן דייטשישן אָקופאנט.

למען האמת דארף באמערקט ווערן, אז מיטן צופלוס פון סאָוועטישן געווער פלעגט מען שוין קאמפס-פעיקע יידישע יוגנטלעכע אויפנעמען אין די רוסישע אָטריאדן אויך אָן געווער. אָבער בדרך כלל זיינען די יידן געווען אין א פארכשופטן קרייז. צו די קאמפס-אומפעיקע פלעגט מען טענה'ען: „צו וואָס זייט איר אהער געקומען, פאר וואָס קעמפט איר ניט?" און צו די קאמפס-פעיקע, וועלכע האָבן געוואָלט אָנקומען אין אָטריאד, פלעגט מען ענטפערן: „אייער גאָלד האָט איר אָפגעגעבן דעם דייטש און איצט קומט איר צו אונדז ראטעווען אייער „פעל"?". צו די, וועלכע זיינען געקומען שפעטער, האָט מען געשריען: „ווּ זייט איר געווען ביז איצט, געארבעט פארן דייטש, געשלאָפן אונטער די פערענעס אין די געטאָס?".

ביי אזא מין איינשטעלונג צום יידישן פארטיזאן איז קיין וואונדער ניט, אז א טייל יידן (ספּעציעל די רוסישע פון די מזרחדיקע געביטן), וועלכע האָבן לויט זייער אויסערלעכן אויסזען און רוסישע שפּראך-קענטעניש, געקענט זיך מאסקירן, האָבן געהאלטן פאר צוועקמעסיק צו פארבאהאלטן זייער יידישן אָפשטאם און אָנגעגעבן זיך אלס רוסן, טאטארן, ארמענער א. א. וו.

באזונדערס האָבן פון די אנטיסעמיטישע פּארטיזאנער געליטן די יידישע פאמיליע־לאגערן.

בעת די יידן זיינען ביי דער ליקווידאציע פון די געטאָס געלאָפן אין די פּארטיזאנער־ראיאָנען, זיינען זיי אָפּגעוואָרט געוואָרן דורך לויערונגען פון רוסישע פּארטיזאנער און פולשטענדיק בארויבט געוואָרן.

אזוי זיינען די לידער יידן, אנטלופנדיק פון די צוגן, וואָס האָבן זיי געפירט קיין מאידאנעק בארויבט געוואָרן דורך פּארטיזאנער פון אָטריאד „איסקרא" (נאָוואָגרודקער ראיאָן).

בעת דער ביעליצער פאמיליע־לאגער איז געווען געצוואונגען אין ענדע 1943 זיך איבערצוטראָגן צום פאמיליע־לאגער ביים דאָרף דיעמיאנאָווצע, זיינען זיי אויפן וועג באפאלן, בארויבט און איינציקע אפילו צעשלאָגן געוואָרן דורך די פּארטיזאנער פון אנטיסעמיטישן אָטריאד „וואָראָשילאָוו", פּאָפּולער א. נ. „לידער".

עס זיינען אויך געווען פאלן, אז די רוסישע אָטריאדן פלעגן מאכן לויערונגען אויף די זיך אומקערנדיקע יידן פון ווירטשאפטלעכע אָפּעראציעס און צונעמען ביי זיי, די מיט לעבנס־ריזיקע באקומענע פּראָדוקטן. ניט איינמאָל זיינען ביעלסקיס און זאָרינס אָטריאדן, בארויבט געוואָרן פון זייערע פּראָדוקטן און ניט אלע מאָל פלעגט עס געלינגען די קאָמאנדירן פון די א. ד. אָטריאדן דורך אינטערווענצן ביי דער העכערער פּארטיזאנער־אָנפירונג עס אָפּצונעמען צוריק. ניט זעלטן פלעגט דאָס אויך ברענגען צו קרבנות אין מענטשן.

אכט יידן פון סטאריצקיס אָטריאד (מירער ראיאָן) זיינען דערשאָסן געוואָרן דורך די פּארטיזאנער פון די ספּעצ־דיווערסיע־גרופּעס דאנילאָוו און באָזשענקאָ (יאנואר 1944), בעת זיי זיינען געפאָרן פון א ווירטשאפט־לעכער אויפגאבע, און די פּראָדוקטן זיינען צוגענומען געוואָרן.

פיר יידן, וועמען עס איז געלונגען צו אנטלויפן, האָבן וועגן דעם פאל גלייך געמאָלדן די געהעריקע אינסטאנצן. אלס שטראָף האָט גענ.־מאיאָר פלאטאָן דעגראדירט די א. ד. קאָמאנדירן. די דירעקט שולדיקע האָבן אָבער קיין שטראָף ניט באקומען, ווייל דאָס וואָלט אָנגערירט ניט וויניקער ווי פופציק פּארטיזאנער.

א יידישן פּארטיזאן אין א רוסישן אָטריאד פלעגט מען פאַרן קלענסטן חטא אנטוואָפּענען און אפשיקן אין א פאמיליע־לאגער, ווו עס זיינען געווען פיל ערגערע לעבנס און זיכערהייטס באדינגונגען. די צאָל

פרעטעקסטן, פאר וועלכע מען פלעגט אנטוואָפענען און ארויסשיקן פון אָטריאַד, איז געווען א גענוג גרויסע:

1) פאר פארלירן אָדער ווארפן בעת׳ן אנטלויפן נאָך א קאמף דאָס געווער.

2) פאר פירן שפייז אין די פאמיליע-לאַגערן פון די אָטריאַד-פּראָדוקטן.

3) פאר נעמען פארבאָטענע ניט-וויכטיקע זאכן ביי פויערים בעת א „באָמביאָזשקע״, באזונדערס ביי פארבינדונגס-מענטשן. געווען פאלן, ווען פאר אזא חטא פלעגט מען שיסן.

פאר נעמען א שיסל ביי א פויער, א פארבינדונגס-מאן, האָט מען צוויי יידישע פארטיזאנער פון אָרליאַנסקן אָטריאַד, אברהם בליאכמאן (ווארשע) און אברהם מאגיד (ביעליצע) ארעסטירט. אויפן וועג צום בריגאַדע-שטאַב האָט מען בליאכמאנען דערשאָסן. מאגידן איז געלונגען צו אנטלויפן און גליקלעך אויסצומיידן די נאָכיאָגנדיקע קוילן. ער איז אנטלאָפן אין נאָוואָגרודקער ראיאָן און אריינגעטראָטן אין יידישן אָטריאַד „אָרדזשאָניקידזע״ (קיראָווער בריגאַדע).

יוסף ראפּאָפּאָרט (וואָלאָזשין) פון אָטריאַד נר. 20 (טשקאַלאָווער בריגאַדע, וואָלאָזשינער פּושטשע), איז דערשאָסן געוואָרן אויפן באפעל פון קאָמיסאַר קאָזאַק איוואַן פאר נעמען אין דאָרף נאָוואָסאַד, ביי דעם פויער באָלטון, קליידער פאר זיין פרוי.

4) פאר ניט אויסצייכענען זיך אין די קאמפן פאר „טרוסעווען״ (ארויסווייזן פחדנות) בעתן אויספילן די קאמפס-אָפּעראַציעס, פאר סתם ווארפן אן אומחן אויף איינעם א. ד. גל.

באזונדערס פלעגן זיך פארשטארקן די אנטיסעמיטישע כוואַליעס בעת און נאָך אָבלאַוועס און בלאָקאַדעס פון די דייטשן אויף די פארטיזאנער-זאָנעס.

אָפט פלעגט דאן אויסקומען די אָטריאַדן זיך צו צעשיטן אויף קלענערע גרופּעס, בכדי אדורכצורייסן זיך דורך דער דייטשישער ארומרינגלונג. די דיסציפּלין און די מורא פאר דער אָנפירונג פלעגט געוויינטלעך ווערן שוואכער. די פארברעכערישע אינסטינקטן פלעגן דאן ניט זעלטן קומען צום אויסדרוק דורך ראבירן און אפילו מאָרדן איינציקע יידן. אלע אָפּרעכענונגען פלעגן דאן געמאכט ווערן. עס זיינען געווען שאנסן, אז אין אלגעמיינעם כאאָס און טומל זאָל דער באגאנגענער

פארבראכן בלייבן אן אייביקער סוד און דער פארברעכער זאָל אויסמיידן די האנט פון דער גערעכטיקייט.

נאָך אן אָבלאווע פלעגט מען אין פיל פאלן אנטוואָפענען און ארויסשיקן יידן פון די אָטריאדן. אזוי האָט מען נאָך דער אָבלאווע אויפן פארטיזאנישן טאנק אין ליפיטשאנער פושטשע (סעפטעמבער 1943) געוואָלט ארויסשיקן פון ארליאנסקן אָטריאד אין א פאמיליע־לאגער 40 יידן, בעיקר פרויען און א. ג. „שאכמאָניעס" (ניט קעמפערישע און איניציאטיוולאָזע פארטיזאנער). אָבער די ענערגישע אינטערווענץ פון יידישן קאָמאנדיר פון א ספעץ־דיווערסיע גרופע, קאפ. דאווידאָוו, האָט אָפגעשריען די גזירה.

נאָך אן אָבלאווע אין באטשער פושטשע, זיינען 35 יידן, פון זיי אויך אזעלכע, וועלכע האָבן מיטגעווירקט ביים אָרגאניזירן די פארטיזאנקע אין דער א. ד. פושטשע און זיך אויסגעצייכנט אין די קאמפן — אָפגעשיקט געוואָרן אין ליפיטשאנער פושטשע, ווו א טייל פון זיי איז אויפגענומען געוואָרן אין די אָרטיקע רוסישע אָטריאדן (אויגוסט 1943).

דער ייד אין פארטיזאנקע איז אויך געווען באדראָט מיט זיין לעבן דורך דעם טייל פארטיזאנער, וועלכע זיינען געווען באהערשט פון זאָאָלאָגישן אנטיסעמיטיזם, און איז אָפטמאָל אויך געווען א קרבן פון אָנווענדן לגבי אים דאָס פארטיזאנישע קריגס־געזעץ מיט דער פולער הארבקייט, בכדי צו ווירקן אָפשרעקנדיק אויף די ניט־יידישע פארטיזאנער (למשל; פאר שלאָפן אויף דער וואך, פאר נעמען ביי א פויער ניט נויטיקע זאכן א. ד. גל.).

די יידן האָבן אויך אין פארטיזאנקע זיך געפילט אלס יידן און זייער יידישקייט האָבן זיי געשפירט אויף טריט און שריט.

ד. אומקום פון יידן אין די וועלדער

וויל מען זיך קלאָר מאכן די באציאונגען צווישן יידן און ניט־יידן אין פארטיזאנקע און קומען צו אָביעקטיווע אויספירן וועגן אנטיסעמיטיזם אין די וועלדער, דארף מען אויך אין דעם פרט איינטיילן די פארטיזאנקע אין צוויי תקופות.

דער גרעסטער טייל פארברעכנס און מאָרדן אין די וועלדער פאלט אויס אין דעם פעריאָד פון דער ערשטער תקופה פון פארטיזאנקע, ווען זי איז נאָך ניט געווען צענטראליזירט, אָן פארבינדונגען און אָן

באפולמעכטיקטע פון מאָסקווע. עס איז דאן געווען א הפקר־שטימונג און פארברעכערישע אינסטינקטן האָט מען געקענט אויסלאָדן אָן מורא פאר אויסווירקונגען, אויספאָרשונגען און באשטראָפונגען.

אדוו. אלתר דוואָרעצקי און פאזולסקי משה (זשעטל) — די אָרגאניזאטאָרן פון דער פארטיזאנער־באוועגונג אין זשעטלער געטאָ, וועלכע זיינען ארוים אין ליפיטשאנער פושטשע, צוזאמען מיט א גרופע פון זעקס מאן, ווערן דערמאָרדעט אין אייניקע וואָכן ארום נאָך זייער קומען אין וואלד, דורך א לויערונג פון רוסישע פארטיזאנער פון קאָליע וואכאָנינס גרופע ביי פאָדוואוואָרקע (זשעטלער ראיאָן), דעם 11־טן מאי 1942.

קאָליע וואכאָנין, דער דאמאָלסטיקער קאָמאנדיר פון די קליינע רוסישע גרופעס אין ליפיטשאנער פושטשע, האָט אין ענערגישן, אינטעליגענטן אלתר דוואָרעצקי געזען אן ערנסטן קאָנקורענט פארן קאָמאנדיר־בענקל און ער האָט באשלאָסן אויף אזא מיאוסן אופן פון אים און פון די איבעריקע יידן פטור צו ווערן. (די איבעריקע פון זיין גרופע זיינען באלד נאָך דעם פאל אנטלאָפן אין נאליבאָקער פושטשע).

די דייטשן האָבן נאָך דוואָרעצקים אנטלויפן פון געטאָ אָנגעמאָלדן א פרעמיע פון 2.500 מארק פאר ברענגען דוואָרעצקין א לעבעדיקן אָדער א טויטן. די דייטשן האָבן געוווּסט, וואָס פאר א געפאר עס שטעלט מיט זיך פאָר אדוו. אלתר דוואָרעצקי, אלס אָרגאניזאטאָר פון דער פארטיזאנקע. די אנטיסעמיטישע פארטיזאנער האָבן מיט זייער דערמאָרדונג געטאָן א וויכטיקע לייסטונג פאר דער דייטשישער זאך.

בעת דער גרויסער אָבלאווע אין ליפיטשאנער פושטשע איז דורך א דייטשישער לויערונג פארוואונדעט געוואָרן דער קאָמאנדיר פון יידישן אָטריאד, הירש קאפלינסקי. ער דערשלעפט זיך (זיין חבר ביטענסקי פאלט א טויטער אויפן אָרט) מיט א געפונענעם קוילנוואָרפער צו א באקאנטן פויער, יוזעף בודילאָוויטש, וועלכער העלפט אים דערגיין ביז אן „אנדרינקע" און באהאלט אים דאָרט. ער בעט דעם פויער ברענגען פארטיזאנער, בכדי ער זאָל קענען פארבינדן זיין גרופע, וועלכע איז געלעגן אויף א לויערונג, מיטן בריגאדע־שטאב.

דעם זעלביקן טאָג ברענגט דער פויער אייניקע רוסישע פארטיזאנער, וועלכע פירן ארויס קאפלינסקין אין דרויסן, פארזיכערנדיק אים, אז זיי וועלן גלייך מיטטיילן וועגן דעם אין שטאב, אָבער אָפגייענדיק א פאָר טריט, דערשיסן זיי אים. ער באווייזט בלויז אויסצושרייען — „פארוואָס?" זיי שיסן א צווייטן מאָל און ער פאלט טויט. (12־טן דעצעמבער 1942).

ד"ר. אבראשא אבראמאָווסקי (באראנאָוויטש) האָט אנטלויפנדיק פון געטאָ אָנגעטראָפן אויף דעם וואך־פּאָסטן פון איוואן איוואנאָוויטשעס אָטריאד (פּאָלעסיע). זיי האָבן אים בארויבט, אראָפּגעצויגן די שטיוול און דערשאָסן.

פּיאָדראָוויטש, דער קאָמאנדיר פון דער 51־טער יידישער גרופּע, ביים אָטריאד „שטשאָרס", איז, ווי עס האָט זיך שפּעטער ארויסגעוויזן, געפאלן ניט פון א פיינטלעכער דייטשער קויל, נאָר אויף א מערדערישן אופן דערשאָסן געוואָרן פון הינטן דורך דעם שטאב־נאטשאלניק פון אָטריאד — מערזליאקאָוו, צוליב קנאה צו פּיאָדראָוויטשן — דעם פעיקסטן סטראטעג אין אָטריאד.

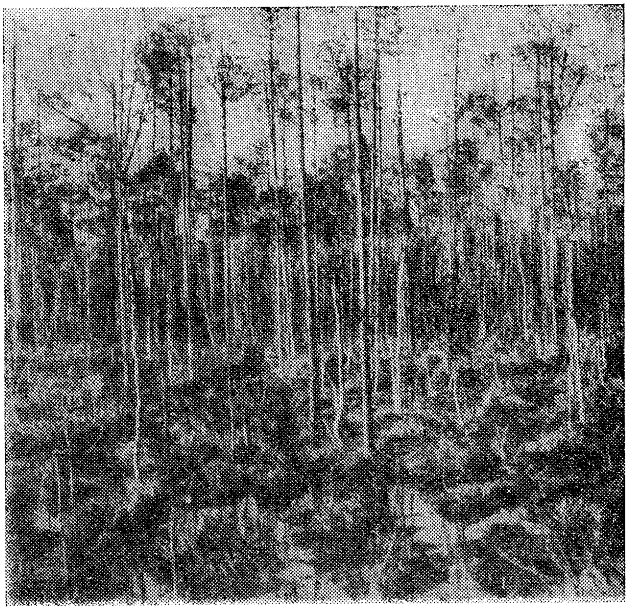

א וואלד אויף בלאָטעס — פּייזאזש פון ווייסרוסישע פּושטשעס

דאָס בילד שטעלט פאָר א פראגמענט פון רודניצקער פּושטשע (ווילנער קרייז).

אין דאָרף ראָמאנאָוויטשי (זשעטלער קרייז) האָט זיך צוזאמענ־געטראָפן א גרופּע יידישע פּארטיזאנער פון אָרליאנסקן אָטריאד מיט

די פארטיזאנער פון אָטריאַד „וואָראָשילאָוו". די יידישע פּארטיזאנער זיינען אויפגעפאָדערט געוואָרן אָפּצוגעבן דאָס געווער און ארויסצוגיין אויף דער גאַס. דאָרט האָט מען אויף זיי געעפנט א פייער, פון וועלכן מיירים דוואָרעצקי איז גלייך געפאַלן א טויטער. שרה אלפערט (זשעטל) איז דורך זיי פארגוואלדיקט געוואָרן און זיי האָבן זי נאָכדעם אריינגעוואָרפן אין א קארטאָפל-גרוב (מערץ 1943). פון דער טראגעדיע איז געבליבן א לעבעדיקער עדות, משה מאנקעוויטש (זשעטל), וועלכער איז פארווונדעט געוואָרן אין האנט און אונטער א קוילן-האָגל אנטלאָפן אין אָטריאַד. די פארטיזאנער-אָנפירונג האָט געוווּסט, ווער די מערדערס זיינען („קאָליע באנדיט" און „וואנקע באנדיט") און קעגן זיי קיין מאָסמיטלען ניט אָנגענומען.

דער בריגאדע-נאטשאלניק בולאט (פּסעוודאָנים „בעזרוקי" אָן הענטיקער, אן אינוואליד), האָט בעת דער אָבלאווע אין ליפּיטשאנער פּושטשע (דעצעמבער 1942) אייגנהענטיק דערשאָסן די צוויי דערעטשינער מיידלעך; פייגעלע שעליובסקי און ביילע בעקער. ער האָט ביי זיי געפרעגט „ווו זיינען אייערע ביקסן"? — זיי האָבן געענטפערט, אז זיי האָבן פארבאהאלטן, ווייל זיי זיינען געווען אין געפאר פון ארומרינגלונג, אָבער זיי קענען דאָס געווער גלייך ברענגען. ער האָט בליץ-שנעל ארויסגעכאפּט דעם רעוואָלווער און זיי דערשאָסן.

אן איוויער פּארטיזאנער-גרופּע פון פיר פּערזאָן, וועלכע האָט אין די אָנהויב-טעג פון דער פּארטיזאנקע, געהאט א באזונדער ערד-הייזל אין אומגעגנט פון איוויע (מאָרינער וואלד) פלעגט נעמען נקמה פון די פּויערים, יידן-מערדערס און אָפּנעמען ביי זיי אלץ, וואָס זיי האָבן אָנגערויבט ביי די איוויער יידן בעת די שחיטות. די פּויערים האָבן געמסרט פאר די פּארטיזאנער פון דער רוסישער גרופּע „אנטאָנאָווצעס", אז א באוואָפנטע גרופּע יידן ראבירט זיי. נעבן דאָרף העלענאָווקי (איוויער ראיאָן) זיינען די פיר יידן: שעפּסל שעפּטל, סענדער ביעלאווסקי, לייב קאלמאנאָוויטש און הירש לעווקאָוויטש, אנטוואָפנט און דערשאָסן געוואָרן אלס „רויבערס" (פעברואר 1942). שפּעטער איז די גאנצע גרופּע „אנטאָנאָווצעס" אויסגעשאָסן געוואָרן אלס באנדיטן דורך דער העכערער פּארטיזאנער-אָנפירונג, נאָכדעם ווי יענע האָבן זיך אָפּגעזאָגט צו פאראייניקן מיט דער גאנצער פּארטיזאנער-באוועגונג.

דער רוסישער לייטענאנט, אָטריאַד-קאָמאנדיר, נאסיעקין האָט צוגעגרייט א פאַרניכטונג פון קרוקס אָטריאַד (וואָלין), וועלכער האָט

געציילט איבער 100 יידן. ער האָט פאָרגעלייגט דעם אָטריאַד־קאָמאַנדיר, קרוק, א פּלאַן פון מינירן די יידישע ערד־שטיבלעך און אויפרייסן זיי. קרוק, וועלכער איז געווען פריינטלעך געשטימט צו יידן, האָט עס אנטשיידן אָפּגעוואָרפן (נאָוועמבער 1942).

דערוווסט זיך וועגן דעם האָט מען א פּאָר טעג פריער דורך נאסיעקינס אדיוטאנט, וועלכער האָט עס דערציילט דעם פארטרעטער פון אָטריאַד־קאָמאַנדיר, דב לאָרבער.

נאָכן קומען פון פאראייניקונגס־קאָמיסאר פּאָלק. ברינסקי (פּסעווד. „דיאדיא פעטיא״) איז ער אינפאָרמירט געוואָרן וועגן דעם טייוולאָנישן פּלאַן פון נאסיעקינען. אין צווישן זיינען אויפגעשוווּמען נייע בלוטיקע חטאים קעגן אים. עס האָט זיך ארויסגעוויזן, אז במשך פון א קורצער צייט האָט ער אויפגענומען אין זיין אָטריאַד זיבן יידן, אויסגענוצט זיי (געשיקט שאפן געווער א. א. וו.) און שפּעטער זיי צעשאָסן.

דער א. ד. נאסיעקין האָט שוין געהאט פארן קומען קיין וואָלין א היפשן צעטל פון מאָרדן און פארברעכנס, וועלכע ער איז באגאנגען אין זיין פריערדיקן טעטיקייטס־ראיאָן (לעגינסקי, פּאָלעסיע), ווען זיין אָטריאַד איז נאָך געווען פאראייניקט מיט די „זשאָרקינצעס״.

אין יענער צייט (אויגוסט — אָקטאָבער 1942) זיינען פאָרגעקומען די שחיטות אין פּאָלעסיע און פיל הונדערטער יידן זיינען זיך צעלאָפן אין די וועלדער און פינסקער בלאָטעס.

די „זשאָרקינצעס״ פלעגן אָנפאלן אויף די אומגליקלעכע יידן, זיי באַרויבן און צעשיסן. נאָך א גענויער אויספאָרשונג און פעסטשטעלונג פון זיינע באגאנגענע מאָרדן און פארברעכנס פון קרימינעלן כאראקטער איז ער לויט א באפעל פון פולק. ברינסקי דערשאָסן געוואָרן.

אין דעצעמבער 1942 זיינען געקומען אין קרוקס אָטריאַד די צוויי פּארטיזאנער פון אָטריאַד „אנישטשענקאָ״, אָסטראָווסקי און באזיקין. דער פּארטיזאן באזיקין האָט זיך פאָרגעשטעלט אלס קאָמיסאר, וועלכער איז אראָפּגעשיקט געוואָרן פון דער פּארטיזאנער פאראייניקונג צו קאָנטראָלירן די אָטריאַדן פון דער בריגאַדע.

ווי נאָר זיי זיינען אריין אין קרוקס אָטריאַד האָט באזיקין אָנגעהויבן פּאָרוואַרפן, אז אין אָטריאַד איז ניט אין אָרדענונג און ער האָט אָנגעהויבן וואַרפן אנטיסעמיטישע לאָזונגען. דער קאָמאַנדיר קרוק האָט אים באפוילן תיכף צו פאַרלאָזן זיין אָטריאַד. זיי זיינען געווען געצוווּנגען אויסצופילן זיין באפעל און אוועק אין דערבייאיקן יידישן פאמיליע־לאגער.

אויף וואך איז דאן געשטאנען פּיוול זאפראן. זיי זיינען צוגעגאנגען צו אים און געפאָדערט, אז ער זאָל זיי באווייזן זיין ביקס צו קאָנטראָלירן. זאפראן, קענענדיק זיי, האָט קיין איין מינוט ניט געטראכט און געגעבן זיי די ביקס. אין דעם מאָמענט האָבן זיי זיך געווארפן אויף אים, מערדערלעך צעשלאָגן פאר׳הרגענדיק אים ביז טויט. זיי זיינען ארײַן אין פאמיליע-לאגער, אָנגעהויבן מערדערלעך צו שלאָגן אלעמען, וועמען זיי האָבן אָנגעטראָפן, אויסשרייענדיק אנטיסימיטישע לאָזונגען. באזונדערס שטארק זיינען צעשלאָגן געוואָרן די יידן אשר פלאש און יצחק חון.

נאָך אן אויספאָרשונג פון בריגאדע-שטאב האָט מען זיי דעגראדירט פון „סטארשינא״ און וזוואָד-קאָמאנדיר אויף געוויינטלעכע סאָלדאטן.

א באזונדער טראגיש קאפיטל שטעלט מיט זיך פאר די געשיכטע פון די יידן פון קאמען-קאָשירסקער געטאָ (וואָלין), וועלכע זיינען אנט-לאָפן אייניקע טעג פאר דער לעצטער שחיטה (2-טן סעפּטעמבער 1942) אין די וועלדער.

דער דייטשישער געביטס-קאָמיסאר, מיכאילים האָט צוגעזאָגט, אז אויב ער וועט לויט א באפעל פון אויבן זיין געצוואונגען צו ליקווידירן דעם קאמען-קאשירסקער געטאָ, וועט ער אין דער לעצטער מינוט מודיע זיין וועגן דעם און דאָס וועט דינען פאר א ווונק צו צעלויפן זיך. ער האָט זיין וואָרט געהאלטן.

ער האָט געהייסן בלייבן 80 מאן קוואליפיצירטע ארבעטערס, לויט א פריער צונויפגעשטעלטער רשימה און פארזיכערט, אז זיי דראָט ניט קיין געפאר. די רעשט יידן (לפי ערך 700 — 500) זיינען זיך צעלאָפן אין די וועלדער פון אומגעגנט.

די גרויסע צאָל געראטעוועטע יידן איז געלאָפן אין די זשווירער וועלדער (40 ק״מ פון קאמיען-קאָשירסק). אויף די וועגן און אין די דערפער זיינען פיל יידן אויסגעמאָרדעט געוואָרן דורך די אוקראינישע פויערים און פאָליציי. אין די וועלדער האָבן זיי אָנגעטראָפן אויף א באנדע פון 25 בלומרשטע פארטיזאנער, וועלכע האָבן זיך גערופן „סוואָראָווצעס״ (שפּעטער איינגעשלאָסן געוואָרן אין מאָלאָטאָוו-בריגאדע). דאָס איז געווען א געוויינלעכע רויבער-באנדע, וועלכע פלעגט אָנפאלן אויף יידן, איבערלאָזן זיי באָרוועס און נאקעט, בארויבן פון דעם, וואָס זיי האָבן באוויזן מיטצונעמען פון געטאָ און צעשיסן.

אויף א כוטאר אדרעזשעב האָבן זיי מיט באיאָנעטן דערשטאָכן 13 יידישע בחורים.

יאַנואַר 1943 איז אָנגעקומען אַלס קאָמיסאַר אין א. ד. אָטריאַד פון יענער זייט פראָנט-ליניע, באָריס ניקאָלאַיעוויטש. מיט זיין קומען האָט זיך די לאַגע אין קאַמיען-קאָשירסקער ראַיאָן געענדערט צום בעסערן.

יולי 1943 איז אָנגעקומען אין זעלביקן ראַיאָן די פינסקער פּאַרטיזאַנער-פאַראייניקונג און עס איז אַריינגעטראָטן א ראַדיקאַלע ענדערונג אין דער באַציאונג צו די יידן. ביז דאַן זיינען אָבער דורך די כסדרדיקע איבערפאַלן פון אוקראַיִנישע, פּאָשיסטישע באַנדעס, פּויערים און אַנטיסעמיטישע פּאַרטיזאַנער אומגעבראַכט געוואָרן כמעט אַלע יידן, וועלכע האָבן זיך אין אַזאַ לפי ערך גרויסער צאָל געראַטעוועט פון קאַמיען-קאָשירסקער געטאָ.

א וואָלאָדאַווער פּאַרטיזאַן, מלך קאַץ, צוזאַמען מיט נאָך געציילטע לעבן-געבליבענע עדות האָבן נאָך דער באַפרייאונג געפאָדערט אויפצוהויבן דעם פּראָהאַנג איבער דער שרעקלעכער טראַגעדיע פון די קאַמיען-קאָשירסקער יידן אין די וועלדער. עס זיינען אַרעסטירט געוואָרן און באַקומען זייער געהעריקע שטראָף פיל רוסישע פּאַרטיזאַנער-אַנטיסעמיטן, וועלכע זיינען געווען פאַרמישט אין די א. ד. מאָרדן.

געווען אָטריאַדן, ווו דער אַנטיסעמיטיזם האָט אָנגענומען אַזאַ דראָענדיקן כאַראַקטער, אַז די יידן זיינען געווען געצוווּנגען צו אַנטלויפן מיטן געווער אין אַן אַנדער ראַיאָן אָדער אָטריאַד, הגם דאָס איז געווען שטרענג פאַרבאָטן און מען האָט געקענט דערפאַר באַצאָלן מיטן קאָפּ.

אין דער ערשטער העלפט פון 1943 האָט זיך געשאַפן פאַר די יידישע פּאַרטיזאַנער פון אָטריאַד „באָרבאַ" (פּאָפּולער א. נ. „אָרליאַנסקי") אין ליפּיטשאַנער פּושטשע אַן אומדערטרעגלעכע אַטמאָספער. עס האָבן אָנגעהויבן שטייגן די אַנטיסעמיטישע טענדענצן אין א. ד. אָטריאַד. מען האָט געזוכט מיט אַלע מיטלען און וועגן באַשולדיקן די יידישע פּאַרטיזאַנער. עס איז דאַן אויך געשען דער פאַל פון פאַראורטיילן צום טויט די יידישע פּאַרטיזאַנער: אַברהם מאַגיד און אַברהם בליאַכמאַן פאַרן מכלומרשטן ראַבירן. ספּעציעל האָט זיך די לאַגע פאַרשאַרפט נאָכן אויפרייסן דעם פּאַנצער-אויטאָ. דער פּאַנצער-אויטאָ איז צוגעגרייט געוואָרן נאָך דער ניט-איינגעגעבענער צווייטער אַטאַקע אויף דעם דייטשישן גאַרניזאָן אין נאַקרישקי (זשעטלער ראַיאָן, מאַי 1943). לויטן פּלאַן, האָט מען געדאַרפט מאַכן א נייעם פּרווו צו צעקלאַפּן נאַקרישקי און זשעטל. צוליב פאַרשיידענע סיבות איז מען אָנגעקומען אויפן פּלאַץ אין נאַקרישקי ערשט 11 א זייגער פאַר מיטאָג (יוני 1943). מען האָט

אויסגעשאָסן אלע 14 סנאריאדן און עס איז ניט געלונגען ארויסצוטרייבן די דייטשן פון די גוט באַפעסטיקטע בונקערס („דזאָטן"). מען איז געווען געצוואונגען אָפּצוטרעטן. עס איז געווען א געפאר, אז דער פאנצער-אויטאָ זאָל פארכאפט ווערן פון די דייטשן, און בעיקר, אז די רעדער-שפורן אין זאמד וועלן אָנווייזן די דייטשן דעם וועג צום לאגער. דער פאנצער-אויטאָ איז דערפאר איבערגעלאָזט און פארמינירט געוואָרן.

אויפן פאנצער-אויטאָ זיינען דורך די אָפּטרעטנדיקע פארטיזאנער ארויפגעלייגט געוואָרן די פולעמיאָטן און קוילן-דיסקן, בכדי זיך צו פארלייכטערן דעם צוריקמארש אין אָטריאד.

די מיידלעך פון דער יידישער דריטער ראָטע פון א. ד. אָטריאד: הדסה שעלעוויצקא און ליבע פינקלשטיין, זיינען באשטימט געוואָרן צו היטן דעם אויטאָ. אזוי ווי די מיידלעך זיינען יענעם טאָג געווען באשעפטיקט ביי וואשן וועש, זיינען זיי פארביטן געוואָרן דורך מענער, וועלכע מען האָט ניט מיטגעטיילט, אז דער פאנצער-אויטאָ איז פארמינירט. ניט וויסנדיק פון דער געפאר האָט זיך איינער פון דער וואך ארייינגעזעצט אין קאבינע. דער פאנצער-אויטאָ האָט אויפגעריסן און עס זיינען אומגעקומען: יוסף יודעלעוויטש, איסר ליכטער (זשעטל) און א רוסישער פארטיזאן. דוד אלפערט איז שווער פארוואונדעט געוואָרן.

עס האָט זיך געשאפן א געשפאנטע שטימונג. די אנטיסעמיטישע העצע האָט דערגרייכט איר קולמינאציע-פונקט. מען האָט גערעדט, אז מען וועט דערשיסן די מיידלעך, וועלכע זיינען ניט געגאנגען אויף דער וואך,—און אָפּנעמען דאָס געווער ביי די יידישע פארטיזאנער. דאן איז א גלענצנדיק באוואָפנטע יידישע גרופע פון 22 מאן, לויט דער איניציאטיוו פון צוקערקאָפּ, שעלובסקי און זאמקאָוו, אנטלאָפן צו ביעלסקין (נאליבאָקער פושטשע). זיי האָבן מיט זיך געבראכט 3 קוילנווארפערס, 4 „צענטלעך" און אלע איבעריקע זיינען געווען באוואָפנט מיט ביקסן. זיי האָבן איבערגעשיקט א בריוו צו דער קאָמאנדע, אדרעסירט צום באפולמעכטיקטן פון דער קאָמוניסטישער פארטיי, שופיעני אין ליפּיטשאנער פושטשע, ווו זיי האָבן אויפגעקלערט די סיבות, וועלכע צווינגען זיי צו מאכן דעם געוואגטן שריט.

טוביה ביעלסקי האָט געמאכט אן אינטערווענץ ביים גענ. מאיאָר פלאטאָן וועגן דעם פאל און עס איז באקומען געוואָרן די דערלויבעניש אָנצושליסן זיי צו זיין אָטריאד. שפעטער האָבן די א. ג. „פושטשאנער"

געבילדעט דעם קערן פון ניי־געשאפענעם יידישן קעמפערישן אָטריאַד א. נ. „אָרדזשעניקידזע".

דער אנטיסעמיטיזם איז געווען גענוג שטארק אויך אין דער צווייטער תקופה פון דער פארטיזאנער־באוועגונג, אָבער דאָך האָט ער שוין ווייער זעלטן זיך אויסגעדריקט אין מאָרדן יידן און האָט ניט געטראָגן אזא מאסן־כאראקטער, ווי אין דער ערשטער תקופה. עס זיינען שוין דאָ די באפולמעכטיקטע פון דער קאָמוניסטישער פארטיי אין דער צענטראַלער אָנפירונג פון דער פארטיזאנער־באוועגונג אין יעדער פושטשע און ראיאָן. ביי יעדן אָטריאַד און בריגאַדע זיינען דאָ „פּאָליטרוקעס" און „קאָמיסארן" און די „באזונדערע אָפּטיילונגען" פירן דורך אין יעדן פאַל אויספאָרשונגען. עס איז שוין דאָ צו וועמען זיך צו ווענדן און פאָדערן גערעכטיקייט און שטראָף פאר באגאנגענע פארברעכנס.

נחום־אלי קאגאן (מיר), א פארטיזאן פון דער בריגאדע „פרונזע" ווערט דערשאָסן דורכן וווואָד־קאָמאנדיר, זייענדיק אין א שכורן צושטאנד אין שטעטל רוביזשעוויטש. דער מערדער ווערט לויט א באפעל דערשאָסן.

פאר דער אָבלאווע אין נאליבאָקער פושטשע (יולי—אויגוסט 1943) איז א גרופּע פון אָטריאַד „אלעקסאנדער ניעווסקי" אוועק אויף א קאמפּס־אויפגאבע אין אן אנדער ראיאָן, ווו זיי האָבן איבערגעווארט די אָבלאווע, וועלכע איז דאן פאָרגעקומען אין זייער טעטיקייטס־ראיאָן. צוריקקערנדיק זיך אין אייגענעם ראיאָן האָבן די אנטיסעמיטישע פארטיזאנער פון הינטן דערשאָסן זייער יידישן פּאָליטישן דערציער קאָהאן (ער פלעגט ניט לאָזן שכורן, רויבן א. ד. גל.) און געוואָלט דאָס פאָרשטעלן, ווי א קרבן פון א דייטשער לויערונג. די זאך איז אָבער אויפגעקלערט געוואָרן און אייניקע פארטיזאנער זיינען דערשאָסן געוואָרן פאר די רייען פון אויסגעשטעלטן אָטריאַד.

א געוויסער אָרטיקער וויס־רוס, באָריס, האָט אין אומגעגנט פון שטעטל יאנאָווע (פּאָלעסיע) אָרגאניזירט א פארטיזאנער־אָטריאַד און זיך בעיקר פארנומען מיט באפאלן די געראטעוועטע יידן פון די ארומיקע שטעטלעך, בארויבן און אויסמאָרדן. אויף זיין בלוטיקער קאָנטע איז אויך פארשריבן דאָס דערמאָרדן איבער זיבעציק יידן פון יאנאָווע און אנדערע שטעטלעך, וועלכע זיינען געקומען אין די וואָכושטשער וועלדער. פרילינג 1943, ווען די פארטיזאנער־באוועגונג אויף פּאָלעסיע האָט זיך שטארק פונאנדערגעוואָקסן און עס זיינען געקומען דעסאנט־גרופּעס

פון מאָסקווע, איז פארפירט געוואָרן אן אויספאָרשונג און דער א. ד. באָרים האָט באקומען זיין פארדינטע באלוינונג — א קויל.

אין יעדער פושטשע, אין יעדער פארטיזאנער-זאָנע זיינען געווען אָטריאדן, וועלכע האָבן זיך טרויעריק פאָפולער געמאכט מיט זייער אנטיסעמיטישע האנדלונגען לגבי יידן.

אין ליפיטשאנער פושטשע איז געווען א שם דבר דער שווין דערמאָנטער אָטריאד „וואָראָשילאָוו". אין נאליבאָקער פושטשע — די אָטריאדן פון דאנילאָוו, קורבאנאָוו, סטרעלקאָוו און „באָלשעוויק". אויף פאָלעסיע — די „זשאָרקינצעס". אין די וואָלינער וועלדער — נאסיעקינס אָטריאד.

אָפטמאָל איז עס געווען צוליב דעם ספּעציפישן מענטשן-עלעמענט, פון וועלכן עס האָט זיך רעקרוטירט דער אָטריאד. דער וואָראָשילאָווער און סטרעלקאָווס אָטריאדן, למשל, זיינען באשטאנען בעיקר פון „פּרינוּדיטעלניקעס" ד. ה. מענטשן, וועלכע זיינען פארן קריג געווען פארמשפּט פאר פארשיידענע פארברעכנס און ארויסגעשיקט געוואָרן אויף צוואנגס-ארבעט אויף די אעראָדראָמען אין מערב-ווייסרוסלאנד און אוקראינע.

ס'רוב האָט אין דער פראגע באשטימט דעם כאראקטער פון אָטריאד, די אָנפירונג. אויב באָבקאָוו, למשל, איינער פון די פארטיזאנער-קאָמאנדירן אין וואָלטשע נאָרע, איז געווען איינגעשטעלט אָפן אנטיסעמיטיש און האָט פון דעם קיין סוד ניט געמאכט, איז גאנץ פארשטענדלעך, אז זיינע סאָלדאטן זיינען באווירקט געוואָרן אין דער דאָזיקער ריכטונג און פלייסיק זיך געהאלטן ביי דער „תורה" פון זייער קאָמאנדיר.

מען דארף צוגעבן, אז דאָרט, וווּ עס איז געווען א באדייטנדיקע צאָל פון אמת'ע, איבערצייגטע קאָמוניסטן, איז די איינשטעלונג צו יידן געווען א גוטע, און יידן האָבן זיך דאָרט געפילט, ווי גלייכע און פול-בארעכטיקטע חברים און מיטקעמפערס.

א גרויסע אנטשפאנונג אין דער באציאונג צו יידן אין די וועלדער און א באדייטנדיקע ענדערונג אין דער איינשטעלונג צו זיי — איז אנטשטאנען מיטן קומען פון די „ספּעצ-דיווערסיע"-גרופּעס פון יענער זייט פראָנט-ליניע, וועלכע זיינען אין דער צווייטער העלפט 1943 געוואָרפן געוואָרן אין אלע ראַיאָנען און פושטשעס. זיי האָבן געבראכט מיט זיך דעם גייסט פון סאָוועטישער גלייכבארעכטיקונג. צווישן זיי זיינען געווען פיל מיטגלידער פון דער קאָמוניסטישער פארטיי און קאָמסאָמאָלצעס. עס זיינען געווען צווישן זיי ניט ווייניק יידן, ניט זעלטן אויך צווישן דער אָנפירונג. די

יידן, וועלכע זיינען אויפגענומען געוואָרן דורך זיי אין זייערע גרופּעס און אָטריאַדן, האָבן זיך געטראָפן מיט לגמרי אַן אַנדער אַטמאָספער און באַציונג. אין פאַל פון אַנטיסעמיטישע דיסקרימינאַציעס פלעגן זיי אינטערווענירן ביי די מאָסגיבּיקע פאַקטאָרן און אָנווייזן אויפן קעגנזאַץ צווישן דער אַנטיסעמיטישער פּראַקטיק אין די וועלדער, מיט דער ליניע פון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי און סאָוועט־רעגירונג אין דער נאַציאָנאַליטעטן־פראַגע.

פיל יידישע קאָמאַנדירן, וועלכע האָבן מאַסקירט זייער יידישקייט, זיינען ניט אַרויסגעטראָטן קעגן די אַנטיסעמיטישע פּאַרטיזאַנער, בכדי ניט צו ציען אויף זיך קיין אויפמערקזאַמקייט און ניט הערן דעם פאָרוואָרף וועגן „פאַוואָריזירן אייגענע".

די יידישע פּאַרטיזאַנער פלעגן אָבער „אָנשמעקן" אַ יידן, ווי ער האָט זיך ניט מאַסקירט. ביי פיל האָט זיך אויך אָפּגערופן דאָס „פּינטעלע ייד".

ווען די רוסיש־יידישע דעסאַנטין, מאַריאַ אַלעקסאַנדראָוונאַ ווערט אַריבערגעפירט פון מיעדוויעדיעווס פאַראייניקונג אין אָטריאַד „סקאָפּקאַ", האַלט זי פאַר איר חוב צו מעלדן פאָלק. מיעדוויעדיעוון וועגן דעם אַנטיסעמיטישן אויפפיר פון דעם מאַיאָר פאַשין און קאַפּיטאַן בערעזני.

עס וואָלט פאַרנומען צופיל פּלאַץ צו געבן די מאַטעריאַלן פון דער היסטאָרישער קאָמיסיע, וועלכע זיינען נוגע די פאַרהעלטענישן צווישן יידן און ניט־יידן אין די וועלדער און אויסרעכענען אַלע מאָמענטן, ווען עס זיינען געקומען צום אויסדרוק די שנאה־געפילן צו יידן.

מיר האָבן דאָ נאָר געגעבן אייניקע כאַראַקטעריסטישע אילוסטראַציעס, ווי אַזוי און ביי וועלכע אומשטענדן זיינען אומגעקומען יידן אין די וועלדער.

1) דער איבערוויגנדיקער טייל איז געפאַלן אין קאַמף מיט די דייטשן, ווייסע פּאָליאַקן, קאָזאַקן (וולאַסאָווצעס) און אוקראַינישע פאַשיסטישע פּאַרטיזאַנער. אין קאַמף קעגן דייטשישע גאַרניזאָנען, „סאַמאָכאָוועס" (זעלבסט־שוץ אָרגאַניזאַציע פון דער אָרטיקער באַפעלקערונג קעגן די פּאַרטיזאַנער), אין צייט פון אָבלאַוועס און בלאָקאַדעס, דורך לויערונגען פון דייטשן און זייערע פאַרבינדעטע, ביי דיווערסיע־ און סאַבאָטאַזש־אַקטן, ביים מינירן די קאָמוניקאַציע־וועגן א.א.וו.

2) אַ געוויסע צאָל יידישע פּאַרטיזאַנער זיינען אומגעקומען צוליבן ניט פאָרזיכטיקן באַגיין זיך מיט געווער און אויפרייס־מאַטעריאַלן; ביים

מינירן די אייזנבאַן־ליניעס און שאָסעען, ביים „ארויספּלאָווען" (אויסגיסן) טאָל פון סנאריאדן, צוליב ניט פּאָרזיכטיקן מאניפולירן מיט געווער א.א.וו.

3) דערמאָרדונג דורך פּארטיזאנער־אנטיסעמיטן צוליב רויב־צוועקן און געווער־דעראָבערונג.

געווען מאָמענטן, איבערהויפּט אין צייט פון אָבלאַוועס, ווען פּאר יידישע פּארטיזאנער אין א טייל ראיאָנען איז געווען א לעבנס־געפאר צו טראָגן בעסערע געווער (א „צענטל", אויטאָמאט, רעוואָלווער) און בעסערע מלבושים (שיינע שטיוול, א לעדערנעם מאנטל), צוליב קנאה־געפילן א.ד.גל.

נאָך דער אָבלאַווע אין נאליבאָקער פּושטשע (אויגוסט 1943) האָט א גרעסערע גרופּע פּארטיזאנער פון אָטריאד „באָלשעוויק" (ערשטע מאַי־בריגאדע) דערשאָסן די יידישע פּארטיזאנער וועלוול קרופּסקי (לידע, געהערט צו דער ספּעץ־דיווערסיע־גרופּע „מאָסקוויטשי") זיין פרוי, ביילע גאלובאָווסקא (לידע) און גרישקע (אָטריאד „גראָזני", ערשטע מאַי בריגאדע).

די מערדערס האָבן געפאָדערט פון קרופּסקין זיין פּיסטאָלעט און לעדערנעם מאנטל. ער האָט זיך קאטעגאָריש אָפּגעזאָגט דאָס צו געבן (איבערקנס, ווען ער וואָלט זיי אָפּגעגעבן, וואָלטן זיי ממילא אים דערשאָסן, בכדי צו פארווישן די שפּורן), דאַן האָט מען זיי צעשאָסן און די קערפּערס פארבאהאלטן אונטער א קופּע שטיינער.

דער יידישער קאָמאנדיר פון דעם דיווערסיע־אָטריאד „מאָסקוויטשי", קאפּיטאן גאָרעליק, האָט געפאָדערט נקמה פארן פארגאָסענעם בלוט פון זיין העלדישן פּארטיזאן וועלוול קרופּסקי, וועלכער האָט אין א קורצער צייט באוויזן אזויפיל אויפצוטאָן (געהאט אויף זיין חשבון 6—7 אויפגעריסענע עשעלאָנען און אנדערע דיווערסיע־אקטן פון וויכטיקן כאראקטער). עס איז פארפירט געוואָרן א שטרענגע אויספאָרשונג, וועלכע האָט אָבער צו דער אויפדעקונג פון די מערדערס ניט געבראכט...

הערשל פּאָסעסארסקי (ווארשע), וועלכער האָט געשפּילט א וויכטיקע ראָל ביים ארויסראטעווען יידן פון די געטאָס און זיך ספּעציעל באריםט געמאכט מיט זיין ארויספירן 170 יידן פון סוויערזשנער ארבעטס־לאגער, איז דערשאָסן געוואָרן דורך דעם קאָמאנדיר פון אָטריאד אנאנטשענקאָ דערפאר, וואָס ער האָט זיך אָפּגעזאָגט אָפּצוגעבן זיין רעוואָלווער.

צוליב דער זעלביקער סיבה פלעגט מען אָפּט ארויסשיקן יידן פון די אָטריאדן, אנטוואָפענען זיי פון זייער אייגן איינגעשאפטן געווער און אָפּשיקן זיי אין פאמיליע־לאגערן. צוליב דעם זעלביקן מאָטיוו פלעגן

אויך אנטיסעמיטישע פּאַרטיזאַנער אויף אייגענער האַנט דערשיסן ייִדן, בכדי צו פאַרגרעסערן דעם געווער־באַזיץ פון אָטריאַד.

א גרופּע געוועזענע געפאַנגענע, פאַר וועלכע עס זיינען קיין ביקסן ניט געווען אין אנישטשענקאָס בריגאַדע (וואָלין), זיינען ארויסגעשיקט געוואָרן אויף א ספּעציעלער אויפגאַבע צו באַוואָפענען זיך. אין א שטוב אין דאָרף סטוביכאָווקע האָבן זיי אָנגעטראָפן אויף באַוואָפנטע ייִדן פון א ציווילער גרופּע, וועלכע האָט געהאַט איר זיץ־אָרט אין א נאָענטן וואַלד. זיי האָבן די דריי ייִדן אנטוואָפנט און דערשאָסן. דער פּרעטעקסט איז געווען, אַז די ייִדן זיינען ניט געבליבן שטיין אויפן געגעבענעם באַפעל „סטאָי!" (שטיי!).

אין אנדערש מאָל, ווידער, האָט מען ביי ייִדן אָפּגענומען דאָס געווער אונטער דעם פּרעטעקסט פון רויבן די פּויערים.

סאַפּאָזשניקאָוו (סענקע), א ייִדישער לייטענאַנט פון דער רויטער ארמיי, איינער פון די ערשטע פּאַרטיזאַנער אין ליפּיטשאַנער פּושטשע, דער 17־יעריקער ייִדישער פּאָליעמיאָטשיק קיווע ברעסלין און לייבע נאַכאַמאַנאָוויטש, זיינען דערשאָסן געוואָרן דורך די פּאַרטיזאַנער פון אָטריאַד „אָקטיאַבר" (פעברואַר 1943), ווען די א. ד. ייִדן האָבן זיך אָפּגעזאָגט צו לייגן זייער געווער און זיך געמאַכט גרייט אויפנעמען א קאַמף. דער מאָטיוו איז געווען, אַז די ייִדישע פּאַרטיזאַנער־גרופּע רויבט די פּויערים.

4) לויט אורטיילן פון „ספּעציעלן אָפּטייל" אין די אָטריאַדן פאַר עובר זיין אויפן פּאַרטיזאַנישן קריגס־געזעץ. אין גרעסטן טייל איז עס געווען נוגע שלאָפנדיקע אויף דער וואַך (פּאָסט), מיסברויכנדיקע מיטן געגעבענעם רעכט צו נעמען ביי דער באַפעלקערונג אַלדאָס נויטיקע פאַרן זעלבסט־געברויך, וואַרפן אָדער פאַרלירן דאָס געווער, ארויסווייזן פּחדנות אין קאַמף א. ד. גל.

דאָס איז פאַרשטענדלעך געווען נוגע אַלע פּאַרטיזאַנער אָן אונטערשייד, אַז פאַר די דאָזיקע חטאים זיינען לויט אורטיילן דערשאָסן געוואָרן אויך פיל ניט־ייִדן.

בנוגע ייִדן האָט מען אָבער אָנגעווענדט דאָס געזעץ אין דער שטרענגסטער מאָס. פּראָפּאָרציאָנעל זיינען ייִדן מערער ווי אנדערע דערשאָסן געוואָרן פאַר שלאָפן אויף דער וואַך. לגבי זיי זיינען ניט אָנגעווענדט געוואָרן קיין מילדערנדיקע אומשטענדן.

דער קאָמאַנדיר וואַלענטין (לענינסקער אָטריאַד, ליפּיטשאַנער פּושטשע) האָט דערשאָסן פאַר שלאָפן אויף דער וואַך דעם 15־יעריקן

יידישן יינגל, יוסף אלפערט (זשעטל) ניט רעכענענדיק זיך מיט זיין מינדעריעריקייט.

דער יידישער פארטיזאן לייבע יאָסעלעוויטש (זשעטל) פון אָטריאד „סוואָראָוו", בריגאדע „ניעווסקי" איז באשולדיקט געוואָרן, אז ער האָט ניט אפגעשטעלט אויף א מרחק פון 30 מעטער דעם זיך דערנעטערנדיקן וואך-נאטשאלניק מיטן אויסרוף „סטאָי! קטאָ אידיאָט?!" (שטיי, ווער גייט?) און געפאָדערט דעם פאראָל ערשט דאַן, ווען ער איז צוגעגאנגען צו אים. זייענדיק „דניעוואלנער" (וואך אין לאגער) האָט ער אויך אויף א סעקונדע פארשפעטיקט אָפרופן זיך צו דער וואך-קאָנטראָל. נאָך אן אויספאָרשונג און צוליב א ריי מילדערנדיקע אומשטאנדן, איז ארויסגעטראָגן געוואָרן אן אורטייל, אז ער ווערט ארויסגעשיקט אין א פאמיליע-לאגער. ער איז שוין אריבער די אָטריאד-וואך ביים ראנד פון וואלד. פלוצעם האָט מען אים נאָכגעיאָגט און געבראכט צו א צווייטן פארהער און דאָס מאָל האָט מען ארויסגעטראָגן א טויט-אורטייל איבער אים. אין טאָג באפעל פון דער אָנפירונג איז געווען צוו. אנד. געזאָגט: „זאָל דער אורטייל איבער יאָסעלעוויטשן זיין א וואָרענונג פאר אלע פארטיזאנער, אז קענען די שלאָפנדיקע אויף וואך וועט מען האנדלען אומברחמנות'דיק".

דער 19 יעריקער יידישער בחור האָט באצאָלט מיטן לעבן ניט צוליבן שלאָפן אויפן פאָסטן, נאָר איז געווען א שעיר לעזאָזל, בכדי אָנצוואַרפן א מורא אויף די ניט-יידן.

עס דארף אָבער באמערקט ווערן, אז ביי די פארהעלטעענישן אין פארטיזאנקע, אין טיפן הינטערלאנד, ארומגערינגלט מיט גארניזאָנען פון שונא, איז דאָס שלאָפן אויף וואך, באמת געווען א גרויסער פארברעך, ווייל ביינאכט, ווען אלע שלאָפן רואיק, פארלאָזנדיק זיך אויף די ארויסגעשטעלטע וואכן, האָבן געקענט אונטערקומען אומבאמערקט דייטשע שפיאָנען און באווארפן דעם לאגער מיט גראנאטן.

5) צוליב חשד אין שפיאָנאזש. עס קלינגט משונה'דיק — יידן, וועלכע זיינען געווען פארמשפט אלס פאָלק טאָטאל צום טויט דורכן דייטש און זיינען כמעט אלע אומגעבראכט געוואָרן, זאָלן באשולדיקט ווערן אין שפיאָנאזש לטובת זייערע שוחטים—די מערדערס פון זייערע טאטעס און מאמעס, פרויען און קינדער, ברידער און שוועסטערס!

עס איז אָבער א פאקט, אז אזוינע חשדים זיינען אונטערגעהאלטן געוואָרן אפילו דורך א טייל פון דער אָנפירונג. — „געגנוי אזוי ווי ביי

אונדז זיינען דאָ בולבאָוויצעס, פּאַרעטערישע אוקראַינער און ווייס-רוסן, אַזוי זיינען אויך דאָ פאַרעטער צווישן יידן".

„ווי אַזוי זיינען נאָך געבליבן לעבן אין 1943-טן יאָר יידן אין לידער געטאָ? — פאַרוואָס האָבן די יידן געאַרבעט אין די וואַרשטאַטן פאַר די דייטשן און זייערע קריגס-צילן? צי איז דאָס ניט דער בעסטער באַווייז, אַז די יידן האָבן קאָלאַבאָרירט מיטן דייטש? — אפשר זיינען טאַקע די לעצטע רעשטלעך פון לידער געטאָ דאַנקבאַר זייער גוטן גע-ביטס-קאָמיסאַר און זיי קומען אין די וועלדער צוליב שפּיאָנאַזש-צוועקן? — אפשר זיינען זיי עס געצוווּנגען צו טאָן, ווייל דער דייטש האַלט אין ערבות זייערע משפּחות אין געטאָ? — ווי אַזוי קען מען זיך אַרויס-באַקומען פון נאָוואָגרודקער געטאָ, וועלכע ווערט אַזוי שטאַרק באַוואַכט? — ווי אַזוי קען מען זיך אַרויסרייסן פון קאָלדיטשעווער קאָנצענטראַציע-לאַגער, אויב ניט מיט דער הסכמה פון די דייטשן צוליב שפּיאָנאַזש-צוועקן?..

עס איז נאָך דאַן אונטערגעקומען דער פאַל מיט די מינסקער יידישע פרויען, וועלכע זאָלן, לויט דער פאַרשטעלונג פון דער העכסטער פּאַרטיזאַנער-מאַכט, האָבן אַרויסגעשיקט געוואָרן דורך די דייטשן פון מינסקער געטאָ מיט סם, בכדי צו שיטן עס אין די קיכן פון די פּאַרטיזאַנער-לאַגערן, און עס האָט זיך געשאַפן ביי די פּאַרטיזאַנער אַן איינשטעלונג, אַז אויך יידן קענען זיין שפּיאָנען לטובת דייטשלאַנד, בפרט אַז די דאָזיקע באַשולדיקונג איז געקומען פון „אויבן" און איז פאַרגע-לייענט געוואָרן אין א טאָג-באַפעל (סעפּטעמבער 1943).

די אַנטיסעמיטישע פּאַרטיזאַנער האָט עס צוגעשפּילט אויף דער האַנט. אונטערן אויסרייד פון שפּיאָנאַזש האָט מען געהרגעט קליינע יידישע גרופּעס, וועלכע האָבן אַרומגעבלאָנקעט איבער די וועלדער (איבערהויפּט פאַמיליע - גרופּעס) אַנטלויפנדיק פון די שחיטות מיט געצײַלטע ביקסן, וועלכע זיי האָבן זיך איינגעשאַפט אין די געטאָס מיט אומבאַשרייבלעכער מסירות-נפש.

אין אָנהייב 1943, ווען די יידן זיינען געלאָפן פון די געטאָס, איז געמאָלדן געוואָרן דורך די פּויערים צו די פּאַרטיזאַנער פון „סטרעלקאָוו-אָטריאַד (נאַליבאָקער פּושטשע), אַז א גרעסערע גרופּע יידן זיינען אָנגעקומען אין שכנותדיקן וואַלד מיט געווער. די פּאַרטיזאַנער האָבן אָפּגעוואַרט די יידן און זיי אויפגעפּאַדערט אָפּצוגעבן זייער געווער. די יידן האָבן שוין געוווּסט פון פריערדיקע גרופּעס, אַז אַנטיסעמיטישע

פּאַרטיזאַנער נעמען צו דאָס געווער און שטיוול און דערנאָך דערשיסן זיי, כּדי צו פּאַרווישן די שפּורן פון רויב. די ייִדן האָבן געשטעלט א ווידערשטאַנד און אויפגענומען דעם ניט גלייכן קאַמף. פּופּצן ייִדן זיינען געגומען געוואָרן אין „געפאַנגענשאַפט" און זיינען דערשאָסן געוואָרן אין דאָרף קראַסיעוויטשי (האָראָדישטשער ראַיאָן).

דער מעדיצינישער פּערסאָנאַל (ריטא לובּראַניעצקא, איר מאַן ד״ר לובּראַניעצקי—בּאַראַנאָוויטש און די קראַנקן־שוועסטער, אַניע), די איינציקע ייִדן פון אָטריאַד, האָבן אינטערוועגירט לטובת די אומגליקלעכע. מען האָט זיי פאַרזיכערט, אַז די ייִדן וועט קיין שלעכטס ניט געשען, אָבער אין א שעה ארום האָבן זיי דערהערט שיסערייען פון נאָנטן וועלדל און אין אָטריאַד זיינען געבּראַכט געוואָרן די ייִדישע טראָפּייען — געווער.

אונטערן חשד פון שפּיאָנאַזש זיינען דערשאָסן געוואָרן צוויי פרויען פון מינסקער געטאָ אין דער בּריגאַדע „קאָמסאָמאָליעץ" (סטייפּצער — מירער ראַיאָנען). נאָך אַן אויספאָרשונג, בּעת וועלכער די מיידלעך זאָלן זיך האָבן מודה געווען, אַז די מינסקער ס. ד. האָט זיי געגעבּן פאַרסמטע סטרעפּטאַציד־טאַבּלעטן אויף צו געבּן די פּאַרטיזאַנער. דער פעלדשער פון קורבּאַנאָוו־אָטריאַד, וואַסיע (א קריסט) האָט שפּעטער אליין צוגע־געבּן, אַז ער פּערזענלעך האָט די טאַבּלעטן איינגענומען אָן קיין שום סכּנה.

אונטערן חשד פון שפּיאָנאַזש זיינען דערשאָסן געוואָרן אינוש. יוסף וועגמייסטער (א פּליט פון וואַרשע, געקומען אין פּאַרטיזאַנקע פון סלאָנימער געטאָ), זיין פרוי און מישע סאָלאָמיאַנסקי. אינוש. וועגמייסטער, ליגנדיק קראַנק אויף טיפוס אין צענטראַלן פּאַרטיזאַנער־שפּיטאָל פון ליפּיטשאַנער פּושטשע, האָט כּלומרשט געפּלאַפּלט פון היץ, אַז ער איז א שפּיאָן. שפּעטער, ווען ער איז געקומען אין א קאָנפליקט מיט דער אָנפירונג און געהאַט דעם מוט זיי פאָרצוואַרפן זייער אַנטיסעמיטיזם, האָבן זיי זיך דערמאָנט זייערע פּלאַפּלערייען און אים פאַראורטיילט פאַר שפּיאָנאַזש צום טויט. זיין פרוי האָט דאַן געבּעטן, מען זאָל זי אויך דערשיסן און אויך מישע סאָלאָמיאַנסקי, וועלכער האָט זיך די גאַנצע צייט געהאַלטן מיט זיי צוזאַמען, האָט געוואָלט טיילן זייער גורל. אַלע דריי זיינען טאַקע דערשאָסן געוואָרן (דעצעמבּער 1942).

א כאַראַקטעריסטישע בּאַשולדיקונג איז געוואָרפן געוואָרן אויפן אַדוואָקאַט מאַזורעק פון לאָדזש (שפּעטער אין בּאַראַנאָוויטש). אין אַרבּעטס־לאַגער סטראַגע (ווילייקער ראַיאָן), איז ער געוואָרן „אָבער־

יורע״. פון דאָרט איז ער אנטלאָפן אין פארטיזאנקע. ער האָט געמאכט א בליץ־שנעלע קאריערע. א מענטש מיט א הויכן וויסן און אינטעליגענץ (א געוועזענער מיטארבעטער פון ווארשעווער יידיש־פוילישער צייטונג „נאש פשעגליאָנד״), איז ער גלייך געוואָרן שטאב־נאטשאלניק פון ברי־גאדע „זשוקאָוו״ און שפּעטער געארבעט אלס סעקרעטאר פון צוויש־ראיאָן־צענטער, סטייפּץ — מיר, געשריבן פרעכטיקע פעליעטאָנען און ארטיקלען אין דער געדרוקטער פארטיזאנער־צייטונג „סציאג סוואָבאָדי״ (פרייהייטס־פאָן), וועלכע האָבן צוגעצויגן אלעמענס אויפמערקזאמקייט.

א טאָג פארן ארויסגיין פון וואלד (14 יולי 1944) איז ער געפאָרן מיט אייניקע פארטיזאנער אלס דאָלמעטשער אויסצופאָרשן געפאנגענע דייטשן. פון דער נסיעה האָט ער זיך שוין ניט צוריקגעקערט. לכתחילה איז געווען א ווערסיע, אז ער איז געפאלן פון א דייטשישער קויל, שפּעטער האָט מען צונויפגעשטעלט א פראָטאָקאָל, אז ער איז געווען אן ענגלישער שפּיאָן.

אדוו. מאזורעק, זייענדיק אן אינטיימסטער מיטארבעטער אין פארטיזאנישן שטאב פון ראיאָן, האָט געוווסט זייער פיל סודות, וועלכע האָבן געקענט זיין אומאנגענעם פאר דער אָנפירונג נאָך דער באפרייאונג, און זיי האָבן באשלאָסן פטור צו ווערן פון א לעבעדיקן עדות.

דעם יידישן פארטיזאן איז אויסגעקומען אין די וועלדער צו פירן א קאמף קעגן די טיילן פארטיזאנער, וועלכע זיינען געווען אנטיסעמיטיש געשטימט. ער האָט זיך ניט געקענט באפרייען אויף א מינוט פון באוווסטזיין, אז ער איז א ייד. מען האָט עס אים כסדר דערמאָנט.

טראָץ די גרייטקייט יעדע מינוט צו שטארבן אין קאמף, האָט דער יידישער פארטיזאן געדארפט זיין גרייט אויף אן אָפּרעכענונג פון אן אנטיסעמיטישן חבר, פון א שטרענג אָנגעווענדעטן געזעץ, פאר יעדער קלייניקייט. אויך אין וואלד האָט ער געדארפט אויסהערן טענות, פאָר־אורטיילן, וועלכע האָבן געצילט אים צו באליידיקן און פארביטערן זיין לעבן.

זעלטן איז דאָס נאציאָנאלע זעלבסט־באוווסטזיין געווען אזוי שטארק ביי די יידן, ווי ביי דעם פארטיזאנער אין וואלד, און ניט אומזיסט זיינען די פארטיזאנער געווען די ערשטע זיך צו רעפּאטריאירן, בכדי אָנ־צוקומען קיין א״י — בויען א היים פאר זיך, און אויב קעמפן און אָפּגעבן דאָס לעבן, זאָל עס אויך זיין פאר זיך, פארן אייגענעם פאָלק.

קאפיטל זעבצן

די סאוועטישע רעגירונג און רוסישע פארטיזאנקע אלס רעטערס פון יידן

ווי עס איז שוין דערמאנט געוואָרן אין פאָריקן קאפיטל, האָט די פארטיזאנער־אָנפירונג, אין דער צווייטער תקופה פון דער פארטיזאנער־באוועגונג, נאָך דעם ווי זי האָט באוויזן צו צענטראליזירן און דיסציפלינירן די פארטיזאנקע, אָנגעהויבן ענערגישער צו רעאגירן אויף די פארברעכערישע מעשים פון די אנטיסעמיטישע פארטיזאנער.

דער אנטיסעמיטיזם און יידן־האס איז אָבער געווען אזוי פארוואָרצלטער, האָט צייטנווייז אין טייל ראיאָנען ארומגעכאפט ברייטע קרייזן פון די פארטיזאנער און באהערשט אפילו א טייל פון דער אָנפירונג פון די אָטריאדן אין אזא מאָס, אז עס איז בכלל ניט געווען לייכט אָנצונעמען ערנסטע רעפרעסיעס קעגן די אנטיסעמיטן.

ניט זעלטן האָט דער אנטיסעמיטישער פארטיזאן, וועלכער האָט געדארפט געמשפט ווערן פאר א פארברעכן, געהאט באזונדערע פארדינסטן, זיך אויסגעצייכנט אין קאמף קעגן אָקופאנט און געהאט אויף זיין קאָנטאָ פארשריבן פיל אראָפּגעלאָזענע עשאלאָנען, געהרגעטע דייטשן און האָט געגאָלטן, ווי אן אומדערשראָקענער העלד. די קאָמאנדירן פון די אָטריאדן האָבן אין געוויסע פאלן פארטיידיקט זייערע אנטיסעמיטישע פארטיזאנער און בארעכטיקט זייערע מעשים מיט מאָטיוון פון אלגעמיינעם טאקטישן כאראקטער, קריגס־נויטווענדיקייט און מלחמה־באדינגונגען. ניט קיין וווּנדער דעריבער, וואָס פיל אָנגעהויבענע אויספאָרשונגען בנוגע באגאנגענע פארברעכנס פלעגן זיך ענדיקן מיט פעסטשטעלונגען, אז די פארברעכערס זיינען ניט אנטדעקט געוואָרן.

אן אלגעמיינע דערקלערונג פון די פאראנטוואָרטלעכע פארטיזאנער־פירערס און די פארטיי־באפולמעכטיקטע צו דעם אלעמען איז געווען: עס איז קריג, עס לאָזט זיך גאָרניט טאָן. שווער צו פארשטאָפּן די קוואלן, פון וועלכע עס נערט זיך דער אנטיסעמיטיזם. עס איז איצט

ניט קיין צייט אויף אָפּרעכענונגען. זיי קעמפן בראַוו קעגן אָקופּאַנט, לאָמיר זיי ניט שטערן אין דעם. עס איז שווער צו באַהערשן אַזאַ ריזיקע מענטשן־מאַסע ביי די וואָלר־באַדינגונגען, עס וועט קומען אַ טאָג, ווען זיי וועלן באַצאָלן פאַר דעם.

צו דעם פלעגט מען איבערחזרן טענות קעגן יידן, וועלכע האָבן אויסגעזען צו זיין אויבנאויפיק גערעכטע און וועלכע האָבן געדאַרפט געבן אַ פּסיכאָלאָגישע באַגרינדונג צו דער יידן־שנאה און מאַכן זי פאַרשטענדלעך.

עס איז כדאי צוצוגעבן, אַז אין מלחמה־צייט איז אויף דעם ניט אָקופּירטן שטח פון סאָוועט־רוסלאַנד אויך אָפּגעשוואַכט געוואָרן טיילוויז דער קאַמף קעגן אַנטיסעמיטיזם. מעגלעך, אַז דאָס איז געווען פּשוט אַ רעזולטאַט פון דעם, וואָס די מלחמה־אָנשטרענגונגען האָבן אַבסאָרבירט די גאַנצע אויפמערקזאַמקייט. מעגלעך, אַז אַ מאָטיוו פאַר אַזאַ איינשטעלונג איז געווען דאָס ניט וועלן באַשטעטיקן די דייטשישע פּראָפּאַגאַנדע, אַז די סאָוועט־רעגירונג איז אַ יידישע רעגירונג און געבן די שונאים פון דער סאָציאַליסטישער אָרדענונג אין לאַנד גופא אַרגומענטן אין מויל אַריין.

אַן אַקטיווער, אָן פּשרה׳דיקער קאַמף קעגן אַנטיסעמיטיזם, וועלכער האָט זיך געמוזט אויסדריקן אין מאַסן־דערשיסונגען און דעגראַדאַציעס, וואָלט געווען אַ קוואַל פאַר דער דייטשער פּראָפּאַגאַנדע קעגן די פּאַרטיזאַנער. דאָס האָט די פּאַרטיזאַנער־אָנפירונג געהאַלטן פאַר טאַקטיש ניט קלוג אין געגעבענעם מאָמענט.

דאָך זיינען אונטערגענומען געוואָרן געוויסע שריט, בכדי צו האַמעווען די אַנטיסעמיטישע מגפה. עס זיינען געווען פאַלן פון דערשיסונגען פאַר מאָרדן יידן, עס זיינען געווען דעגראַדאַציעס, אויסרייידן, וואָרענונגען און איבערפירונגען פון איין אָטריאַד אין אַן אַנדערן און פון איין ראַיאָן אין אַ צווייטן.

קוקן מיר אָבער אַוועק פון די פיינלעכע פאַלן, דאַרף מען פעסטשטעלן, אַז די סאָוועט־רעגירונג און די סאָוועטישע פּאַרטיזאַנקע זיינען געווען אין דער שווערסטער, בלוטיקסטער תקופה פאַרן יידישן פאָלק די איינציקע, וועלכע האָט געראַטעוועט יידן און דערמעגלעכט פיל צענדליקער טויזנטער יידן, בעיקר אין מערב וויס־רוסלאַנד און אוקראַינע איבערצולעבן די מלחמה.

די סאָוועטישע־רעגירונג איז געווען די איינציקע, וועלכע האָט אויסגעפירט די באשלוסן פון דער טרויעריק־באריםטער בערמודער קאָנפערענץ פון די גרויס־מאכטן (קאָנפערענץ וועגן יידן־פּראָבלעם, אין צוזאמענהאנג מיטן אויסראָט פון יידן), וועגן ראטעווען יידן מיט אָרטיקע מיטלען.

שוין ענדע 1941 איז פארעפנטלעכט געוואָרן אן „אוקאז" (דעקרעט), אונטערגעשריבן דורך קאַלינינען (פּאָרזיצער פון העכסטן סאָוועטישן ראט) און גאָרקי (סעקרעטאר פון העכסטן סאָוועטישן ראט) וועגן עוואקואירן אין דער ערשטער ריי די בירגערס פון יידישער נאציאָנאליטעט פון די געביטן, וועלכע זיינען באדראָט פון שונא.

צוו. אנד. איז אין דעקרעט געזאָגט געוואָרן:

„צוליב דעם, וואָס דער שונא באציט זיך חיה'ש־בארבאריש און ראָט אויס טאָטאַל די סאָוועטישע בירגערס פון דער יידישע נאציאָנאַליטעט, ווערט באפוילן זיי צו עוואקואירן אין דער ערשטער ריי אין די ווייט אָפּגעלעגענע געביטן פון סאָוועט־רוסלאנד. אלע טראנספּאָרטן און לאָקאָמאָציע־מיטלען דארפן געשטעלט ווערן אין זייער רשות צו דעם צוועק".

וואָלטן יידן געווען מער אויפמערקזאמער און ערנסטער צו די וואָרענונגען און וואָלטן די דייטשן ניט באזעצט ראשיק־שנעל די גרעסטע יידישע קיבוצים (מינסק, קיעוו, אָדעס א. א. וו.), וואָלטן פיל הונדערטער טויזנטער רוסישע יידן געווען היינט צו טאָג צווישן די לעבעדיקע.

אין א טאָג־באפעל פון דער רוסישער רעגירונג איז געווען א ווענדונג צו די פּארטיזאנער צו שיצן די ציווילע סאָוועטישע בירגערס, די פאמיליע־לאגערן, באשפייזן און העלפן זיי מיט אלע מיטלען, וועלכע שטייען אין רשות פון דער פּארטיזאנער־באוועגונג. ראטעווען סאָוועטישע בירגערס אָן אונטערשייד פון נאציאָנאַליטעט, גלויבן און ראסע איז א וויכטיקע קריגס־אויפגאבע — איז געווען דעפינירט אין א. ד. באפעל.

אויב יידן האָבן זיך געקענט פריי באוועגן אין די דערפער פון די פּארטיזאנער־זאָנעס, באקומען שפּייז ביי די פּויערים, לעבן אין די די פאמיליע־לאגערן, ארומגערינגלט פון א פיינטלעכער, בלוטדורשטיקער סביבה און דער גרעסטער טייל פון זיי זאָל איבערלעבן די מלחמה, איז

עס נאָר בלויז א דאנק דער סאָוועטישער פּארטיזאנקע, א דאנק איר אויפמערקזאמקייט און שוץ.

לויט די דירעקטיוון פון אויבן, זיינען די פּארטיזאנער געווען מחויב צו שפּייזן די פאמיליע-לאגערן און באשיצן זיי מיט זייער געווער. אָבער אויך אין יענע ראיאָנען, ווו די פּארטיזאנער-אָטריאדן האָבן זיך ניט אָפּגעגעבן מיטן באשפּייזן די פאמיליע-לאגערן, איז זייער עצם עקזיסטענץ געווען מעגלעך נאָר א דאנק דעם, וואָס זיי האָבן געלעבט אין א פּארטיזאנער זאָנע, ארומגערינגלט מיט צענדליקער און הונדערטער פּארטיזאנער-אָטריאדן און א דאנק די אינפאָרמאציעס פון זייער רירעווודיקן אויסשפּיר-דינסט און שפּיאָנאזש.

נאָך דער גרויסער אָבלאווע אין נאליבאָקער פּושטשע, ווען איבער 100 דערפער אין דער פּארטיזאנער-זאָנע זיינען דורך די דייטשן פארברענט געוואָרן און די פּויערישע באפעלקערונג אויסגעמאָרדעט אָדער ארויסגעפירט אויף ארבעט אין דייטשלאנד, איז געקומען א באפעל פון מאָסקווע, אז די גערעטעטענישן פון די פעלדער זאָלן אראָפּגענומען ווערן און גיין פארן באשפּייז פון די פאמיליע-אָטריאדן (ביעלסקי, זאָרין א. אנד.).

די רוסישע פּארטיזאנער-באוועגונג האָט געהאָלפן יידן אריבערגיין די פראָנט-ליניע און אנקומען קיין סאָוועט-רוסלאנד. די בריגאדעס פון סטארעק, דאָמבראָווסקי, ראָמאנאָוו, זשעלעזניאק, דיאטקאָוו און מיעלניק, וואָס זיינען געווען טעטיק הארט הינטער דער דייטשישער פראָנט-ליניע, האָבן אריבערגעפירט פיל טויזנטער יידן, וועלכע זיינען זיך צעלאָפן אין די וועלדער, נאָך די מאסן-שחיטות אין מזרח ווייסרוסלאנד אויף דער צווייטער זייט פראָנט-ליניע, קיין רוסלאנד.

די פאראייניקונג פון גענ. מאיאָר פיאָדאָראָוו-טשערניגאָווסקי (טעטיקייטס-ראיאָן; טשערניגאָוו, שפּעטער וואָלין) האָט אויפגענומען פון די יידישע פאמיליע-לאגערן אין די וועלדער איבער פינף הונדערט יידישע קינדער, זיי באשיצט און אויסגעהאלטן זאָרגפול מיט אלעם נויטיקן. ווען די רויטע ארמיי האָט פארנומען סארנע (וואָלין), האָבן אייניקע אָטריאדן דורכגעריסן די פראָנט-ליניע און אָפּגעפירט די יידישע קינדער קיין מאָסקווע.

עס זיינען ניט באקאנט אלע פאקטן וועגן ראטעווען יידן דורך שנעלע און פּלוצימדיקע אָנפאלן פון די פּארטיזאנער אויף ארבעטס-לאגערן, שטעטלעך און געטאָס. דער פּארטיזאנער-אָפּטייל פון „דיאדיא וואניא" האָט אָפּגעראטעוועט אלע יידן פון שטעטל מאָלאָדעטשנע.

דער אָטריאַד „זשוקאָוו" האָט אָרגאַניזירט דאָס אַנטלויפן פון 170 מאַן פון סוויערזשנער ארבעטס־לאַגער אין די וועלדער צו די פּארטיזאַנער.

דער לעגענדארער פּארטיזאַנער־קאָמאַנדיר, צוויי מאָל העלד פון ראַטן־פארבאַנד, גענ. מאיאָר קאָוופּאַק, האָט בעת זיינע קאַמפּס־מארשן קעגן די דייטשן, אָפּגעראַטעוועט דורך א פּלוצעמדיקן אָנפאַל אויפן שטעטל סקאַלאַט (גאַליציע) אייניקע הונדערט יידן פון אַן ארבעטס־לאַגער, וועלכע זיינען דערנאָך אוועק צוזאַמען מיט די פּארטיזאַנער. ער האָט אויך אויפגענומען די יידן פון די סקאַלאַ־טער וועלדער, אַנגעלאָפענע פון די שטעטלעך. אין א ריי אַנדערע ערטער, וועלכע ער איז דורכגעגאַנגען אין זיין צען־טויזנט קילאָמעטערדיקן מאַרש, האָט ער געראַטעוועט יידן פון די דייטשישע נעגל.

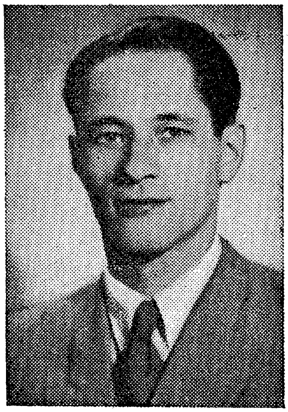

י. קרעמעלאָווסקי (וואַרשע)
סטאַרשינא פון רוסישן אָטריאַד „סוואָראָוו" (בריג. „ניעווסקי").

לויטן פּלאַן פון יידישן קאָמאַנדיר פון דער 51־טער יידישער גרופּע ביים אָטריאַד „שטשאָרס", פּיאָדאָראָ־וויטש (האָמעל) איז דורכגעפירט געוואָרן אַן אָנפאַל אויפן דייטשישן גאַרניזאָן אין שטעטל קאָסאָווע (בריסקער קרייז).

דער אָנפאַל האָט געצילט:

1) באַפרייען די יידן פון קאָסאָווער געטאָ.

2) צונעמען דאָס געווער פון די ארסענאַלן, וועלכע זיינען דאָרט פארבליבן נאָכן אָפּטרעטן פון דער רויטער ארמיי.

דעם 2־טן אויגוסט 1942 איז דער גאַנצער אָטריאַד „שטשאָרס" אין א צאָל פון 500 מאַן אוועק אין דער ריכטונג פון קאָסאָווע, גלייכצייטיק זיינען פון מערב (פון די מיכאַלינער וועלדער, רוזשאַנער פּושטשע) ארויס די אָטריאַדן „וואָראָשילאָוו" און „דמיטריעוו" אין א צאָל פון 200 מאַן.

אויפן פאַר־טאָג האָט דער פּארטיזאַנער 45 מ"מ הארמאַט אָנגעהויבן

די אָפּענסיווע. די פּאַרטיזאַנער זיינען מיט א „הורא״-געשריי גלייך אוועק אין שטורעם אויפן גאַרניזאָן, וועלכער איז באַשטאַנען פון 32 גרענעץ-וועכטערס (קאָסאָווע איז געווען די גרענעץ צווישן ווייס-רוסלאַנד און „דריטן רייך״), עטלעכע און פערציק פּאָליציי-לייט און ארום 75 ס.ס.-לייט, אָנגעקומענע פון איוואַצעוויטש אויף דער ענדגילטיקער „ליקווידאַציע״ פון די יידן אין קאָסאָווע.

אין קאָסאָווער געטאָ האָבן זיך דאַן געפונען לערך 500 יידן, פאַרבליבענע פון די פריערדיקע שחיטות. ווען די פּאַרטיזאַנער האָבן זיך אריינגעריסן אין שטעטל האָט א טייל יידן געכאַפּט ביקסן פון די געהרגעטע דייטשן און געוואָרפן זיך צו הילף די אָנגרייפנדיקע פּאַרטי-זאַנער. מער ווי דריי הונדערט יידן זיינען דאַן אנטלאָפן מיט די פּאַרטיזאַנער אין די וועלדער און אויפגענומען געוואָרן אין די אָטריאַדן.

דער פּאַרטיזאַנער-קאַמף קעגן די דייטשן און דאָס אויסראָטן צענדליקער און הונדערטער טויזנטער היטלעריסטישע מערדערס איז אומדירעקט געווען א נקמה פאַר אונדזער בלוט.

אין די לעצטע טעג פון מאי 1944 האָבן די אָטריאַדן פון „לענינסקי קאָמסאָמאָל״, „סוואָראָוו״ און ספּעץ-גרופּע „דאַווידאָוו״ — פון געג. מאיאָר קאַפּוסטינס פאַראייניקונג (טעטיקייטס-ראַיאָן, רוסקא פּושטשאַ, ביי נאָווידוואָר, סקידל) אונטערגענומען א שטראָף - עקספּעדיציע קעגן ליטווישן דאָרף מוסטייקאָ, ביי דער שטעטל מאַרציקאַנץ.

אין מוסטייקאָ האָבן די דייטשן אָרגאַניזירט אן אנטי-פּאַרטיזאַנישע זעלבסטשוץ. די זעלבסטשוץ פלעגט באַשיסן קליינע דורכגייענדיקע גרופּעס פּאַרטיזאַנער אויף זייער וועג צו קאַמפּס-אויפגאַבעס. דאָס דאָרף האָט זיך באַזונדערס אויסגעצייכנט מיט זיין שנאה צום סאָוועטישן רעזשים און פּאַרטיזאַנער. בעת די סאָוועטן האָבן אין פּאַניק אין 1941 אָפּגע-טראָטן פון יענער געגנט, האָבן די פּויערים פון דאָרף געכאַפּט קליינע גרופּעס סאָוועטישע זעלנערס, אנטוואָפנט זיי און אויסגעשאָסן.

דער פאַל פון דערמאָרדן א סאָוועטישן מאיאָר און זיין פרוי אויפשניידנדיק אים דעם בויך, איז אין דער געגנט געווען אלגעמיין באַוווסט.

דער קליינער פאַמיליע-לאַגער פון גראָדנער און מאַרציקאַנצער יידן האָט אויך ניט געקענט פאַרגעסן, אז דאָס זעלביקע דאָרף האָט געמסרט און ארויסגעגעבן די דייטשן ביי א הונדערט יידן, וועלכע זיינען אנטלאָפן פון דער מאַרציקאַנצער שחיטה (2-טן נאָוועמבער 1942) אין די דערביי

ליגנדיקע וועלדער. זיי צוזאמען מיט די יידישע פּארטיזאנער האָבן דאָס טאקע אינספּירירט די אָטריאדן, אז עס זאָל אונטערגענומען ווערן די שטראָף-עקספּעדיציע קעגן רוצח׳שן פאשיסטיש-ליטווישן דאָרף.

עס זיינען דאן אומגעבראכט געוואָרן 24 פּויערים פון דער זעלבסט-שוץ, ארויסגעפירט זייער גאנץ האָב און גוטס און דאָס דאָרף איז פארברענט געוואָרן.

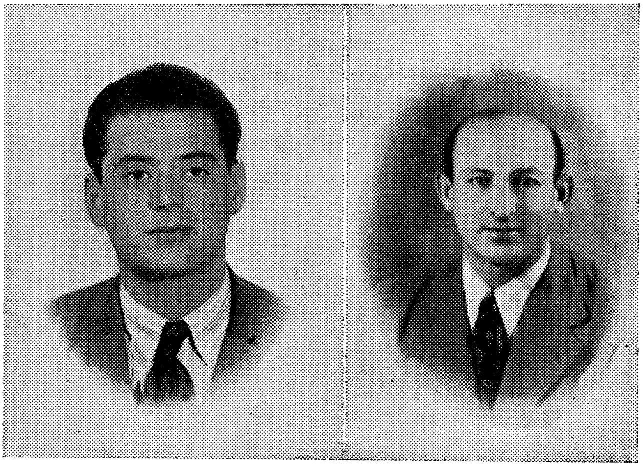

פון די „הייליקע בלאָטעס" ביז רוים

פון לינקס צו רעכטס: וזוואָד-קאָמאנדיר פון אָטריאד „סוואָראָוו" — **הערשל צוקערמאן** (אָסטראָלענקאָ) און פּארט. פון א. ד. וזוואָד, מחבר פון דעם דאָזיקן בוך, **משה קאגאנאָוויטש** (איוויע) טרעפן זיך אין רוים, נאָכן אָפּפּארטיזאנעווען צוויי יאָר אין ליפּיטשאנער פּושטשע און „הייליקע בלאָטעס" (רוסקיע פּושטשע, ביי נאָווידוואָר).

די גאנצע אקציע קעגן דאָרף איז אדורכגעפירט געוואָרן לויט די אָנווייזונגען פון די ברידער קאָבראָווסקי און יהושע בערעזאָווסקי (מאר- ציקאנץ), וועלכער האָט צו די קניענדיקע ליטווישע פּויערים געהאלטן א רעדע אויף ליטוויש, אין וועלכער ער האָט זיי דערמאָנט זייער אויסמאָרדן די מארציקאנצער יידן.

דער שרייבער פון די שורות האָט צוזאמען מיט נאָך צענדליקער יידישע פּארטיזאנער פון א. ד. אָטריאד אנטיילגענומען אקטיוו אין דער

שטראָף־עקספּעדיציע און געהאַט א טאָג פון באַפרידיקונג, א טאָג פון שטילן דעם נקמה־געלוסט.

די פּאַרטיזאַנער־אָרגאַניזאַציעס אין די געטאָס האָבן ערשט דאַן זיך אָנגעהויבן אַנטוויקלען, ווען עס איז באַוווסט געוואָרן, אַז אין די וועלדער און פּושטשעס זיינען דאָ רוסישע פּאַרטיזאַנער, וועלכע נעמען אויף אַלע אומצופרידענע מיט דער הערשאַפט פון בלוטיקן אָקופּאַנט און וועלכע זיינען גרייט צום אומבארחמנותדיקן קאַמף מיט אים. צוליב דעם פיינטלעכן איינשטעל פון דער אַרומיקער באַפעלקערונג וואָלט די יידישע פּאַרטיזאַנקע לאַנג ניט געקענט אויסהאַלטן אָן דער סאָוועטישער פּאַרטיזאַנער־באַוועגונג. מיטן אויפקום פון דער סאָוועטישער פּאַרטיזאַנקע האָט זיך פאַר דער יידישער יוגנט געעפנט א וועג פון קאַמף און נקמה, א שאַנס איבערצולעבן די מלחמה.

זייענדיק אין דער פּאַרטיזאַנקע, האָבן יידישע פּאַרטיזאַנער גענומען א בלוטיקע נקמה פון פּויערים, וועלכע האָבן מיטגעווירקט ביים דערמאָרדן יידן, ווי אויך פון פּאָליציי־לייט, וועלכע האָבן געהאָלפן די דייטשן אין זייער בלוטיקער אַרבעט און זיך באַרייכערט אויפן חשבון פון די אומגעבראַכטע יידן.

יידישע פּאַרטיזאַנער האָבן יעדער אין זיין געגנט דורכגעפירט נקמה־אַקטן און כמעט אין אַלע פאַלן האָבן דערביי מיטגעהאָלפן אויך די סאָוועטישע פּאַרטיזאַנער. די יידן האָבן געהאַט זייער פולע באַפרידי־קונג, ווען עס איז לויט א באַפעל פון מאָסקווע (יולי 1943) אָנגעהויבן געוואָרן אַן אַקציע צו פאַרניכטן פיזיש אַלע פאַמיליעס פון דער אָרטיקער באַפעלקערונג, וועלכע אַרבעטן מיט מיטן דייטש (פּאָליציי, בירגערמייסטערס, באַאַמטע א. א. וו.) ד. ה. די אַלע, וועלכע האָבן איינגעטונקט זייערע הענט אין יידיש בלוט... די יידישע פּאַרטיזאַנער האָבן גענומען אַן אַקטיוון אָנטייל אין דעם קרייץ־צוג קעגן די אַלע מערדערס, פּאָגראָמשטשיקעס און שונאים פון פאָטערלאַנד.

א גרויס פרייד האָט באַהערשט די געטאָס פון ווייס־רוסלאַנד, ווען עס זיינען באַוווסט געוואָרן די פּרטים פון דער געלונגענער לויערונג, וועלכע עס האָט איינגעאָרדנט דער אָטריאַד „סטאַלין" נעבן שטעטל נאַליבאָק אויף א ס. ס. שטראָף־עקספּעדיציע, וועלכע איז געפאָרן פון דער שחיטה אין שטעטל איוויעניעץ צו ליובטש (נאָוואָגרודקער געגנט), ווו זיי האָבן געוואָלט אַדורכפירן א נייע שחיטה.

נײנצן תלינים־אויסוואורפן זײנען געבליבן ליגן טויטע. צווישן די געהרגעטע איז אויך געווען דער שעף פון באראנאָוויטשער ס. ד. (אויגוסט 1942).

דאָס איז געווען די ערשטע גרעסטע לויערונג, וועלכע עס האָבן אדורכגעפירט פּארטיזאנער אין דער געגנט פון נאליבאָקער פּושטשע.

ווי גוט עס איז געווען אויפן הארצן, ווען מיר האָבן שוין זײענדיק אין פּארטיזאנקע געלײענט אין דער װײסרוסישער פּרעסע, אז דער מיניסטער פון װײסרוסלאנד, אײנער פון די גרעסטע יידן־מערדערס, קובע, איז צעריסן געוואָרן פון אן אונטערגעלײגטער מינע אונטער זײן שטול (יוני 1943). דאָס איז געווען א געראָטענע פּארטיזאנישע שטיקל ארבעט...

מיר האָבן דורך דעם פּארטיזאנער קאמף דערלעבט א בלוטיקע נקמה פון אונדזערע שונאים.

וואָס פאר א פײנלעכע דערפארונגען מיר זאָלן ניט האָבן געהאט אין פּארטיזאנקע מיט א טײל אנטיסעמיטן־פּארטיזאנער, דארפן מיר אָבער דאָך פעסטשטעלן, אז אין דער צײט, ווען א ייד און זײן לעבן איז געווען הפקר פאר יעדן קלײנעם שגצל, ווען מיר זײנען געווען פארכראקעט און באַשפּײט, דערנידעריקט און אויסגעשטעלט צו שאנד און צו שפּאָט, איז די רוסישע פּארטיזאנער־באוועגונג געווען די אײנציקע, וואָס האָט אונדז צוגעטוליעט.

דער פּארטיזאנער־קאמף איז געווען פאר אונדז א חוץ א וועג פון קאמף און נקמה מיטן בלוטיקן אָקופּאנט — אויך א וועג פון לעבן.

דאָס טאָרן מיר קײנמאָל ניט פארגעסן. מען דארף אוועקוקן פון דעם עפּיזאָדישן און זען דאָס גרויסע. און דאָס גרויסע איז, אז אדאנק דער סאָוועטישער פּארטיזאנער־באוועגונג און סאָוועטישער רעגירונג, זײנען פיל צענדליקער טויזנטער יידן געבליבן לעבן אין די פאמיליע־לאגערן, יידישע און געמישטע פּארטיזאנער־אָטריאדן אין װײס־רוסלאנד און אוקראינע.

קאפיטל זיבעצן

דער יידישער מעדיצינישער ארבעטער אין דער סאוועטישער פארטיזאנקע

א. די וויכטיקע ראל פון מעדיצין־ארבעטער

די וויכטיקע ראָל, וועלכע עס האָט אָפּגעשפּילט דער יידישער מעדיצינישער ארבעטער (דאָקטאָר, שוועסטער, סאניטאר) אין דער סאָוועטישער פּארטיזאנקע, איז אן אומגעהויערע.

צוגלייך מיטן אויפקום פון דער פארטיזאנקע איז אנטשטאנען אין זיין גאנצער שארפקייט די סאניטאר־מעדיצינישע פּראָבלעם.

ווי באקאנט, זיינען אין פארמלחמה'דיקן רוסלאנד און פּוילן דער גרעסטער טייל מעדיקערס געווען יידן. יידן האָבן צוליב טעמים פון פארשיידנארטיקן כאראקטער געגעבן בכורה די מעדיצינישע פאכן, ביים אויסוויילן זיך א געביט פון שטודיום.

די פארטיזאנער האָבן זיך גענויטיקט אין דאָקטוירים, ניט נאָר אין פאל פון קראנקהייטן, נאָר אויך און בעיקר אין פאל פון פארוואונדונגען. יעדער קאמף מיט א גארניזאָן, יעדע קאמפס־אויפגאבע אויף אן אייזנבאן, מינירונג און דיווערסיע, ביי א לויערונג און אפילו ביי ווירטשאפטס־אָפּעראציעס — איז געווען עלול צו ברענגען מיט זיך טויטע און פארוואונדעטע פארטיזאנער. דאָקטוירים זיינען פאר די פארטיזאנער געווען א לעבנס־פראגע אין בוכשטעבלעכן זין פון וואָרט.

די פארטיזאנער־באוועגונג האָט גלייך פון אירע ערשטע טריט אָפּגעשאצט דעם גרויסן באדייט פון מעדיקער און אלץ געטאָן, בכדי זי צו ברענגען און וואָס א גרעסערער מאָס אין די וועלדער, אזוי ווי צווישן די געפאנגענע און געבליבענע אין ארומרינגלונג רוסן, וועלכע האָבן געבילדעט די עיקר־קאדרען פון די פארטיזאנער. זיינען קיין דאָקטוירים כמעט ווי ניט געווען (די פוילישע, ווייסרוסישע און אוקראינישע דאָקטוירים האָבן געארבעט פארן דייטש), האָבן נאָר די יידישע דאָקטוירים געקענט אויספילן דעם בלויז.

די פּאַרטיזאַנער־אָנפירונג האָט געשיקט ספּעציעלע מענטשן אין די געטאָס, בכדי צו ברענגען דאָקטוירים. אין דער זעלביקער צייט, ווען פאַר סתם יידן, איז דאָס אָנקומען אין אַ רוסישן אָטריאַד די ערשטע צייט געווען פאַרבונדן מיט שוועריקייטן, זיינען די דאָקטוירים אויפגעכאַפּט געוואָרן דורך די אָטריאַדן, און עס זיינען פאַר זיי, ביי די וואַלד־באַדינגונגען, געשאַפן געוואָרן די באַקוועמסטע לעבנס־באַדינגונגען. אַ באַזונדער אויפמערקזאַמקייט איז פאַרשטענדלעך געלייגט געוואָרן אויף ספּעציאַליסטן־כירורגן, וועלכע זיינען געווען אַמנויטיקסטן ביי די פּאַרטיזאַנישע פאַרהעלטענישן.

אַזוי איז, לויט אַ ספּעציעלע שליחות פון ליפּיטשאַנער פּושטשע אַוועק אַ גרופּע יידישע פּאַרטיזאַנער פון אָטריאַד „באָרבאַ" (אָרליאַנסקי) אין לידער געטאָ און געבראַכט דעם פּאָפּולערן כירורג ד"ר חיים מיאַסניק וועלכער האָט שפּעטער (אַפּריל 1943), אָנגעפירט מיטן מוסטער־האַפטן אונטערערדישן צענטראַלן שפּיטאָל, וועלכער האָט באַדינט ניט נאָר די פּאַרטיזאַנער פון דער ליפּיטשאַנער פּושטשע, נאָר אויך (ספּעציעל אין דער ערשטער צייט) ערנסט פאַרוואונדעטע פּאַרטיזאַנער פון אַנדערע פּושטשעס (נאַליבאָקער, נאַטשער אַ. אַנד.).

קאַפּיטאַן סיעניטשקין האָט אין יולי 1943 געשיקט יידישע פּאַרטיזאַנער פון רוסישן אָטריאַד „איסקראַ" אין לידער געטאָ, בכדי צו ברענגען אַלע יידישע דאָקטוירים, וועלכע האָבן נאָך דאַן געלעבט. אַזוי ווי אין געטאָ זיינען דערגאַנגען ידיעות וועגן אַן אָנפאַל אויף ביעלסקים אָטריאַד און הכנות צו אַ גרויסער אָבלאַווע, האָבן זיי געזעגנערט מיטן אַרויסגיין, ביז עס איז אונטערגעקומען די ליקווידאַציע פון לידער געטאָ.

יידישע מיידלעך האָבן זיך זייער גיך אויסגעלערנט צו זיין געשולטע ספּעציאַליסטינס־שוועסטערס און סאַניטאַרינס, וועלכע האָבן האַנט ביי האַנט מיט די דאָקטוירים געהיילט, דיזשורירט, באַדינט און געטראָגן פאַרלייכטערונג, טרייסט און גענעזונג פאַר די פאַרוואונדעטע פּאַרטיזאַנער.

ב. די אָרגאַניזאַציע פון מעדיצינישן דינסט אין פּאַרטיזאַנקע

אָרגאַניזירן ביי די וואַלד־פאַרהעלטענישן דאָס מעדיצינישע דינסט איז געווען ניט פון די לייכטסטע זאַכן. עס זיינען ניט געווען קיין מעדיקאַמענטן, אַפילו ניט קיין געהעריקע פאַרבאַנד־שטאָף; אָפט פלעגט דעם

דאָקטאָר אויף צו מאכן די סאמע קאָמפּליצירסטע אָפּעראַציעס (בויך, לונגען, פּוס־שאָסן, א. א. וו.) פעלן די אינסטרומענטן און פּרעציזע מכשירים, אָן וועלכע מען קען זיך ניט באגיין. ניט איינמאָל פלעגט מען די סאמע ערנסטע אָפּעראַציעס מאכן אָן א שלאָף־טרונק.

די צענטראַלע שפּיטעלער, וועלכע האָבן זיך געפונען אין יעדער פּושטשע, זיינען געווען אונטערערדיש און גלענצנדיק פארמאסקירט. ס׳רוב פלעגט עס זיין אין אן אָפּגעלעגן ווינקל, ווייט פון די אָטריאַדן. דער צוטריט צו זיי האָט געפירט דורך גרויסע בלאָטעס, וועלכע מען האָט געקענט אדורכגיין נאָר איבער ספּעציעל אויסגעלייגטע שמאָלע ברעטלעך, וועלכע פלעגן אין פאַל פון אן אָבלאַווע אוועקגענומען ווערן, בכדי צו מאסקירן דעם צוגאנג. נאָר די העכערע אָנפירונג פון די פּארטיזאנער פון דער באטרעפנדיקער פּושטשער דער מעדיצינישער און ווירטשאפטלעכער פּער־סאָנאַל און די פאַרבינדונגס־מענטשן פון די אָטריאַרן האָבן געוווּסט דעם צוטריט צום צענטראַלן שפּיטאָל.

א גרופּע יידישע דאָקטוירים אין ליפּיטשאנער פּושטשע

פון רעכס צו לינקס: ד״ר ח. מיאסניק (לידע) כירורג פון צענטראַלן פּארטיזאַנישן שפּיטאַל. דר. א. רובינשטיין (פּיאטרקאָוו) ד״ר פון אטריאד „פּראקאָפּ״ און ד״ר ל. ראָזענצווייג (קעלץ) בריגאַדע־ד״ר פון „וואָראשילאָוו״.

די אַלע פּאָרזיכטיקייטס־מיטלען זיינען אָנגענומען געוואָרן דערפאַר, ווייל דער שפּיטאָל מיט זיינע צענדליקער פארוווּנדעטע און קראַנקע,

צוזאמען מיטן מעדיצינישן פערסאָנאַל, פלעגן אין פאַל פון אן אָבלאווע מוזן בלייבן אויף די ערטער.

די דייטשן האָבן געוווּסט וועגן דער עקזיסטענץ פון אזוינע שפּיטעלער אין די וועלדער און זיי ספּעציעל געזוכט. פאַר דער ערשטער גרויסער אָבלאווע אין ליפּיטשאנער פּושטשע האָט מען געבאַפט א קריסטין, וועלכע איז אויסמיידנדיק אלע פּאַטרולן דערגאַנגען צום צענטראַלן שפּיטאָל. נאָך אן אויספאָרשונג האָט זיך ארויסגעוויזן, אז זי איז א געשולטע שפּיאָנין און באַקומען אן אויפטראַג פון די דייטשן זיך צו דערוויסן דאָס אָרט פון שפּיטאָל. א ניט־דיסקרעציע האָט אין דעם פאַל געקענט ברענגען צו א דעמאַסקירונג פון אָרט דורך איבערלויפערס פון די פּאַרטיזאַנער צו די דייטשן (געווען אויך איינצלנע, זעלטענע פאַלן אזעלכע), א שפּיאָן אָדער פיינטלעך געשטימטן פּויער. צוליב טעמים פון דיסקרעציע פלעגט מען קראַנקע פּאַרטיזאַנער, צו וועלכע מען האָט ניט געהאַט דעם פולן צוטרוי, ברענגען אין שפּיטאָל צופירן מיט פאַרבונדענע אויגן און זיי אזוי ארויספירן.

די שפּיטעלער פלעגן באַזאָרגט ווערן מיט א בעסערער פאַרפלעגונג דורך א ספּעציעלן ווירטשאַפטס־אָפּטיילונג. אין די צענטראַלע שפּיטעלער זיינען געבראַכט געוואָרן בלויז די סאַמע ערנסטע קראַנקע און פאַרוווּנ־דעטע, וועלכע האָבן געדאַרפט דורכמאַכן אָפּעראַציעס אָדער ערנסט־קראַנקע, וועלכע האָבן געדאַרפט סעפּאַרירט ווערן (טיפוס א. א. וו.).

לייכט פאַרוואונדעטע און קראַנקע פלעגן געהיילט ווערן אין די אָטריאַדן דורך די אָטריאַד אָדער בריגאַדע־דאָקטוירים. אין יעדן אָטריאַד איז געווען א „פּאַלאַטקע"־אַמבולאַטאָריע זומער און אן ערד־שטיבל ווינטער, ווו דער מעדיצינישער פּערסאָנאַל פלעגט געבן הילף.

אין וואָלין און פּאָליסיע האָט מען אריבערגעפירט גאַנצע הייזער פון די דערפער צוזאמען מיט זייער מעבלירונג (שפּיגלען, ראַדיאָ א.א.וו.) פאַר די שפּיטעלער אין די וועלדער.

די אָטריאַדן, וועלכע האָבן געלעבט אויף כוטאָרעס און אין דערפער, פלעגן זייערע קראַנקע אין פאַל פון אָנפאַל, איבערלאָזן אונטער דער אויפזיכט פון די פּויערים, מאַכנדיק זיי פאַראַנטוואָרטלעך פאַרן לעבן פון קראַנקן פּאַרטיזאַן.

שפּעטער, אין דער צווייטער העלפט פון 1943, ווען עס זיינען געשאַפן געוואָרן די געהיימע אעראָדראָמען אין די פּושטשעס, פלעגט

מען ערנסט־פארוואונדעטע אריבערפירן מיט אעראפלאנען אין די שפיטעלער פון יענער זייט פראנט־ליניע, ווו זיי פלעגן אפערירט און געהיילט ווערן דורך ספעציאליסטן אין נארמאלע באדינגונגען.

ג. מעדיקאמענטן און מעדיצינישע אינסטרומענטן

דאס פראבלעם פון מעדיקאמענטן און רפואות איז לכתחילה געווען זייער קאמפליצירט. יעדער יידישער דאקטאר האט ארויסגייענדיק פון געטא אין די וועלדער מיטגענומען מיט זיך זיינע אינסטרומענטן און מכשירים. אין די ראמען פון די מעגלעכקייטן האט ער אויך מיטגעשלעפט א ביסל פון די נויטווענדיקסטע רפואות, מעדיקאמענטן און באנדאזשן.

ביים אדורכפירן דיווירטשאפטלעכע אפעראציעס פלעגט מען צונעמען ביי די פויערים אלץ, וואס עס האט געקענט ברענגען נוצן און פארלייכטערן די ארבעט פון דאקטאר (טערמאמעטערס, דינעם לייוונט, באנדאזשן, רפואות א. א. וו.). דאס האט אבער אויף קיין פאל ניט געקענט קאמפענסירן דעם גוואלטיקן מאנגל אין מעדיקאמענטן, באזונדערס נאך דער ריזיקער פארמערונג פון די צאל פארטיזאנער אין די וועלדער, און די פארמערונג פון פארוואונדעטע צוליב די כסדרדיקע שטארקע קאמפן, וועלכע מען האט אנגעהויבן צו פירן מיט די דייטשן און זייערע פארבינדעטע.

דאס פעלן פון א רעצעפט האט אפטמאל דעצידירט וועגן לעבן און טויט פון א פארוואונדעטן פארטיזאן.

א גרעסערן רעזערוו פון ווערטפולע מעדיקאמענטן, רפואות, באנדאזש־מאטעריאלן אין גרויסן מאסשטאב איז באקומען געווארן דורך די פארטיזאנער־אנפאלן אויף די שטעטלעך און גארניזאנען, בעת וועלכע גאנצע אפטייקן זיינען אריבערגעפירט געווארן אין די וועלדער.

א פערמאנענטער מקור פון מעדיצין און מעדיצינישע מכשירים האבן געבילדעט די אפטייקן פון די נאנט ליגנדיקע שטעט און שטעטלעך.

בעת עס האבן נאך עקזיסטירט געטאס פלעגן יידישע פארטיזאנער געשיקט ווערן אין געטאס מיט א ספעציעלער מיסיע איינצוקויפן מעדיקאמענטן.

נאך דער פולער ליקווידאציע פון די געטאס, פלעגן די פויערים גיין מיט רעצעפטן אין די שטעט און שטעטלעך און ברענגען רפואות.

אָפּטמאָל איז געווען א פאַרבינדונג מיט די אפּטייקערס און דאָקטוירים פון די שטעט, און זיי האָבן רעגולער דורך פויערישע שליחים געליפערט אלע באשטעלונגען. אזוי האָט דער הויפּט־דאָקטאָר פון לוצק, דורך פאַרטרויליכע שליחים, איבערגעשיקט צו אלע אָטריאַדן אין וואָלין די סאמע ווערטפולסטע מעדיקאַמענטן. אין באַראַנאָוויטש איז דערשאָסן געוואָרן דער הויפּט־דאָקטאָר פון געביטס־קאָמיסאַריאַט — ד״ר וולאַדימיר לוקאשעניא (א ווייסרוס), פאַרן רעגולער פאַרזאָרגן מיט מעדיקאַמענטן די „1־טע מײ״־בריגאַדע אין נאַליבאָקער פּושטשע. ד״ר ז. לעווינבוק פלעגט, ביז זיין אַרויסגאַנג אין פּאַרטיזאַנקע איבערשיקן פון קאַלדיטשעווער אַרבעטס־לאַגער מעדיקאַמענטן צום אָטריאַד א. נ. „מאָלאָטאָוו״.

די דײַטשן האָבן זיך גאָר קיין רעכענונג ניט אָפּגעגעבן אויף וויפל די אַפּטייקן, וועלכע זיינען אין קריגס־צייט געווען אונטערגעוואָרפן זייער פולער קאָנטראָל, האָבן געהאָלפן די פּאַרטיזאַנער אין זייער קאַמף און מיטגעווירקט צו ראַטעווען פיל טויזנטער פאַרווונדעטע פּאַרטיזאַנער.

אין דרינגנדיקע נויט־פאַלן, פלעגט מען אויך באַנוצן הייל־גראָזן און היימישע פּרימיטיווע מיטלען. אין פיל פאַלן פלעגן יידישע דאָקטוירים אליין שאַפן סוראָגאַטן (קרעץ פלעגט מען למשל, היילן דורך א געמיש פון טאָל־פּראָשעק, חזיר־שמאַלץ און דזעגעכץ).

אויך די דיווערסיע־גרופּעס פון יענער זייט פראָנט־ליניע האָבן מיט זיך געבראַכט פיל ווערטפולע פּרעפּאַראַטן און באַנדאַזש־מאַטעריאַלן.

אָנגעהויבן פון דער צווייטער העלפט 1943, האָט מען שוין באַקומען געוואָרפענע פון סאָוועטישע עראָפּלאַנען, ווערטפולע מעדיקאַמענטן און כירורגישע אינסטרומענטן אין א גרויסער מאָס. די פּאַראַשוטן־שטאָף איז באַנוצט געוואָרן ווי באַנדאַזש־מאַטעריאַל אין וואָס עס האָט זיך דאַן געפילט א מאַנגל.

ד. דער סאַניטאַר־היגיענישער מצב און קראַנקהייטן אין פּאַרטיזאַנקע

בדרך כלל איז דער סאַניטאַר־היגיענישער מצב פון די פּאַרטיזאַנער געווען א באַפרידיקנדיקער. אַמבעסטן זאָגט וועגן דעם עדות דער קליינער פּראָצענט קראַנקייטן און זעלטענע פאַלן פון טויט צווישן די פּאַרטיזאַנער (ניט געמיינט טויט־פאַלן פון פאַרוואונדונגען).

מיטגעווירקט דערביי האָבן זיכער פאָלגנדיקע פאַקטאָרן:
1) דער פארטיזאנער האָט ניט געארבעט שווער.
2) דאָס אָטעמען 24 שעה אין מעת־לעת מיט וואלד־לופט.
3) די גוטע און זעטיקע דערנערונג.
4) דאָס כסדר׳דיקע באוועגן זיך אויף אויפגאבעס.

דאָס ניט נאָרמאלער לעבן אין די וואלד־באדינגונגען, וועלכער דערמעגלעכט ניט אָפּצוהיטן די עלעמענטארע סאניטאר־היגיענישע כללים, האָט אָבער ארויסגערופן ספּעציפיש־פּארטיזאנישע קראנקייטן, וועלכע האָט ניט זעלטן אָנגענומען אן עפּידעמישן כאראקטער און ארומגעכאפּט גאנצע אָטריאדן.

די כאראקטעריסטיש־פּארטיזאנישע קראנקייטן זיינען געווען:

1) קרעץ (טשעסאָטקא, סקאביעז) פלעגט קומען אלס רעזולטאט פון זעלטענעם וואשן זיך, ניט היטן די ריינקייט פון קערפּער, מאנגל פון וועש, שלאָפן כסדר אין די זאכן א. א. וו. די קרעץ אין אין פארטיזאנקע פלעגט אויך פארשלעפּט ווערן פון די דערפער, ווו די דאָזיקע קראנקייט איז געווען פארשפּרייט צוליב דער אלגעמיינער שמוץ און אָפּגעלאָזנקייט פון אָרעמען דאָרף.

2) הויט־קראנקייטן (פּיאָדערמיע און דערמאָטיט), הויט אנטצינדונגען, געשווירן, טשיראקס, פורונקלען, זיינען בעיקר געווען פארשפּרייט אויף די פיס און אויך אויף די הענט. דאָס לעבן אין בלאָטיקע, זומפּיקע געגנטן, דאָס גיין אויף קאמפּס־אויפגאבעס דורך טראָפּינקעס, בלאָטעס, זומפּיקע געגנטן — האָבן ניט ווייניק מיטגעווירקט צו דער פארשפּרייטונג פון די הויט־קראנקייטן. די מאסן קאָמארעס און אנדערע אינזעקטן פלעגן צוביַיסן די הויט און ארויסרופן א קראַצעניש, פון וואָס עס פלעגט זיך באקומען אן אינפעקציע. א וויכטיקע סיבה איז געווען — דאָס ניט אויסטאָן די שטיוול, און ניט אדורכלופטערן די פוס־הויט (פּארטיזאנער איז געווען פארבאָטן צו שלאָפן אויסגעטאָנענע, בכדי אלע מאָל צו זיין גרייט אויף יעדער עווענטואליטעט פון אן אָנפאל פון דייטשן).

3) סטאָמאטיטן, באצייכנט דורך די פארטיזאנער מיטן נאָמען צינגא, איז געווען א קראנקייט פון די דזיאסלעס. די סימפּטאָמען זיינען געווען, דאָס פוילן און בלוטיקן פון די דזיאסלעס. דאָס איז געווען א רעזולטאט פון איינזייטיקער דערנערונג אין פארטיזאנקע (פלייש, פעטס און דאָס אבסאָלוטע פעלן פון וויטאמין „צ״ פרוכטן, און גרינסן.

מיטגעווירקט האָט אויך דאָס מיסברויכן מיטן סאַמאָגאָן-בראָנפן, רויכערן אין צייטונגס-פּאַפּיר, ניט פלעגן די ציינער א. א. וו.

א חוץ די א. ד. ספּעציפישע פּאַרטיזאַנישע קראַנקייטן, איז אויך געווען ניט קיין זעלטענע דערשיינונג גריפּע, ווענערישע קראַנקייטן א.א.וו. וועלכע האָבן אָבער ניט אָנגענומען קיין מאסן-כאַראַקטער.

פלעק-טיפוס איז געווען פאַרשפּרייט אין פּאַרטיזאַנקע די גאַנצע צייט און סוף 1943 האָט זיך אין א טייל ראַיאָנען אָנגענומען א דראָענדיקן מאסן-כאַראַקטער, וואָס האָט פּאַראַליזירט די קאַמפס-אַקטיוויטעט.

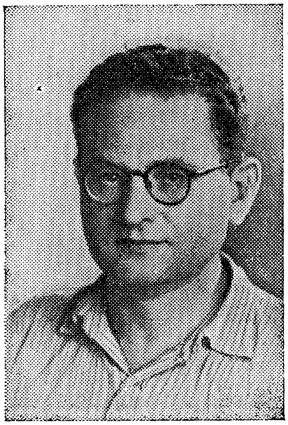

ד״ר אלפערט (זשעטל), אטריאַד-ד״ר פון „באָרבאַ" שפּעטער בריגאַדע-ד״ר פון „פּאָביעדאַ" (ליפּיטשאַנער פּושטשע).

בכדי ניט צו דערלאָזן, ביי די געגעבענע פּרימיטיווע וואַלד-באַדינגונגען דאָס פאַרשפּרייטן זיך פון קראַנקייטן, זיינען דורך דער פּאַרטיזאַנער-אָנפירונג, לויט די אָנווייזן פון מעד. פּערסאָנאַל, אַרויסגעגעבן געוואָרן באַפעלן, וועלכע האָבן געטראָגן א פּראָפילאַקטישן כאַראַקטער און רעגולירט די סאַניטאַר-היגיענישע פאַרהעלטענישן אין די וועלדער. עס איז איינגעפירט געוואָרן די פליכט פון די אָטריאַדן צו באַזאָרגן מיט ריינע וועש. מען האָט אָנגעהויבן לייגן מער אכט אויף דער ריינקייט אין די ערד-שטיבלעך, קיך, מלבושים, און מען האָט אָנגעהויבן פלעגן מער דאָס געפיל פאַר קערפּער-קולטור. לויט א באַזונדער דירעקטיוו האָט מען ביי טאָג אויף א שטיקל צייט געמוזט זיך אויסטאָן די זאַכן און אדורכלופטערן דאָס לייב (ביי טאָג איז די מורא פאַר א פלוצעמדיקן אָנפאַל געווען א ניט וואַרשיינלעכע).

יעדן פּאַרטיזאַן פלעגט דערלויבט ווערן גיין צו א באַקאַנטן פּויער אין די שכנותדיקע דערפער, בכדי זיך צו באָדן.

די אָטריאַדן, וועלכע האָבן געלעבט אין די דערפער און אויף בוטאָרעס, פלעגן אויסנוצן די דאָרפישע, פּרימיטיווע פּאַרע-בעדער.

עס איז געפירט געוואָרן א קאַמף קעגן לייז — די פאַרשפּרייטערס פון טיפוס. עס זיינען אויך אין די וועלדער אויסגעבויט געוואָרן פאַרע-בעדער (א מין אנטלויזונג-אנשטאַלט). יעדער דיסציפּלינירטער פּאַרטיזאַן פלעגט האַלטן פאַר זיין חוב זיך טעגלעך גרינדלעך אויסצולויזן... (א פּראָפּאָ, די דייטשן פלעגן אין זייער אגיטאַציע קעגן די פּאַרטיזאַנער פאַרשפּרייטן פאָטאָגראַפיעס, וועלכע פלעגן באַווייזן די זיך לויזנדיקע פּאַרטיזאַנער).

עס פלעגט וועכנטלעך דורכגעפירט ווערן א מעדיצינישע קאָנטראָל, סיי אין די דערפער, סיי אין די וועלדער, כדי צו פאַרהיטן פון פאַרמערן זיך פון אינפעקציע-קראַנקהייטן.

נאָך אָבלאַוועס און בלאָקאַדעס פלעגן זיך די קראַנקהייטן פאַרמערן, אלס רעזולטאַט פון די פאַרערגערטע לעבנס-באַדינגונגען (הונגער, שלאָפלאָזיקייט, קעלט, נעבטיקן אויף שנײ א. א. וו.).

בדרך כלל האָט זיך אין דער צווייטער העלפט פון 1943 דער סאַניטאַר-היגיענישער מצב פיל פאַרבעסערט און נאָרמאַליזירט. די גוטע פאַרפלעגונג און די סאָסנע-לופט האָבן געטאָן זייערס, און די קראַנקהייטן און טויט-פאַלן זיינען דערפירט געוואָרן ביז צו א מינימום.

ה. דער יידישער מעדיצינישער ארבעטער אלס קעמפער און לעבנס-רעטער

ווי געזאָגט זיינען כמעט אלע פּאַרטיזאַנער, אָטריאַדן, בריגאַדעס און פאַראייניקונגען, מיט קליינע אויסנאַמען, אין גאַנץ ווייס-רוסלאַנד און אוקראַינע באַדינט געוואָרן דורך יידישע דאָקטוירים, שוועסטערס און סאַניטאַרן.

דער יידישער דאָקטאָר און שוועסטער האָבן געאַרבעט ניט בלויז אלס מעדיצינישע-ארבעטערס, נאָר אויך גענומען אן אקטיוון אָנטייל אין קאַמף. דער דאָקטאָר און די שוועסטער פלעגן מיטגיין און אנטיילנעמען אין אלע קאַמפּס-אָפּעראַציעס פון די אָטריאַדן און דיווערסיע-גרופּעס. מיט דער „סומקע" אויף די פּלייצעס פלעגט דעם יידישן מעד.-ארבעטער אויסקומען אונטער א געדיכטן פייער ארויסצושלעפּן די פאַרוווּנדעטע פון קאַמפּס-פּלאַץ און גלייך געבן גיכע הילף.

ד"ר אַטלאַס, קאָמאַנדיר פון א יידישער ראָטע פון בולאַקס אָטריאַד, האָט בשום אופן ניט געוואָלט אויסאיבן זיין פאַך אלס דאָקטאָר, און

געפאָדערט אים צו שיקן אין אלע קאמפן, ווו ער איז שטענדיק געווען אין דער ערשטער ריי אויף די געפערלעכסטע פּאָזיצעס.

ווען ער האָט באגעגנט ד״ר ראָזנצווייגן, גייענדיק צום אָנפאל אויפן דערעטשינער גארניזאָן (10 אויגוסט 1942), האָט ער די ערשטע זאך ביי אים געפרעגט: „גייסטו אלס דאָקטאָר, אָדער אלס קעמפער?״— און ווען ד״ר ראָזנצווייג האָט אים געענטפערט, אז ער גייט אלס קעמפער־פארטיזאן, האָט ד״ר אטלאס א צופרידענער מיט אים זיך צוקושט.

אויף וויפל ער האָט געארבעט אלס דאָקטאָר צווישן די פּויערים, איז עס געווען נאָר בכדי צו באקומען געווער פאר די פארטיזאנער.

ד״ר מארקוס (װאָלקאָוויסק), איינער פון די ערשטע דאָקטוירים אין פארטיזאנקע פון דער ליפּיטשאנער פּושטשע שיסט זיך אָפּ, ווען ער ווערט ארומגערינגלט דורך די דייטשן אין דאָרף נאקרישקי (זשעטלער ראיאָן) און מיט דער לעצטער קויל דערשיסט ער זיך, בכדי ניט ארייננצופאלן א לעבעדיקער צו די דייטשן (סעפּטעמבער 1942).

דער דאָקטאָר פון אָטריאד „קוטוזאָוו״ (פּינסקער בריגאדע), מאָטל וולאָדאווסקי (יאנאָוו, פּאָלעסיע), האָט בעת א שלאכט מיט דייטשן ביים דאָרף אדריזשין דערקענט דעם זאָנדער־פירער פון יאנאָווע, וועלכער האָט אָנגעפירט מיט דער שחיטה אין שטעטל. ד״ר וולאָדאווסקי ווארפט זיך מיט זיין ביקס און דערהרגעט אים (שפּעטער געפאלן בעת א שלאכט ביים טייך האָרין).

מיט א העלדישן טויט איז אויך געפאלן די שוועסטער סימא שעליובסקא (דערעטשין), בעת דער גרויסער בלאָקאדע אין דער ליפּיטשאנער פּושטשע פון די קאָזאקן־וולאסאָווצעס, האָט בולאקס בריגאדע, זייענדיק פון אלע זייטן ארומגערינגלט, געמאכט א פארצווייפלטן פרווו זיך דורכצורייסן דעם דייטשישן קארדאן ביים א. ג. ווילנער טראקט. סימא שעליובסקא האָט ניט געוואָלט אליין איבערלאָזן א פארווונדעטן סאָוועטישן מאיאָר און צוזאמען מיט אים אומגעקומען, איי ניקע טעג פאר דער באפרייאונג.

די קראנקן־שוועסטער שעוואכאָוויטש מאשע (לידע), בלייבט אין פרוי אויף אן אָפּגעלעגענעם „כוטאָר״ אין אומגעגנט פון שטעטל וואָראָנאָווע, מיט פינף פארוואונדעטע פארטיזאנער פון אָטריאד „איסקרא״, בכדי זיי צו באדינען און קומט אום צוזאמען מיט די פארוווונדעטע דורך ליטוויווישע פּאָליציי (אויגוסט 1943).

די קראנקן־שוועסטער פון אָטריאַד „סטרעלקאָוו“, אסנע פּערלשטיין (אניע), א באַראַנאָוויטשער יידישע מיידל פון 22 יאָר, האָט באַוויזן דורך איר ארבעט אין א. ד. אָטריאַד, אז זי קען ניט נאָר ארבעטן מיט מסירת נפש, נאָר אז זי קען אויך ארויסנעמען אונטער א גערדיכטן האָגל קוילן פון קאמפּס־פּלאַץ 12 פארוואונדעטע פּארטיזאַנער און געבן זיי הילף (בעת א 12־שעה׳דיקן קאמף ביים דאָרף זאסטארינע, האָראָדישטשער ראיאָן, 2־טן מאי 1943), און אז זי קען אויך באַוואוסטזיניק אָפּגעבן איר יונג לעבן, בכדי צו מאכן א פּרווו פון ראטעווען דעם אָטריאַד־קאָמאנדיר סטרעלקאָוו. זי האָט געהאט אלע מעגלעכקייטן אָפּצוגיין פון דער דורכגעפאַלענער לויערונג צוזאמען מיט אלע פּארטיזאַנער. זי קען אָבער ניט שלום מאכן מיטן געדאנק, צו לאָזן אויפן שלאכט־פעלד דעם שווער־פארוואונדעטן קאָמאנדיר. זי מאכט אים א פארבאנד און באַווייזט נאָך צו פארוואַרפן אין קאָרן־פעלד זיין סומקע מיט וויכטיקע דאָקומענטן. זי ווערט פארוואונדעט. די דייטשן נעמען זי א לעבעדיקע און פארפייניקן זי. (יוני 1943).

דאָס איוויער יידישע מיידל, פרומע טאנפעל, א קראנקן־שוועסטער אין אָטריאַד „סוואָראָוו“ (סטאלינסקע בריגאדע, נאַליבאָקער פּושטשע) איז דורך אלע רוסישע פּארטיזאַנער באוואונדערט געוואָרן פאר איר העלדישקייט און דרייסטקייט און איז געווען דער ליבלינג פון אָטריאַד. זי האָט געלעבט און געאָטעמט מיט נקמה־געפיל.

אפּריל 1944 איז ביים דאָרף נאָוואָסיאָלקי (ראַדאָשקעוויטשער ראיאָן) געקומען צו א קאמף צווישן דעם א. ד. אָטריאַד מיט 150 דייטשן (ניט וויניקער ווי 86 דייטשן זיינען דאַן אומגעבראכט געוואָרן). די קראנקן־שוועסטער פרומע טאנפעל האָט דערזען א פארוואונדעטן פּארטיזאַן אויף אן ארויסגערוקטער פּאָזיציע. זי איילט זיך אים צו געבן הילף, און דאַן ווערט איר יונגער לעבן אין בליענדיקן עלטער איבערגעשניטן מיט א קוילן־סעריע אין בויך. זי שטאַרבט גלייך (אפּריל 1944). דער קאָמיסאַר פון דעם אָטריאַד האָט אָנגעשריבן א ליד, געווידמעט דער מסירת־נפש׳דיקער שוועסטער און מוטיקער דרייסטער קעמפערין, פון וועלכן דער לעצטער פערז לייענט זיך אין איבערזעצונג פון רוסיש:

זי איז ניטאָ, זי איז פאר אונדז א שטומע,
נאָר פאר איר וועלן מיר נקמה נעמען און דעם פיינט פּלאָגן.
דעם נאָמען פון דער העלדישער קראנקן־שוועסטער — פרומע
וועלן מיר דורך שלאכטן צום זיג טראָגן.

עלף יידישע דאָקטוירים און סטאָמאַטאָלאָגן פון וואָלקאָוויסקער געטאָ זיינען דורך די דייטשן דערשאָסן געוואָרן צוליבן געבן דורכן פאָרזיצער פון יידן־ראט ד״ר ווינבערג, מעדיצינישער הילף א פארוואונדעטן רוסישן פארטיזאן אין זאמקאָוון וואלד (ביי וואָלקאָוויסק).

די דייטשן איז געלונגען זיך צו דערוויסן, אז א יידישער דאָקטאָר פון וואָלקאָוויסקער געטאָ גיט הילף פארוואונדעטע רוסישע פארטיזאנער. די דייטשן האָבן גלייך ארעסטירט אלע עלף יידישע דאָקטוירים פון געטאָ (אייזיק ווינבערג, י. סיעדלעצקי, קאנטאָר, וועלוועלסקי, קויפמאן, האָניגשטיין, פרוי ד״ר גאָלאנד, טראָפּ, מאנט און פשיניצקא־איינהאָרן) און דורך פייניקונגען געפרווט ארויסצובאקומען דעם נאָמען פון ד״ר, וואָס גיט הילף די פארטיזאנער.

אזוי ווי קיינער האָט זיך ניט מודה געווען, זיינען אלע א. ד. עלף יידישע דאָקטוירים דערשאָסן געוואָרן.

וויפל האָבן מיר געהאט אזעלכע העלדישע שוועסטערס און דאָקטוירים, וועלכע האָבן זייער לעבן אָפּגעגעבן פאר דער זאך פון קאמף קעגן די דייטשישע מערדערס, און פאר ראטעווען פארוואונדעטע פארטיזאנער?

יידישע דאָקטוירים גיבן מעדיצינישע הילף די פאמיליע־לאגערן אין די פארטיזאנער־זאָנעס, ווו צוליב דער נאקעטקייט און קעלט, ענגשאפט און שמוץ, שפרייט זיך די טיפוס־עפּידעמיע און זייט טויט און אומקום. ניט אלע מאָל האָט די פארטיזאנער־אָנפירונג געקוקט גוט אויף דער מסירות־נפשדיקער ארבעט פון די יידישע דאָקטוירים פאר זייערע אומגליקלעכע ברידער. דער יידישער דאָקטאָר, די יידישע שוועסטער האָבן אָבער זייער חוב געטאָן און ביי אוממענטשלעך־שווערע באדינגונגען, געראטעוועט פיל יידן פון די פאמיליע־לאגערן פון א זיכערן טויט.

די יידישע פארטיזאנער־דאָקטוירים גיבן אויך הילף דער פויערישער באפעלקערונג פון די פארטיזאנער־זאָנעס. דאָס האָט בלי שום ספק מיטגעווירקט צום שאפן אן איינגן קאָנטאקט צווישן די פארטיזאנער מיט דער אָרטיקער באפעלקערונג.

ו. דער איינפלוס פון יידישן דאקטאר אויף דער העכערער פארטיזאנער־אנפירונג

דער יידישער דאָקטאָר האָט א נאָנטן קאָנטאקט מיט דער העכערער פארטיזאנער אָנפירונג פון דער פאראייניקונג, בריגאדע

און אָטריאַד. ער ווערט דורך דער אָנפירונג, אַלס אַ מענטש מיט העכערער בילדונג, און אַלס אַזאַ, וואָס טוט אַ נוצלעכע אַרבעט פאַר די פּאַרטיזאַנער, געאַכטעט און מען רעכנט זיך מיט זיין מיינונג און עצה.

ד״ר בליומאָוויטש אַלס הויפּט־דאָקטאָר פון דער בריסקער פּאַרטיזאַנער־פאַראייניקונג, קען ביי דער געלעגנהייט פּאַרטיידיקן די יידן קעגן די אַנטיסעמיטישע טענדענצן, וועלכע איינציקע פּרוּוון דורכצושמוגלען אונטער פאַרשיידענע אָמשולדיקע מאַסקעס פון קריגס - נויטווענדיקייט א. א. וו.

ד״ר ערליך, דער הויפּט־דאָקטאָר פון דער פּאַרטיזאַנער־פאַראייניקונג פון גענעראַל ביעגמאַ, איז אויך אַ מיטגליד פון שטאַב, אַ ראַטגעבער, אָן וועלכן ביעגמאַ באַשליסט גאָרניט.

ד״ר טייץ (מינסק), איז דער הויפּט־דאָקטאָר ביים צענטראַלן שטאַב פון באַראַנאָוויטשער פּאַרטיזאַנער - פאַראייניקונג און אַלס אַזעלכער געהאַט אַ גרויסע השפּעה אויף גענ. מאַיאָר פּלאַטאָן.

ד״ר מיאַסניק (לידע) איז שפּעטער דער דירעקטאָר פון צענטראַלן שפּיטאָל אין ליפּיטשאַנער פּושטשע (דער שפּיטאָל איז אָרגאַניזירט געוואָרן דורך ד״ר ראָזענצווייג) און ראַטעוועט הונדערטער פּאַרטיזאַנער פון אַ זיכערן טויט. ער היילט אויס דעם בריגאַדע־קאָמאַנדיר, בולאַק פון אַן ערנסטע פאַרוואונדונג, און אַ דאַנק דעם האָט ער אַ געוויסע השפּעה אויף שופּינען און אויף בולאַקן.

ד״ר ראָזענצווייג (קעלץ) איז בריגאַדע־דאָקטאָר פון דער אַנטיסעמיטישער בריגאַדע „וואָראָשילאָוו" און ווירקט אין אַ געוויסער מאָס אויף דעם בריגאַדע־קאָמאַנדיר, קאָמאַראָוו פּעטיע.

ד״ר פישלען גורוויטש (וואַרשאַ) איז געווים ניט לייכט קעגנצווווירקן דעם אַנטיסעמיטיזם אין אָטריאַד „באָלשעוויק" (נאַליבאָקער פּושטשע), אָבער דאָך מילדערט ער אַ ביסל די אַנטיסעמיטישע שטימונגען.

דער יידישער דאָקטאָר באַשיצט זיין ברודער, דעם יידישן פּאַרטיזאַן, שרייט אָפּ אַ גזירה, וואַגט צו מאַכן אַ טומל קעגן אַנטיסעמיטישע אַרויספאַלן, אינטערווענירט ביי די מאָסגיביקע פאַקטאָרן אָנצונעמען יידן און מבטל צו מאַכן אַ פאַראָרדענונג, וואָס קען טרעפן יידן.

בעת מען האָט נאָך דער אָבלאַווע אויפן טאַנק אין ליפּיטשאַנער פּושטשע אַרויסגעשיקט 40 יידן פון אָרליאַנסקן אָטריאַד אין פאַמיליע־לאַגער, האָט אַן אינטערווענץ פון ד״ר אַלפּערט (זשעטל) ביים קאַפּיטאַן

דאווידאָוו און אן אינטערווענץ פון ד"ר מיאסניק ביים באפולמעכטיקטן שופיעני, באווירקט, אז די פאראָרדענונג זאָל אָפגעשאפן ווערן.

טײלמאָל געלינגט עס דעם יידישן דאָקטאָר, א דאנק זיין השפעה אויף דער אָנפירונג, צו ראטעווען יידן פון טויט.

דעם 22־טן מערץ 1943 זיינען אָנגעקומען אין ראיאָן פון נאליבאָקער פושטשע 75 יידן, אנטלאָפענע פון קאָנצענטראציע־לאגער אין קאָלדיטשעווא. אין סטייפצער ראיאָן־צענטער האָט מען געקוקט אויף זיי, ווי אויף צוגעשיקטע שפיאָנען. עס איז געווען די געפאר, אז מען זאָל זיי אומברענגען. ד"ר זעליק לעווינבוק, וועלכער איז אליין מיט א האלב יאָר צוריק אנטלאָפן פון א. ד. לאגער און האָט געארבעט אלס הויפט־כירורג פון דער בריגאדע „קאָמסאָמאָליעץ", ווי אויך זיין פרוי, וועלכע האָט געארבערט אלס שוועסטער, האָבן ענערגיש אָפגעוואָרפן די בלבולים און אָפגעשריען די גזירה ביים באפולמעכטיקטן, צארוק וולאדימיר. די 75 יידן האָבן זיך איינגעאָרדנט אין די אָטריאדן פון נאליבאָקער פושטשע.

די סאָוועט־רעגירונג און די העכערע פארטיזאנער אָנפירונג האָבן אָפגעשאצט די מסירות־נפש'דיקע ארבעט פון יידישן מעדיצינישן ארבעטער און געבראכט עס צום אויסדרוק אין אָפיציעלע דערקלערונגען, ארטיקלען אין דער פארטיזאנישער־פרעסע און אין דער צענטראלער פרעסע אין רוסלאנד.

אלס אויסדרוק פון דאנק מצד דער סאָוועט־רעגירונג דעם דר. מיאסניק פאר זיין ארבעט אין צענטראלן שפיטאָל, איז ענדע 1943 אראָפגעוואָרפן געוואָרן פאר אים פון אן עראָפּלאן — אן אויטאמאט און א פיסטאָלעט מיט א דעדיקאציע פון קאלינין.

פיל צענדליקער יידישע דאָקטוירים און שוועסטערס זיינען באלוינט געוואָרן דורך דער רעגירונג מיט די העכסטע אָרדנס פון ראטן־פארבאנד.

דער יידישער מעדיצינישער ארבעטער האָט פיל בייגעטראָגן צום זיג איבערן היטלעריסטישן דייטשלאנד און מיטגעווירקט צו דער ראשיקער אנטוויקלונג פון דער פארטיזאנער־באוועגונג און איר קאמפס־פעיקייט.

קאַפּיטל אכצן

יידן און געלע לאַטעס

א. נקמה־סטימול צום קאַמף מיט די דייטשישע מערדערס

די ערשטע זאַך, וואָס יעדער ייד האָט געטאָן באַלד נאָכ'ן ארויס־באַקומען זיך פון די דראָט־פאַרצוימטע געטאָס, איז געווען, דאָס אראָפּרייסן פון זיך דעם שאַנד־צייכן — די געלע לאַטע.

מיט וואָס פאַר א קנאה יידן אין די געטאָס האָבן עס ארויסגעקוקט אויף דער אנדערער, פרייער, שיינער וועלט פון יענעם זייט דראָטן!

דאָס אראָפּרייסן די געלע לאַטע איז געווען מער ווי א סימבאָל. פון דעם מאָמענט האָבן מער שוין ניט פאַרפליכטעט, די שענדלעכע באַליידיקנדיקע געזעצן, דאָס זיין אויסגעשטעלט יעדע מינוט אויפן ווילקיר פון די דייטשע „אָרדנונגס־היטער". דער ייד איז ווידער געוואָרן א גלייכבאַרעכטיקטער, פולווערטיקער מענטש, ער מעג ווידער געניסן פריי פון דער נאַטור שיינקייט און ווידער אָטעמען מיט פרישע לופט פון וואַלד און פעלד.

דאָס אראָפּרייסן די געלע לאַטע איז אָבער אויך געווען א פסיכאָ־לאָגישע רעוואָלוציע.

אין די געטאָס האָט זיך אָנגעהויבן שאַפן א מענטאַליטעט פון מינדערווערטיקייט. די אומצאָליקע שענדלעכע און באַליידיקענדיקע געזעצן האָבן געהאַט דעם ציל ניט נאָר צו פאַרמיאוסן און דערנידעריקן זיי אין די אויגן פון דער ארומיקער באַפעלקערונג, וועלכע האָט דאָך געקענט די יידן, ווי א קולטור־פאָלק, וואָס איז געשטאַנען העכער פון גאַנצן ארום, נאָר האָבן בעיקר געצילט צו שאַפן ביי די יידן גופא א מינדערווער־טיקייטס־געפיל, א מענטאַליטעט פון א פאָלק, וואָס איז באַשטימט צו באַדינען די ארומיקע באַפעלקערונג, און וואָס איז ניט פעיק צו רעאַגירן אקטיוו אויף דעם אַלעמען.

טיילווייז איז עס די דייטשען געלונגען. דער טיפער גלויבן, וועלכער האָט אויפגעהאַלטן די יידן אין די געטאָס פון מיטלאַלטער און געגעבן

כוח אריבערצוטראָגן אלע יסורים, עינוים און פּאָגראָמען, דאָס באוווסטזיין פון אתה בחרתנו וואָס האָט ביי זיי געשאפן א געפיל פון אייגענער גייסטיקער העכערקייט איבער זייערע אונטערדריקערס, איז ביי די ניט־רעליגיעזע יידישע מאסן אין דער בלוטיקער היטלער־תקופה שוין מער ניט געווען.

מיטן ארויסגיין פון געטאָ און אראָפּרייסן די געלע לאטע האָט מען גלייכצייטיק ארויסגעריסן פון הארצן יעדעס מינדערווערטיקייטס־געפיל.

עס איז ווידער געבאָרן געוואָרן אין יעדן דער פרייער, שטאָלצער מענטש און ייד. א נייַ מעכטיק געפיל האָט באהערשט די יידן, וואָס האט אָפּגערוימט פון וועג די קרענקלעכע פּסיכאָלאָגישע אויסווירקן פון די געטאָס. דאָס איז געווען דאָס געפיל פון נקמה.

די יידישע יוגנט, די יידישע מאסע, וועלכע איז געקומען צו לויפן אין די פּושטשעס און וועלדער, אויסגעפּייניקטע, בארויבטע, טיף געשענדטע אין זייער מענטשלעכער און יידישער ווירדע, אלע נאָכן פארלירן אלץ און אלעמען, די טייערסטע און ליבסטע, די מאמעס און טאטעס, שוועסטערס און ברידער, פרויען און קינדער, האָט געאָטעמט מיט איין געפיל — נקמה, א בלוטיקע אָפּרעכענונג פאר אלץ און אלעמען.

דאָס אייגענע לעבן האָט נאָכן פארלירן די משפּחות ממילא שוין ניט געהאט אזא ווערט און אָנצי־קראפט ווי פריער.

יידישע קאָמאנדירן פון אָטריאדן פירן זייערע מחנות אין קאמף ניט נאָר מיט די אלגעמיין־סאָוועטישע פּארטיזאנער־לאָזונגען „פאַרן פאָטערלאנד, פאר סטאלינען, נאָר אויך מיט די לאָזונגען „פאר אונדזערע טאטעס און מאמעס, פאר אונדזערע שוועסטערס און ברידער, פאר אונדזער פאָלק — נקמה!", דאָס איינציקע, צוליב וואָס מען ווארפט און עם לוינט צו ווארפן די יונגע ניט אויסגעלעבטע לעבנס.

ד"ר יחיאל אטלאס, קאָמאנדיר און גרינדער פון יידישן קעמפערישן אָטריאד אין ליפּיטשאנער פּושטשע, האָט דערצווינגן די קעמפערס: „מיר זיינען ניט געבליבן לעבן, בכדי איבערצולעבן. ניטאָ אויף דעם קיין שאנס. מיר זיינען געקומען אהער צו נעמען א שרעקלעכע נקמה, און רואיק שטארבן אין קאמף". זיינע לעצטע ווערטער צו די חברים זיינען געווען: „נעמט א שרעקלעכע נקמה פאר אונדזער אומגליקלעך פאָלק"!

שלמה קורליאנדטשיק (סטאנציע אָראן) איז שטערבלעך פארוואונדעט געוואָרן (אפּריל 1944) אין א שלאכט מיט א דייטשישער לויערונג, בעת

ער איז מיט א גרופּע געגאַנגען פון מינירן די קליינבאַן־ליניע מאַרציקאַנץ־זובראָווע (גראָדנער קרייז). נאָך דעם קאַמף, וועלכער האָט זיך פאַר־ענדיקט מיטן נצחון פון די פּאַרטיזאַנער, האָט אים זיין רוסישער וואָ־קאָמאַנדיר געגומען אויף די הענט. מיט די לעצטע כוחות האָט ער געפרעגט „וויפיל דייטשן זיינען געפאַלן?" — „זיבן" — האָט אים דער קאָמאַנדיר געענטפערט. „איצט ווייס איך, פאַרוואָס איך שטאַרב"... און מיט א שמייכל אויסגעהויכט זיין נשמה.

דער קאָמאַנדיר בולאַט האָט ניט געגלויבט אין דער מעגלעכקייט פון אויפנעמען א קאַמף מיט דעם דערעטשינער גאַרניזאָן צוליב דער קליינער צאָל פּאַרטיזאַנער, וועלכע האָבן זיך דאַן געפונען אין די רודער־דאָמבראָווסטשיזנער וועלדער. די דערעטשינער פּאַרטיזאַנער־גרופּע סוגעסטירט אָבער די רוסישע פּאַרטיזאַנער־אָנפירונג צו אינטערנעמען דעם מאַרש אויף זייער שטעטל, כדי דורכצופירן א בלוטיקן חשבון.

עס זיינען דאַן פאַרניכטעט געוואָרן זיבעצן דייטשן און פּאָפּציק פּאָליציי־לייט. אין דעם קאַמף איז צוו. אַנד. אויך געפאַלן דוד דאָמבראָווסקי (דערעטשין). פאַרן טויט האָט ער געזאָגט צו זיין ברודער בנימין: „ווינציק האָב איך נקמה גענומען, צו גיך שטאַרב איך. זיי אומעטום דער ערשטער. נעם נקמה פאַר מיר, פאַר אונדזערע עלטערן און אונדזער פאָלק!"...

וועלוול קרופּסקי מוטיקט זיינע מיטגייערס אויף א קאַמפס־אויפגאַבע אויפצורייסן די נאַפט־ציסטערנעס אין לידע. „חברה, — זאָגט ער — וואָס האָבן מיר צו זשאַלעווען אונדזערע פאַרשטונקענע לעבנס, מיר יידן דאַרפן דאָך מיט די ציינער די דייטשישע גאָרגלען אַרויסרייסן!..."

שלמה סאַדאָווסקי (סאָבאַקינצע, וואַסילישקער ראַיאָן), א פּאַרטיזאַן פון „לענינסקי קאָמסאָמאָל" אין נאַטשער פּושטשע, רופט זיין וואָוואָד ניט צו באַנוגענען זיך מיט די דערהרגעטע אכט דייטשן און פאָרצוזעצן דעם קאַמף, באַמערקנדיק, אז נאָך צוויי דייטשן האָבן זיך פאַרשטעקט אין די קוסטעס (2־טן אָקטאָבער 1943) און שרייט אויס „חברה, הורא, פאָראויס, נקמה פאַר מיין שוועסטער און פאַר אַלע יידן!". לויפנדיק פאַלט ער אַן אונטערגעשאָסענער פון א פאַרשטעקטן דייטש.

יוסף ראָזאָרסקי (נאָוואָגרודעק), פלעגט ניט מיד ווערן צו דערמוטיקן יידישע פּאַרטיזאַנער צו קאַמף און נקמה. „מיר האָבן דאָך שוין אַלץ פאַרלאָרן. לאָמיר כאָטש נקמה נעמען פאַרן פאַרגאָסענעם בלוט. פאַר וועמען צו לעבן האָבן מיר סיי ווי ניט. מיר מוזן זיי ווייט מעגלעך אויסנוצן

די צייט, בכדי כאָטש מקיים צו זיין די לעצטע ווונטשן פון אונדזערע מארטירער—נקמה! . . .״

איינער פון די ערשטע קרבנות פון יידישן פארטיזאנער־אָטריאד א. נ. „קאנאנאָוויטש ל. מ.״ (פאָלעסיע), איז געווען שלום לען, וועלכער איז ארויפגעפאלן אויף א דייטשישער לויערונג צוזאמען מיט נאָך פיר הברים אין דאָרף באָרקי (ביי פאָהאָסט־זאגאָראָדסקי) גייענדיק אויף אן אויפגאבע צו נעמען געווער ביי די פויערים. זיינע לעצטע ווערטער זיינען געווען „חברה, איר זאָלט נקמה נעמען פאר אונדזער פארגאָסן בלוט! . . .״

אפילו דער ווילן צו לעבן איז אויך געווען פארבונדן מיט נקמה. דאָס לעבן האָט אויף אזוי פיל א זין און בארעכטיקונג, אויף וויפל מען קען נאָך נקמה נעמען פון די דייטשען.

משה בורשטין (ווילנע) איז מיט זיין שוועסטער סאָניע אנטלאָפן אין נאטשער פושטשע (2־טן מערץ 1942). בעת דער אָבלאַווע אין פושטשע איז משה מגולגל געוואָרן אין טשאפאיעווס אָטריאד (אָזיערע נאראָטש) און זיין שוועסטער אין די רודניצקער וועלדער.

בורשטין האָט פאָרגעשלאָגען זיין אָטריאד־קאָמאנדיר אָנצופאלן אויפן דייטשעשן גארניזאָן, וועלכער האָט זיך געפונען נית ווייט פון דער פארטיזאנער־באזע.

די יידישע פארטיזאנער אין דעם אָטריאד האָבן זיך די ערשטע געוואָרפן אין קאמף מיט אן אויסגעשריי „א טויט די קינדער־מערדערס!״ א קויל פון א דייטשישן פולעמיאָט האָט אנידערגעוואָרפן משה׳ן אין א קאלוזשע בלוט. א פאַרוואונדעטער האָט ער זיך נאָך אויפגעהויבן או דערהרגעט א דייטש, וועלכער איז געלעגן ניט ווייט פון אים.

א רוסישער חבר האָט אים אריינגעשלעפט אין דערבייאיקן וועלדל און איבערגעבונדן די וואונד. מיט די לעצטע כוחות האָט ער זיך געבעטן: „אפשר קענט איר מיך נאָך ראטעווען, איך מוז נאָך לעבן און נקמה נעמען!״ זיינע לעצטע ווערטער זיינען געווען: „נעמט נקמה אויך פאר מיר, איך שטארב, שלאָגט די דייטשן און באפרייט די אונטערדריקטע!״ (5 פעברואר 1944, אין דאָרף סאָראָק־טאטאראָוו).

דאָס העלדישע דערעטשינער יידישע מיידל טאניע ליפשאָוויטש, איז בעת א קאמף צווישן בולאקס בריגאדע מיט דייטשן ביי שליזיען־פּאָדגרעבעלסקי (15 קלמ. פון דערעטשין, יולי 1943) פארוואונדעט געוואָרן אין פוס. זי איז שפּעטער געשטאָרבן אין שפיטאָל פון א בלוט־פארגיפטונג.

פארן טויט האָט זי אָנגעשריבן א רירנדיקן געזעגן־בריוו צו אירע העלדישע ברידער פון זעלבן אָטריאַד:

„מיינע טייערע העלדישע ברידער! איך ווייס, אז איך שטארב. עס ווילט זיך ניט שטארבן אין אזא שיינעם זומער־טאָג. איך בעט אייך קעמפט און נעמט נקמה פאר אונדזערע אומגעקומענע עלטערן און אויך פאר מיין יונג פארשניטן לעבן!".

יוסף פארפעל (טאָרטשין) איז געפאלן בעת א קאמף אין א דאָרף פון אוקראינישע באנדעראָוועצעס (18־טן דעצעמבער 1943). אים געלינגט צו הרגענען צוויי באנדיטן. די איבעריקע צוויי באנדעראָוועצעס לויפן אריין אין א דערבייאיקער מאָלקעריי. פארפעל שפרינגט גלייך נאָך זיי אריין דורכן פענצטער, אָבער זיין אויטאָמאט ווערט קאליע און ער באַקומט א קויל אין קאָפּ. ער לעבט נאָך 15 מינוט און בעט זיך ביי זיינע חברים: „פארגעסט ניט דעם טאָג, ווען איך בין געפאלן. נעמט נקמה פאר מיין פארגאָסן בלוט און פארן בלוט פון אונדזער פאָלק. זאָל אייך מיין טויט ניט אָפּשטעלן, נקמה!"

יוסף אָלשאנסקי (דאָרף קאראסין, סארנער ראיאָן), איז פארוואונדעט געוואָרן (6 דעצעמבער 1943) אויף דער באן־ליניע ראָקיטנע־אָלעווסק. זיינע לעצטע ווערטער זיינען געווען: „נעמט נקמה פאר אונדזער פאָלק און די, וואָס וועלן קומען אין ארץ־ישראל, זאָלן מיין נאָמען אויך דערמאָנען צווישן די, וועלכע האָבן פארטיידיקט דעם יידישן כבוד!"

די רוסישע פארטיזאנער פלעגן כסדר איבערחזרן, אז די יידן דארפן קעמפן מער פאר אלע, ווייל זיי האָבן מיטן דייטש די גרעסטע חשבונות. דאָס איז געווען אמת.

דער נאטשאלניק פון דער לענינסקער בריגאדע, בולאט דערמאָנט עס די דערעטשינער יידישע פארטיזאנער אין זיין רעדע פארן ארויסמארש אויף דעם דערעטשינער גארניזאָן. חוץ דעם האָבן די יידישע פארטיזאַנער אין רוסישע אָטריאדן געמוזט מיט זייער העלדישער האלטונג אויך אָפּלייקענען די פאָראורטיילן, וועלכע עס האָבן געהערשט ביי א טייל ניט־יידישע פארטיזאנער בנוגע דער יידישער קאמפס־פעיקייט.

געווען יידישע פארטיזאנער, וואָס זייער נקמה־געפיל איז געווען טיף באוווסטזיניק און זיי זיינען ניט מיד געוואָרן צו פראָפּאגאנדירן און רופן די יידישע פארטיזאנער צו באזיגן דעם איינגעבאָרענעם שטארקן לעבנס־אינסטינקט, די מורא פארן טויט און ארויסווייזן איניציאטיוו, קאמפס און נקמה־לוסט אָן גרענעצן און אָן א מאָס.

א קלאסיש בײשפּיל פון אזא ײדישן פּארטיזאן איז געװען דער העלד פון ראטן־פּארבאנד, ברוך לעװין (זשעלודאָק).

ער פלעגט בײ יעדן צוזאמענטרעף מיט ײדישע פּארטיזאנער האלטן אין אײן מאָנען און רופן צו נעמען נקמה. „מיר האָבן דאָך דעם בלוטיקסטן חשבון מיט זײ, בלױז די ײדן װערן אױסגעקױלעט טאָטאל,

א גרופּע װילנער ײדישע פּארטיזאנער פון אָטריאד „נקמה"
(רודניצקער פּושטשע).
פאָטאָגראפירט נאָך דער באפרײאונג אין װילנע.

װי א פאָלק. לאָמיר שטארבן העלדיש און באװײזן, אז מיר קענען קעמפן און נקמה נעמען!"

ברוך לעװין האָט ניט נאָר אלײן באװיזן, נאָר אױך דערצױגן און סטימולירט פיל אנדערע ײדישע פּארטיזאנער צו גרױסע טאטן און מקריב זײן זיך אין קאמף אױף לעבן און טױט קעגן די פאשיסטישע מערדערס. ער איז געװען דער לײדנשאפטלעכסטער אידעאָלאָג פון נקמה־געדאנק און דאָס געװיסן פון די ײדישע פּארטיזאנער אין נאליבאָ־קער פּושטשע.

ב. יידן אין די פּאַרטיזאַנער־קאַמפן

עס איז ניט געווען קיין איין פּאַרטיזאַנישע קאַמפס־פאָרם און קאַמפס־צווייג, ווו יידישע פּאַרטיזאַנער זאָלן ניט האָבן אַקטיוו אָנטיילגענומען און זיך אויסגעצייכנט.

די יידן באַהערשן גיך די קונסט פון מינירן, פאַרפּולקומען די מינעס, און צייכענען זיך אויס ביים אויפרייסן פיינטלעכע עשאַלאָנען און לאָזן זיי אין דער לופטן.

כמעט אין אַלע רוסישע אָטריאַדן זיינען געווען אויסגעצייכנטע יידן מינירערס און דיווערסאַנטן. אין די ספּעציעלע דיווערסיע־גרופּעס האָבן זיך געפונען פיל יידן. ניט ווייניק יידן זיינען אויך געווען קאָמאַנדירן פון דיווערסיע־גרופּעס.

טויזנטער עשאַלאָנען מיט דעם שונא׳ס סאָלדאַטן און קריגס־טעכניק זיינען דורך יידישע פּאַרטיזאַנער אויפגעריסן געוואָרן. פיל יידישע פּאַרטיזאַנער האָבן אויף זייער קאָנטאָ פאַרשריבן צו 12 — 25 אַראָפּגעלאָזטע עשאַלאָנען.

באַזונדערס גרויס איז געווען די צאָל פון יידישע קוילנוואַרפלערס. יידן האָבן גיך דערלערנט דעם קוילנוואַרפער און געוווסט, ווי צו באַנוצן זיך מיט אים אין די פאַרשיידנסטע אומשטענדן.

יעדער יידישער פּאַרטיזאַן האָט געהאַלטן פאַר א כבוד צו אַרבעטן ביי א קוילנוואַרפער, וואָס גיט די מעגלעכקייט צו פאַרשיטן מיט פייער און גורם זיין גרויסע אבידות דעם שונא.

יידן האָבן זיך אויך אויסגעצייכנט אין די ספּעץ־ווזוואָדן פון געווער פאַרזאָרגונג („באָיע פּיטאַניע") קענענדיק די געגנט, האָבן זיי א דאַנק זייער רירעוודיקייט און איינפאַלן, אַלעמאָל זיך דערוווסט, ווו און ביי וועמען עס געפינט זיך פאַרבאַהאַלטן געווער און ווי אַזוי דאָס אַרויסצובאַקומען.

עס איז כאַראַקטעריסטיש, אַז יידן, וועלכע זיינען א שטאָטישער עלעמענט, האָבן זיך דאָך שנעל אָריענטירט אין די וועגן און שטעגן, געדיכטע וועלדער און פּושטשעס פון ווייס־רוסלאַנד און אוקראַינע.

ניט אין איין פאַל האָבן יידן א. ג. „פּראָוואָדניקעס" (וועגווייזערס) אין צייטן פון אָבלאַוועס אַדורכגעפירט די אָטריאַדן דורך זייטיקע וועגן, אומוועגן און טראָפּינקעס, אויסמיידנדיק דעם שונא׳ס קאָרדאָן.

א וויכטיקע ראָל אין די פּאַרטיזאַנער־אָטריאַדן האָט אָפּגעשפּילט דאָס אויסשפּיר־דינסט.

יידן האָבן אויך אויף דעם געביט זיך אויסגעצייכנט. די איינגעבאָרענע יידישע אינטעליגענץ האָט ניט ווינציק מיטגעהאָלפן, אז יידישע אויסשפּירערס זאָלן זיך אלע מאָל שנעל דערוויסן די וויכטיקסטע ידיעות דורך די פאַרשיידנסטע וועגן און קאנאַלן.

די א. ד. יידישע אייגנשאפטן האָט זיי אויך פיל ארויסגעהאָלפן ביים שפּיון-פאַרזאָרג.

עס איז ניט געווען קיין זעלטנהייט צו זען יידישע ווירטשאפטסלייטערס אין די רוסישע אָטריאדן. די אָנפירערשאפט האָט אָפּגעשאצט און ניט געקארגט קיין לויב-ווערטער פאר זייערע אָרגאניזאטאָרישע פעיקייטן און זיי צוגעשטעלט צו מלוכה-אויסצייכענונגען.

יידן זיינען אויך געקומען מיט דעסאנט-גרופּעס פון יענער זייט פראָנט-ליניע, נאָכן אדורכמאכן די ספּעציעלע פּארטיזאנישע דיווערסיעשולן אין רוסלאנד. אין ריין רוסישע אָטריאדן האָט מען געטראָפן יידן אויף לייטנדיקע פּאָסטנס. די ספּעציעלע יידישע אייגנשאפט זיך צו צופּאסן צו אלע באַדינגונגען, יידישע אינטעליגענץ, אָריענטאציע, איניציאטיוו, איינפאלן, האָט זיי געמאכט פאר פולווערטיקע קעמפערס אין אלע קאמפסצווייגן און געביטן פון פּארטיזאנער-לעבן.

געווען פאלן, ווען מען האָט ספּעציעל געשיקט יידן אויף די סכנות׳דיקסטע קאמפס-אויפגאבעס און יידישע פּארטיזאנער האָבן זיי אויסגעפילט בשלימות.

א גאנצער יידישער וווואָד, 38 מאן פון „סטאלין-אָטריאד” גרייפט אָן אין 1942-טן יאָר דעם גארניזאָן פון שטעטל נאליבאָק. לויט א פריערדיקן אָפּרייד, האָט א רויטע ראקעטע געזאָלט זיין דער סיגנאל צום אָנגריף, א ווייסע צום צוריקטריט. צוגלייך מיטן יידישן וווואָד האָבן באדאַרפט אָנגרייפן די רוסן פון א צווייטער ריכטונג.

לויט די שפּעטערדיקע אויפקלערונגען פון דער קאָמאנדע האָט דער אָנגריף געזאָלט אָפּגערופן ווערן צוליב דעם זייער שטארקן כוח פון די דייטשן, אָבער על-פּי טעות איז אָנשטאָט א ווייסע ראקעטע ארויסגעלאָזט געוואָרן א רויטע און דער יידישער וווואָד איז אוועק אין אטאקע.

די דייטשן, וועלכע האָבן נאָך אין צווישן צייט באקומען פאַרשטארקונגען, האָבן די יידן באגעגנט מיט א הוראגאן-פייער. דער יידישער וווואָד האָט ניט אָפּגעטראָטן, ביז זיי אלע פאלן אין דאָזיקן ניט גלייכן קאמף (חוץ שלום הילדעסהיימער, וועלכער האָט זיך געראטעוועט בלויז צוליב דעם, ווייל ער איז געווען דער פארבינדונגס-מאן מיטן שטאב).

זייער ברודער־קבר געפינט זיך אויפן מארק אין שטעטל נאליבאָק.

דער אָרליאנסקי־אָטריאד שטורעמט דעם דייטשישן גארניזאָן אין נאקרישאָק (א דאָרף אין ליפיטשאנער פושטשע, זשעטלער קרייז). די דייטשן האָבן זיך באוויזן ארייַנצוכאַפּן אין די גוט באפעסטיקטע און באשיצטע בונקערם און עפענען א מורא׳דיקן פייער, וואָס האָט געמאכט אומעגלעך דאָס דערנענטערן זיך צו זיי.

דער קאָמאנדיר רופט זיך דאן סארקאסטיש אָפּ: „יידן זיינען פּחדנים און ווילן נאָר פארהיטן זייער אייגן לעבן". דאָס ווירקט אויף דעם פּארטיזאן, משה סענדעראָוווסקי (זשעטל) אזוי שטארק, אז ער ווארפט זיך פּאָרויס אויף די בונקערם מיטן אויסגעשריי „מיר זיינען ניט קיין פּחדנים, נעמט נקמה!" און פאלט גלייך אן אונטערגעשאָסענער.

ענדע אפּריל 1944 איז דער לענינסקי־אָטריאד אוועק ליקווידירן דעם דייטשישן גארניזאָן אין רודע־יאוואָרסקע, (א דאָרף אויפן קרייץ־וועג פון ליפּיטשאנער פושטשע אין אומגעגנט פון טייך שטשארע), וועלכער האָט געשטערט די פּארטיזאנער אין זייערע באוועגונגען.

דער פּלאן איז אויסגעארבעט געוואָרן מיט אלע פּרטים און ער האָט געזאָלט רעאליזירט ווערן ביי דער מיטהילף פון ווייס־רוסישע פּאָליציאנטן פון גארניזאָן, מיט וועלכע מען האָט אונטערגעהאלטן פארבינדונגען.

איין „דאָט" מיט 83 ווייס־רוסישע פּאָליציאנטן זיינען לייכט פארכאפּט געוואָרן. צוליבן פארשפּעטיקן צו פארכאפן די שטאב־געביידע, באוויזן די דייטשן זיך ארייַנצוכאַפּן אין די בונקערם און עפענען א פייער פון אלע מינים געווער, וואָס עס פאראומעגלעכט יעדן פּרווו פון אָפענסיווע. בכדי צו זיגן איז געווען בלויז איין אויסוועג. מען האָט באדארפט צוקריכן מיט א גראנאט צו דער עפענונג פון „דאָט" און מאכן אים שווייגן. דאָס איז אָבער געווען פארבונדן מיט א זיכערן טויט. אויף דער דאָזיקער אויפגאבע האָט מען כסדר געשיקט איינעם נאָכן אנדערן יידישע פּארטיזאנער און אלע זיינען זיי צעריסן געוואָרן דורך די ארויסגעשליידערטע דייטשישע מינעס. אין דעם דאָזיקן קאמף זיינען געפאלן דריי יידישע פּארטיזאנער: שלמה שיפּמאנאָוויטש (זשעלודאָק), ירחמיאל ליכטער (זשעטל) און בעקענשטיין (דערעטשין).

בעת דעם אָנפאל פון לענינסקי בריגאדע אויף קאָזלאָווזשטשינע איז זאיצעווס גרופּע (בולאקס אָטריאד) צוליב דעם אָנקום פון דייטשישע פארשטארקונגען געווען געצוווּנגען איבערצולאָזן שטעקן אין די בלאָטעס

א 45 מ״מ הארמאט. אייניקע מאָל זיינען געגאנגען רוסישע פּארטי־זאנער ארויסצובאקומען צוריק דעם הארמאט און זיך אומגעקערט מיט ליידיקן. דאן זיינען פרייוויליק אוועק דריי יידישע פּארטיזאנער: גדליה באָסאק, חיים־שיע ליפּשאָוויטש (דערעטשין) און ירחמיאל קרימעלאָווסקי (ווארשע) און געבראכט צו שלעפּן דעם הארמאט. דער נאטשאלניק פון בריגאדע־שטאב בולאט האָט אין זיינע רעדעס צו די פּארטיזאנער געהייסן נעמען א ביישפּיל פון זייער דרייסטקייט און מוט.

אליהו קאָוועגסקי (וואָלקאָוויסק) פון אָטר. „אָקטיאבר״ (נאליבאָקער פּושטשע). העלדישער, אויסגעצייכנטער פּארטיזאן. אויפגעריסן 14 פייגטלעכע עשאלאָנען. באקומען אָרדערן: „רויטער שטערן״ און „לענין״. איצט אין א״י.

דער אויספירער פון אָטר. „קאָמאלאָוו״ בריגאדע „מאָראָזאָוו״ (דיסנער ראיאָן) סיאָמעק לעקאך (דיסנע) איז ארויפגעפאלן מיט נאָך פינף פּארטיזאנער אויף א לויערונג פון 50 דייטשן (26־טן יולי 1943). זיי נעמען אויף אן אויסזיכטסלאָזן קאמף מיט דער איבערוויגענדיקער צאָל דייטשן. מיט זיין אויטאָמאט האָט ס׳אָמעק געזייט פייער אויף רעכטס און לינקס דערמונטערנדיק די קעמפנ־דיקע. „חברים, ניט אונטערגעבן זיך, שיסן ביז דער לעצטער קויל!״ און שוין זייענדיק צוויי מאָל פאר־וואונדעט האָט נאָך סיאָמעק באוויזן ווארפן זיין גראנאט אין איפּרייסן אייניקע דייטשן. פון די עלף גע־פאלענע דייטשן אין דעם קאמף איז דער גרעסטער טייל געפאלן פון סיאָמעקס האנט. מיט א געפיל פון געזעטיקטער נקמה האָט ער אויסגעהויכט זיין נשמה.

דעם 19־טן יוני 1944 אין א קאמף מיט א היטלעריסטישן פּאָרפּאָסטן נעבן סטייפּץ איז אליהו קאָוועגסקי באשטימט געוואָרן צוזאמען מיט א שטורעם־גרופּע אויפצערייסן די בונקערס. נאָך

א פירשעה׳דיקער שיסעריי, באקומען זיי א באפעל זיך צוווארפן מיט גראנאטן אויף די בונקערס. קאָוועסקין געלינגט אריינצוווארפן צוויי קעגן־טאנק גראנאטן אין א בונקער, וווּ עס האָבן זיך געפונען אכצן דייטשן. אלע זיינען זיי צעריסן געוואָרן. אָפּטרעטנדיק זיינען זיי דורך די דייטשן באשאָסן געוואָרן פון קוילנווארפערס און קאָוועסקי איז פארווונדעט געוואָרן אין האנט. ער באוויזט נאָך ארויפצוכאפן זיך אויף א פערד און אריבערשווימען דעם ניעמאן. מען פירט אים אוועק מיט אן אעראָפּלאן פון פארטיזאנישן אעראָדראָם קיין מאָסקווע, וווּ מען אמפּוטירט אים די האנט.

ביי א געראנגל מיט צוויי דייטשן, וועלכע הערשל בליישטיין (דאָרף לישניפקע מאניעוויטשער ראיאָן, וואָלין) האָט דערשטאָכן מיט זיין באגנעט, איז ער אליין געפאלן פון א זויטיקער דייטשישער קויל.

די דריי יידישע פארטיזאנער פון דער 51־טער יידישער גרופּע ביים אָטריאד „שטשאָרס": זרח קרעמען, ליקער און בערעזין, זייענדיק אויף אן אויפגאבע אויף די מאשוקיער כוטאָרעס (האנצעוויטשער ראיאָן), האָבן זיך דערוווּסט פון די פויערים, אז אויף דעם 17־טן פעברואר 1943 גרייט זיך א יאגד אויף חיות אין די מאשוקיער וועלדער, וווּ עס וועלן אנטיילנעמען הויכע דייטשישע אָפיצירן פון בעראנאָוויטשער אומגעגנט.

די יידישע פארטיזאנער האָבן זיך גלייך פארבונדן מיט אָרלאָווסקיס דעסאנטן־גרופּע, וועלכע האָט זיך דאן געפונען צופעליק ניט ווייט פון דעם אָרט, און צוזאמען מיט זיי צוגעגרייט אן „אויפנאמע"...

נאָך א קורצן קאמף זיינען 25 דייטשן געלעגן געהרגעטע. צווישן זיי איז געווען אויך דער אָבערגעביטס־קאָמיסאר פון בעראנאָוויטש, גרופּענפירער פענץ, זיין שאָפער, א שטורעמבאנפירער און די פּאָליציי־קאָמענדאנטן פון בעראנאָוויטשער, סיניאווקער און קלעצקער ראיאָנען, וועלכע האָבן באגלייט דעם דייטשישן „מיוחס" פענץ, אויף זיין יאגד־פארווײלונג.

יידישע פארטיזאנער האָבן אלע מאָל געהאט די אמביציע דורכצופירן דיווערסיע־אקטן אין זייערע אייגענע געבורטס־שטעטלעך און דערפער, בכדי צו דערווייזן זייערע פארפאָלגערס, אז זיי לעבן נאָך און נעמען נקמה.

געווים האָט דאָ געשפּילט א ראָל דאָס קענען דעם שטח, דעם צוגאנג און אָפּגאנג, וואָס עס האָט דערמעגלעכט דורכצופירן דערפאָלגרייך די קאמפס אָפּעראציעס.

אברהם קאָפּעלאָוויטש דערוויסט זיך, קומענדיק פון אן אויפגאבע אז דער אָטריאַד (בולאקס) איז אוועק שטורעמען דעם גארניזאָן פון זיין שטעטל קאָזלאָווטשיזנע. ער האָט ניט געקענט שלום מאכן מיט דעם געדאנק, אז ער זאָל ניט נעמען נקמה פון די שטאָטישע „הינט", מיט וועלכע ער האָט אזויפיל חשבונות. „אָן מיר איז מען אוועק אויף מיין קאָזלאָווטשיזנע"?! ער כאפט א פור און דעריאָגט הארט ביים שטעטל די פארטיזאנער. קענענדיק גוט דעם שטח גייט ער אלס אויספירער. ער לויפט אריין אין בירגערמייסטערס הויז מיט אן אויסגעשטרעקטן אויטאָמאט און עפנט גלייך א פייער אויף די חיים־רוסישע פּאָליציאנטן, וועלכע געפינען זיך דאָרט. מיט איין סעריע לייגט ער אוועק צען פּאָליציאנטן און פאלט אליין פון א קויל פון א פארשטעקטן פּאָליציסט. דער העלדישער קאָפּעלאָוויטש איז צוגעשטעלט געוואָרן נאָכן טויט צום „לענין"־אָרדען.

די איוויער העלדישע ברידער צאלקע און מאָטקע גינזבורג און זייער קוזין מרדכי גומניץ האָבן אויפגעגעבן דער אָנפירונג פון אָטריאַד „איסקרא" א פּלאן פון אויפרייסן דעם טארטאק, מיל און עלעקטראָ־סטאנציע אין זייער געבורטס־שטעטל און אויסגעארבעט אין אלע דעטאלן דעם פּלאן פון אָנפאל. אין א פינצטערער ווינטער נאכט (פעברואר 1943), זיינען די דריי יידישע פארטיזאנער און צוויי אוקראינישע, צוגעפאָרן מיט א גרויסן פּאקעט טאָל צום טארטאק. דעם שליטן האָבן זיי איבערגעלאָזן הינטערן טארטאק. זיי האָבן זיך באהאלטן הינטער די קלעצער, בכדי צו קענען אָבסערווירן די באוועגונגען פון דער דייטשישער וואך און צופּאסן א מאָמענט צו קענען זיך אריינבאקומען אין מאשינען־אָפּטייל און דאָרט אונטערלייגן די מינע.

די פינצטערניש איז געווען אזוי גרויס, אז די וואך איז דורכגע־גאנגען הארט נעבן זיי און גאָרניט באמערקט. זיי האָבן געהערט, ווי איינער רופט זיך אָפּ צום צווייטן: „די קעלט איז גרויס, לאָמיר אריינגיין א ביסל זיך אָנווארעמען".

אויף דעם האָבן די פארטיזאנער געווארט. גלייך ווי די דייטשן זיינען אריין אין א דערבייאיק הויז, האָבן זיך די דריי יונגעלייט אריינגעכאפּט אין ווינונג פון טארטאק־פּארוואלטער און טעראָריזירנדיק אים ארויס־באקומען די שליסלען פון מאשינען־אָפּטייל.

צאלקע גינזבורג לויפט שנעל אריין אין מאשינען־האלע, לייגט אונטער דעם „פּאקעט" אונטער די מאשינען, צינדט אונטער דעם ביקפאָרד־

שנור מיט דער אויסרעכענונג, אז די עקספּלאָזיע זאָל פּאַרקומען אין עטלעכע מינוט אַרום. ניט זייענדיק זיכער, אַז דער שנור איז גוט צוגעבונדן צו דער מינע, ריזיקירט ער אריינצולויפן נאָך א מאָל אין מאשינען-אָפּטייל און אַן איבערצייגטער, אַז אַלץ איז אין אָרדענונג, לויפט ער פון דאָרט גיך אַרויס. אין עטלעכע סעקונדן שפּעטער האָט זיך דערהערט א מורא׳דיקער קנאַל. פון טאַרטאַק האָט א זעץ געטאָן א שטיק פייער און קנוילן רויך. פון אַלע אַרומיקע געביידעס האָבן אָנגעהויבן פליען די דעכער און די שויבן.

פון דערבייאיקן שטעטעלע איוויע (דער טאַרטאַק איז געווען אַן ערך איין ק״מ פון שטעטל), האָבן די דייטשן מיט פּראָזשעקטאָרן באַלויכטן די גאַנצע אומגעגנט און פון שפּיץ קלויסטער, וווּ עס זיינען געווען אויפגעשטעלט קוילנוואַרפערס, אָנגעהויבן שיסן אין דער ריכטונג פון וואַלד. די פּאַרטיזאַנער האָבן פון פאָראויס אויסגערעכנט, אַז די דייטשן וועלן זיי אָפּשניידן דעם וועג צוריק צום וואַלד, דעריבער האָבן זיי זיך טאַקע געלאָזט אין דער קעגנגעזעצטער ריכטונג, וואָס עס האָט זיי געראַטעוועט. דער אָפּקלאַנג פון אויפרייס איז געהערט געוואָרן אין דער גאַנצער אומגעגנט און האָט געמאַכט א גרויסן רושם אויף דער באַפעלקערונג.

די קאָמאַנדע האָט אָפּגעמערקט די דרייסטע און דערפאָלגרייכע אָפּעראַציע איבער אַזאַ וויכטיקן מיליטערישן אָביעקט און צוגעשטעלט די אָנטיילנעמערס צו הויכע מלוכה-אָרדנס.

אויך דער יידישער אָטריאַד א. נ. „קאַגאַנאָוויטש ל. מ.״ (פּאָלעסיע), האָט אַדורכגעפירט א דערפאָלגרייכע אָפּעראַציע, אויפרייסנדיק דעם טאַרטאַק אין שטעטל פּאָהאָסט-זאַגראָדסקי. דער טאַרטאַק האָט געהערט פאַר דער דייטשישער אָקופּאַציע צו דער פאַמיליע באָבראָוו. דער צוגאַנג און אָפּגאַנג איז געווען זייער א שלעכטער פאַר אַן אָנגריף. פון איין זייט האָט דעם טאַרטאַק אָפּגעטיילט דער טייך באָבריק פון דער צווייטער זייט, די פאַרהאָסטער אָזיערע און הויכע בערג. דער טאַרטאַק איז געווען אָפּגעהיט טאָג און נאַכט דורך פיר דייטשישע פּאָסטנס אויף אַלע עקן פון בריק, וועלכע האָט געפירט צום טאַרטאַק. דער טאַרטאַק האָט געהאַט א וויכטיקן מיליטערישן באַדייט ביים צושטעלן פאַר דער דייטשישער קריגס-אינדוסטריע האָלץ-מאַטעריאַל פאַר שיף-בוי.

נאָוועמבער 1942 האָט דער ראָטע-קאָמאַנדיר לייבל באָבראָוו, באַקומען א באַפעל אויפצורייסן די פאַבריק. זייענדיק די פריערדיקע

אייגנטימערס פון טארטאק האָבן זיי געקענט אלע וועגן און צוגאנגען אויף דעם שטח.

צוקלייבנדיק צו זיך דרייסטע חברה: שמואל קאָזשושניק, קאָמיסאר העניעק סאָלאָווסקי א. אנד., זיינען זיי מיט א פּאקעט פון 35 ק״ג אויפרייס־מאטעריאל אוועק אויספילן די אויפגאבע. מיט גרויס ריזיקע גיט זיך זיי איין דורכצוגיין דעם טייך, אָנקומען צום שטח פון טארטאק און אָן רעש אנטוואָפענען די פיר וועכטערס, וועלכע עס באוואכט סאָלאָווסקי.

פּארטיזאנער פון יידישן אָטריאד „קאגאנאָוויטש ל. מ.״
(פּאָלעסיע) פון לינקס צו רעכטס: **א. ראָיאק** (פּאראנאָוויטש) און ברודער פון פארשטאָרבענעם אָטריאד־קאָמאנדיר דוד באָבראָוו ז״ל. — ראָטע־קאָמאנדיר **ל. באָבראָוו** (פּאָהאָסט־זאגאָראָדסקי. איצט אין אמעריקע)

באָבראָוו און קאָזשושניק קריגן זיך שנעל אריין אין מאשינען־אָפּטייל. זיי האָבן אונטערגעלייגט די מינעס אונטער די גאטערן מיט דער אויסרעכענונג, אז די עקספּלאָזיע זאָל פּאָרקומען אין 15 מינוט ארום, בכדי זיי זאָלן קענען באצייטנס אָפּטרעטן און זיך אריבערכאפּן אויף דער צווייטער זייט טייך. די עקספּלאָזיע האָט זיך אָבער באקומען א ביסל פריער. דער דאך פון טארטאק איז געפלויגן אין דער לופטן, די מאשינען אָפּטייל און די געביידע זיינען פולשטענדיק חרוב געוואָרן. עס האָט זיך גלייך אויפגעעפנט א געדיכטע שיסעריי פון שווערע קוילן־און מינע־ווארפערס פון דעם דייטשישן גארניזאָן און די גאנצע

אומגעגנגט איז באַלויכטן געוואָרן מיט שטאַרקע רעפלעקטאָרן. פויזשענדיק אויף די בײַכער גיט זיי זיך איין צו דערקריכן דורך א צווייטער ריכטונג צו דער בריק און פון דאָרט קומען זיי אָן בשלום אין אָטריאַד.

אין אָטריאַד האָט מען זיי אויפגענומען מיט באַגייסטערונג, ווײַל דער אויפרייס-קנאַל איז געהערט געוואָרן אַזש דאָרט. פאַר דער דרייסטער אָפּעראַציע זײַנען אַלע אנטייל-נעמערס צוגעשטעלט געוואָרן צום אָרדען „רויטער שטערן" און באַקומען א דאַנק-אויסדרוק פון פּאַרטיזאַנישן שטאַב.

דער 66-יעריקער **שמואל באָבראָוו**, פאָטער פון פאַרשטאָרבענעם קאָמאַנדיר פון יידישן אָט-ריאַד, „קאַגאַנאָוויטש ל. מ." (פּאָלעסיע), באָבראָוו דוד ז"ל, האָט געהערט צו דער קאַמפּס-גרופּע. (איצט אין אַמעריקע)

יידישע פּאַרטיזאַנער האָבן זיך געריסן צו קאַמף און נקמה, אַרויסווײַזנדיק דערבײַ פיל אָריגינעלע אײַנפאַלן, דערטראַכטנדיק זיך צו די פאַרשיידנסטע המצאות בכדי צו קענען שאָדן דעם שונא און שטילן א ביסל זייער זודיקן צאָרן.

אין דער ערשטער תקופה פון דער פּאַרטיזאַנער-באַוועגונג, ווען עס האָט זיך געפילט א גוואַל-טיקער מאַנגל אין טאָל און אויפרייס-מאַטעריאַלן, האָבן די יידישע פּאַרטיזאַנער געקעמפט פאַר דער מעג-לעכקייט צו גיין אויף די אײַזנבאַן-ליניעס, כדי אַראָפּצושלאָגן דײַטשישע עשאַלאָנען.

דעם אָטריאַד „קרוק" (וואָלין), וועלכער איז דאַן געווען אין זײַן

איבערוויגנדיקער מאָס א יידישער, איז אָנגעקומען גאַנץ שווער אויסצו־קעמפן אזעלכע מעגלעכקייטן.

אויך אין אָרליאַנסקי־אָטריאַד, האָט מען זיך ניט געאײַלט צו שיקן די יידישע פאַרטיזאַנער פון דער דריטער ראָטע צו דיווערסיע־אַקטן אויף די אײַזנבאַן־ליניעס.

די יידישע פאַרטיזאַנער פון נאַטשער פּושטשע, בריגאַדע „לענינסקי קאָמסאָמאָל" פלעגן דורכמאַכן פיל הונדערטער ק"מ, דורכגייענדיק ראַיאָנען באַהערשטע פון דײַטשן און ווײַסע־פּאָליאַקן, אויסשטעלענדיק זיך אויף די גרעסטע געפאַרן, בכדי צו ברענגען א ביסל טאָל און קענען אָנגיין מיט דער דיווערסיע־אַרבעט אין זייער ראַיאָן. צו אַן אָריגינעלן אײַנפאַל האָט זיך דערטראַכט דער יידישער אָטריאַד „קאַגאַנאָוויטש ל. מ." (פּאָלעסיע). ניט האָבנדיק אין דער ערשטער צײַט קיין אויפרײַס־מאַטעריאַלן, האָבן די סטאָלאַרעס געמאַכט א קלין, וועלכער האָט מיט דערפאָלג פאַרביטן טאָל. אכט מאַן אונטער דער אַנפירונג פון יודל אָשעראָווסקי און קאָזושניק, זײַנען אין א פינצטערער נאַכט אוועק מיט דעם „קלין" צו דער באַן־ליניע מאַלקעוויטש־באַסטון. דער לאָקאָמאָטיוו איז אָנגעלאָפן מיט גרויס אימפּעט אויפן אריבערגעלייגטן קלין איבער די ליניעס, און איז אראָפּ פון די רעלסן, מיטשלעפּענדיק נאָך זיך אכט וואַגאָנעס מיט אַמוניציע. דער עפעקט פון אראָפּגעלאָזטן באַן מיט א הילצערנעם „קלין", האָט געמאַכט א גרויסן רושם בײַ אַלע רוסישע פאַרטיזאַנער־גרופּעס אין יענער געגנט, וועלכע האָבן באַוווּנדערט די יידישע המצאה־קונסט.

די יידישע פאַרטיזאַנער פון רוסישן אָטריאַד „איסקרא" האָבן גענומען אַן אַקטיוון אָנטייל אין ברענגען די האַרמאַטן־סנאַריאַדן, וועלכע זײַנען געווען מאַגאַזינירט ניט ווײַט פון דער לידער אײַזנבאַן־סטאַציע. בײַם צוגרייטן „פּאַקעטן" (אָדער אויפן פאַרטיזאַנישן לשון — „מתנות") פאַרן א. ד. אָטריאַד האָט זיך באַזונדערס אויסגעצייכנט בערדאָווסקי (לידע).

אדאַנק דעם העלדישן יידישן פאַרטיזאַן, בורך לעווין, האָט דער דיווערסיע אָטריאַד „אָקטיאַבר" באַקומען פיל אויפרײַס־מאַטעריאַלן פון זשעלודקער אומגעגנט. ער איז געווען דער ספּעציאַליסט פון צוגרייטן די „פּאַקעטן" און א באַדייטנדיקן טייל פון זיי האָט ער אַליין אונטערגע־לייגט אונטער די פײַנטלעכע באַנען.

ווי מיר האָבן שוין דערמאָנט פלעגן א טייל רוסישע אָטריאַדן, (באַזונדערס אין דער ערשטער צײַט), צעגערן מיט אָננעמען יידן אין די

אַטריאַדן, אויב זיי זיינען געקומען אָן געווער. געוויינטלעך פלעגט מען זאָגן א ניי אָנגעקומענעם „הרגע א דייטש און נעם צו זיין ביקס!"

טיילמאָל פלעגט מען דאָס אָנעמען א נייעם פּאַרטיזאַן אין אָטריאַד אָפּהענגיק מאַכן פון אויספילן א ריזיקאַלישע קאַמפּס־אויפגאַבע.

אויך ביים פאַרזיינדיקן זיך קעגן פּאַרטיזאַנישן קריגס־געזעץ, פלעגט מען אין א טייל פאַלן קענען אויסקויפן דעם חטא דורך אויספירן געפערלעכע קאַמפּס־אויפגאַבעס.

עס קלינגען ווי לעגענדעס די דרייסטקייט און געוואַגטקייט פון די יידישע פּאַרטיזאַנער פאַר די, וועלכע האָבן אליין ניט מיטגעמאַכט די סאָוועטישע העראָישע פּאַרטיזאַנקע.

30־טן מאַי 1942 האָט זיך איינגעגעבן מאַקס ביעגון צו אַנטלויפן אין וואַלד פון דער פּאַראַפּיאַנאָווער שחיטה (ווילנער געגנט).

דריי מעת־לעת בלאָנדזשעט ער אַרום איבער די וועלדער און בלאָטעס, ניט אָנטרעפנדיק קיין לעבעדיקן מענטשן.

פּלוצעם האָט ער באַמערקט ניט ווייט פון זיך עטלעכע שלאָפנדיקע מענטשן אין ציווילע קליידער. ער האָט זיך פאָרזיכטיק צוגעגנבעט צו זיי. זיין פרייד איז געווען זייער גרויס. נעבן די שלאָפנדיקע איז געשטאַנען א קוישל מיט עסנוואַרג. ביעגון נעמט צו דאָס קוישל און ווי א חיה וואַרפט ער זיך אויפן עסן. א זאַטער שלאָפט ער איין.

אויף מאָרגן פרי איז ער אויפגעוועקט געוואָרן פון א געשריי און א באַפעל זיך אויפצוהויבן.

— „ווער זייט איר?" — גיט זיך א כאַפּ אויף א דערשראָקענער ביעגון.

— „פּאַרטיזאַנער" — פאַלט דער ענטפער.

דערוויסענדיק זיך, וואָס מיט אים האָט פּאַסירט, האָבן זיי אים געגעבן דריי גראַנאַטן און געהייסן אָנפאַלן אויף דער פּאַראַפּיאַנאָווער קאָמענדאַנטור און אָפּרוימען דעם דייטשישן הויפּטמאַן, בענץ. דאָס איז געווען דער באַדינג אויפגענומען צו ווערן אין פּאַרטיזאַנער אָטריאַד.

צוויי א זייגער ביינאַכט דערקריכט ביעגון שטילערהייט צום קאָמענדאַנטס שלאָף־צימער און וואַרפט אריין די גראַנאַטן . . .

פינף א זייגער אין דער פרי איז ער שוין צוריק אין וואַלד. ער האָט דעם געשטעלטן באַדינג אויסגעפילט בשלמות. די רעזולטאַטן זיינען געווען: הויפּטמאַן בענץ דערהרגעט און דריי דייטשן פאַרוואונדעט.

מאַקס ביעגון איז אויפגענומען געוואָרן אין אָטריאַד.

ברוך זשירמונסקי איז אנטלאָפן פון לידער געטאָ צוזאמען מיט זיין פאמיליע אין דאָקודאָווער ראיאָן פארן ארומרינגלען די געטאָ (29-טן דעצעמבער 1942). דער קאָמאנדיר פון „איסקרא"-אָטריאד, סאשקע, מאכט אָפּהענגיק דאָס אויפנעמען אים און נאָך אייניקע אנטלאָפענע יידן אין אָטריאד פון אויספילן א וויכטיקע קאמפס-אויפגאבע.

די אויפגאבע איז באשטאנען אין אונטערצינדן דעם הויף פון געביטס - קאָמיסאריאט, וואָס געפינט זיך הארט נעבן לידע. די דריי יידן האָבן אָבער בשום אופן די אויפגאבע ניט געקענט אויספירן, ווייל די וואך אויף דער בריק נעבן דעם הויף האָט זיי באמערקט. זיי קערן זיך אום צוריק און מעלדן וועגן דעם.

דער קאָמאנדיר גיט זיי דאן א צווייטע אויפגאבע. אויפן לידער צעשטערטן ערעאָדראָם געפינען זיך מאגאזינירטע פלי-באָמבעס אָן אָנצינדערס, וועלכע ווערן אויסגענוצט דורך די פארטיזאנער אלס אויפרייס-שטאָף פאר דיווערסיע-אקטן. זיי האָבן באדארפט אָנלאָדן די באָמבעס אויף שליטנס און ברענגען אין וואלד. ער האָט זיי געגעבן צו הילף נאָך זיבן יידישע פארטיזאנער פון זיין אָטריאד. דאָס מאָל האָט זיך זיי געליקלעך איינגעגעבן אויספילן די אויפגאבע און זיי ווערן אויפגענומען אין אָטריאד.

אויך דעם יידישן בחור ר. רובינשטיין (לידע), ווערט געשטעלט א פאָרבאדינג ביים אויפנעמען אין אָטריאד „איסקרא", אז ער זאָל אויפרייסן די נאפט-ציסטערנעס אין לידע.

דער אויפרייס איז אים ניט געלונגען, אָבער די קאָמאנדע האָט פעסטגעשטעלט, אז די מינע איז דורך אים אונטערגעלייגט געוואָרן, נאָר זי האָט ניט עקספלאָדירט. ער איז אויפגענומען געוואָרן אין אָטריאד.

דער 18-יעריקער אייזיק פירט פון שטעטל טשארטאָריסקי (וואָלין) וויל אָנקומען אין אָטריאד פון רוסישן קאָמאנדיר קאפיטאן קאָנטשא. (פיאָדאָראָוו-ראָווענעסקעס פארטיז. פארייניקונג, וועלכער האָט אָפּערירט אין דער געגנט פון ראפאלאָווקע). דער קאָמאנדיר וויל אָבער אים ניט אָננעמען צוליב זיין קרענקלעך אויסזען און צוליב געווער-מאנגל אין אָטריאד.

אייזיק פיכט לייגט דאן פאָר דעם קאָמאנדיר, אז ער זאָל אים געבן א ריזיקאלישע קאמפס - אויפגאבע, וועלכע ער איז אָן שום באוואָרענישן גרייט אויסצופילן. קאפ. קאָנטשע באפוילט אים צו פאר-ברענגען די תבואה-מאגאזינען פון די דייטשן אין שטעטל ראפאלאָווקע.

פירט נעמט צוויי פלעשער בענזין און עטלעכע גראנאטן און אין א פינצטערער נאכט שלייכט ער זיך דורך אומבאמערקט צו די תבואה־מאגאזינען, אייסמיידנדיק די וועכטערס. ער באגיסט מיט בענזין די תבואה, לייגט אוועק דערביי די גראנאטן, צינדט אונטער די בענזין און אליין גיט זיך אים איין בשלום ארויסצובאקומען זיך פון שטעטל. די מאגאזינען זיינען געווען הילצערנע און דאס פייער האט שנעל ארומגעכאפט אלע תבואה־זאפאסן. עס האבן אויפגעריסן די אונטערגעלייגטע גראנאטן ארויסרופנדיק א גרויסע פאניק ביי די דייטשן, וועלכע האבן געעפנט א בלינדע שיסעריי איבערן שטעטל.

דער קאמאנדיר קאנטשא האט עפנטלעך אויסגעדריקט פירטן דאנקבארקייט פאר זיין העלדישער טאט און אים גלייך אויפגענומען אין אטריאד.

דער קאמאנדיר פון אטריאד טשאפאיעוו (פינסקער בריגאדע קאמאראוום פארייניקונג) פאטאלאכין, פלעגט אויפנעמען צו זיך יידן נאר מיטן באדינג, אז יעדער איינער וועט אליין דערלאבערן געווער.

צוויי יידישע בחורים, מענדל קאפעליוש (יאנאוו, פאלעסיע) און הענעך טורקעוויטש (סיערניק), וועלכע האבן זיך ארומגעוואלגערט אין די וועלדער האבן געבעטן פאטאלאכינען, אז ער זאל זיי אויפנעמען אין אטריאד. ער נעמט זיי אויף און שיקט זיי גלייך אוועק מיט א גרופע פון 12 מאן אויף א קאמפס־אויפגאבע אויפן טראקט פינסק—דובאי דורך וועלכן עס האבן געזאלט דורכגיין דייטשן צום דארף דובאי. די גרופע האט פארנומען א גוטע פאזיציע. נאך עטלעכע שעה האבן זיך באוויזן די דייטשישע אויסשפירערס און נאך זיי א ראטע זעלנערס. די פאר־טיזאנער האבן זיי דורכגעלאזן. ווען דער פור־טראנספארט האט זיך אויסגעגלייכט מיט דער לויערונג, האבן די פארטיזאנער זיך געווארפן אויף די פורמאנעס ארויסרופנדיק צווישן זיי א פאניק. די צוויי יידישע בחורים אן געווער, האבן זיך געווארפן מיט די הוילע הענט אויף צוויי דייטשן, ארויסגעריסן ביי זיי די ביקסן און איינגעשלאסן זיך אין קאמף צוזאמען מיט דער גאנצער גרופע. אין דעם איבערפאל האבן באצאלט מיטן לעבן 20 דייטשן און מען האט דערלאבערט טראפייען, א האנט־קוילנוואַרפער און עטלעכע ביקסן.

ווען די גרופע האט זיך צוריקגעקערט אן פארלוסטן אין אטריאד, האט פאטאלאכין אויסגעדריקט דאנקבארקייט די צוויי יידישע יונגעלייט

פאר זייער אומדערשראָקנקייט און אָנגענומען זיי אין אָטריאַד אַלס גלייכבארעכטיקטע קעמפערס.

דעצעמבער 1942, האָבן זיך צוויי יידן, אינגבער און פרוי זיידמאַן פארבאהאלטן אויף א בערגל אין די קוסטעס ניט ווייט פון זייער שטעטל, דעמידאָווקע (וואָלין). די איבעריקע געראטעוועטע האָבן זיך געמוזט פונאנדערגיין, ווייל עס איז ניט געווען קיין מעגלעכקייט צו זיצן פאר א גרעסערער גרופע. קיין געווער האָבן זיי אָבער ניט געהאט. אָן דעם האָבן זיי ניט געקענט נקמה נעמען און אויך ניט אָנקומען אין א פאר־טיזאנער־אָטריאַד.

אין א געוויסן פארנאכט, זיצנדיק פארצווייפלטע, האָבן זיי באמערקט, ווי אויפן וועג, וועלכער פירט צום שטעטל, פאָרן צוויי דייטשן אויף ראָווערן. אין דעם אָרט, וווּ זיי זיינען געזעסן פארשטעקט פארקערעוועט זיך דער שאָסיי, שאפנדיק א פאָרם פון א „ר", אזוי, אז ווען מען פארקערעוועט זיך, זעט מען גאָרניט, וואָס עס קומט פאָר הינטער זיך. אינגבער טראכט ניט קיין סך. ווען דער ערשטער דייטש פאָרט פארביי זיין באהעלטעניש, גיט ער פלוצעם א שפרונג ארויס און צעשפאלט אים מיט א האק אויף צווייען.

אָן אן אויסגעשריי פאלט דער דייטש טויט. אין דעם מאָמענט איז אָנגעפאָרן דער צווייטער דייטש. ניט געבנדיק אים קיין צייט צו אָריענטירן זיך, ווארפט ער זיך אויך אויף אים און טויט אים.

„איצט וועלן מיר נקמה נעמען, איצט וועלן מיר אָנקומען אין פארטיזאנקע!" שרייט אויס א גליקלעכע די פרוי זיידמאַן.

דאָס געווער האָט זיי געגעבן דאָס געפיל פון זיכערקייט און האָפענונג.

א גרופע פארטיזאנער אונטערן אָנפיר פון קאָמאנדיר פּאָפּאָוו האָט בעת זייער מארש פון די וואָלינער וועלדער אויף מזרח זיך אָנגעטראָפן אויף א בלאָנקענדיקן יידישן בחור באָרים פליישמאַן (יאנאָוו, פּאָלעסיע), וועלכער האָט זיך ביי זיי געבעטן אריינעמען אין אָטריאַד.

דער קאָמאנדיר פּאָפּאָוו האָט אויף דעם מסכים געווען מיטן תנאי, אז ער וועט קיין געווער ניט באקומען כל זמן ער וועט זיך ניט ארויסווייזן, אלס ווערטפולער פארטיזאַן. אויפן צווייטן טאָג נאָכן אָנקומען פון באָרים פליישמאַן אין אָטריאַד, האָבן פויערים אָנגעוויזן 50 דייטשן פון האָראָדנער גארניזאָן דעם וואלד, אין וועלכן עס האָט זיך געפונען די פארטיזאנער־גרופע.

די פּאַרטיזאַנער-וואַך בײַם ראַנד פֿון וואַלד באַמערקנדיק די דײַטשישע קאָלאָנע האָט גלײַך אַלאַרמירט דעם אָטריאַד. צולאָזנדיק די דײַטשן אויף אַ שטח פֿון 40 מעטער, האָט די פֿאַרמאַסקירטע פּאַרטיזאַנער-גרופּע פֿאַרשאָטן מיט אַ געדיכטן קוילן-האָגל די דײַטשן, וועלכע האָבן זיך אויף דעם ניט געריכט, ווײַל לויט זייערע אינפֿאָרמאַציעס האָבן זיך אין וואַלד געזאָלט געפֿינען בלויז אײנצלנע אומבאַוואָפֿנטע פּאַרטיזאַנער.

אין רעכטן ברען פֿון קאַמף האָט באָרים פֿליישמאַן באַמערקט, ווי עס איז געפֿאַלן פֿאַרוווּנדעט אַ דײַטשישער אָפֿיציר. ניט קלערנדיק קיין סך איז ער אויף די אויגן פֿון גאַנצן אָטריאַד, צוגעלאָפֿן אונטערן געדיכטן פֿײַער צום פֿאַרוווּנדעטן דײַטש, צוגענומען בײַ אים זײַן אויטאָמאַט און פּיסטאָלעט, אומגעקערט זיך צו זײַנע חברים און געפֿירט ווײַטער די שלאַכט מיטן נאָר וואָס דעראָבערטן געווער.

נאָך אַ פֿאַרביטערטער קורצער שלאַכט זײַנען די דײַטשן אָפּגעטראָטן איבערלאָזנדיק אויפֿן פֿעלד 18 פֿאַרוווּנדעטע און געהרגעטע. צווישן זיי אַן אָפֿיציר.

כתריאל און משה סאַלוצקי (זעלווע) ווילן אָנקומען אין בולאַקס אָטריאַד. דער שטאַב-נאַטשאַלניק שטעלט זיי אַ פֿראַגע „צוליב וואָס זײַט איר געקומען אין וואַלד, אויסבאַהאַלטן זיך אָדער קעמפֿן?"... — „קעמפֿן! נקמה פֿאַר אונדזערע קינדער און עלטערן! מיר ווילן די פּאַרטיזאַנער-באַוועגונג קיין מאָל ניט פֿאַראַטן און דאָס געווער פֿון האַנט וועלן מיר ניט אַרויסלאָזן!" — איז געווען דער ענטפֿער. די קאָמאַנדע האָט זיי געשטעלט אַלס תנאי אויפֿגענומען צו ווערן אין אָטריאַד דאָס ברענגען סנאַריאַדן פֿאַרן אָטריאַד-האַרמאַט. די ייִדן האָבן געוווּסט, אַז אין דעם באַשעדיקטן טאַנק, וואָס איז געשטאַנען נעבן זייער הויז אין זעלווע, ליגן פֿיל צענדליקער סנאַריאַדן. דעם 10-טן נאָוועמבער 1942, געלינגט זיי צוזאַמען מיט נאָך אייניקע ייִדישע פּאַרטיזאַנער אַרײַנצוגנבענען זיך אין זעלווע און אָנלאָדן אַ פֿור מיט סנאַריאַדן. צוליב דעם גערויש פֿון די רעדער אויף דער פֿאַרפֿראָרענער ערד, זײַנען זיי דעמאַסקירט געוואָרן דורך דער דײַטשישער וואַך. אָפּשיסנדיק זיך, טרעטן זיי אָפּ ניט אויספֿירנדיק די אויפֿגאַבע. זיי ווערן אין אָטריאַד אויפֿגענומען נאָך דעם, ווי די אויסשפּירערס האָבן באַשטעטיקט די אויטענטישקייט פֿון פֿאַל.

דער א. ד. באָרים בולאַט, האָט באַפֿוילן אַ גרופּע ייִדישע פּאַרטיזאַנער פֿון בולאַקס אָטריאַד מיט סיאָמע שעליובסקי בראש

(דערעטשין), אויפצורייסן די מעלקעריי אין שטעטל קאָזלאָווטשטשיזנע. אין קאָזלאָווטשטשיזנע האָט סטאַציאָנירט א שטאַרקער דייטשישער גאַרניזאָן, און די רעאַליזירונג פון דער אויפגאַבע האָט אויסגעזען צו זיין אן אומעגלעכע. דעם ערשטן מאָל זיינען זיי גלייך באַמערקט און שטאַרק באַשאָסן געוואָרן, און דעריבער זיך אומגעקערט מיט גאָרנישט. בולאַט באַטאָנט, אז פאַר א פּאַרטיזאַנער טאָר ניט עקזיסטירן דאָס וואָרט „אומעגלעך״ און שיקט די גרופּע א צווייטן מאָל מיטן זעלביקן באַפעל. ער וואָרנט זיי דערביי, אז אין פאַל פון ניט אויספירן די אויפגאַבע, טאָרן זיי זיך ניט אומקערן צוריק אין אָטריאַד.

די יידן געלינגט דאָס מאָל אונטערן דעק־מאַנטל פון דער נאַכט־פינצטערניש אריינצובאַקומען זיך אין קאָזלאָווטשטשיזנע. זיי האָבן די מעלקעריי באַגאָסן מיט בענזין און אונטערגעלייגט א סנאַריאַד. די מעלקעריי איז אויפגעריסן געוואָרן און די פּאַרטיזאַנער האָבן זיך צוריקגעקערט אָן פאַרלוסטן אויף דער באַזע.

שעפּסל בערעזאָווסקי (יאַנאָוו, ביי פּינסק), א קוילנוואַרפער פון „סטאַלין־אָטריאַד״ (פּינסקער בריגאַדע), האָט בעת א לויערונג מיט א גרופּע, וועלכע ער האָט אָנגעפירט, געהרגעט עלף דייטשן און גענומען איינעם א לעבעדיקן.

די זעלביקע פּאַרטיזאַנער־גרופּע, וואָס איז באַשטאַנען פון זיבן מאַן, איז אָנגעפאַלן פון א לויערונג נעבן פּינסק אויף א דייטשישן אָפּטייל פון פערציק דייטשן און קאָזאַקן. נאָך א קורצער שלאַכט פאַלן פון זייערע קוילן זיבן דייטשן און די איבעריקע צעלויפן זיך אין גרויס פּאַניק. די זיבן יידישע פּאַרטיזאַנער האָבן זיך גלייך אויפן אָרט איבער־געטאָן אין די דייטשישע מונדירן און באַוואָפנט זיך מיט זייער געווער, ביקסן און נאַגאַנען.

א באַזונדערס פאַראַנטוואָרטלעכע ראָל איז בעת די קאַמפן און לויערונגען אויסגעפאַלן אויף די באַזיצערס פון אויטאָמאַטישן געווער און קוילנוואַרפערס. די מוטיקע דרייסטע האַלטונג פון די פּאַרטיזאַנער באַוואָפנטע מיט דעם מין געווער, האָט אָפט דעצידירט וועגן אויסגאַנג פון קאַמף.

דער אָטריאַד א. נ. „קאָגאַנאָוויטש ל. מ.״ (פּאָלעסיע) האָט יאַנואַר 1944 ארויסגעשיקט א גרופּע פון צוועלף מאַן אונטערן אָנפיר פון די וויזוואַד־קאָמאַנדירן: זאַווין, וועלוול לעווין און יודל אָשעראָווסקי צו ליקווידירן א קאָנטראָל־פּאָסטן פון אַכט דייטשן אויף דער באַן־ליניע מאַלקעוויטש־

לוניניעץ. זיי האָבן אויך מיטגענומען מיט זיך דעם קוילנוואַרפלער, קיווע קרוגלי, וועלכער איז געווען אַלגעמיין באַקאַנט מיט זיין אומדערשראָקנקייט און דרייסטקייט.

זיצענדיק אויף דער לויערונג, האָבן זיי ניט געוואָלט עפענען קיין פייער, צוליב דעם, וואָס אַנשטאָט אַכט האָבן זיך באַוויזן בלויז צוויי דייטשן. אין אַ האַלבער שעה אַרום האָבן די צוועלף יידישע פּאַרטיזאַנער באַמערקט, אַז זיי געפינען זיך אין אַן אַרומרינגלונג פון אַ גרעסערער צאָל דייטשן, וועלכע האָבן אַנטקעגן יעדן פּאַרטיזאַן אָנגעשטעלט אַ קוילנוואַרפער. די יידישע פּאַרטיזאַנער האָבן זיך ניט פאַרלאָרן און אויפגענומען דעם קאַמף. איבערהויפּט האָבן די דייטשן געצילט פון אַלע זייטן אין דעם קוילנוואַרפלער קיווע קרוגלי, וועלכער האָט געשאָסן מיט פייער פון אַלע זייטן, בכדי צו מאַכן אַ וועג פאַר זיינע חברים, אויף אָפּצוטרעטן, שטעלט זיך קרוגלי מיט זיין קוילנוואַרפער אין דער גאַנצער הויך און פּרוווט אָפּראַמען אַ דייטשע פייער-נעסט. אַ סעריע קוילן האָט אים אומגעוואָרפן פון די פיס. ער האָט נאָך אַלץ עקשנותדיק געפירט זיין פייער איבערן שונא, ביז אַ צווייטע פיינדלעכע קויל האָט אים געמאַכט שווייגן, בלויז געציילטע האָבן זיך ליידער געראַטעוועט אין דעם דאָזיקן ניט גלייכן קאַמף.

דעם 28 סעפּטעמבער 1942 האָט אַ גרופּע יידישע פּאַרטיזאַנער אויפן באַפעל פון פּאָלק. מעדוועדיעוו געמאַכט אַ לויערונג אויף זיבן דייטשן, וועלכע זיינען געפאָרן מיט דעם וואַלד-וועג פון וואָראָנאָווקע קיין אַנטאָלין צו כאַפּן פּאַרטיזאַנער.

די פּאַרטיזאַנער האָבן פאַרנומען זייער אַ גינסטיקע פּאָזיציע ביים ראַנד פון וואַלד אויף אַ בערגל. די דייטשן האָבן זיך ניט געקענט פאָרשטעלן, אַז אין דעם אָרט קען אימיצער אויף זיי לויערן.

עס האָט זיך פאַרבונדן אַ פאַרביטערטער קאַמף, וועלכער האָט געדויערט אַ שעה צייט. די דייטשן האָבן געליטן אַ צעשמעטערנדיקע מפּלה, איבערלאָזנדיק אַכט טויטע. די פערד און וועגענער מיט געווער און אַמוניציע, זיינען זיך אין פּאַניק צעלאָפן.

דעם 6-טן נאָוועמבער 1943, לכּבוד דעם יאָר-טאָג פון דער „אָקטאָבער-רעוואָלוציע", דאָס פאַרנעמען קיעוו דורך דער רויטער אַרמיי, ווי אויך צוליב דער געלונגענער אויפגאַבע, בעת וועלכער עס איז אומגעבראַכט געוואָרן דער פאַרטרעטער פון רייכס-מיניסטער פאַר אוקראַינע,

גענעראל האָן (דער רייכס־מיניסטער איז געווען, קאָך) האָט מעדוועדיעווס ספּעץ־אָטריאַד (וואָלין) איינגעאָרדנט אַ פּייערלעכע אַקאַדעמיע.

די דייטשן אויפגערעגט צוליב דער דערמאָרדונג פון אַזאַ וויכטיקער פּערזענלעכקייט האָבן געוואָרפן גרויסע מיליטערישע כוחות אויף די פּאַרטיזאַנער.

די דייטשן האָבן ארומגערינגלט דאָס זיץ־אָרט פון אָטריאַד און געעפנט אַ געדיכטן פייער פון אַלע מינים געווער פאַרקלעמענדיק דעם אָטריאַד אַזוי, אַז די פּאַרטיזאַנער זיינען געווען געצוווּנגען אויפצונעמען אַן אָפענעם קאַמף, הגם די אַמוניציע פון אָטריאַד איז געווען זייער אַ באַגרענעצטע.

אין אָטריאַד האָט זיך געפונען דער 18־יעריקער יידישער פּאַרטיזאַן פייוול שרייבער (בערעזנע, וואָלין). זעענדיק, אַז די לאַגע ווערט פון מינוט צו מינוט קריטישער, רייסט ער זיך אַרויס פאָראויס מיט זיין אויטאָמאַט און זייט טויט צווישן די דייטשע אָנפאַלערס. ער פאַלט אָבער אין אונטערגעשאָסענער פון שונאס קוילן־האָגל.

דער ביישפּיל פון העלדישן יונגנטלעכן, שרייבער האָט באַצויבערט דאָס קליינע הייפעלע פּאַרטיזאַנער, וועלכע וואַרפן זיך אין שטורעם אויף די איבערוויגנדיקע דייטשן און צווינגען זיי אָפּצוטרעטן אין איילעניש. די דייטשן לאָזן אויפן שלאַכט־פעלד פיל טויטע און פאַרוווּנדעטע, ווי אויך דריי קליינע האַרמאַטן, פערצן קוילנוואַרפערס, פיל ביקסן און אויטאָמאַטן און 45 פורן מיט פאַרשיידנאַרטיקער אַמוניציע.

אויפן קבר פון העלד איז דער אָטריאַד־קאָמאַנדיר מעדוויעדיעוו אַרויסגעטראָטן מיט אַ טרויער־רעדע, רופנדיק די פּאַרטיזאַנער צו נעמען אַ ביישפּיל פון אַכצן־יעריקן יידישן פּאַרטיזאַן, וועלכער איז געפאַלן אין קאַמף פאַר פרייהייט און געראַטעוועט דעם אָטריאַד.

אַפּריל 1943 דערוויסט זיך דער בריגאַדע־שטאַב פון „פּאָביעדאַ", אַז עס דאַרף דורכפאָרן פון דערעשטשין קיין רודי אַ טראַנספּאָרט דייטשן מיט פּראָדוקטן. מען האָט באַשלאָסן מאַכן אויף זיי אַ לויערונג ביים דאָרף שליזען־פּאָדגרעבעלסקי. עס ווערן אויסגעקליבן דרייסיק יידן פון אַבראַמאָווס ראָטע, באַוואָפנט מיט פינף קוילנוואַרפערס, אַכט אויטאָמאַטן און זיבעצן ביקסן. די לויערונג איז געוואָרן אויסגעלייגט אין דריי ערטער: ביים עק דאָרף אויפן צווייטן זייט שאָסיי, אויף אַ בערגל ביים ברעג וואַלד און אַ האַלבן ק"מ פאָרויס. דריי ק"מ פון דער לויערונג האָט מען אויפגעשטעלט צוויי רייטערס־אויסשפּירערס, וועלכע האָבן באַדאַרפט דורך

א שאָס סיגנאַליזירן דאָס אָנקומען פון די דייטשן און אַליין אנטלויפן אין אן אנדער ריכטונג.

אכט א זייגער אין דער פרי זיינען טאקע אָנגעקומען צוויי און פערציק דייטשן און פּאָליציסטן אויף זיבעצן פורן. ווי נאָר די אויסשפּירערס האָבן זיי באמערקט האָבן זיי אָפּגעגעבן דעם אָפּגערעדטן צייכן. די דייטשן זיינען אראָפּגעלאָפן פון די פורן און אָנגעהויבן שיסן. ניט באַקומענדיק קיין ענטפער אויף זייער שיסעריי האָבן זיי שוין ווייטער ניט געוואָלט פאָרן, פאָרויספילנדיק א לויערונג פון פּארטיזאנער.

די ווייס-רוסישע פּאָליציי, וועלכע איז מיט זיי מיטגעפאָרן האָט אויסגעלאכט די דייטשישע פחדנות און גע׳עצהט ווייטער צו פאָרן. די דייטשן האָבן זיך געלאָזט איינריידן.

די פּארטיזאנער האָבן זיי געלאָזט צופאָרן רואיק ביזן דאָרף און דאן געעפנט אויף זיי א שטארקן פייער. די דייטשן זיינען דעזאָריענטירט געוואָרן און געלאָזט זיך אין אומאָרדנונג לויפן, אָבער זיי זיינען געווען ארומגערינגלט פון אלע זייטן. און ווו זיי האָבן זיך ניט געקערט, האָבן זיי אָנגעטראָפן פּארטיזאנישע קוילן. איין און דרייסיק דייטשן זיינען דערהרגעט געוואָרן און ניין פּאָליציסטן זיינען געכאַפּט געוואָרן לעבעדיקע. עס זיינען דאן גענומען געוואָרן פיל טראָפייען: זעקס קוילנוואַרפערס, 32 ביקסן, 4 אויטאָמאטן, פיל קוילן און גראנאטן.

דערהערנדיק אין דערעטשין, אז אויפן שאָסיי קומט פאָר א גרויסע שיסעריי, האָבן די דייטשן ארויסגעשיקט א פארשטארקונג פון 120 מאן מיט א פאנצער-אויטאָ צו הילף. די טאנקעטקע האָט אָבער ניט געקענט אדורכפאָרן איבער דעם, דורך די פּארטיזאנער צענומענער בריקל און זי בלייבט א פארזונקענע אין טייכל. צו די קעמפנדיקע יידן איז אויך צוגעקומען א פארשטארקונג פון 100 מאן פון בולאקס אָטריאד. עס האָט זיך אויפסניי פארבונדן א גרויסע שלאכט, וועלכע האָט געדויערט פינף שעה. דער קאמף האָט זיך געענדיקט מיטן זיג פון די פּארטיזאנער, וועלכע האָבן דערהרגעט 10 דייטשן און צוויי פארוואונדעט. די דייטשן אנטלויפן אין גרוים פאניק איבערלאָזנדיק די טאנקעטקע מיט די הרוגים. די פּארטיזאנער קלייבן צענויף די 41 דייטשישע פגרים, לאָדן זיי אָן אויף א פור און באפוילן די פויערים אוועקצופירן קיין דערעטשין מיט א צושריפט „מיר שיקן אייך פּראָדוקטן, אנטשולדיקט זייער פאר דער שלעכטער פאקונג, דאָס צווייטע מאָל וועלן מיר פאריכטן״ . . .

צווישן די פיל יידישע קרבנות, וועלכע זיינען געפאלן אין די קאמפן מיט די פאשיסטישע הארדעס און געגעבן א באוויז פון העלדישקייט און נקמה, געפינען זיך אויך יידישע קינדער אין עלטער פון 15—17 יאָר.

חיים שאפראנסקי, געב. אין 1927 אין זשעלודאק, איז אנטלאָפן פון שטשוטשינער געטאָ (סעפטעמבער 1943) און קומט אָן אין אָטריאד „באָרבא". חיים האָט ניט קיין געווער און ווערט אויסגענוצט אלס פאסטוך. מען לייגט ניט קיין שום אכט אויפן יונגן יידישן ייִנגעל. ער גייט ארום א באַרוועסער און אָפּגעריסענער. אין אָנהויב 1944, ווען עס איז געשאפן געוואָרן דער קראסנאָגוואַרדייסקער אָטריאד, האָט מען אים מיט א גרופּע יידן אהין אריבערגעשיקט. דאָרט האָט מען אים באוואָפנט און אריינגעצויגן אין קאמפּס-אָפּעראציעס. חיים האָט גלייך ארויסגעוויזן מוט און העלדישקייט. ער צייכנט זיך ספּעציעל אויס אין דער לויערונג צווישן די דערפער פּעסטשאנקא און קירילאָוויטש, אויף דער קירילאָוויטשער פּאָליציי מיט דייטשן, וועלכע האָבן קאָנוואָיאירט די פויערים ביים ארויסנעמען קארטאָפל פון די גריבער אין יענער געגנט. בעת די פויערים האָבן אין באגלייטונג פון דייטשן און פּאָליציי זיך צוריקגעקערט (אפּריל 1944), האָבן די לויערנדיקע פּארטיזאנער דורכגעלאָזט זיי דורכן דאָרף פּעסטשאנקי און דאן געעפנט אויף זיי א הוראגאן-פייער. ווען עס פאלט דער באפעל „פאָרויס!", שפרינגט ארויס דער ערשטער פון דער באהאלטעניש, שאפראנסקי. דער ערשטער יאָגט ער אָן אנטלויפנדיקן דייטש, הרגעט אים און נעמט צו זיין געווער. דער נצחון איז געווען א פולער. עס איז גענומען געוואָרן פיל געווער און אמוניציע און א חוץ די פיל געהרגעטע דייטשן זיינען אריינגעפאלן צו די פּארטיזאנער אין די הענט אויך פינף לעבעדיקע דייטשן.

חיים איז צוגעשטעלט געוואָרן צו אן אָרדען. דער קאָמאנדיר פלעגט דערנאָך ביי יעדער געלעגנהייט זאָגן, „אז מיט חיים'ען קען מען גיין זיכער אין קאמף".

שלמה'לע שיפּמאנאָוויטש, געב. אין 1928 אין זשעלודאק. א שיין, קליין, דיק, בלאָנד יידיש ייִנגעלע, איז אנטלאָפן פון דער זשעלודקער שחיטה, דעם 9-טן מאי 1942 און אָנגעקומען אין שכנישן זשעטל און פון דאָרט אנטלויפט ער אין וואלד. אין ליפּיטשאנער פושטשע טרעט ער אריין אין קאָליע וואכאָנינס גרופּע. ער צייכנט זיך גלייך אויס מיט זיין מוט און דרייסטקייט אין קאמף ביי רודי-יאוואָרסקע. נאָך דער גרויסער אָבלאווע פון 1942, איז ער אריבער אין דער יידישער דריטער ראָטע,

ווּ ער איז געווען ביז׳ן אריבערפירן אים אין נײַ-געשאַפענעם לענינסקן אָטריאַד. דער קלײנער דאַרער שלמה׳לע האָט זיך אין לענין-אָטריאַד אַרויסגערוקט אַלס אײנער פון די קאַמפּס-פעיקסטע ייִדישע פּאַרטיזאַנער און האָט געצויגן אויף זיך די אויפמערקזאַמקייט פון דער קאָמאַנדע. ער פלעגט כּסדר גײן מיט קלײנע גרופּעס אין די געגנטן, װעלכע זײַנען דורך די דײַטשן פּאַראַייניקט געוואָרן צום „דריטן-רײַך״ (זעלווע, פּ״עסק א. א. וו.) און דאָרט אַדורכפירן דיווערסיע-אַקטן און אַראָפּלאָזן באַנען. ער האָט זיך אין א. ד. אָטריאַד אויך אויסגעצייכנט אַלס אויסשפּירער. (געפאַלן אין פעברואַר 1944).

שלמה׳לע איציקאָוויטש, געב. 1928 אין באַראַנאָוויטש, איז אַנטלאָפן פון דוואָרעצער אַרבעטס-לאַגער צוערשט אין ביעליצער פאַמיליע-לאַגער און נאָכן באַקומען אַ ביקס אַרײַנגעטראָטן (מאַי 1943) אין אָטריאַד „באָרבאַ״. ער איז געפאַלן אָנהויב יאַנואַר 1944 אין אַ דאָרף אויף דער רעכטער זײַט ניעמאַן צוזאַמען מיט זײַן יונגן חבר אהרן היידוקאָווסקי (זשעטל), וועלכע זײַנען פרײַוויליק אַוועק מיט אויפרײַס-מאַטעריאַל אַראָפּ-צולאָזן אַ דײַטשישן עשאַלאָן נעבן דער סטאַנציע ראָזשאַנקע (אײַזנבאַן-ליניע, לידע-גראָדנע). די אומשטענדן בײַ וועלכע די בײדע ייִדישע העלדן-קינדער זײַנען אומגעקומען איז ניט אויפגעקלערט געוואָרן ביז הײַנטיקן טאָג. לויט דער אָפיציעלער מעלדונג פון שטאַב, זײַנען זײ דערמאָרדעט געוואָרן דורך ווײַסע-פּאָליאַקן אין אַ דאָרף, ווו זײ זײַנען אַרײַן נעמען אַ פערד און וואָגן.

דער יונגער פּאַרטיזאַן שלמה׳לע איז געווען דער באַליבטסטער בײַ אַלע פּאַרטיזאַנער ייִדן, ווי רוסן. אין קאַמף איז ער אַלעמאָל געווען דער ערשטער בײַם אָנגריף און דער לעצטער בײַם אָפּטרעטן. אַ באַזונדער שוואַכקייט האָט ער געהאַט צו „גײן אויף דער באַן״. ער האָט אויף זײַן קאָנטאָ געהאַט אין אַ קורצער צײַט אַכט אַראָפּגעלאָזענע באַנען און דאָס אין אַ צײַט, ווען די דײַטשן האָבן שוין זאָרגפול אָפּגעהיט דעם צוטריט צו די באַן-ליניעס. ער פלעגט קײנמאָל ניט וואַרטן, אַז מען זאָל אים באַשטימען אויף אַ קאַמפּס-אויפגאַבע, נאָר ער פלעגט אַלײן אַלע מאָל געבן די איניציאַטיוו צו דעם. דער אָטריאַד-קאָמאַנדיר, פּאַנטשענקאָ, פלעגט דעם קלײנעם, גראָבינקן איציקאָוויטש אַרויסשטעלן יעדעס מאָל אַלס מוסטער פון אַ דיסציפּלינירטן, מוטיקן פּאַרטיזאַן.

נאָך זײַן טויט האָבן אים די ייִדישע פּאַרטיזאַנער געבראַכט אין אָטריאַד. ער איז באַערדיקט געוואָרן אויפן פּאַרטיזאַנער בית-עולם, אויפן

קרייצוועג, דאנילאָוויטש—רודא־ליפּיטשאנסקא, ניט ווייט פון נאקרישקער וואלד. ביים אראָפּלאָזן אים אין קבר לייענט מען א באַפעל וועגן צושטעלן אים צום אָרדן „רויטער שטערן״.

הערשל קארפּאָווסקי, געב. 1927 (סלאָנים), האט נאָכן ארייננמארש פון די דייטשן געארבעט אין בויטן־לאגער ביי געווער, מיט וועלכן ער פלעגט באזאָרגן די אלע, וואָס גייען אין וואלד. אויגוסט 1942 אנטלויפט ער אין וואלד מיט אן אויטאָמאט און קומט אָן אין דר. אטלאסעס ראָטע, וווּ ער ווערט צוגעטיילט צו א ווירטשאפטס־גרופּע. ער ווייזט דערביי ארויס רירעוודיקייט און ווערט גיך ביי אלעמען באליבט. מאי 1942, ווערט ער ארויסגעשיקט מיט נאָך אכט מאן נעבן זעלווע אויפצורייסן א באַן. הערשל לייגט אליין אונטער די מינע. עס זיינען צעשמעטערט געוואָרן 40 וואגאָנעס מיט געווער און אמוניציע. ער האט דערפאר באקומען א מעדאל „פאר דרייסטקייט״ („זא אָטוואגו״). נאָך דעם געלונגענעם אויפרייס ווערט שוין קארפּאָווסקי אריבערגעפירט אין מיניאָרן־ווזוואָד און זיין אויטאָמאט ווערט אים פארביטן אויף א קוילנווארפער.

יוני 1944 ווען די „וולאסאָווצעס״ בלאָקירן די פּארטיזאנער פון אלע זייטן, מאכן זיי פּארצווייפלטע אָנשטרענגונגען זיך דורכצורייסן דעם ווילנער טראקט. איין בונקער, אין וועלכן עס זיינען געזעסן „וולאסאָווצעס״, האָט מיט א שרעקלעכן פייער געשטערט די פּארטיזאנער דאָס אריבערכאפּן זיך אויפן צווייטן זייט טראקט. הערשל דערקריכט צום בונקער און ווארפט אריין אין אים צוויי גראנאטן. דער בונקער האָט זיך אָנגעצונדן. די דייטשן האָבן זיך אוואָרף געטאָן ארויסצולויפן און הערשל פארניכטעט זיי מיטן פייער פון זיין קוילנווארפער. ער איז פאר דעם באלוינט געוואָרן מיטן אָרדען „רויטער שטערן״. נאָך דער באפרייאונג איז ער אוועק מיט דער רויטער ארמיי, ווו ער ווייזט ארויס נאָך פיל העלדישקייט. ער פאלט אין די קאמפן, ניט דערלעבנדיק דעם טאָג פון דייטשלאנדס קאפּיטולאציע.

אברהם־מאָטל קריגער, געב. 1927 (מישעניץ, אָסטראָלענקער קרייז). איז דעם 22־טן יוני 1942 געקומען אין וואלד מיט זיין בעסטן חבר, מאיר שטיינבערג פון דערעטשינער געטאָ. זיי קומען ביידע אָן אין שפּיטאָל און ארבייטן דאָרט ביים צושטעלן פּראָדוקטן פאר די פארוואונדעטע און קראנקע. דעם 30־טן יולי 1942 נעמען זיי ביידע אָנטייל אין אָנפאל אויף דערעטשין. 25־טן אויגוסט 1942 פאָרן ביידע חברים צונויפזאמלען פּראָדוקטן ביי די פויערים. זיי ווערן אָפּגעוואַרט פון א דייטשער לויערונג. זיי שטעלן א העלדישן ווידערשטאנד, הרגענען דריי פּאָליציסטן און פאלן.

די דערעטשינער קריסטן האָבן זיי באַהאַלטן אויפן דאָרטיקן קריסטלעכן בית-עולם.

אליהו בעקנשטיין, געב. 1927 (דערעטשין) א שילער, שפּרינגט אַראָפּ דעם 22=טן אַפּריל 1942 פון אויטאָ, וואָס האָט אים געדאַרפט פירן צום טויט. עס געלינגט אים זיך צו ראַטעווען פון די נאָכגעשאָסענע קוילן און ער קומט אין וואַלד. ניט קוקנדיק אויף זיין יונגן עלטער באַקומט ער גלייך פון דער קאָמאַנדשאַפט א קוילנוואַרפער און ווערט גלייך אַריינגעצויגן אין די פּאַרטיזאַנער=קאַמפן. ער ווייזט אַרויס גרויס אָריענטאַציע, קאַלט=בלוטיקייט און שיסט אונטער א דייטשישע טאַנקעטקע, וועלכע איז שוין געווען זייער נאָענט צו דער פּאַרטיזאַנער=לויערונג ביי שליזיען=פּאָדגרעבעלסקי. דערפאַר באַקומט ער אלס באַלוינונג פון דער קאָמאַנדשאַפט א טראָפּיי=מתנה — א זייגער.

דעם 25=טן אָקטאָבער 1943 נעמט בעקנשטיין אן אקטיוון אנטייל ביים אַראָפּלאָזן א דייטשישן עשאַלאָן ביי דער סטאַנציע יעזיאָרניצע (נעבן סלאָנים). עס זיינען דאַן אומגעקומען איניקע הונדערט דייטשן און דריי דייטשן זיינען גענומען געוואָרן לעבעדיקערהייט. ער האָט באַקומען פאַר דער אָפּעראַציע א מעדאַל „פאַר דרייסטקייט“. פעברואַר 1944 איז ער מיט נאָך אכט פּאַרטיזאַנער אוועק אויף א לויערונג אין אָסטראָוו (7 ק״מ פון דערעטשין), ווו עס האָבן געזאָלט דורכפאָרן 150 דייטשן. עס האָט זיך אַנטוויקלט אין אָנדערהאַלבן שעה'דיקער ניט גלייכער קאַמף, ווו אליהו דעקט דאָס אָפּטרעטן פון זיינע חברים און קומט אַליין אום. דעם קערפּער האָבן די פּאַרטיזאַנער דערנאָך געבראַכט אין וואַלד און מיט גרויס פייערלעכקייט אים באַגראָבן אויפן פּאַרטיזאַנער בית=עולם.

יידישע בחורים און מיידלעך פון פוילן, וועלכע האָבן זיך עוואַקוּאירט בעתן אָנהויב פון דער דייטש=סאָוועטישער מלחמה אין די ווייט=אָפּגעלעגענע געביטן פון ראַטן=פאַרבאַנד, ווי אויך יידן פון די רוסישע מזרח=געביטן, מעלדן זיך אין 1942, פּרייווויליק אויף דעם רוף פון דער סאָוועטישער רעגירונג און קאָמוניסטישער פּאַרטיי צו גיין אין די אָקופּירטע געביטן אויף יענער זייט פראָנט צו אָרגאַניזירן אָטריאַדן און פירן א דיווערסיע און שפּיאָנאַזש=אַרבעט אין טיפן הינטערלאַנד פון שונא.

זיי האָבן דאָרט אין קאַזאַכסטאַן, אוזבעקיסטאַן, ווייטן מזרח א. א. וו. געהאַט אַלע שאַנסן רואיק איבערצולעבן די מלחמה, אָבער די ידיעות

פון דער סאָוועטישער פּרעסע וועגן דעם מאסן־אויסראָט פון דער יידישער באַפעלקערונג אין די אָקופּירטע געביטן, ווו זיי האָבן אַנטלויפנדיק איבערגעלאָזט זייערע משפחות, האָט זיי ניט געלאָזן רוען און זיי האָבן זיך פרייוויליק געמאָלדן אין די ספּעציעלע פּאַרטיזאַנער־שולן פאַר דיווערסיע.

אין די גרעסטע געפאַרן זיינען זיי אריבער די פראָנט־ליניע. מיט קאַמפן און קרבנות אַדורכגעריסן פאַרבונקערטע, גוט באַוואַכטע אייזנבאַן־ליניעס און בריקן. אין כסדרדיקע קאַמפן מיט דייטשישע גאַרניזאָנען האָבן זיי אַזוי אַדורכגעמאַכט שטרעקעס פון קרוב טויזנט ק"מ און דערגאַנגען אין זייערע פאָראויס־באַשטימטע טעטיקייטס־ראַיאָנען. דאָרטן האָבן זיי אַנטוויקלט אַן אינטענסיווע שפּיאָנאַזש־און דיווערסיע־טעטיקייט און דערוואָרבן זיך צווישן זייערע ניט יידישע חברים דעם בעסטן נאָמען.

די דיווערסיע־גרופּעס זיינען זיך פונאַנדערגעוואָקסן אין גרויסע אָטריאַדן, אויפנעמענדיק פּאַרטיזאַנער פון דער אָרטיקער באַפעלקערונג און אַנטלאָפענע קריגס־געפאַנגענע. אויך יידישע בחורים פון די אַרומיקע געטאָס האָבן זיך גערן אָנגעשלאָסן צו די דעסאַנט־דיווערסיע גרופּעס, ווו עס האָט געהערשט אַ בעסערע איינשטעלונג צו יידן. אַ באַדייטנדיקע טייל פון זיי זיינען געפאַלן אין די קאַמפן און ביי דיווערסיע־אַרבעט מיט אַ העלדן־טויט. בלויז געציילטע פון זיי האָבן דערלעבט די באַפרייאונג.

צו אַזאַ גרופּע פּאַראַשוטיסטן, וועלכע איז געווען טעטיק אין מירער ראַיאָן איז אָנגעקומען דער מירער יידישער בחור נחום סאַווין. סאַווין רוקט זיך גלייך אַרויס אין פאָדערגרונט פון שפּעטער געשאַפענעם אָטריאַד „קאַלינין" (בריגאַדע „קאָמסאָמאָליעץ"). באַזונדערס צייכנט ער זיך אויס אין דעם אָנגריף, וועלכע עס האָבן געפירט די צוויי פּאַרטיזאַנער בריגאַדעס („קאָמסאָמאָליעץ" און „זשוקאָווסקי") און ערשטער ווייס־רוסישער קאָזאַקן־אָטריאַד אויפן שטעטל מיר (אַפּריל 1944). סאַווין רײַסט זיך אַריין דער ערשטער אין שטעטל און זייט טויט און פּאַניק.

אַמיינסטן האָט ער זיך אויסגעצייכנט ביי מינירן און אַראָפּלאָזן באַנען. ניט ווייניקער ווי עלף באַנען זיינען דורך אים אַראָפּגעלאָזט געוואָרן, אונטער וועמענס משא עס האָבן געפונען זייער טויט פיל צענדליקער דייטשן און קריגס־טעכניק. פאַר זיינע דרייסטע און געוואַגטע אויפטוען איז ער צוגעשטעלט געוואָרן צו די אָרדענס: „פּאַטערלענדישער קריג", „רום" („סלאַוואַ") און „נצחון".

דער האָמעלער יידישער בחור יאשע סמאָלאָוויצקי, מאכט דורך די דיוועריסיע־שול אין מאָסקווע, גייט איבער די פראָנט־ליניע און מאכט אדורך 700 ק״מ וועג ביז זיין טעטיקייטס־ראיאָן, איוויע (ביי לידע). פון דער קליינער גרופּע האָט זיך שפּעטער אויסגעבילדעט דער אָטריאד „ראָשטש״, בריגאדע „וופּיראָד״. סמאָלאָוויצקי איז העלדיש געפאלן אין לעצטן קאמף מיט די דייטשן ביים שטעטל איוויע (הארט פאר דער באפרייאונג, (6־טן יולי 1944). ער איז אויסגעצייכנט געוואָרן מיט א סך מעדאלן און אָרדנס.

דעם 1־טן אויגוסט 1942, האָט דער קאָברינער ייד, קאגאן, זיך געמאָלדן פרייוויליק אין דער פּארטיזאנישער דיווערסיע־שול אין מאָסקווע, בכדי דערנאָך אָנצוקומען אין קאָברינער ראיאָן. ער האָט נאָך געהאט א האָפענונג צו ראטעווען זיין פאמיליע. כמעט די גאנצע גרופּע מיט קאגאנען איז באפאלן געוואָרן נעבן סלאָנים (יאנואר 1943) דורך דער דייטשער פּאָליציי און אומגעבראכט געוואָרן.

שמואל מינעוויטש פון סמאָלענסק, איז געקומען אין לידער ראיאָן מיט א גרופּע פון 36 מאן, בכדי צו פארצוויינגן די פּארטיזאנער־באוועגונג אין דער אומגעגנט. אויסער די פיל באנען, וואָס זיינען פארמינירט געוואָרן אונטער זיין אָנפירונג, האָט ער געלערנט און דערצויגן מינירער־גרופּעס. א באזונדער אויפטו זיינער איז געווען דאָס מינירן און אויפרייסן אן אייזנבאן־בריק אויף דער ליניע לידע־באראנאָוויטש, צוליב וואָס די קאָמוניקאציע איז אויף אייניקע טעג איבערגעריסן געוואָרן.

דוד גוטערמאן ווערט אראָפּגעוואָרפן אלס פּאראשוטיסט אין די ערשטע חדשים פון 1943 אין די קאזאנער וועלדער. ער איז שפּעטער פּאָפּולער געוואָרן אונטערן נאָמען „דאָדקע״. אליין א ניי־סווענציאנער (ביי ווילנע), ווערט ער מגולגל פון דער פּוילישער ארמיי, אין וועלכע ער דינט אלס אונטעראָפיציר קיין רוסלאנד. ער ווערט נאָמינירט אלס קאָמאנדיר פון א ספּעציעלער דיווערסיע־גרופּע אין איינעם פון די אָטריאדן פון דער בריגאדע „ספּארטאק״. ער האָט זיך ביז זיין טראגישן אומקום בעת דער בלאָקאדע פון די קאזאנער וועלדער אויסגעצייכנט מיט זיינע שפּיצלעך און איינפאלן, א דאנק וועלכע פיל דייטשן זיינען אומגעקומען.

א טויזנט ק״מ־דיקע וועג, נאָכן אדורכמאכן די דיוועריסיע־שול אין מאָסקווע, איז דורכגעגאנגען דער פּינסקער יידישער בחור, דוד פּלאָטניק

א דאנק זיין איניציאטיוו און אויפטועז ביי דיוועדסיע, איז ער נאָמינירט געוואָרן אלס קאָמאנדיר פון דער דיוועדסיע־ראָטע אין אטריאד „קאלינין" (טעטיקייטס־ראיאָן—מיר), און אונטער זיין אָנפירונג זיינען מינירט געוואָרן פיל דייטשישע עשאלאָנען אויף די פארשיידנסטע אייזנבאַן־ליניעס אין באראנאָוויטשער קרייז. ער איז אויסגעצייכנט געוואָרן מיט א ריי הויכע סאָוועטישע מלוכה־אָרדענס.

אויך לייזער ראָגאָווין (וואָלאָזשין), האָט זיך אויסגעצייכנט ביים מינירן און האָט פארשריבן אויף זיין קאָנטאָ פיל עשאלאָנען, צוליב וואָס ער האָט זיך דערדינט צו א קאָמאנדיר פון א דיוועדסיע־גרופע, פריער אין אָטריאד נר. 120, שפעטער אין סטאריצקים אָטריאד.

בעת דעם בארימטן מארש פון קאָוופאקס אָטריאד צו די קארפאטן־בערג (יוני 1943) בכדי אויסצופילן די ספעציעלע אויפגאבע פון דער סאָוועט־רעגירונג אויפצורייסן די נאפט־באזעס אין מזרח־גאליציען, בעת דער ארומרינגלונג פון אָטריאד דורך ריזיקע דייטשע כוחות זיינען געפאלן פיל אויסגעצייכנטע יידישע קעמפערס (משה מילראָד, מאָטל און משה קליינער, זלמן שינדל, אליהו בראָדערמאן א. אנד.).

קאָוופאקס אָטריאד האָט אונטערגענומען פיל געוואגטע קאמפן מיטן שונא און אפילו געהאלטן אין זיינע העכט ראיאָן־צענטערס.

אין יוני 1942, בעתן אָנפאל אויפן שטעטל פוטיוולי, אנטלויפן די דייטשן אין פאניק, מעלדנדיק דער באפעלקערונג, אז זיי מוזן אָפטרעטן, ווייל עס האָט זיך דורכגעריסן א רעגולערע רוסישע ארמיי... די גענומענע טראָפייען ווערן טיילווייז ארויסגעפירט אין וואלד און די רעשט פארטיילט צווישן דער אָרטיקער באפעלקערונג. אינגיכן האָבן זיך די דייטשן צוריקגעקערט אין שטעטל מיט א גרויסער צאָל טאנקען און פאנצער־מאשינען. די דייטשן האָבן ניט געקענט דערלאָזן א לאגע, אז פארטיזאנער זאָלן זיי בארראָען נאָענט צו דער פראָנט ליניע. זיי האָבן פארהאלטן א טאנק־דיוויזיע, וועלכע איז געגאנגען צום פראָנט און געוואָרפן זי קעגן די פארטיזאנער.

די אָטריאדן פון דער פארטיזאנער־פאראייניקונג זיינען געווען אין צוויי וועלדער, מאָנאסטיר און קאזיאָני. די לאגע פון די פארטיזאנער אין מאָנאסטירער וואלד איז צוליב דער דייטשער בלאָקאדע געוואָרן קריטיש. דער רינג ארום זיי איז געוואָרן וואָס וויטער אלץ ענגער. די קאָמאנדשאפט באשליסט ארויסצורייסן זיך פון רינג פאר יעדן פרייז, אטאקירנדיק דעם פליגל, פון וועלכן עס גרייפן אָן די מאדיארן. נאָך א שווערן קאמף

געלינגט די פּארטיזאנער ארויסצושטויסן זיי פון וואלד, אָבער דורכברעכן דעם רינג איז ניט געלונגען. עס ווערט ארויסגעשיקט אַן אָרטיקער קריסט אלס אויספירער צו דער צווייטער גרופּע אין קאזיאָנער וואלד (א מרחק פון 6 ק״מ.), וואָס ברענגט די דערמוטיקנדיקע ידיעה, אַז 4 אזייגער נ. מ. וועלן זיי קומען צו הילף דורך עפענען א פייער אין רוקן פון שונא. צו דער באשטימטער צייט קומט אָן די הילף. די דייטשן און מאדיארן ווערן גענומען אין קלעם. די פּארטיזאנער גרייפן אָן פון ביידע זייטן מיט א הורא געשריי „פארן פאָטערלאנד, פאר סטאלינען!״ און די דייטשן טרעטן אָפּ אין גרויס פאניק.

בראש פון דער גרופּע, וועלכע האָט געבראכט די הילף, איז געשטאנען א יידיש מיידל, סאָניע (פּרטים ניט באקאנט), וועלכע איז אין דעם קאמף געפאלן. די סאָוועטישע פרעסע האָט וועגן איר געוואגטקייט און דרייסטקייט פיל געשריבן.

דער העלדיש־אומגעקומענער משה מילראָד (קאָרעץ) האָט בעתן פּאָרסירן דורך קאָוופּאקס אָטריאד דעם טייך פּריפּעטש באמערקט א דייטשישע פּאנצער־שיף, וועלכע האָט נאָכגעשלעפּט נאָך זיך פינף בארזשעס מיט רוסישע קריגס־געפאנגענע. מילראָד, אלס קוילנוואַרפלער האָט דער ערשטער געעפנט א פייער. נאָך א לענגערן קאמף האָבן די קאָמאנדירנדיקע פופצן דייטשן קאפּיטולירט און זיך איבערגעגעבן אין געפאנגענשאפט. די באפרייטע רוסישע געפאנגענע האָבן זיך איינגעשלאָסן אין אָטריאד.

הגם, ווי שוין דערמאָנט, פאר די יידישע אָטריאדן איז געשטאנען דאָס פּראָבלעם פון באזאָרגן און באשיצן די פאמיליעס, ווי אויך דאָס, וואָס דער גרעסטער טייל ריין־יידישע אטריאדן זיינען געווען ערגער באוואָפנט ווי די רוסישע און די פראגע פון אפּראָוויזאציע פאר די גרויסע צאָלן פרויען, קינדער און זקנים האָט אָפּגעצויגן זייער אויפמערקזאמקייט און מעגלעכקייטן אויפצונעמען קאמפן אין גרויסן מאסשטאב, האָבן דאָך אלע יידישע נאציאָנאלע אָטריאדן אייפגעטאָן פיל אויך אויפן געביט פון קאמף און דיווערסיע מיט די דייטשישע מערדער־אָקופּאנטן.

דער שטאב פון גענ. מאיאָר קאפּוסטין האָט געפאָדערט פון גילטשיקס יידישן אָטריאד (קאפּוליער ראיאָן), דרייסיק מאן אויף דורכ־צופירן אן אויפגאבע. „מיר ווילן זען וואָס איר קענט״ — האָבן זיי

געזאָגט. די אויפגאבע איז באשטאנען אין צעקלאפּן דעם פּאָליציייאישן גארניזאָן אין שטעטל טינקעוויטש (קאפּוליער ראיאָן).

דער קאָמענדאנט פון דעם גארניזאָן איז געווען א סאָלדאט פון גענ. קאפּוסטינס ארמיי, וועמען דער לעצטער האָט ספּעציעל געשיקט אויסצופירן שפּיאָנאזש-ארבעט. ער פלעגט טאקע שטענדיק איבערגעבן זייער וויכטיקע ידיעות, און דאָס מאָל זיך אויך צונויפגערעדט וועגן אויסהרגענען אלע פּאָליציאנטן פון גארניזאָן. די דרייסיק יידן און פערציק רוסן האָבן זיך דערנענטערט צום גארניזאָן און מיטן אָפּגערעדטן פּאראָל איז מען ארײַן אין גארניזאָן אָן איין שאָס. די צוויי און צוואנציק פּאָליציסטן זיינען געשלאָפן אין צוויי צימערן. דער אייגענער מענטש האָט שוין אָפּגעווארט די אָנקומענדיקע. צו יעדן פּאָליציסט זיינען צוגעגאנגען צוויי פּארטיזאנער און זיי צעפּערטלט. איינעם האָט מען געלאָזן א לעבעדיקן מיט א ניט דערשניטענער האלדז, בכדי ער זאָל קענען דערציילן די דייטשן, ווי פּארטיזאנער קענען זיך נוקם זיין פון פארעטערס און שפּיאָנען, וועלכע דינען דעם שונא. די פּארטיזאנער זיינען נאָך א לענגערע צייט געבליבן אין שטוב, אָפּווארטענדיק אויף דייטשן, וועלכע וועלן קומען צונעמען די פּגרים, אָבער ניט דערווארטענדיק זיך, האָבן זיי פארמינירט דאָס הויז און אוועק צוריק אין וואלד. די פּויערים האָבן געמאָלדן וועגן דעם פאל אין מינסק. קיין טינקעוויטש זיינען אראָפּגעקומען עטלעכע טויזנט זעלנערס מיט טאנקן און אויסגעשאָסן פיל איינוווינערס אונטער דער באשולדיקונג פון מיטארבעט מיט די פּארטיזאנער. דאָס פארמינירטע הויז האָט גורם געווען צו נאָך דייטשע קרבנות.

בעת דער גרויסער דייטשער אָבלאווע אויף די פּארטיזאנער-אָטריאדן אין סטאריצער וואלד (קאפּולער ראיאָן, 7-טן נאָוועמבער 1942), האָט גילטשיקס יידישער אָטריאד ארויסגעוויזן פיל געוואגטקייט און מוט. די דייטשן האָבן קאָנצענטרירט ארום סטאריצער וואלד א ריזיקן כוח און מיט שווערע ארטילעריע און עראָפּלאנען באָמבירט דעם וואלד.

דער העלדישער רוסישער אָטריאד „באָיעוואָי“, אונטער דער אָנפירונג פון קאָמיסאר דונאיעוו, האָבן אָפּגעהאלטן דעם דייטשן מארש אין וואלד. נאָך דעם ווי פון נאָענטן ווילעשינער וואלד זיינען אָנגעקומען צו הילף אלע פּארטיזאנער-אָטריאדן פון יענער געגנט, האָט זיך אנטוויקלט א פארביסענע שלאכט, בעת וועלכער ביידע צדדים האָבן געליטן וויטיקדיקע פארלוסטן. צוליבן אויסגיין פון אמוניציע-זאפּאס ביי די פּארטיזאנער, ווי אויך צוליב דער דערדריקענד-איבערוויגנדיקער צאָל

דייטשן און טעכניק, האָבן די פּארטיזאנער אויפן צווייטן טאָג געמאכט א פּארצווייפעלטן פּרווו דורכצורייסן אין איין אָרט דעם טויטן־רינג, וואָס עס איז זיי געלונגען מיט פיל קרבנות.

גילטשיקס יידישער אָטריאד „זשוקאָוו", וועלכער איז געווען אויסגעלייגט אין א לויערונג אויף א זייטיקן אָפּשניט ביים ראנד פון וואלד, האָט פארלאָרן די פארבינדונגען מיטן בריגאדע־שטאב און ניט געוווּסט, אז אלע פּארטיזאנער־אָטריאדן האָבן זיך צוריקגעצויגן פון סטאריצער וואלד. ערשט ווען אויף די דייטשישע אטאקעס איז ניט געקומען קיין ענטפער פון וואלד האָט גילטשיק פארשטאנען, אז זיין אָטריאד איז געבליבן שטעקן אין א פאראייניזאמטער ארומרינגלונג. גילטשיק האָט זיך אָבער ניט פארלאָרן און ביינאכט ארויסגעפירט אין פולסטער אָרדענונג זיין אָטריאד דורך בלאָטעס פון דער גרויסער סכנה.

א גרופּע פון זיבן קלעצקער יידן: שלמה שמוקלער, יעקב געלער, יעקב פּרעס, לייבל טוניק, מאָטל געלפאנד, גרשון קאנטאָראָוויטש און מאָטל פעדריוק איז דורך גילטשיקן געשיקט געוואָרן מיט דער אויפגאבע צו פארברענען די געוואנט־פאבריק אין קלעצק. דורכגנבנענדיק זיך דורך די הויפן צום פאבריק האָבן זיי באמערקט צוויי פּאָליציאנטן, וועלכע זיינען געגאנגען ביים די פאבריקס־וואך. זיי האָבן זיך פארשטעקט אין א ווינקל, און ווען די פּאָליציאנטן זיינען דורכגעגאנגען, האָבן די יידישע בחורים זיי פּלוצים אָנגעכאפּט פאר די העלדזער, דערשטיקט און צוגענומען דאָס געווער. זיי האָבן זיך אריינבאקומען אין פאבריק, אונטערגעצונדן און צוריקגעצויגן זיך צו די פון פאָראויס צוגעגרייטע שליטנס. די דייטשן פון שטעטלשן גארניזאָן האָבן זיי נאָכגעיאָגט. א דאנק דעם, וואָס די פּארטיזאנער זיינען אנטלאָפן אין א פארקערטער ריכטונג, זיינען זיי אָפּגעקומען אָן פארלוסטן.

א גרויסן רושם צווישן די רוסישע פּארטיזאנער און דער אָרטיקער באפעלקערונג האָט געמאכט די געלונגענע לויערונג פון אָטריאד „זשוקאָוו" אויף דער קליינבאן כאָמינקע־האנצעוויטש. די אויסשפירערס האָבן דערטראָגן, אז מיט דער קליינבאן, וועלכע קורסירט צווישן כאָמינקע און האנצעוויטש, ווערן טראנספּאָרטירט שפּאלן צום פראָנט, און אז דייטשן קאָנוואָאירן די געהילץ־טראנספּאָרטן. עס זיינען אָפּגעקליבן געוואָרן פעריציק גוט באוואָפנטע פּארטיזאנער אונטער דער אָנפירונג פון שטאב־

נאטשאלניק ווײנער, וועמען גילטשיק האָט בפירוש באַפוילן: „ברענגען דאָס געווער פון די טויטע דײַטשן, אָן דעם ניט צוריקערן זיך אין אָטריאַד!"

די פּאַרטיזאַנער האָבן פאַרנומען א גינסטיקע פּאָזיציע אויף די בערג פון בײדע זײַטן באַן-ליניע. נאָכן פאַרמינירן די ליניעס, האָבן זיך די פּאַרטיזאַנער באַהאַלטן הינטער די בערג און אָפּגעוואַרט דעם אָנקום פון צוג. זיבן פרי איז אָנגעפאָרן דער דערוואַרטעטער צוג מיט זיבעציק דײַטשן. ווי נאָר דער צוג איז ארויף אויף דער מינע, האָבן די פּאַרטיזאַנער געעפנט א מורא'דיק פײַער און באַוואַרפן די דײַטשן מיט האַנט-גראַנאַטן. די דײַטשן האָבן געפּרוּווט שטעלן א ווידערשטאַנד. די פּאַרטיזאַנער זײַנען אָבער געווען אין א גלענצענדיקער סטראַטעגישער לאַגע און פאַרניכטעט דעם גאַנצן קאָנוואָי. צו די יידישע פּאַרטיזאַנער איז ארײַנגעפאַלן פיל געווער א. אנד. ווערטפולע טראָפייען.

ניט באַווײַזנדיק אָפּצוטרעטן, האָבן זײ דערהערט א הוּשערײַ פון א צווייטן אָנקומענדיקן צוג.

די פּאַרטיזאַנער האָבן זיך שנעל אָריענטירט, אז זײ זײַנען אין געפאַר פון ווערן ארומגערינגלט. ניט האָבנדיק קײן מעגלעכקייט שנעל אָפּצוטרעטן, זײַנען זײ ארויפגעקראָכן אויף די בוימער און אזוי ארום פאַרמאַסקירט זיך. די אָנגעקומענע דײַטשן האָבן אדורכגעזוכט דעם גאַנצן וואַלד און ניט באַמערקט די פּאַרטיזאַנער, וועלכע זײַנען געזעסן אויף די בוימער-שפּיצן. ערשט ווען זײ זײַנען ארויס פון וואַלד, זײַנען די פּאַרטיזאַנער אראָפּ פון די בוימער, פאַרנומען א פּאָזיציע בײַם ראַנד פון וואַלד און געעפנט אויף די דײַטשן אן אומגעריכט פײַער. אין פּאַניק זײַנען זיך די דײַטשן צעלאָפן און די פּאַרטיזאַנער האָבן זיך צוריקגעקערט ווי זיגערס אין אָטריאַד.

א גרויסן רושם האָט געמאַכט זײַנערצײַט דאָס געלונגענע אויפרײַסן דורך יידישע פּאַרטיזאַנער די וואַסער-לײַטונג-פּאָמפּע (וואָדאָקאַטשקע) אויף דער לעבהאַפטער סטאַנציע קאַמיען-קאָשירסק, אונטערן נאָז פון שטאַרקן דײַטשן גאַרניזאָן.

די וואַסער-לײַטונג סטאַנציע איז דורך די דײַטשן זײער שטאַרק אָפּגעהיט געוואָרן, אלס אײנע פון די וויכטיקסטע מיליטערישע אָביעקטן.

די קאָמאַנדשאַפט פון קרוקס אָטריאַד האָט אײניקע מאָל געשיקט פּאַרטיזאַנער-אָפּטײלונגען אין קאַמיען-קאָשירסק אויף צו פאַרניכטן דעם וואַסער-טורעם. די פּאַרטיזאַנער פלעגן זיך אָבער יעדעס מאָל אומקערן

מיט גאָרניט, מאָטיווירנדיק, אַז דער צוטריט צו דער סטאַנציע איז אַן אומעגלעכער.

סוף סעפּטעמבער 1943 האָט דער דריטער יידישער וואַד פון קרוקס-אָטריאַד באַקומען אַ באַפעל פאַר יעדן פּרייז אויפרייסן דעם וואַסער-טורעם.

צוקומענדיק האַרט נעבן דער סטאַנציע, קלייבט אָפּ דער וואַד-קאָמאַנדיר מאַלינקע, פון צווישן דער גרופּע, עטלעכע דרייסטערע חברה, און עס גיט זיך זיי איין דורכצוקריכן דורך אַ פּלויט צו דעם וואַסער-טורעם. מען האָט לכתחילה אָנגעהויבן אונטערצוגראָבן אַ וואַנט אויף אונטערצולייגן דעם אויפרייס-מאַטעריאַל, אָבער עס האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז דער עפעקט פון אויפרייס וואָלט ניט געווען קיין פולער, ווייל די מאַשינעס וואָלטן ניט באַשעדיקט געוואָרן.

אויף גיך באַשליסט מען אַריינצובאַקומען זיך אינעווייניק. די טירן אָבער זיינען געווען פאַרשלאָסן. זיי קלאַפּן שטיל אָן צום וועכטער און הייסן אים אויפעפענען די טיר פאַרשטעלענדיק זיך אַלס פּאָליציסטן. ווי נאָר דער וועכטער האָט געעפנט די טיר, רייסן זיי זיך אַריין אין שטוב און באַקומען די שליסלען פון דער מאַשינען-אָפּטייל. שנעל לייגן זיי אונטער די טאָל-מינע און טרעטן פאָרזיכטיק אָפּ, מיטנעמענדיק מיט זיך דעם וועכטער מיט זיין פרוי.

אין עטלעכע מינוט אַרום האָט אַ היליכיקער דונער באַשטעטיקט, אַז דער אויפרייס האָט זיך איינגעגעבן. די גאַנצע געביידע איז אויפגעריסן געוואָרן. די יידישע פּאַרטיזאַנער האָבן אָן פאַרלוסטן צוריקגעקערט זיך צו זייער באַזע.

אַלע אָנטייל-נעמער פון דער געלונגענער שטיקל אַרבעט זיינען צוגעשטעלט געוואָרן צו מלוכה-אויסצייכנונגען.

די 51-טע יידישע גרופּע ביים אָטריאַד „שטשאָרס", דער יידישער וואַד פון קרוקס אָטריאַד, די יידישע 3-טע ראָטע אין אָרליאַנסקן אָטריאַד, דער אָטריאַד „אָרדזשאָניקידזע", ווי אַלע אַנדערע יידישע פּאַרטיזאַנער-אָטריאַדן און איינהייטן האָבן אַרויסגעוויזן אַ ריִרעוודיקע איניציאַטיוו און טעטיקייט אויף אַלע געביטן און שטחים פון קאַמף און מיט זייער בלוט-חלק בייגעטראָגן צום זיג איבערן גרעסטן שונא פון דער מענטשהייט, איבערן פאַרהאַסטן בלוט-פיינט און פאַרניכטער פון אונדזער פאָלק אין איירופּע.

ג. יידישע פארטיזאנער גיבן זיך לעבעדיקע ניט איבער דעם שונא

ביי אלע פארטיזאנער האט געלעבט אן אינסטינקטיווע שרעק פאר אריינפאלן צום שונא א לעבעדיקער.

ביי דער פארטיזאנישער קאמפס-טאקטיק פון שעדיקן און ניט אויפנעמען קיין שלאכט מיט א שטארקערן שונא'ס כוח, בכדי ניט צו ווערן צוריבן אין אן אפענעם קאמף, איז א פארטיזאן, וואס האט געהאט דאס אומגליק ערנסט פארווונדעט צו ווערן, געווען אויסגעשטעלט אויף דער געפאר אריינצופאלן א לעבעדיקער צו די דייטשן, ווייל די פארטיזאנער פלעגן ס'רוב אנטלויפן אין איילעניש, ניט האבנדיק קיין מעגלעכקייט מיטצושלעפן מיט זיך די פארוווּנדעטע. ניט אלעמאל איז אויך געווען פאר א פארוווּנדעטן א מעגלעכקייט זיך אליין צו דערשיסן, זייענדיק אפגעגאנגען אין בלוט, אדער צוליבן פעלן פון קורצע וואפן. (מיט א ביקס איז די מאניפולאציע אין אזא פאל געווען כמעט ווי אומעגלעך).

די פארטיזאנער האבן געוווּסט, וואס זיי האבן צו דערוואַרטן פון דייטש: שרעקלעכע פייניקונגען, שניידן איברים'וויז, אויספארשונגען און דערנאך אן עפנטלעכע תליה.

אויב א ניט-יידישער פארטיזאן האט נאך געקענט האפן אויף „גנאד" — אויף מחילה, אויף איבערגיין צום שונא (צום לויב פון דער סאוועטישער פארטיזאנקע דארף געזאגט ווערן, אז אזעלכע פארעטערס זיינען געווען זייער וויניק), האט א יידישער פארטיזאן גארניט געהאט צו דערוואַרטן פון די מערדערס פון זיין פאלק א חוץ א מאוים'דיקן שרעקלעכן און שענדלעכן טויט.

פארן יידישן פארטיזאן איז ניטא קיין וועג צוריק. ווערט ער פארוווּנדעט אויפן שלאכט-פעלד, דערשיסט ער זיך מיטן אייגענעם געווער אדער רייסט זיך אויף מיטן האנט-גראנאט, בכדי ניט אריינצופאלן אין די דייטשישע הענט א לעבעדיקער.

ס'רוב שיסט מען זיך אפ ביז דער לעצטער קויל און ווען מען זעט, אז עס איז ניטא קיין וועג פון רעטונג, לאזט מען זיך אריין די לעצטע קויל.

דער יידישער פארטיזאן דוד שמוליעוויטש (קלעצק), א רייטער-אויסשפירער פון אטריאד „שטשארס", איז דעם 30-טן אפריל 1944, ארויסגעפארן מיט א ווייסרוס אויף אויסשפיר אין אומגעגנט פון ניעסוויזש.

זיבן ק״מ פון שטעטל זײנען זײ פּלוצעם ארומגערינגלט געװאָרן פון דײטשן. דער װײסרוס האָט זיך איבערגעגעבן א לעבעדיקער.

דער צװאנציק יעריקער שמוליעװיטש, װיסנדיק, װאָס עם דערװארט אים אלס ייד און פּארטיזאן, רײסט זיך אויף מיט זײן גראנאט. נאָך זײן העלדישן טויט איז אים צוגעטײלט געװאָרן דער אָרדען „רויטע פאָן״.

עזריאל טוניק (סטײפּץ) איז אָקטאָבער 1942 אנטלאָפן פון סטײפּצער געטאָ אין זשוקאָװ-אָטריאד (קאפּוליער ראיאָן).

דעם 5-טן דעצעמבער 1942 איז ער מיט נאָך צװײ יידישע פּארטיזאנער פון דעם זעלביקן אָטריאד (טענענבוים, לאָפּאטניצקי), געשטאנען אויף דער װאך אין אָרליקער װאלד (מזרח-װײסרוסלאנד). דער „סעקרעט״ (פארמאסקירטע װאך) האָט זיך געפונען זיבן ק״מ פון אָטריאד, בײם ראנד פון װאלד נעבן װעג סעמעזשאָװ — אָרליק, בכדי נאָכצופאָלגן די באװעגונגען פון די דײטשן, װעמענס גארניזאָן עם האָט זיך געפונען אין סיעמעזשאָװ (12 ק״מ פון װאלד). פריערים האָבן געבראכט צו פירן דײטשן צו דער װאך. טענענבוים איז געשטאנען אויפן פּאָסטן און עזריאל טוניק און לאָפּאטניצקי זײנען געזעסן אין א שטיבל בײם װאלד. טענענבוימען האָבן זײ גענומען א לעבעדיקן נאָך דעם, װי ער האָט זיך אָפּגעשאָסן און באװיזן צו פארװונדן דעם פּאָליצײ-קאָמענדאנט און אלײן פארװונדעט צו װערן. מען האָט אים אָפּגעפירט אין שטעטל סיעמיעזשאָװ, פינף טעג שרעקלעך געפּײניקט און דאן עפנטלעך אויפגעהאנגען אויפן מארק.

איבער הונדערט דײטשן און פּאָליציסטן האָבן ארומגערינגלט דאָס שטיבל. טוניק און לאָפּאטניצקי האָבן אָפּשיסנדיק זיך באװיזן אריבערצולויפן אין שײער. פון דאָרט האָבן זײ זיך אָפּגעשאָסן ביז דער לעצטער קויל. ניט װעלנדיק ארײנפאלן צו די דײטשן לעבעדיקע, האָבן זײ זיך (צוזאמען מיט א קריסט) געשטעלט אין א װינקל און געװאָרפן גראנאטן אָן װאנט איבער זײערע קעפּ און אלע דרײ העלדן האָבן זיך אויפגעריסן. מען האָט זײ געפונען אויפן צװײטן טאָג מיט אראָפּגעריסענע קעפּ און ארויסגעשפּריצטן מארך, נאקעטע און באָרװעסע (די דײטשן האָבן זײ אויסגעטאָן). מען האָט זײ מקבר געװען מיט גרוים פּאראד אין אָרליקער װאלד אין א ברודער-קבר.

מישע מיעדלינסקי (א פּליט פון פּוילן, געלעבט אין מײטשעט), א העלדישער יידישער פּארטיזאנישער ראָטע-קאָמאנדיר אין גראָזנים רוסישן אָטריאד, איז אומגעקומען אין 1943-טן יאָר בײם אריבערגײן די

אייזנבאַן־ליניע, לידע — באַראַנאָוויטש בײַ דער סטאַנציע וויגאָדאַ. אין מיטן העלן טאָג זײַנען זיי פּלוצעם אַרויפגעפאַלן אויף אַ דײַטשער לויערונג. ער האָט זיך אָפּגעשאָסן ביז דער לעצטער קויל מיט וועלכער ער האָט זיך אַליין דערשאָסן.

ווילעק קורץ, פון לעמבערג, איז אין דער מלחמה פאַרוואָגלט געוואָרן אין באַראַנאָוויטשער אומגעגנט. איינער פון די דרייסטסטע און קרבנות־גרייטסטע פּאַרטיזאַנער. עס איז ניט געווען קיין איין קאַמפּס־אָפּעראַציע, אין וועלכער ער זאָל ניט נעמען קיין אַנטייל. זײַן פּאַרטי־זאַנער־גרופּע האָט זיך זייער געלאָזט פילן דעם דײַטש. די גאַנצע אומגעגנט איז געווען טעראָריזירט דורך איר, האָבן די דײַטשן באַשלאָסן פון איר פּטור צו ווערן.

אין אַ געוויסן פרימאָרגן זײַנען די פּאַרטיזאַנער אַליאַרמירט געוואָרן פון אַ גרויסער דײַטשער אָבלאַווע. די לאַגע פאַר די פּאַרטיזאַנער איז געוואָרן זייער קריטיש, ווייל די דײַטשן האָבן אָפּגעשניטן דעם אַרויסגאַנג פון וואַלד און גענומען זיי אין קלעם. קורץ, נעמט זיך אונטער פרייוויליק אויסצוזוכן אַ וועג אויף אָפּצוטרעטן. ער נעמט מיט זיך בלויז איין גראַנאַט, בכדי צו זײַן באַוועגלעכער. ער קומט שוין אָבער ניט צוריק. ווי עס האָט זיך שפּעטער אַרויסגעוויזן, לויט די דערציילונגען פון די אַרומיקע פּויערים, האָבן די דײַטשן באַמערקט קורצן אויפן ראַנד פון וואַלד און געוואָלט אים כאַפּן אַ לעבעדיקן. ער לאָזט זיי צו צו זיך גאַנץ נאָענט און וואַרפט זײַן גראַנאַט. צוויי דײַטשן און ער ווערן אויפגעריסן.

יידישע פּאַרטיזאַנער זײַנען אַלע מאָל גרייט צו דערשיסן זייערע פאַרווונדעטע חברים, אויב עס איז נימאָ קיין וועג צוצונעמען זיי פון שלאַכט־פעלד, בכדי זיי זאָלן ניט אַרײַנפאַלן אין די הענט פון די דײַטשע פּייניקערס און שענדערס, ווי אויך צו פאַרהיטן פאַר אַ מעגלעכן גייסטיקן צוזאַמענבראָך בײַ דעם ענויים־אויספאָרש און אַרויסגעבן סודות פון דער פּאַרטיזאַנער־באַוועגונג.

איבעריקנס פלעגט יעדער ערנסט פאַרוווּנדעטער יידישער פּאַרטיזאַן אַליין בעטן זײַן חבר אים צו דערשיסן אויב ער האָט אַליין ניט געקענט אָדער עס האָט אים פאַרפעלט כוח אַליין דאָס צו טאָן.

יידישע פאַרווונדעטע פּאַרטיזאַנער פלעגן אַפילו אין אָנבליק פון טויט געדענקען און טראַכטן וועגן איבערגעבן זייער געווער אין געטרייע יידישע הענט, וועלכע זאָלן פאָרזעצן דעם וועג פון נקמה פון די דײַטשן.

פייוול גלעזער (סיערניק, וואָלין), פון אָטריאַד „וואָראָשילאָוו", ווערט שווער פאַרוווּנדעט אין קאַמף (28.4.1943), מיט די א. ג. „שטראָף־אָטריאַדן" פון דייטשן און ליטווינער קעגן די פאַרטיזאַנער ביים דאָרף פעריקאַליע (נעבן פינסק).

צוליב דעם שנעלן אָפּטרעטן פון די פאַרטיזאַנער קען מען ניט מיטנעמען מיט זיך די שווער פאַרוווּנדעטע חברים. גלעזער שיסט אויס די לעצטע קויל און בעט דעם קאָמאַנדיר, אַז ער זאָל אים דערשיסן, מיטנעמען זיין ביקס און אָפּגעבן זיין ברודער, וועלכן ער האָט איבער־געלאָזט אין אָטריאַד אָן געווער, „זאָל ער אויך אזוי קעמפן, ווי איך און נעמען נקמה". דער אָטריאַד־קאָמאַנדיר האָט ניט דערלויבט אים צו שיסן. דאַן האָט ער געכאַפּט זיין ביקס, וועלכע איז געלעגן נעבן אים, צוגעשטעלט צום האַרצן און אויסשיסנדיק האָט ער זיך נאָך מער פאַרוווּנדעט. זעענדיק, אַז קיין זאַך קען אים שוין ניט ראַטעווען, דערלויבט דער קאָמאַנדיר אים צו דערשיסן.

זוסיע ביעלסקי (נאָוואָגרודעק)
קאָמאַנדיר פון רייטער אויסשפּיר־דינסט און פאַרטרעטער פון קאָמאַנדיר פון יידישן אָטריאַד „אָרדזשאָניקידזשע".

אויך בערל גאַסמאַן (פינסק), וועלכער ווערט אין זעלביקן קאַמף שווער פאַרוווּנדעט, גיט אָפּ זיין ביקס אַן אָפּטרעטנדיקן חבר און ווערט לויט זיין ביטע דערשאָסן.

דער העלדישער לייבקע בארג (אליטע, ליטע), א פאַרטיזאַן פון בריגאַדע „לענינסקי קאָמסאָמאָל" איז נאָכן ווערן ערנסט פאַרוווּנדעט בעת א לויערונג אויפן שאָסיי גראָדנע־אַמדור געבליבן נאָך דעם, ווי אַלע זיינען זיך צעלאָפן, צוליב די אָנקומענדיקע פאַרשטאַרקונגען פאַר די דייטשן. זעענדיק פאַר זיך די געפאַר פון אַריינפאַלן א לעבעדיקער אין די הענט פון די תלינים, האָט ער אונטערגעלייגט א גראַנאַט „עף 1" אונטערן קאָפּ און זיך אליין אויפגעריסן. ער איז געפאַלן אין שטעטל קאָפּטשאָווקע ביי גראָדנע

(14־טן יוני 1944) און אויפן דאָרטיקן קריסטלעכן בית־עולם באערדיקט געוואָרן דורך זיין אייגענעם פאָטער און צוויי שטאב־מיטארבעטערס.

דער נאטשאלניק פון אויסשפיר־דינסט ביים אָטריאד „גוליאיעוו" (בריגאדע אלעקסאנדער ניעווסקי, טעטיקייטס־ראיאָן גלוסק), יעפים כאווקין (סעוואסטאָפאָל), איז דעם 7־טן אפריל 1943 ארויסגעפאָרן מיט נאָך צוויי חברים אויף אן אויסשפיר אין ראיאָן פון דאָרף קלעטנאיא־באַרבאַנאָווע, ווו לויט די צוגעטראָגענע ידיעות האָט באדארפט דורכפאָרן א גרעסערער אָפטייל פון פאָליציי און דייטשן. ביים דאָרף מאלינאָווע (גלוסקער ראיאָן) זיינען זיי פלוצעם ארומגערינגלט געוואָרן דורך א גרעסערער גרופע פאָליציי. זיינע חברים איז געלונגען צו אנטלויפן. כאווקין האָט זיך מיט זיין אויטאָמאט אָפגעשאָסן ביז דער לעצטער קויל און צום סוף זיך אליין דערשאָסן. די פאָליציי האָט מיט טריאומף אוועקגעטראָגן זיין פעלערינע און אויטאָמאט אין דאָרף באַרבאַ־ראָווע, דערציילנדיק מיט גרויס גדלות, אז זיי האָבן ליקווידירט דעם שרעקלעכן יידישן „באנדיט" און קאָמיסאר, כאווקין.

יוסף גאָלוב (בערעזנע, ראָוונער קרייז) פארטרעטער פון אויסשפיר־קאָמאנדיר פון אָטריאד מיעדוועדיעוו (וואָלין) פארענדיקט זיין לעבן מיטן אייגענעם פיסטאָלעט. ער איז מיט א גרופע געגאנגען אויסשפיאָנירן דעם וויכטיקן סטראטעגישן וועג ראָוונע־קיעוו. ווי איינער, וואָס האָט זיך געראטעוועט פון דער גרופע, האָט דערציילט, זיינען זיי ארויפגעפאלן אויף א לויערונג פון אוקראיניש־פאשיסטישע באנדעס. אין קאמף איז ער פארוואונדעט געוואָרן אין פוס. די איבעריקע, אלע ניט יידן, האָבן אויפ־געהויבן די הענט און זיך איבערגעגעבן דעם שונא. גאָלוב האָט אָבער געוווּסט, אז ער האָט ניט צו דערווארטן קיין חסד און פארענדיקט מיטן פיסטאָלעט זיין לעבן.

דער העלדישער און פאָפולערער יידישער פארטיזאן פון בולאקס בריגאדע, חיים־שיע ליפשאָוויטש (דערעטשין), איז שווער פארוואונדעט געוואָרן בעת דער גרויסער בלאָקאדע פון דער ליפיטשאנער פושטשע שוין הארט פאר דער באפרייאונג, בעת די פארטיזאנער פון בולאקס אָטריאד האָבן געמאכט פארצווייפלטע פרווון דורכצורייסן דעם דייטשן רינג און אריבערכאפן זיך איבער ווילנער טראקט.

אָפגעבנדיק זיך א חשבון פון דער לאגע, אין וועלכער ער געפינט זיך, קענענדיק יעדער מינוט אריינפאלן א לעבעדיקער אין דייטשישע הענט, מאכט ער די לעצטע אָנשטרענגונגען און דערשיסט זיך.

מיכאל פיש (ניעסוויזש), איינער פון די אָרגאַניזאַטאָרן פון ווידערשטאנד אין טאָג פון דער שחיטה אין ניעסוויזשער געטאָ, ווערט ער באלד נאָך זיין אָנקום אין גילטשיקס אָטריאד פארטרעטער פון אָטריאדקאָמאנדיר. אפריל 1943 איז ער אוועקגעפאָרן צוזאמען מיט נאָך אכצן פארטיזאנער אויף א ווירטשאפטס - אָפּעראציע אין באראנאָוויטשער אומגעגנט. צוריקפאָרנדיק פון דער אויפגאבע, האָבן זיי זיך אָנגעטראָפן אויף א דייטשישע מחנה, וועלכע איז דאן אָנגעפאלן אויפן פארטיזאנערלאגער אין צוטשעוויטשער וואלד (פּאָלעסיע). דעם קאמף, וועלכן די ניינציק פארטיזאנער האָבן דאן אויפגענומען אין רוקן פון שונא, האָט דערמעגלעכט, אז די גאנצע בריגאדע אין א צאָל פון 2000 מאן זאָל זיך ארויסבאקומען פון ארומרינגלונג. אין דעם ניט גלייכן קאמף זיינען אלע אכצן געפאלן און מיכאל פיש, ניט זעענדיק פאר זיך קיין אויסוועג, האָט זיך ארייַנגעשאָסן א קויל אין קאָפּ.

א מוסטער פון איבערמענטשלעכער געטריישאפט און קרבנות־גרייטקייט פאר דער הייליקער זאך פון פרייהייט און נקמה האָבן געגעבן די 150 אויטאָמאטשיקעס (צוו. זיי פינף יידן) פון גענ.־מאיאָר קאפּוסטינס פארטיזאנער־פאראייניקונג.

יאנואר 1943 זיינען די דייטשן מיט א גרויסן כוח אָנגעפאָרן אין די פארטיזאנישע דערפער פון קאפּוליער ראיאָן. באָזשענקא האָט אוועקגעשיקט 150 אויטאָמאטשיקעס אויף א לויערונג אויף דעם קריסטלעכן בית־עולם, נעבן דאָרף יאווישטשע. די פארטיזאנער - אָטריאדן זיינען אָפּגעטראָטן פון די דערפער, וווּ זיי האָבן זיך דאן אויסגעהאלטן און אוועק אין די נאָנטע וועלדער. די לויערונג האָט באקומען א שטרענגן באפעל, ניט אָפּצוטרעטן אָן א ספּעציעלן דירעקטיוו פון גענ. מאיאָר באָזשענקא. זיי האָבן אויפגענומען א פארביטערטן קאמף מיט דעם שטארק איבערוויגנדיקן דייטשישן כוח. א גאנצן מעת־לעת האָבן זיי פארביטערט געקעמפט און געזייט טויט אין די דייטשישע רייען. זעענדיק, אז זיי בלייבן אָן קוילן און זייער גורל איז ארייַנצופאלן לעבעדיקע אין די רוצחישע הענט, האָבן זיי אלע אונטערגעלייגט אונטער זיך אויפרייסמאטעריאלן און זיך אויפגעריסן צוזאמען מיט זייער געווער, ניט וועלנדיק אז צום שונא זאָלן ארייַנפאלן פארטיזאנישע טראָפּייען. וועגן דאָזיקן אויסערגעוויינלעכן העראָישן מאסן־זעלבסט - פארניכטונג האָט שפּעטער איבערגעגעבן א שווער פארוווּנדעטער, וועלכער האָט זיך צופעליק געראטעוועט און דערשלעפּט אין לאגער.

באָריס סרעבּרניק (מינסק), איינער פון די פּאָפּולערסטע ארטיסטן פון מינסקער יידישן מלוכה־טעאטער, בּלייבּט בּעתן שנעלן אָפּטרעטן פון דער רויטער ארמיי אין די וועלדער און ווערט קאָמאנדיר פון א ווזוואָד אין לאזאָווס דעסאנטן־גרופּע. בּיים אראָפּלאָזן פון די ליניעס דעם עלפטן דייטשישן עשאלאָן, רייסט אויף די מינע צוליבּ אומפאָרזיכטיקייט. בּיידע אויגן ווערן בּיי אים אויסגעבּרענט. ער נעמט ארויס זיין רעוואָלווער און פרעגט „ווער איז דאָ נעבּן מיר?". זינע וואַלטשאַק רופט זיך אָפּ.—„זינע — זאָגט ער — גיבּ איבּער מיינע חברים, אז איך בּין געפאלן פארן פאָטערלאנד, פאר סטאלינען!" א שאָס האָט פארענדיקט זיין לעצטן מאָנאָלאָג. נאָך זיין העלדישן טויט האָט ער בּאקומען דעם אָרדן „העלד פון ראטן־פארבּאנד".

ארויפפאלנדיק אויף א לויערונג פון ווייסע פּאָליאקן אין נאָוואָגרודקער ראיאָן, פארפירט אן אויסשפּיר־גרופּע פון אָטריאד „אָרדזשאָניקידזע" א קאַמף. גדליה טאָקער (זשעלודאָק), זעענדיק די האָפענונגסלאָזע לאגע, מאכט א פרווו זיך צו דערשיסן. ניט האָבּנדיק קיין קורץ געווער, שיסט ער זיך מיט דער בּיקס. ער ווערט בּלויז פארוווּנדעט און אָפּגייענדיק אין בּלוט פאלט ער אין חלשות. די ווייסע פּאָליאקן, גלויבּנדיק, אז ער איז טויט, טוען אים אויס נאקעט און לאָזן אים ליגן. זוסמאנען (א גאליציאנער פּליט) און נאָך צוויי רוסישע פארטיזאנער האָבּן זיי דערמאָרדעט און איבּערגעלאָזט נאקעטע אויפן פעלד. די אָנגעקומענע גרופּע פון אָטריאד נעמט צו טאָקערן און נאָך א לענגערע קוראציע ווערט ער געזונט.

יעקב אסנער (ראדון), ווערט ארומגערינגלט, שוין נאָך דער בּאפרייאונג (1945), נעבּן שטעטל אליטע (ליטע), דורך וויים־פּוילישע פארטיזאנער, פארבּליבּענע אין נאטשער פּושטשע, אויף וועלכע די אָרטיקע סאָוועטישע מיליץ האָט איינגעאָרדנט אן אָבּלאווע. אסנער האָט דאן געדינט אין דער מיליץ און האָט געוואָלט אויסגלייכן זיין חשבּון מיט די מערדערס פון זיין בּרודער חיים, וועלכער איז געפאלן פון זייערע הענט. פירנדיק (מיט נאָך פארטיזאנער ארעסטירטע) ווייסע פּאָליאקן, זיינען זיי פּלוצעם ארומגערינגלט געוואָרן פון אלע זייטן דורך די ווייסע פארטיזאנער. ער ווערט שטערבּלעך פארוווּנדעט און שיסט זיך אליין אריין א קויל פון זיין פּאראבּעל.

הענעך קאגאן, א פארטיזאן פון אָטריאד „ספּארטאק" ווערט דעצעמבּער 1943 געשיקט אויף א קאמפּס־אויפגאבּע, צווישן די דערפער

שיפּאָוויטש און אוסציע (נעבן שטעטל ווידז, ווילנער געגנט) פאלן די דייטשן אויף זיינע שפּורן און ער ווערט ארומגערינגלט—ער פארטיידיקט זיך לאנג און פארביסן. צום סוף ניט וועלנדיק אריינפאלן א לעבעדיקער אין די רוצחישע הענט, רייסט ער זיך אליין אויף מיט, האנט־גראנאט.

משה פעלדמאן (מינסק) איז אריינגעפאלן אין געפאנגענשאפט און ווערט אינטערנירט אין וולאדאָווער ארבעטס־לאגער. ער אָרגאניזירט דאָרט א פארטיזאנער־גרופּע פון פופצן מאן און אנטלויפט מיט זיי אין גראף זאמאָיסקעס וועלדער. בעת דער ערשטער גרויסער אָבלאווע אין די א. ד. וועלדער ווערט פעלדמאן פארוווּנדעט אין א פוס. ניט קענענדיק אנטלויפן און ניט וועלנדיק אריינפאלן א לעבעדיקער צו די דייטשן, דערשיסט ער זיך אליין.

פעברואר 1944 האָט שלמה מוסין (דרויע, דיסנער געגנט), א פארטיזאן פון דער פערטער ווייס־רוסישער בריגאדע, מיט נאָך צוויי פארטיזאנער, באקומען אן אויפגאבע צו ברייננגען פון דרויע רפואות פארן בריגאדע־שפּיטאָל (זיי פלעגן עס מאכן דורך א באקאנטן פויער, וועלכער פלעגט גיין אין שטאָט מיט רעצעפּטן). אויפן וועג זיינען זיי אריין אָפּעסן אין א דאָרף, צוויי ק"מ פון א דייטשישן גארניזאָן. עסנדיק האָבן זיי דערהערט א שיסעריי. עס האָט זיך באלד ארויסגעוויזן, אז זיי זיינען ארומגערינגלט דורך א באנדע ווייסע פּאָליאקן. די צוויי פארטיזאנער איז געלונגען דורכצוברייסן דעם רינג. שלמה מוסין איז באלד פארוווּנדעט געוואָרי אין פוס און ניט געזען קיין מעגלעכקייט זיך צו ראטעווען. ער האָט מיט דעם נאגאן פארענדיקט זיין לעבן.

אויך דער פּאָליטרוק פון אָטריאד „לענינסקי קאָמסאָמאָל", איליא גרייס, איז באגאנגען זעלבסטמאָרד בעת דעם קאמף מיט א באוואָפנטער אנטי־פארטיזאנער אָרגאניזאציע אין דאָרף פּאָדעמבע (ראדונער ראיאָן).

א גרופּע פון 5 יידישע פארטיזאנער זיינען אוועק אויפרייסן א דייטשישן עשאלאָן אויף דער ליניע ווילנע—לידע. נאָכן געלונגענעם אויפרייס זיינען זיי ארויפגעפאלן אויף א דייטשער לויערונג. צוליב א פּראָוואָקאציע פון א פויער איז די גרופּע געווען געצוווּנגען אָפּשיסנדיק זיך, אָפּצוטרעטן. עס איז דאן שווער פארוווּנדעט געוואָרן דער פארטיזאן פון אָטריאד „א טויט דעם פאשיזם" (בריגאדע יורגיס, רודניצקער פּושטשע), מאָטל קאָפּשטיין (ווילנע). ער בעט דאן די חברים אים לאָזן, ווייל אים מיט־שלעפּן באדייט א פארניכטונג פון דער גאנצער גרופּע. די איבעריקע 4 יידישע חברים זיינען קאטעגאָריש קעגן דעם. ער האָט דאן ארויסגעכאפּט זיין פּיסטאָלעט און זיך אליין דערשאָסן.

דר. ספיקער (באקאנט בלויז לויט זיין פסעוודאָנים אין פארטיזאנקע), איז דורך דער אָטריאַד-קאָמאנדשאפט איבערגעלאָזט געוואָרן מיט 63 פארוווּנדעטע פון די שווערע קאמפן אין שאצקער פושטשע. דער אָטריאַד האָט דאן באשלאָסן דורכצורייסן די פראָנט-ליניע און זיך דערקריגן צו בריסק (180 קמ. פון דעם אָרט), ווייל די דייטשן האָבן זיך אינצווישן שטארק באפעסטיקט ביי קאָוועל און דריי דיוויזיעס האָבן זיך פארנומען ספעציעל מיט אויסראָטן די פארטיזאנער, וועלכע זיינען געבליבן שטעקן אויף דער פראָנט-ליניע. זיי זיינען אויך געווען אויסגעשטעלט אויפן פייער פון דער רוסישער ארמיי.

דר. ספיקער באקומט א באפעל, אז אין פאל ווען דער שונא וועט זיי אנטדעקן, זאָל ער פארסמען אלע פארוווּנדעטע און אליין זאָל ער טאָן מיט זיך, וואָס ער וויל. ערשט נאָך דעם, ווי די געפאר איז אריבער און מען איז געקומען צוריק אויפן אָרט, האָט מען פאר זיך דערזען דאָס שוידערלעכע, בלוט-פארגליווערנדיק בילד. אלע 63 פארוווּנדעטע זיינען געלעגן פארסמטע און דר. ספיקער איז געלעגן נעבן זיי א דערשאָסענער. דער יידישער דאָקטאָר האָט געטריי אויסגעפילט דעם באפעל פון דער קאָמאנדע, נאָר דערביי זיך אָפגעזאָגט פון דער פריווילעגיע אליי זיך צו ראטעווען.

פיל צענדליקער יידישע פארטיזאנער האָבן אליין פארענדיקט זייער לעבן, געהאט אלעמאָל דעם מוט אריינצושיסן זיך א קויל אין שלייף און ניט איבערגעבן זיך צום שונא א לעבעדיקער אויף שאנד, שפּאָט און טויט.

אָבער דער יידישער פארטיזאן האָט פריער געצילט און אויסגעשאָסן זיינע אלע קוילן אין בלוט-פיינט און אָפגעבנדיק זיך א רעכענונג פון דער גענומענער נקמה, האָט ער זיך געזעגנט מיט דער וועלט.

יידישע פארטיזאנער האָבן זיך לעבעדיקע ניט איבערגעגעבן די דייטשן. פארן לעבן פון א יידישן פארטיזאן האָבן די דייטשן און זייערע פארבינדעטע באצאָלט א טייערן פרייז. די יידן אָן געלעטעס, די יידישע פארטיזאנער, האָבן געוווּסט, ווי צו לעבן העלדיש. זיי האָבן אָבער אויך געקענט שטארבן העלדיש...

ד. יידן פאראטן ניט

פאר יידן זיינען אלע וועגן צום לעבן געווען אָפגעשלאָסן. דער איינציקער וועג צום לעבן איז געווען פאר זיי די פארטיזאנקע און דער

פארטיזאנער־קאמף. אויב עס קומט אים אויס צו שטארבן — שטארבט ער, ווי א העלד און א שטאָלצער ייד־פארטיזאן און פאראט קיינמאָל ניט, פייניקונגען און ענויים באווירקן ניט, אז די דייטשן זאָלן קענען ביי אים ארויסבאקומען אינפאָרמאציעס וועגן דער טעטיקייט און באוועגונגען פון די פארטיזאנער.

די רוסישע אָנפירונג האָט גוט געוווסט, אז פון יידן האָט זי ניט צו דערווארטן קיין שום פארעטערישע סורפריזן.

די יידישע איבערגעגעבנקייט און מסירות נפש לגבי זייערע ניט־יידישע חברים צום קאמף זיינען געווען א שם דבר.

דער יידישער פארטיזאן פון ניעווסקים אָטריאד, נח בערעזאָווסקי (גראָדנע), איז אוועק פון ליפיטשאנער פושטשע אין גראָדנער ראיאָן מיט א גרופע רוסישע פארטיזאנער אויף א קאמפס־אויפגאבע. צוריקוועגס, ביינאכט, זיינען זיי ארויפגעפאלן אויף א דייטשישער לויערונג און דער קאָמיסאר איז שווער פארוווּנדעט געוואָרן. די רוסישע פארטיזאנער זיינען זיך גלייך צעלאָפן און איבערגעלאָזן זייער קאָמיסאר אויפן חסד פון גורל. נח בערעזאָווסקי, האָט פון אונטער דעם קוילן־האָגל ארויסגעשלעפט דעם פארוווּנדעטן, אוועקגעטראָגן אויף די פלייצעס אין א נאָענטן כוטאר, פון דאָרט אים אריבערגעפירט מיט א פור פיל צענדליקער ק"מ דורך א ראיאָן, ווו עס האָבן געהערשט די ווייסע פאָליאקן, איבערגעשיפט דעם ניעמאן און געבראכט אים אין אָטריאד־שטאב אין ליפיטשאנער פושטשע. פאר אלע אָטריאדן איז דערנאָך געלייענט געוואָרן א באפעל, וועגן דעם פאל וואָס האָט אילוסטרירט די דרייסטקייט, טרייהייט און איבערגעגעבנקייט פון א יידישן פארטיזאן צו זיין קאָמאנדיר. בערעזאָווסקי איז צוגעשטעלט געוואָרן צו א מלוכה־אויסצייכענונג.

אברהם זאָלאָטאוו (סארני), פון אָטריאד „שטשאָרס", (לודוויפאָלער ראיאָן), איז צוזאמען מיט א גרופע רוסישע פארטיזאנער פון זיין אָטריאד ארויפגעפאלן אויף א לויערונג פון אוקראינישע „באנדעראָווצעס". אין קאמף איז ערנסט פארוווּנדעט געוואָרן דער פארטרעטער פון וואָד־קאָמאנדיר. זאָלאָטאוו האָט אויף זיינע פלייצעס ארויסגעטראָגן דעם קאָמאנדיר פון קאמפס־פלאץ און געבראכט אין אָטריאד. עס איז געלייענט געוואָרן א באפעל פון גענ. מאיאָר שיטאָוו, ווו עס איז אויסגעדריקט געוואָרן דאנקבארקייט דעם יידישן פארטיזאן און ער איז געשטעלט געוואָרן אלס מוסטער פון פארטיזאנישער העלדישקייט און חברישער איבערגעגעבנקייט אין קאמף.

גייענדיק פון א קאמפס־אויפגאבע אין ראיאָן, האָט זיך א ווזוואָד פּארטיזאנער פון אָטריאד „קיראָוו", בּריגאדע „סאָוויעטסקאיא בּיעלאָרוס", אָפּגעשטעלט אין א דאָרף בּיים שטעטל האָראָדאָק (וואָלאָזשינער געגנט) „טאָגן", ווייל עס איז ניט געווען קיין מעגלעכקייט זיך צו בּאוועגן בּייטאָג צוליב דער נאָנטקייט פון דייטשישע גארניזאָנען. פּלוצעם איז אָנגעפאלן אויף זיי א גרויסע גרופּע דייטשן און פּאָליציי פון האָראָדאָק. די פּארטיזאנער זיינען געווען געצווּנגען אין איילעניש צו אנטלויפן פון דאָרף, איבּערלאָזנדיק צען פורן מיט פארגרייטע פּראָדוקטן. דער יידישער ווזוואָד־קאָמאנדיר שקליוט (וואָלאָזשין), האָט געגעבּן א בּאפעל צו שטורעמען דאָס דאָרף און אָפּנעמען צוריק די פּראָדוקטן. אפרים גולקאָוויטש (מיר) האָט מיט זיין קוילנוואַרפער פארשאָטן מיט פייער דאָס דאָרף. אין צווישן איז פארווּנדעט געוואָרן דער רוסישער אָטריאד־קאָמאנדיר קיפּקאיעוו, אין בּיידע פיס. גולקאָוויטש האָט אָפּשיסנדיק זיך ארויסגעטראָגן פון אונטערן פייער זיין רוסישן קאָמאנדיר, וועלכער איז נאָכן אמפּוטירן די פיס געבּליבּן לעבּן. די אָנפירונג מיטן קאמף האָט דאן איבּערגענומען דער יידישער ווזוואָד־קאָמאנדיר, שקליוט. גולקאָוויטש האָט מיט זיין קוילנוואַרפער - פייער אָפּגעהאלטן די דייטשן בּיז עס איז געקומען צו הילף א ראָטע פון אָטריאד „סטאלין", אָבּער נאָך

דוד בּאָבּראָוו (פּאָהאָסט־זאגאָראָדסקי), קאָמאנדיר פון יידישן אָטריאד „קאגאנאָוויטש ל. כ." (פּאָלעסיע). געשטאָרבּן אין וואלד פון א טיפוס־קראנקהייט, מאי 1944.

פארן אָנקומען פון דער הילף איז גולקאָוויטש איבּערגעשניטן געוואָרן אויף דער העלפט דורך א פּולעמיאָטן־סעריע. נאָכן אָנקומען פון דער פארשטארקונג פאר די פּארטיזאנער, האָבּן זיי מיט א „הורראַ" ארייַנגעריסן זיך אין דאָרף און געצווּנגען די דייטשן צו אנטלויפן מיט גרויסע

פארלוסטן. די קאָמאנדשאפט האָט בײם קבר פון גולקאָװיטשן אָפּגעמערקט זײן העלדישקײט און זײן טרײקײט צום קאָמאנדיר און אים פאָרגעשטעלט צו די העכסטע אויסצײכענונגען און אָרדענס.

משה שימאנאָװיטש (פּיעליצע, בײ לידע), טרעט ניט אָפּ מיט זײן קײלנװארפער בעת א קאמף מיט א פּאָליצײ־פּאָסטן בײם שטעטל דװאָרעץ, נעבן נאָװאָגרודעק, ביז ער פאלט פון א פײנטלעכער קויל. שימאנאָװיטש האָט געהאט די מעגלעכקײט אָפּצוטרעטן. ער האָט אָבער מיט זײן העפטיקן פײער געװאָלט דעקן דעם צוריקטריט פון זײנע חברים פון לינקן פליגל און האָט דערפאר באצאָלט מיט זײן לעבן.

אין קאמף מיטן שונא בײם אטאקירן א דײטשישן גארניזאָן װערט פארװונדעט א פארטיזאַן פון דער בריגאדע „ספּארטאק" (קאזאנער װעלדער). דער יידישער פארטיזאַן, יאשקע רודניצקי װעלנדיק ארויסרא־טעװען זײן חבר און מיטנעמען אים מיט זיך, אנטלויפט ער ניט, װי אלע, און פאלט צוליב דעם אריין לעבעדיקערהײט אין די ס. ס.־הענט. ער ראנגלט זיך, קעמפט פארביסן, הרגעט 2 מערדערס און באװײזט נאָך אָפּצולויפן אײניקע מעטער, ביז א דײטשישע קויל דעריאָגט אים.

די ברידער יאנקל און משה יתום (קאָרעץ), זײנען אװעק פון „טשאפּאיעװ"־אָטריאד אין ראיאָן אויף אן אויסשפּיר־אויפגאבע. אין װעג זײנען זײ ארײנגעפאלן לעבעדיקע אין דײטשישע הענט. אויף אלע עינויים, װעלכע מען האָט זײ אָנגעטאָן, אז זײ זאָלן ארויסגעבן דאָס אָרט פון זײער אָטריאד, ענטפערן זײ מיט אײן װאָרט, אז זײ װײסן גאָרניט. די דײטשן האָבן זײ פארפײניקט און אויפגעהאנגען.

איזיע אָשעראָװסקי (בּאראנאָװיטש), אנטלויפט אין װאלד און קומט אָן אין אָטריאד פון קאָמאנדיר פּוגאטשאָװ, װאָס האָט זיך געפונען 60 ק"מ פון באראנאָװיטש. ניט האָבנדיק קײן געװער, גײט ער אװעק צוזאמען מיט משה זילבערמאן (מײטשעט) קײן באראנאָװיטש און פאלן אָן אויף דער װאך־הויז פון דער סטאנציע. דעם שלאָפנדיקן דײטש קוילעט אָשעראָװסקי מיט א מעסער און נעמט צו בײ אים זײן ביקס און גראנאט. ארויסלויפנדיק פון הויז האָט זײ באמערקט א דײטשישער אָפיציר, װעלכער האָט זיך גלײך אָריענטירט, װאָס דאָ איז פאָרגעקומען. אָשע־ראָװסקי קלערט ניט קײן סך, װארפט דעם צוגענומענעם גראנאט, הרגעט דעם דײטש און װערט אלײן שטארק פארװונדעט אין בײדע פיס. די דײטשן האָבן אים צוגענומען אין שפּיטאָל און זאָרגפעליק געהײלט. װען ער איז געװאָרן געזונטער, האָט מען גענומען אים פאָרשן, װי

עס געפינען זיך פּארטיזאנער. זיינע לעצטע ווערטער זיינען געווען: „נאָך דעם ווי איר האָט אויסגעמאָרדעט מיין גאנצע פאמיליע, האָב איך באשלאָסן נקמה צו נעמען פון אייך, ווו איך וועל נאָר האָבן א מעגלעכקייט!“

פון דער באראנאָוויטשער פּארטיזאנער-גרופּע אין די פּאָלעסיער וועלדער זיינען אוועק די חברים: לייזער לידאָווסקי, יאָסעלעוויטש און מ. ראָזנטאל אין באראנאָוויטשער געטאָ אויפרייסן א טארטאק. זיי נעמען צו איין גראנאט און לאָזן זיך אין וועג. פארן אריינגאנג אין שטאָט האָבן זיי זיך צעטיילט. ראָזנטאלן איז אויסגעקומען, אז עס איז בעסער צו גיין מיט די פעלדער און גלייך טרעפן זיך מיט די יידן, וועלכע ארבעטן אין טארטאק. דאָרט האָבן זיינע יידישע חברים אים באמערקט אין דורך דעם צום האָט זיך פארבונדן א לעבעדיקער שמועס וועגן לעבן אין וואלד, וועגן געטאָ און וועגן ארויסגיין אין פּארטיזאנקע. פּלוצעם זיינען צוגעקומען דריי פּאָליציסטן, ארעסטירט ראָזענטאלן און די צוועלף מיטשמועסערס. אלע צוועלף יידן זיינען אויף מאָרגן דערשאָסן געוואָרן.

ראָזענטאל איז געבראכט געוואָרן אויף א פארהער צום אויספאָרש-ריכטער. ווי נאָר ער האָט אָנגעהויבן צו שטעלן פראגעס אין באקאנטן נוסח: „וווּ געפינט זיך דער אָטריאד? וויפיל ציילט דער אָטריאד? וועלכע געווער האָבן זיי?“ א. א. וו., האָט ראָזענטאל א צי געטאָן זיין גראנאט, וועלכן אים האָט זיך איינגעגעבן דורכצושמוגלען אין ארעסט, און א וואָרף געטאָן אין טיש, וועלנדיק אויפרייסן זיך צוזאמען מיטן נאציש-אויספאָרשער. צום אומגליק האָט דער גראנאט ניט אויפגעריסן און די אָנגעלאָפענע דייטשן האָבן אים גלייך פארפייניקט, ניט ארויסבאקימענדיק קיין וואָרט פון זיין מויל. ער האָט געשפּיגט אויף זיי און געשריען מיט די לעצטע כוחות: „עס וועט קומען דער טאָג, קינדער-מערדערס, וועט איר וועט פאר אלץ באצאָלן!“

דער אבצן-יעריקער לייב וואָלקין (נאָוואָגרודעק), א קוילנוואַרפלער פון ביעלסקים אָטריאד, איז בעתן אָנפאל אויף כראפּעניעווער כוטאָרעס (ווסיעלובער ראיאָן) געבאפּט און פארפייניקט געוואָרן דורך די דייטשן. לעבעדיקערהייט האָט מען פון אים געשניטן אברים. זיי איז אָבער ניט געלונגען פון אים עפּעס ארויסצובאקומען. אין אומענטשלעכע יסורים האָט ער אויסגעהויכט זיין נשמה (יאנואר 1943).

אפּריל 1943 איז א גרופּע פון 11 מאן, 7 רוסן און 4 יידן: יצחק קופּערבערג, זאב ווערבא, שמערל זאפראן (מאניעוויטש) און גרישא

בלײשטײן (לישניפקע) פון „קרוקס" אָטריאַד, אונטער דער אָנפירונג פון העלדישן קאָמאַנדיר פּאַוולושאַ קירילאָוו, אַרויסגעשיקט געוואָרן קײן דרום-וואָלין אויף צו אָרגאַניזירן אַ נײַעם פּאַרטיזאַנער-אָטריאַד אין די איוואַ-נאָוווקער וועלדער.

די גרופּע האָט געטאָגט אין נאָכטן וואַלד און צו אָוונטס זיך באַוועגט אין דער ריכטונג פון דאָרף האָליווקע.

פּלוצעם האָבן די פּאַרטיזאַנער זיך אָנגעשטויסן פּנים אל פּנים מיט דײַטשן. נאָך אַ שאָסן-אויסטויש האָט דער קאָמאַנדיר מיטן באַפעל „אויף באַגנעטן!" זיך געוואָרפן דער ערשטער אויפן שונא. עס האָט זיך גלײַך אַנטוויקלט אַ פאַרביסענער באַגנעטן-קאַמף.

אויפן רעכטן פלאַנג האָבן געקעמפט פיר פּאַרטיזאַנער: דער קאָמאַנדיר קירילאָוו, פּיעטראָוו (רוס) און צוויי ייִדן: גרישאַ בלײשטײן און זאב ווערבאַ.

די דײַטשן האָבן אין פּאַניק אָנגעהויבן אָפּצוטרעטן. בײַ דעם זײַנען פאַרוווּנדעט געוואָרן דער קאָמאַנדיר און ג. בלײשטײן, וועלכער האָט מיט אַ דורכגעלעכערטן בויך אָנגעהויבן אַנטלויפנדיק יאָמערן און געפאַלן אַ טויטער.

אויפן שלאַכט-פעלד זײַנען פאַרבליבן די פּאַרטיזאַנער: ז. ווערבאַ, פּיעטראָוו און דער שווער פאַרוווּנדעטער קאָמאַנדיר.

די צוויי א. ד. פּאַרטיזאַנער האָבן באַשלאָסן ריזיקירן מיט זייער לעבן און ראַטעווען זייער באַליבטן קאָמאַנדיר. זיי האָבן אונטער אַ פײַער-האָגל גענומען בײַ אַ פּויער אַ פור, אַרויפגעלייגט דעם קאָמאַנדיר און זיך געלאָזט אין וועג. צוליבן געפערלעכן צושטאַנד פון קאָמאַנדיר זײַנען זיי געווען געצוווּנגען בלײַבן אַ מעת-לעת אין אַ וועלדל האַרט הינטער אַ דײַטשישן גאַרניזאָן.

נאָכן קאָמאַנדירס טויט האָבן זיי אים מקבר געווען אין וועלדל און מיט דאָס טראָפּיי-געווער געקומען צוריק אין אָטריאַד, אָבער אָן די טרײַע קאַמפּס-חברים: גרישאַ בלײשטײן און דעם קאָמאַנדיר קירילאָוו.

אברהם בלײשטײן (דאָרף לישניפקע, מאַניעוויטשער ראַיאָן) איז געגאַנגען אין שליחות פון קרוקס אָטריאַד שאַפן געווער פאַר נײַ-אָנגע-קומענע ייִדן. אַ פּויער, וועלכער איז געווען זײַן וועג-ווײַזער, האָט אים ספּעציעל אַרויפגעפירט אויף אַ פריער צוגעגרייטער דײַטשישער לויערונג. ער האָט זיך ניט פאַרלאָרן און די ערשטע זאַך האָט ער דערשאָסן דעם פּויערישן מסור. וועלנדיק זיך ראַטעווען, האָט ער אָנגעהויבן צו אַנטלויפן.

א האַגל פון קוילן האָט אים גלייך נאָכגעיאָגט און אוועקגעלייגט א שווער פארוואונדעטן. די דייטשן האָבן אים אָפּגעפירט אין גארניזאָן און אָנגעהויבן אויספאָרשן. ער האָט זיך געהאַלטן בעתן אויספאָרש זייער מוטיק און העלדיש. ער האָט זיי גאַליק געשפּיגן אין די פּנימער און דערקלערט: „אויף וויפל מיר יידן וועלן נאָר קענען, וועלן מיר מיט אייך קעמפן ביז צום לעצטן. איך קום אום, אָבער אין די וועלדער זיינען פאַרבליבן מיינע ברידער און זיי וועלן נקמה נעמען פאר מיין בלוט און פארן בלוט פון אונדזער אויסגעקוילעטן פאָלק"!... דריי טעג האָבן אים די דייטשן געפּייניקט און גאָרניט ארויסבאַקומען, ביז ער איז אין שרעקלעכע יסורים אויסגעגאנגען.

דער אָטריאַד „ספּארטאַק" האָט געשיקט דעם 19-יעריקן טוביה ביעלאַק מיט א גרופּע פּארטיזאַנער ארויסצונעמען יידן פון ווילנער געטאָ אין וואַלד. ביים אריינגנבענען זיך אין געטאָ, ווערט ער פארהאַלטן דורך א דייטשישן זשאַנדאַרם, וועלכער לעגיטימירט אים און וויל אים ארעסטירן. ביעלאַק שיסט אויס צוויי מאָל און טרעפט אים ניט. ביים דריטן מאָל ווערט קאַליע זיין נאגאַן און ער ווערט ארעסטירט (ביים גיין אין געטאָ פלעגט מען מיטנעמען נאָר קעשענע-געווער). אין טורמע פּייניקט מען אים שרעקלעך, וועלנדיק ארויסבאַקומען זיינע מיט-העלפערס. מען ברענגט אים אין ווילנער געטאָ, אז ער זאָל אָנווייזן ווער זיינען זיינע חברים. ער דערקענט אָבער קיינעם ניט...

די דייטשן שטעלן אים אוועק ביים געטאָ-טויער און די יידן מוזן אים שלאָגן לויטן דייטשישן באַפעל... פארן טויט וואַרפט ער זיך מיט די הוילע פויסטן אויף די תלינים און שטאַרבט מיטן באַוווסטזיין, אז ער האָט ניט פאַראַטן...

סיאָמע שוסטער (פּינסק), איז געקומען אין האָראָדישטשער געגנט (באַראַנאָוויטשער ראיאָן) פון יענער זייט פראָנט-ליניע נאָכן אדורכגיין א ספּעציעלע דיווערסיע-שול אין מאָסקווע, ווו ער האָט זיך פרייוויליק געמאָלדן (ביים אויסברוך פון דער סאָוועטיש-דייטשישער קריג איז ער מגולגל געוואָרן אין רוסלאַנד). פון דער קליינער גרופּע, מיט וועלכער ער איז אָנגעקומען אין די וועלדער פון האָראָדישטשער געגנט, איז נאָכדעם אויסגעוואַקסן א בריגאַדע, א. נ. „1-טער מאַי". ער איז ווירט-שאַפטס-קאָמאַנדיר פון דער בריגאַדע. צייכנט זיך אויס אַלס דרייסטער מינירער, האָט אויף זיין חשבון פיל דיווערסיע-אַקטן און דייטשישע לעבנס. פאר זיין העלדישקייט איז ער צוגעשטעלט געוואָרן צו פיל הויכע

מלוכה־אָרדענס. סעפּטעמבּער 1943 איז ער אוועק אויף אַן אויפגאַבּע אין האָראָדישטשער ראיאָן. בּיים שאָסיי קאַרעליטש־האָראָדישטש איז ער דורך אַ לויערונג פון דייטשן אין ציווילער קליידונג, פאַרעטעריש פאַר־נאַרט און גענומען געוואָרן געפאַנגען לעבּעדיקערהייד. אַ געבּונדענעם האָבּן זיי אים געבּראַכט אין האָראָדישטש, ווו זיי האָבּן מיט אַלע מיטלען געוואָלט ארויסבּאַקומען פון אים סודות פון דער פּאַרטיזאַנקע, צוזאָגנדיק אים איבּערלאָזן בּיים לעבּן. לעבּעדיקערהייט האָט מען אים געשניטן די אויערן און נאָז, ארויסגעקאַלופּעט די אויגן, אָבּער קיין איין וואָרט האָבּן זיי פון אים ניט ארויסבּאַקומען. אין שרעקלעכע יסורים האָט ער ניט פאַראַטנדיק אויסגעהויכט זיין נשמה.

די א. ד. בּיישפּילן, איינציקע פון אַ סך, אילוסטרירן אַמבּעסטן די יידישע איבּערגעגעבּנקייט און טרייהייט צו זייערע חברים אין קאַמף און צו דער בּשותפות׳דיקער זאַך. די האַלטונג פון די יידן האָט אויך געווירקט אָפּצושוואַכן די אַרגומענטאַציע פון אַ טייל אַנטי־סעמיטישע פּאַרטיזאַנער, וועגן דעם, אַז יידן ריכטן זיך אין זייערע האַנדלונגען און מעשים בּלויז מיט זייער אייגן־נוץ כוונות.

ה. ווען דייטשן זיינען אריינגעפאַלן אין יידישע הענט...

די יידישע פּאַרטיזאַנער האָבּן בּאַזונדערס געצילט צו נעמען אין געפאַנגענשאַפט לעבּעדיקע דייטשן, בּכדי צו האָבּן אַ מעגלעכקייט צו שטילן אַ בּיסל דעם בּרויזנדיקן צאָרן דורך נקמה...

די רוסישע פּאַרטיזאַנער האָבּן ניט אַלע מאָל מסכּים געווען צום אופן ווי אַזוי יידן פירן אויס די טויט־אורטיילן איבּער די געפאַנגענע דייטשן און זייערע דינערס פון דער אָרטיקער בּאַפעלקערונג. בּיי אַ טייל פון זיי האָט עס אויסגעזען ווי אַ גרויזאַמקייט, צוקוקנדיק זיך וואָס פאַר אַ מינים טויטן יידן טראַכטן צו פאַר לעבּעדיק־גענומענע דייטשן אין די קאַמפן. (לויטן בּאַפעל האָבּן אַזעלכע דייטשן געדאַרפט דערשאָסן ווערן אָן צערעמאָניעס). יידן אָבּער האָבּן געוואָלט קילן זייערע בּלוטן דורך פייניקן זייערע פּייניקערס און מערדערס.

די דייטשן, וויסנדיק, וואָס זיי האָבּן געטאָן מיט די יידן, פלעגן זייער מורא האָבּן אריינצופאַלן לעבּעדיקע צו די יידישע פּאַרטיזאַנער. זיי האָבּן זיך אָפּגעגעבּן אַ פולן רעכענונג, וואָס פאַר אַ טויט זיי קענען בּאַקומען פון קעמפערס, וועמענס גאַנצע משפּחות און פאָלק איז אויף אַזאַ שוידערלעך־סאַדיסטישן אופן אומגעבּראַכט געוואָרן דורך זיי.

ווען מען האָט אזא דייטש געבראכט אין וואלד, פלעגט ער זיך די ערשטע זאך אינטערעסירן, צי עס זיינען ניטאָ קיין יידן.

„גיט אונדז ניט איבער אין יידישע הענט, — פלעגן זיי זיך בעטן ביי די רוסן, ווייל זיי האָבן געוווסט, אז יידן גיבן ניט די דייטשן קיין קיין טויט דורך א קויל, נאָר... א „יידישן טויט".

דעצעמבער 1943 איז דער אָטריאד „טשאפאיעוו" (שיטאָוום פאראייניקונג), אוועק מינירן ביי לוניניעץ א דייטשישן צוג, וועלכער האָט געפירט מיליטער צום 2-טן ווייסרוסישן פראָנט. די אויפגאבע פון די 300 פארטיזאנער איז געווען אָפצוואַרטן דעם אויפרייס פון באן און נעמען די לעבן-פארבליבענע דייטשן אין געפאנגענשאפט. די אויפגאבע האָט דער אָטריאד גלענצנדיק אויסגעפירט. נאָכן אויפרייס זיינען די לעבן-פארבליבענע 180 דייטשן פון גרויס איבעראשונג ארייננעלאָפן אין דערבייאיקן וועלדל, ווו עס האָט זיי אָפגעוואַרט די לויערונג פון די פארטיזאנער. די דייטשן זיינען באלד אנטוואָפנטע אויסגעשטעלט געוואָרן צו פיר אין א ריי און אוועקגעטריבן געוואָרן צום פארטיזאנער-שטאב.

דער יידישער פארטיזאן, אברהם וויניצער (טוטשין) איז פונקט דאן געווען אין די הינטערשטע רייען און האָט באמערקט, אז א דייטש ליגט באהאלטן הינטער א בוים. ער האָט וועגן דעם גלייך געמאָלדן זיין קאָמאנדיר, וועלכער האָט אים צוגעטיילט נאָך צוויי פארטיזאנער אויף צו נעמען אים א לעבעדיקן. וויניצער האָט זיך אָפגעזאָגט פון הילף און אויסגעדריקט זיין גרייטקייט צו כאפן דעם דייטש איינער אליין. עס איז אים געלונגען אונטערגייענדיק פון הינטן נעמען דעם דייטש א לעבעדיקן. עס האָט זיך ארויסגעוויזן, אז דאָס איז געווען דער לאנג געזוכטער דייטשישער קאפיטאן, אדאָלף מעבאד, וועלכער האָט אָנגעפירט מיט דער רעקרוטאציע און טראנספאָרט פון זעלנערס צום 2-טן ווייס-רוסישן פראָנט און וועמען מאָסקווע האָט באפוילן צו כאפן א לעבעדיקן. דער אָטריאד-קאָמיסאר וואסילעוויטש, מעלדעט וויניצערן, אז פאר זיין העלדישער טאט ווערט ער צוגעשטעלט צו א הויכן מלוכה-אָרדן, ווערט באשטימט אלס גרופע-קאָמאנדיר, באקומט דעם סיגנעט און פיסטאָלעט פון דעם געפאנגענעם און אז ער איז גרייט נאָכצוקומען זיינע אלע ווונטשן.

לויט דער פארטיזאנישער טראדיציע, איז דאָס פערזענלעכע געווער פון א געטויטן אָדער געפאנגענעם שונא געוואָרן דאָס אייגנטום פון דעם זיגער. עס איז געווען א גרויסער כבוד פאר א פארטיזאן צו

טראָגן די מלבושים און געווער פון א דערמאָרדעטן שונא. וויניצער האָט געענטפערט, אז זיין גרעסטע באלוינונג וועט זיין, ווען דער קאָמאנדיר וועט אים דערלויבן אויסצוקלייבן צען אָפיצירן פון די געפאנגענע און ער זאָל מיט זיי קענען זיך אָפּרעכענען פאר אלץ און אלעמען... אויף דער פראגע פון קאָמאנדיר, פארוואָס וויל ער נעמען פון זיי אזא שרעקלעכע נקמה, האָט ער געענטפערט: „די דייטשן האָבן אויסגעמאָרדעט מיין פאָלק און מיין גאנצע משפחה״. דער קאָמאנדיר האָט דערלויבט אויסציקלייבן צען אָפיצירן, וועלכע וויניצער שטעלט אויס אין איין ריי: „איך בין יודע—זאָגט ער צו זיי—איר דייטשן האָט אומגעבראכט מיין פאָלק אין אייראָפּע, איצט זייט איר ביי מיר אין די הענט און איך וועל אייך אומברענגען אויפן זעלביקן אופן, ווי איר האָט אומגעבראכט מיין אומגליקלעכע פאמיליע״.

די דייטשן האָבן זיך ווי געווינטלעך אנגעהויבן צו פארענטפערן, אז זיי זיינען ניט שולדיק אין פארגאָסענעם יידישן בלוט און אז אין אלעמען איז שולדיק נאָר דער „פארפלוכטער״ היטלער. זיי זיינען אפילו גרייט צו שטארבן אָבער ניט דורך א יידישער האנט...

Н. К. О.
ВОЙСКОВАЯ ЧАСТЬ
Полевая почта
28246

Справка

Тов.
состоял в действующем партизанском отряде с ... 194.. г.
по ... 194.. г.
в должности
... партизанского отряда
Командир части

פארטיזאנישער דאָקומענט (ספראווקע)
פון קאָמאנדיר פון אויסשפיר-דינסט פון דער פארט. פאראייניקונג ביעגמא-פיאָדאָראָוו—אלעק אבוגאָוו.

וויניצער האָט דאן צוגעבונדן פינף אָפיצירן צו ביימער און אנטקעגן זיי אויסגעלייגט אנדערע פינף אָפיצירן, בכדי זיי זאָלן זיך

צוקוקן צום טויט פון זייערע חברים. איינציקוויז האָט ער זיי געפּייניקט אויפן דייטשן שטייגער און געשטילט זיין נקמה-דורשט פאר זיין אומגעבראכטער פאמיליע.

דער אָטריאַד-קאָמאנדיר האָט וויניצערן געלויבט פאר זיין נקמה נעמען. „דו ביסט א בראַווער ייד, דו קענסט נקמה נעמען...״

מישע אוצר (אָסטראָג, וואָלין), וויוואָד-קאָמאנדיר פון יידישן אָטריאַד „זשוקאָוו״, האָט גענומען געפאנגען בעת א לויערונג אויפן שאָסיי מינסק—סלוצק, צוויי דייטשן און אָפּגעשיקט זיי אויפן עולם-האמת.

ישראל באָגדיש (מישעניץ, אָסטראָלענקער ראיאָן), איז פון סלאָנימער געטאָ געקומען צו לויפן אין בולאקס-אָטריאַד און האָט זיך אויסגעצייכנט אין אלע קאמפן אלס דרייסטער קוילנוואַרפלער. אין קאמף ביי שליזיען-פאָדגרעבעלסקי האָט ער מיט זיין קוילנוואַרפער געהרג׳עט פיר און גענומען געפאנגען צוויי לעבעדיקע פאָליציאַנטן, באהאלטענע אונטער דער בריק. ברענגענדיק זיי אין אָטריאַד האָט מען אים צוגעטיילט די זכיה זיי צו פטרן. סעפטעמבער 1943 איז ער צוזאמען מיט נאָך אכט פארטיזאַנער אוועק אין סלאָנימער אומגעגנט אראָפּלאָזן פון די ליניעס א דייטשן עשאלאָן מיט געווער. עס זיינען דערביי אומגעבראכט געוואָרן פופציק דייטשן. עס איז זיי אויך געלונגען צו ברענגען צוויי לעבעדיקע דייטשן אין שטאב. נאָך אן אויספאָרשונג האָט מען זיי פאראורטיילט צום טויט און באָגדיש האָט געפועלט ביי דער קאמאנדע אז ער זאָל זיי אייגנהענטיק צעשיסן.

דעצעמבער 1943 האָט ער איבערגעשיקט אויפן עולם-האמת א שפּיאָן, א פויער, וועלכער איז געשיקט געוואָרן דורך די דייטשן אויסשפּירן דאָס אָרט פון פארטיזאַנער-לאגער.

שמחה קרעסנאָווסקי (דערעטשין), האָט בעתן אָנפאל אויף דערעטשין אליין גענומען אין געפאנגנשאפט זיבן אוקראַינישע פאָליציאַנטן און זיי אלעמען אליין דערשאָסן.

יוסף גאָלוב, פארטרעטער פון אויסשפּיר-קאָמאנדיר פון מיעדוויע-דיעווס אָטריאַד, האָט אין דער נאכט פון 31-טן דעצעמבער 1942 אנטייל גענומען צוזאמען מיט א גרופּע יידן אין דעם אָנפאל אויף ליודוויפּאָלער גארניזאָן. אין דעם קאמף האָט מען גענומען געפאנגען עלף ס. ס.-לייט. מען האָט זיי אָפּגעפירט אין דאָרף ביסטריטש און דאָרט זיי צעפערטלט.

בשעת גאָלוב מיט די יידן זיינען נאָך געווען א באזונדערע יידישע פּאַרטיזאַנער-גרופּע (פאר דער פאראייניקונג מיטן אָטריאד מיעדוויעדיעוו), האָבן זיי געמאכט א לויערונג אויפן וועג בערעזנא-ביסטריץ, ווו עס האָבן באדארפט דורכגיין צוועלף אוקראינישע פּאָליציאנטן, וועלכע האָבן גענומען אן אקטיוון אנטייל אין די יידישע שחיטות פון די שטעטלעך בערעזנע און לודוויפּאָל. (וואָלין). בלויז דריי מאן פון דער גרופּע זיינען געווען באוואָפנט מיט ביקסן, די איבעריקע האָבן געהאט נאָר מעסערס. צוליב דעם פּלוצעמדיקן איבערפאל איז זיי געלונגען צו נעמען די צוועלף פּאָליציאנטן לעבעדיקערהייט און געבן זיי די געהעריק פארדינטע שטראָף.

דער יידישער אטריאד „קאגאנאָוויטש ל. מ.״ (מיאָר-דיסנער געגנט), האָט זיך דערוווּסט דורך באקאנטע פּויערים, אז פון מיארער גארניזאָן גרייט זיך די זשאנדארמעריע מיטן מייסטער בראש צו פאָרן כאפּן יידישע פּארטיזאנער און צונעמען די געהרגעטע פּאָליציאנטן און דייטשן, וועלכע זיינען דעם 25-טן מיי 1943 אומגעבראכט געוואָרן אין קאמף דורך די יידישע פּארטיזאנער פון א. ד. אָטריאד. די פּארטיזאנער האָבן זיך באזעצט אין א וועלדל ניט ווייט פון וועג, דורך וועלכן עס האָבן געזאָלט דורכפאָרן די דייטשן. עס האָט זיך ארויסגעוויזן, אז עס זיינען געווען מער, ווי 75 דייטשן (יידישע פּארטיזאנער זיינען געווען בלויז 55 מאן).

נאָך א קורצן קאמף איז זיי געלונגען די דייטשן צו צעיאָגן. די דייטשן, אנטלויפנדיק אין פּאניק, האָבן איבערגעלאָזט א פארוווּנדעטן 51-יעריקן דייטש, וועלכער האט זיך פארלייגט אונטער אן איבערגעקערטן וואָגן און זיך אָפּגעשאָסן. צוויי פּארטיזאנער זיינען אים פארגאנגען פון הינטן און גענומען א לעבעדיקן. הינטער א דערהרגעטן פערד האָט מען אויך געפונען א פּויער פון א שכנישן דאָרף, וועלכער האָט ניט באוויזן צו אנטלויפן (געגאנגען מיט די דייטשן אלס וועג-ווייזער). בעת דער אויספאָרשונג האָט זיך ארויסגעוויזן, אז דער דייטש איז דער זשאנ-דארמען-מייסטער פון שטעט־ מיאָר, וועלכער האָט זיך טרויעריק בארימט געמאכט בעת די שחיטות פון די יידן אין מיאָר און אומגעגנט. די יידישע פּארטיזאנער האָבן זיי געוואָלט געבן א „יידישן טויט״, נאָר די קריסטלעכע אָנפירונג פון די שכנישע אָטריאדן האָט ניט דערלויבט און מען האָט זיי לויטן אורטייל דערשאָסן.

דער רוסישער קאָמאַנדיר פון אָטריאַד „שטשאָרס״ (שיטאָווס פּאַר־טיזאַנער פאַרייניקונג) דערלויבט דעם יידישן העלדישן פּאַרטיזאַן אברהם זאָלאָטאָוו (באַרנע) אויספירן דעם טויט־אורטייל איבער די צוויי געכאַפּטע דייטשן ביים שטעטל בערעזנע, אלס נקמה פאַר זיינע דערמאָרדעטע פרוי און קינד.

אין די וועלדער פון וואָלטשע־נאָרע האָבן יידישע פּאַרטיזאַנער געכאַפּט א דייטש און געבראַכט אין אָטריאַד. דער דייטש האָט ניט געגלויבט, אז ער איז אַריינגעפאַלן צו יידן... „וואָס, איר זענט יידן, זאָל איך גלויבן, אז איך בין פון יידן געפאַנגען?!״ מען האָט אים אַרומגעפירט א געבונדענעם איבער אַלע פּאַרטיזאַנער־לאַגערן און דערפער און שפּעטער פאַרברענט לעבעדיקערהייט.

יחיאל בראָכמאַן (ראָקיטנע) פון אָטריאַד „פּליוסקאָנאָסאָוו״ האָט צוזאַמען מיט א גרופּע פּאַרטיזאַנער דורך א פּלוצעמדיקן איבערפאַל גענומען געפאַנגען אַכט אוקראַינישע „באַנדעראָווצעס״. אין שטאַב זיינען זיי נאָך אין אויספאָרשונג געוואָרן דערשאָסן. פאַר דער דורכגעפירטער דרייסטער אָפּעראַציע איז טראָסטמאַן צוגעשטעלט געוואָרן צום „לענין״־אָרדען.

דער יידישער פּאַרטיזאַן מאַקס ביעגון האָט באַקומען א באַפעל אויסצושפּירן די געגנט אַרום יאַשון (ביי ווילנע). דאָס איז געווען אין דער צייט פון ראַשיקן צוריקטריט פון דער דייטשער אַרמיי, בעת גלענצנדיקן אָנגריף פון דער רויטער אַרמיי אויפן מיטל־פראָנט (סמאָלענסק—וויטעבסק). אויפן וועג ווערט ער פּלוצעם פאַרהאַלטן פון פיר דייטשן, וועלכע ווילן אים הרגענען.

— „ניכט שיסען!״ — שרייט ביעגון — ווען איר דערשיסט מיך, ווערט איר גלייך דערמאָרדעט דורך די פּאַרטיזאַנער, וועלכע פאָרן נאָך מיר״. די צעטומלטע דייטשן האָבן גלייך אַראָפּגעלאָזט די אָנגעשטעלטע אויטאָמאַטן. — „קומט אין געפענגעניש, אָבער שנעל, לייגט דאָס געווער!״ — האָט אויסגעשריען ביעגון צו די דייטשן. די דייטשן האָבן שנעל צונויפגעלייגט דאָס געווער און האָבן זיך מיט תחנונים געבעטן. „איר וועט אונדז ניט הרגענען?״ — „ניין״ פאַלט דער ענטפער.

ביעגון שפּרינגט דאַן שנעל אַראָפּ פון פערד, קלייבט צונויף דאָס געווער און מיט א געשריי „פאָרווערטס!״ האָט ער זיי אַוועקגעטריבן אין אָטריאַד.

אויפן וועג ווען די דייטשן האָבן זיך אָריענטירט, אז זיי זיינען

מיאום אריינגעפאלן, האָבן זיי א פרעג געטאָן, „ווער ביסטו, וואָס דו האָסט אונדז געקענט אזוי פארנארן און אנטוואָפענען? — „א ייד" — האָט זיי ביעגון געענטפערט. ער האָט זיי אלעמען אייגנהענטיק צעשאָסן אין פארטיזאנער־לאגער.

אין די טעג פון פאנישן אָפּטרעטן פון דער דייטשער ארמיי פון ווייס־רוסלאנד (יוני 1944), ווען די דייטשן זיינען איינגעקעסלט געוואָרן אין דער אומגעגנט פון וויטעבסק און מינסק, האָבן זיי וועלנדיק זיך ארויסרייסן פון טויטן־רינג, גרופנווייז געלאָזט זיך דורך די וועלדער און פושטשעס, אָנטרעפנדיק דאָרט אויף פארטיזאנישע לויערונגען, וועלכע פלעגן זיי אָפּוואַרטן, מאסנווייז נעמען אין געפאנגענשאפט און פארניכטן.

אויך די יידישע פאמיליע־אָטריאדן פון ביעלסקי און זאָרין אין נאליבאָקער־פושטשע האָבן אין יענעם פעריאָד גענומען פיל געפאנגענע און ווי געהעריק זיך מיט זיי אָפּגערעכנט. אין פיל פאלן פלעגט מען די בלאָנקנדיקע דייטשע אָפּטרעטנדיקע גרופעס ניט אָפּפירן אין שטאב צו אן אויספאָרשונג, נאָר גלייך „דערליידיקן" אין וועג.

די אויספיר־גרופע פון ביעלסקיס אָטריאד: ישראל קאָטליער, בן־ציון גולקאָוויטש, אליהו בלאכער, רוביעשעווסקי און חנן פרעסמאן, האָבן געבראכט אין שטאב פיר געפאנגענע דייטשן. פאר דער טיר פון שטאב זיינען זיך צוזאמענגעלאָפן אלע פרויען און זקנים פון לאגער און געפאָדערט ארויסגעבן די היטלעראָווצעס צום לינטשן. ניט דערווארטנדיק זיך, האָט דער המון זיי ארויסגעשלעפט פון שטאב. די דייטשן האָבן געפרווט דראָען, אז די דייטשע ארמיי וועט זיך נאָך צוריקקערן און אָפּרעכענען מיט די יידן. פיל מיט נקמה־געפילן האָט זיך דער המון געוואָרפן אויף די דייטשן. ישראל לייבאָוויטש האָט מיט א מעסער געשניטן פון זיי די פינגער. דער גאנצער המון האָט זיך געוואָרפן אויף זיי מיט שטעקנס, לאָפּאטעס און מעסערס, שטילנדיק אביסל זייער נקמה־געפיל. אפילו דער אלטער 75־יעריקער פופקאָ פון לידע האָט מיט א שטעקן געשלאָגן אָן רחמנות און געשריען „פאר מיין ווייב, פאר מיינע קינדער, פאר אלע יידן!.."

אין יענע טעג האָט מען אין א גרופע געפאנגענע דייטשן דערטאפט א גאָר וואזשנעם העכט פון געסטאפאָ. נאָך א קרייז־פארהער אין ביעלסקעס אָטריאד איז אויף אים ארויסגעטראָגן געוואָרן א טויט־אורטייל. מיכל לייבאָוויטש (נאָוואָגרודעק) האָט אויסגעקעמפט פאר זיך דאָס רעכט אויסצופירן דעם טויט־אורטייל, מאָטיווירנדיק, אז ער האָט

נאָך ווייניק נקמה געגומען פאַר זיינע געפאַלענע ברידער אין פּאַרטיזאַנקע. צו הילף האָט ער זיך גענומען זיין ברודער זלמן און מרדכי שמוליאָוויטש (ווסיעליוב). דער דייטשער געסטאַפּאָ-מאַיאָר האָט געפרעגט ניט אָן ציטער, וווהין מען פירט אים. מיכל לייבאָוויטש האָט אים דאַן געענטפערט מיט א שמייכל, אז מען פירט אים אין באָד אָפּוואַשן אביסל פון זיינע מערדערייען... א קויל איז געווען א שאָד און א צו גרינגער טויט פאַר אזא אויסוואָרף פון מענטשלעכן מין. לייבאָוויטש האָט מיט א האַק אים אָפּגעהאַקט די קאָפּ.

קורץ נאָך דעם פאַל איז געקומען א ספּעציעלער שליח פון גענ. מאַיאָר פלאַטאָן צו ביעלסקין און געבעטן שיקן אין גענ.-שטאַב 2 מאַן, וועלכע קענען דייטש, בכדי אויסצופאָרשן א גרעסערע גרופּע געפאַנגענע דייטשן.

עס זיינען אַרויסגעשיקט געוואָרן דער נאַטשאַלניק פון ספּעצ. אָפּטייל וואָלקאָוויסקי און דער „סטאַרשינא״ פסח פרידבערג. בעת דער אויספאָרשונג האָט מען ביי א דייטשן אָפּיצער געפונען א בילד, וועלכער האָט פאַרגעשטעלט, ווי דער דייטש, שטייט מיט א פּיסטאָלעט אין האַנט און טרייבט א גרופּע יידן צו דער שחיטה.

א גרופּע רוסישע פּאַרטיזאַנער צוזאַמען מיט די א. ד. 2 יידן האָבן אויסגעפירט דעם טויט-אורטייל איבער די לערך 60 דייטשן דורך אַריינשיסן יעדן א קויל אין קאָפּ.

דער אָטריאַד „סאָוויעטסקאַיא ביעלאָרוס״ האָט פאַרן אָפּטרעטן פון דער דייטשער אַרמיי פון ווייס-רוסלאַנד צוזאַמען מיט אַלע אָטריאַדן פון דער נאַליבאָקער פּושטשע איינגעאָרדנט לויערונגען. אַן אָפּטיילונג פון א. ד. אָטריאַד האָט בעת אזא לויערונג געכאַפּט צוויי בלאָנקענדיקע דייטשן, וועלכע האָבן וועלנדיק זיך ראַטעווען אַוועקגעוואָרפן זייער געווער. בערל רעזניק (מיר) דערקלערט זיי, אז ער איז א ייד און וועט מיט זיי מאַכן א חשבון פאַר זייערע מערדערייען. איינער פון די געפאַנגענע האָט אפילו געפּרוּווט אויפווייזן, אז ער אליין שטאַמט פון יידן. אויף דער ביטע פון רעזניק האָט דער אָטריאַד-קאָמאַנדיר אים דערלויבט זיך אָפּצורעכענען מיט די דייטשן, וואָס ער האָט אויסגעפירט מיט גרויס פאַרגעניגן...

א גרופּע פון פיר פּאַרטיזאַנער פון זעלביקן אָטריאַד, (צוו. זיי רעזניק און א יידישע מיידל, פאַניע גורוויטש) זיינען אַוועק אַרומרינגלען אין די בלאָטעס פון וואָלאָזשענער פּושטשע פאַרבאַהאַלטענע דייטשן.

דערנענטערנדיק זיך צו די קוסטעס, האָט מען אויף זיי אָנגעהויבן שיסן. די פּארטיזאנער האָבן געעפנט א הוראגאנען פייער, דאן איז פון די קוסטעס ארויס מיט אייפגעהויבענע הענט א הויכער, שיינער דייטש מיט פיל אויסצייכנונגען. זיין פּיסטאָלעט האָט ער גלייך אוועקגעוואָרפן. זיי האָבן אים גלייך אוועקגעפירט אין שטאב. בעתן פארהער האָט זיך ארויסגעוויזן, אז דער דייטש איז געווען איינער פון די שעפן פון מינסקער געסטאפּאָ. א מינסקער פּארטיזאנערין האָט אין אים דערקענט איר שטענדיקן שלעגער אין געטאָ. בעת דער אונטערזוכונג האָט מען ביי אים געפונען צוויי פּאָטאָ-בילדער, וועלכע שטעלן פאָר, ווי ער שטייט נעבן זיינע יידישע קרבנות מיט א קאנטשיק אין די הענט. די יידישע פּארטיזאנער האָבן געפאָדערט פון דער קאָמאנדע, אז מען זאָל דעם רוצח איבערגעבן אין זייערע הענט. די קאָמאנדע האָט איינגעפונען, אז זייער ווענדונג איז א גערעכטע און באשלאָסן אנטקעגנקומען זייער ווונש. מען האָט מיט אים געטאָן דאָס זעלביקע, וואָס ער האָט געטאָן מיט די אומגליקלעכע יידן: מען האָט אים א לעבעדיקן איינגעגראָבן ביז העלפט אין דער ערד און דערשאָסן.

פּארטיזאנער פון ניעוועקים בריגאדע (קאפּוסטינס פאראייניקונג), האָט אין א דערפל ביי גראָדנע בעתן דייטשן צוריקטריט (יולי 1944) נעכאפּט צוויי דייטשן. עס האָט זיך ארויסגעוויזן, אז איינער פון זיי איז א געסטאפּאָוויעץ און האָט אויף זיין געוויסן פיל יידישע לעבנס. לויט זיינע אָנגאבעס איז ער געווען פון פּראָפעסיע א ביבליאָטעקאר. לויטן באפעל פון דער העכסטער אָנפירונג פון דער רויטער ארמיי האָט מען דאן שוין ניט געטאָרט הרגענען אליין די געפאנגענע דייטשן, נאָר מען האָט זיי געמוזט איבערגעבן אין געפאנגענען-לאגער. די יידישע פּארטיזאנער פון דער זעלבער בריגאדע, וועלכע זיינען דערביי געווען אָנוועזנד: קרעמאלאָווסקי, ה. צוקערמאן, דער שרייבער פון די שורות און אנד., האָבן געבעטן גענ. מאיאָר קאפּוסטין, וועלכער איז דאן צופעליק אָנגעפאָרן, אז אין דעם פאל זאָל ער מאכן אן אויסנאם און דערלויבן די דייטשן אומצוברענגען. ער האָט מסכים געווען. מען האָט די צוויי דייטשן אָפּגעפירט הינטערן דאָרף, געצוווּנגען אליין אויסצוגראָבן פאר זיך גריבער און זיי דערשאָסן.

די רויטע ארמיי איז שוין געווען אוועק פאָראויס, נאָר דער יידישער אָטריאד „זאָרין" (נאליבאָקער פּוטשע) האָט נאָך ניט געהאט קיין באפעל ארויסצוגיין פון וואלד. אין א געוויסן פרימאָרגן, האָט דער אָטריאד-פּאטרול

געמאָלדן, אז עס דערנענטערט זיך א גרויסע גרופּע אָפּטרעטנדיקע דייטשן. דער קאָמאנדיר זאָרין האָט גלייך באַפוילן, אז אַלע באוואָפנטע זאָלן ארויס אין קאַמף. ניט אָפּשאצנדיק, דעם איבערוויגנדיקן כוח פון די דייטשן, וועלכע זיינען געווען איבער 250 מאן (זאָרינצעס—30), האָט זיך זאָרין געוואָרפן צו זיי מיט א געשריי „הענדע האָך!" די דייטשן האָבן דאן אָנגעהויבן ארומצורינגלען די יידישע גרופּע. עס האָט זיך אַנטוויקלט א פאַר־ביסענער קאַמף, בעת וועלכן ס'איז פארוואונדעט געוואָרן אין פוס זאָרין אין נאָך 3 פּארטיזאַנער. ניט באוויזנדיק צו נעמען מיט זיך די צוויי פארוואונדעטע איז מען אָפּגעטראָטן. אין דעם קאַמף זיינען געפאלן פיר פּארטיזאנער (יעקב פּעקער, משה טוניק, עזרין און סיאָמקע). ווען מען איז שפּעטער געגאנגען צונעמען די הרוגים, האָבן די דייטשן געעפנט א פייער פון א לויערונג. די פּארטיזאנער וועלכע זיינען איצט געווען אין א גרעסערער צאָל האָבן זיך אָריענטירט, אז דאָ ליגט ניט קיין גרויסע דייטשע גרופּע מען האָט זיי ארומגערינגלט און גענומען זיבעצן דייטשן לעבעדיקע אין געפאנגענשאפט. אין לאגער האָט מען זיי אי־בערגעגעבן אין רשות פון די לאגער־יידן. מיט געשרייען „פאר מיין מאמען, פאר מיין טאטן, פאר די קינדער!" האָט מען זיי פארהרגעט.

יידישע פּארטיזאנער זיינען אומגעקומען אין גייעג צו נעמען אין געפאנגענשאפט לעבעדיקע דייטשן, בכדי צו האָבן א מעגלעכקייט צו שטילן דעם שרעקלעכן אָנגעזאמלטן צאָרן.

דער יידישער וזוואָד פון אָטריאד „קרוק", צוזאמען מיט די פּארטיזאנער פאראייניקונגען פון גענ. מאיאָר פיאָדאָראָוו־ראָווענסקי און גענ. מאיאָר ביעגמא (איבער 400 מאן) זיינען ארויס ליקווידירן די באוואָפנטע אוקראאינישע באנדעס (בולבאָוועצעס) אין שטעטל ראפאלאָווקע (וואָלין). מען האָט זיך צעטיילט אין צוויי גרופּעס. איין גרופּע האָט זיך פארלייגט אין א לויערונג ביים טייך סטיר אין פאל, ווען דער שונא וועט אָפּטרעטן אין דער ריכטונג פון טייך און זיך וועלן אריבערכאפּן אויף דער צווייטער זייט. די צווייטע גרופּע האָט געדארפט פירן דעם אָנגריף.

ביז טאָג זיינען שוין אַלע געווען אויף די ערטער און ווי נאָר עס האָט אָנגעהויבן צו טאָגן, האָט אויף א צייכן פון א קאָלירטער ראקעטע זיך אָנגעהויבן די אטאקע אויפן שטעטל. די אויסגעשטעלטע וואך פון שונא האָט באמערקט, ווי פון אַלע זייטן ציט זיך א קייט פון מענטשן. זיי האָבן גלייך אלארמירט דעם שטאב, אָבער עס איז שוין געווען צו שפּעט. די „בולבאָוועצעס" האָבן זיך אין פּאניק געלאָזט לויפן אין אַלע

ריכטונגען. ווי די פּאַרטיזאַנער האָבּן פּאָראויסגעזען, האָבּן זיי זיך טאַקע געלאָזט צום טייך, צו די אָנגעגרייטע שיפלעך, ווענדיק זיך ארויסרייסן פון קלעם, אָבּער דאָ האָט זיי באַגעגנט א הוראַגאַן-פייער פון דער פּאַרטיזאַנישער לויערונג. עטלעכע שיפלעך מיט אייניקע „בולבאָוועצעס" האָט זיך דאָך איינגעגעבּן אריבּערצוכאַפּן זיך אויף דער צווייטער זייט.

סענדער ליסאַק, אַן 18-יעריק בּחור'ל, האָט פון זיין באַהעלטעניש באַמערקט, ווי איין „בּולבּאָוועץ" איז דורכגעשווומען אויף דער צווייטער זייט. ווענדיק אים נעמען א לעבּעדיקן, לאָזט אים ליסאַק ארויסגיין פון וואַסער, און ווען ער דערנענטערט זיך אויף עטלעכע מעטער פון זיין באַהעלטעניש, שפּרינגט ער ארויס אים כאַפּן. אין דעם מאָמענט האָט דער „בּולבּאָוועץ" אויסגעשאָסן און געטראָפן ליסאַקן אין קאָפּ, פאַרווונדנדיק אים שטערבּלעך, פון וואָס ער איז אין צוויי טעג ארום געשטאָרבּן.

עוזר מאַזע (סטייפּק), ווען די דייטשן האָבּן געגרינדעט „סטאַלינישער באַנדיט" (בּיי פּאַרטיזאַנער דער גרעסטער קאָמפּלעמענט), איז מערץ 1944 ארויסגעפאָרן בּראש פון א גרופּע פּאַרטיזאַנער פון „זשוקאָווס" אָטריאַד אויף א ווירטשאַפטס-אָפּעראַציע אין ניעסוויזשער ראַיאָן. ער שטעלט זיך אָפּ מיט זיין גרופּע אין א דאָרף און ער מיט נאָך דריי חברים לאָזן זיך צום נאָענסטן כוטאָר, ווו זיי באַגעגענען זיך צופעליק מיט צוויי פּאָליציאַנטן. עוזר האָט געהאַט די מעגלעכקייט זיי צו דערשיסן, נאָך איידער

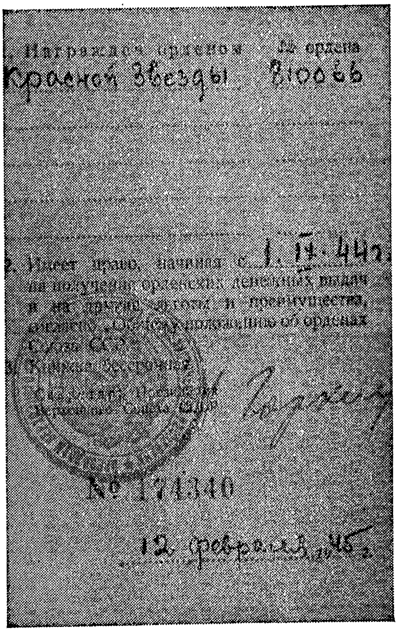
Награжден орденом № ордена
Красной Звезды
2. Имеет право, начиная с 1.IV.44 г.
на получение орденских денежных выдач
и на другие льготы и преимущества,
согласно „Общему положению об орденах
Союза ССР"
№ 171340
12 февраля 1946 г.

מיטלסטע זייט פון אַן אָרדען-בּיכל „רויטער שטערן"
אויסגעשטעלט אויפן נאָמען פון ז. קרעמיען

זיי האָבן זיך געכאַפּט צום געווער. מאַזע איז אָבער געווען פון די, וועלכע האָבן זיך ניט באַגנוגנט מיט אַ מינימום נקמה. ער האָט געוואָלט זיי דווקא נעמען לעבעדיקע, ברענגען אין אָטריאַד און דאָרט זעטיקן די הערצער אויך פון די איבעריקע חברה מיט נקמה. בעתן געראַנגל מיט איין פּאָליציאַנט, ווען ער האָט געוואָלט פאַרוואַרפן די הענט אויף הינטן אויף צו בינדן, וואַרפט דער לעצטער זיין גראַנאַט און אַלע ווערן אויפגעריסן. דער צווייטער פּאָליציאַנט איז אין אַנטשטאַנענעם טומל אַנטלאָפן. איינער פון די יידישע פּאַרטיזאַנער איז לעבנגעבליבן און האָט וועגן דעם פאַל דערציילט אין אָטריאַד.

דער טויט פון דעם העלדישן יידישן פּאַרטיזאַן האָט געמאַכט אַ שטאַרקן רושם אין פּאַרטיזאַנער-לאַגער. מען האָט מער באַדויערט דעם טויט פון מאַזען, איידער די צוויי געפאַלענע ניט-יידן, כאָטש איינער פון זיי איז געווען וזוואָד-קאָמאַנדיר. נאָכן טויט איז ער צוגעשטעלט געוואָרן צום אָרדן „רויטער שטערן".

יאָנאַס גאַלאַרי, איז געקומען צולויפן אין וואָלטשע נאָרע (ביי סלאָנים) פון סלאָנימער ברענענדיקן געטאָ. דעם 27-טן פעברואַר 1944 מעלדעט ער זיך אַלס פרייוויליקער אָנטייל צו נעמען אין אַ קאַמף מיט דייטשן. די פּאַרטיזאַנער-אָטריאַדן פון יענער געגנט פירן דעם טאָג אַ פאַרביטערטן קאַמף אין די דערפער סאַאוטשקאָ, פלעשקאָ און אָקונינאָוואָ. די דייטשן און זייערע מיטהעלפערס, די קאָזאַקן און קאַבאַרדינצעס האָבן דאַן געליטן אַ צעשמעטערנדיקע מפּלה. לערך 75 פגרים זיינען געלעגן אויסגעלייגט אין די ברענענדיקע דערפער. יאָנאַס גאַלאַרי האָט פּלוצעם באַמערקט ווי אַ „וולאַסאָוועץ" שפּרינגט אַרויס פון אַ ברענענדיקן שטאַל. ער לאָזט זיך גלייך נאָך אים. אין דעם מאָמענט, ווען ער וויל אים נעמען אַ לעבעדיקן, ווערט ער אַדורכגעשאָסן פון אַ קוילנוואַרפער-סעריע און בלייבט טויט.

אין אָטריאַד „וואָראָשילאָוו" לענין בריגאַדע (ליפּיטשאַנער פּושטשע) איז דער העלדישער יידישער פּאַרטיזאַן בנימין באַראַן (פּסעוודאָנים „לאָמאַי פּאָסודו") געווען דער ליבלינג פון אָטריאַד. די געשיכטע פון דעם אָריגינעלן פּאַרטיזאַנישן פּסעוודאָנים, מיט וועלכן מען האָט באַצייכנט באַראַנען איז אַן אויסטערלישע. באַלד נאָכן אָנקומען פון באַראַנען אין „וואָראָשילאָוו"-אָטריאַד, איז ער מיט זיי אוועק אויף אַ באַן-אויפרייס. די אָפּעראַציע איז געלונגען. כמעט דער גאַנצער עשאַלאָן איז אַראָפּ פון די רעלסן, בלויז צוויי-דריי וואַגאָנעס זיינען געבליבן שטיין ניט קיין באַשעדיקטע.

די פּאַרטיזאַנער, אָפּטוענדיק זייער געראָטן שטיקל אַרבעט, זיינען זיי אַוועק צו די פאַרשטעקטע פּירן אין די־ביאַקן וועלדל. איין באַראַן איז געבליבן שטיין אַ פאַרגאַפטער, צוקוקנדיק זיך מיט פאַרגעניגן צום חורבן. פּלוצעם האָט ער באַמערקט, אַז אין איינ־ם פון די ניט צעשטערטע וואַגאָנעס צאַנקט אַ קליין פייערל. ער שפּרינגט אַריין אין וואַגאָן און דערזעט פאַר זיך אַ גאַנצן אוצר מיטן סיגאַרעטן, שנאַפּס א. א. וו. וועלנדיק אויפהויבן אַן אַראָפּגעפאַלן שאַכטל סיגאַרעטן, האָט ער באַמערקט, אַז אונטער דער באַנק ליגט אַ גראָבער דייטש. ער האָט אים פון דאָרט אַרויסגעשלעפּט און מיטן באַיאָנעט פון זיין ביקס דער־שטאָכן. אַ גליקלעכער לויפט ער צו זיינע חברים זיי אָנזאָגן, אַז ער האָט געהרגעט אַ דייטש און אַז ער האָט געפונען אַ וואַגאָן מיט גוטס. ער איז געווען אַזוי באַגייסטערט פון דער אויסגעפירטער נקמה, אַז ער האָט פון גרויס התלהבות אָנגעהויבן ווילד שרייען צו די רוסישע פּאַרטיזאַנער אין וואַגאָן „רעביאַטאַ, לאָמאַי פּאָסודו!״ (חברה, ברעכט דאָס געפעס). חברה האָט טאַקע אַזוי געטאָן, זיי האָבן צעשטערט אין וואַגאָן אַלץ, וואָס עס האָט זיך ניט געלאָזט מיטנעמען.

יוני 1942 איז „לאָמאַי פּאָסודו״ געפאָרן אין דאָרף אָלגאָווצי (לידער ראַיאָן) אָפּנעמען זיינע אַ פּאָר שטיוול, וועלכע ער האָט געגעבן אַ פּויערישן שוסטער צו פאַריכטן. פּלוצעם לויפט אים אַנטקעגן אַ פּויערטע און שרייט, אַז אין דאָרף זיינען אָנגעקומען פיר דייטשן, און אַז זיי זיצן ניט ווייט אין אַ הויז. באַראַן דערשרעקט זיך אָבער ניט פאַר דער וואָרענונג, באַפוילט זיינעם אַ באַקאַנטן פּויער מאַסלאַן גלייך לויפן אין זיין פּאַרטיזאַנער־אָטריאַד, וועלכער האָט זיך דאַן געפונען אַ האַלבן ק״מ פון דאָרף, און מעלדן זיי, אַז ער, באַראַן האָט גענומען פיר דייטשן אין געפאַנגענשאַפט. נאָך דעם ווי ער האָט אַוועקגעשיקט דעם פּויער, האָט זיך באַראַן צוגעגנבעט צום הויז, ווו עס זיינען געווען די דייטשן און געזען דורכן פענצטער, ווי זיי לאָזן זיך דאָרט וואויל גיין. „לאָמאַי פּאָסודו״ קלערט ניט לאַנג. ער שטעלט אָן זיין אויטאָמאַט און מיט אַ געשריי „די הענט אין דער הויך!״ פאַלט ער אַריין אין שטוב. די דייטשן זיינען געבליבן זיצן ווי פאַרגליווערטע, ניט רירנדיק זיך פון אָרט.

אונטער דער צייט זיינען אָנגעקומען פון וואַלד פּאַרטיזאַנער. זיי נעמען צו ביי די דייטשן זייערע ביקסן און מען פירט זיי אַוועק אין וואַלד. באַראַן מאַכט מיט זיי אַליין דעם חשבון־צדק. דעם ערשטן דייטש, וועלכער איז געווען אַ סערזשאַנט, טוט ער אויס אַ נאַקעטן, פירט אַריין

אין דער דאָרפישער באָד, שטעלט אים צו מיט דעם פּנים צים וואַנט און שיסט אים. דער דייטש ווערט פאַרוווּנדעט, דרייט זיך איים צו באַראַנען און הויבט זיך אָן בייי אים צו בעטן, ער זאָל אים לאָזן לעבן, ווייל ער האָט א קינד און א פרוי. — „און אויף מיין פאָטער און מוטער, אויף מיינע ברידער האָסטו רחמנות געהאט?!"—שרייט אוים באַראַן און שיסט אריין אין דייטש נאָך צוויי קוילן. די איבעריקע דריי דייטשן טוט ער אוים נאַקעט, גיט זיי צו שטיקלעך זייף און א האַנטעך, שיקט זיי אויך אריין אין באָד, כלומרשט אויף אָרומצוואַשן זיך, און דערשיסט זיי דאָרט. די פּגרים פאַרשלעפּט מען דערנאָך אין וואַלד אויף פאַרצוקונג פאַר חיות, אַז עס זאָל פון זיי קיין זכר ניט בלייבן...

25־טן מאַי 1943 האָט א גרופּע פון ביעלסקים אָטריאַד אונטער דער אָנפירונג פון יצחק רעזניק, נאָך א געלונגענער אויפגאַבע אין דאָרף פריקוסקי (ווסעלובער ראַיאָן) געכאַפּט לעבעדיקע צוויי דייטשע מיטאַר־בעטערס פון דער „סאַמאָכאָווע". זיי האָבן די געפאַנגענע געזאָלט אוועקפירן אלס א מתּנה דעם קאָמאַנדיר. אויפן וועג האָבן אָבער יודל סלוצקי, הירשל לייבאָוויטש און ניאָמע פּיוועלעוויטש, וועלכע האָבן געכאַפּט די „הענטל", ניט געקענט איינהאַלטן זיך און צו ביסלעכווייז אַזוי צעמוזיקט זיי, אַז עס איז ניט געווען שוין וועמען צו ברענגען אין לאַגער. די פאַרהרגעטע פּגרים האָט מען איבערגעלאָזט אויפן וועג אין די בלאָטעס.

דער אָטריאַד „קאַלינין" (בריג. קאָמאַנדאַר) האָט באַקומען א ספּעציעלע אויפגאַבע אין צוזאַמענהאַנג מיטן אָנגריף פון דער רויטער אַרמיי אין ווייס־רוסלאַנד, צו פאַרשטאַרקן די דיווערסיע אַרבעט און שטערן די קאָמוניקאַציע פון די דייטשן אויף די באַן־ליניעס און שאָסייען. דעם 2־טן יולי 1944 האָט דער העלדישער יידישער קאָמאַנדיר פון א דיווערסיע־ראָטע פון א. ד. אָטריאַד, דוד פלאָטניק (פּינסק) באַקומען אן אויפגאַבע צו צעשטערן די בריק אויפן טייך מיראַנקע, נעבן שטעטל מיר, אויפן וויכטיקן שאָסיי פּונקט מינסק—באַראַנאָוויטש. גאַנץ פריי נעמט ער מיט זיך פינף פּאַרטיזאַנער מיט אויפרייס־מאַטעריאַל אין אויכאָ־מאַבן אין לאָזט זיך אין וועג אריין. 25 ק"מ פון אָנגעצייכנטן אָרט געפינט זיך דער דאָרף פרילוקי, וו די פּאַרטיזאַנער זיינען אריין אביסל אָפּרוען זיך צוליב דער גרויסער היץ. אין א פּאָר שעה אַרום איז פּלוצעם אריינגעלאָפן איינער פון די פּויערים מיט א געשריי, אַז די פּאַרטיזאַנער זאָלן זיך וואָס גיכער אָפּטראָגן, ווייל עס דערנענטערט זיך א גרויסע מחנה דייטשן. פלאָטניק האָט קוים מיט צרות איינגערעדט

די שבורע פארטיזאנער ארויסצוגיין פון דאָרף און מאכן א לויערונג אויף די דייטשן אין דערבייאיקן וועלדל. די לויערונג האָט זיך גלענצנדיק איינגעגעבן. די דייטשן זיינען אין פאניק זיך צעלאָפן. זעקס דייטשן, צווישן זיי צוויי אָפיצירן זיינען גענומען געוואָרן אלס געפאנגענע.

ברענגענדיק די געפאנגענע אין לאגער האָט זיי גענומען פאָרשן פלאָטניק אליין, אלס קאָמאנדיר און דייטש-רײדנדיקער. די ערשטע פראגע וואָס ער האָט געשטעלט דעם אָפיציר איז געווען:

— „פארוואָס קעמפסטו קעגן אונדז?"

„איך קעמף ניט קעגן אייך, נאָר קעגן די יודן" — איז געווען דער ענטפער. פלאָטניק חזרט איבער נאָך א מאָל זיין פראגע, און דער דייטשישער אָפיציר ענטפערט ווידער, אז ער קעמפט ניט קעגן די רוסן, נאָר קעגן די יידן. דאן פרעגט אים פלאָטניק צום דריטן מאָל דאָס זעלביקע. ערשט איצט האָט זיך דער דייטש אָריענטירט, אז ער איז אריינגעפאלן אין יידישע הענט. זיי האָבן אלע פארשטענדלעך באקומען זייער פארדינטן פסק-דין.

הארבסט 1943 זיינען די אָטריאדן: „אָקטיאבר" און „אָרדזשאָני-קידזע" (א יידישער אָטריאד אין נאָוואָגרודקער געגנט) ארויס צו דער אייזנבאן-ליניע לידע-באראנאָוויטש אויף אן אויפגאבע. נאָך א פאָר שעה גאנג אין דער פינצטערער נאכט דורך וועלדער און זייטיקע וועגן, אז קיין פארדעכטיק אויג זאָל ניט זען די ריכטונג, וווהין מען באוועגט זיך, זיינען זיי צוגעקומען צו די באן-ליניעס ביי דער סטאציע יאצוקי, נעבן נאָוואָיעלניע. לויטן באפעל זיינען אויף א שטח פון 500 מ"ר פונאנדער-געשרויפט געוואָרן די רעלסן. די שרויפן זיינען ארויסגעצויגן געוואָרן און די רעלסן זיינען געבליבן ליגן אויף אָרט, בכדי ניט צו מערן, אז דאָ איז עפּעס געשען. אָפּטאָענדיק זייער אויפגאבע, האָבן זיך ביידע אָטריאדן פארלייגט אין לויערונגען ביים ראנד פון די וועלדער. עס האָט זיך דערנענטערט אן עשאלאָן. צוקומענדיק צו די פונאנדערגעשרויפטע רעלסן, איז ער געבליבן שטיין. אויפן באפעל „אָגאָן" (פייער), האָט זיך אויפגעעפנט א הוראגאן-פייער פון אלע מינים געווער, וועלכע האָט אָנגעהאלטן 10—15 מינוט אָן איבעררייס. דאן איז געגעבן געוואָרן א צווייטער באפעל: „איבעררייסן דאָס פייער!" און ביידע פארטיזאנער-אָטריאדן האָבן זיך מיט א הורא-געשריי געוואָרפן אויף דעם צוג.

איבעראשט פון דער פלוצעמדיקייט, ווארפט זיך א דייטש מיט א משוגענעם ווילדן געשריי, „וואס ווילן די פארפלוכטע?" געענטפערט

האָט אים א קורצע סעריע פון א קוילנוואַרפער. מיט א פאל צו דער ערד האָט דער דייטש געגעבן צו וויסן, אז אים איז שוין אלץ געוואָרן פארשטענדלעך...

די דייטשן, וועלכע זיינען געווען אזעלכע העלדן ביים וואַרפן שוצלאָזע יידישע קינדער און זקנים לעבעדיקע אין די גריבער, זיינען געבליבן ליגן מיט די פנימער צו דער ערד, באַהאַלטן זיך, ווי מיזן אונטער די בענק פון די וואַגאָנעס. מיט טויט איבערגעשראָקענע אויגן, האָבן זיי זיך געבעטן, אז מען זאָל זיי לאָזן לעבן...

פון די נאָענטע בונקערס, וואָס האָבן זיך געפונען לייגג אויס דער באַן-ליניע, האָט מען גערופן צו הילף. עס האָבן פּלוצעם אָנגעהויבן לייכטן ראקעטן, פּראָזשעקטאָרן. די שיסערייען האָבן זיך דערנענטערט... די פּארטיזאַנער האָבן באַקומען א באַפעל אָפּצופירן די לעבן-געבליבענע דייטשן טיפער אין וואַלד און די וואַגאָנעס פארברענען...

ביים פייער פון די ברענענדיקע וואַגאָנעס גרופּירן זיך די פּארטיזאַנער צום אָפּטרעטן. עס האָט זיך אָבער ארויסגעוויזן, אז די חברה האָט ניט געקענט אויסהאַלטן דעם נסיון.

פון דער גרויסער צאָל לעבעדיק גענומענע דייטשן אין געפאַנגענשאַפט זיינען געבליבן לעבן בלויז זעקס מאַן.

די שיסעריי איז געוואָרן אלץ נענטער און שטאַרקער, עס האָט געדראָט מיט אן ארומרינגלונג. מיט זיך האָט מען שוין די געפאַנגענע ניט געקענט מיטנעמען.

לייזער סאַוויצקי (פּסעוודאָנים „מערעלע") האָט דאַן גענומען אויף זיך דערליידיקן זיי. ער האָט פארזיכערט, אז ער וועט די ארבעט אָפּטאָן בשלימות...

ער האָט זיי צעשטעלט אין איין ריי אויפן מיליטערישן שטייגער און איינעם נאָכן אנדערן אָפּגעשיקט אויפן עולם-האמת.

דער לעצטער גרויסער, געלער דייטש, צוזעענדיק, וואָס מיט זיינע פינף חברים איז געשען, שרייט אויס אין שרעק „די ראַבע איז גראָס!"... די יידישע פּארטיזאַנער האָבן אים געענטפערט, אז מיט זעקס דייטשן קען זעקס מיליאָן פון אונדזערע ברידער איז נאָך דער רעכענונג ווייט-ווייט ניט אויסגעגליכט און ניט פארענדיקט...

ו. דער עלעמענט פון יידישער ארבעט אין פּארטיזאנקע

מיר האָבן שוין אין די פאַריקע קאַפּיטלען גערעדט וועגן דער חיכטיקער ראָל, וועלכע עס האָט געשפּילט דער יידישער בעל־מלאכה אין דער סאָוועטישער פּארטיזאַנקע.

אויב אין נאָרמאַלע צייטן האָט זיך נאָך ערגעץ־ווו געפונען א זייער קליינער פּראָצענט פון ניט־יידישע האַנטווערקערס, זיינען זיי אין די וועלדער בכלל ניט געווען בנמצא. זיי האָבן רואיק געקענט לעבן און אַרבעטן אין די שטעט אונטער דער דייטשישער שויך.

כמעט אלע רוסישע פּארטיזאַנער־אָטריאַדן זיינען באַדינט געוואָרן דורך יידישע בעלי־מלאכות. אין א געוויסער מאָס איז פאַר א יידישן האַנטווערקער לייכטער געווען אַנצוקומען אין א רוסישן אָטריאַד.

אז די רוסישע אָטריאַדן אין נאַליבאָקער פּושטשע דאַרפן האָבן שוסטערס, שניידערס, שלאָסערס א. א. וו., קומען זיי עס זוכן אין ביעלסקים און זאָרינס אָטריאַדן.

א באַזונדערס וויכטיקע ראָל האָבן אָפּגעשפּילט יידישע שלאָסערס, מעכאַניקערס און עלעקטראָמאָנטיאָרן ביים פאַריכטן און צוזאַמענשטעלן געווער, קאָנסטרוירן מינעס, ברענגען אין אָרדענונג דאָס געוואָרפענע דורך די רוסן געווער בעתן צוריקטריט א. א. וו.

די יידישע מעכאַניקער־שאָפערן העלפן אויפשטעלן און רעמאָנטירן די ארויסגעצויגענע דריי טאַנקעטקעס פון טייך שטשאַרע דורך בולאַקס אָטריאַד, א פּאַנצער־אויטאָ, ווי אויך די לייכטע ארטילעריע פון אָרליאַנסקי־אָטריאַד. ביי דער אַרבעט האָבן זיך באַזונדערס אויסגעצייכנט די שלאָסערס: יששכר בערמאַן, ישראל בוסעל, יוסף קראַוויעץ, שלמה מנוסקין (זשעטל) א. אנד.

כמעט יעדער אָטריאַד האָט געהאַט זיין שלאָסער און מעכאַניקער. געווען אזעלכע, וועלכע האָבן געהאַט באַזונדערע פאַרדינסטן און געווען פאָפּולער מיט זייערע דערגרייכונגען אויף דעם געביט, ווי, למשל, דער העלדישער יידישער פּארטיזאַן ברוך לעווין (זשאַלידאָק), אין דער 1־טער מאַי־בריגאַדע — כאַסנאָווסקי, אין בולאַקס אָטריאַד — ישראל בוסעל א.א.וו.

ביי די פּארטיזאַנער האָט זיך געפילט א גרויסער מאַנגל אין שוכוואַרג, וואָס איז שפּעטער געוואָרן שווער צו באַקומען ביי די פויערים. די פּארטיזאַנער האָבן געהאַט גרויסע קוואַנטומס פעלן פון די

בהמות, וועלכע זיינען אין גרויסע צאָלן אוועק אין די פּארטיזאנער־קעסלען (מיר האָבן שוין דערמאָנט, אז פלייש איז געווען דאָס וויכטיקסטע שפּייז פון די פּארטיזאנער).

יידישע גארבערס האָבן ביי די אומנאָרמאלע פארהעלטענישן פּראָדוצירט לעדער און פּאָדעשוועס פאר די פּארטיזאנער־אָטריאדן. יידישע גארבערס פון איוויע האָבן אויף די כוטאָרעס ביים דערפל אָליעכאָוקע געגארבט פעל פארן באשוכן דעם אָטריאד „איסקרא". אויך אין ביעלסקיס אָטריאד איז געווען א גרויסע גארבעריי, ווו קריסטלעכע אָטריאדן פלעגן ברענגען זייערע פעלן אויף אויסצוארבעטן.

די פּארטיזאנער פלעגן פריער מאָלן זייערע קאָרן אויף פּויערישע „זשאָרנעס" (א פּרימיטיווע מיל פון צוויי גרויסע שטיינער, געדרייט מיט דער האנט), אָדער אין די וואסער־מילן פון אומגעגנט, אויף וויפל מען האָט געהאט צו זיי א צוטריט.

די ריזיקע פּארטיזאנער־מאסע, וועלכע האָט זיך צוזאמענגעקליבן אין די וועלדער אין 1943, איז געווען א גרויסער קאָנסימענט אויף ברויט און עס האָבן זיך אויך געשאפן סיטואציעס, ווען צו די וואסער־מילן איז קיין צוטריט ניט געווען.

ביעלסקיס און זאָרינס אָטריאדן האָבן א דאנק זייערע יידישע מילנערס אויסגעבויט אין דער ווילדער נאליבאָקער פּושטשע גרויסע מילן, וועלכע האָבן ארויסגעגעבן ניט נאָר קאָרענע און ווייצענע מעל, נאָר אויך גרויפּנס און אפילו דעליקאטע מאנע־מעל. זיי פלעגן באזאָרגן מיט דעם ניט נאָר זייערע אייגענע אָטריאדן, נאָר אויך די רוס׳ישע פּארטיזאנער־גרופּעס פון דער גאנצער נאליבאָקער פּושטשע.

ביעלסקי האָט זיין מיל אריבערגעפירט פון א דאָרף און זאָרין האָט עס קאָנסטרואירט אויף אן אָרט דורך א „סטאנאָק" געמאכט פון האָלץ, אויף וועלכן עס זיינען געווען צוויי גרויסע שטיינער, באוועגט דורך פיר פערד.

אין די א. ד. פאמיליע־אָטריאדן זיינען אויך געווען שוסטערייען, שניידערייען, שלאָסערייען און אנדערע ווארשטאטן.

נאָך דעם ווי ביעלסקיס אָטריאד האָט זיך באזעצט אין נאליבאָקער פּושטשע (ביי דער אָזערע קראַסאן), האָט זיך דאָרט אויפגעבויט א גאנצע שטאָט, וועלכע איז אלגעמיין געווען אָנגערופן „ירושלים" אָדער „ביעלסק" (אויפן נאָמען פון קאָמאנדיר, ביעלסקי).

עס איז דאָרט אויך געווען א סטאָלעריי, א קאַפּולן־ווארשטאט (קאַפּולן צו שטיוול, הילצערנע טשוועקלעך, רעדער א. א. וו.), זייגער־מאכעריי, היטל־מאכעריי, שמידעריי, א מענער־ און דאמען־שניידעריי, שטעפּער אין רימער־צעכן (זאָטלען און זברויעס), א זייף־פאבריק (רוי־שטאָף — חלב פון די בהמות), א וואורשט־פאבריק, שפּיטאָלן און א וועטערינאר־שפּיטאָל (פאר פערד און בהמות), א גרויסע באָד מיט א דעזינפעקציע־אָפּטייל פאר די מלבושים (די באָד איז אריינגעפירט געוואָרן פון א דאָרף), א גרויסע בעקעריי (פריער פלעגט מען באקן ביי די פּויערים), מאגאזינען און א שעכט־הויז, בקיצור אלץ, אין וואָס עס ניטיקט זיך א קולטורעלער מענטש.

געווען ווארשטאטן, ווו עס האָבן געארבעט 20—30 מאן. ביעלסקים און זאָרינס אָטריאדן האָבן א דאנק זייערע ווארשטאטן באקומען געווער און שפּייז פון די רוסישע אָטריאדן, וואָס עס האָט פיל מיטגעווירקט צו לינדערן די שווערע אפּראָוויזאציע־לאגע.

ווען דער באפולמעכטיקטער פון דער פארטיזאנער־באוועגונג אין נאליבאָקער פּושטשע, גענ. מאיאָר פּלאטאָן, האָט באזוכט די ווארשטאטן פון ביעלסקים אָטריאד, האָבן אים פארפעלט לויב־ווערטער פאר די לייסטונגען פון די יידישע בעלי־מלאכות. ער האָט אונטערגעשטראָכן די יידישע איניציאטיוו און לייסטונגס־פעיקייט אפילו ביי די פּושטשע־באדינגונגען און אין דער פולער מאָס אָפּגעשאצט די גרויסע וויכטיקייט פון יידישן בעל־מלאכה פאר דער סאָוועטישער פארטיזאנער־באוועגונג.

עס דארף צוגעגעבן ווערן, אז באזונדערס גרויסע פארדינסטן פאר דער אָרגאניזאציע פון דער פארטיזאנער־פּרעסע אין די וועלדער האָבן געהאט יידן. אין דער ערשטער צייט, איידער מאָסקווע האָט נאָך געשיקט אירע האנט־דרוקערייען דורך פּאראשוטן, האָבן די יידן פון לידער־געטאָ: דאמאשעק, גראָדזיענטשיק, לאוויט, קאפּלאן א. אנד. אריבערגעשלעפּט פון גיסעריי, ווו זיי האָבן געארבעט, רוסישע שריפט אין געטאָ. פון דאָרט אריבערגעטראנספּאָרטירט עס אין ראיאָן פון אָטריאד „איסקרא" און שפּעטער אין ליפּיטשאנער פּושטשע, ווו עס האָט אָנגעהויבן צו דערשיינען דער געדרוקטער אָרגאן פון דער לענינסקער בריגאדע „טשערוואָני סציאַג" (רויטע פאָן).

גרויסע שוועריקייטן אנטשטייען ביים קאָמפּלעקטירן זעצערס. עס פעלן קוואליפיצירטע כוחות. מען געפינט זיי אויס אין די פאמיליע־לאגערן.

ווען דער יידיש־רוסישער זשורנאליסט הערשל סמאָליאר פון מינסק טרעט צו אָרגאניזירן די פארטיזאנער־פרעסע אין נאליבאָקער פּושטשע, געפינט ער אין זאָרינס פאמיליע־אָטריאד יידישע זעצערס און הויבט מיט זיי אָן צו ארבעטן. אין יעדער רעדאקציע ווערן ביי די געציילטע יידישע זעצערס־פאכמענער אויך געשולט לערן־יינגלעך. יידישע דרוקער־ארבעטערס האָבן צוגעגרייט די צייטונגען — די פּאָליטישע געווער פון דער פארטיזאנער־באוועגונג אין קאמף מיט דעם אָקופּאנט.

ז. פון ערשטן טאג ביזן לעצטן

אין דער ערשטער צייט (1942), האָבן יידן אין די וועלדער און פּושטשעס געבילדעט א באדייטנדיקן פּראָצענט, און אין געוויסע ראיאָנען אפילו א מערהייט צווישן די קליינע, נישטיקע, צעשטויבטע גרופּעס רוסישע פארטיזאנער.

ערשט שפּעטער מיטן אָנקום פון צענדליקער און הונדערטער טויזנטער רוסישע אנטלאָפענע קריגס־געפאנגענע, דעסאנטן, ספּעציעלע דיווערסיע־גרופּעס און פון דער אָרטיקער באפעלקערונג, ווערן די יידן א פארשווינדנדיקע, ניט אָנזעעוודיקע מינדערהייט (1943).

די באפרייונג האָט דערלעבט בלויז א זייער קליינע צאָל פון די אַלע יידן, וועלכע האָבן זיך מיט אזוי פיל איבערמענטשלעכע אָנשטרענגונגען ארויסבאקומען פון די געטאָ־דראָטן אין מערב־ווייסרוסלאנד און אוקראינע.

פון זשעטלער געטאָ זיינען ארויסגעלאָפן בעת דער צווייטער שחיטה אין די ליפּיטשאנער וועלדער ביי אכטהונדערט יידן. היינט־צו־טאָג לעבן פון זיי בלויז ביי א 250 נפשות.

פון די גערעטעוועטע איבער טויזנט מאן פון פּרוזשאנער געטאָ זיינען לעבן געבליבן ניט מער, ווי א הונדערט מאן.

פון די וואָלינער שטעטלעך; קאמין־קאָשירסק, טוטשין און סיערניק (פּאָלעסיע) פון וועלכע עס האָט זיך על־פּי נס געראטעוועט פון די שחיטות א באדייטנדיקער טייל פון דער יידישער באפעלקערונג, געפינען זיך היינט צו טאָג צווישן די לעבעדיקע בלויז געציילטע.

פון שטעטל מיר זיינען ארויס הונדערט אין אכציק יידן, געבליבן לעבן — פערציק.

דער גרעסטער טייל פון די אומגעקומענע פאלט אוים אויף דעם פּער אָד פון אנטלויפן ביזן געפינען שוץ אין די פאמיליע־לאגערן אָדער

קעמפּערישע אָטריאַדן, אין די פּארטיזאנער־זאָנעס, און שפּעטער אין די פּארטיזאנער־קאמפן מיט די דייטשן און זייערע פארבינדעטע פון דער אָרטיקער באַפעלקערונג.

הארט פאר דער באַפרייונג, בעתן אָפּטרעטן פון די דייטשן, האָבן די יידישע פּארטיזאנער פון ביעלסקי און זאָרין אין נאליבאָקער פּושטשע געליטן שמערצלעכע פארלוסטן אין די קאמפן און לויערונגען מיט אָפּטרעטנדיקע דייטשע גרופּעס.

בולאקס בריגאדע „פּאָביעדא“, האָט בעת דער בלאָקאדע פון די „וואָלאסאָוועס“ ביים פּרווו דורכצוררייסן דעם ווילנער טראקט, אוועקגעלייגט די בעסטע קאָמאנדירן, צווישן זיי פיל יידישע אויסגעצייכנטע קעמפערס.

באלד נאָך דער באַפרייאונג זיינען פיל יידישע פּארטיזאנער מאָביליזירט געוואָרן אין דער רויטער ארמיי אין איר פאָראויס־מארש צו דייטשלאנד.

געוועזן פאלן, ווען מען האָט ביים דעמאָביליזירן פּארטיזאנער־אָטריאדן, כמעט אלע יידן אוועגעשיקט צום פראָנט („אָרדזשאָניקידזע“, „קראסנאָ גווארדייסקי“, „פּאָביעדא“ א. אנד.).

כמעט אומעטום איז דאָס געווען אָפּהענגיק פונעם איינשטעל פון דער אָטריאד־אָנפירונג.

אלס כלל האָט מען פון די ניט־יידישע פּארטיזאנער־אָטריאדן אוועקגעשיקט צום פראָנט נאָר יעניקע, וועלכע האָבן געדינט דער דייטשער „ווערמאכט“ און געקומען אין די וועלדער ערשט אין דער צווייטער העלפט 1943, ד. ה., דער עלעמענט, וועלכער האָט געדארפט אויסקויפן זייער פאראט לגבי דעם פאָטערלאנד.

מען האָט די פּארטיזאנער אין זייער ציוויל־קליידונג מיט דעם פּארטיזאנישן געווער, ניט אויסגעשולטע צו די קאמפס־באדינגונגען, טאקטיק און סטראטעגיע אין אָפענעם פראָנט — געוואָרפן אויף די ערשטע ליניעס.

א כאראקטעריסטישע ווערסיע האָט דאן קורסירט צווישן די יידישע פּארטיזאנער, אז אין דער קאָמוניסטישער פארטיי און סאָוועטישע רעגירונגס־קרייזן איז געווען אן איינשטעלונג, אז מען זאָל ניט מאָביליזירן די קליינע צאָל לעבן געבליבענע יידן. עס האָט אָבער וויזט אויס געזיגט די ליניע, אז יידן האָבן מיטן דייטש דעם גרעסטן חשבון אין דעריבער דארפן זיי פאָרזעצן דעם קאמף אין די רייען פון דער רויטער ארמיי ביזן פולן נצחון.

נאָר ווייניקע, וועלכע האָבן געהאט דאָס „גליק" צו ווערן ערנסטע אינוואלידן, זיינען געבליבן לעבן. כמעט אלע זיינען געפאלן אין די קאמפן פאר וואָלקאָוויסק, ביאליסטאָק און ביים טייך נארעוו.

מען דארף צוגעבן, אז נים ווייניק יידן, וועלכע האָבן דורכגעטראָגן זייערע לעבנס דורך די געטאָ־שחיטות אין קאמפן אין די וועלדער האָבן באוויזן באלד נאָך דער באפרייאונג דעם שטארקן לעבנס־אינסטינקט און זיך אליין געמאָלדן פרייוויליק אין דער רויטער ארמיי, בכדי האָבן א מעגלעכקייט צו דערגרייכן דאָס פארשאָלטענע לאנד פון די דייטשן. ליידער זיינען זייער ווייניק יידישע פארטיזאנער דערגאנגען ביז בערלין און דערלעבט דעם טאָג פון פולן זיג און פולער קאפיטולאציע פון דעם „הערן־פאָלק".

די סאָוועטישע פארטיזאנקע האָט געטראָגן לגמרי אן אנדער כאראקטער אין געהאט אן אנדער פארנעם און שוווּנג, ווי אין די איבעריקע אָקופירטע געגנטן און לענדער.

אין פוילן זיינען געווען אקטיוו צוויי פארטיזאנער־באוועגונגען, וועלכע האָבן זיך קאָנקורירט באקעמפט צוליב זייערע אידעאָלאָגישע אונטערשיידן. די „ארמיא קראיאָווא" (א. ק.), וועלכע האָט ארום זיך קאָנצענטרירט אלע רעכטס־פאשיסטישע עלעמענטן און זיך אָריענטירט אויף דער לאָנדאָנער פוילישער רעגירונג אין די „ארמיא לודאָווא" (א. ל.), האָט גרופירט ארום זיך אלע סאָציאליסטיש־קאָמוניסטיש - דעמאָקראטישע כוחות פון דער פוילישער געזעלשאפט אין אָריענטירט זיך אויף דער ארמיי און רעגירונג וואָס איז געשאפן געוואָרן אין רוסלאנד דורך וואנדא וואסילעווסקא און גענעראל בערלינג.

די „א. ק." האָבן אויפגענומען צו זיך יידן בלויז אין דעם ערשטן פעריאָד. שפעטער פלעגן יידן געכאפט און אומגעבראכט ווערן אימברחמנות־הדיק.

נאָר אין „א. ל." דאָט מען אָנגענומען יידן, מען דארף באמערקן, אז די יידן פון קאָנגרעס־פוילן, וועלכע האָבן גוט באהערשט די פוילישע שפראַך, האָבן זיך מ'ריב פארמאסקירט אלס פאָליאקן אין געווען אלגעמיין באקאנט אינטער פוילישע פאמיליע־נעמען. די קאָמאנדשאפט פון „א. ל." האָט געראטן יעדן יידן צו פיגורירן אלס פאָליאק.

די פוילישע פארטיזאנקע ניט האָבנדיק די דירעקטע שטיצע, הילף און אָנווייזונגען פון אזא גרויס־מאכט, ווי סאָוועט־רוסלאנד האָט נים געקענט

האָבן אזא פארנעם, עפעקטיוו און דערפאָלגרייך קעמפן מיט די אָקופּאנטן, ווי די סאָוועטישע פּארטיזאנקע.

א פּארטיזאנקע און א סאבאָטאזש-ארבעט אין א גרעסערן מאס-שטאב האָט זיך אין פּוילן אָנגעהויבן ערשט ענדע 1943, ווען פון רוסלאנד האָט מען אָנגעהויבן ווארפן דעסאנט-גרופּעס פון פּוילישע פּאר-טיזאנער.

דער מצב פון די יידישע פּארטיזאנער אין פּוילן האָט זיך פיל פארבעסערט מיטן אָנקום פון די פּוילישע פּארטיזאנער-דעסאנט-גרופּעס פון סאָוועט-רוסלאנד. מען דארף נאָך צוגעבן, אז אין פּוילן זיינען ניטאָ אזעלכע וועלדער און פּושטשעס, ווי אין ווייס-רוסלאנד און די אונטער-ערדישע פּארטיזאנער טעטיקייט האָט זיך אָפּגעשפּילט אין די שטעט, וווּ יידן האָבן צוליב פארשטענדלעכע טעמים ניט געקענט אקטיוו אנטייל נעמען.

געווען אויך אין פּוילן ניט קיין באדייטנדיקע באזונדערע יידישע פּארטיזאנער-אָטריאדן. זייער קאמפס-ארבעט איז געווען אָבער א באגרע-נעצטע און זיי האָבן זיך באגנוגנט מיט אויסבאהאלטן און באשפּיין זיך. פון צייט צו צייט פלעגן זיי אדורכפירן דיווערסיע-אקטן אויף די באנען און לויערונגען. מען דארף ניט פארגעסן, אז די יידישע פּארטיזאנער האָבן געהאט א פּראָבלעם מיט די ניט קאמפס-פעיקע עלעמענטן פון זייערע משפחות.

בכלל האָט די פּארטיזאנער-באוועגונג אין די טויזנטער שטעט און שטעטלעך פון מערב ווייס-רוסלאנד און אוקראינע, געטראָגן א לגמרי אנדער כאראקטער, ווי עס האָט דאָס געהאט אן אָרט אין די גרויסע יידישע צענטערס ווי צ. ב. ווילנע, ווארשע א. אנד.

אין די שטעט און שטעטלעך פון ווייס-רוסלאנד און אוקראינע האָבן ניט עקזיסטירט פאר די אָרגאניזאטאָרן פון דער יידישער פּארטי-זאנקע קיין אידעאָלאָגישע חקירות און ספקות אין דער ריכטיקייט פון זייער צוגאנג צום פּראָבלעם פון רעטונג.

די לאָזונג איז געווען — ארויסצוגיין פון די געטאָס אין די וועלדער אריין. אליין ארויסגיין, מיטנעמען די משפחות און ראטעווען וואָס מער יידן.

די יידישע פּארטיזאנער-אָרגאניזאציעס אין ווארשע און ווילנע האָבן געפירט וויכוחים וועגן דעם, צי עס האָט א זין ארויסצוגיין אין די וועלדער, וואָס עס קען זיין א וועג פון רעטונג בלויז פאר יחידים און

לאָזן אויף דער הפקרות פון גורל די משפּחות, די ברייטע יידישע פאָלקס־מאסן, פאר וועמענס קיום דער גאנצער קאמף ווערט געפירט.

א פינקט פארקערטע איינשטעלונג האָט פּראָפּאגאנדירט, יחיאל (איליא) שיינבוים (אָדעם). ער האָט אָנגעוויזן אויף דער אוממעגלעכקייט צו קעמפן אין געטאָ און גערופן צו ארויסגיין אין די וועלדער, וווּ מען וועט האָבן אלע מעגלעכקייטן צו נעמען נקמה פון די דייטשישע מערדערס. ער האָט טאקע ארויסגעשיקט פון דער גרופּע, וועלכע האָט געטראָגן זיין נאָמען איבער הונדערט אין פופציק יוגנטלעכע אין די וועלדער און אליין זיך געגרייט צו פארלאָזן דעם געטאָ.

יחיאל (איליא) שיינבוים,
אידעאָלאָג פון א גרופּע, וועלכע האָט פּראָפּאגאנדירט דאָס ארויסגיין פון ווילנער געטאָ אין די וועלדער. געפ. העלדיש דעם 1־טן סעפּט. 1943 בעת א קאמף קעגן די דייטשן.

עס איז די איראָניע פון גורל, אז דווקא ער איז העלדיש געפאלן בעת א קאמף אין געטאָ (1־טן סעפּטעמבער 1943) און אים איז ניט באשערט געווען אנטיילצונעמען אין די פּארטיזאנער־קאמפן אין די וועלדער און דערלעבן דעם טאָג פון באפרייאונג.

א דאנק דעם דאָזיקן געזונטן אָן־חקירות'דיקן צוגאנג האָבן זיך פון די שטעט און שטעטלעך פון מערב ווייס־רוסלאנד און אוקראינע געראטעוועט אין די וועלדער פיל טויזנטער יידן, בעת פון אזא שטאָט ווי ווילנע, האָט זיך געראטעוועט בלויז א קליינע, נישטיקע צאָל יידן אין דער לעצטער מינוט פאר דער ענדגילטיקער ליקווידאציע פון געטאָ און ס'איז אדורכגעלאָזט געוואָרן דער גרויסער שאנס פון רעטונג, פאר פיל טויזנטער יידן.

קאַפּיטל ניינצן

די יידישע פרוי אין פּאַרטיזאַנקע

בדרך כלל זיינען יידישע פרויען ניט גערן אויפגענומען געוואָרן אין די סאָוועטישע פּאַרטיזאַנער־אָטריאַדן.

די פּאַרטיזאַנער האָבן געהאַלטן, אַז דער גרעסטער טייל פרויען זיינען ניט צוגעפּאַסט פאַר קאַמף־אויפגאַבעס און אַז די אָנוועזנהייט פון פרויען אין אָטריאַד ווירקט זיך שלעכט אויס אויף די קאַמפס־פעיקייטן פון די פּאַרטיזאַנער. די פרויען ציען אָפּ זייער אויפמערקזאַמקייט פון אייגנטלעכן קאַמף און אָפטמאָל קומט צו סכסוכים צווישן די פּאַרטיזאַנער פאַר געווינען פרויען. צוליב די זעלביקע טעמים איז אין פיל רוסישע אָטריאַדן געווען פאַרבאָטן דעם פּאַרטיזאַנער־סאָלדאַט חתונה צו האָבן. אַן אויסנאַם האָט געבילדעט דער קאָמאַנדירנדיקער פּערסאָנאַל.

ביי אַזאַ איינשטעלונג צו פרויען בכלל איז פאַרשטענדלעך, אַז דאָס אָנקומען פון אַ יידישער פרוי אין אַ קאַמפערישן רוסישן אָטריאַד איז געווען זייער אַ שווערער.

די יידישע פרוי איז געווען דער ערשטער קאַנדידאַט ביי יעדע געלעגנהייט אַריבערגעפירט צו ווערן אין פאַמיליע־לאַגער.

אין אָטריאַד „גראָזני״ (מערץ 1943), האָט די קאָמאַנדשאַפט אויסנוצנדיק די קראַנקייט פון קאָמאַנדיר גראָזני, אַרויסגעשיקט אין ביעלסקיס אָטריאַד זיבן יידישע מיידלעך, איבערלאָזנדיק אָבער אין אָטריאַד די יידישע בחורים.

דער גרעסטער טייל יידישע פרויען, וועלכע האָבן זיך געראַטעוועט אין די וועלדער, האָבן געפונען זייער אָרט אין די פאַמיליע־לאַגערן און פאַמיליע־אָטריאַדן. נאָר ווייניקע פרויען איז געלונגען אַריינצובאַקומען זיך אין רוסישע קעמפערישע אָטריאַדן, אָדער אַדאַנק זייערע מענער, וועלכע זיינען אויפגענומען געוואָרן אין די אָטריאַדן און האָבן ביי זייער אַריינטריט געשטעלט עס אַלס באַדינג, אָדער דערפאַר, וואָס זיי זיינען געווען גענוג יונג און שיין, אויף געפעלן צו ווערן וועמען עס איז פון דער קאָמאַנדשאַפט.

אויב די לאגע פון יידישן פארטיזאן בכלל איז געווען א שווערע, איז נאָך פיל שווערער און טרויעריקער געווען די לאגע פון דער יידישער פרוי.

לעבן אין פאמיליע-לאגער האָט באדייט א לעבן פון הונגער, דחקות און אומזיכערקייט. דאָס איינצלנע יידישע עלנטע מיידל, אָן משפחה, גואל אָדער פריינט, איז אָפטמאָל געווען געצוווּנגען צו ווערן די פרוי פון א קאָמאנדיר אָדער פארטיזאנער.

די פארהעלטענישן אין פארטיזאנקע זיינען געווען אזעלכע, אז א פרוי האָט געמוזט האָבן א באשיצער, א פאטראָן, אויב זי האָט ניט געוואָלט זיין אויסגעשטעלט אויף פארשיידענע שיקאנעס און לסוף ארויסגעשיקט צו ווערן פון אָטריאד. אזא באשיצער פלעגט אויך זאָרגן פאר דער באקליידונג פון זיין פרוי און האלטן פאר זיין חוב צו ברענגען פאר איר א בעסערן ביסן און מלבוש, וואָס עס האָט ביי די פארטיזאנישע באדינגונגען פארגעשטעלט מיט זיך א פראָבלעם.

געווען אויך איינצלנע יידישע פרויען, וואָס זיינען דורך זייערע מענער איינגעאָרדנט געוואָרן ביי פויערים, און זיי געשיצט און געשפייזט.

געווען אויך מענער, וועלכע האָבן מספים געווען אריינצוגיין אין די רוסישע פארטיזאנער-אָטריאדן אָן די פרויען, בכדי צו האָבן א מעגלעכקייט פון דאָרט זיי צו שטיצן אין די פאמיליע-לאגערן.

געווען אָבער אויך פאלן, ווען רוסישע קאָמאנדירן פלעגן אויסנוצן זייער שטעלונג, בכדי אויפצוצווינגען פיל יונגערע יידישע מיידלעך צו ווערן זייערע פרויען. אָפּזאָגן אין אזא פאל איז געווען אן אומעגלעכקייט און איז געווען פארבונדן מיט פיל געפארן. געווען אויך אזעלכע, וועלכע פלעגן נאָכן אָנזעטיקן זיך מיט דער יידישער פרוי, אָפשיקן זי אין אן אנדער אָטריאד אָדער פאמיליע-לאגער.

עס איז כדאי צוצוגעבן, אז נאָכן ארויסגיין פון די וועלדער האָט זיך די גרעסטע טייל פון די יידישע מיידלעך צעשיידט מיט זייערע קריסטלעכע „וואלד-מענער" און האָבן צוגלייך מיט אלע יידן זיך רעפאטריאירט קיין פוילן, בכדי פון דאָרטן צו קענען אויסוואנדערן אין אנדערע לענדער, בעיקר קיין ארץ-ישראל.

די יידישע פרויען, וועלכע זיינען אויפגענומען געוואָרן אין די אָטריאדן, האָבן בעיקר געארבעט ביי קיך-ארבעטן, בעקעריי, וועשעריי און אלס קראנקן-שוועסטערס. יידישע פרויען האָבן געהאט א נאָמען פון גוטע קעכינס און זיי האָבן זיך באמיט צו זיין נוצלעך און באווייזן

לייסטונגען, כּדי צו פאַרשענערן און פאַרבעסערן דאָס לעבן פון די פּאַרטיזאַנער.

מיר האָבן שוין געשריבן וועגן די לייסטונגען פון די יידישע קראַנקן־שוועסטערס פאַר די פאַרוואונדעטע און קראַנקע פּאַרטיזאַנער. די יידישע קראַנקן־שוועסטער האָט מיטגעהאָלפן ראַטעווען די לעבנס פון פּיל פאַרוואונדעטע אין די פּאַרטיזאַנער־קאַמפן דורך אַ זאָרגפולער, וואַרעמער באַציונג און לינדערן די ליידן פון קראַנקן און פאַרוואונדעטן פּאַרטיזאַן בײַ די שווערע וואַלד־פאַרהעלטענישן. די רוסישע פּאַרטיזאַנער

פון לינקס צו רעכטס: מעדאַל „פּאַרטיזאַן פון פּאַטערלענדישער מלחמה" 1־טע מדרגה און אָרדען „פּאַטערלענדישע מלחמה" 2־טע מדרגה.

(אויסצייכנונגען פון דוד פּלאָטניק)

האָבן אָפּגעשאַצט די מסירות־נפשדיקע טעטיקייט פון דער יידישער קראַנקן־שוועסטער.

אַ כאַראַקטעריסטישער פאַל איז געווען מיט דער יונגער יידישער דערעטשינער מיידל חיה׳לע בעקנשטיין, וואָס איז אָנגעקומען אין 1942־טן יאָר אין אָטריאַד „גראָזני". צוליב מאַנגל אין מעדיצינישע כּוחות איז זי פרייוויליק געוואָרן אַ קראַנקן־שוועסטער. זי האָט באַדינט אויך דעם שכנותדיקן אָטריאַד „זאָלאָטאָוו". ווען די דאָזיקע אָטריאַדן האָבן זיך

צעוואקסן און איבערגענומען באזונדערע ראיאָנען, איז צווישן די שטאבן פון די א. ד. אָטריאדן אנטשטאנען א קאָנפליקט, אין וועלכן אָטריאד זאָל גאלע (אזוי האָט מען זי גערופן אין פארטיזאנקע) איבערגיין. יעדער אָטריאד האָט זי דורכאוים געוואָלט פארהאלטן פאר זיך. זי איז געבליבן אין אָטריאד „גראָזני". די פארטיזאנער האָבן צו איר געפילט אזא שטארקן צוטרוי, אז אפילו שפעטער, ווען אין די אָטריאדן זיינען שוין געווען דאָקטוירים, פלעגן די פארטיזאנער זיך ווענדן נאָר צו איר נאָך מעדיצינישער הילף. זי איז געווען זייער חבר און מיטקעמפערין און אָן שום שרעק און פחד מיטגעמאכט די געפערלעכסטע קאמפן, צוגעבנדיק מוט די אנדערע אלטע סאָלדאטן און קעמפערס. נאָך דער מלחמה איז זי באלוינט געוואָרן מיט א הויכער מיליטערישער אויסצייכנונג.

אויך די יידישע מיידלעך, וועלכע זיינען געווען באשעפטיקט ביי ארבעט אין דער קאָלעקטיווער קיך פון אָטריאד, האָבן באוויזן צו לייסטן אויף זייערע געביטן דאָס מאקסימאלסטע, און אנדערע פון זיי זיינען אדאנק זייער איבערגעגעבנקייט און ארבעטסזאמקייט דערמאָנט געוואָרן לשבח אין די טאָג-באפעלן פון דער קאָמאנדשאפט.

געווען אָבער אויך יידישע פרויען, וועלכע האָבן גענומען אן אקטיוון אָנטייל אין די קאמפן, ליווערונגען, דיווערסיע-אקטן, מינירונגען פון עשאלאָנען און האָבן זיך ארויסגערוקט אין דער ערשטער ריי פון די אויסגעצייכנטע קעמפערס. יידישע פרויען האָבן אויף זייער קאמפס-קאָנטאָ פארשריבן פיל צעשטערטע עשאלאָנען און געהרגעטע דייטשן; פרויען, וועלכע זיינען באלוינט געוואָרן מיט די העכסטע אָרדנס און פארשריבן א הערלעכן קאפיטל אין דער געשיכטע פון יידישן אָנטייל אין דער סאָוועטישער פארטיזאנקע.

איינע פון די העראָישסטע געשטאלטן איז בלי שום ספק די טראגיש אומגעקומענע זשעניע אייכענבוים.

זשעניע אייכענבוים איז געבאָרן געוואָרן אין 1925 אין פולטוסק. אין 1939 ווערט זי איבערגעשיקט פון טשערוואָני-בור (ביאליסטאָקער קרייז) קיין סלאָנים. אין אויגוסט 1942 אנטלויפט זי אין פארטיזאנקע און קומט אָן אין דער 51-טער יידישער גרופע ביים אָטריאד „שטשאָרס". זי האָט אָנטייל גענומען אין אָנפאל ביים באפרייען די קאָסאָווער געטאָ אין אויגוסט 1942, אין צעקלאפן א שול פון דער „סאמאכאָווע" אין גאווינאָוויטש (סלאָנימער געגנט), אין בארימטן קאמף ביים 10-טן שליוז פון אָגינסקי-קאנאל, (פארבינדט די טייכן בוג, פריפעטש און דניעפער

אין טעלעכאנער ראיאָן) דעם 14־טן סעפּטעמבער 1942. אין נאָוועמבער 1942 נעמט זי אן אקטיוון אָנטייל אין קאמף ביים צעקלאפּן דעם דייטשן גארניזאָן ביים שטעטל טשוטשעוויצי (לונינעצער ראיאָן), וועלכער איז אויסגעפירט געוואָרן בלויז דורך דער 51־טער יידישער גרופּע פון

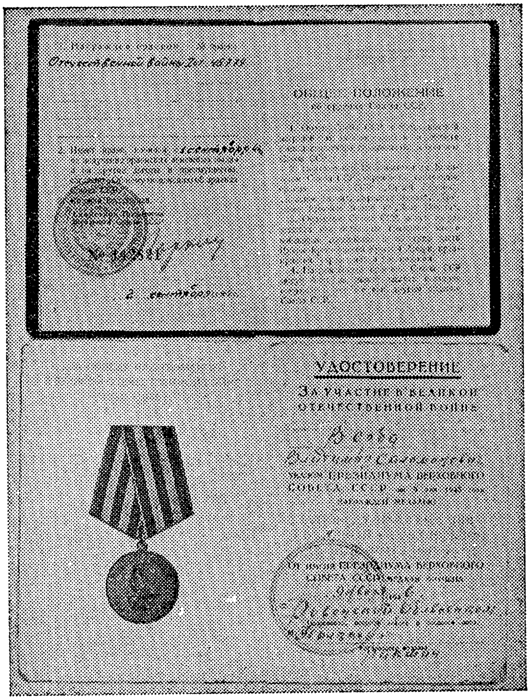

אָרדן־ביכל „פּאַטערלענדישע מלחמה" 1־טע מדרגה און מעדאל „פאַרן נצחון"
אויסגעשטעלט אויפן נאָמען פון ז א ב װ ע ר ב א.

א. ד. אָטריאד. זי האָט אויך אָנטייל גענומען אין קאמף ביים צעקלאפּן און פארברענען דעם גרויסן טארטאק און גארניזאָן אין דעניסקאָוויטש (האנצעוויטשער ראיאָן) נאָיעמבער 1942, און אין קאמף ביים טייך לאן (לונינעצער ראיאָן) דעם 5־טן דעצעמבער 1942.

אויך ביים צעקלאפּן דעם גארניזאָן שווענטא־וואָליא (טעלעכאנער ראיאָן) אין פעברואר 1943 און ביים צעקלאפּן און פארברענען דעם

גארניזאָן מיענדזילעסיע (קארטוז-בערעזער ראיאָן) אין יוני 1943, האָט זי ארויסגעוויזן גרויס איניציאַטיוו און דרייסטקייט.

במשך פון 1943 האָט זי אָנטייל גענומען אין די אויפרייסן אויף די ליניעס בריסק—באראנאָוויטש, ביי די סטאנציעס האָראָנטשיצע—בלודען און בריסק—פינסק און ביי דער סטאנציע האָראָדעץ—דראָהיטשין. ניט ווייניקער ווי דרייצן עשאלאָנען מיט דעם שונא'ס לעבעדיקע קראפט און קריגס-טעכניק איז פארשריבן אויף איר קאמפס-קאָנטע.

באזונדערס האָט זי זיך געמאכט א נאָמען מיט איר אָנטייל אין אויפרייס פון אן עשאלאָן אויף דער ליניע באראנאָוויטש—לונינִיעץ, ביי דער סטאציע בודי (31-טן דעצעמבער 1943). זי איז געווען זייער פאָפּולער און באליבט ביי די סאָלדאטן-פארטיזאנער און קאָמאנדשאפט ניט נאָר פון איר אָטריאד, נאָר בכלל ביי אלע פארטיזאנער פון דער בריסקער פארטיזאנער-פארייניקונג. אלס אויסדרוק פון אָנערקענונג פאר איר העלדישקייט און מוט, האָט מען איר געשיינקט אן אויטאָמאט — געווער, וואָס זעלטן ווער פון פרויען האָט געהאט אין פארטיזאנקע.

זי איז געפאלן ביי טראגישע אומשטענדן, א טאָג פאר דער באפרייאונג פון יענעם ראיאָן (23-ן מערץ 1944), בעת דעם קאמף מיט דער אָפּטרעטנדיקער דייטשישער ארמיי פון מערב-אוק־אינע, ביי דעם צוזאמענגוס פון די קאנאלן דניעפּראָ-בוג און ביעלאָזיערסק (דראָהיטשינער ראיאָן). באקומען נאָכן טויט דעם אָרדן „רויטער שטערן" און דעם מעדאל „פארטיזאן פון פאָטערלענדישער מלחמה" 1-טע מדרגה. צוגעשטעלט געוואָרן דורך דער קאָמאנדשאפט פון בריגאדע צו די אָרדנס: „רויטע פאָן" און „העלד פון ראטן-פארבאנד".

ווייט און ברייט איז אויך פאָפּולער געווען אלס אומדערשראָקענע קעמפערין דאָס סוואלקער יידישע מיידל, גוטע קאגאן. צוזאמען מיט זשעניע אייכנבוים איז זי אנטלאָפן פון סלאָנימער געטאָ און צוזאמען מיט איר געווען אין דער 51-טער יידישער גרופּע. אָנטייל גענומען אין אלע קאמפן מיט די גארניזאָנען צו גלייך מיט איר חברטע זשעניע. אויגוסט 1943, גייט זי איבער אין אָטריאד א. נ. „קאטאָווסקי" (קאָברינער טעטיקייטס-ראיאָן). לכבוד דעם יאָר-טאָג פון דער רויטער ארמיי 23-טן פעברואר 1944) האָט זי געגעבן א מתנה דעם קעמפנדיקן היימלאנד פיר אויפגעריסענע עשאלאָנען אויף דער ליניע בריסק-מאָסקווע (ביי דער סטאציע אָראנטשיץ).

דעם 23־טן מערץ 1944, ווען זי האָט געוואָלט אין מיטן דער שלאַכט געבן הילף דער שטערבלעך פאַרווונדעטער זשעניע אייכענבוים, איז זי פאַרווונדעט געוואָרן אין מילץ. זי האָט זיך באַוויזן אויסצוהיילן און לעבט היינט צו טאָג אין סאָוועט־רוסלאַנד. אַלס אויסדרוק פון אַנערקענונג איז זי באַשאָנקן געוואָרן מיטן אָרדן „רויטער שטערן" און „פּאַרטיזאַן פון פּאַטערלענדישער מלחמה" 1־טע מדרגה.

אין ליפּיטשאַנער פּושטשע איז געווען פּאָפּולער און זיך אויסגעצייכנט אין די קאַמפן פון אָטריאַד א. נ. „וואָראָשילאָוו" די יידישע שיינע מיידל ליובא אַבראַמאָוויטש. פאַר דער מלחמה האָט זי געאַרבעט אין דער אונטערערדישער קאָמוניסטישער באַוועגונג. אין דער צייט פון דער דייטשער אָקופּאַציע האָט זי מיטגעאַרבעט אין דער סלאָנימער אונטערערדישער אַנטיפאַשיסטישער באַוועגונג. אַרבעטנדיק אין דער אָרטיקער זשאַנדאַרמעריע אַלס אויפראַמערין, דערטראָגט זי דער פּאַרטיזאַנער־אָרגאַניזאַציע אונטערגעהערטע וויכטיקע ידיעות. זי האָט אויך איינזיקע מאָל געבראַכט פּ. פּ. ד.־פּאַטראָנען, וואָס זי האָט אַרויסגעגנבעט פון דער זשאַנדאַרמעריע. יולי 1942 איז זי אַנטלאָפן פון סלאָנימער געטאָ און אָנגעקומען אין אָטריאַד „וואָראָשילאָוו", אין ליפּיטשאַנער פּושטשע. זי האָט אָנטייל גענומען אין אַלע קאַמפן, וועלכע דער א. ד. אָטריאַד האָט געפירט. אין קאַמף מיט די ווייסע פּאָליאַקן אין דאָרף באַיאַרי, ביי זשעלודאָק (יוני 1943), איי קאַמף ביים דאָרף זשיזשיעוויעץ, נעבן סלאָנים (יאַנואַר 1944), אין קאַמף מיט די דייטשן ביים דאָרף געזגעלע, ביי ביעליצע (דעצעמבער 1943). אָנטייל גענומען ביים אַראָפּלאָזן אַכט עשעלאָנען מיטן שונא'ס מענטשלעכע כוחות און קריגס־טעכניק אויף די ליניעס באַראַנאָוויטש־לידע און לידע־מאָלאָדעטשנאָ. צום פרויען־טאָג (8־טן מערץ 1943) האָט זי צוגעקליבן צו זיך נאָך זעקס רוסישע פרויען און זיי האָבן אַרונטערגעלאָזן אַן עשאַלאָן מיט קריגס־טעכניק אויף דער ליניע לידע־באַראַנאָוויטש (ביי דער סטאַנציע, יאַצוקי). נאָך דער קריג האָט זי באַקומען דעם אָרדען „רויטער שטערן" און „פּאַרטיזאַנער מעדאַל" 1־טע מדרגה (היינט צו טאָג אין רוסלאַנד).

יידישע פרויען, וועלכע האָבן געהאַט אַן אַרישן אויסזען, זיינען אויסגענוצט געוואָרן צו שפּיאָנאַזש און אויסשפּיר־אַרבעט.

די לאָדזשער יונגע יידישע מיידל פעליע וויינבערג איז אין יאַנואַר 1943 אַנטלאָפן פון סוויערזשאַנער אַרבעטס־לאַגער אין אָטריאַד „זשוקאָוו", (קאַפּוליער ראַיאָן). איינזיקע מאָל איז זי געגאַנגען קיין סלוצק פאַרקליידעט אַלס פּויערטע, בכדי אויסצושפּירן די מעגלעכקייט

פון אויפרייסן דעם גרויסן טארטאק, וועלכער האָט צוגעשטעלט בוי־מאטעריאלן פאַרן פראָנט. זי פירט אויס איר אויפגאבע גלענצענדיק און זי ברענגט א גענויעם פּלאן פון טארטאק־שטח.

מאי 1943 באקומט זי די אויפגאבע אויפצורייסן די עלעקטראָ־סטאנציע און טאַרטאק אין שטעטל סלוצק. איבערגעטאָן אלס פויערטע האָט זי פארשטעקט א רעוואָלווער אין א קויש מיט עסנווארג און פארמאס־קירט אין א לעבל ברויט א מינע. 5 ק"מ פון דאָרף גרעצק ווערט זי דעמאסקירט דורך א געוויסן ווייס־רוסישן פויער קאדילקא און זי פאלט אריין א לעבעדיקע אין די דייטשע הענט. נאָך לאנגע יסורים און פייניקונגען ווערט זי עפנטלעך אויפגעהאָנגען אין שטעטל סלוצק (מינסקער קרייז).

זי איז געווען אן אומדערשראָקענע און כסדר געגעבן איניציאטיוו צו קאמפס־אויפגאבעס. אזוי האָט זי צוזאמען מיט פּאָסטעסאָרסקין און נאָך צען פארטיזאנער דורכגעריסן די דייטשע בלאָקאדע און צוריק אוועק אין קאפולער ראיאָן, פון וואנען דער אָטריאד איז געווען געצוווּנגען אָפּצוטרעטן, בכדי צו באקומען געווער פארן אָטריאד.

די איין און צוואנציק יעריקע עווא און ניינצן יעריקע פאניא פון טשקאלאָווער בריגאדע (וואָלאָזשינער ראיאָן) גייען אין מינסק כסדר איף שפּיאָנאזש און דיווערסיע אַרבעט. די צוויי ווילנער יידישע מיידלעך; דאָבע דעוועלטאָוו און זעלדע פלעגן אויספירן די שווערסטע אויפגאבעס אין אויסשפיר־דינסט פון אָטריאד „באָרבא" (רודניצקער פּישטשע). איבערגעטאָן אלס קריסטינס פלעגן זיי גיין קיין ווילנע און צוריק ברענגען יידן אין די וועלדער.

די איוויער יידישע מיידל, פרומע טאנפעל פון רוסישן אָטריאד „סוואָראָוו", איז ניט נאָר א קראנקן־שוועסטער פון אָטריאד, נאָר גייט אויך מיט אויף אלע קאמפס־פּאָזיציעס און ווייזט אומעטום ארויס איר דרייסטקייט, אומדערשראָקנקייט און העלדישקייט. אין א קאמף מיט 15 דייטשן דערשיסט זי אליין מיט איר קאראבינקע דריי און איינעם נעמט זי לעבעדיקערהייט אין געפאנגענשאפט.

אין דעם קאמף, וועלכן עס האָבן געפירט די פארטיזאנער אויף צו באזעצן דאָס שטעטל נאליבאָק, אין וועלכן די דייטשן האָבן אָרגאניזירט א שטארקע ווייס־רוסישע „סאמאָכאָווע" קעגן די פארטיזאנער (דאָס שטעטל געפינט זיך אין הארץ פון דער פּושטשע), האָט זי אליין דערהרגעט צוויי פּאָליציאנטן און אונטערגעצונדן זייערע הייזער (8 טן מאי

1943). א דאַנק דעם דאָזיקן פּאַרטיזאַנער־אָנפאַל אויפן שטעטל, זיינען פיל ייִדן אַנטלאָפן אין די וועלדער.

זי איז געפאַלן מיט א העלדן־טויט אין אַפּריל 1944, בײַם דאָרף נאָוואָסיאָלקי (ראַדאָשקאָוויטשער ראַיאָן) בעת זי האָט אונטער א האָגל פון קוילן געאײַלט צו דערטײלן הילף א פאַרוואונדעטן פּאַרטיזאַן אויף די ערשטע קאַמפס־ליניעס. זי איז באַערדיקט געוואָרן מיט מיליטערישן פּאַראַד נעבן דאָרף קלעשטשיטש.

כאַסיע בלײַשטיין, וועלכע איז געקומען אין קרוקס־אָטריאַד פון שטעטל מאַניעוויטש, האָט זיך אויסגעצייכנט אלס ספּעציאַליסטין בײַם פּרעפּאַרירן מינעס פון סנאַריאַדן־באָל. דאָס איז געווען פאַרבונדן מיט גרויס געפאַר, ווײַל יעדע קלענסטע אומפאָרזיכטיקייט האָט געקענט ברענגען דעם טויט. זי האָט אויף איר חשבון פינף עשאַלאָנען אויפרײַסן, אומגעקומען נאָך דער באַפרײַאונג פון וואָלין, פאָרנדיק אָפּנעמען אירע פּאַרטיזאַנער־דאָקומענטן און אויסצייכענונגען פון ראַפאַלאָווקע קיין ראָוונע. דער צוג איז באָמבאַרדירט געוואָרן דורך אַן אָנפאַל פון דײַטשישע עראָפּלאַנען. זי איז צוגעשטעלט געוואָרן צום אָרדען "רויטער שטערן".

אין דער בריגאַדע פון „דיאַדיא וואַסיע" (ווילייקער געגנט) איז געווען פּאָפּולער דאָס העלדישע מיידל איטע גאָלפּערשטיין פון שטעטל קירעניץ. געהערט צו די געצײלטע פרויען אין יענעם ראַיאָן, וועלכע זיינען געווען אײַנגעשלאָסן אין דיווערסאַנטן־גרופּעס. זי האָט אָנטײל־גענומען אין אויפרײַסן צוועלף פײַנטלעכע עשאַלאָנען און געווען דער ליבלינג פון דער גאַנצער בריגאַדע (געפאַלן אומקערנדיק זיך פון א געלונגענעם אויפרײַס).

אויף א טראַגישן אופן איז אומגעקומען דבורה ליבערשטיין פון מאַניעוויטש, וועלכע איז געווען אין קרוקס אָטריאַד א ראַדיסטין. אין וואַלד, סקילן הינטער קאָוועל, איז זי אין מאַי 1943, גייענדיק מיט א וואָוואָד פּאַרטיזאַנער שאַפן א נייעם פּלאַץ פאַרן אָטריאַד, אַרײַנגעפאַלן אין געפאַנגענשאַפט און איז בעסטיאַליש פאַרפּײַניקט געוואָרן. זי האָט געגאָלטן אלס דרייסטע און אומדערשראָקענע פּאַרטיזאַנערין.

אין ייִדישן וואָוואָד פון א. ד. אָטריאַד זיינען געווען צוואַנציק פרויען. דאָרט פלעגן די ייִדישע פרויען לויט דער ריי זיך טוישן בײַ דער אַרבעט אין קיך, וועשערײַ, אלס סאַניטאַרינס און אויף יעדער קאַמפס־אָפּעראַציע פלעגן גענומען ווערן צוויי מיידלעך.

אחוץ די א. ד. האָבן זיך אויסגעצייכנט מרים בלוישטיין (דאָרף לישניפקע, מאניעוויטשער ראיאָן), וועלכע האָט אנטייל גענומען אין אויפרייסן פיר צוגן און האָט באַקומען אַן אָרדען „רויטער שטערן", פייגע זאפראן, פייגע אוורוך, רחל פלוס, פאוואָרטיק און פיל אנדערע.

אין אָטריאַד „סאָוועטסקאיא ביעלארוס" (וואָלטשע נאָרע, סלאָנימער קרייז) איז געווען א ספּעציעלער קאַמפס-וזוואָד פון פרויען. אין דעם וזוואָד איז געווען א יידיש מיידל, א געוויסע סאָניע (פאַמיליע אומבאַקאַנט), וועלכע האָט אָנטייל גענומען אין אלע קאַמפס-אָפּעראַציעס פון דעם א. ד. אָטריאַד און איז אומגעקומען פון די הענט פון אָטריאַד-קאָמאַנדיר באָבקאָוו, וועלכער האָט זי באַשולדיקט אין כלומרשטן רויבן די פויערישע באַפעלקערונג.

א פּאָפּולערע לעבן געבליבענע יידישע העלדין, וועלכע האָט זיך באַרימט געמאַכט ווייט אויסער די גרענעצן פון איר אָטריאַד „זא סאָוועטסקויו ביעלארוס", איז די מירער צוואַנציק-יעריקע מיידל, מירא גילימאָווסקא, וועלכע אנטלויפט פון מירער געטאָ אין וואַלד און ווערט דאָרט לכתחילה באַשעפטיקט ביים רייניקן געווער.

זי רוט אָבער ניט און רייסט זיך צום קאַמף. דער קאָמאַנדיר וויל לכתחילה ניט דערלאָזן דערצו, זאָגנדיק, אז אזא יונג מיידל וועט נאָר שטערן די פּאַרטיזאנער אין קאַמף. זי באַשטייט אָבער אויף דעם און נאָך איר ערשטן אָנטייל אין אן אויפרייס פון אן עשאלאָן נעבן מאָלאָדעטשנע, ווו זי אליין לייגט אונטער דעם טאָל אונטער די ליניעס און עס באַקומט זיך א גלענצנדיקע עקספּלאָזיע, גייט זי שוין אויף אלע קאַמפס-אונטערנעמונגען פון איר אָטריאַד. זי האָט אויף איר אייגענעם חשבון צוועלף אראָפּגעלאָזענע עשאלאָנען. זי וואַרפט זיך די ערשטע אין קאַמף, ווען איר גרופּע ווערט ארומגערינגלט פון שונא און מונטערט דערמיט אויף די פּאַרטיזאנער צום אָנגריף. זי ווערט באַלוינט פאַר איר העלדישער טעטיקייט מיטן אָרדען „רויטער שטערן" און מיט פיל דאַנק-באַפעלן.

זי געפינט זיך איצט אין מינסק, ווו זי לערנט מעדיצין.

אין העלדישן פּאַרטיזאנער-אָטריאַד פון בולאַק האָט זיך אויסגעצייכנט און געווען א שם-דבר מיט איר אויסערגעוויינלעכער קאַמפס-רירעוודיקייט און דרייסטקייט דאָס יידישע מיידל טאַניע ליפּשאָוויטש. דעם 22-טן יוני 1942, נאָך דער שחיטה אין דערעטשין, קומט זי צולויפן מיט אירע דריי העלדישע ברידער אין דער גרופּע פון ד"ר אטלאַס.

הגם מען באשטימט איר אן ארבעט אין קיך, רייסט זי זיך צום קאמף און באווייזט, אז זי שטייט קיין מאָל ניט אָפּ פון די מענער. זי צייכנט זיך אויס אין קאמף מיטן דרעטשינער גארניזאָן. דעם 2־טן סעפּטעמבער 1942, נעמט זי אָנטייל אין קאמף מיטן קאָזלאָווּשטשיזנער גארניזאָן און נעמט אָפּ א קוילנוארפער ביי די דייטשן, פארוואָס זי ווערט אָפּגעמערקט אין באפעל פון דער קאָמאנדשאפט. איר קאראבינקע צייכנט זיך אויס מיט א מוסטערהאפטער ריינקייט. די קאָמאנדשאפט שטעלט איר אלע מאָל ארויס אלס מוסטער פון א דיסציפּלינירטער און אומדערשראָקענער פארטיזאנערין.

אין אויגוסט 1943 האָבן די דייטשן איינגעאָרדנט א גרויסע אָבלאווע אויף די פארטיזאנער, וועלכע האָבן ארויסגעצויגן פון טייך שטשארע א גרויסן טאנק און עס געמאכט שיס־פעיק. א ווזוואָד פון בולאקס אָטריאד איז אוועק אויף א לויערונג ביי שליזיען־פאָדגרעבעלסקי. עס האָט זיך אנטוויקלט א פארביסענע שלאכט, בעת וועלכער טאניע ליפשאָוויטש איז פארוונדעט געוואָרן דורך אן אויפרייס־קויל. זי איז אָפּגעפירט געוואָרן אין צענטראלן פארטיזאנישן אונטערערדישן שפּיטאָל, וווּ זי איז געשטאָרבן פון א בלוט־פארגיפטונג.

מיט גרויס פאראד איז זי באערדיקט געוואָרן אויפן פארטיזאנישן בית־עולם אין אָסטראָווער וואלד.

אין זעלביקן אָטריאד האָט זיך אויך אויסגעצייכנט ראשע בעשקין (דרעטשין). זי האָט אָנטייל גענומען אין אלע קאמפן און באזונדערס זיך אויסגעצייכנט אין רודער קאמף (סעפּטעמבער 1942), אלס אויסשפּירערין. יוני 1944, בעת דער גרויסער בלאָקאדע פון די „וולאסאָווצעס" אין ליפּיטשאנער פושטשע, ווען די פארטיזאנער האָבן מיט קאמף דורכגעריסן דעם ווילנער טראקט, איז זי פארוואונדעט געוואָרן.

יידישע פרויען פילן אויס וואך־דינסט, היטן אָפּ די צוגענג צו די פארטיזאנער־לאגערן צוגלייך מיט די מענער, און ניט ווייניק פון זיי פאלן אויף זייערע וואך־פּאָסטנס.

אזוי איז אומגעקומען אויף איר פּאָסטן אין אָקטאָבער 1943 דאָס יידישע מיידל מאליע ליפּ, א ווארשעווערין, וועלכע איז געווען א פארטיזאנערין אין אָטריאד „זשוקאָוו".

יידישע פארטיזאנערינס האָבן אויך מוט צו באגיין זעלבסטמאָרד, ווען זיי פאלן אריין צום שונא, בכדי ניט צו זיין אויסגעשטעלט אויף פּייניקונגען און געפאַרן פון ארויסגעבן סודות פון דער פארטיזאנער־באוועגונג.

רוזשקע שוועץ, (באַראַנאָוויטש) פון קאפלונס אָטריאד (פּאָלעסיע), ווערט פארוונדעט דורך א דייטשישער לויערונג אין די פיס און פאלט אריין א לעבעדיקע צו די דייטשן. זיי פירן זי אָפּ אין נאָנטסטן שטעטל און וואַרפן זי אריין אין תפיסה. אויפן פרימאָרגן, איידער זי איז נאָך גענומען געוואָרן אויפן עינוים־פארהער דורך די דייטשישע פייניקערס, האָט זי מיטן פוס צעבראָכן א שויב פון קליינעם טורמע־פענצטערל און זיך אליין איבערגעשניטן דעם האלדז...

אין דער דריטער ייד׳שער ראָטע פון אָרליאנסקיס אָטריאד נעמען די יידישע מיידלעך אָנטייל אויך אין די לויערונגען קעגן די דייטשן. בעת א ניט קיין געלונגענער לויערונג נעבן דאָרף קרופּיצי, ווען די אונטערקומענדיקע דייטשן פרווון ארומרינגלען די פארטיזאנער, ווערט שווער פארוונדעט די פארטיזאנערין האָדע אָסטאַשינסקי (נאָוואָגרודעק).

אויף א טראגישן אופן זיינען אומגעקומען עטלעכע און צוואנציק יידן פון א. ד. אָטריאד הארט פאר דער באפרייונג, ס׳רוב פרויען.

יוני 1944, איז די ליפּיטשאנער פושטשע בלאָקירט געוואָרן פון אלע זייטן דורך גרויסע כוחות פון קאָזאקן־וולאסאָוועס. א גרופּע יידן, וועלכע האָבן געהערט צום קאָמענדאנטן־וויזוואָד ביי דער לענינסקער פארטיזאנער־פאראייניקונג, זיינען דורכן קאָמאנדיר איליא גלאדקאָוו אנטוואָפנט און איבערגעלאָזט געוואָרן אויף גאָטס־באראָט. בלאָנדזשענדיק איבער די וועלדער, זיינען זיי אריינגעפאלן צו די „וולאסאָוועס". זיי זיינען אָפּגעפירט געוואָרן קיין זשעטל, וו מען האָט זיי פארפייניקט און פארברענט א פּאָר טעג פארן אָנקומען פון דער רויטער ארמיי. ווען די יידן האָבן זיך צוריקגעקערט פון די וועלדער, האָבן זיי געטראָפן א שוידערלעך בילד: דריי און צוואנציק פארקוילטע קערפּערס, בעיקר פרויען, צוזאמענגעשמידטע מיט שטאכל־דראָט, זיינען געווען אויסגעלייגט אין א פארברענט הויז. צווישן זיי העניע גערצאָווסקי (זשעטל), וועלכע האָט פיל געלייסטעט, דורך איבערגעבן וויכטיקע ידיעות די פארטיזאנער במשך פון א לענגערער צייט וועגן די ווייסע־פּאָליאקן, אין וועמענס ראַיאָן זי האָט פריער געלעבט אלס אריערין, מלכה שמולעוויטש (זשעטל), מלכה קאגאנאָוויטש (לידע), דבורה, אלטערס פרוי (דערעטשין) א. אנד.

א באזונדער קאפּיטל שטעלט מיט זיך פאָר דער אָנטייל פון דער יידישער פרוי אין די אונטערערדישע פארטיזאנער־אָרגאניזאציעס אין די געטאָס.

צום מינסקער פּאַרטיזאַנער־שטאַב געהערט ניוטע וויינהויז. די מינסקער געשטאַפּאָ דערמאָרדעט די אַקטיווע טוערין פון דער מינסקער אינטערערדישער באַוועגונג נינא ליס, ווי אויך די צוואַנציקיעריקע עמא רודאָווא, וועלכע איז געווען די פאַרבינדלערין צווישן די פּאַרטיזאַנער פון מינסקער געטאָ מיט די פּאַרטיזאַנער אין די וועלדער.

יידישע מיידלעך, וועלכע אַרבעטן אין דער דייטשישער זשאַנדאַר־מעריע, ביי פּאָליציי און מיליטער־אָפּטיילן, גנבענען געווער און ברענגען עם צוטראָגן אויף זייערע קערפּערס אין די סקלאַדן פון די פּאַרטיזאַנער־אָרגאַניזאַציעס.

די ניעסוויזשער מיידלעך: רחל קאַגאַן און לאה דוקער, האָבן געבראַכט אין געטאָ צוויי קוילנוואַרפערס און דורכדעם דערמעגלעכט דעם העראָישן ווידערשטאַנד פון די ניעסוויזשער יידן.

א געוויסע זעכצן־יעריקע שרה'לע פון באַראַנאָוויטש, טראָגט אַריין פון איר אַרבעטס־פּלאַץ ביי אַ מיליטער־אָפּטיילונג אַ ביקס, וואָס זי האָט צוגעבינדן צו איר קערפּער.

די זשעטלער פּאַרטיזאַנער־אָרגאַניזאַציע באַקומט וויכטיקע ידיעות דורך אַ יידישע מיידל פון וואַרשע בעלאַ באַכראַך, וועלכע אַרבעט אין זשאַנדאַרמעריע. זי דערטראָגט אויך די ידיעה וועגן דעם, אַז וואַנקע, אַ רוסישער געפאַנגענער, וועלכער פּלעגט פאַרמיטלען דאָס געווער־איינקויף פאַר דער אָרגאַניזאַציע, איז אַ פּראָוואָקאַטאָר.

אָפּט מאָל דערמיטיקן די פרויען מיט זייער דרייסטקייט און ביישפּיל די מענער צום קאַמף.

יעקב שעפּטינסקי (סלאָנים), האָט איבערגעלאָזן אַ קוילנוואַרפער אין אַ דאָרפישע שטוב, אין וועלכער עס זיינען פּלוצעם אָנגעקומען דייטשן פון דעם נאָנטסטן גאַרניזאָן. דער קאָמאַנדיר פון דער 51־טער יידישער גרופּע ביים אָטריאַד „שטשאָרס“, צו וועמען עס האָט געהערט דער איבערגעלאָזענער קוילנוואַרפער, פיאָדאָראָוויטש, רופט אויס: „ווער גייט פרייוויליק נאָכן קוילנוואַרפער?“ עס מעלדן זיך דריי יידישע פרויען: ראָזמאַרינא (אַ וואַרשעווערין, איצט אין לאָדזש אָנפירערין פון פ.פ.ר.), אירקע ווייסנפיש (געב. וואַרשע, איצט אין צ. ק. פון די פוילישע יידן) און גוטע קאַגאַן.

דאָס האָט אויף אַלעמען אַזוי געווירקט, אַז מען האָט זיך געוואָרפן שטורמען דאָס הויז און הערץ שעפּטינסקי כאַפּט זיך אַריין דער ערשטער און נעמט אָפּ צוריק זיין ברודערס קוילנוואַרפער.

ווי מיר זעען זיינען געווען פיל יידישע פרויען, וועלכע האָבן ניט געוואָלט זיך באַגנוגענען מיט דער צוגעטיילטער ראָל פון אַרבעטן ביי דער קיך און וועשעריי און זיך געריסן גיין אויף קאַמפּס־אויפגאַבעס, בכדי צוזאַמען מיט זייערע מענער און ברידער נעמען נקמה פון די דייטשישע מערדערס.

אַ וווזוואָד פון אָטריאַד „קאַלינין״ (ביעלסקי) אַלס וואך אויפן פּאַרטיזאַנער-אַעראָדראָם אין נאַליבאָקער פּושטשע

א גרופע פאַרטיזאַנער פון „לענינסקי“־אָטריאַד (ליפּיטשאַנער פּושטשע).

ערשטע שורה: דער ערשטער לינקס — ירחמיאל ליכטער (געפ. מערץ 1943 ביים שטורמען דעם דייטשישן גאַרניזאָן אין רודע־יאַוואָרסקע); נעבן אים — שלמה׳לע שיפּ־מאַנאָוויטש (זשעלודאָק, געפאַלן צוזאַמען מיט ליכטערן). צווייטע שורה: ניט־יידישע פּאַרטיזאַנער. דריטע שורה: דער ערשטער לינקס—ראָזאָווסקי אהרן; דער צווייטער — פיגא; דער פערטער — ווײַסמאַנסקי ברוך; דער פינפטער — ראָזנפעלד נח; דער זעקסטער — אלפערט (געפ.). (די פאָטאָגראַפיע האָט איבערגעגעבן, שלום גערלינג).

א גרופע יידישע פּאַרטיזאַנער פאָרן ארויס אויף א קאַמפּס־אויפגאַבע.

דער צווייטער פון לינקס שטייט — נחום אײַזנשטיין.

(איבערגעגעבן דורך - קאָם).

קאפיטל צוואַנציק

יידישע פּאַרטיזאַנער פאַר דער רעטונג פון יידן

דער יידישער פּאַרטיזאַן האָט אַלץ געטאָן, בכדי צו ראַטעווען אַ וואָס גרעסערע צאָל יידן פון די דייטשישע נעגל. פיל יידישע פּאַרטיזאַנער האָבן באַצאָלט מיט זייערע יונגע לעבנס, גייענדיק אין די געטאָס אַרויסצונעמען יידן אין די וועלדער אַריין. דאָס גיין פיל צענדליקער און ניט זעלטן אויך הונדערטער ק״מ פון די פּאַרטיזאַנער-זאָנעס ביז די דראָט-פאַרצאַמטע געטאָס און דאָס אַרויסגיין פון זיי מיט געווער און גרופּעס באַוואָפנטע יידן, איז אויף טריט און שריט געווען פאַרבונדן מיט לעבנס-סכנה.

מען פלעגט גיין אין די דערביי-ליגנדיקע שטעט און שטעטלעך לויט די באַפעלן פון די פּאַרטיזאַנער-קאָמאַנדירן און ברענגען מעדיקאַמענטן, ראַדיאָס און פיל אַנדערע זאַכן, אין וועלכע עס האָבן זיך גענויטיקט די פּאַרטיזאַנער, אָדער אַדורכפירן אַ דיווערסיע-אַקט אין שטאָט און דערביי פלעגט מען אַרויספירן יידן.

צו דער זשעטלער יידישער פּאַרטיזאַנער-גרופּע, וועלכע האָט זיך געפונען אין די וועלדער אַרום מייטשעט זיינען דערגאַנגען ידיעות, אַז די געטאָ אין זשעטל שטייט ערב ליקווידאַציע. עס זיינען גלייך אַרויסגעשיקט געוואָרן אין געטאָ פיר יידישע פּאַרטיזאַנער: חיים קאָנטאָראָוויטש, שלמה שיפּמאַנאָוויטש, פרענקל מיט שעפּסל עלנבערג בראָש, בכדי אַרויסצופירן פון דאָרטן נאָך יידן און דאָס געווער, וואָס איז געווען פאַרבאַהאַלטן אין דער אונטערערדישער מאַלינע פון יונה מיעדוויעצקי. דעם 5-טן אויגוסט 1942, פיר אַ זייגער פאַרטאָג איז זיי געלונגען אומבאַמערקט זיך אַריינצובאַקומען אין געטאָ דורך די דראָטן. צום אומגליק איז אין אַ שעה אַרום נאָך זייער אַריינקום די זשעטלער געטאָ פלוצים אַרומגערינגלט געוואָרן מיט אַ דרייפאַכיקן רינג פון מיליטער און פּאָליציי. עס איז קלאָר געוואָרן פאַר אַלע, אַז עס רוקן זיך אָן די לעצטע שעהן פון לעבן, אַז עס קומט די פולע ליקווידאַציע פון געטאָ.

ניט באַוויינדיק נאָך אַרויסצונעמען דאָס געווער, האָבן די פּאַרטי-

זאנער וועלכע זיינען ארײנגעפאלן אזוי אומגעריכט אין פאכטקע, באשאָסן דורכצוירײסן דעם דײַטשישן רינג מיט שטיינער און פלעקענער נעבן מאָגיעלניצקיס טויער. חיים קאנטאָראָוויטש איז גלייך געפאלן פון א מע־דער־שער קויל. דער העלדישער ניינצן־יעריקער פרענקל פון זשעטל רייסט זיך דורך די דראָטן, אָפּשיסנדיק זיך מיט א פּיסטאָלעט און פאלט טויט אויף יענער זייט געטאָ.

שעפסל עלנבערג ווערט שטערבלעך פארוואונדעט אין ביק. ער באוויזט זיך נאָך אויפצישטעלן און שרייט אויס מיט די לעצטע כּחות: „מערדערס, איר וועט פאר דעם אומזיסטן בלוט טייער באצאָלן!". די דײַטשן האָבן אויפגעדרייט אויף א פּאָקן שטעכל־דראָט און מיט דעם אים געשלאָגן איבער די וואונדן. אין שרעקלעכע יסורים האָט ער אויסגעהויבן זיין נשמה, שרייענדיק בסדר: „א טויט די דײַטשישע מערדערס".

די יידישע פארטיזאנער, הערש ראָזאנאָוויטש (פולטוסק) און משה הענעך וולקאָמירסקי (ליטע), האָבן באצאָלט מיט זייערע לעבנס, בעתן ארויספירן יידן פון ווילנער געטאָ צו די פארטיזאנער אין רודניצקער פושטשע. אין וועג זיינען זיי ארויפגעפאלן אויף א דײַטשישער לויערונג. די צוויי פארטיזאנער האָבן אויפגענומען דעם ניט גלייכן קאמף, כּדי צו דערמעגלעכן די ארויסגעראטעוועטע, אומבאוואָפנטע יידן צו פארשווינדן. זיי פאלן מיט אויסגעשרייען: „א טויט די דײַטשישע מערדערס!".

דער צוועלף־יעריקער בוניע האמער (מינסק) האָט פירנדיק א גרופּע יידן פון מינסקער געטאָ אין די וועלדער צו די פארטיזאנער זיך אָנגעשטויסן אויף א דײַטשישער לויערונג און אומגעקומען.

דאָס 12—13 יעריקער יינגל ליאָנעק (ווילנע) איז געקומען אין יאנואר 1943 פון לידער געטאָ צום אָטריאד „איסקרא", אלס פארבינדונגס־מאן פון א גרעסערער גרופּע יידישע יוגנטלעכע פון לידער געטאָ, וועלכע האָבן געוואָלט אנטלויפן אין פארטיזאנקע. צוליב דעם, וואָס די גרופּע איז געווען גוט באוואָפנט, האָט די אָנפירונג פון איסקרא־אָטריאד, וועלכע איז נאָך דאן געווען אין אָרגאניזאציע־סטאדיום, מסכּים געווען זיי אויפצונעמען, און ליאָנעק האָט זיי באלד געבראכט צופירן. ער פלעגט כּסדר ארויספירן קלענערע גרופּעס יידן פון לידער געטאָ. דער אָטריאד פלעגט זיך מיט אים באנוצן אויף צו ברענגען געווער און אויך אויסגעניצט אים צו שפּיאָנאזש צוועקן. שפּעטער איז ליאָנעק צוזאמען מיט נאָך 17 יידן איבערגעשיקט געוואָרן אין ביעלסקיס פאמיליע־אָטריאד. דאָ הויבט זיך ערשט אָן ליאָנעקס אקטיווע טעטיקייט, ארויסצוראטעווען וואָס מער יידן פון געטאָ. אדאנק זיין קינדערישן עלטער, ארישן אויסזען און זיין

גוטן ווייסרוסיש איז קיינעם ניט איינגעפאלן, אז דאָס איז א יידיש קינד און ער האָט זיך באוועגט פריי איבער די דערפער.

דער קליינער ליאָנעק רוט ניט. ער איז כסדר אין וועג צום געטאָ און פון געטאָ מיט גרופעס ארויסגעפירטע יידן. איינמאָל בעת אזא שפאציר צום געטאָ איז ער אריין אין פאָרשטאט ראשליקי, ביי לידע, צו א באקאנטן פויער, ביי וועלכן ער פלעגט אלע מאָל נעכטיקן. א שכן, וועלכער האָט חושד געווען, אז דאָס יינגל איז א יידישער, האָט דאָס איבערגעגעבן די דייטשן, וועלכע האָבן דעם קליינעם גלייך ארעסטירט.

ליאָנעק אָריענטירט זיך אין דער לאגע. ער שלינגט אראָפ די בריוו, וועלכע ער האָט מיט זיך פאר די יידן אין געטאָ פון זייערע קרובים אין פארטיזאנקע. זעקס וואָכן האָבן אים די דייטשן אומענטשלעך געפייניקט אין תפיסה, אז ער זאָל ארויסגעבן דאָס זיץ אָרט פון די פארטיזאנער און די פארבינדלערס אין געטאָ. זיי האָבן אים לעבעדיקערהייט געשניטן זיין קינדערישן קערפער און לסוף אויסגעשטאָכן די אויגן. אָבער דער

א גרופע יידישע פארטיזאנער פון נאליבאָקער פושטשע

פון רעכטס צו לינקס: 1) מאיר יוסף איצקאָוויטש (דעווענישאָק) פארטיזאן פון אָטר. „באלטייעץ" (בריג. „קיראָוו", שטשוטשין-ראיאָן, איווייע), פאָפולער אין די וועלדער א. נ. „תל - חי". 2) אבראשע לאוויט (לידע) פארט. פון אָטר. „איסקרא" (בריג. „קיראָוו", טעט.-ראיאָן, לידע) 3) דבורה אָקון (האָראָדאָק) פארט. פון אָטר. „טשקאלאָוו", טעט.-ראיאָן וואָלאָזשין).

העלדישער קינד־פּארטיזאן איז געווען שטאָל־שטארק און קיינעם ניט ארויסגעגעבן. ער האָט פון תפיסה דורך א קריסט דורכגעשיקט א בריוו אין געטאָ, ווו ער האָט געשריבן; „מען פּייניקט מיך שרעקלעך, אָבער זייט רואיק, איך וועל גאָרניט ארויסגעבן. די בריוו האָב איך פארניכטעט".

ראובן ביטענסקי געב. אין א דאָרף ביי מייטשעט איז ארויס פון מייטשעטער געטאָ שוין אין פעברואר 1942 מיט א קליינער גרופּע יידן. ער האָט זיך באקאנט מיט א געוויסן פויער קאָליאס, וועלכער האָט אים פארבונדן מיט די נאָך דאן קליינע גרופּעס רוסישע פּארטיזאנער פון יענער געגנט. זיי האָבן מסכים געווען אויפצונעמען 50 יונגטלעכע יידן. ביטענסקי איז בסדר געגאנגען אין מייטשעטשער געטאָ, ארויסגעפירט פון דאָרט קליינע גרופּעס יידן, אויסבאהאלטן זיי דערווייל ביי די ארומיקע פויערים און געזאמלט געלט אין געטאָ אויף איינצוקויפן געווער. בעת אזא באזוך אין יוני 1943 איז די געטאָ פּלוצעם ארומגערינגלט געוואָרן דורך דייטשישע מיליטער און פּאָליציי. מיט געציילטע ביקסן האָט ביטענסקיס צוגעגרייטע גרופּע געפּרווט דורכרייסן דעם דייטשישן רינג. זיי איז געלונגען צו דערהרגענען צוויי דייטשן, אָבער דער גרעסטער טייל פון דער גרופּע צוזאמען מיט ביטענסקין איז אומגעקומען אין דעם ניט גלייכן געראנגל.

א גרופּע יידישע פּארטיזאנער פון ביעלסקים אָטריאד איז אוועק אין לידער געטאָ ארויסצונעמען יידן, ווי אויך ברענגען געווער און נויטיקע זאכן פארן אָטריאד. זיי האָבן נאָך ניט באוויזן צו פארלאָזן די געטאָ, ווי עס איז אָנגעקומען די ליקווידאציע און זיי זיינען צוזאמען מיט אלע לידער יידן ארויסגעפירט געוואָרן קיין מאידאנעק (סעפּטעמבער 1943).

אברהם זארעצקי איז אוועק אין נאָוועמבער 1942 אין סטייפּצער געטאָ ארויסצופירן יידן אין די וועלדער פון קאפּוליער ראיאָן צום אָטריאד „זשוקאָוו". דער פּאָרזיצער פון יידן־ראט, מורא האָבנדיק פאר די פאָלגן, וואָס דאָס קען ברענגען דער געטאָ, האָט אים איבערגעגעבן אין די הענט פון געשטאפּאָ, ווו ער איז פארפּייניקט געוואָרן צום טויט.

אָקטאָבער 1942 שיקט דער יידישער קאָמאנדיר הירשל קאפּלינסקי דעם פּארטיזאנער מלך צוקערקאָפּ אין דוואָרעצער ארבעטס־לאגער (ביי נאָוואָגרודעק) ארויסצונעמען א גרופּע פּארטיזאנער, וועלכע האָבן זיך אומגעקערט אין געטאָ נאָך דער ערשטער אָבלאווע אין די

האָרקער וועלדער (יולי 1942). עס האָט זיך געגרייט ארויסצוגיין א גרופּע פון לערך 70 מאן. דער דוואָרעצער יידן־ראט, דערוויסנדיק זיך וועגן דעם, האָט צוגענומען בײַ צוקערקאָפּן זיינע מלבושים און די יידישע געטאָ־פּאָליציי האָט ארעסטירט די אלע, וועלכע האָבן געהאט בדעה ארויסצוגיין. לסוף האָט מען דערלויבט ארויסצוגיין פון געטאָ נײַן יידן, וועלכע זיינען ניט געווען רעגיסטרירט אין געטאָ. (דעם 24־טן דעצעמבער 1942 איז דער דוואָרעצער ארבעטס־לאגער פון איבער 1.800 יידן ליקווידירט געוואָרן).

די יידן־ראטן און די יידישע פּאָליציי אין די געטאָס זיינען געווען אין זייער גרעסטן טייל קעגן ארויספירן יידן אין די וועלדער און האָבן זיך אין פיל פאלן ניט אָפּגעשטעלט פאר קיינע מיטלען צו שטערן דאָס קומען פון יידישע פארטיזאנער אין געטאָ און מיטנעמען מיט זיך יידן. זיי האָבן אויך מורא געהאט פאר דער אָנוועזנהייט פון וואלד־מענטשן אין די געטאָס. די פּארטיזאנער פון זייער זייט האָבן ניט זעלטן אָנגעווענדעט קעגן־מיטלען לגבי דער דאָזיקער טעטיקייט, וועלכע זיי האָבן געהאלטן פאר א פארברעכערישע, ארויסגייענדיק פון דער הנחה, אז די יידן, וועלכע בלייבן אין געטאָ, זיינען פארמשפּט פריער אָדער שפּעטער צום אומבארמיידלעכן טויט. צוליב דער מורא פאר פּארטיזאנער־נקמה האָבן די יידן־ראטן און יידישע פּאָליציי געמוזט שווייגן. עס האָט געווירקט אויך דער מאָמענט, אז עס קען זיי אליין אויסקומען צו אנטלויפן אין די וועלדער.

נח ראָטמאן, (באראנאָוויטש) איז אין אָקטאָבער 1942 אוועק מיט א גרופּע פון פינף מאן אין באראנאָוויטשער געטאָ ארויספירן יידן אין פּארטיזאנקע צו דער יידישער גרופּע פון זאלמאנאָוויטש, וועלכע האָט זיך געפונען אין די וועלדער ארום באראנאָוויטש. צוויי ק״מ פון באראנאָוויטש, לאָזט ער איבער זיינע חברים און קריגט זיך אליין אריין אין געטאָ. עס גיט זיך אים איין צו פארשטענדיקן מיט דער געהיימער פּארטיזאנער אָרגאניזאציע, וועלכע האָט אים צוגעטיילט פינף מענער און צוויי פרויען מיט געווער אויף ארויסצוגיין. אין געטאָ־טויער האָט זיי פארהאלטן דער יידישער פּאָליציאנט פרץ באָרקאָווסקי, וועלכער האָט געקענט ראָטמאנען אלס פּארטיזאן און באפוילן אים אָפּצוגעבן דאָס געווער. ניט וועלנדיק מאכן קיין טומל ארום טויער, גייען אלע אוועק אין יידישן פּאָליציי־אמט, ווו עס איז אויך געווען די געטאָ־תפיסה. אריינקומענדיק האָבן די פּארטיזאנער ארויסגעכאפּט די רעוואָלווערן און

טעראָריזירנדיק די פּאָליציי האָט זיי זיך איינגעגעבן ארויסצופירן נאָך דרייסיק מאַן פון געטאָ, איבערשניידנדיק די געטאָ־פּארצוימונגען. דער פּאָליציי האָט מען געוואָרנט, אז אין פאַל פון א טומל, וועלן מיט זיי זיך אָפּרעכענען די פּארטיזאַנער, און דאָס האָט געווירקט...

די קאָמאַנדירן פון יידישע אָטריאַדן האָבן כסדר געשיקט בריוועלעך דורך פויערים און פּארטיזאַנער, רופנדיק ארויסצוגיין פון די געטאָס און צו נעמען נקמה. א גרופּע פון 10 פּארטיזאַנער פון נאַטשער פּושטשע האָט ארויסגעפירט אין יוני 1943 פערציק יידן פון ווילנער געטאָ.

דוד פלאָטניק (פּינסק)
קאָמאַנדיר פון א דיווערסיע ראָטע אין רוסישן אָטריאַד „קאַלינין".
אויסגעצייכנטער און באַאָרדנטער פּארטיזאַן.

דער יידישער אָטריאַד א. נ. „קאַנאַנאָוויטש ל. מ." (מיאָרער־דיסנער געגנט), האָט ארויסגעראַטעוועט פיל יידן פון גלובאָקער געטאָ.

די 12־יעריקע סימעלע פּאַטערסאָן, איז א וועג־ווייזערין פאַר הונדערטער יידן פון מינסקער געטאָ אין וואַלד. דער יונגער דוד׳ל קליאָנסקי גייט 12 מאָל פון מינסקער געטאָ אין וואַלד מיט גרעסערע גרופּעס יידן.

דער העלדישער יידישער באַראַנאָוויטשער פּארטיזאַן יצחק מעדרעש („איטשע קאַצאַפּ") איז איינציקע מאָל געקומען פון די פּאָלעסיער וועלדער ווו ער איז געווען אין א דעסאַנט־דיווערסיע־גרופּע, אין באַראַנאָוויטשער געטאָ און ארויסגעפירט יידן.

די ברידער ליפּניק האָבן ארויסגעפירט איינציקע מאָל יידן פון באַראַנאָוויטשער געטאָ. לייזער לידאָווסקי (באַראַנאָוויטש), האָט ארויסגעפירט 12 מאַן פון די ארבעטער ביי דער באַראַנאָוויטשער ס. ד. אין דער ליפּסקער פּושטשע.

א לידער יידיש מיידל, רובינאָוויטש (אין מלחמה־צייט, געלעבט אין באַראַנאָוויטש), איז אדאנק איר אַרישן אויסזען כסדר געגאנגען אין באַראַנאָוויטשער געטאָ און אַרויסגעפירט יידן אין פּאָלעסיער פּאַרטיזאנקע ווו זי האָט געהערט צו א ספּעץ־דיווערסיע־גרופּע און געגאָלטן, ווי אן אויסגעצייכנטע יידישע קעמפערין.

די פּאַרטיזאנער פון ביעלסקיס אָטריאַד: לייב פּערדמאַן, לייב אָרזשעכאָווסקי (לידע), אלי בליאכער (וואָראָנאָווע), מ. י. איצקאָוויטש (דעווענישאָק) און די פּאַרטיזאנער פון „איסקרא": רובינשטיין (לידע), ברידער פעלדמאַן (לאָדזש), ווילענסקי, י. מאזאָוויעצקי (שטשוטשין) און פיל אנדערע האָבן אַרויסגעפירט א גרעסערע צאָל יידן פון לידער געטאָ.

טוביה לייבאָוויטש (נאָוואָגרודעק), האָט אין אָקטאָבער 1942 אַרויסגעפירט 50 יידן פון נאָוואָגרודקער געטאָ אין ליפּיטשאנער פּושטשע צום אָרליאַנסקי־אָטריאַד. די פּאַרטיזאנער פון ביעלסקיס אָטריאַד: בן־ציון גולקאָוויטש, משה רעזניק און בערנשטיין גנבענען זיך אַריין ביינאַכט דורך אן אויפגעריסן ברעטל פון פּאַרקאַן אין געטאָ. זייערע ביקסן פּאַרבאַהאַלטן זיי אונטער די קוסטעס הינטערן שטאָט און לאָזן ביי זיך בלויז קורצע קעשענע־געווער. זיי פאַרבאַהאַלטן זיך, איידער די מיטגלידער פון יידן־ראַט קומען פאָדערן זייער געווער און מיט דראָונגען געלינגט זיי אַרויסצופירן פון געטאָ פערציק יידן.

זרח קרעמיען (ביעליצע), האָט אַרויסגעפירט איבער הונדערט יידן פון סלאָנימער געטאָ און פיל געווער.

ישראל מאכטיי איז אין אויגוסט 1942 אנטלאָפן פון סטייפּצער געטאָ אין די וועלדער פון קאפּולער ראַיאָן מיט צוואנציק יידן. ער האָט אָבער ניט געקענט רוען, ווייסנדיק, אַז ער האָט איבערגעלאָזן אין באַראַנאָוויטשער אַרבעטס־לאַגער זיינע צוויי יינגערע ברידער. סעפּטעמבער 1942 קומט ער פון וואַלד אין באַראַנאָוויטש, איבערגעטאָן ווי א ווייס־רוסישער פּויער, גייט צו צו דער טויער־וואך און בעט אַרויסרופן מאכטייען, וועמען ער וויל איבערגעבן א חוב. די זעלביקע נאכט אנטלויפן זיינע צוויי ברידער מיט נאָך עטלעכע יידן פון לאַגער. פון דאָרט גייט ער אַוועק אין באַראַנאָוויטשער געטאָ, ווו עס געלינגט אים אַרויסצונעמען א גרופּע יידן פון לערך פערציק מאַן, פון וועלכע א גרויסער טייל איז געווען באַוואָפנט. אויך יהושע אָפּנהיים איז אַריין אין נאָוואָגרודקער געטאָ פאַרמאַסקירט אלס קריסט. אין גרעסטן טייל אָבער פלעגן די, וועלכע זיינען געגאנגען אַרויסנעמען יידן פון די געטאָס, אַריינגייענדיק

אין שטאָט, ארויפלייגן צוריק די געלע לאטעס. צוזאמען מיט די זיך אומקערענדיקע יידישע ארבעטער-קאָלאָנעס פון שטאָט, פלעגן זיי זיך ארייַנשלייכן אין געטאָ.

בעתן אנטלויפן פון צאלקע קרעמער מיט א גרופּע יידן נאָך דער שחיטה פון גלובאָקער געטאָ, האָבן די דייטשן זיי באמערקט און אויפגעעפנט א שטארקן פארפאָלגונגס-פייער. עטלעכע יידן זיינען שטארק

בנימין באראן

פּאָפּולער אונטערן פּסעוודאָנים „לאָמאַי פּאָסודו". אויסשפּירער און דיווערסאַנט פון אָטריאַד „וואָראָשילאָוו". אויסגעצייכנטער, באַאָרדנטער פּארטיזאַן.

פארוווּנדעט געוואָרן און עס האָט זיי געדראָט, געכאפּט צו ווערן לעבעדיקע דורך די דייטשן. קרעמער טראָגט זיי אליין איבער אויף זיין פּלייצע אין א זיכערן אָרט, אָרגאניזירט מעדיציניש הילף און שפּייז און ראטעוועט די גאנצע גרופּע. (געפ. 28-טן יוני 1944 אין דאָרף וואסילעוויטש, נעבן קאזאן אין א שלאכט קעגן א דייטש-ליטווישן גארניזאָן).

יידישע קאָמאַנדירן און פּאַרטיזאַנער האָבן כסדר געטראַכט און אויסגעאַרבעט פּלענער וועגן אָנפאַלן אויף די גאַרניזאָנען פון די שטעט, וווּ עס זיינען געווען געטאָס, בכדי אין אַנטשטאַנענעם כאַאָס זאָל די יידישע יוגנט האָבן א מעגלעכקייט צו אַנטלויפן אין די וועלדער.

ליידער, זיינען אין 1943־טן יאָר, ווען די פּאַרטיזאַנער האָבן שוין מיט זיך פאָרגעשטעלט א כוח, אויף צו קענען אָנפאַלן אויך אויף שטעט, שוין כמעט קיין געטאָס ניט געווען. די איינציקע, געציילטע געטאָס אָדער אַרבעטס־לאַגערן מיט א קליינער צאָל יידן זיינען געוואָרן זאָרגפול אָפּגעהיט פון די דייטשן און צוליבן סטאַנציאָנירן דאָרט פון שטאַרקע גאַרניזאָנען איז ניט אַלע מאָל געווען א מעגלעכקייט אויפצונעמען מיט זיי א פאַרמעסטונג.

ווי עס איז שוין דערמאָנט געוואָרן, האָט דער יידישער קאָמאַנדיר פון דער 51־טער יידישער גרופּע ביים אָטריאַד „שטשאָרס", פּיאָדאָראָוויטש, אויסגעאַרבעט דעם פּלאַן וועגן דעם אָנפאַל אויפן קאָסאָווער גאַרניזאָן, בעת וועלכן עס זיינען באַפרייט געוואָרן לערך 500 יידן, און די יידישע גרופּע האָט גענומען אין אים אן אַקטיוון אָנטייל.

דער יידישער קאָמאַנדיר פון אָטריאַד „זשוקאָוו", גילטשיק מ. נ., באַפולמעכטיקט הירשל פּאַסעסאָרסקי אַרויסצוראַטעווען די יידן פון סוויערזשנער אַרבעטס־לאַגער. די דייטשן האָבן דאָרט צוזאַמענגעטריבן די רעשטלעך יידן נאָך די גרויסע שחיטות פון טורעץ, סטייפּץ א. אנד. אַרומיקע ישובים און צוזאַמען מיט די סוויערזשנער יידן זיינען זיי געווען באַשעפטיקט אין גרויסן טאַרטאַק, וועלכער האָט געאַרבעט טאָג און נאַכט פאַר די באַדערפעניש פון דייטשישן פראָנט. דער יידן־ראַט פון סוויערזשנע האָט זיך מיט אַלע כוחות באַמיט ניט צו דערלאָזן די יידן צו אַנטלויפן אין וואַלד. דער יידן־ראַט האָט געטענה'ט, אַז כל־זמן דער טאַרטאַק אַרבעט, וועט די יידן קיין שלעכטס ניט געשען און דאָס אַנטלויפן פון יחידים קען גורם זיין א קאָלעקטיווע שטראָף פאַר די פאַרבליבענע.

דעם 29־טן יאַנואַר 1943, איז הירשל פּאַסעסאָרסקי, מיט א רעוואָלווער און א שער אין די קעשענעס, אַריינגעפאָרן אין טאַרטאַק אין מיטן העלן טאָג אויף א פּויעריש פורל, וואָס איז געפאָרן נאָך ברעטער. ער האָט זיך אויסגעמישט מיט די אַרבעטנדיקע יידן און פאַרנאַכט איז ער צוזאַמען מיט זיי אַריין אין געטאָ. שוין פריער האָט פּאַסעסאָרסקי אָנגעהאַלטן א קאָנטאַקט מיט דער אונטערערדישער

פּאַרטיזאַנער־אָרגאַניזאַציע אין לאַגער און דער געדאַנק וועגן אַנטלויפן אין די וועלדער איז שוין געווען רייף. ער גיט איבער קאָנספּיראַטיווע אינסטרוקציעס די אָנפירערס, ווי צו האַלטן זיך בײַם אַרויסגאַנג, און וועגן דעם ווערט גוט פינסטער, שנײַדט מען איבער די דראָט־פאַרצוימונגען אין דעם הינטערשטן טייל פון לאַגער, וואָס ציט זיך צו די פעלדער אויסער דער שטאָט און ווו א טייכל שנײַדט איבער אינדערמיט דאָס פעלד, צוליב וואָס די שמירה איז אויף דעם אָרט געווען א קלענערע. עס גיט זיך אײַן גליקלעך אַרויסצוגיין בערך 220 מאַן. איין טייל מיט פּאַסעסאָרסקין בראש איז אַוועק מיט א גרופּע פון 160 יידן און זיינען באַגעגנט געוואָרן 8 ק״מ פון סוועריזשנע יידישע פּאַרטיזאַנער, וועלכע האָבן זיי געאײַלט צו הילף און אָרגאַניזירט פורן פאַר די קראַנקע און שוואַכע. דער צווייטער טייל, האָט זיך געלאָזט אין אַן אַנדער ריכטונג. נאָך א קורצער צײַט קומען אָן אַלע געראַטעוועטע אין אָרליקער וואַלד (ווילנער ראַיאָן).

אַלתר דוואָרעצקי האָט קומענדיק אין וואַלד (20־טן אַפּריל 1942) מיט זיין קליינער גרופּע פון זשעטלער געטאָ גלײַך אָנגעהויבן דרינגלעך פאָדערן אָנצופאַלן אויפן זשעטלער גאַרניזאָן און אַזוי אַרום באַפרײַען די יידישע יוגנט. צו דוואָרעצקין זיינען דערגאַנגען ידיעות דורך זיינע פאַרבינדונגס־מענטשן, אַז די דייטשן גרייטן צו אויף דעם 30־טן אַפּריל 1942 א שחיטה אין זשעטלער געטאָ. די צײַט איז געווען קורץ. מען האָט געמוזט אונטערנעמען א באַלדיקע אַקציע. די פּאַרטיזאַנער אונטער דער אָנפירונג פון אַלתר דוואָרעצקי, מיט דער הסכמה פון רוסישן קאָמאַנדיר קאָליע וואַכאָנין, האָבן זיך געלאָזט אין וועג אַרײַן אויף זשעטל, שטעלנדיק פאַר זיך פאָלגנדיקע צילן:

1) איין גרופּע האָט באַדאַרפט איבעררײַסן די טעלעפאָן־פאַרבינדונגען, אַז די דייטשן זאָלן ניט קענען צונויפרײַדן זיך מיט די שכנותדיקע גאַרניזאָנען.

2) די צווייטע גרופּע האָט אין דער זעלביקער צײַט באַדאַרפט מאַכן א קאָנצענטרירטן אָנפאַל אויף דער זשאַנדאַרמעריע און פּאָליציי, בכדי אין אַנטשטאַנענעם כאַאָס זאָל די יידישע באַפעלקערונג אַרויסלויפן פון געטאָ. צוקומענדיק צום קריסטלעכן בית־עולם (200—300 מעטער פון זשאַנדאַרמעריע־בנין), האָבן זיי זיך דערוווּסט דורך א פויערישן אויסשפּירער, אַז אין זשעטל איז אָנגעקומען א גרויסער דײַטשישער כוח אויף אַדורכצופירן די שחיטה. די רוסישע פּאַרטיזאַנער האָבן זיך גלײַך

אָפּגעזאָגט אָנטייל צו נעמען אין דער געוואגטער אונטערנעמונג און פון דעם גאנצן פּלאַן איז גאָרניט געוואָרן.

אויך בּיעלסקים אָטריאַד האָט זיך אַ לענגערע צייט ארומגעטראָגן מיטן געדאנק אָנצופאלן אויפן נאָוואָגרודקער גארניזאָן און באפרייען פון געטאָ די איינציקע הונדערט יידן, וועלכע זיינען דורך די דייטשן אלס „נוצלעכע יידן" צייטווייליק איבערגעלאָזן געוואָרן, אָבער וועמענס אומקום איז געווען אַ זיכערער. צוליב דעם זייער שטארקן גארניזאָן און די קליינע כּוחות, מיט וועלכע ביעלסקי האָט דיספּאָנירט, האָט ער זיך געמוזט אָפּזאָגן פון פּלאַן.

די יידישע יוגנט, וועלכע קומט אין וואלד מיט געווער, נעמט אין שוץ די פאמיליעס, וועלכע זיינען ניט באוואָפנט, זאָרגט פאר זיי און אָרדנט זיי איין. אדאנק דעם בּלייבּן פון די ברידער ליפּשין און וואָלאך אין די קאזאנער וועלדער צוזאמען מיט די פאמיליע-גרופּעס, לעבּן איבער פיל יידן די מלחמה. אלעק אבוגאָוו זאָגט זיך אָפּ אוועקצוגיין מיט דער גאנצער גרופּע פּארטיזאנער אויף מזרח און באשליסט בּלייבּן אין די פינסקער וועלדער, ווייל דאָרט איז געווען אַ פאמיליע-לאגער פון אומבאוואָפנטע יידן, אנטלאָפענע פון ארומיקע שטעטלעך און ישובים. אבוגאָוו טרעט צו מיט פיל ענערגיע צו אָרגאניזירן די יידישע יוגנט. זיינע מיטהעלפערס אין דעם זיינען געווען: שמואל פּורים, ברוך מאנקאָווסקי (ביידע אין א"י), משה בראָמבּערג (געפאלן) און לאזאר (אמעריקע).

שפּעטער שליסט זיך די גרופּע איין אין רוסישן אָטריאַד „וואָראָשילאָוו", אָדער ווי ער איז געווען באקאנט אין אומגעגנט א. נ. פון קאָמאנדיר „מיסורא". אלעק אבוגאָוו ווערט נאָמינירט אלס קאָמאנדיר פון רייטער-אויסשפּיר-דינסט, וווּ ער צייכנט זיך באזונדערס אויס.

דער שלום-בּית צווישן אלעק אבוגאָוו און דער קאָמאנדשאפט פון אָטריאַד האָט לאנג ניט אָנגעהאלטן. מיסורע האָט פארן אוועקגיין אין אַ צווייטן מער זיכערן ראיאָן, ארויסגעטריבן פון אָטריאַד 10 יידישע מיידלעך, וועלכע זיינען געווען באשעפטיקט אין קיך, און אויף זייער אָרט צוגענומען אוקראינקעס פון די ארומיקע דערפער. אלעק אבוגאָוו האָט ניט געקענט אריבערגיין שטיל-שווייגנדיק איבערן שרייענדיקן אנטיסעמיטישן פאל און שארף פּראָטעסטירט קעגן אזא האנדלונג. זעענדיק, אז ער קען ניט באווירקן מיסורען, אז ער זאָל ענדערן זיין באשלוס, דעצידירט ער זיך אויף אַ געוואגטן שריט און פארלאָזט אלס פּראָטעסט צוזאמען

מיט די איבעריקע 12 יידן דעם אָטריאַד. די יידישע פּאַרטיזאַנער באַשליסן ניט צו לאָזן די יידישע 10 מיידלעך אויף הפקר און גייען מיט זיי אוועק צום האַלב־יידישן אָטריאַד „קרוק״, נעבן וועלכן עס האָט עקזיסטירט א יידישער פאַמיליע־לאַגער. מיסורא דערוויסנדיק זיך וועגן פאַרשווינדן פון אַבוגאַווס גרופּע, שיקט דעם אָטריאַד־דאָקטאָר ערליך מיט א בריוו, אין וועלכן ער האָט צוגעזאָגט צו ענדערן זיין באַשלוס וועגן די 10 מיידלעך און געבעטן זיי צוריקערן זיך. אַבוגאַוו ענטפערט מיט א פאָדערונג צו באַזייטיקן דעם שטאַב־נאַטשאַלניק און אָטריאַד־קאָמיסאַר, וועלכע זיינען אָפענע אַנטיסעמיטן. מיסורא וואַרפט אָפּ די פאָדערונג און פאַרלאָזט דעם ראַיאָן.

אין וואַלד זיינען געבליבן 12 באַוואָפנטע יידישע פּאַרטיזאַנער און העכער 250 אומבאַוואָפנטע יידן פון פאַמיליע־לאַגער.

די באַנדעראָווצעס, דערוויסנדיק זיך, אַז מיסורא האָט פאַרלאָזט די געגנט, האָבן געמאַכט באַלד צומאָרגנס אַן איבערפאַל אויפן פאַמיליע־לאַגער (3־טן מאַי 1943). די באַוואָפנטע יידישע 12 פּאַרטיזאַנער נעמען אויף דעם ניט גלייכן קאַמף מיט די איבערוויגנדיקע כוחות פון פון די באַנדעראָווצעס, געבנדיק דערמיט א מעגלעכקייט די אומבאַוואָפנטע איבערגעשראָקענע זקנים, פרויען און קינדער פון פאַמיליע־לאַגער צו אַנטלויפן טיפער אין וואַלד. 46 יידן זיינען דאַן געפאַלן אין רעזולטאַט פון דעם רוצחישן איבערפאַל פון די באַנדעראָווצעס. 180 ק״מ האָט די יידישע פּאַרטיזאַנער־גרופּע אַדורכגעמאַרשירט, מיטמאַכנדיק פיל געפאַרן און צוזאַמענשטויסן, ביז זי איז אָנגעקומען צום אָטריאַד „קרוק״, וווּ די יידישע מיידלעך זיינען אויפגענומען געוואָרן.

די יידישע קאַמפס־פעיקע באַוואָפנטע יונגנטלעכע קלייבן אויס דעם דערנער־וועג פון בלייבן אין יידישע פאַמיליע־אָטריאַדן, אַנשטאָט צו גיין אין רוסישע אָטריאַדן, וויל זיי האָבן ניט געוואָלט לאָזן אויף הפקר די ניט־קאַמפס־פעיקע. קליינע גרופּעס באַוואָפנטע יוגנטלעכע באַזאָרגן מיט שפּייז און באַשיצן גרויסע פאַמיליע־אָטריאַדן (ביעלסקי, זאָרין, גילטשיק, קאַגאַנאָוויטש א. א. וו.). א זאַך, וואָס איז געווען פאַרבונדן מיט טויט־סכנה פון אַלע זייטן. זיי באַטראַכטן עס פאַר זייער הייליקן חוב און זיי האָבן זייער פליכט דערפילט בכבוד.

יידישע פּאַרטיזאַנער האָבן אויפגעצוווּנגען פּויערים צו באַהאַלטן און אויסצוהאַלטן יידישע ניט קאַמפס־פעיקע עלעמענטן; פרויען, קינדער,

זקנים א. ד. גל. און געמאכט פערזענלעך פאראנטוואָרטלעך די פויערים פאר זייער לעבן.

אזוי האָט יוסף אָלשאנסקי (ראָקיטנע), א פארטיזאן פון „קאָטאָווסקי" אָטריאד, געטראָפן אין וואלד א גרופע אָפּגעריסענע, הונגעריקע יידישע פרויען און קינדער. ער האָט אויפגעצוווּנגען די פויערים אויפצונעמען און אויסצוהאלטן זיי. דער זעלביקער אָלשאנסקי האָט דערשאָסן דעם לערער פון דאָרף קאראסין (וואָלין), ווייל ער האָט געדראָט דעם דאָרף-עלטסטן מיט מסרן דער געשטאפּאָ, אויב ער וועט ניט פארטרייבן די יידן פון דאָרף.

יידן, וועלכע האָבן זיך אויסבאהאלטן אין דאָרף בערעזאנצי (וואָראָנאָווער ראיאָן), האָבן איבערגעגעבן די יידישע פארטיזאנער פון רוסישן אָטריאד „איסקרא", אז דער דאָרף-עלטסטער טרייבט זיי פון דאָרף, דראָענדיק אין קעגנפאל מיט ארויסגעבן זיי די דייטשן. די פארטיזאנער זיינען מיט דער הסכמה פון דער אָטריאד-קאָמאנדשאפט אוועק אין דאָרף און עפנטלעך געגעבן 25 שמיץ דעם דאָרף-עלטסטן, וואָרענענדיק אים, אז אין פאל פון איבערחזרן זיך פון אזעלכע דראָונגען, וועט מען אים דערשיסן.

ווי עס איז שוין דערמאָנט געוואָרן, האָבן די יידישע פארטיזאנער, ניט אָפּשטעלנדיק זיך פאר קיין שום זאך, אונטערגעשטיצט מיט שפּייז און מלבושים די פאמיליע-אָטריאדן.

די 52 יידישע פארטיזאנער פון אָטריאד „ספארטאק" האָבן אויס-געהאלטן א פאמיליע-לאגער פון 85 פרויען, קינדער און זקנים. אויך דער אָטריאד „קאגאנאָוויטש ל. מ." (מיאָר — דיסנער ראיאָן), האָט אויסגעהאלטן לעבן זיך מיט אלעם נויטיקסטן פאמיליע-גרופּעס אין די וועלדער פון יענער סביבה.

אליהו אריעוויטש (ראדון) איז געקומען אין נאטשער פּושטשע דעם 10-טן מאי 1942. ער האָט גלייך אָרגאניזירט א גרופע, זי באוואָפנט און באוויזן, ווי מען קען לעבן אין וואלד. ער האָט אָנגעהויבן מיט איינציקע און לסוף האָט זיין גרופע געציילט ביז הונדערט מאן. די גרופע האָט טאקע שפּעטער געטראָגן זיין נאָמען און געהייסן „עלקעס גרופּע". די קאָמאנדשאפט פון אָטריאד „לענינסקי קאָמסאָמאָל" האָט אים באשטימט אלס קאָמאנדיר פון פאמיליע-לאגער און פארפליכטעט אים אויסצוהאלטן, שיצן און זאָרגן פאר די ניט קאמפס-פעיקע יידן. עלקע האָט זיין אויפגאבע אויסגעפירט בשלמות. ווי נאָר ער פלעגט זיך דערוויסן, אז אין פּושטשע

זײנען אָנגעקומען ײדן פון געטאָ, פלעגט ער ארויספֿירן זײ באַגעגענען, פארלײכטערן זײער װעג און ברענגען זײ אין לאגער. ער האָט זיך באמיט, אז די אומגליקלעכע ײדן זאָל פון גאָרניט פעלן. זײערע שפּײז־פּראָזאָר־גונגען פלעגט ער מאכן אויף דער אײגענער האנט מיט געװער—א זאך, װאָס האָט ארויסגערופן א קעגנערשאפט בײ די פּארטיזאנער און לסוף געבראכט צו זײן פריצײטיקן טויט.

יעקב מאגאדאָװסקי (גראָדנע), אלײן א קעמפערישער פּארטיזאן אין א רוסישן אָטריאַד פון נאטשער פּושטשע, פלעגט זיך פרײװיליק מעלדן און בעטן דעם אָטריאַד־קאָמאנדיר דערלױבנישן אויף צו באזאָרגן די פאמיליע־לאגערן מיט פּראָדוקטן דורך אדורכפירן פאר זײ װירטשאפט־לעכע אויפגאבעס.

סאשע סטאָקליצקי (װילנע), פּארטיזאן פון „זשוקאָװ"־אָטריאַד, איז שװער פארװונדעט געװאָרן אין דאָרף מושקי (קלעצקער געגנט), בעתן דורכפירן א װירטשאפטס־אויפגאבע פאר די אומבאװאָפנטע ײדן.

אשר מאנקאָװסקי (דאָמבראָװיץ), פון װאָראָשילאָװ־אָטריאַד, האָט פיל מיטגעהאָלפן דעם שכנותדיקן פאמיליע־לאגער, װאָס האָט געצײלט בערך 250 פּערזאָן, מיט שפּײז און קלײדער. װען ער איז געפאלן, האָט דער הילפסלאָזער לאגער געטרויערט נאָך אים, װי נאָך א פאָטער.

דער פּארטיזאן פון 4־טן אָטריאַד (בריג. „ספּארטאק") הענאך קאגאן (סטאָיאצישאָק) איז געשיקט געװאָרן מיט נאָך דרײ פּארטיזאנער אויף א לויערונג בײ א בריק איבערן טײך דיסענקע (נעבן דאָרף אוסטיע, װידזער ראיאָן), בכדי אָפּצוהאלטן די דײטשן, װעלכע האָבן געגרײט אן איבערפאל.

פון איבערפאל פון שונא װאָלט אין דער ערשטער רײ געליטן דער ײדישער פאמיליע־לאגער. די פיר פּארטיזאנער האָבן עס געדארפט פארהאלטן דעם שונא, ביז דער אָטריאַד װעט קומען אויפן קאמפס־פּלאץ. די דײטשן האָבן אויף זײ געעפנט אזא שטארקן פײער, אז די פּארטיזאנער האָבן זיך געװאָרפן אין טײך און גליקלעך אָפּגעשװומען פון קאמפס־פּלאץ. הענעך, זײענדיק פארװונדעט אין דרײ ערטער, האָט די פּאָזיציע ניט פארלאָזן און אָנגעהאלטן דאָס פײער. װען דער שונא האָט אים אינגאנצן ארומגערינגלט און שױן אויסגעשטרעקט די האנט נאָך אים, האָט ער זיך אויפגעריסן מיט א גראנאט.

דאָס אָפּהאלטן דעם שונא א האלבע שעה, ביז עס איז אונטער־געקומען דער אָטריאַד, װעלכער האָט פארטריבן די דײטשן, האָט

געראַטעוועט דעם יידישן פאַמיליע־לאַגער פון פאַרניכטונג. העניך האָט דערפאַר באַצאָלט מיט זיין יונגן לעבן.

אברהם טענצער (זאַבאָלאָטש, ראַדונער קרייז) פון „לענינסקי קאָמסאָמאָל", איז געפאַלן בעתן דורכפירן א ווירטשאַפטלעכע אויפגאַבע פאַר די פאַמיליע־גרופּעס אין נאַטשער פּושטשע. פאָרנדיק צוריק מיט זיינע 4 חברים אויף דריי פורן פאַרגרייטע פּראָדוקטן, האט זיי באַגעגנט א גרופּע יידן פון פאַמיליע־לאַגער, וועלכע האָבן געבעטן דורכפירן אויך פאַר זיי א פּראָדוקטן־זאַמלונג ביי די פּויערים, ווייל זיי אליין האָבן ניט קיין געווער. די פינף יידישע פּאַרטיזאַנער האָבן רחמנות געהאט אויף די אומגליקלעכע יידן און איבערלאָזנדיק זייערע פורן מיט די פּראָדוקטן ביי באַקאַנטע פּויערים, געלאָזן זיך ווידער אין דאָרף נאָך עסנווארג. אויפן וועג זאַבאָלאָטש־גוטענשקי האָבן זיי פּלוצעם אָנגעטראָפן אויף דייטשן, וועלכע האָבן געעפנט א שטאַרקע שיסעריי אויף זיי און טענצער איז געפאַלן א קרבן.

איליא גרייס, האָט געטאָן וואָס נאָר מעגלעך אויף צו שטיצן די פאַמיליע־גרופּעס פון נאַטשער פּושטשע. ער פלעגט זיי אָפט באַזוכן, איבערגעבן די לעצטע נייסן פון ראַדיאָ און טרייסטן, אז דער טאָג פון נצחון איז נאָנט.

גרשון יאַנקעלעוויטש (בּרעסלאַוו, ווילנער קרייז) איז העלדיש אומגעקומען ביים פּאַרטיידיקן א יידישע פאַמיליע־גרופּע אין נאַטשער פּושטשע. גייענדיק פון זיין לעצטער קאַמפּס־אויפגאַבע צו ברענגען 4.000 קוילן פון א פּויער אין דאָרף פּריוואָזיע (ראַדונער געגנט), איז ער אריין אין א יידישן פאַמיליע־לאַגער. ער מיט נאָך דריי יידישע פּאַרטיזאַנער האָבן אויסגענוצט די ליידיקע צייט אויף צו זאַמלען פאַר זיי פּראָדוקטן ביי די פּויערים. אויף צו מאָרגנס, ווען אלע זיינען נאָך געשלאָפן, איז דער לאַגער באַפאַלן געוואָרן דורך באַוואָפנטע ליטווישע באַנדיטן פון די ארומיקע דערפער. זעענדיק, אז עס דראָט א געפאַר פאַר די אומבאַוואָפנטע יידן, האָט ער מיט די איבעריקע חברים געעפנט א פייער און דערמיט אָפּגעהאַלטן דעם פאָרויסמאַרש פון די מערדערס און געגעבן אזוי ארום א מעגלעכקייט אלעמען צו אנטלויפן. ווען ער האָט זיך דער לעצטער געוואָלט צוריקציען, איז ער דערשאָסן געוואָרן.

בעתן ראַשיקן צוריקטריט פון די דייטשן פון וויטעבסק, האָבן זיי פאַרבלאָקירט די וועלדער, בכדי צו זיכערן דעם ריקצוג פון דער אָפּטרעטנדיקער ארמיי.

די 4־טע ווײַס־רוסישע פּאַרטיזאַנער־בריגאַדע פֿון לעאָניד סאַזיקין, שלאָגט זיך אַדורך דורך דער בלאָקאַדע און ציט אָפּ אירע הויפּט־כּוחות צו די קאַזאַנער וועלדער.

מאיר סאַווינסקי (פּאָלאָצק), פּאָליטישער־אָנפירער פֿון דער א. ד. בריגאַדע האָט אָבער ניט געוואָלט איבערלאָזן אויף הפקר די שוצלאָזע ייִדן פֿון ייִדישן פאַמיליע־לאַגער און בלייבט דאָרט זוכן אַן אויסוועג ווי אַרויסצופירן זיי פֿון דער אַרומרינגלונג. די דײַטשן באַשיסן זייער שטאַרק דעם אָרט פֿון פאַמיליע־לאַגער. עס פאַלן פיל ייִדישע קרבנות און צווישן זיי אויך דער פּאָליטרוק מאיר סאַווינסקי. ער איז באַערדיקט געוואָרן אין די מיסייער־בלאָטעס (מיאָרער ראַיאָן).

אויך משה האָפּמאַן (מיאָר) האָט אָפּגעגעבן זײַן יונגן לעבן בכדי צו ראַטעווען ייִדן. אין דער פּאַרטיזאַנער־בריגאַדע פֿון קאָמאַנדיר סאַזיקין פירט ער אויס די פונקציע פֿון אַן אויסשפּירער. ער איז איינער פֿון די וויכטיקסטע נקמה־נעמער און דערשיסט עפּנטלעך „פּערעד סטראָיעם" (פאַר די רייען פֿון די אויסגעשטעלטע פּאַרטיזאַנער) אַ געוויסן פויער זענוס, וועלכער האָט איבערגעגעבן אַ גרופּע ייִדן אין דײַטשישע הענט.

ענדע פעברואַר 1944, האָט דער קאָמיסאַר פֿון 6־טן אָטריאַד באַפוילן די דרײַ ייִדישע פּאַרטיזאַנער: משה האָפּמאַן, לייב בערזאָן (דיסנע) און יצחק אַראָן (מיאָר) זיי זאָלן אויסשפּירן די דײַטשישע כּוחות פֿון מיאָרער גאַרניזאָן און אָנבינדן אַ קאָנטאַקט מיט פּוילישע פּאַטריאָטן.

אויף צוריקוועגס צום אָטריאַד, אויפֿן שאָסיי דיסנע־מיאָר (נעבן דאָרף יאַקובאָווסטשיזנע), ווערן זיי פּלוצעם אַרומגערינגלט פֿון אַן ערך 100 דײַטשן און פּאָליציסטן. זיי באַפוילן די ייִדן זיך אונטערצוגעבן. אַלס ענטפער עפנט האָפּמאַן אַ פײַער פֿון זײַן קאַראַבינקע און דערהרגעט עטלעכע דײַטשן, זייענדיק דרײַ מאָל פאַרוווּנדעט, דעקט ער מיט זײַן קערפּער דעם צוריקטריט פֿון זײַנע חברים, ווען עס געלינגט זיך צו ראַטעווען. אַ קויל, וועלכע רײַסט אים אַראָפּ דעם שאַרבן, מאַכט אַ סוף צו זײַן העלדישן לעבן.

בײַ זײַן קבורה האָט דער אָטריאַד־קאָמיסאַר קאַרפּאָוו צוו. אנד. געזאָגט: „עס איז געפאַלן איינער פֿון די העלדישסטע און דרייסטע פּאַרטיזאַנער פֿון אונדזער בריגאַדע".

די ייִדישע ווירטשאַפטס־קאָמאַנדירן („סטאַרשינאַס") אין די רוסישע אָטריאַדן לאָזן ניט דורך קיין געלעגנהייט אויף צו באַזאָרגן מיט שפּײַז

די פאַרצווייפלטע און הונגעריקע ברידער פון די פאַמיליע־לאַגערן, הגם דאָס איז אין פיל ראַיאָנען געווען שטרענג פאַרבאָטן.

דער סטאַרשינא פון אָטריאַד „לאָזאָ" (פּינסקער בריגאַדע), דער 27־יעריקער יידישער בחור, אהרן קאַראַלינסקי האָט אויסגענוצט זיין פּאָפּולאַריטעט אַלס העלדישער פּאַרטיזאַן און האָט פיל געהאָלפן מיט פּראָדוקטן די צוויי פאַמיליע־לאַגערן פון פּאָלעסיער יידן, וועלכע האָבן זיך געפונען בשכנות פון א. ד. אָטריאַד (ביי די דערפער וויטשיטש און דיפערענץ — פּאָלעסיע).

דער „סטאַרשינא" פון דער 2־טער ראָטע אין „זשוקאָוו"־אָטריאַד, עוזר מאָזע, (סטייפּין), פלעגט אומקערנדיק זיך פון א געלונגענער „באָמביאָזשקע" (ווירטשאַפטס־אָפּעראַציע), ספּעציעל דורכפאָרן דורך די פאַמיליע־לאַגערן און זיי איבערלאָזן א טייל פון די באַקומענע פּראָדוקטן. ער פלעגט אויך כסדר אויפמונטערן און אונטערהאַלטן דעם בטחון, אַז „מיר וועלן זיי איבערלעבן!"

מיכל פיש (ניעסוויעזש), פּאַרטרעטער פון אָטריאַד־קאָמאַנדיר א. נ. „זשוקאָוו" איז געווען ווי א פאָטער צו די יידן פון סוויערזשנער לאַגער. ווען פּאָסעסאָרסקי האָט געבראַכט די אַרויסגעראַטעוועטע יידן פון סוויערזשנער לאַגער, האָט פיש זיי פאַרזאָרגט מיט עסן, קליידונג און מעדיצינישער הילף. מען קען מיט זיכערהייט זאָגן, אַז אַדאַנק אים, זיינען די אומבאַהאָלפענע ניט קאַמפס־פעיקע סוויערזשנער יידן אויפגעהאַלטן זיך גאַנצע דריי מאָנאַטן אין אָטריאַד. נאָך דער גרויסער בלאָקאַדע אין האַנצעוויטשער ראַיאָן (מערץ 1943), ווען די קאָמאַנדשאַפט האָט אַרויסגעשיקט פון אָטריאַד העכער 50 יידן אין א פאַמיליע־לאַגער, איז פיש געווען איינער פון די הויפּט־פאַראינטערעסירטע מיט זייער גורל און זיי מיט אַלעם אַרויסגעהאָלפן.

דער מירער פּאַרטיזאַן, אפרים גולקאָוויטש האָט בעת דער גרויסער בלאָקאַדע אין נאַליבאָקער פּושטשע (יולי 1943), געבראַכט צוויי בהמות פאַר א פאַמיליע־לאַגער, וועמען עס האָט געדראָט א הונגער טויט. אין יענע אומשטענדן, ווען די פּושטשע איז געווען בלאָקירט פון אַלע זייטן מיט גרויסע כוחות פון שונא, איז עס געווען פאַרבונדן מיט לעבנס־געפאַר. דוד מעקל (ביעליצע), „סטאַרשינא" פון דער דריטער יידישער ראָטע פון אָרליאַנסקים אָטריאַד, האָט ריזיקירנדיק מיט דעגראַדאַציע און שטראָף מצד דער אָטריאַד־קאָמאַנדשאַפט געגעבן הילף די יידישע פאַמיליע־לאַגערן אין נאַקרישקער וואַלד און ביעליצער פאַמיליע־גרופּע ביים דאָרף

זאטשעפיטש. פיל פארגרייטע פראָדוקטן פארן קאמפּס-אָטריאד פלעגן דורך אים איבערגעלאָזט ווערן פאר די יידן פון ציווילע לאגערן.

יידישע פארטיזאנער פון אָטריאד „אָקטיאבר" און פון אָרליאנסקיס אָטריאד פלעגן פאָרנדיק אויף זייערע פארשיידנארטיקע אויפגאבעס זיך אָפּשטעלן נעכטיקן ביי די ביעליצער פאמיליע-גרופּעס, נעמען זיי מיט זיך אויף די „באָמביאָזשקעס", כדי צו באקומען פאר זיי שפּייז.

דער יידישער „סטארשינא" פון רוסישן אָטריאד „איסקרא" (לידער ראיאָן, פּוזאריסקי (וואָראָנאָווע), וועלכער איז געווען פּאָפּולער אונטערן נאָמען „טשאפּאיעוו", האָט באזאָרגט מיט שפּייז די יידישע פרויען און קינדער, וועלכע לעבן אויף די כוטאָרעס אין יענעם ראיאָן.

ראובן טורקיעניטש און בערל באָבראָוו (סיערניק) אָרגאניזירן א גרופּע פון צען יידן און אנטלויפן אין די וועלדער. זיי גייען צו די פּוערים וועגן וועלכע עס זיינען דאָ אינפאָרמאציעס, אז זיי באזיצן געווער, זיי נעמען עס אָפּ מיט גוטן אָדער מיט בייזן און אזוי ארום באוואָפּענען זיי אויך אנדערע יידן. ביים אָנפאל (ענדע 1942) אויף האָראָדנאָיע ביי סטאָלין (פּאָלעסיע), האָבן זיי פארטריבן צוועלף פּאָליציאנטן פון דאָרטיקן גארניזאָן. די צוגענומענע טראָפייען האָבן זיי צעטיילט צווישן די וואנדערנדיקע אומבאוואָפנטע יידן אין די וועלדער.

יידישע פארטיזאנער אין רוסישע אָטריאדן באווירקן די אָנפירונג אויפצונעמען יידן, וועלכע קומען אין די וועלדער פון די געטאָס.

זיי דערלערנען די ניי אָנגעקומענע די טעכניק פון באגיין זיך מיט געווער און די פּארטיזאנישע קאמפּס-טאקטיק און סטראטעגיע, כדי זיי צו מאכן פאר פולווערטיקע פארטיזאנער. זיי זוכן אויס די קאמפּ-פעיקע יידן אין די פאמיליע-לאגערן און גרופּעס און באמיען זיך זיי אריינצונעמען אין די רוסישע אָטריאדן.

יוסף גאָלוב פון מיעדוויעדיעווס אָטריאד ליודוויפּאָליער ראיאָן, אָרגאניזירט די בלאָנקנדיקע יידן אין די וואָלינער וועלדער, העלפט זיי באקומען און קויפן געווער ביי פּויערים און שפּעטער גלידערט ער זיי איין אין די אָטריאדן, וועלכע שטייען אין יענעם ראיאָן.

דער יידישער אָטריאד „זשוקאָוו" אין קאָפּולער ראיאָן האָט אין דער ערשטער צייט אויף 60 מאן געהאט בלויז 4 ביקסן און 10 גראנאטן, געקויפטע אין קלעצק פאר גאָלד. זיי זוכן אויס נייע קוועלעס פאר באוואָפענען זייערע מענטשן און דערמעגלעכן אויפצונעמען ניי-אָנגעקומענע יידן. דער קאָמאנדיר גילטשיק קען גוט די געגנט און ווייסט, אז ווען די

דייטשן זיינען אריין אין קאפוליע, האָבן זיי דערשאָסן פיל רוסישע געפאנגענע און באַגראָבן זיי צוזאמען מיטן געווער, ביים שאָסיי בריסק — מאָסקווע, נעבן שטעטעלע סטאריצע. ער גייט דאָרט אוועק מיט א גרופע, גראָבט אויס פון מאסן־קבר דאָס פארזשאווערטע געווער און שטעלט צוזאמען 33 ביקסן, 4 קוילנוואַרפערס און עטלעכע טויזנט קוילן. דער אָטריאד אָרגאניזירט אָנפאלן אויף פאָליצייאישע פאמיליעס קאָנפיסקירט זייער פארמעגן און קויפט געווער ביי די באקאנטע פויערים. אכט יידן פון זעלביקן אָטריאד, וועלכע האָבן פאר דעם אָנקום אין פארטיזאנקע געארבעט אין סטייפצער „בויטן־לאגער", און האָבן געקענט גוט דעם פּלאן פון דער געביידע און אלע דורכגיינג, גייען אוועק אויף אן אויפגאבע אין סטייפּץ, גנבענען זיך ארויף אויפן בוידעם און טראָגן ארויס 12 ביקסן און 200 קוילן. דאָס האָט דערמעגלעכט אויפצונעמען נאָך קאמפּס־פעיקע יידן אין אָטריאד.

אויך ביעלסקי און זאָרין האָבן אלץ געטאָן, בכדי צו פארגרעסערן דאָס געווער־באַזיץ פון זייערע אָטריאדן. צוויי יידישע פארטיזאנער פון רוסישן סטאלין־אָטריאד, וועלכע זיינען אריבער צו ביעלסקין, האָבן אויפגעגעבן, אז זיי ווייסן אן אָרט, וווּ עס איז באַגראָבן געווער, וואָס עס איז באהאלטן געוואָרן דורך דעם א. ד. אָטריאד בעת דער גרויסער אָבלאַווע. ביעלסקי איז אוועק מיט א גרופּע פון 20 מאן אין דער אומגעגנט פון מינסק אויסצוזוכן דאָס געווער. עס האָט זיך זיי איינגעגעבן צו אנטדעקן דאָס אָרט מיט דער הילף פון די ארומיקע פויערים און געפונען דאָרט א קיילנוואַרפער, 20 ביקסן, א זעקל קוילן און א געוויסע צאָל גראנאטן.

עס איז כדאי צוצוגעבן, אז פונקט דאן איז דורך דעם באפולמעכטיקטן פון דער פארטיזאנער־באוועגונג איבער דער ליפּיטשאנער פּושטשע, סטעפאן פּיעטראָוויטש (פסעוודאָנים „שופּיעני"), אָפּגענומען געוואָרן דאָס געווער פון דער ליפיטשאנער גרופּע, וועלכע איז אלס פּראָטעסט קעגן דעם שטארקן אנטיסעמיטיזם אנטלאָפן פון אָרליאנסקים אָטריאד צו ביעלסקין און עס איז געווען דרינגלעך נויטיק זיי באלד צו באוואָפענען.

יידן אין די וועלדער האָבן באַשיצט איינער דעם צווייטן, פּראָטעסטירט קעגן אנטיסעמיטישע האנדלונגען און קעגן פּאַראורטיילן, וועלכע זיינען פארשפרייט געוואָרן דורך אנטיסעמיטישע פארטיזאנער און באַשיצט דעם יידישן כבוד.

בלייבנדיק געציילטע נאָך די אלע שווערלעכע איבערלעבענישן, האָבן יידן אין די וועלדער זיך געפילט, ווי איין משפחה. יידישע פּאַרטיזאַנער פון רוסישע אָטריאַדן, פלעגן גייענדיק אויף קאַמפּס־אויפגאַבעס אין אנדערע געגנטן אָנלייגן צענדליקער ק״מ וועג, בכדי זיך צו טרעפן מיט יידישע פּאַרטיזאַנער פון אנדערע אָטריאַדן און ראַיאָנען און זיך דורכשמועסן מיט זיי. פאָרנדיק אויף קאַמפּס־אויפגאַבעס, פלעגט מען אויסקאָמבינירן איבערצונעכטיקן אין די יידישע פאַמיליע־לאַגערן, בכדי צו האָבן די מעגלעכקייט זיין כאָטש אויף א ווײַלע אין א היימישער יידישער סביבה. נאָך אזא יידישער סביבה האָט מען זייער שטאַרק געבענקט.

דאָס חבר׳ן זיך פון יידישע פּאַרטיזאַנער אין די רוסישע אָטריאַדן אין גרעסטן טייל צווישן זיך, דאָס ריידן צווישן זיך יידיש, דאָס אונטערשטיצן די פאַמיליע־לאַגערן, די העפטיקע ארויסטריטן פון די יידן קעגן יעדן פּרווו פון פאַרמאַסקירטן אָדער אָפענעם אַנטיסעמיטיזם, פאָראורטיילן און פאַרלוימדונגען, דאָס נעמען אין שוץ און פאַרטיידיקן די אומבאַוואָפנטע יידן — האָט ביי א טייל רוסישע פּאַרטיזאַנער ארויסגערופן א שאַרפע קעגנערשאַפט. ניט זעלטן האָט מען צוליב דעם באַשולדיקט די יידן אין שאָוויניזם און ענגהאַרציקן נאַציאָנאַליזם. מען פלעגט פאָרוואַרפן, אז די יידן שטעלן זייערע אינטערעסן העכער איבער דער אַלגעמיינער זאַך פון קאַמף מיטן אָקופּאַנט, אז א ייד וועט אַלעמאָל פאַרטיידיקן יידן, אומאָפּהענגיק, צי זיי זיינען גערעכט אָדער ניט.

אין אָרליאַנסקים אָטריאַד, למשל, האָט מען ארויסגעגעבן א באַפעל, וועלכער האָט פאַרבאָטן צו ריידן יידיש. די אָפיציעלע מאָטיווירונג איז געווען, אז די ענלעכקייט פון דער יידישער שפּראַך צו דער דייטשישער קען ברענגען צו מיספאַרשטענדענישן, וועלכע קענען זיך ענדיקן מיט אומזיסטע קרבנות.

אין א טייל אָטריאַדן האָט מען געקוקט קרום אויפן אָפטן באַזוכן פון יידישע פּאַרטיזאַנער אין די פאַמיליע־לאַגערן. די קאָמאַנדשאַפט האָט געוווסט וועגן דער הילף פאַר די פאַמיליע־לאַגערן מצד די יידישע פּאַרטיזאַנער און דערפאַר עס שפּעטער פאַרבאָטן אָן א ספּעציעלער דערלויבניש.

די יידישע פּאַרטיזאַנער פון רוסישן אָטריאַד „איסקרא״ האָבן שאַרף פּראָטעסטירט ביי דער קאָמאַנדשאַפט קעגן דעם ראָטע־קאָם. דיאַמושקין, וועלכער איז געווען א באַוווסטזיניקער, איבערצייגטער אַנטיסעמיט און

כסדר געפירט אנטיסעמיטישע שמועסן. לסוף איז געלייענט געוואָרן א באפעל וועגן דעגראדירן אים צו א געוויינלעכן פארטיזאנער-סאָלדאט.

די יידישע פארטיזאנער פון אָטריאד „סוואָראָוו"; דער שרייבער פון די שורות, ה. צוקערמאן און י. קרימעלאָווסקי, האָבן געפירט א קאמף קעגן דעם אנטיסעמיטישן אָטריאד-קאָמאנדיר קראיניק. באזונדערס האָט זיך אין דאָזיקן קאמף אויסגעצייכנט ירחמיאל קרימע-

א גרופע פארטיזאנער פון יידישן וזוואָד אין קרוקס אָטריאד (וואָלין).

עס זיצן פון לינקס אויף רעכטס: וזוואָד-קאָמאנדיר—מאלינקע (לאָרבער דב). 2) נאטשאלניק פון רייטער אויסשפיר פון דער פארטיזאנער-פאראייניקונג פון גענ.-מאיאָר פיעגמא —אלעק אבוגאָוו. עס שטייען פון לינקס אויף רעכטס: 1) א. אזרוך, 2) י. קופערבערג, 3) ז. ווערבא און 4) ד. דיכטער.

לאָווסקי (ווארשע), וועלכער האָט געהאט דעם מוט, אלע מאָל צו זאָגן דעם אמת אין די אויגן אריין. ער איז דערפאר אראָפּגענומען געוואָרן פון אָטריאד-סטארשינא און אריבערגעפירט געוואָרן אלס געוויינלעכער סאָלדאט אין אָטריאד „ניעווסקי".

ברוך לעווין און קאָוועסקי זיינען געווען די, וועלכע האָבן געוואגט צוזאָגן דעם אמת דער קאָמאנדשאפט. זייער אויסצייכענען זיך אין פארטי-זאנקע האָט זיי געגעבן די מעגלעכקייט העפטיק אויפצוטרעטן אין אלע פאלן, ווען מען האָט געדארפט רעאגירן אויף אנטי-יידישע פארמאסקירטע

ארויסטרעטונגען. אזוי פירן זיי א קאַמף קעגן דעם ארויסגעגעבענעם טויט-אורטייל אויף לעווינס א קוזין, צוליב איינשלאָפן אויף דער וואך.

מיר האָבן שוין דערמאָנט, אז אלס פּראָטעסט קעגן פארשטארקטן אנטיסעמיטיזם אין אָרליאנסקיס אָטריאד איז א יידישע גרופּע פון 22 מאן צוזאמען מיט זייער געווער אריבער פון דעם א. ד. אָטריאד צו ביעלסקין. צוליבן פארשטארקן זיך פון אנטיסעמיטיזם אין קרוקס אָטריאד איז איינער פון די ערשטע אָרגאניזאטאָרן פון דעם א. ד. אָטריאד, הזוואָד-קאָמאנדיר בערל לאָרבער, אוועק פון אָטריאד אלס צייכן פון פּראָטעסט קעגן דעם, וואָס קרוק האָט זיך די לעצטע צייט אונטערגעגעבן דער אנטיסעמיטישער פּראָפּאגאנדע.

די העלדישע זשעניע אייכנבוים, צוזאמען מיט איניקע פּארטיזאנער פון דער 51-טער יידישער גרופּע ביים אָטריאד „שטשאָרס", האָט זיך געטראָפן אין דאָרף קאָזשעלעווע (קארטוז בערעזער געגנט) מיט אנטי-סעמיטישע פּארטיזאנער פון אָטריאד „קאָלאָפּאיעוואָ", וועלכע האָבן פּראָוואָצירט אן אנטיסעמיטישן שמועס און איינער פון זיי האָט א זאָג געטאָן „די דייטשן האָבן נאָך אייך ווייניק אויסגעהרגעט!". זשעניע האָט גלייך ארויסגעכאפּט דעם פּיסטאָלעט און אויסגעשריען „אזעלכע ווי דו, וועל איך שיסן, ווי א הונט!" די יידישע חברים האָבן זי קוים בארואיקט און ארויסגעריסן ביי איר דעם רעוואָלווער.

יידן פלעגן שארף רעאגירן, ווען מען האָט אומגערעכט פארמשפּט זייערם א חבר. די פּארטיזאנער פון „לענינסקי קאָמסאָמאָל" (נאטשער פּושטשע) האָבן אויסגענוצט דעם מאָמענט, ווען דער בריגאדע-קאָמאנדיר סטאנקיעוויטש, א באקאנטער יידן-פריינד, איז אוועק מיט א גרעסערער גרופּע יידישע פּארטיזאנער אויף מזרח אין נאליבאָקער פּושטשע צו באקומען געווער און טאָל, בכדי פּטור צו ווערן פון קאָמענדאנט פון א יידישער פאמיליע-גרופּע, אליהו אריעוויטש. זיי מאכן א געריכט און פארמשפּטן אים צום טויט פאר מכלומרשטן רויבן די פּויערים. ווען זיי האָבן געוואָלט אויספירן דעם טויט-אורטייל, האָבן זיך די יידישע פּארטיזאנער געשטעלט קעגן און געדראָט מיט קאמף, פּאָדערנדיק אָפּצוווארטן ביז דעם צוריקער פון קאָמאנדיר סטאנקיעוויטש. צוליב זייער עקשנותדיקער שטעלונג, איז דער טויט-אורטייל דאן ניט אויסגעפירט געוואָרן (דער טויט-אורטייל איז אויסגעפירט געוואָרן שפּעטער ביי אנדערע אומשטענדן).

בײַ די פּאַרטיזאַנישע פאַרהעלטענישן איז אָבער ניט אַלע מאָל געווען א מעגלעכקייט צו רעאַגירן אָפן, ווייל עס איז זייער לײַכט געווען אונטער וועלכן עס איז תּירוץ בײַ אן אנדער געלעגנהייט פאַרפּלאָנטערט צו ווערן אין ענינים, וואָס זייער קאָנסעקווענץ האָט געקענט זיין פאַטאַל...

דער קאָמאַנדיר קאָליע וואַכאָנין האָט באַפוילן דעם יידישן פּאַרטיזאַן פון אָרליאַנסקיס אָטריאַד, משה סענדעראָווסקי פון זשעטל, אז ער זאָל אויספירן דעם טויט־אורטייל איבער שאול סאַוויצקי (זשעטל) פאַר צונעמען בײַ א פויער בעת דער גרויסער אָבלאַווע (דעצעמבער 1942) א פּאָר שטיוול. סענדעראָווסקי האָט זיך קאַטעגאָריש אָפּגעזאָגט אויסצופירן דעם אומגערעכטן אורטייל. מען האָט אים געדראָט צו דערשיסן. ער ענטפערט: „איך וועל ניט שיסן, איך וועל קיין אומשולדיק בלוט ניט פאַרגיסן. אויב איר ווילט, שיסט מיך אויך!" דער אורטייל אויף סאַוויצקען איז אויסגעפירט געוואָרן דורך א רוסישן פּאַרטיזאַן.

זרח קרעמיען (ביעליצע)
קאָמאַנדיר פון א דיווערסיע־גרופּע פון אָטר. „קאָטאָווסקי" (פּריסקער פּאַראַיינוקונג). אויסגעצייכנטער, באַאָרדנטער פּאַרטיזאַן.

אברהם וויניצער (טושין, וואָלין), א פּאַרטיזאַן פון אָטריאַד „טשאַפּאַיעוו" (פּאַראַיינוקונג שיטאָוו), פּאָדערט בײַם אָטריאַד־קאָמאַנדיר, אז מען זאָל שטעלן צום געריכט און פאַראורטיילן צום טויט די ניט־יידישע פּאַרטיזאַנער, וועלכע האָבן גייענדיק אויף א קאַמפּס־אויפגאַבע דערמאָרדעט די יידישע פּאַרטיזאַנער קרוליפעלד, יעקב שעוו (טושין) און יהושע גערשפעלד (מעזריטש). אויף דער פאָדערונג ענטפערט דער קאָמיסאַר וואַסילעוויטש, אז איצט איז ניט די צייט צו מאַכן אָפּרעכענונגען פאַר אַזוינע קלייניקייטן און אומברענגען זעלנערס. ערשט נאָך די דראָונגען פון א. ד. יידישן פּאַרטיזאַן, אז ער וועט זיך באַמיען צו געפינען א וועג צו די העכערע אינסטאַנצן, האָט מען פאַרפירט אן אויספאָרשונג און אויפן סמך פון עדות זיינען די כוליגאַנעס דערשאָסן געוואָרן.

די יידישע אָטריאַדן האָבן געדינט, ווי א מקום מקלט פאר יידישע פּארטיזאנער פון רוסישע אָטריאַדן, ווען זיי זיינען צוליב אומגערעכטע אורטיילן געוווען באדראָט מיט זייער לעבן.

דער פּארטיזאן יאשקע מאַזאָוויעצקי (שטשוטשין, ביי לידע) גיט איבער, בעת דער ארומרינגלונג פון אָטריאַד „איסקרא" אין זאמיסלאוודער וואלד דורך דייטשן, זיין ד. ס.-קוילנוואַרפער דעם צווייטן נומער (דער, וואָס באדינט דעם קוילנוואַרפער מיט קוילן-דיסקן), א רוסישן חבר. ער ווערט באשולדיקט דורך דער אָטריאַד-אָנפירונג פאר וואַרפן אין קאמף דאָס געווער און עס דערפאר אים דראָט טויט-שטראָף. ער אנטלויפט דאן אין ביעלסקים אָטריאַד און באהאלט זיך דאָרט אויס א לענגערע צייט, ביז די זאך ווערט אויפגעקלערט (מען געפינט דעם קוילנוואַרפער, עס באשטעטיקן זיך זיינע אָפּגעגעבענע דערקלערונגען און ער קערט זיך אום צוריק אין „איסקרא").

טוביה ביעלאַק, א פּארטיזאן פון אָטריאַד „אלעקסאנדער נעווסקי", איז פארמשפּט געוואָרן צו טויט - שטראָף פארן שלאָפן בעתן זיין „דניעוואַלני" (וואך אין לאגער). עס געלינגט אים צו אנטלויפן און ער באהאלט זיך אויס ביי ביעלסקין. דורך א צופאל ווערט ער געכאפּט דורך זאָרינס וואך און ער ווערט צוגעשטעלט אין ביעלסקים שטאב, וועלכער קען שוין דאָס ניט פארבאהאלטן, ווייל צופעליק זיינען אָנוועזנד געווען א פּאָליטרוק און א קאָמאנדיר פון א. ד. אָטריאַד, וועלכע זיינען געקומען ספּעציעל זוכן דעם צום טויט-פארמשפּטן.

ביעלסקין געלינגט דורך אן אינטערווענץ ביי פּלאטאָנען פועלן, אז ביעלאַק זאָל אויסקויפן זיין חטא דורך אראָפּלאָזן 2—3 עשאלאָנען מיטן שונאס טעכניק, ניט באקומענדיק קיין געווער פאר פארטיידיקונג. ער האָט אויסגעפירט די אויפגאבעס און דער טויט-אורטייל איז בטל געוואָרן.

אויך איינצלנע יידישע פּארטיזאנער פלעגן אָפּט זיין געצוווּנגען צוליב דעם פארשטארקן זיך פון די אנטיסעמיטישע טענדענצן אין זייערע אָטריאַדן צו אנטלויפן אין אן אנדער פּושטשע אָדער אָטריאַד.

אזוי איז אנטלאָפן פון אנטיסעמיטישן אָטריאַד „וואָראָשילאָוו" (ליפּיטשאנער פּושטשע) אין נאליבאָקער פּושטשע דער העלדישער יידישער פּארטיזאן בנימין באראן (לידע). הגם צו אים האָבן זיי צוליב זיינע העלדישע אויפטוען און דרייסטקייט געהאט די בעסטע באציאונג, האָט ער דאָך מורא געהאט, ווייל ער האָט געוווּסט צופיל סודות וועגן

זייערע פארבערעכנס לגבי יידן, און זיי וואָלטן ניט געהאַט קיין אינטערעס אים צו האַלטן אַלס לעבעדיקן עדות ביז נאָך דער באַפרייאונג.

איינע פון די וויכטיקסטע לייסטונגען פון די יידישע פּאַרטיזאַנער פאַר דער רעטונג פון יידן איז בלי שום ספק געווען די מאַסן אַדורכגעפירטע נקמה־אַקטן איבער פּויערים יידן־מערדערס, דייטשישע אַגענטן, שפּיאָנען, קאָלאַבאָראַנטן, ווייסע פּאָליאַקן, אוקראַאינישע און ליטווישע פּאַשיסטישע באַוואָפנטע פאָרמאַציעס. אַדאַנק דעם האָבן זיך די אומבאַוואָפנטע, שוצלאָזע יידן פון די פאַמיליע־לאַגערן, גרופּעס און באַהאַלטענע ביי פּויערים זיך ווידער געקענט באַוועגן איבער די דערפער און וועלדער און זיינען ניט געווען אַזוי הפקרדיק, ווי פריער, ווען עס איז נאָך ניט געווען די שטרענג־שטראָפנדיקע האַנט פון יידישן באַוואָפנטן פּאַרטיזאַן.

א רומפולן קאַפּיטל אין דער רעטונגס־אַרבעט פון די יידישע פּאַרטיזאַנער בילדעט די מסירות־נפשדיקע, האַרציק־פּאָטערלעכע באַציאונג פון די יידישע קאָמאַנדירן און קאָמאַנדירנדיקן צוזאַמענשטעל צו זייערע סאָלדאַטן, ווי בכלל צו יידן.

עס דאַרף געזאָגט ווערן, אַז אין דער זעלביקער צייט, ווען א טייל יידן האָבן אין די דייטשישע טויט־לאַגערן געראַטעוועט זייער לעבן פאַרן פּרייז פון די לעבנס פון אַנדערע יידן, האָבן יידישע פּאַרטיזאַנער טאָג־טעגלעך ריזיקירט און באַצאָלט מיט זייערע יונגע לעבנס, בכדי צו ראַטעווען יידן.

קאפּיטל איין און צוואַנציק

נקמה־אַקטן איבער פּויערים יידן־מערדערס און דייטשישע אַגענטן

די יידן, אַנטלויפנדיק אין די וועלדער מיטן פעסטן באַשלוס נקמה צו נעמען פון די שוחטים פון זייערע משפּחות, האָבן געהאַט בלוטיקע חשבונות ניט נאָר מיט די דייטשן, נאָר אויך מיט די פּויערים, „מיעשטשאַנעס" (שטאָטישע קריסטלעכע איינוווינערס) און דייטשישע קאָלאַבאָראַנטן פון דער אָרטיקער באַפעלקערונג.

עס איז אַלגעמיין באַוווּסט, אַז די אָרטיקע פּוילישע, ליטווישע, אוקראַאינישע און ווייס־רוסישע איינוווינערס האָבן סטימולירט די דייטשן האָס גיכער צו פאַרענדיקן מיט די יידן, בכדי דאָס יידישע שווער פאַרהאָרעוועטע האָב און גוטס פון דור דורות זאָל אַריינפאַלן צו זיי אין די הענט.

דערזעענדיק דעם הפקרות'דיקן, אכזריות'דיקן איינשטעל פון די דייטשן לגבי די יידן, האָבן די לעצטע איבערגעגעבן זייערע פאַרמעגנס אויף צו באַהאַלטן זייערע „גוטע פריינד" און „ליבע שכנים" פון דער אָרטיקער באַפעלקערונג.

די זעלביקע „ליבהאַרציקע שכנים", וועלכע האָבן אַזוי גערן גענומען דאָס יידישע גוטס אויף צו באַהאַלטן, זיינען שוין געווען בלוטיק פאַראינטערעסירט, אַז זייערע בעלי־הבתים זאָלן וואָס גיכער פאַרשווינדן ווערן פון צווישן די לעבעדיקע און זיי זאָלן בלייבן זייערע יורשים.

כמעט אַלע „בעלי־טובות" פלעגן נאָך אַן „אַקציע" זיך גלייך פאַראינטערעסירן, צי עס איז נאָך ווער געבליבן לעבן פון דער משפּחה, וועמענס פאַרמעגן עס איז אים אָנפאַרטרויט געוואָרן.

ניט זעלטן פלעגן די יידן אָפּגעבן זייערע פאַרמעגנס צו באַהאַלטן די יעניקע קריסטלעכע פאַמיליעס, וועלכע האָבן אויף אַזאַ אָדער אַנדער אופן געדינט ביי דעם אָקופּאַנט (פּאָליציי, מאַגיסטראַט, א. א. וו.), מיט דער אויסרעכענונג, אַז דאָרט איז דער פאַרמעגן זיכערער. אָבער דווקא

די פלעגן גיכער אויסזוכן א בלבול, בכדי צו זיין זיכער מיט די לייכט־דערוואָרבענע פאַרמעגנס.

עס איז אַלגעמיין באוווּסט, אַז ווען ניט די אקטיוו־פריידיקע מיטהילף און אפילו איניציאַטיוו פון דער אָרטיקער קריסטלעכער באַפעלקערונג צו דער טאָטאַלער אויסראָטונג פון די יידן, וואָלטן די דייטשן בשום אופן ניט געקענט מיט אַזאַ דערפאָלג אַדורכפירן זייער גרויזאַמע אַרבעט פון אומברענגען זעקס מיליאָן יידן אין אייראָפּע.

ניט נאָר די, וועלכע זיינען געשטאַנען אין דינסט פון דייטש, האָבן דערצו מיטגעווירט, נאָר אויך די ציווילע קריסטלעכע באַפעלקערונג אין איר איבערוויגנדיקן טייל איז געווען בלויז פאַראינטערעסירט אין וואָס גיכערן אומקום פון די יידן.

כמעט אַלע האָבן איינגעטונקט זייערע הענט אין יידיש בלוט און גוטס, און אַלע זיינען זיי געווען פאַראינטערעסירט, אַז עס זאָלן ניט בלייבן קיין לעבעדיקע עדות פון זייערע מעשים אין פאַל, ווען דער גאָט פון מלחמה וועט אָפּטאָן זיין גנאָד פון די היטלעריסטן...

מען האָט אויך ניט געוואָלט איבערלאָזן קיין לעבעדיקע באַאומרואי־קערס פון מ׳שטיינס־געזאָגט „מענטשלעכן געוויסן”...

וויסנדיק די שטימונגען פון דער אָרטיקער באַפעלקערונג, האָבן די דייטשן אין פיל שטעט און שטעטלעך אינסצעניזירט פאָרמעלע פאַרזאַמלונגען פון דער אָרטיקער קריסטלעכער אינטעליגענץ און געזעל־שאַפטלעכע טוערס און פאָרמירט שריפטלעכע רעזאָלוציעס און פאָדערונגען צו פאַרניכטן די יידן פון געגעבענעם אָרט.

די דייטשן האָבן אויסגעליפערט דאָס יידישן לעבן און פאַרמעגן אויפן חסד פון דער אָרטיקער באַפעלקערונג. יעדע שחיטה פון א געטאָ איז באַגלייט געוואָרן מיט אַן אַלגעמיינעם פּאָגראָם פון די יידישע הייזער דורך די איינוווינערס, וועלכע פלעגן פונאַנדערנעמען גאַנצע ווענט, אויוונס און דילן, זוכנדיק די פאַרבאַהאַלטענע א. ג. יידישע „אוצרות”.

די ווילדקייט און רויב־גיריקייט איז דערגאַנגען צו אַזאַ מדרגה, אַז מען האָט זיך ניט געשעמט פון נאָך וואַרעמע גופים אַראָפּצורייסן פינגערלעך, אוירינגלעך און אַרויסצונעמען גאָלדענע ציין...

וואָכן און חדשים נאָך די שחיטות פלעגן די פּויערים פון די דערביי־ליגנדיקע דערפער אַרום די מאַסן־קברים גריבלען אין די גריבער, זוכנדיק דאָרט ווערטפולע זאַכן.

מיר האָבן שוין דערמאָנט, אַז ווען ניט די מערדעריש־סאַדיסטישע איינשטעלונג פון דער אָרטיקער באַפעלקערונג, וואָלטן זיך געראַטעוועט פיל צענדליקער טויזנטער יידן אין די דערפער, פאַרוואָרפענע כוטאָרעס, בלאָטעס און וועלדלעך, ווו דער דייטשישער פוס האָט במשך פון דער גאַנצער מלחמה ניט געטראָטן.

אַנטלויפנדיק פון די געטאָס, זיינען די יידן געכאַפּט און אויסגעליפערט געוואָרן צו די דייטשן און פּאָליציי אין די הענט, אָדער פאַרגאַסט און פשוט דורך זיי אליין פאַרפּייניקט געוואָרן אויף אַ בעסטיאַלישן אופן.

די יידן פון קאַמיען־קאָשירסק און טוטשין (וואָלין), וועמען עס איז געלונגען על פּי נס כמעט אַלעמען זיך צו ראַטעווען פון די שחיטות, זיינען אומגעבראַכט געוואָרן דורך די אוקראַינישע פּויערים און באַוואָפנטע אוקראַיניש־פאַשיסטישע פאָרמאַציעס (בולבאָוועצעס, באַנדע־ראָווצעס, מעלניקאָוועצעס, זעלעניעוצעס א. א. וו.) און נאָר געציילטע האָבן דערלעבט די באַפרייאונג.

פיל יידן האָבן איבערגעגעבן זייער גאַנצן פאַרמעגן צו באַקאַנטע פּויערים מיט דער אויסרעכענונג, אַז אין פאַל פון אַ סכנה וועט מען ביי זיי געפינען שוץ און באַהעלטעניש. אין גרעסטן טייל פאַלן פלעגט אַזאַ פּויער אליין דערמאָרדן די יידן נאָך אַ שטיקל צייט האַלטן זיי, אָדער פלעגט זיי אויסליפערן די דייטשן. ניט זעלטן פלעגט עס טאָן אַ שכן, וועלכער איז געווען „אייפערזיכטיק" אויפן מעגלעכן באַרייכערן זיך פון דעם „יידן־פריינט"...

אין אַ געוויסער מאָס האָבן די יידן געטראָגן אַ גרעסערע שנאה צו דער אָרטיקער באַפעלקערונג, ווי צו די דייטשן און יעדער יידישער פאַרטיזאַן האָט געהאַלטן פאַר זיין הייליקסטן חוב נקמה צו נעמען פון די פּויערים יידן־מערדערס און רויבערס.

בעת'ן פאָרן אויף אויפגאַבעס, פלעגן יידישע פאַרטיזאַנער אָפּנעמען די אָנגערויבטע זאַכן, צעשלאָגן די פּויערים און אין אַ טייל פאַלן אויך דערשיסן.

די רוסן האָבן ניט אַלעמאָל מסכים געווען אויף נקמה־אַקטן קעגן פּויערים יידן־מערדערס. זיי האָבן ניט געוואָלט אויפרייצן קעגן זיך די אָרטיקע באַפעלקערונג. עס פלעגט אויסקומען אָפּצוטאָן אַזויגע זאַכן אויסבאַהאַלטנדיק דאָס פאַר די רוסישע פאַרטיזאַנער.

ניסל באָבראָוו (סיערניק, וואָלין), א פארטיזאן פון אנישטשענקאָס אָטריאד (גענ. ביעגמאנס פאראייניקונג) איז אין מערץ 1943 געפאָרן צוזאמען מיט זיין וווואָד-קאָמאנדיר אויף א ווירטשאפטס-אויפגאבע אין דאָרף אָזערצע (ראפאלאָווקער ראיאָן). דאָרט דערקענט באָבראָוו א פויער פון דער אוקראיניש-פאשיסטישער אָרגאניזאציע „זיעלענעווצעס", וועלכער האָט נאָכן אָפּטרעטן פון די סאָוועטן, נאָך פארן ארייננמארש פון די דייטשן, דערהרגעט זיין שוועסטער. באָבראָוו מעלדעט וועגן דעם זיין וווואָד-קאָמאנדיר און מיט זיין דערלויבעניש דערשיסט ער דעם פויער. צוליב טעמים פון פּאָליטיש-טאקטישן כאראקטער, ווי אויך צוליב דעם, וואָס דער פויער איז אין צווישן-צייט געוואָרן א פארטיזאנישער פארטרויאונגס-מאן, האָט די העכערע פארטיזאנער-קאָמאנדשאפט צונויפגערופן אן אלגעמיינע פארזאמלונג אין דאָרף און מען האָט באָבראָוון עפנטלעך דערשאָסן.

אָפטמאָל האָט מען אויף פויערים, וועמען די יידישע פארטיזאנער האָבן געוואָלט דערשיסן פאר פארגיסן יידיש בלוט, אָנגעגעבן פאר דער העכערער פארטיזאנער-אָנפירונג אויך מאָטיוון פון אלגעמיין-פארטיזאנישן כאראקטער, ווי מיטארבעט מיטן דייטש, שפּיאָנאזש א. ד. גל. דאָס איז ניט געווען באזונדערס שווער, ווייל אמייסטן אקטיוו אין קרייץ-צוג קעגן די יידן האָבן זיך אנגאזשירט די אלע, וועלכע זיינען געווען פארבונדן מיט די דייטשן (פּאָליציסטן, באאמטע, סאָלטיסן א. אנד.) וועלכע זיינען דורך די פארטיזאנער אלס פארעטערס אומבארחמנות'דיק באקעמפט געוואָרן.

ווען די יידישע פארטיזאנער אין רוסקע-פושטשע האָבן געזוכט א וועג, ווי נקמה צו נעמען פון ליטווישן דאָרף מוסטייקא, פאר דערמאָרדן העכער הונדערט יידן פון שטעטל מארציקאנץ, האָבן זיי אָנגעגעבן אויך די אלע פאלן, וועלכע באלאסטן דאָס דאָרף אין פארברעכנס לגבי אנטלאָפענע רויט-ארמייערס בעתן ראשיקן אָפּטרעטן אין 1941-טן יאָר. דאָס האָט דעצידירט אויפן באשלוס פון דער פארטיזאנישער אָנפירונג און דער נקמה-אקט איז אויסגעפירט געוואָרן.

די פויערים פון דאָרף סעווערינאָווקע (מאניעוויטשער ראיאָן, וואָלין) האָבן ארויסגעגעבן פיר באהאלטענע יידן דער פּאָליציי. א גרופּע יידן מיט אידל מארמעדיק בראש (מאניעוויטש), צוזאמען מיטן קאָמאנדיר מאקס (א פּאָליאַק) הרגענען אוים די פויערים-מוסרים און פארברענען

דאָס דאָרף. פאַר ארויסגעבן פאַרבאַהאַלטענע יידן פאַרבערנט די זעלביקע פאַרטיזאַנער-גרופּע א פייער פון דאָרף מאַניעוויטש.

אין דאָרף קאָסטיוכנאָוקע (קאָלקער ראַיאָן) האָט א פּויער אויסבאַהאַלטן א יידן, ארויסבאַקומען זיין געלט און שפּעטער אים איבערגעגעבן די דייטשן. דעם פּויער ברענגט מען אין וואַלד און מען פאַרברענט אים.

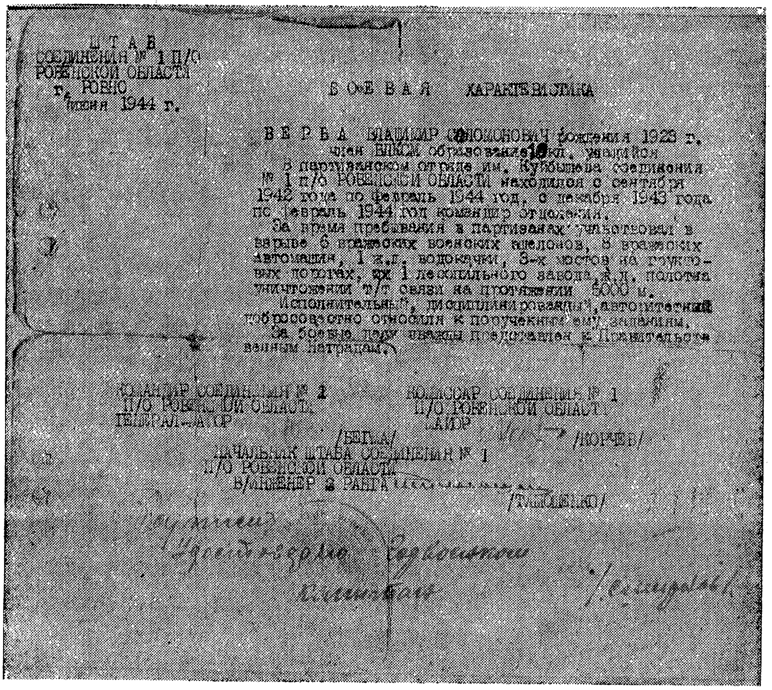
ШТАБ
СОЕДИНЕНИЯ № 1 П/О
РОВЕНСКОЙ ОБЛАСТИ
г. РОВНО
июня 1944 г.

БОЕВАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА

ВЕРБА ВЛАДИМИР СОЛОМОНОВИЧ рождения 1923 г. член ВЛКСМ образование 10 кл., [illegible]
в партизанском отряде им. Куйбышева соединения № 1 п/о РОВЕНСКОЙ ОБЛАСТИ находился с сентября 1942 года по февраль 1944 год, с декабря 1943 года по февраль 1944 год командир отделения.
За время пребывания в партизанах участвовал в взрыве 6 вражеских военных эшелонов, 8 вражеских автомашин, 1 ж.д. водокачки, 3-х мостов на грунтовых потоках, и 1 лесопильного завода, ж.д. полотна уничтожено т/т связи на протяжении 5000 м.
Исполнительный, дисциплинированный, авторитетный, добросовестно относился к порученным ему заданиям.
За боевые дела трижды представлен к Правительственным наградам.

КОМАНДИР СОЕДИНЕНИЯ № 1
П/О РОВЕНСКОЙ ОБЛАСТИ
ГЕНЕРАЛ-МАЙОР
/БЕГМА/

КОМИССАР СОЕДИНЕНИЯ № 1
П/О РОВЕНСКОЙ ОБЛАСТИ
МАЙОР
/КОРЧЕВ/

НАЧАЛЬНИК ШТАБА СОЕДИНЕНИЯ № 1
П/О РОВЕНСКОЙ ОБЛАСТИ
В/ИНЖЕНЕР 2 РАНГА
/ТИМОШЕНКО/

קאַמפּס-כאַראַקטעריסטיק פון באַאָרדנטן פּאַרטיזאַן **זאב ווערבא** (מאַניעוויטש)

אין אלע פאַלן פון אדורכפירן נקמה-אקטן קעגן פּויערים יידן-מערדערס, שפּיאָנען און קאָלאַבאָראַנטן, זענען ארויסגעלאָזט געדרוקטע פלוג בלעטלעך איבער דער גאַנצער געגנט, וועלכע מאָטיווירן די אויסגעפירטע נקמה-אקטן און עס ווערט געוואָרנט אנדערע פאַר ענלעכע האַנדלונגען אויף ווייטער. למען ישמעו ויראו.

אדאנק דעם, וואָס עס איז געווען א שטראָפנדיקע האנט פון יידישן פארטיזאן, איז ארויפגעפאלן א מורא אויף אלע פויערים און אומבאוואָפנטע יידן פון די פאמיליע-לאגערן האָבן געקענט זיך ווידער באווייזן אָן שרעק פאר זייער לעבן און זיך באוועגן פראנק און פריי איבער די דערפער.

אין דעצעמבער 1942 האָבן צוויי פויערים פון דאָרף אָזיערסק (ביי דאָמבראָוויץ) דערמאָרדעט אין וואלד צוויי יידישע יינגלעך. אין א געוויסן טאָג זיינען אראָפגעקומען אין א. ד. דאָרף א גרופע יידישע פארטיזאנער און האָבן אונטערגעצונדן זייערע הייזער. ווען די פויערים זיינען ארויסגעלאָפן לעשן, זיינען זיי עפנטלעך דערשאָסן געוואָרן דורך נחמן פיאלקאָוו, פייוול גלעזער און בערל גראָסמאן.

א יידישע פארטיזאנער-גרופע פון פאָלקאָווניק מיעדוויעדיעוופ פאראייניקונג (לודוויפאָלער געגנט) האָט אין 1942 איינגעאָרדנט א לויערונג אויפן וועג בערעזנא-ביסטריץ (וואָלין) אויף 12 דייטשישע פאָליציסטן, וועלכע האָבן אָנטייל גענומען אין פיל יידישע שחיטות אין דער ארומיקער געגנט און געגאנגען ווייטער אויסזוכן און פארניכטן די רעשטלעך צעלאָפענע יידן אין די דערפער און וועלדער. פון די 11 יידישע פארטיזאנער האָבן נאָר דריי געהאט ביקסן און אכט זיינען געווען באוואָפנט מיט מעסערס. ווען די פאָליציסטן זיינען אָנגעפאָרן, האָט יוסף גאָלוב מיט א הורא-געשריי געוואָרפן זיך אויף זיי. די פאָליציסטן זיינען צעטומלט געוואָרן פון פלוצעמדיקן אָנפאל און אויפגעהויבן די הענט אין דער הויך. אלע 12 היטלעריסטן זיינען דורך די יידן צעשניטן געוואָרן אויף שטיקלעך.

די אויסראָט-כוואליע אויף די יידן אין יענער געגנט האָט זיך מיט דעם נקמה-אקט אָפגעשטעלט.

יידישע פארטיזאנער זיינען געפאלן ביים אדורכפירן נקמה-אקטן קעגן יידן-מערדערס.

אזוי איז שיע היידוקאָווסקי געפאלן פון אן אייגענער פארבלאָנ-דזשעטער קויל בעת א נקמה-אקט איבער א פאָליציייאישער פאמיליע אין דאָרף סטריבאָטקע (זשעטלער געגנט). ער האָט זיך אזוי איבערגענומען מיטן נקמה-אייפער, אז ער האָט ניט אָפגעהיט די פאָרזיכטס-כללים און אזוינע פאלן און געפאלן אן אומזיסטער קרבן.

פנחס יפה און זיין זון מאָטל זיינען אנטלאָפן פון יאָדער געטאָ אין די זאראָוושטשיזנער וועלדער (קאזאנער געגנט). זיי צוזאמען מיט נאָך

אביסל יידן, וועלכע זיי האָבן דאָרט שוין געטראָפן, אָרגאניזירן א קליינע פּארטיזאנער - גרופּע, וועלכע פארנעמט זיך בעיקר מיט אדורכפירן נקמה-אקטן.

איינער פון זייערע געלונגענסטע נקמה-אקטן איז געווען דער אָנפאל אויפן דאָרף קאשונקי, וואָס איז געווען א נעסט פון „סאמאָכאָוועצעס".

ביינאכט (יולי 1942) צינדן זיי אונטער עטלעכע הייזער פון פּויערים, דייטשישע אגענטן, ווו עס זיינען געשלאָפן צוויי דייטשישע אָפיצירן. די אָפיצירן זיינען דערהרגעט געוואָרן מיט גראנאטן, אריינגע- וואָרפענע דורך די פענסטער און די פּויערים-פאמיליעס זיינען פארברענט געוואָרן. אין דערזעלביקער נאכט פארברענען זיי אויך די גמינע-געביידע אין הויף פון גראף לאָפּאטשינסקי.

דעם 15-טן נאָוועמבער 1942 גייט יפה מיט זיין זון אין דאָרף בוראָוושטשיזנע אויספירן א נקמה-אקט. צוליבן ניט טרעפן דעם פּויער אין שטוב, גייען זיי אריין אין א זייטיקן כוטאָר איבערצונעכטיקן.

די פּויערים פון אומגעגנט דערוויסנדיק זיך וועגן דעם, רינגלען ארום דעם כוטאָר און כאפּן זיי לעבעדיקע. דעם זון פארברענען זיי גלייך אויף א פלאקער און דעם פאָטער גיבן זיי איבער די דייטשן.

ער פּרוווט נאָך מיט א טריק ראטעווען דאָס לעבן. ער זאָגט די דייטשן, אז אין שטעטל יאַד האָט ער פארן אנטלויפן פארגראָבן זיין גאָלד. זיי פירן אים אהין אָפּ. זיי כאפּן זיך אָבער שפּעטער אויפן שפּיצל און דערשיסן אים עפנטלעך אין גאס.

זיינער צייט האָט ארויפגעוואָרפן א מורא אויף גאנץ נאָוואָגרודקער קרייז די נקמה-אקטן פון טוביה בעלסקים אָטריאד קעגן די פּויערים, פּאָליציי און דייטשישע אגענטן.

פּופּצן מאן פון ביעלסקים אָטריאד זיינען, לויטן באפעל פון קאָמאנדיר, אוועק אין דאָרף איזוויע (נאָוואָגרודקער ראיאָן), אויסגעהרגעט א פּאָליצייאישע פאמיליע און אלץ פארברענט (יולי 1942). אין דאָרף ליטאָווקע האָבן זיי אויך אויסגעהרגעט א פּאָליצייאישע משפחה.

די דייטשן האָבן פארן פארניכטן די ליובטשער יידן זיי קאָנצענטרירט אין א לאגער אין דאָרף ווערכאָוויטש (ליובטשער ראיאָן). ביעלסקים אָטריאד האָט געמאכט א „באָמביאָזשקע" און אויסגע'הרג'עט צוויי פאשיסטישע פאמיליעס פון א.ד. דאָרף. אויך אין דאָרף סלובאָוויטש (ביי נאָוואָגרודעק) האָבן זיי אויסגעמאָרדעט פּאָליצייאישע פאמיליעס.

מערץ 1943, זיינען ארויסגעשיקט געוואָרן פון ביעלסקים אָטריאַד 10 פּאַרטיזאַנער מיט אברהם פּאָלאָנסקי בראש אויף א שפּיוז־פאַרגרייטונג. זיי האָבן זייער אויפגאַבע אויסגעפירט בשלמות. פינף ק״מ פאַר נאָוואָגרודעק זיינען זיי אַריין צו א באַקאַנטן פּויער, ביעלאָוס, אָפּרוען און אָפּוואַרטן, ביז עס וועט ווערן טונקל און מען וועט זיך קענען ווייטער לאָזן אין וועג אַריין. ביעלאָוס האָט זיי זייער פיין אויפגענומען, האָט זיי געגעבן אָפּצועסן און צוגעגרייט ערטער אויף צו שלאָפן. ארויסשטעלנדיק א וואַך, האָט זיך די גרופּע געלייגט אָפּרוען. נאָך מיטאָג איז דער כוטאָר פּלוצעם ארומגערינגלט געוואָרן דורך א גרעסערער צאָל פּאָליציסטן. ווי עס האָט זיך שפּעטער ארויסגעוויזן האָט ביעלאָוס דערטראָגן דער פּאָליציי אין נאָוואָגרודעק דורך זיין זון, אַז ביי אים געפינען זיך פּאַרטיזאַנער. דער אָנפאַל איז געקומען אַזוי אומגעריכט, אז די פּאַרטיזאַנער האָבן אפילו ניט געהאַט קיין מעגלעכקייט זיך קעגנצושטעלן. זיי זיינען אַלע אויסגעשאָכטן געוואָרן. בלויז אברהם פּאָלאָנסקען איז געלונגען זיך אויסצובאַהאַלטן אין א הינער־שטייג הינטערן אויוון. ווען די פּאָליציי איז אַוועקגעפאָרן און די גאַנצע משפּחה ביעלאָוס האָט זיך געזעצט צום טיש פייערן דעם „נצחון" איבער די „זשידעס", איז ער ארויסגעקראָכן פון זיין באַהעלטעניש און האָט אויסגעשריען: „די פּאַרטיזאַנער וועלן דיר דאָס ניט מוחל זיין". ער איז אָבער גלייך געפאַלן טויט פון א זעץ פון הינטן מיט א האַק איבערן קאָפּ.

נאָך צוויי טעג אָפּוואַרטן דעם צוריקער פון דער גרופּע, האָט ביעלסקי ארויסגעשיקט אַן אויסשפּירער־גרופּע, וועלכע האָט זיך דערוווּסט וועגן שרעקלעכן אָנפאַל. עס איז באַשטימט געוואָרן תיכף צו נעמען א בלוטיקע נקמה פון מסור. קאָמאַנדיר ביעלסקי שיקט דאַן ארויס א גוט באַוואָפנטע שטראָף־עקספּעדיציע פון 25 מאַן אונטער דער אָנפירונג פון זיין ברודער עשהאל און באַפוילט זיי, אַז זיי זאָלן נקמה נעמען פון ביעלאָוסן און זיין משפּחה, אַלץ אַוועקלאָזן מיטן רויך, אָבער קיין שום זאַך פון די שטוב־חפצים ניט נעמען.

עשהאל האָט זיין אויפגאַבע אויסגעפילט פּינקטלעך. ביעלאָוס מיט זיין משפּחה זיינען אויסגעשאָכטן געוואָרן און זיין הויז מיטן גאַנצן פאַרמעגן איז פאַרברענט געוואָרן. אין א קעשענע פון ביעלאָוס בגד האָט מען געפונען א בריוו פון נאָוואָגרודקער געביטס־קאָמיסאַר טראַובע, אין וועלכן ער דריקט אים אויס א דאַנק פאַרן ארויסגעבן די צען יידישע

פארטיזאנער און דריקט אויס זיין האָפענונג, אז אויך אויף להבא וועט ער זיין אזוי לאיאל צו דער דייטשישער מאכט.

עס איז כדאי צוצוגעבן, אז נאָכן אויסמאָרדן די צען פּארטיזאנער האָט דער געביטס-קאָמיסאר טראובע פאראָרדנט אויסצוקלעפּן מעלדונגען איבער דער שטאָט, אז דער „יידישער באנדיט" ביעלסקי מיט זיין אָטריאד איז פארניכטעט געוואָרן און אז אזא סוף וועלן האָבן אלע פארטיזאנער און די, וועלכע וועלן זיי העלפן.

אויף צוריקוועגס האָט די שטראָף-עקספּעדיציע אָפּגעטראָטן אין א צווייטן כוטאָר צו א געוויסן פּויער קאָזאק, וועלכער האָט געמסרט די דייטשן אין נאָוואָגרודעק, אז פיר יידישע בחורים זיינען ארויס פון געטאָ און געוואָלט אוועקגיין צו די פארטיזאנער (די יידן האָבן דאן ניט געקענט דערגיין צו די פארטיזאנער צוליב אויסגעמאטערטקייט און הונגער און זיך אומגעקערט צוריק אין געטאָ).

די דייטשן האָבן דאן אויסגעשטעלט 250 יידן פון געטאָ און דער פּויער האָט אָנגעוויזן אויף פיר יידישע בחורים, אלס די „שולדיקע" און מען האָט זיי אויפן אָרט צעשאָסן. איצט האָט דער פּויער באצאָלט מיט זיין לעבן פאר זיין מסירה.

די דאָקטאָרין מאנוסיעוויטש פון נאָוואָגרודעק האָט איבערגעגעבן דעם קאָמאנדיר ביעלסקי, אז אין דאָרף סלאָווצע (וסיעליובער גמינע), לעבט א פּויער לאַווסקי, וועמענס צוויי זין דינען אין דער פּאָליציי און האָבן אָנגעטאָן יידן געברענטע צרות. זיי האָבן דאָס טאקע געכאפּט דעם דר. זיסקין פון נאָוואָגרודעק, ווען ער איז אין נאָוועמבער 1942 אנטלאָפן צו די פארטיזאנער אינאיינעם מיט בן-ציון גולקאָוויטש, יעקב רודניצקי, מיכל לייבאָוויטש, משולם באָלדע, מרדכי שמוליעוויטש, אליעזר קאָטליאר און יצחק בערקאָוויטש און אים איבערגעגעבן צו די דייטשן. צוקומענדיק ביינאכט צום הויז פון די מערדערס האָבן די הינט, וועלכע האָבן געהיט דעם הויף, אָנגעהויבן שטארק צו בילן. לאַווסקי, וועלכער האָט זיך געפונען אין שטוב, האָט פארשטאנען, אז אין אזא שפּעטער שעה קענען קומען אויף א וויזיט נאָר פארטיזאנער. ער האָט זיך גלייך א לאָז געטאָן דורכן פענצטער. די פארטיזאנער האָבן אָבער באמערקט און געכאפּט אים א לעבעדיקן. נאָך א לאנגער אויספאָרשונג, באגלייט מיט קלעפּ, און נאָכן אָפּנעמען ביי אים דאָס געווער און אָנגערויבטע יידישע פארמעגנס, האָט מען די גאנצע פאמיליע אויסגעשאָסן און די ווירטשאפט פארברענט, איבערלאָזנדיק א מעלדונג, אז דאָס האָבן זיך די יידישע

פארטיזאנער אָפּגערעכנט מיט זייער שונא און אז אזא סוף וועלן האָבן אלע יידן-מערדערס.

אין דעצעמבער 1942 האָט חנן פרעסמאן איבערגעגעבן ביעלסקין, אז ניט ווייט פון כוטאר אבעלקאָוויטש (נאָוואָגרודקער געגנט), געפינט זיך א פויער, קאָמענדאנט פון דער אָרטיקער ווייסרוסישער „סאמאָכאָוווע", וועלכער האָט שוין אומגעבראכט צענדליקער יידן. ביעלסקי פאַראָרדנט קעגן דעם פויער א שטראָף-עקספּעדיציע. דער באַפעל איז געווען: אלץ פארניכטן און קיינעם ניט לאָזן לעבן. דעם 25-טן יאנואר 1943 ביינאכט האָט מען ארומגערינגלט דעם פויערס הויז. נעבן יעדן פענצטער האָט מען ארומגעשטעלט וואכן. דער קאָמאנדיר טוביה, זיין ברודער עשהאל, פסח פרידבערג, בן-ציון גולקאָוויטש און מיכל לייבאָוויטש זיינען אריין צום פויער אין שטוב. אין צימער איז געשלאָפן די גאנצע משפחה פון פויער. פסח פרידבערג, וועלכער האָט געקענט דעם פויער פון אויסזען, האָט זיך צו אים צוגעזעצט אויספרעגן, וואָס עס הערט זיך. דער פויער האָט ניט דערקענט אין די אריינגעקומענע, אז דאָס זיינען יידן. ער האָט זיי געענטפערט אין דער ווייסרוסישער שפּראך צום גראם: „די פויערים לעבן זיך גאנץ גוט און מען באָדט זיך אין יידיש בלוט!". „אָט—דערציילט ער — האָב איך מיט עטלעכע טעג צוריק געכאפּט צוויי יידן און א פרוי מיט צוויי קינדער. איך האָב זיי א גאנצע נאכט געהאלטן אין קעלער, ווו זיי זיינען גוט דערפרוירן געוואָרן און דאן האָב איך זיי איבערגעגעבן דער פּאָליציי אין דוואָרעץ. מיט א פּאָר וואָכן פריער האָבן מיר געכאפּט עלף יידן, מיר האָבן זיי צונויפגעבונדן, ווי די שעפּסן און אָפּגעפירט צו די דייטשן".

אויף דער פראגע, ווי אזוי דערלויבט ער זיך אזוינס צו טאָן, האָט דער פויער תמעוואטע געענטפערט: — „היטלער האָט ארויסגעגעבן אזא באַפעל און מיר מוזן עס אויספירן".

פארן אויספירן אזוי געטריי היטלערס באַפעלן איז ער און זיין גאנצע משפחה געוואָרן אויסגעקוילעט. אויף די הייזער האָט מען ארויסגעהאנגען מעלדונגען, אז דאָס האָבן געטאָן יידישע פארטיזאנער און אזא וועט זיין דער סוף פון די אלע, וועלכע ארבעטן מיטן דייטש.

דעם 3-טן יאנואר 1944 איז עשהאל ביעלסקי מיט א גרופּע פון פינף מאן אריינגעפאָרן אין איוועניעץ צום אפּטייקער און צוגענומען ביי אים מעדיקאמענטן. דאָס שטיקל ארבעט איז אדורך אָן קרבנות הארט אונטער דער נאָז פון די דייטשן. זייענדיק צופרידן, וואָס עס האָט זיך אזוי

איינגעגעבן לייכט אדורכצופירן די אויפגאבע, האָבן זיי באשלאָסן אויף צוריקוועגס זיך נוקם צו זיין פון וואלד־וועכטער צישיק איוואן, וועלכער האָט אין דעם ערשטן פעריאָד פון דער פארטיזאנקע אָפּגעהיט, אז אין זיין אומגעגנט, ארום די גרויס־איזוויער וועלדער, זאָלן ניט קענען זיך באזעצן קיין פארטיזאנער און געהאט אויף זיין געוויסן ניט איין יידיש לעבן. מען האָט דעם וואלד־וועכטער מיט זיין גאנצער משפחה און פארמעגן פארברענט.

בכדי אָנצוקומען אויף זייער באזע, האָבן זיי געמוזט דורכשניידן דעם שאָסיי לידע — נאָוואָגרודעק. פלוצעם האָבן זיי באמערקט צוויי פורן. זיי האָבן די פורן פארהאלטן און עס האָט זיך ארויסגעוויזן, אז דאָס זיינען צוויי באקאנטע פויערים יידן־מערדערס וואסילי ראָמאניוק און סטעפאן בולהאטע, וועלכע האָבן געדינט ביים דייטש און האָבן געהאט פאסיר־שיינען אלס נוצלעכע פערזאָנען. מען האָט זיי גלייך דערשאָסן און די פורן מיט די סחורה, זאלץ, ציגארעטן א. א. וו. האָבן די פארטיזאנער צוגענומען.

אויך די פארטיזאנער פון דער 3־טער יידישער ראָטע פון אָרליאנסקי־אָטריאד האָבן גענומען אומברחמנותדיק נקמה פון די יידישע מערדערס. צוויי קריסטן, מאטשיי און אנטאָן פון דאָרף מאלערי (דזיאָרעצער גמינע, באראנאָוויטשער קרייז), פלעגן באפאלן די אנטלויפנדיקע יידן פון זשעטלער געטאָ און איבערגעבן זיי דער דייטשער זשאנדארמעריע. די דאָזיקע צוויי פויערים האָבן דאָס געכאפט דעם זשעטלער רב און רביצין און אויסגעטאָן זיי נאקעט און אָפּגעפירט אין דער זשאנדאר־מעריע, וווּ מען האָט זיי אויף א שוידערלעכן אופן דערמאָרדעט. די יידישע פארטיזאנער פון ליפיטשאנער פושטשע האָבן באשלאָסן נקמה נעמען פון די באנדיטן.

דעם 10־טן דעצעמבער 1942, איז א גרופע, וועלכע איז באשטאנען פון יחיאל יאָסעלעוויטש, שלום גולקאָוויטש, שלום גערלינג, חיים סלאָמקע, יהושע שאכנאָוויטש, פיניע גרין, אברהם מגיד א. אנד. אריינגעפאָרן אין דאָרף מאלערי און ארומגערינגלט דאָס הויז פון פויער מאטשעי. ער איז אָבער געווען ביי א שכן און געשיכורט. מען האָט דאן ארומגערינגלט דעם שכנס הויז, וווּ עס זיינען געזעסן פויערים און געטרונקען. די פארטיזאנער זיינען אריין אין שטוב, ארויסגענומען מאטשייען און פאר אלעמען אין די אויגן אים דערשאָסן, אויפקלערנדיק

די סיבה פון זייער טאט. אין יענער נאכט האָט מען אויך אומגעבראכט דעם צווייטן מערדער, אנטאָן.

א גרופע יידישע פארטיזאנער פון אָרליאנסקן אָטריאד איז פאָרנדיק אויף א ווירטשאפטס־אויפגאבע נעבן דוואָרעץ (זשעטלער געגנט) אריין עסן צו א באקאנטן פויער. דער פויער האָט זיי דערציילט, אז אין יעזאָוויצער כוטאר (7 ק״מ פון דוואָרעץ) זיינען אריין עלף אנטלאָפענע יידן פון דוואָרעצער שחיטה און געבעטן א דערלויבניש איבערצונעכטיקן. דער פויער האָט זיי זייער פיין אויפגענומען, געגעבן זיי אָפּצועסן און וואסער אויף ארומוואשן זיך. ווען די יידן זיינען מידע און דערשלאָגענע איינגעשלאָפן, האָט ער עס תיכף געמאָלדן דורך זיין זון דער קאָזלאָווי־שטשיזנער פאָליציי (סלאָנימער געגנט). עס זיינען באלד אראָפּגעקומען פופצן ווייס־רוסישע פאָליציסטן און אלע יידן זיינען אוועקגעטריבן געוואָרן קיין קאָזלאָווטשיזנע און דאָרט אויף אן אכזריותדיקן אופן אומגעבראכט געוואָרן.

די א. ד. גרופע, מיטן רוסישן ראָטע־קאָמאנדיר סערגיי פלאגא בראש, איז, נאָכן אויסהערן די דאָזיקע שוידערלעכע מעשה, תיכף אוועקגעפאָרן צו די באָרקער כוטארעס צום פויער, וועלכער האָט אויך געהייסן באָרקע. עלף א זייגער בייגאכט האָבן זיי אָנגעקלאפט צו אים אין טיר. עס האָט זיי געעפנט באָרקע אליין. ער האָט זיי זייער שיין אויפגענומען און געשטעלט שנאפס אויפן טיש. אויף דער פראגע, צי ער איז אליין אין שטוב, האָט ער געענטפערט, אז זיין 24־יעריקער זון איז אויך דאָ. מען איז גלייך צוגעטראָטן אויסצופאָרשן זיי. לכתחילה האָבן זיי ביידע געלייקנט, אָבער נאָך א פאָר געזונטע קלעפּ האָט זיך דער זון מודה געווען און דערציילט אויספירלעך וועגן דעם גאנצן פאל. מען האָט קאָנפיסקירט ביים פויער זיין גאנצע האָב און גוטס, דאָס הויז מיט די שייערן פארברענט, אלע משפחה־מיטגלידער אויסגעשאָסן און דעם פויער מיטן זון האָט מען נאקעטערהייט צוגעבונדן צום שליטן און אָפּשלעפנדיק זיי עטלעכע הונדערט מעטער דערשאָסן.

די גאנצע פארטיזאנער־גרופע האָט געגעבן א שבועה ביי די פגרים פון די מערדערס, אז זיי וועלן נקמה נעמען פון יעדן איינעם, וועלכער האָט א חלק אין פארגאָסענעם יידישן בלוט.

דער פארטיזאן אברהם מגיד האָט פאָרנדיק אויף א ווירטשאפטס־אויפגאבע פארן אָרליאנסקי אָטריאד זיך דערוווסט, אז דער קריסט קולעש, וועלכער האָט געוווינט נעבן שטעטל ביעליצע, האָט ארויסגעגעבן די

דײַטשן די גאַנצע פאַמיליע פון ביעליצער שוסטער לײזער־חיים שעשקאָ. שעשקאָ האָט זײַן גאַנצן שווער־פאַרהאָרעוועטן פאַרמעגן אָפּגעגעבן צו באַהאַלטן קולעשן, אַלס זײַן בעסטן גוטן פרײַנט. קולעש האָט זיך ניט געקענט דערוואַרטן די מינוט, ווען ער וועט קענען ירשענען דעם ייִדישן שוסטער. זײַן אומגעדולד איז דערגאַנגען צו אַזאַ אַכזריותדיקער מדרגה, אַז ער האָט פאַר שעשקאָן געבראַכט סם אין געטאָ און פאַרגעלײגט אים ניט צו וואַרטן, ביז די דײַטשן וועלן זײ אומברענגען, נאָר זײ זאָלן זיך בעסער אַלײן נעמען דאָס לעבן.

נאָך דער צווײטער שחיטה אין זשעטלער געטאָ איז שעשקאָן מיט זײַן פאַמיליע געלונגען זיך צו ראַטעווען און ער איז אַנטלאָפן צו זײַן „גוטן פרײַנט" קולעשן, ווו ער האָט געהאָפט זיך אױסצובאַהאַלטן. קולעש נעמט זײ פרײַנטלעך אויף. בשעת זײ זײַנען מידע און דערשלאָגענע אײַנגעשלאָפן, האָט קולעש אויסגענוצט דעם מאָמענט, אַוועקגעלאָפן אין זשעטל און געבראַכט צוויי דײַטשן און צוויי ווײַס־רוסישע פּאָליציסטן. די אומגליקלעכע האָבן זיך אויפגעכאַפּט פון די מערדערישע קלעפּ און מיט שרעק דערזען פאַר זיך די באַוואָפנטע מערדערס און קולעשן מיטן טײַוולאָנישן שמײכל, וועלכער האָט זיך צו אים אָפּגערופן: „גענוג שוין אײַך צו לעבן גוט, איצט וועלן מיר שוין נעמען לעבן!" שעשקאָס פאַמיליע איז אָפּגעפירט געוואָרן קײן ביעליצע, ווו זײ זײַנען עפנטלעך בײַ אַ בראַווואָ־פּאַטשערײַ און הילכיקן געלעכטער פון פאַרזאַמלטן המון דערשאָסן געוואָרן.

אברהם מגיד האָט גענומען מיט זיך נאָך אַכט ייִדישע פּאַרטיזאַנער און אַוועקגעפאָרן צו קולעשן. זײ האָבן אַרויסגעפירט זײַן גאַנצן פאַרמעגן, פאַרברענט דאָס הויז און אומגעבראַכט זײַן פרוי און טאָכטער. קולעשן גופא האָבן זײ פאַרשלעפּט מיט זיך אויפן פּראָם איבערן טײַך ניעמאַן, וועלכן זײ האָבן באַדאַרפט אַריבערפאָרן, אָנגעבונדן אַ שטײן אויפן האַלדז און דערטרונקען.

דער אָרליאַנסקי־אָטריאַד האָט ענדע פעברואַר 1943 דורכגעפירט אַ שטראָף־עקספּעדיציע איבערן דאָרף סיוויטש (בײַ זשעטל), אַלס נקמה־אַקט פאַר דעם טויט פון די העלדישע ייִדישע פּאַרטיזאַנער; אברהם ראַשקין (זשעטל), יונה אָרזשעכאָווסקי (ביעליצע) און פאַרן ערנסט פאַרווונדעטן ליפּע גליקמאַן (וואַרשע), וועלכע האָבן זיך אָנגעטראָפן אויף אַ לויערונג פון דער דאָרפישער „סאַמאָכאָווע".

די שטראָף־עקספּעדיציע האָט באַקומען אַ באַפעל: נעמען דעם אָנפירער פון דער סיוויטשער „סאַמאָכאָווע", קאַסטיק ליובעצקי אַ לעבעדיקן און רעקווירירן די שפּייז־רעזערוון, דעם לעבעדיקן און טויטן אינווענטאַר פון גאַנצן אַ. ד. דאָרף.

דאָס הויז פון ליובעצקין איז פּלוצעם אַרומגערינגלט געוואָרן אין מיטן העלן טאָג. ער איז אויפגעפאָדערט געוואָרן אַרויסצוגיין אין דרויסן. אויף דער פאָדערונג האָט ער געענטפערט מיט אַ שיסעריי און מיט אויסרופן, אַז „זשידעס" וועט ער צו זיך אין שטוב ניט אַריינלאָזן.

דער ראָטע־קאָמאַנדיר, יוזשקאָוו, וואַרפט דאַן אַוועק זיין אויטאָמאַט און פאַרזיכערט ליובעצקין, אַז ער איז אַ רוס און אַז ער וויל זיך מיט אים בלויז פאַרשטענדיקן. קאָסטיק עפנט דאַן די טיר. אויסנוצנדיק דעם מאָמענט, רייסן זיך אַלע פּאַרטיזאַנער אַריין אין שטוב. נאָך אַ קורצן קאַמף איז ער דערשאָסן געוואָרן. אין דער זעלביקער צייט האָבן די איבעריקע פּאַרטיזאַנער „באַאַרבעט" דאָס דאָרף, צונעמענדיק דאָס פויערישע גוטס.

דער דרייסטער נקמה־אַקט, האָט אָנגעוואָרפן אַ פּחד אויף דער פויערישער באַפעלקערונג פון דער גאַנצער געגנט. באַזונדערס צוליב דעם, וואָס דאָס שטיקל אַרבעט איז פאָרגעקומען 12 אַ זייגער בייטאָג, האַרט אונטער דער נאָז פון זשעטלער דייטשישן גאַרניזאָן.

אין דער ערשטער צייט, ווען די צעלאָפּענע יידן פון די געטאָס האָבן נאָך געלעבט אין די פּושטשעס אַלס באַזונדערע, איינצלנע, קליינע גרופּעס, איז זייער עיקר טעטיקייט געווען—נקמה.

אַ גרופּע יוגנטלעכע פון איוויע, וועלכע האָבן געלעבט אין אַ בונקער אין מאָרינער וואַלד (8 ק"מ פון שטעטל), האָט זיך בלוטיק אָפּגערעכנט מיטן פויער לאַסטון פון דאָרף סטריזשינאַט. לאַסטון האָט נאָכן צונעמען ביי דער איוויער פרוי פריידל ווייסמאַנסקי איר ביסל געלט, וועלכע זי האָט געהאַט נאָכן ראַטעווען זיך בעת דער ליקווידאַציע פון איוויער געטאָ (17־טן יאַנואַר 1943, זיינען אַלע אַרויסגעפירט געוואָרן קיין באָריסאָוו), געשלעפּט זי דריי ק"מ פאַר די האָר צו דער איוויער זשאַנדאַרמעריע, ווו זי איז אומגעקומען אין שרעקלעכע יסורים.

שעפּסל שעפּטל, הירש לעווקאָוויטש, לייב קאַלמאַנאָוויטש, הירש גאָלדשמיט זיינען ביינאַכט אַוועק צום אַ. ד. פויער און אויפגעפאָדערט,

אז ער זאָל זיי גיין ווייזן דעם וועג צו א צווייטן דאָרף. אפגייענדיק עטלעכע ק״מ דורך א וואלד, האָבן זיי ביי אים דרך־אגב געפרעגט וועגן גורל פון דער יידישער פרוי, וועלכע האלט זיך אויס ביי אים. ניט באקומענדיק קיין ענטפער האָט אים שעפסל שעפטעל דערשאָסן. אין היטל האָבן די פארטיזאנער ארייגעלייגט א צעטל מיט פאָלגנדיקן אינהאלט: „דערשאָסן געוואָרן פאר איבערגעבן א יידישע פרוי אין דייטשע הענט״.

אין די וועלדער ארום די דערפער מיקאָלאיעווא, וואָווטשיצא און דובראָסק (מאָראָטשנער ראיאָן, פאָלעסיע) האָבן געלעבט לערך 100 יידן, אנטלאָפענע פון די שחיטות פון די שטעטלעך סיערניק, מאָראָווין, קאָסטאָפאָל. בראש פון דער גרופע איז געשטאנען באצקל ליבערמאן. די גרופע האָט פארמאָגט בלויז 2 ביקסן, איין פיסטאָלעט און א קורצע ביקס.

דעם 1־טן יאנואר 1943 איז פלוצעם דער לאגער באפאלן געוואָרן דורך פאָליציסטן און עס זיינען אומגעקומען 17 יידן.

נאָך דעם האָט מען זיך דערוווּסט, אז דער איבערפאל איז פאָרגעקומען צוליב א מסירה פון די צוויי פויערים פון דאָרף מיקאָלאיעוואָ איוואן גיבער און לעווקאָ.

די יידן האָבן באשלאָסן צו נעמען פון זיי נקמה. א גרופע פון 6 מאן אונטער דער אָנפירונג פון לוי פישמאן (זאמאָראָטשניע) און א צווייטע גרופע בראש מיט משה טורקעניטש זיינען אוועק אין א. ד. דאָרף און „דערלייידיקט״ ביידע מוסרים־באנדיטן.

די גרופע האָט אויך אומגעבראכט די שוחטים פון די סיערניקער יידן; דעם פאָליציי־קאָמענדאנט איוואן פאליוווניק און די ברידער אנדריי און דאנילא דראָבטשיוק און אדורכגעפירט נאָך פיל נקמה־אקטן אין זייער טעטיקייטס־ראיאָן.

די געציילטע יידישע פאמיליעס, וועלכע האָבן זיך אויסבאהאלטן ביי די פויערים אָדער געלעגן אין די וועלדער אין יענער געגנט, האָבן אדאנק דעם פאל איבערגעלעבט די מלחמה.

דער סעקרעטאר פון דער מייטשעטער גמינע (נאָוואָגרודקער קרייז) האָט געוווינט א האלבן ק״מ פון שטעטל. ער איז געווען א דייטשישער קאָלאבאָראנט און פלעגט פארהאלטן יעדן אומגליקלעכן יידן, וועמען עס איז געלונגען צו אנטלויפן פון געטאָ, דערשיסן און צורויבן זיין לעצט ביסל האָב און גוטס. די יידישע פארטיזאנער פון די האָרקער וועלדער (יידן

פון דוואָרעץ און מייטשעט) האָבן באַשלאָסן זיך נוקם צו זיין פון דעם בלוטיקן שונא, בכדי צו באַווייזן די ארומיקע קריסטן, אַז עס איז דאָ אַ שטראָפנדיקע האַנט, וועלכע מאַכט אַ חשבון מיט מערדערס, וועלכע פאַרגיסן יידיש בלוט. ניין אַ זייגער אינאָווענט איז אַ גרופּע פון ניין מאַן מיט זעקס ביקסן (די איבעריקע מיט שטעקנס) און אַ ליטער בענזין אוועק אין דער ריכטונג פון סעקרעטאַרס הויז. איינס אַ זייגער ביינאַכט איז ארומגערינגלט געוואָרן דער כוטאָר און מען האָט אוועקגעלייגט נעבן יעדן פענצטער צוויי באַוואָפנטע פּאַרטיזאַנער. לויטן באַפעל פון קאָמאַנדיר איז דייכעס צוגעשיקט געוואָרן אָנצוקלאַפּן אין פענצטער פון רוצח און בעטן ביי אים ברויט, בכדי דער סעקרעטאַר מיט זיין זון זאָלן ארויסלויפן אין דרויסן (ווי ער פלעגט עס שטענדיק טאָן) צו כאַפּן די ניט-באַוואָפנטע יידן אויף איבערצוגעבן זיי אין דייטשישע הענט. אַזוי ווי פאַרפילנדיק עפּעס דראָענדיקס, איז דאָסמאָל קיינער ניט ארויס. דער סעקרעטאַר האָט ארויסגעוואָרפן אַ שטיקל ברויט דורכן פענצטער. דייכעס האָט זיך דאַן אָנגערופן:—„מיר זיינען ניט קיין הינט, לאָזט אונדז אריין אין שטוב און גיט אונדז אָפּצועסן ווי מענטשן". דער סעקרעטאַר מיטן זון האָבן דאַן אָנגעהויבן צו שיסן דורך די פענסטער. די לויערנדיקע פּאַרטיזאַנער האָבן געענטפערט מיט פייער. דייכעס איז ארויפגעקראָכן אויפן דאַך מיט אַ פלאַש בענזין און אונטערגעצונדן דאָס הויז. דער סעקרעטאַר מיט זיין גאַנצער משפּחה זיינען פאַרברענט געוואָרן לעבעדיקערהייט.

אַ גרופּע יידישע פּאַרטיזאַנער פון ציגאַנקאָווס אָטריאַד, האָט באַקומען אַ באַפעל צו צעשניידן די טעלעפאָן-דראָטן אויפן שאָסיי בריסק—מאָסקווע. זעקס מאַן זיינען אוועק אויספילן די אויפגאַבע. אַן ערך 7 ק"מ פון שאָסיי, ווו זיי האָבן באַדאַרפט דורכפירן דאָס שטיקל אַרבעט, האָבן זיי אָנגעקלאַפּט צו אַ פּויער. אַ דערשראָקענער עפנט זיי דער פּויער די טיר. די פּאַרטיזאַנער האָבן ביי אים געבעטן אַ זעג מיט אַ האַק. ניט וואַרטנדיק, ביז דער פּויער וועט זיי געבן די געבעטענע כלים, האָבן די פּאַרטיזאַנער אַליין אָנגעהויבן זוכן און געפונען אַנשטאָט אַ האַק אָנגערויבטע יידישע זאַכן.

— „פון וואַנען קומען דאָס צו דיר יידישע זאַכן? וויפל יידן האָסטו דערמאָרדעט?!"

דער פּויער האָט לכתחילה ניט געענטפערט קיין וואָרט, אָבער נאָכדעם, ווי ער האָט באַקומען אַ פּאָר שטאַרקע קלעפּ, האָט ער

אָנגעהויבן צו ריידן. עס האָט זיך ארויסגעוויזן, אז זיין זון דינט אין דער דייטשישער פּאָליציי און די זאכן האָט ער עס טאקע געבראכט פארן טאטן א מתנה. די יידישע פּארטיזאנער האָבן דאן אויסגעליידיקט דאָס גאנצע הויז און אװעקגעשיקט עס אויף א פור צו זיך אין לאגער. דעם פּויער מיט זיין גאנצער פאמיליע האָבן זיי צעשאָסן און דאָס הויז פארברענט. אויפן אָרט האָבן זיי איבערגעלאָזט א צעטל אין דער רוסישער שפּראך: „אזוי װעט מען טאָן מיט אלעמען, װער עס װעט העלפן די דייטשן".

אויף װאָלין זיינען דורך יידישע פּארטיזאנער אומגעבראכט געװאָרן פיל אוקראַינישע פאשיסטן פאר מאָרדן יידן און מיטארבעטן מיטן דייטש.

דער יידישער װוּאָד פון קרוקס אָטריאד האָט בעיקר אין דער ערשטער צייט נאָך זייער ארויסגיין אין די װעלדער, סיסטעמאטיש אָפּגענומען ביי די פּויערים דאָס אָנגערויבטע יידישע אייגנטום פון די ארומיקע געטאָס. זיי האָבן אויך אומרחמנותדיק פארניכטעט אלעמען, װער עס האָט אָנטייל גענומען אין יידישע שחיטות און ארויסגעגעבן צו די דייטשן אנטלויפנדיקע יידן.

א גרופּע פון 15 מאן פון א. ד. אָטריאד, איז אװעק אין דאָרף שטשערוויטש (קאמיען־קאשירסקער ראיאָן) צו כאפּן דעם גמינע־סעקרעטאר, װאָס האָט דערמאָרדעט צענדליקער רוסישע זעלנערס און קאָמאנדירן בעתן אָפּטרעטן פון דער רויטער ארמיי און אקטיוו אנטייל גענומען ביים ליקווידירן די יידן אין שטעטל קאמיען־קאָשירסק.

דעם סעקרעטארס הויז איז ארומגערינגלט געװאָרן און מען האָט באפוילן עפענען די טיר, אָנגעבנדיק זיך אלס אוקראַינישע פּאָליציסטן. אויפן פּארטיזאנישן שטייגער האָט מען אריינקומענדיק גלייך געפרעגט, צי עס געפינען זיך ניט אין שטוב קיין פרעמדע מענטשן און נאָכן אדורכפירן א גרינטלעכע רעוויזיע באפוילן אלעמען אויסלייגן זיך אויפן דיל מיטן פּנים אראָפּ. עס האָט זיך ארויסגעוויזן, אז דער סעקרעטאר איז אין שטוב ניט געװען און, אז ער נעכטיקט ניט צוליב מורא פאר נקמה אין הויז. די װאכן, װעלכע זיינען געװען אויסגעשטעלט ארום דאָרף, האָבן באמערקט, אז א פארדעכטיקטע פּערזאָן דרייט זיך ארום. אויפן באפעל: — „שטיי, די הענט אין דער הויך!", האָט ער אָנגעהויבן צו אנטלויפן. א פּארטיזאנישע קויל האָט אים אָבער שנעל אָנגעיאָגט. עס האָט זיך ארויסגעוויזן, אז דאָס האָט מען דערשאָסן דעם געזוכטן סעקרעטאר. זיין גאנצן פארמעגן האָבן די פּארטיזאנער צוגענומען און דאָס הויז פארברענט.

אין אָקטאָבער 1942 איז די זעלביקע יידישע פּארטיזאנער־גרופּע ארויס אין דאָרף לישניפקע (מאניעוויטשער ראיאָן) צו כאפּן דעם פּאָליציי־קאָמענדאנט, וועלכער האָט אָנטיילגענומען אין דער ליקווידאציע פון די מאניעוויטשער יידן. דעם קאָמענדאנטס שטוב איז געוואָרן ארומגערינגלט. דער שלאָפנדיקער קאָמענדאנט האָט שוין ניט געהאט קיין מעגלעכקייט צו קעגנשטעלן זיך. מען האָט אים צונויפגעבונדן און אלע שטובּיקע באפוילן אויסצולייגן זיך מיטן פּנים צום דיל.

נאָך עטלעכע שעה פון פייניקן אים האָט ער מסכים געווען צו באווייזן ווו עס געפינט זיך זיין ביקס. אָבער ארויסגייענדיק אין דרויסן אויפן וועג צום שייער, האָט ער אָנגעהויבן צו אנטלויפן. די נאָכיאָגנדיקע פּארטיזאנער־קוילן האָבן געמאכט א סוף צו זיין לעבן. קומענדיק צוריק אין וואלד, האָבן א סך יידן דערקענט זייערע צוגערויבטע זאכן.

לאָרבער דב (מאלינקע),
וזוואָד־קאָמאנדיר פון אָטריאד „קרוק".
אויסגעצייכנטער, באאָרדנטער פּארטיזאן.

צוויי טעג שפּעטער איז די זעלביקע גרופּע אוועק אין דאָרף סיערכאָוו (מאניעוויטשער ראיאָן) אומצוברענגען דעם אָנפירער פון דער אוקראינער מערדער־באנדע „זיעלענאָוועצעס", וועלכער האָט געהאט אויף זיין געוויסן פיל דערמאָרדעטע רוסישע זעלנערס, אָנטייל גענומען אין דער מאניעוויטשער שחיטה און פלעגט פלייסיק אויספאנגען פאר־באהאלטענע יידן אין די דערפער און זיי אויסהרגענען.

די אונטערגענומענע אָפּע־ראציע איז געווען זייער א געפערלעכע צוליב דעם, ווייל אין דאָרף זיינען געווען פיל באוואָפנטע פויערים און דאָס דאָרף איז געווען ווייט פון דער פּארטיזאנער זאָנע. אָבער די נקמה־לוסט איז געווען ביי די פּארטיזאנער זייער גרויס, און ניט קוקנדיק אויף

דער ריזיקע און לעבנס־געפאר האָבן זיי זיך דאָך דעצידירט זיך אָפּצורעכענען מיט דעם ווילדן יידן־פרעסער.

מיט הינטערשטע וועגן איז מען צוגעקומען צו דער הויז פון מערדער און עס ארומגערינגלט. איינער איז צוגעגאנגען צום פענצטער פון דער זייט און אָנגעקלאפּט, אָנגעבנדיק זיך אלס איינער פון זיינע חברים. דעם מערדער איז אויפן זינען ניט געקומען, אז דאָס קענען זיין יידישע פּארטיזאנער פון די וועלדער, ווייל אין דעם דאָרף זיינען קיין פּארטיזאנער ביז דאן נאָך קיינמאָל ניט געווען.

אויף דער פראגע, ווו איז זיין געווער און ווער עס זיינען זיינע מיטארבעטערס, האָט ער געענטפערט, אז קיין געווער האָט ער ניט און, אז זיינע מיטארבעטערס זיינען אין שכנותדיקן דאָרף קאראסין. אָריענטי־רנדיק זיך אין דער לאגע איז ער אין די אונטערוועש ארויסגעשפּרונגען דורכן פענצטער. די דרויסן־וואך האָט אים נאָכגעשאָסן, פארוואונדעט און געבראכט צוריק אין שטוב. נאָך זיין אָפּזאָג צו ענטפערן אויף די געשטעלטע פראגעס, ווערט ער פארהרגעט צום טויט. די יידישע מעבל און מאשינעס, וועלכע די פּארטיזאנער האָבן ניט געקענט מיטנעמען מיט זיך, האָבן זיי חרוב געמאכט.

אָנהויב נאָוועמבער 1942, איז די זעלביקע גרופּע יידישע פּארטיזאנער אוועק אין דאָרף אָזירעץ (ראפאלאָווקער ראיאָן). די פויערים האָבן זיי דערציילט, אז א פויער מיטן נאָמען קוזמא, האָט דערמאָרדעט פיל יידן אין שטעטל סיערניק און לעבעדיקערהייט געוואָרפן יידישע קינדער אין די ברינעמער. די פּארטיזאנער האָבן באשלאָסן, אז פאר די שווידערלעכע טאטן דארף דער פויער באצאָלן מיט זיין לעבן. אויף צומאָרגנס האָט א גרופּע פון אכט מאן אונטער דער אָנפירונג פון פּארטרעטער פון אָטריאד־קאָמאנדיר, לאָרבער דב (מאלינקע) ארויס אויספירן די אויפגאבע. דער „העלד", ווייסנדיק פון די יידישע נקמה־אקטן אין אנדערע געגנטן האָט זיך געהיט און פלעגט תמיד ארומגיין מיט געווער אין קעשענע.

מער ווי א האלבע שעה האָבן די פּארטיזאנער געקלאפּט אין טיר און קיינער האָט זיי ניט געעפנט. ערשט נאָכן אויסהאקן די שויבן און ארייננשיסן אין שטוב האָט זיך דערהערט א געוויין פון פרויען און קינדער.

נאָכן אויפרייסן די ערשטע טיר פון קיך האָט זיך ארויסגעוויזן, אז די שטוביקע האָבן זיך פארבאריקאדירט אין א צווייטן צימער.

ארײַנלײַכטנדיק מיט א טאשן־לאָמפּ, האָט מען באמערקט, ווי דער מערדער שטײט נעבן דער צווײטער טיר מיט א האק, גרײט צו וואַרפן זיך אויף יעדן וואָס וועט פּרוּוון ארײַנרײַסן זיך אין שטוּב. די ייִדן האָבן דורכן פענצטער ארײַנגעשאָסן צו קוזמאן. די קויל האָט אים אָבער ניט געטראָפן. פון פּחד איז אים ארויסגעפאלן די האק פון האנט. די פּאַרטיזאַנער האָבן אויפגעריסן אויך די צווײטע טיר און זיך ארײַנגעריסן אין צימער. מען האָט דעם גזלן געבונדן די הענט און פיס און גענומען אויף א פאַרהער. ער האָט לכתחילה געלײקנט זײַן אָנטײל אין פאַרגיסן ייִדישן בלוט און, אז ער זאָל האָבן געווען. דרײַ שעה האָט געדויערט דאָס מוטשען אים, אָבער ער האָט זיך געהאַלטן עקשנותדיק בײַ זײַניקע און ניט געוואָלט אָפּגעבן זײַנע געווער. די שטובּיקע פּויערטעס האָבן אָבער לסוף מודה געווען, אז ער איז געווען א ייִדן־מערדער. מען האָט אים דערלײדיקט אויפן אָרט.

די ייִדישע פּאַרטיזאַנער פון קרוקס אָטריאַד האָבן דורכגעפירט נאָך פיל נקמה־אַקטן, וואָס עס האָט געהאַמעוועט די באנדיטישע אַפּעטיטן פון די אוקראַיִנישע פאשיסטישע מערדערס צו מאָרדן אומגליקלעכע ייִדן.

הארבסט 1942 איז געקומען צולויפן צום פאַמיליע־לאַגער בײַם אָטריאַד מיסיוראַ א פאַרבלוטיקטער ייִדישער בחור, אָשר טורקעניטש (האָראָדנע), וועלכער האָט זיך אויסבאַהאַלטן מיט זײַן ברודער אין א וועלדל הינטערן דאָרף אָזיערסק. צו זײ פלעגן אָפט קומען אויף באזוכן זײַערע „גוטע פרײַנט", צוויי אוקראַיִנישע פּויערים פון דעם א. ד. דאָרף. בײַנאַכט איז געקומען אײנער פון די פּויערים, מיט א מעסער דערשטאָכטן אָשרס ברודער און אים אַלײן לײַכט פאַרוווּנדעט. צופעליק איז דאַן קײנער פון די באוואָפנטע חברה ניט געווען.

אלעק אבוגאָוו נעמט מיט זיך צוויי אומבאוואָפנטע ייִדן פון פאַמיליע - לאַגער, לוי פישמאַן (זאַמאָראָטשנע) און משה לאַנדע (דאָמבראָוויטש), וועלכע האָבן גוט געקענט די געגנט און לאָזן זיך אוועק אין דאָרף אָזיערסק.

דעם מערדער האָבן זײ אין שטוב ניט געטראָפן. ווען די פּאַרטיזאַנער האָבן אָנגעהויבן רעווידירן דאָס הויז, איז דעם פּויערס א שוועסטער ארויסגעשפּרונגען דורכן פענסטער, כּדי צו וואָרענען איר ברודער, וועגן דער דראָענדיקער געפאַר. אבוגאָוו האָט דאָס אָבער גלײַך באמערקט און איר דערשאָסן. פּאַראויסזעענדיק, אז דער שאָס וועט ארויסרופן א טומל אין דאָרף, צינדן די פּאַרטיזאַנער אונטער דאָס הויז

און אליין פאַרבאַהאַלטן זיי זיך אין דערבייאיקן וועלדל. לויטן אָפּרייד, האָט א פויער־פאַרבינדלער געדאַרפט געבן א צייכן דורך אויפהויבן זיין הוט אין דער הויך, ווען צווישן די פויערים, וועלכע זיינען אָנגעלאָפן לעשן דאָס פייער, וועט זיך באַווייזן דער מערדער.

אין עטלעכע מינוט אַרום, האָבן זיי טאַקע באַמערקט אַן אויפגעהויבענע הוט. די יידן האָבן זיך גלייך א לאָז געטאָן צום פייער אויסשיסנדיק עטלעכע מאָל אין דער לופטן. די פויערים זיינען זיך אין שרעק צעלאָפן. דער אינפאַרמאַטאָר האָט אָנגעוויזן די פאַרטיזאַנער אויף איינעם, וועלכער האָט זיך געלאָזט לויפן אין אַן אַנדער ריכטונג. אַבוגאַוו האָט אים נאָכגעיאָגט. דעם מערדער האָט זיך אָבער איינגעגעבן אַריינצולויפן אין א שייער און פאַרקלאַפּן הינטער זיך די טיר. אַבוגאַוו זעצט אַרויס די טיר און מיט די ווערטער: — „דאָ האָסטו פאַר דאָס פאַרגאָסענע יידישע בלוט!" שיסט ער אין אים אַריין צוויי קוילן.

די יידישע פאַרטיזאַנער פון נאַטשער פושטשע האָבן פיל געליטן פון די פויערים פון יענעם ראַיאָן (וואַסילישאָק, ראַדון, זשעלודאָק, שטשוטשין), באַזונדערס ווען עס איז אויפגעקומען די ווייס־פוילישע פאַרטיזאַנקע. די ווייסע־פאָליאַקן איז געלונגען צו באַהערשן די אומגעגנט פון נאַטשער פושטשע און געווינען די סימפּאַטיע פון די פוילישע פויערים. דער קאַמף מיט זיי אין דעם ראַיאָן איז געווען זייער א פאַרביסענער. דאָך האָבן די יידישע פאַרטיזאַנער זיך ניט אָפּגעשטעלט פאַר קיין שום זאַך און נקמה גענומען פון די פויערים יידן־מערדערס און ווייסע פאָליאַקן.

דער פויער שאַמאַשקאָ פון דאָרף קאָוואַלקי (ראַדונער געגנט), האָט געהאַט באַהאַלטן דאָס אייגנטום פון דער יידישער פאַמיליע ראָגאָווסקי פון שטעטל ראַדון. ווען די ברידער משה און בנימין ראָגאָווסקי זיינען געקומען צום פויער אָפּצונעמען זייערע זאַכן, האָט ער דעם יינגערן ברודער משה גלייך דערשאָסן און בנימין האָט א פאַרוואונדעטער באַוויזן צו אַנטלויפן. דער דאָזיקער פויער איז געווען א גרויסער דייטשן־פריינט. ער האָט דאָס אָרגאַניזירט די פויערים פון דאָרף קאָוואַלקי קעגן די פאַרטיזאַנער און זיי באַוואָפנט מיט דייטשישע געווער. ענדע אַפּריל 1943 האָבן די יידישע פאַרטיזאַנער פון א. ד. אָטריאַד אויסגעהרגעט שאַמאַשקעס גאַנצע פאַמיליע און פאַרברענט די גאַנצע ווירטשאַפט.

פאַר מסרן און אַרויסגעבן יידישע פאַמיליעס צו די דייטשן האָט מען פאַרברענט דעם פויער, ראַקיטש, פון דאָרף לילויעי (ראַדונער קאַנט).

משה גודעס (איישישאָק) איז גייענדיק נקמה נעמען פון דייטשישע אגענטן געפאלן דורך ווייסע פּאָליאַקן ביים דאָרף קאָוואלקי.

פאר איבערגעבן אין די הענט פון ווייס - פוילישע פּאַרטיזאנער דעם פאַרטיזאַן אהרן בערקאָוויטש, האָבן די יידישע פּאַרטיזאנער אויסגעהרגעט די פויערים-משפחה, פּיאַלקע, פון דאָרף באַבראָווע און זייער פאַרמעגן פאַרברענט.

אין דער נאטשער פּושטשע האָבן זיך באַזונדערס אויסגעצייכנט מיט זייערע נקמה-אקטן די געפאַלענע פּאַרטיזאנער: מרדכי קאפּלאַן (ראַדון), שלמה קורליאנדטשיק (סטאַנציע אָראַן), אליהו אריעוויטש (ראַדון) און די העלדישע ברידער נקמה-נעמער; אהרון-חיים און יעקב אסנער (ראַדון), אליהו גרייס (גאָרקי), יעקב קאָניוכאָווסקי (וואָראָנאָווע) און פיל אנדערע.

דער אָטריאַד „איסקרא" האָט דערשאָסן דעם דייטשישן אגענט און בירגערמייסטער פון דאָרף גערא̈ניאָן (ווילנער געגנט) דעם געוו. פאַרמלחמה'דיקן סענאַטאָר סאָראָקאָ. ווענדיק ארויסווייזן זיין טרייקייט פאַר זיינע בעלי-בתים, פלעגט ער און זיין זון אויסזוכן און איבערגעבן דער געשטאַפּאָ יידן, וועלכע האָבן געלעבט אויף אַרישע דאָקומענטן אין סובאָטניקער און גערא̈ניאָנער גמינעס.

אויך יידישע פּאַרטיזאנער פון רודניצקער און נאַראָטשער וועלדער האָבן אדורכגעפירט נקמה-אקטן אין זייער געגנט.

יידישע פּאַרטיזאנער און גרופּעס (באַזונדערס אין דער ערשטער צייט), האָבן פיל געליטן פון פויערישע שפּיאָנען, וועלכע פלעגן דערטראָגן צו די דייטשישע גאַרניזאָנען דאָס זיץ-אָרט פון די אָטריאַדן און דערמיט דערפירן צו פלוצעמדיקע אָבלאַוועס. ניט זעלטן פלעגן סתם פויערים אָנפירן די דייטשן אויף יידישע פּאַרטיזאנער. די פויערים האָבן ניט געקענט שלום מאַכן מיטן געדאַנק, אז די יידן, וועלכע זיינען ביז איצט באַטראַכט געוואָרן ערגער ווי משוגענע הינט, וואָס זיינען באַשטימט אויף אויסראָט, זאָלן גאָר ווערן בעלי-בתים אויף זייער האָב און גוטס און נעמען מיט געוואַלט אַלץ, וואָס עס געפעלט זיי. די דייטשן פלעגן ארויסשיקן אַזעלכע פויערים אָדער פויערטעס איבער די וועלדער, בכדי פעסטצושטעלן די ערטער, וווּ עס געפינען זיך די יידישע „באַנדיטן". פאַרשטענדלעך, אז אַזעלכע „געסט", וועלכע מען פלעגט טרעפן כלומרשט קלייבנדיק שוואָמען אָדער פּאַשענדיק נאָנט פון די אָטריאַדן, פלעגט מען באַלד נאָך א פאַרהער דערליידיק ...

באַזונדערס גרויסע פאַרלוסטן אין מענטשן אלס רעזולטאַט פון אַזוינע מסירות און איבערפאַלן האָט געהאַט ביעלסקים אָטריאַד, ווען ער

איז נאָך געשטאַנען אין נאָוואָגרודקער ראַיאָן (די אָבלאַוועס אויף די כראַפּעניעווער כוטאָרעס, פּערעלאַז, יאַשינאָווקע א. א. וו.).

בעת די אָנפאַלן פון די פּאַרטיזאַנער־אָטריאַדן אויף די ראַיאָן־שטעט, וועלכע האָבן אין די יאָרן 1943—1944 אָנגענומען א מאַסן־כאַראַקטער, האָבן יידישע פּאַרטיזאַנער געהאַט די געלעגנהייט נקמה צו נעמען פון די „מיעשטשאַנעס" (שטאָטישע, קריסטלעכע איינוווינערס), וועלכע האָבן זיך אַמייסטן אַנגאַזשירט אין די שחיטות און פון די אַלע איבעריקע דייטשישע אַגענטן און יידישע שוחטים, וועלכע האָבן זיך צוליב מורא פאַר דער נקמה פון יידישע פּאַרטיזאַנער זיך צעלאָפן פון די דערפער אין די שטעט אַריין, ווו זיי האָבן געהאָפט צו זיין זיכערער מיטן לעבן אונטערן שוץ פון די סטאַנציאָנירנדיקע דייטשישע גאַרניזאָנען.

די נקמה־אַקטן זיינען אין זייער איבערוויגנדיקן טייל פאָרגעקומען בעיקר אין דער ערשטער תקופה נאָך די שחיטות. באַזונדערס פיל נקמה־אַקטן האָבן אַדורכגעפירט די ריין־יידישע אָטריאַדן און גרופּעס, וועלכע האָבן די ערשטע צייט זיך אויפגעהאַלטן זעלבסטשטענדיק.

מען דאַרף צוגעבן, אַז כמעט אַלעמאָל האָט די סאָוועטישע פּאַרטיזאַנער־אָנפירונג געהאָלפן אויסצוראָטן די, וועלכע פלעגן אַרויסגעבן די פאַרצווייפלטע, שוצלאָזע יידן, ווען עס איז געלונגען זיך צו ראַטעווען על־פּי נס פון די געטאָס.

די פּאַרטיזאַנער־אָנפירונג האָט באַטראַכט אַזעלכע מוסרים פאַר די געפערלעכסטע שונאים פון ראַטן־פאַרבאַנד און דער סאָוועטישער פּאַרטיזאַנקע.

אין 1943 איז געקומען אַן אויסדריקלעכער באַפעל פון מאָסקווע אויסצוראָטן אָן רחמנות די פאַמיליעס פון די יעניקע, וועלכע זיינען אויף דינסט ביי די דייטשן. אין דער אויסראָט־אַקציע קעגן די א. ד. פאַמיליעס זיינען געווען באַזונדער רירעוודיק יידישע פּאַרטיזאַנער.

נאָך דער באַפרייאונג דורך דער רויטער אַרמיי האָט דער גרעסטער טייל יידישע פּאַרטיזאַנער זיך פרייוויליק געמאָלדן אין די א. ג. „איס־טרעביטעלנע באַטאַליאָנען" (אויסראָט־באַטאַליאָנען) און אין די אָרגאַנען פון דער סאָוועטישער זיכערהייטס־מאַכט (נ. ק. ג. ב.), בכדי צו האָבן א מעגלעכקייט אויפצוזוכן די מערדערס פון אונדזער פאָלק און איבערצוגעבן זיי אין די הענט פון דער גערעכטיקייט.

ליידער איז א גרויסן טייל פון די אַקטיוו־אַנגאַזשירטע דייטשישע משרתים געלונגען צו אַנטלויפן צוזאַמען מיט זייערע „הערן" און זיך

פארבאהאלטן אין די פּליטים־לאגערן פון אייראָפּע אונטער דער שוץ פון „באַרמהאַרציקע פאַרזאָרגערס״...

די יידישע פּאַרטיזאַנער האָבּן דורך די פּיל נקמה־אַקטן כאָטש טיילווייז געשטילט דאָס נקמה־פייער, וואָס האָט זיך אָנגעצונדן אין די הערצער אין די שרעקלעכע שחיטה־טעג און ברענט און וועט, דוכט זיך, קיינמאָל ניט אויפהערן צו מאָנען און וועקן צו אייביקער נקמה פון די מערדערס פון אונדזער פאָלק.

קאפיטל צוויי און צוואנציק

אויסגעצייכנטע יידן אין די קאמפן

אין יעדער פושטשע, אין יעדן אָטריאד זיינען געווען יידן, וואָס האָבן ארויסגעוויזן א רירעווודיקע איניציאטיוו, אָנגערעגט דער קאָמאנד־שאפט אונטערצונעמען דרייסטע אָפעראציעס, זיך באזונדערס אויסגעצייכנט אין די קאמפן און דיווערסיע־אקטן קעגן דעם פארהאסטן אָקופאנט און זיך אויפגעהויבן איבערן גאנצן ארום.

אזוינע יידישע פארטיזאנער, וועלכע האָבן זיך געריסן צו גיין אויף אלע פארגעבענע קאמפס־אויפגאבעס, זיינען געווען דער שטאָלץ פון יעדן אָטריאד. זייערע אויפטוען זיינען אָפגעמערקט געוואָרן אין די טאָג־באפעלן און זיי זיינען געשטעלט געוואָרן אלס מוסטער פון דרייסטע, אומדערשראָקענע קעמפערס.

אזוינע פארטיזאנער זיינען אין די הונדערטער צוגעשטעלט געוואָרן דורך די קאָמאנדירן פון די אָטריאדן, בריגאדעס און פאראייניקונגען און באקומען די העכסטע מלוכה־אויסצייכענונגען, אָרדנס און מעדאלן.

די קאָמאנדירן פלעגן שטאָלצירן מיט אזוינע פארטיזאנער־סאָלדאטן און זייער נאָמען האָט זיך געטראָגן ווייט און ברייט איבער די וועלדער און פושטשעס פון דער פארטיזאנקע. ליידער, זיינען זייער ווייניק פון די ממש לעגענדארע העלדן געבליבן צווישן די לעבעדיקע. בלויז קליינע צעוואָרפענע בערגלעך ערד איבער די רחבותן פון וויים־רוסלאנד און אוקראינע, מיט א באשיידענער אויפשריפט אויף אן ארייגעשטעקטער ברעטל, אָפטמאָל אויסגעקריצט מיט א טשוואָק אָדער אָנגעשריבן מיט א כעמישן בלייפעדער, דערציילן וועגן פארשניטענע יונגע לעבנס פון העלדן־קעמפערס.

מיר האָבן, ליידער, ניט אין אונדזער רשות די פולע מאטעריאלן וועגן אלע יידן וואָס האָבן באשיינט מיט זייער גבורה־אָרעאָל דאָס יידישע פאָלק און באשיצט זיין כבוד. א טייל פון די לעבן־געבליבענע זיינען פארבליבן אין סאָוועט־רוסלאנד. פון די רעפאטריאירטע האָבן זיך

פיל צעשאָטן איבער גאָר דער וועלט און עס איז ניט לייכט זיך צו שאפן א פולן בילד וועגן זייער קאמפס־טעטיקייט.

זאָלן כאָטש די געציילטע נעמען פון די דאָ אָנגעגעבענע יידן־העלדן זיין אן אילוסטראציע וועגן דעם ברענענדיקן נקמה־געלוסט און בלוטיקן חשבון, וואָס זיי האָבן געמאכט מיט די היטלעריסטישע מערדערס.

איינער פון די פּאָפּולערסטע פּארטיזאנער־העלדן אין נאליבאָקער פושטשע איז געווען ברוך לעווין. אליין פון שטעטל זשאָלודעק (לידער ראיאָן), איז ער באלד, ווי די דייטשן האָבן אָקופּירט דאָס שטעטל, געווען געצוווּנגען צו אנטלויפן אין שטוטשין און דערנאָך אין לידע.

אין זשעלודאָק האָבן אים אלע געקענט, ווי אן אקטיוון קאָמוניסט אין די פּוילישע צייטן און ווי א סאָוועטישן אקטיוויסט אין די יאָרן 1939 — 1941, ווען מערב ווייס־רוסלאנד איז געווען באזעצט דורך דער ראטן־מאכט.

אלס שלאָסער־מעכאניקער ספּעציאליסט האָט ער אין לידע געארבעט אין די האנטווערקער־ווארשטאטן ביים געביט־קאָמיסאריאט. דאָרט האָט ער פאר זיך אליין קאָנסטרואירט אן אויטאָמאט, אָרגאניזירט גרופּעס אויף ארויסצוגיין אין וואלד און געווען פון די ערשטע, וועלכע זיינען אוועק פון לידער געטאָ אין פּארטיזאנקע.

לכתחילה איז ער אוועק אין ליפּיטשאנער פושטשע (23 נאָוועמבער 1942) און געווען טעטיק אין אָרליאנסקין אָטריאד. זיין קעמפערישע איניציאטיוו און טעמפּעראמענט קומען אָבער צום פולן אויסדרוק ערשט נאָכן אָנשליסן זיך אין דער דאן אראָפּגעוואָרפענער דעסאנט־דיווערסיע גרופּע „מאָסקאָוויטשי״, וועלכע איז פארוואנדלט געוואָרן שפּעטער אין אן אָטריאד א. נ. „אקטיאבר״ (1־טע מאי־בריגאדע), בראש פון וועלכער עס איז געשטאנען דער יידישער קאפּיטאן גאָרעליק.

אין יענעם פּעריאָד האָט זיך געפילט א גוואלטיקער מאנגל אין אויפרייס־מאטעריאלן פאר דיווערסיע־ארבעט. ברוך לעווין, וועלכער האָט געקענט גענוי דעם פּלאן פון זשאָלודקער אעראָדראָם און געוווּסט, אז דאָרט איז מאגאזינירט זייער פיל אויפרייס־מאטעריאל, האָט אויפגעגעבן דער קאָמאנדשאפט דעם פּלאן פון ארויס׳גנבענען דאָס, און מיט א קליינער גרופּע צו הילף רעאליזירט ער עס אליין מיט גרויס דערפאָלג.

זיין פאך־קענטעניש איז אים גוט צונוץ געקומען ביים צוזאמענשטעלן מינעס און פאריכטן געווער. ער איז געווען דער דערפינדער

פון אייניקע טיפן מינעס, וועלכע האָבן געפונען זייער אָנווענדונג אין אַלע איבעריקע אָטריאַדן.

זייער גיך האָט ער זיך ספּעציאַליזירט אין דער מיניר־אַרבעט און געלערנט פיל אַנדערע פּאַרטיזאַנער פון זיין אָטריאַד, ווי פון אַנדערע אָטריאַדן (סטרעלקאָווס, לידס־קער, גראָזניס, קאַטאָווסקיס א. א. וו.) די תּורה פון מינירן. הגם ברוך לעווין האָט ניט געהאַט קיין מיליטערישן טיטל און אויסשולונג, האָט זיך דאָך די פּאַרטיזאַנער־אָנפירונג גע־רעכנט זייער שטאַרק מיט זיין מיינונג, און קאַפּיטאַן גאָרעליק האָט ניט אונטערגענומען קיין שום קאַמפּס־אויפגאַבע, ניט באַראַטנדיק זיך פריער מיטן באַשיידענעם, העלדישן יידישן פּאַרטיזאַן.

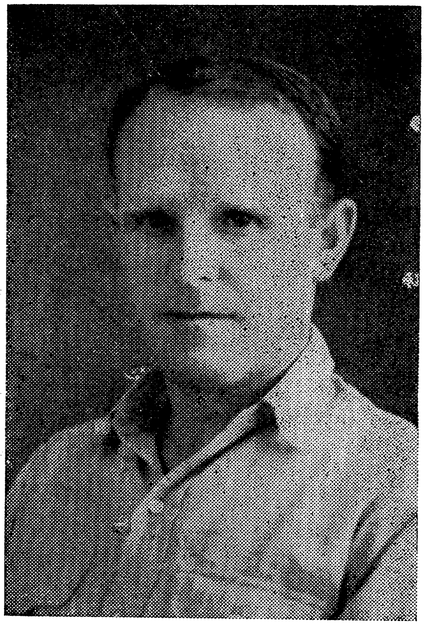

ברוך לעווין (זשאָלודעק)
„העלד פון ראַטן פאַרבאַנד“ און טרעגער פון די העכסטע סאָוועטישע מלוכה־אָרדנס. איצט אין א"י.

לעווין האָט אנטייל־גענומען און זיך אויסגעצייכנט אין אַלע קאַמפּן, וועלכע עס האָט אויפגענומען זיין אָטריאַד מיט דייטש־פּאָליצייאישע גאַר־ניזאָנען אין די ראַיאָנען פון נאַליבאָקער פּושטשע. אָבער זיין רום אַלס העלד האָט ער זיך געשאַפן ביי מיניר־און דיווערסיע אַקטן.

אכצן פיינטלעכע עשאַלאָנען מיטן שונא'ס לעבעדיקן כּוח און קריגס־טעכניק, פיל הונדערטער דייטשע פּגרים מיט ווערטפולן געווער, וואָס זיינען געווען באַשטימט פאַרן פראָנט, האָבן געפונען זייער קבר, ניט דערגרייכנדיק זייער ציל, אַדאַנק דעם זשאָלודקער יידישן שלאָסער־מעכאַניקער ברוך לעווין.

אלע פארטיזאנער פון א. ד. אָטריאַד האָבן זיך געריסן צו גיין מיט ברוך לעווין אויף אַן אויפגאַבע, זייענדיק איבערגעצייגט, אַז מיט אים וועט די פאַרגעבענע אויפגאַבע געלינגען.

אדאנק דעם ביישפּיל און איינפלוס פון ברוך לעווין האָבן די איבעריקע פאַרטיזאַנער פון א. ד. אָטריאַד אויך אַרויסגעוויזן קאַמפּס-איניציאַטיוו און רירעוודיקייט אין זייער פאַרטיזאַנער-טעטיקייט.

לויט דער אָפּשאַצונג פון דער העכסטער פאַרטיזאַנער-קאָמאַנדשאַפט, ווי זי קומט צום אויסדרוק אין דער פּערזענלעכער קאַמפּס-כאַראַקטעריסטיק, איז צו זען, ווי ווערטפול עס איז געווען זיין אָנטייל אין דעם פאַרטיזאַנער-געראַנגל מיטן אָקופּאַנט.

ער איז צוגעשטעלט געוואָרן צו די העכסטע מיליטערישע סאָוועטישע אָרדנס: „רויטע פאָן", „לענין-אָרדן" און בכבודיקסטן טיטל „העלד פון ראַטן-פאַרבאַנד".

דער פּאַר מלחמהדיקער קאָמוניסטישער אַקטיוויסט האָט זיך באַלד נאָך דער באַפרייאונג גלייך מיט אַלע יידן רעפּאַטריאירט קיין פּוילן און פון דאָרט קיין א״י, וווּ ער האָט זיך איינגעשלאָסן אין די רייען פון די קעמפער-בויערס.

מיר גיבן דאָ די קאַמפּס-כאַראַקטעריסטיק פון ברוך לעווין, איבערזעצט פון רוסישן אָריגינאַל:

קאַמפּס-כאַראַקטעריסטיק

געגעבן דעם פאַרטיזאַן פון אָטריאַד „אָקטיאַבר", 1-טער מאַי בריגאַדע, לעווין באַריס, זון פון שמואל, אַז ער איז געווען אין פאַרטיזאַנקע פון 10-טן נאָוועמבער 1942 ביז 11-טן יולי 1944.

געפינענדיק זיך אין פאַרטיזאַנער-אָטריאַד „אָקטיאַבר" האָט דער ח' לעווין אָנטיילגענומען אַלס אַ מינירער ביים אויפרייסן אַכצן (18) מיליטערישע עשאַלאָנען פון שונא. אין רעזולטאַט פון די אויפרייסן זיינען צעשטערט געוואָרן: 20 לאָקאָמאָטיוון און 127 וואַגאָנעס, פון דעם—38 וואַגאָנעס מיט לעבעדיקן כוח, 19 מיט מיליטערישער טעכניק, 43 וואַגאָנעס מיט טאַנקעס און אויטאָמאָבילן, 12 וואַגאָנעס מיט בהמות, 8 וואַגאָנעס מיט קוילן, 7 וואַגאָנעס מיט שטיין-קוילן. געטויט 936 היטלעריסטן — פאַרוווּנדעט 426.

ער איז אין אָטריאַד געווען אַ מייסטער ביי פּאַן-מינעס און רעמאָנט-מייסטער פון געווער אין בריגאַדע.

ער האָט אָנטיילגענומען אין אַלע קאַמפן, וועלכע עס האָט דורכגעפירט דער אָטריאַד און די בריגאַדע, אַרויסווייזנדיק העלדישקייט און אומדערשראָקנקייט.

צוגעשטעלט געוואָרן צו דער העכסטער מלוכה־אויסצייכענונג „העלד פון ראטן־פארבאנד". צוגעשטעלט געוואָרן צו דעם מלוכה־אָרדן „רויטע פאָן" און מעדאל „פארטיזאן פון פאָטערלענדישער מלחמה" 1־טע מדרגה.

בריגאדע־קאָמאנדיר: (—) ק אָ וו א ל אָ וו

בריגאדע־שטאב־נאטשאלניק: (—) פ ע ר ס י ד ס ק י.

(—קיילעכדיקער שטעמפל פון דער פארטיזאנישער ערשטער מאי־בריגאדע ס. ס.ס.ר.) באראנאָוויטש, 17.8.44.

אין זעלביקן אָטריאד האָט זיך אויך אויסגעצייכנט לעווינס חבר— אליהו קאָוועסקי, וועלכער האָט דורכגעמאכט דעם גאנצן פארטיזאנער־וועג צוזאמען מיט לעווינען. פון וואָלקאָוויסק, ווו ער האָט געלעבט פאר דער מלחמה, איז ער אין דער צייט פון דער דייטשישער אָקופאציע מגולגל געוואָרן קיין זשעטל. נאָכן פארלירן זיין גאנצע משפחה בעת דער שחיטה, איז ער אָפגעשיקט געוואָרן דורך די דייטשן אלס ארבעטס־פעיקער אין דוואָרעצער ארבעטס־לאגער (נעבן נאָוואָגרודעק). פאָרפילנדיק דאָס אָנקומענדיקע, האָט ער זיך צוגעקליבן נאָך פערצן מאן און אין א פינצטערער נאכט, נאָכן אדורכרייסן די שטעכיקע דראָט־פארצוימונגען פון געטאָ, זיינען זיי אנטלאָפן מיט איין פיסטאָלעט אין ליפיטשאנער פושטשע, ווו ער טרעט אריין אין אָרליאנסקי אָטריאד.

אין אייניקע טעג ארום איז געקומען ד"ר אטלאס מיט א גרופע פון זיבן מאן פון די רודער־דאָמבראָוושטשיזנער וועלדער און געבעטן הילף אויף צעשטערן די ביעליצער הילצערנע בריק איבערן טייך ניעמאן. די בריק האָט געהאט 365 מעטער די לענג און איז געווען א זייער וויכטיקער פארבינדונגס־וועג פארן שונא'ס טראנספאָרט. קאָוועסקי און יונה מיעדוויעצקי (זשעטל), זיינען דורכן רוסישן קאָמאנדיר באשטימט געוואָרן מיטצוגיין מיט ד"ר אטלאס. אויסנוצנדיק א מאָמענט, ביינאכט, ווען די דייטשישע וואך איז אָפגעגאנגען א ביסל אויף א זייט, האָבן זיי זיך צוגעגנבעט צו דער בריק, אויפגעבראָכן דריי לעכער און אריינגעלייגט דריי גרויסע ארטילעריע־סנאריאדן ארומגעלייגטע מיט פאקולע, באגאָסן עס מיט טערפענטין און אונטערגעצונדן. די בריק איז פולשטענדיק חרוב געוואָרן. ד"ר אטלאסן איז געפעלן געוואָרן קאָוועסקים רירעוודיקייט און געוואגטקייט און האָט געפועלט ביים דאמאָלסטדיקן קאָמאנדיר פון אָרליאנסקי אָטריאד, קאָליע וואכאָנין, ער זאָל אריבערגעפירט ווערן אין זיין ראָטע, ווו ער איז גלייך נאָמינירט געוואָרן אלס קאָמאנדיר פון דריטן וזוואָד.

בלי שום ספק, האָט אויך דאָס אויסערלעכע, רעפּרעזענטאַבעלע אויסזען פון קאָוועגסקין צוגעצויגן ד״ר אטלאַסעס אויפמערקזאַמקייט. א הויך־וווּקסיקער, ברייט־פּלייציקער ברונעט, פון וועמען עס האָט געשפּרודלט מיט געזונט, ענערגיע און קאַמפס־לוסט, האָט ער אויף אַלעמען, מיט וועמען ער איז געקומען אין באַרירונג איבערגעלאָזט א גוטן איינדרוק.

קאָוועגסקי נעמט אן אקטיוון אָנטייל אין אָנפאַל פון בולאַקס אָטריאַד אויף דעם קאָזלאָווּשטשיזנער גאַרניזאָן (5־טן סעפּטעמבער 1942), וועלכער האָט זיך פאַרענדיקט מיט א פולשטענדיקן נצחון פון די פאַרטיזאַנער. ער נעמט אויך אָנטייל אין ערשטן אָנפאַל פון אַלע פּאַרטיזאַנער־אָטריאַדן פון יענעם ראַיאָן אויפן גאַרניזאָן אין רודאַ־יאַוואָרסקע (8־טן אָקטאָבער 1942), שפּילט אָפּ א וויכטיקע ראָל ביים פאַרכאַפּן א דייטשישן עראָפּלאַן ביי א געצוווּנגענער לאַנדונג אין אָקטאָבער 1942.

ענדע 1942, ווען עס איז געקומען די פּאַראַשוטיסטן־גרופּע „מאָסקאָוויטשי“, איז קאָוועגסקי צוזאַמען מיט ברוך לעווין געווען פון די פיר מאַן, וועלכע זיינען צוגעטיילט געוואָרן אַלס וועגווייזערס צו דער א. ד. גרופּע דורך דער פּאַרטיזאַנער־אָנפירונג פון ליפּיטשאַנער פּושטשע. ביז דער באַפרייאונג האָט ער אין דעם זעלביקן אָטריאַד פאַרשריבן אויף זיין קאָנטאָ פערצן דייטשישע צעשטערטע עשאַלאָנען.

בעת דער גרויסער בלאָקאַדע פון נאַליבאָקער פּושטשע האָט זיך קאָוועגסקי אויסגעצייכנט אַלס אויספירער. דעם 19־טן יוני 1944, האַרט פאַר דער באַפרייאונג איז קאָוועגסקי שווער פאַרוואונדעט געוואָרן און פאַרלאָרן די רעכטע האַנט. ער איז באַלוינט געוואָרן דורך דער סאָוועטן־מאַכט מיט די אָרדנס: „רויטער שטערן“, „לענין־אָרדן“ און „מעדאַל פּאַטערלענדישע קריג“ 2־טע מדרגה (געפינט זיך היינט צו טאָג אין א״י).

מיר גיבן דאָ א ווערטלעכע איבערזעצונג פון קאָוועגסקיס קאַמפס־כאַראַקטעריסטיק („באָיעוואיא כאַראַקטעריסטיקא“), וועלכע שפּיגלט אָפּ זיין גאַנצע קאַמפס־טעטיקייט לויט דער אָפּשאַצונג פון דער פּאַרטיזאַנער־קאָמאַנדשאַפט, ווי אויך א באַשטעטיקונג פון זיין אָנטייל אין קאַמף מיט א באַפעסטיקטן דייטשישן גאַרניזאָן, וווּ ער איז ערנסט פאַרוואונדעט געוואָרן.

„קאמפס־כאראקטעריסטיק. שטאָט וואָלקאָוויסק, נייע גאס נר. 5.

א קורצע און קאָנקרעטע איבערזיכט וועגן די קאמפס־טאטן פון קאָווענסקי אלי, זון פון הירש.

קאָווענסקי אלי, זון פון הירש, איז געווען אין פארטיזאנקע פון 22־טן נאָוועמבער 1942. אין אונדזער אָטריאד פון 22־טן יאנואר 1943. אין דער צייט, וואָס ער איז געווען ביי אונדז אין אָטריאד, האָט ער זיך ארויסגעוויזן אלס א דיסציפלינירטער און קאָמפראָמיסלאָזער אין די קאמפן מיטן דייטשישן אָקופאנט.

אין דעם פעריאָד, וואָס ער איז געווען אין דער מינירער־גרופע, האָט ער גענומען אן אקטיוון אָנטייל אין אויפרייסן 14 פיינטלעכע עשאלאָנען: 3 מיט לעבעדיקן בוח, 2 — מיט טאנקען, 1 — מיט קריגס־טעכניק, 3— מיט אמוניציע, 1—מיט פראָדוקטן, 1 — מיט קוילן, 1 — מיט בוי־מאטעריאלן, 1–ניט פעסטגעשטעלט די לאָדונג. אין רעזולטאט פון די אויפרייסן זיינען באשעדיקט אָדער צעשעטערט געוואָרן: 14 לאָקאָמאָטיוון, 64 וואגאָנעס מיט קריגס־מאטעריאלן און טעכניק, 28 פלאטפאָרמעס— פון זיי 18 מיט טאנקעס און 4 —מיט אויטאָ־מאשינעס. דערהרגעט 420 און פארוואונדעט 470 היטלערסטן. פארהאלטן דעם באן־פארקער אויף 227 שעה. אָנטייל גענומען אין 2 לויערונגען נעבן דער באן־ליניע מיט א פ. ט. ר. אין רעזולטאט: 2 דורכגעשאָסענע לאָקאָמאָטיוון דורכן פ. ט. ר. זייענדיק אין אָטריאד „פאָבּיעדא" האט קאָוועסקי אנטיילגענומען אין פארברענען א פיינטלעכן אעראפלאן, איין בריק און א מילך־פאבריק. אנטייל גענומען אין רעלסן־קריג.

פאר זיינע קאמפס־פארדינסטן איז דער ח' קאָוועסקי אלי, זון פון הירש, צוגעשטעלט צום לענין אָרדען.

קאָמאנדיר פון אָטריאד „אָקטיאבר" (—) אונטערשריפט ניט לעזבאר.
קאָמיסאר פון אָטריאד „אָקטיאבר" אונטערשריפט (—) לעסניטשי.
קאָמיסאר פון פארטיזאנער־בריגאדע אונטערשריפט (—) איליניטש.
איך באשטעטיק און בין זיך משתדל: קאָמיסאר פון 1־טער בריגאדע אונטערשריפט (—) קאָוואלעוו.
איך באשטעטיק און בין זיך משתדל: געהילף באפולמעכטיקטער פון צענטראל־שטאב פון דער פארטיזאנער־באוועגונג ביי דער הויפט־קווארטיר פון דער העכסטער קאָמאנדע און צקזקפ(ב) איבער דער בּאראנאָוויטשער געגנט. אונטערשריפט: (—) צארייוק.
22 פעברואר 1944. (—) שטעמפל.

„באשטעטיקונג. ארויסגעגעבן דעם פארטיזאן קאָוועסקי אלי, זון פון הירש, אז ער האָט אנטייל גענומען אין קאמף ביים ליקווידירן דעם דייטשישן גארניזאָן קרופיצי.

די היטלעריסטן האָבן זיך באזעצט אין אן אייזן־בעטאָנענעם „דאָט", פון וועלכן זיי האָבן זיך אקטיוו קעגנגעשטעלט ביז דער לעצטער קויל. דער קאמף פארן „דאָט" האָט אָנגעהאלטן 5 שעה. קאָוועסקי איז געווען אין בלאָקיר־אָפטיילונג און אין מאָמענט ווען מען האָט געוואָרפן א גראנאט אין דער „דאָט"־אמבראזורע, איז ער פארוואונדעט געוואָרן אין האנט. אין רעזולטאט פון קאמף איז דער „דאָט" אויפגעריסן געוואָרן און די 18 היטלעריסטן, וואָס האָבן זיך דאָרט געפונען, זיינען געטויט געוואָרן.

געצומען טראָפייען: א מאשין־קוילן־וואַרפער, א ראַטנעם קוילן־וואַרפער, 12 ביקסן און 300 קוילן.

קאָמאַנדיר פון אָטריאַד „אָקטיאַבר", 1־טע מאי פּאַרטיזאַנער־בריגאַדע,
אונטערשריפט (—) לייטענאַנט א. גאָרעליק.
שטאַב־נאַטשאַלניק פון אָטריאַד „אָקטיאַבר", אונטערשריפט
(—) לייטענאַנט קאָנדראַטיעוו.
(—) שטעמפּל פון שטאַב 19.6.44.

די ברידער מאָטקע און צאַלקע גינזבורג זיינען געקומען צולויפן אין דאָקודאָוואָ (ביי לידע) צוזאַמען מיט זייער משפּחה אין דעצעמבער 1942, נאָכדעם, ווי עס איז קלאָר געוואָרן, אז די איבעריקע געטאָ ווערט ליקווידירט דורכן ארויספירן די יידן קיין באַריסאָוו. די פאַמיליע האָבן זיי איינגעאָרדנט אויף א כוטאָר אין אומגעגנט פון דאָרף אָלעכאָוויקע ביים ניעמאַן און אליין האָבן זיי זיך אָנגעשלאָסן אין פּאַרטיזאַנער־אָטריאַד „איסקרא", וועלכער האָט אָפּערירט אין לידער געגנט און איז נאָך דאַן געווען אין אַנטשטייאונגס־סטאַדיע. הויך־וווקסיקע, ברייט פּלייציקע, זיינען זיי גלייך געפעלן געוואָרן דער אָנפירונג און זיינען תיכף אויפגענומען געוואָרן אין אָטריאַד. דער 20־יעריקער צאַלקע איז נאָכן אדורכמאַכן א מינירער־קורס צוגעטיילט געוואָרן צו דער מיניר־גרופּע פון אָטריאַד.

די ברידער גינזבורג האָבן זיך באַשעפטיקט פאַרן קריג מיט פערד־הענדלעריי און צוליב דעם האָבן זיי גוט געקענט די סביבה און די ארומיקע פּויערים, ביי וועלכע זיי זיינען געווען באַליבט.

דער אָטריאַד „איסקרא" האָט בעיקר אָפּערירט אויף דעם אָפּשניט פון דער אייזנבאַן־ליניע לידע — איוויע — יוראַטשישאָק — מאָלאָדעטשנע, וווּ צאַלקע האָט געקענט אויסגעפונען יעדן צוגאַנג און אָפּגאַנג פון דער באַן־ליניע, וואָס עס האָט אים זייער א סך מיטגעהאָלפן ביים דערפאָלג־רייכן אדורכפירן זיינע דיווערסיע־אַקטן.

די פּויערים פון די דערפער לענגאויס דער אייזנבאַן־ליניע פלעגן אים געבן אינפאָרמאַציעס וועגן דעם, וויפיל און ווו עס געפינען זיך דייטשן, ווי אויך וועגן די באַוועגונגען אויף דער טראַסע. ניט איין מאָל איז צאַלקע געצומען געוואָרן אין קלעם דורך די ראַקעטעס פון די דייטשישע וואַך־בונקערס. ניט איין מאָל איז ער העפטיק באַשאָסן געוואָרן מיט א האָגל מינעס און קוילן, און ניט איין מאָל האָט ער „געשמירט פּיאַטעס" פון נאָכיאָגנדיקע דייטשן, אָבער זיין רואיקייט, אומדערשראָקנקייט און דאָס קענען די סביבה פלעגן אים יעדעס מאָל ארויסראַטעווען פון די געפערלעכסטע סיטואַציעס.

ענדע 1943 און אין דער ערשטער העלפט פון 1944, ווען דער צוטריט צו די אייזנבאן־ליניעס איז, צוליב דער פארשטארקטער שמירה, געוואָרן כמעט אומעגלעך, פלעגט צאלקע דאָך דערקריכן און מאכן געלונגענע אויפרייסן אין אזעלכע ערטער, ווו דער שונא האָט דאָס אמווייניקסטן דערווארט.

זיבעצן פיינדלעכע עשאלאָנען מיט געווער, אמוניציע און סאָלדאטן זיינען צעשמעטערט געוואָרן דורך דעם העלדישן דיווערסאנט, צאלקע. ער האָט גענומען דעם אקטיווסטן אָנטייל אין אויפרייסן די עלעקטראָ־סטאנציע און טארטאק אין איוויע און האָט אויך אנטייל גענומען אינעם „רעלסן־קריג". ער האָט אָנטיילגענומען אין דער לויערונג ביי הוטע (נאָוואָגרודקער געגנט), ווו עס זיינען דערהרגעט געוואָרן 26 פאָליציסטן און 38 דייטשן, אין דער שלאכט מיט ווייסע פאָליאקן ביים דאָרף אָלעכאָוויקע (וואסיעליבער ראיאָן), בעת וועלכן עס זיינען געפאלן 86 באנדיטן א. א. וו.

נאָך דער באפרייאונג ווערט צאלקע געשיקט דורך דעם ראיאָן קאָמיטעט פון דער פארטיי, אלס קאָמסאָמאָל־מיטגליד און פארטיי־אקטיוויסט, אין דאָרף דאָקודאָוווע (לידער ראיאָן) אויף א תבואה־זאמלונג ביי די פויערים פאר דער רויטער ארמיי. מיט א גרופע פון זעקס רוסן קומט ער אין דאָרף 12 אזייגער ביינאכט און אויסגעמאטערטע האָבן זיי זיך אוועקגעלייגט אביסל אָפרוען ביי א פויער אין שטוב. זיי האָבן נאָך נית באוויזן איינצודרעמלען, ווי דאָס הויז איז פלוצעם ארומגערינגלט געוואָרן פון א באנדע ווייסע־פאָליאקן און עס האָט זיך אויף זיי א שאָט געטאָן א האָגל פון קוילן און גראנאטן. צאלקע איז גלייך געוואָרן שווער פארוואונדעט. ער האָט נאָך באוויזן ארויסצושפרינגען פון פענצטער און אָפלויפנדיק עטלעכע טריט געפאלן א טויטער. די רוסן האָבן זיך געראטעוועט און איבערגעגעבן אין לידע וועגן דעם.

דער אומגעריכטער אומגליקס־פאל מיט דעם העלדישן צאלקע, וועלכער האָט איבערגעלעבט אין פארטיזאנקע אזויפיל געפארן און צוזאמענשטויסן מיטן שונא און איז געפאלן נאָך דער באפרייאונג, האָט ארויסגערופן אן אלגעמיינעם טרויער ביי די יידן און קריסטן, וועלכע האָבן אים געקענט פון זיין קאמפס־וועג אין פארטיזאנקע. אויף צו מאָרגנס האָט מען אים געבראכט פון דאָרף אין לידע, ווו ער איז מיט מיליטערישן פאראד באערדיקט געוואָרן אויפן יידישן בית־עולם.

אין פארטיזאנקע איז גינזבורג צוגעשטעלט געוואָרן צו די אָרדנס

„רויטער שטערן“ און „לענין“. נאָך זיין טראגישן אומקום איז ער צוגעשטעלט געוואָרן דורך דעם שטאָטישן קאָמיטעט פון דער קאָמוניסטישער פארטיי אין לידע צום טיטל „העלד פון ראטנפארבאנד“.

זיין עלטערער ברודער, מאָטקע, האָט זיך אויך אויסגעצייכנט אין דעם א. ד. אָטריאד, בעיקר אלס רייטער-אויסשפירער. א דאנק זיינע גוטע באציאונגען מיט די פויערים, האָט ער אלע מאָל געבראכט זייער וויכטיקע אינפאָרמאציעס פארן אָטריאד וועגן די באוועגונגען און פלענער פון די דייטשן. ער האָט אויף זיין אקטיוו פארשריבענע אכט ארונטער-געלאָזענע פיינטלעכע עשאלאָנען. ער, צוגלייך מיט צאלקען, איז געווען באליבט ביי דער אָטריאד-קאָמאנדע און א לענגערע צייט געווען דער אדיוטאנט פון אָטריאד-קאָמאנדיר. צוגעשטעלט געוואָרן צום אָרדן „רויטער שטערן“ און א ריי אנדערע אויסצייכנונגען.

בכלל האָבן זיך די יידן פון אָטריאד „איסקרא“ אויסגעצייכנט. פיל פון זיי האָבן געהאט אויף זייער חשבון ביז צו דער באפרייאונג 6—10 אראָפגעלאָזענע עשאלאָנען און געווען צוגעשטעלט צו מלוכה-אויסצייכענונגען און אָרדנס (זרח אָרליק, ראובן רובינשטיין, לאוויט, ברוך זשירמונסקי (לידע), ברידער פעלדאָן (לאָדזש), יאשקע מאזאָוויעצקי (שטשוטשין), א. אנר.).

דעם 25-טן נאָוועמבער 1941 האָבן זיך די דריי יונגטלעכע חברים: יצחק איינבינדער, אידא גאלפערשטיין און יעקב אלפעראָוויטש, ווען אין ווייס-רוסלאנד איז נאָך געווען גאנץ רואיק, זיך צוזאמענגערעדט און אנטלאָפן פון דער שטעטעלע קורינעץ (7 קל״מ פון ווילייקע, ווילנער געגנט) אין די ארומיקע וועלדער. די אָנגעלאָפענע יידן פון ליטע (קורינעץ געפינט זיך הארט נעבן דער ליטווישער גרענעץ) האָבן איבערגעגעבן וועגן דעם גרויזאמן טאָטאלן אויסראָט פון די יידן אין ליטע און די א. ד. יידישע יינגלעך האָבן פאָרגעפילט, אז ווייס-רוסלאנד וועט ניט זיין קיין אויסנאם.

זיי האָבן צוזאמען מיט איינצעלנע אנטלאָפענע סאָוועטישע געפאנגענע, אָרגאניזירט א פארטיזאנער-גרופע א. נ. „באָרבא“ און אָנגעהויבן באומרואיקן די דייטשן דורך אומגעריכטע אָנפאלן אויף קליינע גרופעס דייטשע סאָלדאטן און פאָליציי-לייט.

אין יענער צייט זיינען נאָך די אייזנבאן-ליניעס געווען באוואכט בלויז דורך פויערים. יצחק איינבינדער מיט זיין הייפעלע פארטיזאנער

האָט דאָס אויסגענוצט און אדורכגעפירט דיווערסיע־אַקטן מיט פּרימיטיווע מיטלען (פונאנדערשרויפן רעלסן א. א. וו.).

דורך די פריערישע פאַרבינדונגס־מענער האָבן זיי ארויסגעפירט פון קורינעץ א באַדייטנדיקע צאָל יידישע יונגעליט. יצחק אייזנבינדער גייט מיט זיי אוועק אין מינסקער געגנט און שליסט זיך איין אין דער בריגאַדע פון „דיאַדיא קאָליא" (פעטער קאָליא), טעטיקייטס ־ ראַיאָן באָריסאָוו־לעפּלע.

אין אָקטאָבער 1942 ווערט יצחק אייזנבינדער מיט א גרופּע אָרטיקע פאַרטיזאַנער אָפּגעשיקט קיין מאָסקווע אין א דיווערסיע־שול און נאָכן פאַרענדיקן זי, פירט ער אדורך דורך דער פראָנט־ליניע אין הינטערלאַנד 300 מאַן אויסגעשולטע דיווערסאַנטן.

לויט זיין ביטע ווערט ער דורכן בריגאַדע־קאָמאַנדיר אָפּגעשיקט מיט א גרופּע דיווערסאַנטן אין זיין היימישער געגנט, אין ווילייקער־קרייז. דערוויסנדיק זיך וועגן אומקום פון זיינע ליבסטע אין זיין געבורטס־שטעטל, שרייט ער אויס: „איצט האָב איך שוין מער ניט וואָס צו פאַרלירן; איך שווער נקמה צו נעמען פאַר מיינע עלטערן און אלע אומגעקומענע יידן פון מיין שטעטל; פאַר מיר וועט איצט קיין זאַך ניט זיין צו שווער!"

אייזנבינדער האָט זיין שבועה געהאַלטן. ער האָט ניט גערוט. בייטאָג און ביינאַכט האָט ער אויף דער אייגענער האַנט געלויערט אין די געפּער־לעכסטע ערטער אויף דעם שונא׳ס קאָמוניקאַציע־מיטלען. ער ווערט שנעל פּאָפּולער צווישן די פאַרטיזאַנער אונטערן נאָמען „בעזסטראַשני" (אומדערשראָקענער) און „בעזסמיערטני" (אומשטערבלעכער).

אין א קורצער צייט האָט ער פאַרשריבן אויף זיין חשבון 16 אויפגעריסענע דייטשישע עשאַלאָנען. ווען זיין בריגאַדע־קאָמאַנדיר וויל אים צונעמען אין שטאַב, זאָגט ער זיך קאַטעגאָריש אָפּ, דערקלערנדיק: „איך האָב נאָך ווייניק אויפגעטאָן; כל זמן איך וועל לעבן, וועל איך נקמה נעמען!" ניט באַשערט איז אים אָבער געווען לאַנג נקמה צו נעמען. צוריקקערנדיק זיך פון א געלונגענער דיווערסיע־אויפגאַבע, פאַלט ער ארויף אויף א דייטשישער לויערונג, וווּ ער און נאָך צוויי קאַמפּס־חברים פאַלן טויט.

פאַר זיינע העלדישע מעשים און פאַרדינסטן ביים אָרגאַניזירן די פאַרטיזאַנער באַוועגונג איז ער צוגעשטעלט געוואָרן נאָכן טויט צום „לענין־אָרדען" און טיטל „העלד פון ראַטן־פאַרבאַנד".

באערדיקט געוואָרן אויף א דאָרפישן בית־עולם, נעבן שטעטעלע דאָקשיץ ביי גלובאָקע (ווייס־רוסלאנד).

איינבינדערס חבר, יעקב אלפעראָוויטש, איז געווען א רייטער־אויסשפירער אין דעם אָטריאד „נקמה", בריגאדע "דיאדיא וואסיא" (טעטיקייטס־ראיאָן פלעשניץ). ער פאָרט אין די געפערלעכסטע ערטער און ווייזט ארויס אויסערגעוויינלעכע העלדישקייט. אין אָקטאָבער 1943 נעמט ער אָנטייל אין אָנפאל אויף זיין געבורטס־שטעטעלע קורינעץ, ווו עס איז געשטאנען א שטארקער דייטשישער גארניזאָן. קענענדיק גוט די אומגעגנט, גיט זיך אים איין צוצוגיין צום טארטאק, וועלכן ער פארברענט און פירט דאָרטן אויס עטלעכע נקמה־אקטן איבער די מערדערס, וועלכע האָבן גענומען א חלק אין אומברענגען די שטעטלשע יידן.

אויף זיין חשבון זיינען פארשריבן פיל אראָפּגעלאָזענע עשאלאָנען און געהרגעטע היטלעריסטן. פאר זיין העלדישקייט באקומט ער בעתן צוזאמענפאָר פון אלע ווייס-רוסישע פארטיזאנער אין מינסקער קרייז (25־טן אויגוסט 1944) דעם העכסטן מיליטערישן אויסצייכענונג — „העלד פון ראטן פארבאנד". אלפעראָוויטש לעבט היינט צו טאָג אין שטעטל מאָלאָדעטשנע און פארנעמט דעם אָנגעזעענעם אמט פון נאטשאלניק נ. ק. ג. ב. (זיכערהייטס־אָרגאן פון ראטן־פארבאנד).

ווייט און ברייט האָט זיך געטראָגן איבער דער פארטיזאנקע פון ווייס־רוסלאנד דער נאָמען יצחק (איציק) בלאט.

נאָך דער צווייטער שחיטה אין גלובאָקער געטאָ (ווילנער געגנט), יולי 1942, איז א גרופע יידישע יונגעלייט מיט יצחק בלאטן בראש אנטלאָפן אין די וועלדער. זיי גייען אוועק אין בעהאָמעלער ראיאָן (מינסקער געגנט), ווו זיי ווערן אויפגענומען אין קוזינס בריגאדע. בלאט רוקט זיך גלייך ארויס אין פאָדערגרונט אלס דרייסטער און אומדערשראָקענער פארטיזאן. ער צייכנט זיך אויס אין א ריי שלאכטן ביי דאָלגאָפּאָליע, קאנציאן, בעהאָמעל און אין סאבאָטאזש־אקטן קעגן שונא. עטלעכע מאָל ווערט ער בראש פון א גרופע פארטיזאנער אריבערגעוואָרפן איבער דער פראָנט־ליניע קיין רוסלאנד, פונוואנען ער קומט צוריק אין פיינטלעכן טיפן הינטערלאנד מיט געווער און ליטעראטור. שוין דאן באקומט ער א דאנק־אויסדרוק פון בריגאדע־קאָמאנדיר אין א טאָג־באפעל, וועלכער ווערט געליינט פאר אלע אָטריאדן, וועגן זיין דרייסטקייט און העלדישקייט.

זייענדיק אין אויסשפיר־דינסט פון אָטריאַד „טשאַפּאַיעוו (מאַרקאָווס בריגאַדע), וועלכער האָט זיך דאַן געפונען אין די קאָזאַנער וועלדער, איז ער פאַר זיין אַרויסגעוויזענער העלדישקייט נאָמינירט געוואָרן אַלס קאָמאַנדיר פון אויסשפיר־דינסט און שפּעטער „פּאָליטרוק״.

אין די קאַמפן מיט די גאַרניזאָנען פון די שטעטלעך אָפּסע און קאָזאַן, איז בלאַט שטענדיק אין די ערשטע רייען. נאָך דער צווייטער בלאָקאַדע אין די קאָזאַנער וועלדער (סעפּטעמבער 1943), איז מאַרקאָווס בריגאַדע געווען געצוווּנגען אַריבערצוגיין אין ראַיאָן פון דער אָזיערע נאַראָטש. אונטערן אָנפיר פון בלאַטן ווערן צעשטערט די דייטשישע הויפן אין אומגעגנט פון גלובאָקי (פּעטראָווּשטשינע, טשעראַמקע, קאַסטעלאָנאָשטשיזנע א. אנד.), ווו מען צעשיסט די פּאָליציי־וואַכן און מען נעמט טראָפּייען. צוזאַמען מיט נאָך צוויי רוסישע פּאַרטיזאַנער נעמט ער אויף א קאַמף מיט א גרופּע פּאָליציסטן און פאַרניכטן 6 באַנדיטן.

דעם 30־טן אויגוסט 1943 באַקומט ער דעם מעדאַל „פּאַרטיזאַן פון פּאַטערלענדישן קריג״ און ווערט צוגעשטעלט צום אָרדן „רויטע פאָן״. צענדליקער יידן האָט בלאַט אַרויסגעפירט פון גלובאָקער געטאָ. ער האָט אויך געשיצט די פאַמיליע־לאַגערן פון קאָזאַנער און נאַראָטשער געגנטן.

אין יאַנואַר 1944 איז דער אָטריאַד באַפאַלן א דייטשישן גאַרניזאָן ביי דער אייזנבאַן־ליניע פּאָסטאַוו—וואָראָפּאַיעוואָ, מיט א געשריי:—„חברים, פאָראויס!״, האָט זיך בלאַט א רים געטאָן צו די קעלערן פון גאַרניזאָן, ווו עס האָבן זיך געפונען 16 פּאָליציסטן. דער גאַרניזאָן־בנין איז געשטאַנען אין פלאַמען. דער אָטריאַד־קאָמאַנדיר האָט אים געוואָרנט: — „קריך ניט, בלאַט!״, אָבער בלאַט האָט ניט גענומען אין אַכט דעם קאָמאַנדירס וואָרענונג און צולויפנדיק האַרט צום בנין, האָט ער אויפגעפּאָדערט די פּאָליציאַנטן זיך אונטערצוגעבן. א קויל פון אינעווייניק איז געווען דער ענטפער. בלאַט ווערט שטערבלעך פאַרוווּנדעט. ער באַוויזט נאָך אויסצורייַדן: — „איך שטאַרב... נעמט נקמה... גיט אַכטונג אויף מיין מוטער!״

נאָך זיין העלדישן טויט איז ער צוגעשטעלט געוואָרן צום טיטל „העלד פון ראַטן־פאַרבאַנד״.

אין געגנט פון גלובאָקע, פּאָסטאַוו, וואָראָפּאַיעוואָ, ווו עס האָבן סטאַנציאָנירט די בריגאַדעס א. נ. „פּאָנאָמאַרענקאָ„ ראַקאָווסקי״ און „מאַרקאָוו״, האָבן זיך באַזונדערס אויסגעצייכנט די ברידער זלמן פייגלסאָן

און דן (גלובאָקע). זלמן איז געווען וווזאָד-קאָמאַנדיר פון אָטריאַד נר. 1 (בריגאַדע פּאָנאָמאַרענקאָ) און דן — קאָמאַנדיר פון אַן אויפריים-גרופּע. די ביידע ברידער האָבן זייער פיל אויפגעטאָן און באַקומען אויסצייכנונגען און אָרדנס.

דעם 22טן יוני 1941 פאַרלאָזט דוד פּלאָטניק, צוזאַמען מיט דער אָפּטרעטנדיקער רויטער אַרמיי, פּינסק. ער ווערט מגולגל אין דער שטאָט איזשעווסק (300 ק״מ פון סווערדלאָווסק), ווו ער אַרבעט ביים אויפשטעלן די פאַבריקן, וועלכע זיינען עוואַקואירט געוואָרן פון די באַדראָטע געביטן.

ער רופט זיך אָפּ אויף דער ווענדונג פון צ. ק. פון דער ווייסרוסישער קאָמוניסטישער פּאַרטיי צו אַלע אָפּשטאַמיקע פון ווייס-רוסלאַנד וועגן פרייוויליקן אַוועקגיין אין טיפן הינטערלאַנד צו קעמפן קעגן אָקופּאַנט.

ער קומט אָן אין דער ספּעציעלער פּאַרטיזאַנישער דיווערסיע-שול נאָוואָשינאַ (גאָרקער קרייז). דעם 10-טן נאָוועמבער 1942 גייט ער צוזאַמען מיט אַ גרופּע פון 14 מאַן אַריבער די פראָנט-ליניע און קומט אָן אין מירער ראַיאָן. פון דער דיווערסיע-גרופּע ווערט אויסגעבילדעט אַן אָטריאַד א. נ. „קאַלינין״ (בריגאַדע „זשוקאָוו״).

לכתחילה איז ער אויסגענוצט געוואָרן בלויז אויף הילפס-אַרבעטן אין אָטריאַד. ער האָט זיך אָבער געריסן צו דיווערסיע-אַרבעט און לסוף איז אים געלונגען צו צעשטרייען דעם אומצוטרוי צו זיין קאַמפּס-פעיקייט. זיינע געלונגענע כסדר׳דיקע מינירונגען פון עשאַלאָנען האָבן באַווירקט די קאָמאַנדשאַפט אים צו נאָמינירן אַלס קאָמאַנדיר פון דער דיווערסיע-ראָטע ביים א. ד. אָטריאַד.

אונטער זיין אָנפירונג און ביי זיין אַקטיווער מיטבאַטייליקונג אַלס מינירער, זיינען אויפגעריסן געוואָרן איבער 20 עשאַלאָנען מיטן שונאס מיליטער און טעכניק. פיל הונדערטער דייטשן האָבן געפונען זייער טויט אונטער די אויפגעריסענע גרוזן.

פּלאָטניק האָט אויך אָנטייל גענומען אין די צוויי קאַמפן מיטן דייטשישן גאַרניזאָן אין שטעטל האַראָדאָק. אין דער ליוערונג (27-טן אַפּריל 1943) אויף דייטשישע אויטאָס אויפן שאָסיי מינסק-באַראַנאָוויטש; אין קאַמף מיט אַ דייטשישער ליוערונג אין דאָרף טראַשטשישע (מירער ראַיאָן); אין די קאַמפן ביים ליקווידירן די ווייסרוסישע „סאַמאָכאָוועס״ אין די דערפער זאַגאָריע, באַהאָדקי און זאַלעסיע (מירער ראַיאָן); אין

קאמף פאר דעראָבערן דאָס שטעטל מיר; אין קאמף מיט די קאָזאקן־וולאסאָווצעס אין דאָרף בערעזשינאָיע (יוני 1944) א. אנד.

אלס אָנערקענונג פאר זיינע דיווערסיע־אויפטועו און איניציאטיוו, האָט ער באקומען דעם אָרדן „פאָטערלענדישע מלחמה" 2־טע מדרגה און מעדאל „פארטיזאן פון דער פאָטערלענדישער מלחמה" ערשטע מדרגה. פאַרגעשטעלט געוואָרן צו באקומען די אָרדנס: „רויטע פאָן", „רויטער שטערן" און מעדאל „נצחון".

אין פּאָלעסיער פארטיזאנקע זיינען געווען פּאָפּולער די יידישע פארטיזאנער: זרח קרעמען, עריק שטיין, סערוויאנסקי און ליקער.

זרח קרעמען איז שוין אין אפּריל 1941 געווען א פארבינדלער צווישן סלאָנימער אנטיפאשיסטישער־אָרגאניזאציע און דעם פארטיזאנער־אָטריאד „שטשאָרס", וועלכער איז געשטאנען אין די ראפאלאָווקער וועלדער (וואָלטשע נאָרע). דעם 28־טן יולי 1942, נאָך דער סלאָנימער שחיטה, אנטלויפט ער אויך אין וואלד. ער קומט אָבער אָפּט צוריק אין שטאָט, פירט ארויס יידן און ברענגט געווער אין וואלד. ער ווערט נאָמינירט אלס קאָמאנדיר פון 1־טן דיווערסיע־וזוואָד ביי דער 51־טער יידישער גרופּע אין א. ד. אָטריאד. אָנטייל גענומען אין די קאמפן ביי גאָווינאָוויטש, סאמיטשין, 10־טן שלוז, ביים צעקלאפּן טשעטשינאָוויטש און ביי טייך לאן.

אין סעפּטעמבער 1942 האָט ער בראש פון א קליינער גרופּע, אין ראיאָן פון דער סטאנציע בודי, פארברענט צוויי סמאָליארניעס: סאוויקי (ליאכאָוויטשער ראיאָן) און אָסטראָוו (האנצעוויטשער געגנט). מיט ארטילעריע־סנאריאדן רייסט ער אויף פיר עשאלאָנען אויף דער ליניע בארנאָוויטש־לונינעץ (נעבן דער סטאנציע בודי).

נאָכן פונאנדערלאָזן די יידישע גרופּע, איז ער אריבערגעפירט געוואָרן אין דער 55־טער גרופּע פון אָטריאד „קאָטאָווסקי", אלס קאָמאנדיר פון אן אָפּטיילונג, וואָס איז אריבער אויף פּאָלעסיע. אָנטייל גענומען דעם 17־טן פעברואר 1943 אין דער לויערונג נעבן די מאָשוקיער כוטאָרעס (האנצעוויטשער ראיאָן), ווו עס זיינען דערהרגעט געוואָרן 25 דייטשן מיטן הויפּט־קאָמיסאר פון בארנאָוויטש, גרופּן־פירער פענץ.

אין משך פון דער צייט יוני 1942 — פעברואר 4943 לאָזט ער אראָפּ פון די רעלסן 13 עשעלאָנען אויף דער באן־ליניע בריסק־פינסק, נעבן די סטאנציעס דראָהיטשין און אנטאָפּאָל און בריסק־מאָסקווע ביי די סטאנציעס בלודען, אראנטשיצי, טעווּלי. ער רייסט אויך אויף אן

עשאלאָן פון 25 וואגאָנעס מיט טאנקעס און אמוניציע אויף דער ליניע בריסק-מאָסקווע, נעבן דער סטאנציע בלודען. ער נעמט אויך אן אקטיוון אנטייל אין „רעלסן-קריג".

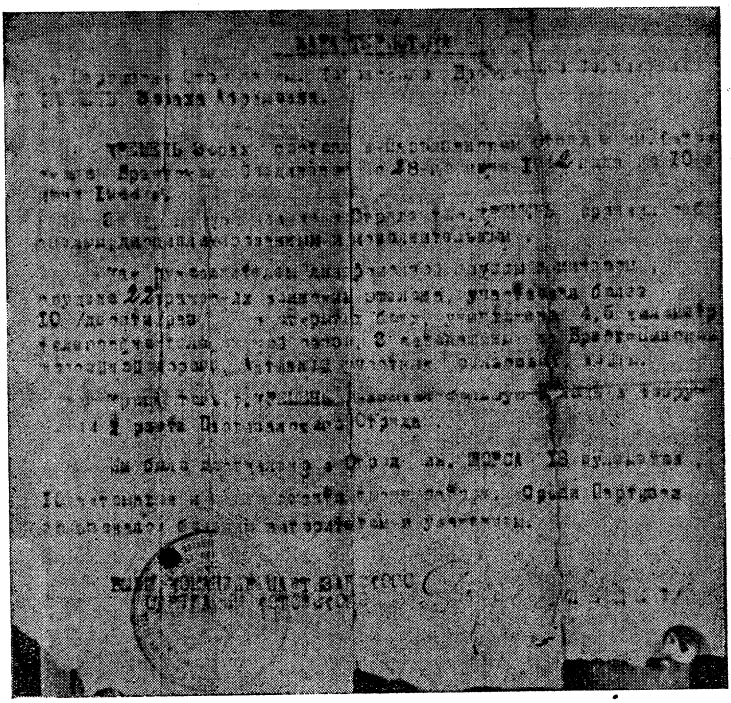

קאמפס-כאראקטעריסטיק פון זרח קרעמען.

אין יולי 1943 איז אראָפּגעקומען פון מאָסקווע א ספּעציעלער שליח, וועלכער האָט געבראכט מתנות-אויטאָמאטן פאר די אויסגעצייכנטע פארטיזאנער און קאָמאנדירן. קרעמען באקומט אויך אן אויטאָמאט. צום יאָר-טאָג פון דער רויטער-ארמיי, דעם 23-טן פעברואר 1944, האָט ער אויפגעריסן נאָך פיר עשעלאָנען ביי דער סטאנציע אָראנטשיץ, אויף דער ליניע בריסק-מאָסקווע. ער האָט אויך גענומען אנטייל אין די קאמפן ביים דאָרף רודיעץ, אויפן דניעפּרא-בוגער קאנאל (אנטאָפּאלער ראיאָן). נאָך דער באפרייאונג (אפריל 1944) איז ער אָפּגעשיקט געוואָרן קיין

האָמעל, פון וואנען ער קומט אָן, לויט זיין אייגענעם פארלאנג, אין פוילישן פארטיזאנער-שטאב, בכדי אריבערגעוואָרפן צו ווערן אין פוילן און אָרגאניזירן דאָרט א פארטיזאנער-באוועגונג.

קרעמען איז באלוינט געוואָרן מיטן אָרדען „רויטער שטערן". צוגעשטעלט געוואָרן צו די אָרדנס „לענין" און „פאַטערלענדישן קריג" 1-טע און 2-טע מדרגות.

מיר גיבן דאָ א יידישע איבערזעצונג פון קרעמענס קאמפס-כאראקטעריסטיק, ארויסגעגעבן פון דער פארטיזאנער-אָנפירונג.

קאמפס-כאראקטעריסטיק פון פארטיזאן פון אָטריאד א. נ. „קאָטאָווסקי"

בריסקער פאראייניקונג, זרח קרעמען, זון פון אברהם.

זרח קרעמען איז געווען אין אָטריאד א. נ. „קאָטאָווסקי" בריסקער פאראייניקונג פון דעם 28-טן יוני 1942 ביז דעם 10-טן יוני 1944. פאר דער צייט פון זיין לעבן אין אָטריאד האט זיך דער ח' קרעמען ארויסגעוויזן אלס דרייסטער און דיסציפלינירטער פארטיזאן.

ווי א קאָמאנדיר פון א דיווערסיע-גרופע און מינירער האט ער אויפגעריסן 22 פיינטלעכע עשאלאָנען, אָנטיילגענומען מער ווי 10 מאָל אין אָפענע קאמפן, צעשטערט 4.5 ק"מ טעלעגראפיש-טעלעפאָנישע פארבינדונגען, און 3 אויטא-מאשינען אויף דעם שאָסיי-וועג בריסק — פינסק. אן אקטיווער אָנטייל-נעמער אין רעלסן-קריג. אויסער דעם האט ח' קרעמען שטארק געהאָלפן באוואָפענען און פונאנדערוואקסן די פארטיזאנער-אָטריאדן א. נ. „שטשאָרס" און „קאָטאָווסקי". דורך אים זיינען געוואָרן צוגעצטעלט אין אָטריאד א. נ. „שטשאָרס": 18 קוילנווארפערס, 10 אויטאָמאטן און ביי 10.000 קוילן. צווישן די פארטיזאנער האט ער געהאט גרויס אויטאָריטעט און אכטונג.

געוו. קאָמאנדיר פון פארטיזאנער אָטריאד א. נ. „קאטאָווסקי". אונטערשריפט: א. לעשטשאָוו. /—/ שטעמפל פון בריסקער אָבלאיספאָלקאָם.

דער לעגענדארער עריק שטיין, וועגן וועלכן מיר האָבן שוין דערמאָנט אין קאפיטל „געווער-פארזאָרגונג" איז אנטלאָפן פון סלאָנימער געטאָ קיין וואָלטשע נאָרע צו דער 51-טער יידישער פארטיזאנער גרופע ביים אָטריאד „שטשאָרס" דעם 1-טן אויגוסט 1942. אָנקומענדיק אין אָטריאד, האָט שטיין שטענדיק געזוכט א וועג, ווי נקמה צו נעמען פון די דייטשן. זייענדיק א זייער פעיקער מעכאניקער, האָט ער פון געפונענע טיילן אין די טייכן און אויף די וועגן צונויפגעשטעלט א 45 מ"מ הארמאט און געטרוימט צו קאָנסטרואירן א טאנק. אלס געשולטער קאפיטאן (פאר דער מלחמה געווען א שיפס-קאפיטאן אויף דער ליניע קאָנסטאנץ — חיפה), איז ער געווען אן אויסערגעוויינלעכער שיסער. ער פלעגט מיט איין האנט אראָפשיסן טעלעפאָן-דראָטן. ער האָט אבסאָלוט ניט געקענט קיין רוסיש (געווען א דייטשישער ייד) און פלעגט

זיך באנוצן מיט א דאָלמעטשער אין זיינע שמועסן מיט די פּאַרטיזאַנער און טראָץ דעם איז ער געווען ביי אַלעמען געשעצט און געאַכטעט. ער האָט אָנטייל גענומען אין די קאַמפן: ביי גאַווינאָוויטש (סלאָנימער ראַיאָן), ביי סאַמיטשין (ביטענער ראַיאָן, 10־טן אָקטאָבער 1942), ביים צעקלאַפּן דעם גאַרניזאָן אין שינטיעוויטש (לוניניעצער ראַיאָן, נאָוועמבער 1942), אין קאַמף ביים טייך לאַן און נעבן דאָרף לוגי (לוניניעצער ראַיאָן, 5־טן דעצעמבער 1942).

ענדע דעצעמבער 1942 איז שטיין, מיט די יידישע פּאַרטיזאַנער זרח קרעמען, ד״ר בליומאָוויטש, ליקער, בערעזין, זשעניע אייכנבוים און שמעון סנאָווסקי (סלאָנים), אַוועק אויף אַן אויפגאַבע אויף דער באַן־ליניע באַראַנאָוויטש—לוניניעץ, נעבן דער סטאַנציע בודי און אויפגעריסן צוויי פּיינטלעכע עשאַלאָנען. קיין אויפרייס־מאַטעריאַל איז ניט געווען, האָט מען זיך באַנוצט מיט א 322 מ״מ־אַרטילעריע־סנאַריאַד און א קאַפּסל האָט מען גענוצט פון א רוסישן גראַנאַט „עף 1״. דער מינירער איז געווען שטיין, אָבער די פּרימיטיווע מינע האָט ניט אויפגעריסן. מען האָט זיך געמוזט צוריקקערן און שטיין האָט אַליין קאָנסטרויִרט א קאָמבינירטע מינע פון א סנאַריאַד מיט א דייטשן גראַנאַט, וואָס עס האָט געגעבן א געלונגענעם אויפרייס. אויף צוריקוועגס פון דער איינגעגעבענער שטיקל אַרבעט, האָבן די פּאַרטיזאַנער אָנגעטראָפן אויף א לויערונג פון אוקראַינער, נעבן דאָרף בוטשא (האַנצעוויטשער ראַיאָן), וווּ שטיין ווערט דערהרגעט. זיין קבר געפינט זיך נעבן טייך לאַן. די קאָמאַנדשאַפט פון אָטריאַד און קאָמאַנדיר פון דער בריסקער פאַראייניקונג, קאָמאַראָוו, האָבן אויסגעדריקט זייער מיטגעפיל און טרויער צוליבן פאַרלוסט פון העלדישן פּאַרטיזאַן עריק שטיין.

דער קאָמאַנדיר פון א דעסאַנט־גרופּע, אָרלאָווסקי, האָט דערנאָך איבערגעגעבן, אַז ער האָט צוגעגרייט פאַר שטיינען ספּעציעלע שפּיאָנאַזש־אויפגאַבעס, וווּ ער האָט געזאָלט אויפטרעטן אין דער ראָל פון א דייטשישן אָפיציר. נאָכן טויט איז ער צוגעשטעלט געוואָרן צום טיטל „העלד פון ראַטן־פאַרבאַנד״.

נח סערוויאַנסקי איז אין 1939 אַנטלאָפן קיין סלאָנים פון זיין געבורטס־שטעטעלע אויגוסטאָווו (ביי סוּוואַלק), וווּ ער האָט געאַרבעט אַלס שלאָסער אין א דייטשישן וואַרשטאַט און דאָרט צוזאַמענגעשטעלט פאַר זיך א ביקס. נאָך דער שחיטה אין סלאָנים אַנטלויפט ער און קומט אָן אין דער 51־טער יידישער גרופּע א. נ. „שטשאָרס״.

סערוויאנסקי האָט נאָך זיין אָנקומען געמאכט זיך א שם פון א מענטשן, וועלכער לאכט דעם טויט אין פנים אריין. אין אלע קאמפן האָט אים באגלייט דאָס געפיל פון זעלבסט-זיכערקייט, אז אים וועט קיין קויל ניט נעמען. אין אלע קאמפס-אָפעראציעס פלעגט זיך סערוויאנסקי קאלט-בלוטיק ארויסרוקן אין דער ערשטער ריי.

אויגוסט 1942 איז דער אָטריאד „שטשאָרס" אָנגעפאלן אויפן גארניזאָן, וועלכער איז באשטאנען פון 15 דייטשן און פאָליציאנטן אין טשעמיאָלי (ביטענער געגנט). דער גארניזאָן אין טשעמיאָלי האָט געהיט די בריק איבערן טייך שטשארע אויפן שאָסיי בריסק — מאָסקווע. נאָך דעם ווי דער באראק, וו די דייטשן האָבן געלעבט, איז ביינאכט ארומגערינגלט געוואָרן און מען האָט דערשאָסן דעם וואך-זעלנער, האָבן די דייטשן געעפנט א העפטיקע שיסעריי. א דייטשישער פעלדפעבל האָט פארנומען א גינסטיקע פאָזיציע אויפן בוידעם און עפנענדיק א געדיכטן פייער פון א קוילן-ווארפער, קיינעם ניט צוגעלאָזט צו דער געביידע. די קאָמאנדשאפט גיט דאן א באפעל: נעמען דעם דייטש א לעבעדיקן, אָדער פארברענען דאָס הויז צוזאמען מיט אים. א יידישער פארטיזאן, סיוואש (ווארשע), וועלכער האָט זיך געפרווט דערנענטערן צום הויז, איז געפאלן אן אונטערגעשאָסענער. סערוויאנסקי לייגט ניט קיין אכט אויף דעם קוילן-האָגל און באוויזט צוצוגיין צו דער שטוב און פארברענען דעם באראק אינאיינעם מיט דעם דייטש.

אין דער גרויסער שלאכט ביים 10-טן שלוז אויפן דניעפּראָ-בוגער קאנאל (14-טן נאָוועמבער 1942) איז סערוויאנסקי געווען דער, וועלכער איז דער ערשטער אריבערגעלאָפן מיט א הורא-געשריי איבער דעם שמאָלן בריקל פון שלוז, מיטרייסנדיק מיט זיך די איבעריקע פארטיזאנער. די דייטשישע לויערונג (איבער 100 דייטשישע און לעטישע ס. ד.), וועלכע איז געלעגן פארפעסטיקט אויפן צעמענטענעם ברעג פון דער צווייטער זייט טייך, איז געוואָרן פארניכטעט.

סערוויאנסקי האָט אויך אָנטיילגענומען אין אויפרייסן פיל עשאלאָנען און אין אלע קאמפן, וועלכע דער אָטריאד האָט געפירט. אין קאמף איז ער געווען אומדערשראָקן. אלע מאָל און אומעטום איז ער געגאנגען דער ערשטער. ער פלעגט זיך וויצלען:—„די קוילן מיידן מיר אויס, זיי שרעקן זיך פאר מיר"... עס איז אינטערעסאנט, אז אין די קאמפן ביי טשעמיאָלי און אויפן 10-טן שלוז זיינען סערוויאנסקיס מלבושים געווען אינגאנצן דורכגעלעכערטע פון קוילן, אָבער זיין קערפּער האָבן זיי ניט אָנגערירט.

ער האָט טאקע געהאט מזל: ער איז אדורך בשלום אלע געפארן און דערלעבט די באפרייאונג.

סערוויאנסקי איז באַאָרדנט געוואָרן מיט דעם „רויטן שטערן" און „רויטע פאָן" און מעדאל „פארטיזאן פון פאַטערלענדישן קריג" 1-טע מדרגה (לעבט היינט צו טאָג אין גראָדנע, ווייס-רוסלאנד).

אין דער 51-טער יידישער גרופע אין אָטריאד א. נ. „שטשאָרס" האָט מיט זיין קאלט-בלוטיקייט און העלדישקייט זיך אויסגעטיילט נתן ליקער, וועלכער איז געקומען פון ווארשע קיין סלאָנים אלס פליט און האָט פאר די דייטשן געארבעט אלס ראַדיאָ-טעכניקער אין דער סלאָנימער אָרטס - קאָמענדאנטור. שוין דאָרט האָט ער ארויסגעגנבעט וויכטיקע ראדיאָ-טיילן און אריבערגעשיקט אין וואלד צו די פארטיזאנער, ווהין ער איז אליין אויך שפעטער אנטלאָפן. פון א צעבראָכענעם הארמאטל האָט ער אויפגעבויט א 45 מ"מ-הארמאט, ביי וועלכן ליקער, אלס געוועזענער ארטילעריסט, האָט געארבעט ביז דעם קאמף ביי סאַוויטשין, ווו מען איז געוועזן געצוווּנגען אָפּצוטרעטן אוןווארפן דעם הארמאט.

ליקערס דעוויז איז געווען: —„א ייד מוז גיין פאראויס און קיינמאָל ניט אראָפּלאָזן דעם קאָפּ אין קאמף"... ער האָט טאקע קיין מאָל ניט אראָפּגעבויגן זיין קאָפּ. אין די קאמפן פלעגט ער זיך באוועגן אין דער פולער הויך.

באזונדערס אויסגעצייכנט האָט ער זיך אין קאמף ביים 10-טן שלוז. נאָך א פּאָרוואָכנדיקן אָפּרו אין די וועלדער צווישן די דערפער גאטיליצא און דאָבראָמישל (ביטענער ראיאָן), האָט דער אָטריאד „שטשאָרס" זיך איבערגערוקט ווייטער אויף מזרח, אויף דער קליין-באַן-ליניע טעלעכאן-איוואצעוויטש, ווו עס האָט דאן געשוועבלט פון דייטשן.

דעם 11-טן נאָוועמבער 1942 איז דער אָטריאד אָנגעקומען און פארמאסקירט זיך אין די קוסטעס, א 100 מעטער פון שלוז. די אויסשפירער-גרופע, וועלכע איז אוועק אויספאָרשן דעם וועג, איז אריין אין שטוב ביים בריקל און אָנשטאָט אריינצווארפן א פאָר גראנאטן אויף די שלאָפנדיקע דייטשן, האָבן זיי זיך שנעל ארויסגערוקט פון צימער. די דייטשן האָבן אָבער באמערקט די אָנוועזנהייט פון די פּארטיזאנער און צוגעגרייט זיך צום קאמף מיט זיי, פארנעמענדיק גוטע פּאָזיציעס אויפן בוידעם, אין גערטל צווישן די קוסטעס און אויפן צווייטן ברעג פון קאנאל. די פּארטיזאנער האָבן זיך געוואָרפן שטורמען דאָס הויז, דאָס בריקל און די דייטשע פּאָזיציעס אויף דער צווייטער זייט קאנאל. העניעק

מלאך כאפט זיך אריין אין שטוב, צעבּרעכט א שאפע, צינדט זי אונטער און פארברענט דאָס גאנצע הויז מיט די דייטשן. די דייטשן, איבּערראשט פון שטורמישן אָנפאל, האָבּן זיך געוואָרפן אין טייך, בּכדי אריבּערצו-שווימען אויף דער צווייטער זייט. ניט קוקנדיק אויפן געדיכטן פרימאָרגן-נעפל, וועלכער האָט שטארק געשטערט דעם אָנפאל, האָט דאָך ליקער מיט זיין געווייזלעכער בּיקס דערהרגעט דריי שווימענדיקע דייטשן. דער קאמף איז געווען א קורצער און איבּערראשנדיקער. נאָכן אריבּערכאפּן זיך אויף דעם בּריקל איז דער ווידערשטאנד פון די דייטשן געבּראָכן געוואָרן און עס האָט לאנג ניט געדויערט ווי די איבּער הונדערט דייטשן און לעטן פון דער זאָנדער-דיוויזיע „מינסק" זיינען צעשאָסן געוואָרן, חוץ איינעם, וועמען עס האָט זיך איינגעגעבּן צו אנטלויפן.

אין דאָזיקן קאמף האָבּן זיך בּאזונדערס אויסגעצייכנט די יידישע העלדישע פּארטיזאנער: נתן ליקער, סערוויאנסקי און העניעק מאלאך.

די יידישע גרופּע האָט אין דעם קאמף געהאט גרויסע פארלוסטן. עס זיינען געפאלן: דער קאָמאנדיר פון דער 51-טער יידישער גרופּע, פּיאָדאָראָוויטש, אינגבּער (אָסטראָוו מאזאָוויעצק) מאיר מאלאך (ווארשע) און נאָך דריי יידן.

די יידישע גרופּע, וועלכע איז געגאנגען די ערשטע אין שטורעם, האָט זיך געמאכט א העלדן-נאָמען און ארויסגערופן אלעמענס בּאוואונדערונג. אויף די קברים פון די געפאלענע האָבּן די יידישע פּארטיזאנער געשוואָרן ווייטער צו טראָגן די פאָן פון נקמה און געזאָגט אין הארצן א צווייענדיקן קדיש נאָך די דערמאָרדעטע בּעת דער שחיטה אין סלאָנים (14-טן נאָוועמבּער 1941) און נאָך די געפאלענע אין שלאכט בּיי דעם אָגינסקי-קאנאל (14-טן נאָוועמבּער 1942), ווייל די שלאכט איז אויסגעפאלן אין יאָרצייט-טאָג פון דער ערשטער סלאָנימער שחיטה. נאָכן פאַרסירן דעם קאנאל האָבּן אלע מסכּים געווען, אז ליקער דארף בּאקומען אן אויטאָמאט פון די דערמאָרדעטע דורך אים ס. ס.-לייט. זייענדיק אין דער 15-טער יידישער גרופּע בּיים אטריאד „שטשאָרס", האָט ליקער אראָפּגעלאָזן פיר עשאלאָנען אויף דער ליניע בּאראנאָוויטש-לונינייעץ. אין דער 52-טער גרופּע, וווהין ער איז אריבּערגעפירט געוואָרן, האָט ער אראָפּגעלאָזן נאָך 27 עשעלאָנען. צוזאמען האָט ער אראָפּגעלאָזט 31 עשעלאָנען.

ליקער האָט זיך אויסגעצייכנט אין דער לויערונג בּיי די מאשוקיער כוטאָרעס אויף דער גרופּע דייטשע אָפיצירן און ווייס-רוסישע פּאָליציי-

קאָמענדאנטן. ליקער האָט אויך אנטייל גענומען אין אלע לויערונגען און קאמפן און אלע מאָל זיך אויסגעצייכנט. זיין קאלטבלוטיקייט האָט אים קיינמאָל ניט פארלאָזט, אפילו אין פאל פון א צוריקטריט פלעגט ער קיינמאָל ניט לויפן. נאָך דער באפרייאונג האָט ער זיך פרייוויליק געמאָלדן אין דער רויטער ארמיי און געקעמפט ביז צום טאָג פון פאלן פון בערלין. ליקער האָט באקומען די אָרדנס: „רויטער שטערן" און „רויטע פאָן". צוגעשטעלט געוואָרן צום „לענין-אָרדן" און „פאָטערלענדישן קריג" און צום טיטל „העלד פון ראטן-פארבאנד" (לעבט היינט צו טאָג אין בריסק).

א העלדן-טויט פון א פאָלקס-מענטש, וועלכער האָט זיך געשאפן א נאָמען אין נאליבאָקער און ליפיטשאנער פושטשעס, איז געווען דער לידער יידישער מאלער-ארבעטער בנימין באראן, וועלכער איז געווען פאָפולער אונטערן צונאָמען „לאָמאי פאָסודו" (ברעך דאָס געפעס), א טיטל, וועלכן ער האָט באקומען אדאנק ארויסגעוויזענע דרייסטקייט ביים אראָפּלאָזן א דייטשישן עשאלאָן. אין סעפטעמבער 1942 אנטלויפט בנימין באראן, נאָכן פארלירן זיין גאנצע משפחה אין דער לידער שחיטה, מיט א גרופע יוגנטלעכע אין ליפיטשאנער פושטשע. פון דאָרט גייט ער נאָך איינעקע מאָל אין לידער געטאָ אויף צו באקומען געווער און ברענגען מענטשן. ביי זיין צווייטן שפאציר צום געטאָ, ווו ער איז געגאנגען צוזאמענקלייבן א גרעסערע גרופע יוגנטלעכע, לויט דער עצה פון אָטריאד-קאָמאנדיר פון „איסקרא", אויף צו פאָרמירן א יידישן אָטריאד, האָט ער נעבן שטאָטישן בית-עולם אָנגעטראָפן אויף א דייטש, וועלכער האָט אים געוואָלט פארהאלטן. באראן פארלירט זיך ניט. ער כאפט ארויס פון קעשענע א גראנאט און ווארפט. דער גראנאט האָט אויפגעריסן. באראן נוצט אויס די סיטואציע און אנטלויפט צוריק אין וואלד.

דער סימפאטישער, שווארצער באראן געפינט חן ביים קאָמאנדיר פון אָטריאד „וואָראָשילאָוו", פעטיא קאָמאראָוו, וועלכער האָט זיך צופעליק דאן געפונען אין לידער ראיאָן אויף דורכצופירן א דיווערסיע-אויפגאבע אויף דער אייזנבאן-ליניע לידע — באראנאָוויטש. ווי שוין געזאָגט, איז דער אָטריאד געווען טרויעריק פאָפולער אין ליפיטשאנער פושטשע אלס אנטיסעמיטישער. אין גאנצן אָטריאד זיינען געווען בלויז פיר יידן. באראן איז אָבער געוואָרן זייער גיך באליבט ביי אלע פאר-טיזאנער פון אָטריאד, ווי אויך ביי דער קאָמאנדשאפט, פאר זיין

אויסערגעוויינלעכער דרייסטקייט, בריה'שקייט און קונציקע שטיקלעך ארבעט.

דאָרט, ווו קיין איין פארטיזאן פלעגט זיך ניט דערוועגן צו גיין, פלעגט באַראן איינער אליין ריזיקירן. זייענדיק חוץ א מינירער אויך אן אויסשפירער, האָט ער אדורכגעריסן די דייטשישע בלאָקאדע פון נאַלי־באָקער פושטשע און אוועקגעפירט דאָקומענטן אין באַראנאָוויטשער פארטיזאנער קרייז־צענטער (נאַליבאָקער פושטשע, יולי 1944). פיל קריסטלעכע פארטיזאנער האָבן זיך צוריקגעקערט, ניט קענענדיק אויספירן די אויפגאבע, אָבער באַראן האָט עס אויסגעפירט אויף אן אויסטערלישן שטייגער. רייטנדיק אויף א פערד, איז ער אין מיטן העלן טאָג אדורכגעפאָרן די שטארק באוואכטע אייזנבאן־ליניע לידע — באַראנאָוויטש.

באַראנס דרייסטקייט און געוואגטקייט אילוסטרירט אמבעסטן פאָלגנדיקער פאל: נאָכן אראָפּלאָזן אן עשאלאָן אויף דער ליניע לידע— גראָדנע, ביי ראָזשאנקע (יוני 1942), איז דער אָטריאד „וואָראָשילאָוו" אויפן פרימאָרגן אָנגעקומען צו א כוטאָר, ביים דאָרף באָיארי (זשאָלודקער קרייז), אויף אָפּרו. פּלוצעם האָט באַראן באמערקט, אז עס ברענט א צווייטער כוטאָר. ער האָט זיך גלייך פאראינטערעסירט און דערוווּסט, אז די ווייסע פּאָליאקן פארברענען די ווירטשאפט פון א פּויער, א פארטי־זאנישן פארבינדלער. דער אָטריאד האָט תּיכּף אָפּגעמארשירט צום ברענענדיקן כוטאָר. באַראן מיט נאָך פינף רייטערס, באוואָפנטע מיט האנט־קוילנוואַרפערס, זיינען צוגעפאָרן הארט צום כוטאָר. די ווייסע פּאָליאקן האָבן זיי באגעגנט מיט א האָגל קוילן. באַראן, ניט אראָפּגייענדיק פון פערד, האָט ארויסגעלאָזן א גאנצן דיסק מיט קוילן, דערנענטערנדיק זיך אלץ נענטער צו די פּאָליאקן. אָבער א קויל פון א פארשטעקטן שונא האָט אים געטראָפן אין ברוסט־קאסטן. ער איז ארונטערגעפאלן פון פערד און געבליבן ליגן א פארוווּנדעטער אין די קאָרן. נאָך א פערציק מינוט העפטיקן קאמף, זיינען די פארטיזאנער געווען געצווונגען אָפּצוטרעטן, איבערלאָזנדיק באַראנען אויפן שלאכט־פעלד. באַראן האָט דאן ארויסגעשלעפּט זיינע צוויי גראנאטן און פיסטאָלעט, גרייט אויפן פאל, ווען מען זאָל אים אנטדעקן און וועלן נעמען א לעבעדיקן. די ווייסע פּאָליאקן זיינען טאקע באלד געקומען אויפצוקלייבן זייערע פארוווּנדעטע. דערזעענדיק, אז צוויי פּאָליאקן דערנענטערן זיך צו אים, האָט ער קיין סך ניט געצעגערט און א וואָרף געטאָן א גראנאט. די

פּאָליאַקן זיינען אויפגעריסן געוואָרן און באַראַן, אָפּגייענדיק אין בלוט, איז מיט די לעצטע כּוחות דורכגעקראָכן דורך די קאָרן צו אַ נאָענטן כוטאָר און געצוווּנגען דעם פויער איינצושפּאַנען אַ פערד און אים ברענגען אין אָטריאַד.

נאָך עטלעכע מאָנאַטן ווערט ער אויסגעהיילט און זעצט זיך צוריק אויף זיין פערד. באַראַן פלעגט זייער אָפט באַזוכן די פאַמיליע־אָטריאַדן און טרייסטן די יידן מיט אַ גיכער אויסלייזונג. נאָך אַ געלונגענער לויערונג אין דאָרף זשיזשעוויטש, ביי סלאָנים (פעברואַר 1944), ווו עס זיינען אומגעבראַכט געוואָרן זיבן דייטשן און 14 פּאָליציאַנטן, האָט באַראַן געבראַכט צו די פאַמיליע־לאַגערן אַלס מתּנה אַ זאַק פאַרבלוטיקטע זאַכן פון די מערדערס פון זייערע משפּחות...

אויף ווי ווייט באַראַן איז געווען פּאָפּולער און באַליבט ביי די פּאַרטיזאַנער קען דינען דער פאַקט, וואָס שוין נאָך דער באַפרייאונג, ווען ער האָט זיך פאַרזינדיקט קעגן דעם סאָוועטישן געזעץ און עס האָט אים געדראָט 12 יאָר תּפיסה, איז ביי די געריכטס־פאַרהאַנדלונגען אַרויסגעטראָטן אַלס פאַרטיידיקונגס־עדות זיין געוועזענער אָטריאַד־קאָמאַנדיר, פּעטיע קאָמאַראָוו, וועלכער באַטאָנט, אַז אויב מען וויל פאַרמשפּטן באַראַנען, דאַן זאָל מען אים אויך משפּטן, ווייל באַראַן האָט פאַר דער סאָוועטישער פּאַרטיזאַנקע מער אויפגעטאָן פון אים. אַדאַנק דער דערקלערונג איז באַראַן פולשטענדיק באַפרייט געוואָרן.

פאַר זיינע פאַרדינסטן אין פּאַרטיזאַנקע איז ער צוגעשטעלט געוואָרן צום אָרדן „קעמפערישע רויטע פאָן" און מעדאַל „פּאַרטיזאַן פון פאָטערלענדישן קריג", 1־טע מדרגה.

מיר גיבן דאָ אַ פאָטאָגראַפיע פון זיין קאַמפס־כאַראַקטעריסטיק מיט אַ וואָרטלעכע יידישע איבערזעצונג:

„קאַמפס־כאַראַקטעריסטיק פון פּאַרטיזאַן פון אָטריאַד א. נ. „וואָראָשילאָוו", בריגאַדע וואָראָשילאָוו (ליפּיטשאַנער פּושטשע), בנימין באַראַן, זון פון רובין.

בנימין באַראַן איז אָנגעקומען אין פּאַרטיזאַנער אָטריאַד א. נ. „וואָראָשילאָוו" (וואָראָשילאָווער בריגאַדע) אין אָקטאָבער חודש 1942. גלייך אין אָנהויב האָט ער זיך אַרויסגעוויזן פאַר אַ דרייסטן, מענערישן קעמפער אין קאַמף מיט די דייטשישע פאַרכאַפּערס. אין אָטריאַד איז חבר באַראַן געווען אַן אויספירער, געבנדיק אַלעמאָל גענויע פאַקטן וועגן קעגנער, זיינע פּלענער און באַוועגונגען. גלייכצייטיק מיט דער אויספיר־אַרבעט האָט ער צוזאַמען מיטן אָטריאַד געפירט אַן אַקטיווע דיווערסיע־ און קאַמפס־אַרבעט. באַראַן האָט אַראָפּגעלאָזט 18 עשאַלאָנען פון שונא מיט לעבעדיקע כּוחות, אַרטילעריע, טאַנקעס און אויטאָמאַשינעס. אונטער די חורבות פון די צעקלאַפּטע

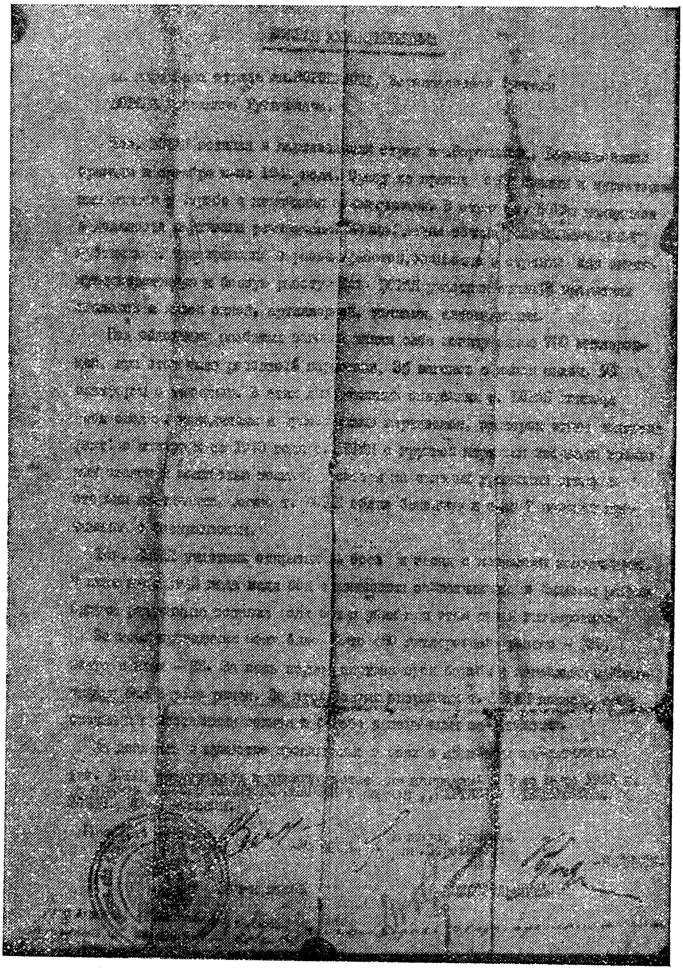

װאגאָנעס האָבן געפונען זייער קבר מער װי 700 היטלעריסטן. בײַ דעם זײַנען געװאָרן צעקלאַפּט: 16 לאָקאָמאָטיװן, 35 װאגאָנעס מיט לעבעדיקער קראַפט, 93 פלאַט-פאָרמעס מיט קריגס-טעכניק. אין די דיװערסיע-אָפּעראַציעס האָט זיך ה' באַראַן אַרױסגעשטעלט אלס דרײַסטער און העלדישער פּאַרטיזאַן. א בײַשפּיל איז פאָלגנדיקער פאַקט:

אין יאנואר 1943 האָט חבר בּאראן מיט א גרופּע פּארטיזאנער אויפגעריסן דעם שונאס עשאלאָן און אים אינגאנצן פארפרענט. ניט קוקנדיק אויפן הוראגאן־פייער פון קעגנער, האָט בּאראן פּערזענלעך בּאגאָסן מיט בּענזין און פארפרענט 7 וואגאָנעס פון קעגנער מיט געווער און אמוניציע.

דער ח׳ בּאראן האָט אָנטיילגענומען אין 14 אָפענע קאמפן און לויערונגען מיט די דייטשן. יוני חודש 1943, פירנדיק א קאמף מיט די דייטשישע אָקופּאנטן אין לידער ראיאָן, איז ער, ניט קוקנדיק אויף זיין פארוואונדעט ווערן, ניט אראָפּ פון קאמפּס־פּלאץ און דערביי נאָך דערהרגעט 2 היטלעריסטן.

אין די אלע אדורכגעפירטע קאמפן זיינען געוואָרן געהרגעט 450 היטלעריסטן, פארוואונדעט —230, גענומען אין געפאנגענשאפט — 23. פאר דעם גאנצן פּעריאָד פון זיין פּארטיזאנקע האָט זיך ח׳ בּאראן ארויסגעוויזן פאר א דרייסטן און העלדישן קעמפער אין קאמף מיט די דייטשישע פארכאפּערס.

פאר די ארויסגעוויזענע העלדישקייטן אין די קאמפן מיט די דייטשישע פאר־כאפּערס איז דער ח׳ בּאראן פאָרגעשטעלט געוואָרן צו רעגירונגס־אויסצייכענונגען: אָרדען „קעמפּערישע רויטע פאָן“ און מעדאל „פּארטיזאן פון פּאַטערלענדישן קריג“, ערשטע מדרגה.

קאָמאנדיר בּריגאדע א. נ. „וואָראָשילאָוו“, אונטערשריפט (—) מאקאראָוו.
קאָמיסאר פון בּריגאדע א. נ. „וואָראָשילאָוו“, אונטערשריפט (—) פּיעליאקאָוו.
נאטשאלניק פון שטאַבּ בּריגאדע א. נ. „וואָראָשילאָוו“,
אונטערשריפט (—) דאָבּראָוואָלסקי.
דעם אונטערשריפט פון דאָבּראָוואָלסקי בּאשטעטיקט דער שטוטשינער ראיאָן.
אויספיר־קאָמיטעט, אונטערשריפט (—) סאָפּאָלאָוו.
(—) קיילעכדיקער שטעמפּל פון שטוטשינער ראיאיספּאָלקאָם“.

אין פּאָפּולער־העלדישן אָטריאד און שפּעטערדיקער בּריגאדע „פּאָבּיעדא“, האָבּן זיך כּמעט אלע יידישע פּארטיזאנער אויסגעצייכנט און געהאט א העלדן־נאָמען. בּאזונדערס האָט זיך דאָרט קונה שם געווען די פאמיליע ליפשאָוויטש פון דערעטשין. שוין אין בּראשית־שאפן פון אָטריאד האָבּן די בּרידער ליפשאָוויטש ארויסגערוקט זיך אין פּאָדער־גרונט. אין דער יידישער ראָטע פון ד״ר אטלאס איז אליהו ליפשאָוויטש געווען א וזוואָד־קאָמאנדיר, חיים־שיע — סטארשינא. זייער העלדישקייט האָבּן זיי ארויסגעוויזן שוין אין ערשטן קאמף, בּעתן אָנפאל אויף דערעטשין. אליהו, בּראש פון א וזוואָד, צוזאמען מיט זיין בּרודער חיים־שיע, האָבּן די ערשטע געשטורעמט די געבּיידע פון דער ס. ס.־זשאנדארמעריע און אדאנק זייער העלדישן און דערמוטיקנדיקן ביישפּיל האָט זיך דער אָנפאל געענדיקט מיט א פולשטענדיקן נצחון פאר די פּארטיזאנער.

ווען שובינס און אבּראמאָווס ראָטעס, וועלכע זיינען בּאשטאנען אין זייער איבּערוויגנדיקער מערהייט פון יידן, זיינען צונויפגעגאָסן געוואָרן

אין איין ראָטע אונטער דער אָנפירונג פון דעם רוס אבראמאָוו, איז אליהו ליפשאָוויטש געבליבן אויף ווייטער ווזוואָד-קאָמאנדיר. חיים-שיע איז געבליבן אויף ווייטער „סטארשינא".

די ברידער ליפשאָוויטש האָבן אָנטייל גענומען אין אלע קאַמפן און לויערונגען פון אָטריאד און אלע מאָל געגעבן מיט זייער דרייסטער האלטונג א ביישפיל פאר אנדערע. דער „סטארשינא", חיים-שיע, האָט בעתן אָנפאל אויפן שטעטל קאָזלאָווטשיזנע זיך באזונדערס אויס-געצייכנט. ער האָט פארנומען א פּאָזיציע אויף א בערגל, וואָס האָט דאָמינירט איבערן גאנצן ארום און פון א מאקסים-קוילנוואַרפער באשאָסן מיט א הוראגאן-פייער די דייטשישע בונקערס אין שטעטל. בעת די פארטיזאנער זיינען דערנאָך געווען געצוווּנגען צוליב דעם פעלן פון קוילן אָפּצוטרעטן, האָט ליפשאָוויטש מיט א גרופּע קוילנוואַרפלערס געדעקט דאָס אָפּטרעטן פון די פּארטיזאנער.

אין בולאקס אָטריאד זיינען אלע נצחונות פון דעם יידישן ווזוואָד געווען פארבונדן מיט דער פערזאָן פון איר קאָמאנדיר אלי. בעת דר. אטלאס איז געפאלן אין דער גרויסער אָבלאווע פון דער ליפּיטשאנער פּושטשע, האָט די ידיעה וועגן זיין טויט זייער דערשיטערט די יידישע פּארטיזאנער אויף דער פּאָזיציע און אריינגעגאָסן אין זיי פרישן מוט או נקמה-געלוסט. אלי גיט זיך דער ערשטער מיט א הורא-געשריי א וואָרף פאָראויס און די יידישע פּאר-טיזאנער טרייבן ארויס די דייטשן פון דאָרף קליין-וואָליע. אלי האָט אָנטיילגענומען אין קאמף ביים דאָרף באצקעווא, אין דער לויערונג אויפן שאָסיי סלאָנים — האלינקע — דערעטשין (22-טן מערץ 1943), אין די קאמפן ביי שליזען-פּאָדגרעבעלסקי, אין אויפרייסן דעם ארבעטס-אמט און מאגיסטראט אין שטעטל דערעטשין, אין דער לויערונג אויף א גרופּע פּאָ-

אלי ליפשאָוויטש (דערעטשין)— ווזוואָד קאָמאנדיר אין דר. אטלאסעס ראָטע און שפּעטער אין בולאקס אָטריאד „פּאָבּיעדא". אויסגעצייכנטער, באָרדנ-טער פּארטיזאן. געפאלן נאָך דער בא-פרייאונג, מאי 1946, אין ליגניץ (פּוילן) דורך באנדיטן פון א. ק.

ליציסטן, וועלכע האָבן געפירט פראָדוקטן פארן גארניזאָן אין רודא-יאוואָרסקע, ביים צעקלאפן דעם גארניזאָן אין דאָרף אָסטראָווע (סלאָנימער ראיאָן), וועלכער האָט געשטערט די פארטיזאנער אין זייערע באוועגונגען און אין אָנגריף אויפן דייטשישן גארניזאָן אין רודע יאוואָרסקע, וואָס האָט זיך געפונען אין הארץ פון דער ליפיטשאנער פושטשע. ווען די אָטריאדן האָבן אויפן אָנגריפס-צייכן זיך געלאָזט צום דאָרף, האָבן זיי צו זייער גרויסער פארוונדערונג דערזען: געפאנגענע זיצן מיט די הענט אין דער הויך און חברה פון ליפשאָוויטשעס וווואָד היטן זיי, קלייבן צונויף די טראָפייען און באלעבאטעווען אין דאָרף.

דאָס האָט אליהו ליפשאָוויטש, ווי נאָר דער אָנגריף האָט זיך אָנגעהויבן, דער ערשטער זיך אריינגעריסן מיט זיין וווואָד און פארנומען א וויכטיקע פאָזיציע, וועלכע האָט דערמעגלעכט די איבעריקע אריינצוקומען אין דאָרף אָן קרבנות. בעת א פארטיזאנער-אפעל נאָכן קאמף האָבן אלע אָטריאדן באגריסט אליין פאר זיין העלדישן טאט.

די ברידער ליפשאָוויטש האָבן געהאט אויף זייער חשבון א באדייטנדיקע צאָל אראָפגעלאָזענע דייטשע עשאלאָנען, אנטייל אין דיווערסיע-אקטן און אויך גרויסע פארדינסטן ביי דער אָרגאניזאציע פון דער דערעטשינער יידישער פארטיזאנקע אין בולאקס-אָטריאד.

איינער פון די וויכטיקסטע דיווערסיע-אקטן, וועלכער איז אדורכגעפירט געוואָרן לויט א דירעקטן באפעל פון מאָסקווע איז געווען דאָס אויפרייסן די גרויסע צעמענט-פאבריק אין שטעטל ראָש (ביי וואָלקאָוויסק), אונטער דער אָנפירונג פון לייטענאנט שובין. צווישן די 10 פארטיזאנער-אנטיילנעמערס אין דער א. ד. דיווערסיע זיינען געווען פינף יידן: משה סאלוצקי (זעלווע), מישקע אָגולניק, גדליה באָסאק, יוסף בליזניאנסקי און אלי ליפשאָוויטש (דערעטשין). די פאבריק האָט פראָדוצירט טעגלעך דריי וואגאָן צעמענט, וואָס איז אויסשליסלעך באנוצט געוואָרן פאר פראָנט-פאָרטיפיקאציעס. 10 אזייגער ביינאכט האָט זיך די גרופע שטילערהייט צוגעגנבעט צום פאבריק-בנין, אראָפגענומען דעם פאָסטן, דעם גאנצן פערסאָנאל פארשפארט אין איין צימער, אונטערגעלייגט 16 ק״ג טאָל אונטער דעם מאָטאָר-קעסל און תיכף אָפגעטראָגן זיך אָן פארלוסטן. נאָך דעם אויפרייס איז די פאבריק במשך פון 6 מאָנאטן ניט געווען טעטיק.

ער האָט געהאט אויף זיין קאמפס-חשבון פארשריבן 22 אויפגעריסענע עשאלאָנען. באזונדערס האָט ער זיך בארימט געמאכט מיטן געלונגענעם אויפרייס, וועלכן ער מיט נאָך זעקס חברים האָבן אדורכ-

געפירט אויף דער אייזנבאַן־ליניע וואָלקאָוויסק—באַראַנאָוויטש. 20 וואַגאָנעם מיט סנאַריאַדן זיינען דאָ פאַרבאַרענט געוואָרן.

פאַר אויספירן א ספּעציעלע געפערלעכע אויפגאַבע מיט א גרופּע פון זעקס מענטשן האָט ער באַקומען דעם אָרדן: „פּאַטערלענדישער קריג", 1־טע מדרגה.

ביידע ברידער זיינען געווען די ליבלינגען ניט נאָר פון די יידישע פּאַרטיזאַנער, נאָר אויך געווען געאַכט פון די רוסן און פון דער פּאַרטיזאַנער־אָנפירונג. דער בריגאַדע־קאָמאַנדיר בולאַק האָט ניט געקאַרגט קיין לויב־ווערטער פאַר די העלדישע ברידער און זיי צוגעשטעלט צו הויכע מלוכה־אויסצייכענונגען און אָרדנס. בולאַק האָט פאַרגעלייגט אלי ליפשאָוויטשן ער זאָל ווערן ראָטע־קאָמאַנדיר, אָבער אלי אליין האָט געצעגערט און ניט געוואָלט עס אַנעמען צוליב טעמים פון טאַקטישן כאַראַקטער.

א באַווייז פון חיים־שיעס באַליבטקייט און הויכער אָפּשאַצונג קען דינען דער פאַקט, אז ווען ער איז געוואָרן פאַרווונדעט, לויפט א רוסישער קאָמאַנדיר אים ראַטעווען און פאַלט אליין א טויטער.

ליידער געפינען זיי זיך ניט צווישן די לעבעדיקע. חיים־שיע האָט זיך אליין דערשאָסן, ווערנדיק שווער פאַרווונדעט בעתן אדורכרייסן די בלאָקאַדע אויפן ווילנער טראַקט, האַרט פאַר דער באַפרייאונג.

זיין ברודער אלי האָט דערלעבט די באַפרייאונג, פאַרגעזעצט דעם קאַמף אין דער רויטער אַרמיי ביזן סוף פון קריג און געפאַלן ביי טראַגישע אומשטענדן (מאַי 1946) שטייענדיק אויף דער וואַך אין א קבוץ פון פּח"ח, אין ליגניץ (פּוילן), דורך מערדערס פון א. ק.

אן אנדער יידישער פּאַרטיזאַן לאַרבער בערל (פּסעוודאָנים „מאַלינקע"), האָט ביזן אריינמאַרש פון די דייטשן אין וואָלין געלעבט רואיק אין לישניפקע—א ישוב, (ספק שטעטעלע, ספק דאָרף) ווו דער ייד איז זייט דורות געווען צוזאַמענגעבונדן מיטן אוקראַינישן פּויער און דער וואָלינער ערד. די באַציאונג פון די שכנים ־ אוקראַינער האָט זיך גלייך ראַדיקאַל געביטן מיטן אריינמאַרש פון די דייטשן. עס האָט זיך אָנגעהויבן א טאָטאַלע אויסראָטונג פון הונדערטער יידישע קהלות אויף וואָלין און עס זיינען פאַר די יידן אָפּגעשלאָסן געוואָרן אלע וועגן צום לעבן.

געצוווּ מיט א נאַכט פאַר דעם ארויספירן דאָס ביסל יידן פון לישניפקע אין שכנותדיקן שטעטל מאַניעוויטש, איז לאַרבער מיט נאָך

13 פּערזאָן אנטלאָפן אין די וועלדער. שוין פריער האָט ער דורך יוסף צווייבל זיך פאַרבונדן מיטן געוו. פּאַרזיצער פון דאָרפס־ראַט, בעתן קירצן פעריאָד פון דער סאָוועטישער הערשאַפט (1939—1941), מיקאָלאַי קאָנישטשוק (אין פּאַרטיזאַנקע פּאָפּולער אונטערן פּסעוודאָנים „קרוק“), וועלכער האָט זיך שוין געפונען אין וואלד און געמיינזאַם האָבן זיי אָנגעהויבן צו אָרגאַניזירן די פּאַרטיזאַנקע אין יענער געגנט. לאָרבער, וועלכער האָט געקענט די סביבה און די פּויערים, האָט גלייך פון ערשטן טאָג ארויסגעוויזן פיל איניציאַטיוו און איז באַשטימט געוואָרן אלס פּאַר־טרעטער פון קאָמאַנדיר פון פּאַרטיזאַנער־אָטריאַד, וועלכער איז אינצווישן געגרינדעט געוואָרן א. נ. „קרוק“. אין גאָר א קורצער צייט זיינען צוגעקומען אין אָטריאַד איבער הונדערט יידן, אנטלאָפענע פון די שחיטות אין די שטעטלעך: מאַניעוויטש, פּאָווורסק, טראָיאַנאָווקע, קאַמיען־קאָשירסק א. אנד. דער אָטריאַד איז במשך פון געציילטע חדשים אויסגעוואַקסן אויף ביז איבער 200 יידן און געהאַט א נאָמען פון א ריין־יידישן אָטריאַד.

ניט ווייניק זיינען געווען לאָרבערס פאַרדינסטן ביים ארויסקריגן געווער פאַר די אַלץ כסדר אָנקומענדיקע גרופּעס יידן. דאָס אדורכפירן די סאַבאָטאַזש־אַקטן, דאָס דעמאָלירן און פאַרברענען די קאָאָפּעראַטיווע קראָמען און מאָלקערייען און די אומצאָליקע נקמה־אַקטן קעגן די דייטשישע אגענטן פון דער אָרטיקער באַפעלקערונג — איז פאָרגעקומען אין פיל פאַלן לויט זיין איניציאַטיוו און אונטער זיין אָנפירונג.

אין פעברואר 1943 ווערט מאַלינקע ווזוואָד־קאָמאַנדיר פון א ריין־יידישן ווזוואָד און אונטער זיין אָנפירונג און אַקטיוון אָנטייל אלס מינירער, ווערן פיל צענדליקער עשאַלאָנען געלאָזט אין דער לופטן.

בלויז איז משך פון אַפּריל 1943 געלינגט אים בראש פון זיין ווזוואָד אויפצורייסן אכט מאַשינעס מיט דייטשן אויף די טראַקטן קאַמיען־קאָשירסק — וויבזער, קאַמיען־קאָשירסק—קאָוועל און קאַמיען־קאָשירסק—ליוביעשאָוו. לערך 50 דייטשן און זייערע יוצר־משרתים זיינען דערביי אומגעבראַכט געוואָרן, צווישן זיי אויך דער ראַיאָן־קאָמענדאַט פון דער קאַמיען־קאָשירסקער פּאָליציי, קעמפּאַ.

דעם 31־טן דעצעמבער 1942 איז א גרופּע אונטער דער אָנפירונג פון מאַלינקע אוועק אויף דער באַן־ליניע קאָוועל—קיעוו, צווישן טראָיאַנאָווקע און מאַניעוויטש, צעשטערן די טעלעפאָן־ליניע. די פּויערישע וואַכן, וועלכע די דייטשן האָבן צעשטעלט אויף צו היטן די אייזנבאַן־ליניעס, זיינען

דורך די פּארטיזאנער אויפגעצוווגנען געוואָרן מיטצוהעלפן אונטערצוזעגן די סלופּעס. נאָכן אויספּילן די אויפגאַבע האָט זיך פּלוצעם דערהערט דאָס רוישן פון א זיך דערנענטערנדיקן צוג. אויפן באַפעל פון לאַרבערן פארנעמען די יידישע פּארטיזאנער א פּאָזיציע און ווען דער צוג דערנענטערט זיך צו זייער לויערונג באשיסן זיי אים מיט א געדיכטן קוילן-האָגל. אויף צומאָרגנס האָט די אויסשפּיר-דינסט געמאָלדן, אז דורכן באשיסן דעם צוג זיינען 9 דייטשן דערהרגעט און פיל פארוואונדעט געוואָרן.

ענדע מאי 1943 מינירן צוויי גרופּעס פון יידישן וואָד, בראש פון וועלכע עס שטייען מאלינקע און יצחק קופּערבערג, די באַן-ליניע קאָוועל — קיעוו, צווישן די סטאנציעס טראָיאַנאָווקע—מאניעוויטש. ביים פרווו אומשעדלעך צו מאכן צוויי אנדעקטע מינעס זיינען אומגעקומען פיר דייטשן פון דער באוועגלעכער קאָנטראָל-וואך (שטרייף) און פון דער דריטער מינע איז אויפגעריסן געוואָרן א דייטשישער עשאַלאָן און 12 מאן פון דער וואך און אייזנבאַן-באדינונג זיינען דערביי אומגעקומען.

לויט זיין קאמפּס-כאראקטעריסטיק האָט ער במשך פון דער גאנצער צייט:

1) אליין געמינירט און אָנגעפירט מיטן אויפרייסן אכט דייטשישע עשאַלאָנען.

2) מיטן גאנצן וואָד אויפגעריסן 16 עשאַלאָנען.

3) אויפגעריסן און פארברענט אכט דייטשישע אויטאָ-מאשינעס, ביי וואָס עס זיינען אומגעקומען 50 היטלעריסטן.

4) פארברענט 2 טאנקען, 3 דייטשע פּאַלוואַרקעס און לערך 16 תבואה-שפּייכלערס און געזעלשאפטלעכע גרעסערע געביידעס.

5) אויפגעריסן דעם וואסער-טורעם אויף דער אייזנבאַן-סטאנציע קאמיען-קאָשירסק.

6) אנטייל גענומען אין קאמפן מיט צוויי פּאָליציייאישע גארניזאָנען, אין צוויי קאמפן מיט „בולבאָוצעס", אין פיל לויערונגען אויף דייטשן און אוקראינישע פאשיסטן און אויסגעפירט אייניקע טויט-אורטיילן איבער אוקראינער, דייטשישע אגענטן און פּאָגראָמשטשיקעס.

7) א העלדישער, דיסציפּלינירטער וואָד-קאָמאנדיר און מינירער-ספּעציאליסט — איז ער געווען באליבט און געאכטעט דורך דער העכערער פּארטיזאנער-אָנפירונג און זיינע סאָלדאטן.

פאר זיינע פארדינסטן אין קאמף מיטן שונא איז ער צוגעשטעלט געוואָרן און באקומען דעם אָרדען „רויטע פאָן" און פּארטיזאן-מעדאל.

עס לויטן די אונטערשריפטן פון: קאָמאנדיר פון דער פּארטיזאנער-פאראייניקונג —גענעראל-מאיאָר ביעגמא, שטאב-נאטשאלניק, טימאָשענקאָ און בריגאדע-קאָמיסאר— קאָרטשעוו.

אין דעם יידישן ווזוואָד פון קרוקס אָטריאַד האָבן זיך באַזונדערס אויסגעצייכנט:

1) דער אָפּטיילונגס־קאָמאַנדיר יצחק קופּערבערג (מאַניעוויטש), וועלכער האָט אויפגעריסן אַכט מיליטערישע צוגן, זעקס אויטאָ־מאַשינעס און אָנטייל גענומען אין א ריי שלאַכטן. ער איז אויסגעצייכנט געוואָרן מיט דעם אָרדען „פּאַטערלענדישער קריג" — 1־טע מדרגה און מעדאַלן: „פּאַרן זיג" און פּאַרטיזאַנער מעדאַל.

2) ווזוואָד־פּאָליטרוק יוסף בליישטיין (דאָרף לישניפקע), איינער פון די ערשטע אָרגאַניזאַטאָרן פון אָטריאַד — זיבן עשאַלאָנען, 8 אויטאָ־מאַשינעס און אָנטייל אין א ריי שלאַכטן. באַאָרדנט: „פּאַטערלענדישע קריג", 1־טע מדרגה און פּאַרטיזאַנער־מעדאַל.

3) אָפּטיילונגס־קאָמאַנדיר יעקב (אַליאָשאַ) צווייבעל (דאָרף טשערע־וויטש),—זיבן עשאַלאָנען, זיבן אויטאָ־מאַשינעס און אָנטיילגענומען אין א ריי שלאַכטן. באַאָרדנט: „פּאַטערלענדישע קריג", 1־טע מדרגה און פּאַרטיזאַנער־מעדאַל.

4) אָפּטיילונגס־קאָמאַנדיר זאב (וולאַדימיר) ווערבאַ (מאַניעוויטש)— זעקס עשאַלאָנען, אַכט אויטאָ־מאַשינעס און אָנטייל גענומען אין א ריי שלאַכטן. באַאָרדנט: „פּאַטערלענדישער קריג", 1־טע מדרגה און מעדאַלן: „פּאַרטיזאַן פון פּאַטערלענדישער קריג" 1־טע מדרגה און „פּאַרן זיג".

דער 20־יעריקער אייזיק פירט (טשאַרטאָריסק, וואָלין), איז צוזאַמען מיט נאָך 7 יידן אויפגענומען געוואָרן, נאָכן אויספילן א פּאַראַנטוואָרט־לעכע אויפגאַבע, אין קאָנטשאַס אָטריאַד.

ער האָט זיך גיך געמאַכט א נאָמען אַלס אויסגעצייכנטער מיניאָר און אָנטיילגענומען אַלס אַזאַ אין אַלע דיווערסיע־אַקטן אויף דער אייזנ־באַן־ליניע קאָוועל — קיעוו. עס איז אים אינגאַנצן פרעמד געווען דאָס געפיל פון שרעק און פלעגט זיך אין די שווערסטע סיטואַציעס ניט פאַרלירן.

זיין אויטאָריטעט איז געשטיגן און דער קאָמאַנדיר, קאַפּיטאַן קאָנטשאַ, האָט אים נאָמינירט אַלס קאָמאַנדיר פון א דיווערסיע־ווזוואָד.

ביז דער באַפרייאונג האָט ער באַוויזן אַליין צו מינירן 18 דייטשישע עשאַלאָנען. דער מזל האָט אים געדינט, זיינע אַלע מינירונגען זיינען געווען דערפאָלגרייכע.

דער קאָמאַנדיר פון דער פאַראייניקונג, גענ.-מאַיאָר ביעגמאַ, האָט אים צוגעשטעלט צום העכסטן טיטל „העלד פון ראַטן-פאַרבאַנד". באַקומען די אָרדנס: „רויטע פאָן", „פאָטערלענדישע קריג" און אַנדערע אָרדנס און מעדאַלן (לעבט אין רוסלאַנד).

אַזוינע אויסגעצייכנטע ייִדן אין די קאַמפן, באַאָרדנטע דורך דער סאָוועטישער רעגירונג מיט די העכסטע אויסצייכענונגען, דערמאָנטע מיט ליוב דורך דער העכסטער פּאַרטיזאַנער-אָנפירונג און געשטעלטע ווי אַ מוסטער פון דרייסטקייט און אומדערשראָקנקייט — זיינען געווען אין דער סאָוועטישער פּאַרטיזאַנקע אין די הונדערטער.

ייִדן האָבן אין לעגענדאַריש-העראָישן קאַמף פון ווייס-רוסישן און אוקראַיִנישן פאָלק קעגן די אָקופּאַנטן, קעגן די היטלעריסטיש-דייטשישע באַנדיטן, 600—900 ק"מ פון די ערשטע פראָנט-ליניעס, אין טיפן הינטערלאַנד, צוזאַמען מיט די זין פון אַלע פעלקער פון גרויסן סאָוועטן-פאַרבאַנד, געשלאָגן די דייטשן אויף אַלע וועגן, פון הינטער יעדן קוסט און שטיין און געמאַכט אומזיכער די טריט פון יעדן נאַצי אין הינטער-לאַנד, געבונדן זיינע כּוחות, געשטערט זיינע קאָמוניקאַציע-ליניעס, געשעדיקט אויף טריט און שריט און צוגענומען ביי אים אַ באַדייטנדיקן טייל פון די אָקופּירטע געביטן, מאַכנדיק עס פאַר פּאַרטיזאַנישע זאָנעס, ווו די דייטשן פלעגן ניט וואַגן צו קומען און ניט געקענט אויסנוצן די מענטשלעכע און מאַטעריעלע רעסורסן פון די באַזעצטע געגנטן.

די ייִדישע פּאַרטיזאַנער זיינען שטאָלץ אויף דעם, וואָס מיט זייער קאַמף און בלוט-חלק האָבן זיי בייגעטראָגן צום זיג איבערן גרעסטן שונא פון דער מענטשהייט. איבערן פאַרהאַסטן בלוט-פיינט און פאַרניכטער פון אונדזער פאָלק אין אייראָפּע.

אייביק וועלן בלייבן אין זכּרון יענע סצענעס און בילדער ביי די אַנטיילנעמענדיקע אין די לעגענדאַרע קאַמפן און ליִערונגען, ווען עשאַלאָנען זיינען געפלויגן אין דער לופטן, ווען דייטשישע מערדערס זיינען געפאַלן פון ייִדישע קוילן און ווען ייִדיש בלוט איז באַצאָלט געוואָרן מיטן פאַרעטערישן בלוט פון די רוצחישע שכנים-פעלקער.

קיינמאָל וועלן מיר ניט פארגעסן די פינף טויזנטער יידישע פארטיזאנער, וועלכע זיינען אין דעם דאָזיקן היסטאָרישן געראנגל געפאלן פאר דער זאך פון נקמה.

זייערע קברים זיינען צעזייט איבער די רחבותן און בלאָטעס, פושטשעס און וועלדער פון ווייס-רוסלאנד און אוקראינע.

די זאך, פאר וועלכע זיי זיינען געפאלן, וועט ווערן דער קנין פון גאנצן יידישן פאָלק אויף אלע צייטן און דורות.

קוועלן־אנגאבע

פון די מאטעריאלן פון דער היסטארישער קאמיסיע ביים פח"ח אין רוים, וואס זיינען טיילווייז אויסגענוצט געווארן צום בוך:

נאָמען פון דער ארבעט:	געשריבן דורך:
געשיכטע פון דער וואָלינער פארטיזאנקע און דער יידישער אנטייל	דב לארפער (מאניעוויטש)
זכרונות פון א וואָלינער פארטיזאן	יעקב יונג (טראָיאנאָווקע)
וועגן אָטריאד „פודיאָני"	פנחס לאנגער (סארני)
די טעטיקייט פון דער דיווערסיע גרופע „סומ־טשאקאָוו"	א. אינגבער (דעמידאָווקע)
יאנאָווער יידן אין אָטריאד „סטאלין" (פינסקער בריגאדע)	הענעך פרושאנסקי (יאנאָוואָ)
לידוויפאָלער יידן אין אָטריאד „סטאלין" (שיטאָווס פאראייניקונג)	יוסף גיטערמאן (לידוויפאָל)
א קאָרעצער גרופע יידן אין אָטריאד „טשאפאיעוו" (שיטאָווס פאראייניקונג)	יוסף הימעלפארב (קאָרעץ)
לאכווער יידישע פארטיזאנער־גרופעס	יעקב אבראמאָוויטש (לאכווע)
די געשיכטע פון דער זשעטלער פארטיזאנער־אָרגאניזאציע און דער אנטייל פון די יידן אין דער פארטיזאנקע פון ליפיטשאנער פושטשע	סעמינאר: דר. אלפערט, יאָסעלעוויטש (זשעטל), אברהם מאגיד (ביעליצע) און ל. גליקמאן (ווארשע).
דער יידישער אָטריאד „קאגאנאָוויטש ל. מ." (מיאָרער־דיסנער ראיאָן)	שלמה צימער (שארקאָווטשיזנע)
דער יידישער אָטריאד „קאלינין" (ביעלסקי) פון ערשטן ביזן לעצטן טאָג	סעמינאר: ב. צ. גולקאָוויטש, יעקב אבראמאָוויטש (קארעליטש), מ. לייבאָוויטש (נאָוואָגרודעק).

נאָמען פון דער ארבעט :	געשריבן דורך:
געשיכטע פון יידישן אָטריאד „זשוקאָוו" (קאָ־פולער ראיאָן) און זיין קאָמאנדיר גילטשיק	יודל געסיק (טורעץ) און מאָטל געלפאנד (קלעצק)
אונדזער העלדישע אכטל	אגינסקי (סטייפין)
די געשיכטע פון יידישן אָטריאד „קאגאנאָ־וויטש ל. מ." (פּאָלעסיע)	לייב באָבראָוו (פּאָהאָסט־זאגאָראָדסקי)
דער נקמה־אקט פאר ל. ה. שישקא . .	אברהם מאגיד (ביעליצע)
מיינע קאמפן אין טשאפּאיעוו־אָטריאד .	אברהם וויניצער (טוטשין)
מיינע קאמפן אין פּארטיזאנקע . . .	מאקס ביעגון (בוגוסלאוו)
די געשיכטע פון זאָרינס יידישן אָטריאד .	דוד סלוטשאק (סטייפין) און אליעזור ריער
„די ראבע איז גראָס"	משה רעזניק (לידע)
מירער יידן אין פּארטיזאנקע . . .	בערל רעזניק (מיר)
דער ווידערשטאנד אין לאכווע . . .	אהרן שוואָרין (לאכווע)
דער ווידערשטאנד אין ניעסוויעזשער געטאָ .	יוסף דמשק (ניעסוויעזש)
דער אָנהויב פון פּארטיזאנקע אין נאטשער פּושטשע	יעקב קאָניוכאָווסקי (וואָראָנאָווע)
די געשיכטע פון בולאקס אָטריאד . .	משה סאלוצקי און כתריאל (זעלווע)
אין די יאנאָווער וועלדער	משה פּרוזשאנסקי (יאנאָוו)
מיינע איבערלעבונגען אין דער אָקופּאציע־צייט	דוד קאנטאָראָוויטש (ווילנע)
דער גורל פון די טוטשינער יידן . .	יוסף עלבירט (טוטשין)
דער אומקום פון עלף דאָקטוירים אין וואָל־קאָוויסק	דר. רעזניק (וואָלקאָוויסק)
מיין באקאנטשאפט מיט „דיאדיא מישא" .	סענדער שפּין (בערעזנע)
קאָמאנדיר אליהו ליפּשאָוויטש . . .	שלום גערלינג (ווארשע)
זכרונות פון פּארטיזאנקע . . .	אלעק אבוגאָוו (אָדעס)
דער העלדישער פּארטיזאן אייזיק פירט .	יהושע גלוז (ראפאלאָווקע)
זכרונות פון א פּארטיזאן	ברוך אייזנשטארק (סקאלאט, גאליציע)

נאָמען פון דער ארבעט :	געשריבן דורך:
די פּארטיזאנער=אָרגאניזאציע אין מאניעװיטש	זאב װערבא (מאניעװיטש)
די 7-טע יידישע נאציאָנאלע ראָטע בײַ קאָװפּאקן	חיים װאָטשין (זאָפּיװקע)
די פּוילישע בריגאדע „יעשטשע פּאָלסקא ניע זגינעלא"	לעאָן גאָטליב (װיסאָצק)
זכרונות פון א פּארטיזאן פון מיסורעס אָטריאד	משה טורקעניטש (סיערניק)

און פון קלענערע ארבעטן װעגן געפאלענע און לעבעדיקע פּארטיזאנער פון ליפּיטשאנער פּושטשע און רודער-דאָבװאָװשטשיזנער װעלדער

געשריבן דורך :

דר. אלפּערט, א. יאָסעלעװיטש, א. מאגיד, ל. גליקמאן, באראנטשוק (זשעלודאק), דאָמבראָװסקי ניאמע (דערעטשין), סאָניע ראָטאפּעל (אָסטראָלענקא), אפרים געלמאן (דערעטשין), ש. קלעצקי, לייזער סאװיצקי (זשעטל), אליהו דערעװיענקאָ, ראָזע ראָזענבערג (דערעטשין) און מאיר גרושקאָ.

פון װאָלינער און פּאָלעסיער װעלדער:

דב לארבער, זאב װערבא (מאניעװיטש). פ. בורקא, נ. װאָלפין, ל. פערעלמאן, איסר גלעזער, א. פורטיק (מאניעװיטש), מ. װייסמאן, אפרים שתדלן, א. װאקס, פיװניק יוכבד, אפרים סאפּאָזשניק, ליובא סאפּאָזשניק (בערעזנע), יוסף הימעלפארב (קאָרעץ), נחמן זילבערפארב, ראובן גרייסער, ה. סעגאל, ה. גאפּעל, ב. צ. קארש, ה. אקמאן, מ. קאָזשושינק, זרח קרעמען, בעלא זימאן (סװאלק), מ. קרופּשטיק, מרדכי מענדעלעװיטש, אייזיק יעלין (מיר), דר. ל. בערקאָװיטש (באראנאָװיטש), לייב טראובע (לאָדזש).

פון קאפּולער ראיאָן:

א. סלוצקי (לאָדזש), יודל געסיק (טורעץ), הרכבי, ב. צ. קאָװענסקי, ע. אדינאָלאָװ, סאָניע (מינסק), געלפאנד מאָטל (קלעצק).

פון נאטשער פּושטשע:

יעקב קאָניוכאָװסקי (װאָראָנאָװע), אברהם יאנקעלעװיטש, אברהם ליפּקונסקי ד. גריזשעװסקי, (ראדון), יעקב קאניעװיטש (סאָבאקינצע), גורװיטש (װילנע), נ. קאץ און יעקב גוליס.

פון ווילייקער געגנט:

מ. ליפשין, יצחק צימערמאן (קוריניעץ), דוד קמחי, י. ה. ליפשין (קאזאן), זלמן לעווין.

פון רודניצקער פושטשע:

שלמה יאשונער, גרישא גורעוויטש, חנן מאגיד (ווילנע), סאָניע בורשטין, סאָניע גיטעלזאָן (גלובאָקי), מאיר טאינאָוויטש (קאָוונע).

פון נאליבאָקער פושטשע:

הירש גאָלדשמיד, יצחק גאָרדאן, משה בלאָך (איוויע), קלמן פופקאָ, ברוך זשירמונסקי, הענריק עדעלבערג, איזיק מאנסקי, נארקונסקי, קאָפּראָווסקי (לידע), חדוה ליאבאָוויצקא (ניעסוויזש), נ. שלימאָוויטש (ליובטש), ש. וואָלקאָוויסקי (באראנאָוויטש), דוד פלאָטניק (פינסק), האיטאָוויטש (מיר), חנן לעווקאָוויטש (טראָב), ליזער סאוויצקי (זשעטל) און מאיר גינענסקי (נאָוואָגרודעק).

דאטן

		זייט
1380 י.	דמיטרי דאָנסקאָים מלחמה קעגן דער מאָנגאָליש־טאטאַ־רישער אינוואזיע.	2
1699-1721	פּיאָטר דעם גרויסנס קריג קעגן דעם שוועדישן קעניג, קארל דעם 12-טן.	2
1612-1613	מינין און פּאָזשארסקים אויפשטאנד קעגן די פּוילישע אָקופּאנטן	2
1812-1813	פּאָטערלענדישע קריג פּון רוסלאנד קעגן נאפּאָלעאָן.	2
1917-1921	מיליטערישע אינטערווענץ פּון 14 מלוכות קעגן דער רוסישער רעוואָלוציע און די רויטע פּארטיזאנקע.	4
1942-1944	די העראָישע סאָוועטישע פּארטיזאנקע.	6
22-טן יוני 1941	אָנהויב פּון דער דייטשיש-סאָוועטישער מלחמה.	23
יוני, יולי 1941	ראשיקער צוריקטריט פּון דער סאָוועטישער ארמיי.	88
דעצעמבער 1941	סאָוועטישער דעקרעט וועגן עוואקוירן די יידן פּון די באדראָטע דורכן שונא געביטן.	188
1942		
מערץ	דייטשישע פאַראָרדנונג וועגן אָבליגאטאָרישן מעלדן זיך פּון די רוסישע געוועזענע מיליטער-לייט.	24
8-טער מאי	שחיטה אין ראדון.	9
11-טער מאי	געפאלן ד"ר אלתר דוואָרעצקי.	118
12-טער מאי	די שחיטה אין איוויע.	84
22-טער מאי	די שחיטה אין דערעטשין און דאָס אנטלויפן פּון איי־ניקע הונדערט יידן אין רודא-דופּאראָווטשיזנער וועלדער.	111
30-טער מאי	די פּאראפּיאנאָווער שחיטה.	225
מאי	די שחיטה אין קאָזלאָווטשיזנע.	114
28-טער יוני	ערשטע שחיטה אין סלאָנים.	94
18-טער יולי	די שחיטה אין האָראָדזיי.	103
20-טער יולי	די שחיטה אין קלעצק. לערך 400 יידן אנטלויפן אין די וועלדער.	98
22-טער יולי	דער ווידערשטאנד אין ניעסוויזשער געטאָ.	103
29-טער יולי	די צווייטע שחיטה אין סלאָנים.	19
2-טער אויגוסט	פּארטיזאנער-אָנפאל אויפן קאָסאָווער גארניזאָן און געטאָ. באפרייאונג פּון איבער 500 יידן פּון קאָסאָווער געטאָ.	190

6-טער אויגוסט	די צווייטע שחיטה אין זשעטל. לערך 700 יידן אנטלויפן אין ליפיטשאנער פושטשע.	83
9-טער אויגוסט	210 מירער יידן אנטלויפן אין נאליבאָקער פושטשע.	95
10-טער אויגוסט	פארטיזאנער-אָנפאל אויף דערעטשין.	116
13-טער אויגוסט	די שחיטה אין שטעטל מיר.	95
2-טער סעפטעמבער	דער ווידערשטאנד אין לאכווער געטאָ.	100
2-טער סעפטעמבער	די שחיטה אין קאמיען-קאָשירסק.	174
5-טער סעפטעמבער	פארטיזאנער-אָנפאל אויף קאָזלאָווטשיזנע.	116
17-טער סעפטעמבער	צווייטע שחיטה אין באראנאָוויטש.	
8-טער אָקטאָבער	ערשטער פארטיזאנער-אָנפאל אויף רודע-יאווארסקא.	116
2-טער נאָוועמבער	די שחיטה אין מארציקאנץ און דאס אנטלויפן פון די יידן אין רוסקיע פושטשע.	191
7-טער נאָוועמבער	גרויסע דייטשישע אָבלאווע אויף די סטאריצער וועלדער.	242
5-טער דעצעמבער	ערשטע גרויסע אָבלאווע אויף ליפיטשאנער פושטשע.	25
5-טער דעצעמבער	געפאלן ד"ר אטלאס.	116
12-טער דעצעמבער	געפאלן הירש קאפלינסקי.	170
31-טער דעצעמבער	פארטיזאנער-אָנפאל אויף ליודוויפאָלער גארניזאָן.	264
1943		
29-יאנואר	דאס באפרייען דורך פאָסעסאָרסקין די יידן פון סוויערזשנער ארבעטס-לאגער.	307
5-טער פעברואר	די פערטע שחיטה אין נאָוואָגרודעק.	108
פעברואר	די גרויסע דייטשישע מפלה בײַ סטאלינגראד.	59
25-טער מערץ	93 יידן אנטלויפן פון קאָלדיטשעווער ארבעטס-לאגער.	107
מאי	צווייטער אָנגריף פון פארטיזאנער אויפן דייטשישן גארניזאָן אין נאקרישקי.	175
יוני	דריטער אָנגריף פון די פארטיזאנער אויף נאקרישקי.	175
יוני	דערמאָרדעט דעם דייטשישן רייכס-מיניסטער פאר ווייס-רוסלאנד, קובע.	9
יוני, יולי	דייטשישע אָבלאווע אויף די פארטיזאנער אין נאליבאָקער פושטשע.	73
16, 17-טער יולי	גרויסע אָבלאווע אויף נאטשער פושטשע.	155
17-טער סעפטעמבער	ליקווידאציע פון לידער געטאָ קיין מאידאנעק.	
סעפטעמבער	אָבלאווע אויפן טאנק אין ליפיטשאנער פושטשע.	169
26-טער סעפטעמבער	233 יידן אנטלויפן דורך א טונעל פון געטאָ-תפיסה אין נאָוואָגרודעק.	109
14-טער אָקטאָבער	געפאלן פיאָדאָראָוויטש.	108
6-טער נאָוועמבער	דאָס פארנעמען קיעוו דורך דער רויטער ארמיי.	231
דעצעמבער	באפעל וועגן אויפלייזן דעם פוילישן לעגיאָן „קאָסטיושקאָ" אין נאליבאָקער פושטשע.	55
יוני, יולי 1944	גרויסע בלאָקאדע פון ליפיטשאנער פושטשע דורך דייטשן און וולאסאָווצעס.	68

אינדעקס

פון דערמאָנטע פּושטשעס, וועלדער און פּאַרטיזאַנער-אָטריאַדן

אָרליקער וואַלד — 247, 308;
בריאַנסקער וועלדער — 37;
גראַף זאַמאָיסקיס וועלדער — 253;
דיווינער וועלדער — 85;
האָרקער וועלדער — 338;
וואָראָנטשער וואַלד — 107;
וואָלטשע נאָרע-וועלדער — 93;
ווילעשינער וואַלד — 242;
ליפּיטשאַנער פּושטשע — 25, 36, 40, 49, 69, 73, 83, 86, 112, 116, 138, 150, 152, 169, 172, 176, 184, 197, 204, 217, 234, 250, 255, 295, 317;
ליפּסקער פּושטשע — 304;
לופּאָרקער וועלדער — 112;
מאָרינער וואַלד — 337;
מיכאַלינער וועלדער — 190;
נאַליבאָקער פּושטשע — 18, 25, 32, 49, 53, 73, 86, 110, 112, 122, 124, 163, 176, 189, 194, 196, 200, 208, 267, 278, 349, 370;
נאַטשער פּושטשע — 57, 86, 99, 112, 131, 154, 157, 169, 196, 211, 252, 313, 344;
נאַראָטשער וועלדער — 145;
סטאַראָסיעלסקער וואַלד — 124;
סלוצקער וועלדער — 85;
פּאָלעסיער וועלדער — 86, 136, 258, 304;
פּערעסלאַוולער וועלדער — 154;
צומאַנער וועלדער — 139;
קוידענאָווער וועלדער — 85;
קוראָווער וועלדער — 139;
רודער-דובּראָווטשיזנער וועלדער — 25, 73, 94, 111, 114, 352;
רודניצקער פּושטשע — 130, 134, 171, 350;
רוסקיע פּושטשע (ווּבראָווער) — 57, 155;
ראָכאָטשער וואַלד — 101;
שאַצקער פּושטשע — 254;

אַנישטשענקאָ — 173, 327;
אַלעקסאַנדער ניעווסקי (נאַליבאָק) — 32, 138, 177, 255, 322;
איסקראַ — 31, 57, 167, 196, 204, 220, 224, 226, 278, 300, 311, 316, 318, 322, 345, 355, 369;
איסטרעביטעל — 138;
איוואַן איוואַנאָוויטש — 171;
אָקטיאַבר (מאָסקוויטשי) — 138, 180, 218, 224, 275, 316, 349, 351, 354;

אָרדזשאָניקידזע — 44, 122, 143, 168, 177, 245, 249, 252, 275, 281;

באָרבא (אָרליאנסקי) — 42, 56, 83, 144, 168, 171, 175, 196, 235, 277, 296, 305, 318, 320, 335, 349;

באָיעװאָי — 242;

באלטײעץ — 301;

באָרבא (רודניצקער פושטשע) — 134, 145, 292, 257;

באָלשעװיק — 178, 180, 207;

גראָזני — 133, 180, 247, 285, 287;

גוליאיעװ — 250;

דיאדיא מישא — 133;

דיאדיא װאָלאָדיא — 139;

דיאדיא װאניא — 189;

דמיטראָװ — 190;

װאָראָשילאָװ (לידער, ליפיטשאנער פו־שטשע) — 167, 172, 178, 272, 291, 306, 322, 369, 371;

װאָראָשילאָװ (דאָמאטשעװער ראיאָן) — 86, 190;

זא פאָביעדו — 130, 145;

זא סאָװעטסקויו ביעלאָרוס — 138, 268, 294;

זאָלאָטאָװ — 287;

זשעליעזניאק — 33;

זא נאשו ראָדינו — 103;

זשוקאָװ (גילטשיק) 125, 144, 190, 243, 247, 251, 264, 271, 291, 295, 302, 307, 312, 315;

זשאָרקין — 173, 178;

טשאפאיעװ (פינסקער) — 227;

טשקאלאָװ — 301;

טשאפאיעװ (נאראָטשער) — 212;

טשאפאיעװ (פאראײניקונג שיטאָװ) — 257, 262, 321;

לאָגװינאָװ — 113;

לענינסקי קאָמסאָמאָל — 132, 211, 224, 249, 253, 311, 313, 320;

לאזאָ — 154, 315;

לענין — 181, 235;

מאקס — 60, 148, 153;

מסטיטעל (רודניצקער פושטשע) — 130, 156, 214;

מיסורא (װאָראָשילאָװ) — 135, 148, 152, 249, 309, 312, 343;

מיעדװעדיעװ — 231, 250, 264, 316, 329;

מעסט (נאראָטש) — 145, 359;

מאָלאָטאָװ—200;

ניעװסקי (רודניצקער פושטשע)—108;

סטאלין (נאליבאָקער פושטשע)—138, 193, 216, 256;

סטאריצקי—138, 167, 240;

ספארטאק—252, 257, 260, 311;

סטרעלקאָװ—49, 178, 183, 205;

סוװאָראָװ (פאָלעסיע) 86;

סמיערט פאשיזמו—145, 253;

סוװאָראָװ—(קאפוסטינס פאראײניקונג)—146, 182, 190, 192, 205, 292, 319;

סקאָפקא—179;

סטאלין (פאָלעסיע)—102, 230;

פוגאטשאָװ—257;

פלעסקאנאָסאָװ — 266;

פאָביעדא—42, 94, 115, 144, 151, 202, 212, 217, 220, 229, 232, 250, 264, 277, 281, 294, 373;

פארכאָמענקאָ—124, 144;

פּראָקאָפּ—197;

קאגאנאָװיטש ל. מ. (מיאָר־דיסנער ראיאָן)—127, 145, 156, 265, 304, 311;

קאלינין (פּריג. „קאָמסאָמאָל")—138, 238, 240, 274, 304;

קאפּלון—296;

קאלינין (פּיעלסקי)—107, 110, 113, 119, 143, 149, 151, 163, 176, 189, 258, 267, 274, 278, 285, 302, 305, 309, 317, 320, 322, 330;

קאָסטיושקאָ —53, 55, 137;

קראסנאָגװארדײסקי—55, 144, 281;

קאטאָחסקי (פּאָלעסיע) 86, 132, 311, 362;

קרוק—86, 112, 129, 145, 148, 153, 172, 223, 244, 259, 270, 293, 310, 319, 320, 340, 377;

קארטוכין—112;

קאפּלינסקי—116, 118;

קאגאנאָװיטש ל. מ. (פּאָלעסיע)—126, 144, 212, 221, 224, 230, 256;

קאָװפּאק—129, 139, 190, 240;

קאָלאָפּאיעװ—320

קוטוזאָװ—204;

קאָמאלאָװ—218;

קאָנטשא—226, 279;

קיראָװ—256;

שטשאָרס (פּאראײניקונג שיטאָװ)—255, 266;

שטשאָרס (פּאראײניקונג בריסק) 43, 94, 112, 128, 155, 171, 190, 219, 245, 288, 297, 307, 320, 364, 368;

שטשאָרס (פּאראײניקונג טשערניגאָװ־פּיאָדראָװ)—139;

נר. 20—168;

נר. 106 (זאָרין) 54, 123, 149, 163, 189, 267, 269, 317;

זוכצעטל
פון דערמאנטע נעמען

א

אבראמסאָן װעלװל, 84, 92
ד״ר אבראמאָװסקי אבראשא, 84, 170
אבראמאָװיטש חיים, 123
אבראמאָװ, 144, 374
אבוגאָװ אלעק, 135, 136, 263, 309, 319, 343, 344
אבראמאָװיטש ליפא, 291
אָגולניק מישקע, 375
אָגולניק שלום, 82
אוצר מישע, 264
אװרוך פײגע, 294
אחרוך א., 319
אונטערשול יוסף, 94
ד״ר אטלאס יהיאל, 203, 210, 314, 352, 373, 374
אינגעל, 85
אינגבער, 228, 368
איצקאָװיטש שלמהלע, 235
אײכענבױם ושעניע, 288, 290, 320
איצקאָװיטש מאיר-יוסף, 301, 305
אײנבינדער יצחק, („בעזסמיערטני" „בעזסטראשני"), 357, 358
אלפערט שרה, 172
אלפערט דוד, 176
אלפערט יוסף 182
ד״ר אלפערט אברהם, 202, 207
אָלשאנסקי יוסף, 213, 311
אלפעראָװיטש יעקב, 357, 359
אניע, 184
אָסטראָװסקי, 8, 34
אסנער יעקב, 252, 345
אסנער חיים, 252, 345
אָסטאַשינסקי האָדע, 296
אָפּענהײם יהושע, 305
אָקון דבורה, 301
אינזש. ארקאָ, 108
אָרושעבאָװסקי לײב, 305
אָרושעבאָװסקי יונה, 336
אָרליק זרח, 357
אָרלאָװסקי, 365
אראָן יצחק, 314
אריעװיטש אליהו (עלקע), 155, 311, 320, 345
אָשמיאַן אהרל, 100
אָשעראָװסקי יודל, 224, 230
אָשעראָװסקי איזיע, 257

בּ

באראן בנימין, 272, 306, 322, 369, 371
בארג לײפקע, 249
באטיא, 5
בארזאק בעלא, 297
באנאסיאק סטעפאן, 19
באָבקאָ, 16, 17
באַיארסקי שמואל, 55, 56
באָר-קאָמאַראָװסקי, 73
באם שלום (ראדיעצקי), 113, 114
באָבראָװ דוד, 126, 256
באָבראָװ לײב, 126, 221, 222
באָראָװסקי כיענע, 131
באקאלטשוק אפרים, 135, 153
באָמקע, 145
באָבקאָװ, 155, 178, 294
באָלטון, 168

באָושיק, 173
באָרים ניקאָלאַיעוויטש, 175
באָריס, 177, 178
באָסאַק גדליהו, 218, 375
באָבראָוו שמואל, 223
באָגדיש ישראל, 264
באָרקאָווסקי פּרץ, 303
באָבראָוו בערל, 316
באָבראָוו ניסל, 327
באָלדע משולם, 332
בולאַק-בולאַכאָוויטש, 4
בולהאַטע סטעפאַן, 334
בולאַק, 50, 112, 151, 207, 376
בולאַט, 5, 112, 172, 210, 213, 229
בורגער, 22
בובליאַצקי, 84, 93
בוטענאָס, 156
בודילאָוויטש יוזעף, 170
בורשטיין משה, 212
בוסעל ישראל, 277
ביעגמא, 5, 136, 207, 270, 380
ביטענסקי ראובן, 170, 302
ביעלאַווסקי סענדער, 172
ביעגון מאַקס, 225
ביעלסקי זוסיע, 113, 119, 123, 249
ביעלסקי טוביה, 113, 119, 120,
322, 331, 332, 333
ביעלסקי עשהאל, 113, 119, 121,
123, 149, 176, 331, 333
ביעלאַק טוביה, 260
ביעלאָס, 331
ביעליאַקאָוו, 373
ד"ר בליומאָוויטש, 84, 128, 207
בלאָך וועלע, 113
בלווישטיין יוסף, 112
בליט מאיר, 113, 142
בליאַכמאַן אברהם, 168, 175
בליישטיין הערשל (גרישע), 219, 258
בליישטיין אברהם, 259
בליישטיין יוסף, 379
בליישטיין כאַסיע, 293
בליאַכער אליהו, 267, 305
בלווישטיין מרים, 294
בלאַט יצחק, 359
בליוניאַנסקי יוסף, 375
בעקער בײלע, 172
בעקענשטיין אליהו, 217, 237
בערעזני, 179
בערגער, 19
בראָדערמאַן אליהו, 240
ברעסלין קיווע, 181
ברעסטאָוויצקי יונה, 119
בערעזאָווסקי יהושע, 192
בערעזין, 219
בערדאָווסקי, 224
בערעזאָווסקי שעפּסל, 230
בערמאַן יששכר, 277
בערלינג, 282
בערזאָן לייב, 314
בערקאָוויטש אהרן, 345
ד"ר בערנשטיין לעאָ, 130, 305
בעניץ, 225
בערעזאָווסקי נח, 255
בעקענשטיין היה'לע (גאַלאַ) 287
בראָמבערג משה, 309
ברינסקי (דיאַדיא פּעטיא), 5, 173
בעשקין ראשע, 295
בראָדעצקי ישראל, 100

ג

גאַם אהרן, 103
גאַסמאַן בערל, 249, 329
גאַלאַרי יאַנאַס, 272
גאָלפערשטיין איטע, 293
גאַרעליק, 5, 138, 180, 350
גאָלובאָווסקא בײלע, 180
גאָרקי, 188
דר. פרוי גאָלאַנד, 206
גאָלוב יוסף, 250, 264, 316, 329
גאָלדשמיד הירש, 337

גאָלפּשטיין אידא, 357
גוטערמאַן יוסף, 91
גידאילים, 131
ד"ר גורוויטש פישל, 207
גוטערמאַן דוד, 239
גולקאָוויטש אפרים, 256, 315
גולקאָוויטש בן-ציון, 267, 305, 333, 339
גולקאָוויטש שלום, 334
גורעס משה, 344
גיק, 20
גילטשיק, 125, 126, 243, 307
אינז. גילדענמאַן מישא, 133
גילדענמאַן שמחה, 133
גילימאָווסקא מעראַ, 294
גינזבורג צאַלקע, 220, 355, 356
גינזבורג מאָטקע, 220, 355, 357
גיבער איוואַן, 338
גלובאָוויטש 20
גלאַזמאַן יוסף, 145
גלעזער פייוול, 249, 329
גלאַדקאָוו איליא, 296
גליקמאַן ליפּע, 336
גנעיעק יאָסיף, 20
גערלינג שלום, 119, 334
געלער יעקב, 243
געלפאַנד מאָטל, 243
גערצאָווסקי העניע, 296
גערשפעלד יהושע, 321
גראַבאָווסקי, 21
ד"ר גראָדזענסקי, 20
גרין פּיניע, 119, 334
גרייס איליא, 132, 253, 313, 345
גרישקאַ, 180
גראָזני, 285

ד

דאַווידאָוו, 2, 5, 138, 151, 208
דאַנילעוויטש, 20
דאָלינסקי, 21
דאַנילאָוו, 167, 178
דאָנסקאָי דמיטרי, 2
דאָמבראָווסקי דוד, 211
דאָבראָוואָלסקי, 373
דמשק משה, 84, 102, 103
דובאָוו, 54
אדוו. דוואָרעצקי אלתר, 82, 83, 90, 117, 170, 308
דוקער, 84
דובינא ישראל, 91
דוקער לאה, 102, 103, 104, 297
דוקער ניאָמע, 103
דוואָרעצקי מירים, 172
דיאדיא אליאָשאַ, 4
דיאדיא וואַסיא, 5
דיאדיא וואָלאָדיא, 139
דייכעס ה., 339
דיכטער ד., 319
דיראָ, 17
דיאָמושקין, 318
דראָבטיוק אנדריי, 338
דראָבטיוק דאנילא, 338
דעניסאָוו, 2
דעניקין, 4
דעוועלטאָוו דאבע, 292

ה

האנטשקע, 53
האנזעג, 93
האמעלונג, 106
האמער בוניע, 300
ד"ר האָניגשטיין, 206
האָפמאַן משה, 314
האָן, 232
היידוקאָווסקי אהרן, 56, 235
הימעלפארב מאיר, 98
הילדעסהיימער שלום 216
היידוקאָווסקי שיע, 329
העלער אידא, 85

ו

וואסילעוויטש, 53, 54, 262, 321
וואסילעני אלעקסיי, 19

וואניע, 90
ווארשאווסקי, 123
וואסילענקאָ, 134
וואכאָנין קאָליע, 118, 170, 308, 321, 352
וואלענטין, 181
וואסיע, 184
וואסילעווסקא וואנדא, 282
וואָראָנין, 5
ד"ר וואָלפאָוויטש, 19
וואָלקאָוויסקי שלמה, 113, 123, 268
וואָלקאָוויסקי געניע, 113, 123
וואָטשין חיים (פעטיע) 129, 130
וואָיצעכאָוויטש, 139
וואָלטשאק זינע, 252
וואָלקין לייב, 258
וואָלאך, 309
וויצין, 17
ווײַנהויז גוטקע, 85
וויסלפיש אירקע, 93, 297
וויקטאָר, 139
ד"ר ווײַנבערג 206
וויניצער אברהם, 262, 321
אײַנבערג פעלע, 291
ווײַנהויז ניוטא, 297
ווילקאָמירסקי משה-העניך, 300
ווילענסקי, 305
וויסמאַנסקי פריידל, 337
וולאסאָוו, 30, 33
ד"ר וולאַדאַווסקי מאָטל, 204
ווענגמייסטער יוסף, 184
ווערניק, 17
אדוו. ווערטהיים, 125
ווערבאַ זאב (וולאדימיר), 129, 258, 289, 319, 328, 379
וראנגעל, 4
ווערבלאָווסקי, 21
ד"ר וועלוועלסקי, 206

ז

זאמקאָווי מיכאל, 123, 176
זאפראן פייוול, 174
זאווין, 230
זאפראן שמערל, 258
זאפראן פייגע, 294
זארעצקי אברהם, 302
זאָרין, 123, 149
זאָלאָטאָוו אברהם, 255
זימאן העניעק, (יורגים), 5, 13, 134
זיעמטשאניק, 21
זינגער לייבל, 106
זיידמאן, 228
זילבערמאן משה, 257
ד"ר זיסקין, 332
זשירמונסקי ברוך, 226, 357
ד"ר זשיטאנער 96
זוסמאן 252
זעלדע, 292
זשעלעזוניאק, 4, 5, 33, 34, 35, 36

ח

חזן א., 5
חזן יצחק, 174
חפץ אָשר, 101
חפץ משה-לייב, 101

ט

טאדושיקאָוו, 139
טאנפעל פרומע, 205, 292
טאָלסטאָי לעוו, 3
טאָקער גדליה, 252
טורליי, 20
טוניק לייבל, 243
טוניק משה, 270
טוניק עזריאל, 247
טורקעניטש העניך, 227
טורקעניטש ראובן, 316
טורקעניטש משה, 338
טורקעניטש אָשר, 343
טיקטין אליהו, 91
ד"ר טייך, 207

טשיושיק, 105
טשוושאַי יצחק, 130
טענצער אברהם, 313
טענענבוים, 247
ד"ר טראָפּ, 206
טראופּע, 331

י

יאסענסקי, 16
יאסונאָוויטש, 17
יאנקעלעוויטש גרשון, 313
יפה, 138
יאפּע פּנחס, 329
יאפּע מאָטל, 329
יאקאָוו, 105
יתום יאנקל, 257
יתום משה, 257
יאָסונאָוויטש („שווארצער קאָמענ־
דאנט"), 17
יאָסעלעוויטש יחיאל, 334
יאָרן פראניק, 17
יאָסעלעוויטש בערל, 109, 258
יאָסעלעוויטש לייבע, 182
יודעלעוויטש יוסף, 119, 176
יוושקאָוו, 337
יעזונאָוויטש אלי, 123

כ

כאווקין יעפים, 250
כאָרכעס שלמה, 95
כודאָפּא, 91
כרושטשאָוו, 39
כמיעלעווסקי 20

ל

לפידות ישראל, 85
לאזאר חיים, 131, 309
לאוויט אבראשא, 301
לאווסקי, 332
לאסטון, 337
לאנדע משה, 343
לאָרבער דב (מאלינקע) 112, 129,
173, 245, 319, 341, 342,
376, 377, 378
לאָגווינאָוו, 113
לאָפּאטניצקי, 247
לונין, 5
לוריע, 138
לוקין, 139
לובעצקי קאָסטיק, 337
ד"ר לוקאשעניא וולאדימיר, 200
לידאָווסקי לייזער, 84, 258, 304
ליפשאָוויטש אליהו, 114, 373, 374,
375, 376
ליכטער איסר, 176
ליפשאָוויטש טאניע, 212, 294
ליכטער ירחמיאל, 217
ליפשאָוויטש חיים־שיע, 218, 250,
373, 374, 375, 376
ליקער נתן, 219, 362, 367
ליסאק סנדר, 271
ליבערשטיין דבורה, 293
ליפּ מאליע, 295
לים נינא, 297
ליאָנעק, 300
ליפּניק, 304
ליפשין, 309
ליבערמאן באצקל, 338
לייבאָוויטש ישראל, 267
לייבאָוויטש מיכל, 267, 332, 333
לייבאָוויטש הירשל, 274
לייבאָוויטש טוביה, 305
לעווקאָ, 338
לעבעדזיענקאָ, 144
לעווקאָוויטש הירש, 172, 337
דר. לעווינבוק זעליק, 200. 208
פרוי לעווינבוק, 208
לען שלום, 212
לעווין ברוך, 214, 224, 277, 319,
349, 350
לעקאך סיאָמעק, 218
לעווין וועלוול, 230

מ

מאכנאָ, 4
מארקאָוו, 5
מאגאַליף, 84, 103
מאלאך העניעק, 84, 93, 368
מאקאראָוו פּעטיע, 114, 373
מאלכּין לאזאר, 123
מאגיד חנן, 131
מארגאָלים הלל, 132
מאריא אלעקסאנדראָווגא, 139, 179
מארגאָלים, 139
מאגיד אברהם, 168, 175, 334, 335
מאנקעוויטש משה, 172
אדוו. מאזורעק, 184
ד"ר מארקוס, 204
ד"ר מאנט 206
מאזע עזור 271, 315
מאסלאן, 273
מאזאָוויעצקי יאשקע, 305, 322, 357
מאכטיי ישראל, 305
מאנקאָווסקי ברוך, 309
מאגדאָווסקי יעקב, 312
מאנקאָווסקי אָשר, 312
מאקס, 327
ד"ר מאנוסעוויטש 332
מאלאך מאיר, 368
מארמעדיק אידל, 327
מאָרדקאָווסקי פּנחס, 106
מושינסקי מאָניעק, 84, 92
מוסין שלמה, 127, 253
מינין, 2
מיראָנטשיק יאָסיף, 19
אינג. מירסקי, 19
מיסקאָ מיקאָלאי, 20
מילאשעווסקי, 54
מיעדזיועצקי יונה, 83, 299, 352
מילייקאָווסקי זעליק, 84
מיכאָעלים, 100, 174
מיסורא מאקסים, 135, 153, 310
מישא, 138
ד"ר מיאסניק חיים, 196, 197, 207, 208
מיניעוויטש שמואל, 239
מילראָד משה, 240, 241
מעדרעש יצחק (איטשע קאצאפּ) 304
מעקלער, 56
ד"ר מעלאמעד, 85
מעלצער, 125
מעדלינסקי מישע, 132, 247
מעדזועדיעוו, 179, 231
מעפּאד אדאָלף, 262
מנוסקין שלמה, 277

נ

נאפּאָלעאָן, 2, 5
נאסיעקין, 172
נאכמאנאָוויטש לייבע, 181
נאָוויצקי לייזער, 123
ד"ר נאָוויצקי, 107
נוימאן, 16
ניקאָלאיעווסקי בערל, 119

ס

סאלוצקי נתן, 94
סאטאנאָווסקי ראָבערט, 13
סאפּוראָוו, 137
סאפּאָזשניקאָוו (סענקע), 181
סאדאָווסקי שלמה, 211, 375
סאלוצקי כתריאל, 229
סאלוצקי משה, 229, 375
סאזין נחום, 238
סאוויצקי לייזער, 276
סאווינסקי מאיר, 314
סאוויצקי שאול, 321
סאָבאליאָוו, 373
סאָראָקא, 345
סאָקאָלאָוו, 5
סאָלאָווסקי העניעק, 126, 222
סאָלאָמיאנסקי מישע, 184
סאָניע, 241, 294
סאדאָווסקי וולאדימיר, 19
סופּריי, 21
סטאלין, 38

סטאנקעוויטש אנאטאָלי, 57, 320
סטאָצקי משה, 85
סטאַוו לייב, 91
סטאָקליצקי סאשע, 312
סטעצקי, 8
סטעפאניוק, 17
סטרעלקאָוו, 178, 205
סיוואש, 366
סלאָנימסקי, 22
סלוצקי יודל, 274
סלאָמקע חיים, 334
סלאָנים, 112
סמאָליאר הערשל, 85, 138, 280
סמאָלאָוויצקי יאשע, 239
סעניטשקין 5, 196
סעמיאָנאָוו, 123
סענדעראָוויטש ליאָווע (מאלאשינ־סקאם), 134
סענדעראָווסקי משה, 217, 321
סערוויאנסקי נתן, 362, 365
ד״ר ספיקער, 254
סרעברניק פאָרים, 252

ע

עדעלשטיין מישע, 82
עווא, 292
עורין, 270
עלמאן, 94
עלענבערג שעפסל, 299
ד״ר ערליך, 128, 135, 207, 310
ערען, 22

פ

פארכאמענקאָ, 4, 124
ד״ר פארעצקי, 18
פאנטשענקאָ וויקטאָר, 112, 119
פאליקאָ, 125
פאדאלני, 138
פאוולסקי משה, 170
פארפעל יוסף, 313
פאטאלאכין, 227
פאניא, 292
פאווארטיק, 294
פאטערסאן סימעלע, 304
פאלאנסקי אברהם, 331
פאָליווניק איוואן, 338
פאשין, 179
פאָראָזאווסקי, 19
פאסעסאָרסקי הערשל, 180, 292, 307
פאָנאמארענקאָ, 39, 54
פאפאוו, 228
פאזשארסקי, 2
פופקאָ, 267
פויגעלמאן, 125
פורים שמואל, 309
פוזאריסקי, 316
פילאטאָוו, 5
פיאָטר דער גרויסער, 2
פיאָדאָראָוו טשערניגאָווסקי 5, 136, 270
פיאָלון שלום, 83, 90
פיאָדאָראָוויטש, 128, 171, 190, 297, 307, 368
פיאלקאָוו נחמן, 329
פיאלקאָ, 345
פייגעלסאָן זלמן 360
פייגעלסאָן דן, 361
פייטעלעוויטש ניאָמע, 274
פיינבערג דוד, 100
פיערניקאָוו הירש, 95
פיש משה, 98
פיש מיכאל, 125, 251, 315
פירט אייזיק 226, 379
פינצאָוו דוד, 127
פינקעלשטיין ליבע, 176
פיעטראָוו, 259
פישמאן לוי, 338, 343
פלאגאָ סערגיי, 335
פלאש אָשר, 174
פלאטאָן, 5, 40, 54, 167, 176, 207, 279
פלאָטניק דוד, 138, 239, 274, 287, 304, 361

פלום רחל 294
פליישמאן באָרים, 228
פלעכאָוויטשיוס, 13
פעטליורא, 4
פעלדמאן משה, 253
פעלדמאן נאום, 138
פעלדמאן ל. 93
פעלדמאן שלום 126, 357
פעלדמאן אברהם, 126
פערדמאן לייב, 123, 305
פעטראיטיס, 131
פערלשטיין אסנה (אניע) 205
פעניך, 219
פעדיוק מאָטל, 243
פעקער יעקב, 270
פרידבערג פסח, 123, 268, 333
פרעס יעקב, 243
פרעסמאן חנן, 267, 333
פרענקעל, 299
ד"ר פשעניצקא־איינהאָרן, 206

צ

צארוק וולאדימיר, 208
צווייבל יעקב, 86, 112, 129
צווייבל יוסף, 86, 112, 129
צוקערמאן הערשל, 146, 192, 269, 319
צוקערקאָפּ מלך, 176, 302
צימער שלמה, 126
צימבאל, 139
צישיק איוואן, 335

ק

קאגאן, 19, 84, 239
קאגאנאָוויטש משה, 85, 192, 269, 319
קאגאן רחל, 102, 297
ד"ר קאגאן, 109
קאגאן נחום־אלי, 177
קאגאן הענעך, 252, 312
קאגאן גוטע, 290, 297
קאגאנאָוויטש מלכה, 296
קאדילקא, 292
קאלמאנאָוויטש לייב, 85, 172, 337
קאלינין, 188
קאפוסטין (פאָזשענקאָ) 5, 43, 125, 269
קאפלינסקי הירש, 83, 118, 170, 302
קאפעליוש מענדל 227
קאפלינסקי שמואל, 130
דר. קאנטאָר, 206
קאנטשאָ, 226
קארפענקאָ, 139
קארפאָווסקי הערשל, 236
קאנטאָראָוויטש גרשון, 243
קאנטאראָוויטש חיים, 299, 300
קאראָלינסקי אהרן, 315
קארל דער 12־טער, 2
קאץ לייבל, 57
קאצאָוויטש ישראל, 83
קאץ אליהו, 85
קאץ מלך, 175
קאָוופאק, 5, 129, 190
קאָוואליאָוו, 5
קאָווענסקי אלי, 114, 218, 319, 352
קאָוונער אבא, 130
קאָן, 138, 177,
קאָזשושניק שמואל, 222, 224
קאָזאק איוואן, 168, 332
קאָטלער אליעזר, 332
קאָטלער ישראל 267
קאָטאָווסקי, 4
קאָלטשאק, 4
קאָמאראָוו פעטיע, 207, 365, 371
קאָפשטיין מאָטל, 253
קאָפּעליאָוויטש אברהם, 220
קאָנאָפּליאָוו קאליע, 114
קאָניוכאָווסקי יעקב, 113, 345
קארען בערל, 106
קאָך, 9, 232
קוטוזאָוו, 2
קוזמא, 342
ד"ר קויפמאן, 206

קופע, 9, 194
קורליאנדטשיק שלמה, 210, 345
קורץ ווילעק, 248
קורפאנאָוו, 178
קורפאן, 139
קרוק (קאנישטשיק מיקאָלאי), 112, 173, 377
קולעש, 335
קוטשער 129
קורט, 45
קוטשינסקי שמואל 123
קושנער, 106
קופערבערג יצחק, 129, 258, 319,
378, 379
קימלפלאט 129
קיסלי אלעקסאנדר 19
קירילאָוו, 259
קירקאיעוויטש יאשע 85
קישקא, 20
ד"ר קעסעל 105
קלאצקאָ 105
קליינער מאָטל 240
קליינער משה 240
קליאָנסקי דודל 304
קרעמען זרח, 84, 128, 219, 271,
305, 321, 362
קרעמעלאָווסקי ירחמיאל, 190, 218, 269,
319
קרוגלי קיווע, 231
קריגער אברהם-מאָטל 236
קרעסנאָווסקי שמחה 264
קראוויעץ יוסף, 277
קרעמער צאלקע 306
קראיניק, 319

ר

ראדיאָנאָוו, 5, 32, 33
ראפאפאָרט יוסף, 168
ראָטמאן נח, 303
ראשקין אברהם, 336
ראקיטש. 344
ראָגאָווסקי בנימין, 344
ראָגאָווסקי משה, 344
ראָמאניוק וואסילי, 335
ראָזאנאָוויטש הערש, 300
ראָזמארינא, 297
ראָזענטאל מ. 258
ראָיאק א., 222
ראָזאָווסקי יוסף, 211
ד"ר ראָזענצווייג, 197, 204, 207
ראָגאווין לייזער, 138, 240
ראָזשקאָווסקי, 137
ראָזענפלאט גאדי, 129
ראָבשטיין יצחק, 101
ראָזענפליום ליאָווע, 81
ראָזענבערג, 8, 9
ד"ר רובינשטיין, 197
רופאייזן שמואל (אָסוואלד) 92, 94
רובינשטיין ראובן, 226, 305, 357
רודניצקי יאשקע, 257
רוביעזשעווסקי. 267
רודאָווא עמא, 297
רובינאָוויטש, 305
רודניצקי יעקב, 332
ריינערט, 19
אינזש. רובינסקי, 19
רימין, 20
רענער, 19
רעזניק בערל, 95
רעזניק יצחק, 274
רעזניק משה, 305

ש

שאברינסקי אברהם, 130
שאפראנסקי חיים, 234
שאכנאָוויטש יהושע, 334
שאמאשקא, 334
שופיעני, 5, 317
שולץ, 19
שוסטעראָוויטש, 84, 93
שובין, 114, 375

שופּעקידוע, 154
שוסטער סיאָמע, 260
שוועץ רוזשקע, 296
שימאנאָוויטש בערל, 54, 91, 92
שימאנאָוויטש שלמה, 217, 234, 299
שימאנאָוויטש משה, 257
שיינדל זלמן, 240
שיטאָוו, 255
שיינבוים יחיאל (איליא), 284
שטשאָרס, 4
שטעליע, 19
שטארק, 21
שטיין עריק, 84, 93, 362, 364
שטשערבאטאָ יואל, 129
שמושקעוויטש פאניע, 95
שמוקלער שלמה, 243
שמולעוויטש דוד, 246
שמוליאָוויטש מרדכי, 268, 332
שמולעוויטש מלכה, 296
שעפּטל שעפּסל, 85, 172, 337, 338
שעליופּסקי ניאנע, 123, 176
שעליופּסקי פייגעלע 172
שעליופּסקא סימא, 204, 229
שעמיאטאָוויטש איוואן, 123
שעלעוויצקא הדס, 176
שעוואכאָוויטש מאשע 204
שעפּטינסקי יעקב, 297
שעפּטינסקי הערץ 298
שעשקאָ ל. ח., 336
שקליוט, 256
שרייבער פייוול, 232
שרה'לע 297

באמערקטע טעותים

זייט	שורה פון אויבן	געדרוקט :	דארף זיין :
26	30	אָפּגעניטענער	אָפּגעשניטענער
48	אונטערן בילד	פוי	פון
63	35	קוואנטומט	קוואנטומס
85	4	שטכל	שטאכל
112	20	ווילדער	וועלדער
133	אונטערן בילד	נולדענמאן	גילדענמאן
139	13	מיראַרבעטערין	מיטאַרבעטערין
142	4	געוועי	געוועז
153	5	טיאנאָווקע	טראָיאנאָווקע
153	5	ראזיטש	ראָזישטש
176	24	זאמקאוו	זאמקאָווי
197	אונטערן בילד	פון רעכטס צו לינקס :	פון לינקס צו רעכטס :
203	24	חאפ	האָבן
224	27	בורך	ברוך
226	31	פיכט	פירט
227	17	טורקעוויטש	טורקעניטש
293	24	ליפערשטיין	וילפערשטיין
291	20	איי	אין
327	30	מאראמעדיק	מעלאמעדיק
329	11	גראָסמאן	גאסמאן
291	20	איי	אין

אין דער היסטאָרישער קאָמיסיע בײַם פאַרבאַנד פון פּאַרטיזאַנער, פראָנט און געטאָ־קעמפער „פּאַרטיזאַן חייל־חלוץ (פּח״ח) אין רוים, ווערט צוגעגרייט צום דרוק:

1) יזכור־בוך

נאָך די געפאַלענע אין די קאַמפן מיט די היטלעריסטישע האָרדעס ייִדישע העלדן־פּאַרטיזאַנער אין ווײַסרוסלאַנד און אוקראַינע

ביאָגראַפיעס פון פיל הונדערטער ייִדישע פּאַרטיזאַנער, זייערע קאַמפן, העלדישקייטן, אויפטוען און די אומשטענדי בײַ וועלכע זיי זיינען געפאַלן.

דאָס וועט זיין א קאָלעקטיווער בוך, געשריבן דורך לעבנגעבלי־בענע פּאַרטיזאַנער,וועגן זייערע געפאַלענע קאַמפּס־חברים און וועט געבן א בילד פון פּאַרטיזאַנישן לעבנס־שטייגער און קאַמפּס־טעטי־קייט אין ווײַסרוסלאַנד און אוקראַינע.

2) די געשיכטע פון די נאַציאָנאַלע ייִדישע פּאַרטיזאַנער - אָטריאַדן

די געשיכטעס פון די ייִדישע פּאַרטיזאַנער־אָט־ריאַדן און קלענערע באַזונדערע אײַנהייטן אין די רוסישע אָטריאַדן (ראָטעס, וזוואָדן, אָפּטײלונגען א.א.וו.), פון ערשטן טאָג פון זייער אנטשטייאונג ביז דער באַפרייאונג, באַשפּייזונג, באַוואָפענונג, זייערע ראַנגלענישן מיטן גאַנצן פיינטלעכן ארום, זייערע קאַמפן און פאַרצווייפלטע פּרוּוון צו ראַטעווען און שיצן ייִדן.

די ביכער זיינען ליטעראַריש באַאַרבעט און רעדאַגירט דורך משה קאַגאַנאָוויטש. לייטער פון דער היסטאָרישער קאָמיסיע.

הויפּט־פּאַרקויף אין אייראָפּע:

Commissione Storica, Roma, Via Reno 2.

הויפּט־פּאַרקויף אין אמעריקע:

Labor Zionist Committee For Relief and Rehabilitation, 673 Broadway
New-York 12, N. Y.

Copyright, 1948, by Historical Commissione Rome.

געזעצט אין זעצעריי
„בּדרך" — רוים

געדרוקט אין 3000
עקזעמפּלארן

Printed in Italy by Arti Grafiche
GIUSEPPE MENAGLIA
Via Brescia 19 — Roma.